

Cap. 6. A-1095 32

APOPHTHE.

GMATVM EX OPTI-

MIS VTRIVS QVE

linguæ scriptoribus

per

DE S. ERASMV

ROTERODAMVM COL-

LECTORVM LI-

BRI OCTO.

L VGDVNI,
APVD IOAN. TORNÆSIVM,

ET GVL. GAZEIVM.

M. D. LVIII.

Cap. 6. D. 1095 3/2

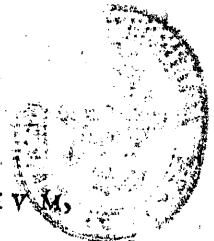
APOPTHE.

GMATVM EX OPTI-
MIS VTRIVS QVE
linguæ scriptoribus
per

DES. ERASMV
ROTODAMVM COL-
LECTORVM LI-
BRI OCTO.

LVGDVNI,
APVD IOAN. TORNÆSIVM,
ET GVL. GAZEIVM.
M. D. LVIII.

INDEX AVTORVM VNDE
potissimum collecta sunt Apo-
phthegmata.

P lutarci apophthegmata	Suetonius
Plutarci uite	Probus Aemilius
Plutarci moralia	Aelius Spartianus, & ca.
Diogenis Laërtij uite philo- sophorum	teri sequentes
Xenophonis uaria opuscula	Macrobius
Athenæi dipnosophistæ	Herodotus
M. Tullius	Seneca
Quintilianus	Philostratus
Plinius senior	Valerius Maximus
Plinius iunior	Ammianus
Titus Liuius	Eutropius.

ILLVSTRISSIMO

PRINCIPI IUNIORI GVIL-

helmo, duci Cluensi, Iuliacensi, Mon-
tensi, Comiti Marchia; & in
Rauenspurgo, &c.

*

DES. ERASMVVS ROTE-
RODAMVVS S. D.

VONIAM priores libellos, quos mei er-
ga te animi uelut arrabonem qualemcumq;
miseram, tam comiter accepisti Guilhelme
princeps iunior illustrissime, nec tu modo,
sed & ambo clarissimi parentes tui, uisum
est aliquid & tua nobilitate dignius, et tuis studijs, ni fallor,
uilius adiungere. Proin ex optimis quibusq; autoribus col-
legi, quæ Græci uocant apophthegmata, hoc est, egregie di-
cta, quod uiderè non aliud argumèti genus principi præfer-
tim iuueni magis accõmodũ. Sunt illa quidè scitu dignissima,
quæ philosophi de moribus, de Rep. administranda, deq; bello
gerèdo literis prodiderunt. Sed quotocuiq; uel priuato tan-
tũ est otij, ut apud Platonè Socraticarũ argutationũ, ironia-
rum & isagogarũ ambages ac labyrinthos euoluere uacet?
Aristoteles autem copiose quidem scripsit de moribus, sed
philosophis scripsisse uidetur, nõ principi. Dilucidiora sunt
quæ tradidit de re œconomica & politica, sed is uir nusquã
non requirit lectorem & attentũ, & otiosum: ad hæc quo-
niam affectibus caret, non perinde retinet animum princi-
palibus curis intentum. Iam in philosophicis & M. Tullij
de philosophia libris pleraq; sunt eius generis, ut nõ admo-
dũ referat principè ea scire: quod genus sunt quæ disputatur

ab illis de finibus bonorū ac malorū, maiore subtilitate quā fructu. Conueniunt hæc illorū instituto, qui de honesto per omnē uitam nihil aliud quā disputāt. At ei qui ditioni nascitur, statim expedienda uirtus est, non per otii disputanda. Restat historia, quæ quoniā res præclare secūsue gestas uelut in tabula spectandis representat, nec id absq; uoluptate, magnatibus uiris aptior esse uidetur: sed hic ut infinitā uoluminum uim principi uacet euoluere, quis possit meminisse? Atqui quemadmodū ij qui certant in palæstra, certos quosdā prebēdendi et abēdijq; modos ad manū habent: ita qui in pacis belliq; negotijs uersantur, certas rationes in promptu habere conuenit, quibus admoneantur, quid pro re nata sit factū opus, quid non. Hac in parte uidemus eruditissimos uiros principū curas sua diligentia subleuare conatos, quorū alij scripsere sententias, ueluti Theognis et Isocrates, alij celebriū uirorū strategemata et apophthegmata, ueluti Valerius Maximus, et Sextus Iulius Frontinus, qui indicat idē ab alijs nonnullis factitatum. Non mediocris otij res est aurum scrutari in uenis, aut gemas in harenis mariue querere. Is demum occupatissimo principi gratum præstat officium, qui aurum purū factumq; exhibet, qui selectas ac repurgatas gemmas, auro inclusas, aut poculis additas offert. id officium quum a multis tentatum sit, mea tamen sententia, nemo felicius præstitit quā Plutarchus, qui post editū egregie frugiferum opus De uitis uirorum illustrium, in quo permixtim facta simul ac dicta illorum referuntur, Traiano Cesarum laudatissimo collegit insignia diuersorum apophthegmata, quod in his uelut in certissimo speculo representatur animus singulorum. Nam in factis, bonam laudis partem sibi uendicat cōsiliarius, dux ac miles, maximam fortuna, per quam uidemus interdum optimē consulta pesti-

mum

num habere exitum: rursus quorundam inconsultam temeritatem felicissime cedere. Nam quæ admodum dixisse fertur Sirannes Persæ, Dux, ut opinor, interrogatus quæ facta præclaris eius dictis non responderent: quid loquar, mihi in manu est: quid eueniat in arbitrio fortune et regis. Nec tamen ideo sua laude frustrantur honesta consilia. Plutarchus autem non tantum in delectu cæteris præstat, uerum etiam in explicadō. Habet enim apophthegmata peculiare quandam rationē, et indolem suam, ut breuiter, argute, false, et urbanē cuiusque ingenium exprimant. Siquidem ut singulis hominibus, ita singulis etiam nationibus suis quidam genius est: unde fit ut alia conueniant Alexandro, alia Philippo aut Antigono, alia Phocioni, alia Alcibiadi: rursus alia quadrēt in Laconem, alia in Scytham aut Thracem, alia in Atheniensem, aut in Romanum. In his igitur exprimentis mihi dilucidior uidetur Xenophon, suffrigidus Herodotus, loquacior Diodorus et Qu. Curtius, ne pergam de cæteris dicere. Plutarchus omnes impleuit numeros. Eoq; uisum est hunc ex omnibus potissimū sequi. Quicquid igitur erat in huius opere quod inscripsit, De apophthegmatibus, hic in solidū reperies. Comperimus hoc opus bis Latine uersum, primū a Francisco Philelpho, deinde a Raphaële Regio, quem Patavij nouimus. Philelphus in nonnullis locis fuerat lapsus, quæ restituit Raphaël, sed ipse rursus impingēs alicubi, nimirum homines erant ambo. Sed uterq; nihil aliud esse uoluit quā interpres, nos Plutarchum multis de causis sequi maluimus quā interpretari, explanare quā uertere. Primum ut dilucidior esset oratio, quippe minus astricta Græcis uocibus. Non enim hæc Traiano scribuntur uiro tum utraq; literatura, tum longo rerum usu exercitatissimo: jed adolescenti principi, imō per te pueris et adolescentulis omni-

4 3 bus

bus liberalium studiorum candidatis: nec illo seculo, quo dicta gesta; eiusmodi uulgi fabulis celebrabantur, in balneis, in conuiujs ac circulis forensibus: dein ut mihi liceret indicare dicti argutiã, si quod occurreret obscurius, qualia nũc sunt permulta, non solum rudibus, uerum etiã ultra mediocritatem eruditiss. Me certe in multis torsit diuiniatio; & haud scio an alicubi sefellere etiam, nec paucis in locis lucta fiat cum mendis codicum, in quibus necessariò impegerunt etiam interpretes. Vix enim credibile est quantum sibi permiserint uel librarij, uel scioli quidam in hunc autorem, cui summa debebatur religio. Nullus enim extitit inter Græcos scriptores Plutarcho præsertim, quod ad mores attinet, sanctior aut lectu dignior. Atqui hoc ipsum quod abstrere debuerat, inuitauit gloria quæstusq; sitientes ad deprauandum, addendum, detrahendum. Etenim quò quisq; scriptor est plausibilior ac celebrrior, hoc magis ad quæstum corrumpitur. Arguit hoc ipsa Græcorũ codicum uarietas. Nam ut alijs omiſſis, de hoc opere quod est in manibus loquar, quædam habet Philelphus quæ Raphaël non attigit, & contra. Deinde quum Plutarchus in præfatione, profiteatur sese in uitis, dicta factaq; uirorum illustrium promiscue retulisse, sed in hoc opere compendij gratia tantum apophthegmata contexuisse, permulta tamen admixta uidemus, quæ nihil aliud sunt quam strategemata. iam eodem in opere toties eadem repetita, nonne palam clamitant, argumentum hoc ab alio contaminatũ. Ut iam ignoscamus apophthegma referri sub eius nomine cui dictũ est, non à quo dictum est, ut de Lysimacho & Philippo. Nam in Plutarchi collectaneis quod à Philippo responsum est Lysimacho, sub titulo Lysimachi referitur. Maioris erat audacia, quod ex uno opere fecerunt duo. Quoniam enim Plutarchus è Laonicis quæ plurima ferunt

feruntur, ea duntaxat attigisset quæ uidebatur occupatissimo Cesari futura satis, ille quisquis fuit, si modo fuit unius aliquis, Lacedæmoniorũ dictis propriũ uolumen dedit, idq; secundũ ordinẽ literarũ Græcarũ, quem Raphaël uertit in ordinẽ Latinarum. At hic erat è tribus omnium deterrimus. Nam ordinẽ sententiarũ sequuntur Valerius & Frontinus, quæ ad religionẽ, pietatẽ in patriã, ad fidẽ, ad fortitudinem ac iustitiam pertinent, & item de cæteris, in suã quæq; classẽ digeretes. Eruditissimus est quem sequutus erat Plutarchus, seriem regionum ac regnorũ obseruans, & in singulis ætatum ordinẽ, unicuiq; regũ suos adiungens duces, et cuiq; ducum suos collegas. A Persis uenit ad Aegyptios, ab Aegyptijs ad Thracas, à Thracibus ad Scythas, à Scythijs ad Siculos, à Siculis ad Macedones, hinc ad Athenienses, ab his ad Lacedæmonios, in horum singulis temporum nõ literarum ordinem sequens: à Lacedæmonijs ad Thebanos, à Thebanis ad Romanos; ut lector e paucorum dictis historie totius agnoscat seriem, quam miserẽ cõfudit is, qui Laonica separauit, repetes interim eadẽ quæ ad Traianũ collegerat Plutarchus: quanquã id frequẽtius in altero deprehenditur opere, sed in utroq; toties, ut ea dormitatio nõ cadat in Plutarchiã scriptorem exactiã diligentie. Adde quòd hæc pars nullã habet præfationẽ, nec illa prior ad Traianũ quadrat ad utrumque opus. iam quid gratie debeat his, qui celebrium autorũ libros ad hunc contaminant modum, in præsentia non disputo, mihiq; sacrilegij genus esse uidetur. A me tamẽ exceptis aliquot Laonicis, quòd eadem in altero catalogo repetuntur omnia, nihil eorum prætermisissum est, quæ Plutarchi titulo feruntur: partim ne quid hic desideraret lector audus magis quam elegans, partim quòd nihil illic uiderim nõ dignum cognitũ, licet non suo dictum loco. Sed totum opus

quodammodo meum feci, dum & explanatius esse ro quæ Græcè referuntur, interiectis interdum quæ apud alios autores addita comperissem, additis item permultis quæ in hoc opere non habebantur, ubiq; ueluti scholijs indicas uel sensum uel usum apophthegmatis, in his duntaxat quæ lucis aliquid desiderabant, sed hoc ipsum breuiter, ne ab apophthegmatum natura degenerarem. Ordo uerò nobis etiam cōsuetior est quàm illic inueni, quòd quū initio statuissemus paucos duntaxat excimios recensere, calor operis incitauit, ut mutata sententia longius proueheremur: nec erat futurus finis, nisi rerum sese offerentium uelut immensum pelagus receptui canere cōpulisset. Nam ut Quintilianus inter grammatici uirtutes collocat, quædam nescire: ita in hoc argumētū genere, diligentia pars esse uidetur quædam præterire. Itaq; lautus cōuiuator esse malui, quàm molestus, præsertim quòd si quid in hac cœna prætermisissimum est, poterit in alia proponi, posteaquam hæc erunt concocta. Porro ordinis neglecti incōmodum indice pensauimus. De titulo nihil refert anxium esse, quū in his quæ colligit Plutarchus sub apophthegmatum nomine, multa sint, quæ alius mallet σάμματα, λοιδορία, ἀσεια, εὐτράπελα, siue γελόια dicere. Cæterum posteaquam in his distinguendis frustra sudauit M. Tullius, nec Quintiliano satisfecit Marcius homo doctissimus, atque adeò nec ipse Quintilianus Marso doctior sibi, non arbitratus sum operæ pretium in hoc anxiam operam sumere, sat habens alicubi dicti, tocū ut speciem obiter indicasse. In his certè quæ nos adiecimus, sedulo cauimus, ne strategemata cum apophthegmatis confunderemus, tum ne quid omnino poneremus, nisi ex probatissimis utriusq; linguæ scriptoribus, ijsq; uetustis decerptum: non quòd nesciam à recentioribus permulta referri falsè, lepideq; dicta, sed

sed plus habent autoritatis quæ consecrauit antiquitas, & adhibendus erat operi modus. Ne illud quidē quinquā mouere debet, quòd nonnunquam idem dictum, ab hoc ascribitur huic, & ab illo tribuitur alteri. Nec enim tam refert à quo quid dictum sit, quàm quid dicatur, etiamsi celebris & gratiofus autor, nōnihil ponderis & gratia dictis adiūgit. Id frequentius occurrit, quàm ut exemplis sit probandū. Fit autem hoc interdum humanæ memoriæ lapsu, quanquā nihil uetat eandem sententiam à diuersis autoribus proficisci, siue id faciat imitatio, siue casus: quemadmodū hunc senariū, σοφοὶ τύρανοι τῶν σοφῶν σωεσία, cōstat esse Sophoclis, & tamen citatur à Platone ex Euripide. Rursus hic uersus, γέρον γέροντα παρδαγωγῆσθαι ἔρω, quum sit in Philostrate Sophoclis, tamē idem reperitur in Bacchis Euripidis. Similiter hic uersus, σιγῶν δ' ὄπισθε δ' ἔλεγον τὰ καίρια, quum sit in Aeschylī Prometheo, deprehenditur apud Euripidē, duabus literulis immutatis σιγῶν, λέγον. Nonnunquam nec de re nec de nomine cōuenit inter autores. Velut qui Fabio Max. exprobrauit, quòd ipsius opera recepisset Tarentum. M. Tul. est Liuius Salinator, Tito Liuiο M. Liuius. Plutarcho M. Lucius, siue, ut Græci codices habēt, μάρκιος λεύκιος. Itē Fabius Philostratus narrat Leonem Sophistam corpore insigniter obeso mouisse risum populo Atheniēsi, Plutarchus pusillo. Valerius Max. & Plinius de altercatione Cn. Domitij & Lucij Crasi quum dissonant in narrādo! Illa frigidissima sunt, quæ personis fabulosis affinguntur, quòd genus sunt Philostrati Sophistæ, quū Palamedī Ulyssi ac similibus affingit quòd libet: eaq; fiunt bis frigida tractando, quorum omnino nihil attigimus. Proxima sunt, quæ uarijs personis attribuuntur in dialogis, non ad ueri fidem, sed ad delectandum confictis. Minus illa frigent quæ dicuntur

tur in comedijs aut tragedijs, habentq; magnam gratiam in loco adhibita, tametsi sub apophthegmatis appellatione non cadunt, nisi quum ab autore nobili, ad rem presentem accommodantur, gratiora si nonnihil etiam ad alienum sensum detorqueantur. Veluti quum Aristoteles Calisthenem liberius cum Alexandro quam expediret agerem, Homericoco uersu admonuit, ὠκείμωπος δὲ μὴ μοι τέκος ἔσται ὃ ἄγος πέδω. Nec ex Herodoto libuit multa colligere, quod pleraque uideantur à scriptoris ingenio reperta. Eiusdem farinae sunt quae incidunt in orationibus quas historiographi pro suo quisq; ingenio solent attexere personis, licet et illa plurimum conducant, et ad iudicium, et ad dicendi facultatem. Optimū apophthegmatis genus est, quod paucis uerbis sensum non uulgarem significat potius quam exprimit, quale nemo facile possit studio fingere, quodq; quò propius ac diutius contēplere, hoc magis ac magis delectat. Vniuersum autem hoc genus quod prouerbia, sententias, insigniter dicta, factaq; complectitur, accommodatissimum est principibus uiris, quibus ob Reip. negotia non uacat magnam uitae partem libris impendere. Haec autem ut cum uoluptate discuntur, facileq; incidunt animo, ita longè plus habent philosophiae in recessu quam prima fronte praeseferunt. Legimus Caesare Augustum, quicquid usquam talium praceptorum nactus esset, describendum curare solitum, et ad uaria loca mittere. Videmus autem praeceis illis sapientibus hoc praecipuo fuisse studio, ut res dignas cognitu, uoluptatis illecebra teneris ingenijs insererent, quò rudis aetas nondum matura serijs philosophiae praecipis per lusum disceret, quae per omnē uitam magno foret usui. Hoc cōsilio Cosmographiam, Astrologiam, et Musicam, naturalem ac moralem philosophiam scitè confictis fabulis et apologis asperserunt. In his uerò

uerò nostris uidebuntur esse quaedam, quae nihil faciāt ad bonos mores, sed risum modò commoueant. Ne id quidem uitio dandū existimo, risu nonnunquam relaxare animum curis fatigatum, modò risus sit argutus ac liberalis. Haec enim exhilarāt ac uegetant iuuenū ingenia, nec mediocriter faciunt et ad uitae comitatem, et ad orationis iucunditatem. Quid enim magis edulcat M. Tullij dictionem, quam quod eam huiusmodi dictis subinde condit? Quid porro sunt Plutarchi moralia, nisi aulae huiusmodi coloribus picturata? Iam illa quae maxime uidentur ridicula, tractando fiunt seria. Quid enim magis ridiculū quam Diogenes in meridie cum lucerna obambulans, et hominem se in frequenti foro quaerere dictitans? At interim ridendo discimus, non esse statim homines qui speciem habent hominis, quam habent et statuae, sed ut inuenias hominem, inuestigandus est animus. Is si recta ratione ducitur potius quam affectu, tum demū reperisti hominem. Item quid aequè ridiculum, atq; quod Phrygae stipulata ut quod ipsa prior faceret, idem ceterae mulieres in conuiuio facerent omnes: manum bis aquae immerfant admouit fronti, hoc commentio magno omnium risu prodēs ceterarum fucos, quum ipsa uideretur etiam formosior: sed hic risus nos docet idem quod serio dixit Socrates, ut tales esse studeamus quales haberi uelimus, ne detractio fucos pro gloria male affectata reportemus ignominiam. Docet et illud, ne nitamur bonis externis fluxisq; quae uarijs casibus facile eripiuntur homini, sed paremus ueras opes animi, in quas nullum ius habet fortuna. Tantum serie philosophiae docet nos illud ridiculū meretricule factum. Proinde quamquam alioqui seueris rationibus institueret ciues suos Lycurgus, tamen liberales iocos illis non solum permisi, sed etiam praecipit. Instituit enim exercitamenti genus quod

λέσχαι appellabat, ad quod cōueniebant seniores iam à pu-
 blicis functionibus emeriti, lepidis dictis liberalibusq; iocis
 tempus cum uoluptate transmittentes, sed quæ uel ad hone-
 sti laudem, uel ad uiriorū uituperationē conducerent. Quin
 & signum collocauit *γέλωτι* deo, id est, Risui, quod utilissi-
 mum iudicaret modestis facetijs animorū uigorem recrea-
 re, & ad honestos labores alacres reddere, quando in rebus
 humanis, quod caret alterna requie, durable non est. Quin
 & Cleomenes adeo seuerus, ut nec mimos, nec psaltrias, nec
 tibicines unquam admiserit in Remp. probauit tamē ut ciues
 iocis liberalibus, salisq; dictarijs inter se decertarent. Deni-
 que quoties datur à negotijs uacuum tempus, aut ipsa res po-
 stulat hilaritatē, quanto decentius est huiusmodi dictis lude-
 re, quam illiberalibus, indoctis & obscenis fabulis oblecta-
 ri: Mihi uidetur aliquanto consultius pueros in ludis litera-
 rijs huiusmodi thematis exerceri quam uulgaribus istis, quæ
 ut sensiculos habent frigidis, ita non indicant lingue Lati-
 næ mysteria: modo præceptor indicet rationes, quibus quod
 breuiter dictum est, queat dilatari, & quod ridicule dictum
 est, possit ad usum serium accommodari. His addam & illud:
 in sacris concionibus fortasse nō conuenit scripturis diuinis
 admiscere iocos humanos, sed tamē excusatius hæc adhibe-
 rentur ad excitandos dormitantes, quam aniles fabule, quas
 nōnulli solent ex abrupto interponere prorsus è media uul-
 gi fece haustas. Iulius Cæsar toti ciuilia bellicaq; negotia sus-
 tinens, argutis dictarijs, quibus adeo delectabatur, ut etiā in
 ipsum torta probaret, modò scita, solet curarum lassitudinē
 discutere. Vix alius imperatorum fuit Augusto Cæsare uel
 sanctior uel occupatior. At rursus quis in hoc genere urba-
 nior? De M. Tullio nihil dicam, qui nonnullis uidetur in ioc-
 cado, nec modi nec decori satis memnisse. Xenocrates phi-
 losophus

losophus ingenij fuit tristioris, uir alioqui magnus, sed hunc
 Plato subinde iubeat litare Gratijs. Zenō totus Stoicus, So-
 cratem ob perpetuam sermonum urbanitatem, scurram Ate-
 ticum solet appellare: nullus tamen est quin fateatur Socrate
 utroq; sanctiorē. Ne commemorē quod nullorum dicta magis
 celebrantur quam quæ leporibus cōdita sunt. Certe pueris
 instituendis utilior esset Socrates, Diogenes aut Aristippus,
 quam Xenocrates aut Zeno. Quod si recte uisum est sapiē-
 tissimis uiris primam ætatem oblectamenti quibusdam ad
 amorem sapientiæ seuerioris allicere, multo magis id cōue-
 nit tum iuueni tum principi, quem ut uigilantem esse decet,
 ita non oportet nec ipsum unquam esse tristem, nec quena-
 quam à se triste dimittere. Animus autem amoenioribus stu-
 dijs educatus, fit ad omnes curas ferendas uegetior, & ad
 omnem hominum consuetudinem festiuior. His rationibus
 me tueri poteram, si nihil collegissem nisi facetijs: nunc se-
 rarijs hæc duntaxat admixta sunt, ueluti conuiuij condimen-
 ta. Quo genere si te sensero delectatum, haud me poenitebit
 huius operæ, licet humilioris, ut aliqui fortasse iudicabunt.
 Scribunt alij prouectioribus, nos principis ætatem teneram
 lactamus. Quod si hæc infra tuos profectus fuerint, certe
 optarim esse, tamen scio tibi non ingratum fore, per te com-
 muniibus adolescentulorū studijs hoc utilitatis accessisse. Et
 nos fortasse dabimus aliquando seueriora, posteaquam hæc
 edidiceris. Nam ediscenda sunt omnino quō semper ad ma-
 num præsto sint. Quanquam quid meis opus, quum domi
 habeas Conradum Heresbachium, uirum omni genere lite-
 rarum absolutum? quem sic in te uideo affectum, ut quod
 optimo præceptore dignum est, alumni sui cōmodis & or-
 nanētis impensius gaudeat quam suis. Is ut tuam pueritiam
 formauit literis, ita grandiorē ætatem poterit fidelibus pru-
 dentibusq;

dentibusq; consilijs adiuuare. Mihi quoq; non minus iucun-
 dum quam honorificum fuerit, quantulacunque ex parte fe-
 licissimam indolē tuam, nostra promouisse industria. Quod
 superest, Deum Opt. Maximum precamur, ut sua dona qua
 largissime in te contulit, seruare, tueri, & augere dignetur,
 quo simul & laudatissimorum parentum uotis respondeas,
 & clarissimis maiorum tuorum imaginibus dignus euadas,
 et luculente ditioni, cui natus ac destinatus es, par esse
 queas. Desinam, si uerbum addidero: dum in his
 uersaris, memento te nō Christianorum, sed
 ethnicorum apophthegmata legere, ut
 delictet ut legas cū iudicio. Apud

Friburgum Brisgoie. IIII.

Kalendas Martias

Anno,

M. D. XXXI.

Apo

APOPHTHE-

GMATA LEPTIDE QVE DICTA,
 Principum, Philosophorum, ac diuersi generis hominum
 ex Grecis pariter ac Latinis autoribus selecta, cum in-
 terpretatione commoda, isti argutiam aperiente, per
 Des. Erasmus Roterodanum.

APOPHTHEGMATA LACONI-
 ca secundum ordinem literarum Græ-
 carum Liber I.

AGASICLES.

ACEDÆMONII quo-
 niam seueriores erāt, ac moribus in-
 corruptioribus, belliq; gloria potis-
 simū spectabā, contemnebāt omneis
 artes quæ ciuū animos uidebātur
 emasculare, & à uera uirtute ad
 otiosam ostentationē traducere. Nam

& Roma cum adhuc spiraret germanū illam austeritatem,
 Græculos professores urbe exegit. Hō genus studijs nulla
 Græcie pars corruptior erat quam Attica, ubi Gorgias,
 Lysias, Isocrates, Prodicus, aliq; innumeri sophiste magno
 cum applausu populi, nec mediocri mercede garriebant:

Cum igitur Agasicles Lacedæmoniorum regi diceret qui
 dam, admirari sese quod cum esset audus discendi, non
 adiungeret sibi Philophanem sophistam: regali prorsus in-
 dole respondit, Eorum, inquiens, uolo esse discipulus, quos
 suam et filius: significas, nō minus interesse quos nactus

sis

sis parentes, quam quos asciscas præceptores. Etenim ut liberi ferme referunt maiorū, unde prognati sunt, ingenium, ita præceptorum uita demigrant in eos, quos instituunt. Et honeste uite institutio potissimum ab illis petenda est, qui uirtutem ipsis factis præstiterunt: non ab ijs, qui compositis arte uerbis de uirtute nugantur. At nunc summi orbis monarchæ futuri, Deum immortalem, quibus interdum uiris à teneris annis formandi instituendiq; creduntur: quum principi non minus tum perniciosum sit, tum indecorum, ab inhonestis institui, quam nasci. Nec quelibet artes discendæ sunt principi: sed hæc duntaxat, quæ tradunt rationem rectè administrandi regnum.

2 Rursus quum alius quispiam ab eo sciscitaretur, quo pacto Grauius ac moderatè. esto posset aliquis tutò imperare, nullo stipatus satellitio, respōdit, Si sic imperet suis quemadmodum pater imperat liberis. Nemo plura dixit inquam maiore compendio. Domini tantum timetur à seruis, quò mali metu coercerentur, quos non corrigit pudor. Inter quoniam liberis consulit potius quam sibi, diligitur ab illis, sic ut auctoritatem comitetur reuerentia. Aduersus hys adeò non est opus satellitio, ut non aliud sit satellitium falsius illorum stipatu. Quòd si rex beneuolentia ac beneficijs adungeret sibi ciuium animos, nõ esset opus barbaricò conductitiòq; satellitio, sed nullos haberet corporis sui iustodes tutiores quam ciues, erga quos patris gereret affectum. Porrò quibus placet hoc dictum, Oderint dum metuant, nullos magis habent suspectos, quam quibus oportebat maximè confidere: ac multos metuat oportet, quem metuunt multi.

AGESILAVS.

3 Agesilaus ille magnus Lacedæmoniorum rex quum in computatione quadam sortibus ex more ductis factus esset princeps

princeps conuiuij (huius autem partes erant præscribere quantum quisq; biberet) rogatus à pincerna, quantum cuiq; uni deberet apponere. Si multum, inquit, uini paratum est, Solerter dato cuiq; quantum poscit: sin parum, cunctis ex æquo diuidito. Hac dexteritate mirè prospexit, ne uel parata uini copia deesset quibus placeret largior potatio: uel ad bibendum cogeretur, quibus placeret sobrietas. Rursus in maligniore uini copia, per æqualitatem exclusit occasionem murmuris. Etenim cum singulis æqua uini portio distribueretur, nihil deerat his qui bibebant moderatius: et qui largius fuerant bibituri, quum haberent quod naturæ satis esset, queri non poterant si deerat libidini, eò quòd nemo omnium plus aut minus haberet cæteris. Itaq; æquis animis se illi quoque ad moderationem componebant, quibus alioqui placebat luxus. Porrò Lacedæmonij præter cæteros Græcos uictus frugalitatem probabant.

4 Quum uerò narraretur apud eū, maleficum quempiam ac scelerosum hominem constanter pertulisse tormenta: Vt insigniter, inquit, miser est homo, qui tolerantiam ac patientiam in res flagitiosas ac turpes collocet. Apud Lacedæmonios admirabilis erat malorum tolerãtia, quæ si suscipiatur ob res honestas, magnã promeretur laudem: sin ob turpes, non solum non meretur fortitudinis laudem qui tolerat, sed hoc inferior est, ac uir peior, quò constantius se gesserit. τὸν πῶς enim Græcè et malum sonat, et translato tono, laboriosum, siue calamitosum. Dolebat egregio duci tantum animi robur ac naturæ uim in re turpi consumptam, quam si attulisset ad res honestas, magno usui poterat esse Reipu. Alio quodã laudate rhetorem hoc nomine, quòd mirifice res exiguas uerbis amplificaret: Ego, inquit, ne futore qui Salsè dem arbitrer bonum, qui paruo pedi magnos inducat calceos

ecos. Veritas in dicendo maxime probanda est: & is optime dicit, cuius oratio congruit rebus, ex quibus petenda est orationis qualitas potius, quam ex artificio.

6 *Iuste & urbaniter.* Quum quidam urgeret illum improbe postulando, dice-
retq; ei, Promisisti, atq; idem crebro repeteret, quasi iam
factis non esset negare, quod petebatur. Recte sane, inquit, si
quidem iustum est, quod petis, promisisti: sin minus, dixi, non
promisisti. Hoc dicto elusit flagitatoris improbitate. Ille vero
quum nondum faceret flagitandi finem, sed subijceret, Atqui
deceat reges prestare quicquid uel capite annuerint, Nihil
magis, inquit, quam eos, qui reges adeunt, deceat ea petere lo-
quiq; que iusta sint, spectantes simul & opportunitatem,
& quid regibus conueniat decorumq; sit. Sunt qui princi-
pes uelut ex insidijs adoriuntur, et a bene potis, aut alioqui
aliud agentibus, ut non uacet quale sit quod petitur confi-
derare, postulant quod iniquum est: his merito negatur quod
promissum est, & repulsi immerito requirunt fidem a pro-
missore, qui sui officij non meminerunt in postulando.

7 *Prudenter* Quoties audiebat aliquos ab alijs laudari aut uituperari,
existimabat, non minus esse discendos eorum mores, qui lo-
quebantur, quam eorum de quibus loquebantur. Sensit uir
prudentissimus, qui auidè obtreclat alieno laudi, magis pro-
dere morbum suum, quam detegere mores alienos: & qui
ob res parum honestas laudant quempiam, aut ob laudabiles
uituperat, indicare stultitiam suam, peruersumq; iudicium.

8 *Magnanimi-* Quum adhuc puer esset, & ageretur ludus solenis, quo
pueritia tum exercebatur, atque is qui negotio prefectus
erat, statuisset illum in loco parum honorifico, paruit qui-
dem tametsi iam rex designatus, ac dixit: Bene sane habet,
ostendam enim, non locum uiris, sed uiros loco conciliare
dignitatem. Nimirum uox ea declarat in puero, miram animi
celsitu

celsitudinem cum pari moderatione coniunctam. Nec alij ma-
gis sunt administrando regno idonei. Simile quiddam tribuit
Aristippo.

9 *Argute* Quum medicus quispiam illi prescriberet curationem ni-
mis exactam, minimeq; simplicem, qualis esse solet apud La-
cedemonios: Per Geminos, inquit, sumam que prescribis, si
mihi prorsus est in satis ut non uiuam, etiamsi non omnia sum-
psero. Significabat eiusmodi curationes citius acceleraturas
mortem, quam depulsurus morbum. Nec tam operosa phar-
maca sumenda, nisi qui destinauit mori. Omnibus in rebus ei
genti placuit frugalitas ac simplicitas.

10 *Simpliciter* Quum adstantem aræ Palladis, cui apud Spartanos ab
aereo delubro *ἄρα* cognomen est, ut bouem immo-
laret, momordisset pediculus, non auersus est, sed arreptum
palam omnibus occidit: Per deos, inquit, equidem insidia-
torem lubens uel in ipsa ara. Videlicet declarauit animum
nec inepto pudori, nec superstitioni obnoxium: tecteq; signi-
ficauit, insidias molientibus nullam aram aut asyllum opor-
tere tutum esse.

11 *cauo* Quum puer quidam eo uidente murem captum e
protraheret, musq; conuersus momordisset tenetis manum,
atq; effugisset: Agesilaus indicauit his, qui aderant, dixitq;
Posteaquam minimum animalculum sic ulciscitur eos, a qui-
bus leditur, quid uiros oporteat facere cogitare. Ita dux for-
tissimus undecunq; captata occasione animum addere stude-
bat suis, ut audentiores fierent aduersus hostem. Sed idem
exemplum magis eo ualet, ne quis quamlibet potens iniuria
prouocet infirmiorè. Fit enim sepe numero, ut qui, sicut ait
Flaccus, fragili querit illidere dentem, infringat solido.

12 Quum in animo haberet mouere bellum aduersus regem
Persarum, quod Græcos Asiam incolentes libertati restitueret,
b 2 consil

consuluit oraculum Iouis Dodonæi. Nam ea gens ex oraculis Deorum pleraq; gerebat. Is quum iussisset, ut pro suo arbitratu bellum institueret, Agefilaus Dei responsum renuntiavit Ephoris (Hi erant quinque iudices, quorum auctoritati reges quoq; parere cogebantur.) Illi uero suaserunt, ut adiret & Delphicum oraculum, iisdem de rebus sciscitaturus.

Religiose Eò profectus, hoc pacto proposuit consultationem: Apollo, num idem tibi uideatur quod patri? Quum Apollo comprobasset Iouis oraculum, ita demum delectus imperator bellum apparat: unico facto non unam rem nos docens: primum moderationem animi, qui quum rex esset, non grauatus sit Ephoris obtemperare rem superuacaneam imperantibus: deinde declarauit, quam non temere sit bellum capessendum. Illis non fat erat Iouis oraculum, quum hodie principes frequenter incōsultis, uel potius inuitis proceribus ac ciuitatibus ad arma profiliant. Postremò demonstraui, quam religiosam haberet de dijs opinionem, qui si inter se dissentiant, non sint dij: obiter notans Homeri fabulas, qui fingit deorum ac dearum atrocia disidia, & quod in principibus ac magistratibus turpe sit, adscribit suis numinibus.

13 Tiffaphernes Persarum dux cum Agefilao foedus, non ex animo, sed metu percusserat, hac lege, ut Græcas ciuitates sineret libere suisq; uiuere legibus: mox ingentibus copijs à rege suo accersitis bellum illi denuntiavit, ni Asia decederet. Hoc foedus uolatum libenter arripuit Agefilaus, legatis hilari uultu respondens, se magnam habere gratiam Tiffapherni, quod periurio suo & deos et homines sibi infensos reddidisset, aduersæ uerò parti propitios. Recte sensit, absq; prouidentia dei nihil geri in rebus mortalium, magisq; fidendum diuino fauori, quam humanis consilijs aut uiribus. Ceterum exercitum mouit uelut in Cariam impressionem facturum

facturus: quod quum Tiffaphernes ignarus doli, cogeret militem, Agefilaus repente copias mouit in Phrygiam: ubi quum multas cepisset urbes, magnamq; pecuniarum uim abstulisset, dixit amicus, Foedera quidem uiolare præter causam iniustum est, ceterum hostibus imponere, non modò iustum est ac laude dignum, uerum etiam & iucundum, & lucrosum. Vir bellandi auidus, tamen ab iniusto bello abhorrebat, nec eius suscipiendi ansam dare uoluit, datam feliciter arripuit: nec turpe putauit doli in illum uti, qui uiolato foedere periurio sefellisset & deos & homines.

Idem quum parum esset instructus equitatu, Ephesum sese recepit: ibi opulentis denuntiavit, ut quisquis pro se uirum & equum præberet, à militia esset immunitus. Hac arte factum est, ut pro ignauis ac timidis diuitibus breui colligeret & equos, & uiros strenuos ac bello idoneos. Quam Callide quidem in re dicebat sese Agamemnonis exemplum retulisse, quod is accepta equa generosa uirum diuitem, sed ignauum, militia liberasset. Locus autem est apud Homerum Iliados ↓.

Τὴν Ἀγαμέμνονι δῶκε Ἀρχισιάδης Ἐχέπωλος
 Δῶρ' ἵνα μὴ οἱ ἔπροιθεῖ ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν,
 Ἀλλ' αὐτῷ τέρποιστο μένων. μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε
 Ζεὺς ἄφενος. νᾶειν δ' ὄγ' ἐν εὐρυχώρῳ Σικυῶνι.

de equa loquitur,

Quam dederat Anchisiades Echepolus Atride
 Doño, ne huic comes iret ad alta mœnia Troiæ,
 Sed remanere domi, ac sese oblectare liceret.
 Nam uiro opes pater altitonans donarat opimas.
 Incoluit uerò prædiuitem agris Sicyonem. Hæ sunt artes
 excellenti principe dignæ quibus efficitur, ut quod ad resp.
 dignitatem incolumitatemue necessarium est, non per uio-

lentiam inuidiosam extorqueat, sed ea dexteritate impetret, ut nec tenues grauet, & à ditioribus etiam gratiam ineat.

15 **Ceterum** quum edixisset, ut captiui nudi uenderentur: **Laphyropolæ**, quorum munus erat res prædantias diuendere, quod erant iusti faciebant: ac uestium quidem, quoniam iuxta barbaricum morem erant splendide multiq; pretij, complures exiiterunt emptores: ceterum ipsa corpora candida, prorsusq; tenera ac delicata, nec quicquam uirile præ se ferentia, quippe in umbra, otio, ac uoluptatibus educata, adeo nemo concupiuit emere, ut deriderent etiam hoc miraculum genus, uelut inutile, nec ullius omnino pretij. Id animaduertens **Agessilaus**, qui auctioni præsidebat, & hunc casum torfit ad animandos ad fortitudinem milites: Hæc, inquit, sunt pro quibus pugnatis, ornamenta captiuorum ostendens: hi quibus cum pugnatis, nuda captiuorum corpora demonstrans. Duplici namque argumento addidit suis animos, amplissima spe præmiorum, & hostium imbellium extremo contemptu.

16 **Idem** quum in **Lydia** **Tissaphernem** uertisset in fugam, ac quamplurimis interemptis iam in agros regio fecisset incursionem, rex **Perfarum** per legatos, quorum præcipuus **Titraustes** ingentem pecuniarum uim ultro ad illum misit, petens ut à bello desisteret: **Agessilaus** spreta pecunia respondit, pacis quidem tempore Reipub. uigere auctoritatē, ut ius habeat decernendi quod ad tuendam ciuitatis tranquillitatē censuerit conducere: belli uerò tempore nō item. Sibi uerò iucundius esse, si milites suos ditet quàm si ditescat ipse: præterea se pulcherrimum ducere, si **Græci** non munera caperent ab hostibus, sed armis pararent spolia. Vox excellentis animi, qui non aliud uirtutis præmium ambiret quàm gloriam, nec pacem hosti uenderet fraudato milite.

Quum

Quum **Megabates** **Spihridatis** filius, eximia forma adulescens, **Agessilaum** adisset aliquando salutandi gratia, ac iuxta **Perfarum** morem osculum offerret, quod ab eo uideretur admodum amari: **Agessilaus** auertit uultum fugiens osculum. Ceterum cum erubisset ille, ratus se contemptiui fuisse, ac deinceps salutaret eum eminus: rex poenitens uitati osculi, finxit se mirari quid accidisset **Megabatæ**, quod ipsum non salutaret osculo: familiares responderunt, ipse fuidi in causa, ò rex, qui uenientem non exceperis, sed formosi basium exhorrueris. alioqui nunc quoque persuaderi poterit ut tibi ueniat ad osculum, tantum ne rursus fugias. Hic posteaquam **Agessilaus** aliquandiu tacitus suo cum animo cogitasset. Non est, inquit, opus ut illi redium persuadeatis. Nam ego mihi sic uideor affectus, ut malim huiusmodi rebus superior esse, quàm aduersariorum urbē fortibus uiris instructissimam per uim capere. Præstantius enim duco, ut qui sibi ipsi seruet suam libertatem, quàm ut alijs libertatem adimat. O uirū gerendo in alios imperio idoneū, qui suis cupiditatibus imperare posset. Quis non miretur tam philosophicum in homine militari iudicium? Intellexit, neminem esse liberum qui seruiret cupiditatibus: intellexit, nullum esse imperium speciosius, quàm si quis animo suo posset imperare. Hoc exemplum temperantiæ multò pulchrius uidebitur reputanti, quod **Græcorum** leges formosorum adolescentium amorem concedant, citra turpitudinem tamē aut uim. Quamquam hoc apophthegma **Plutarchus** in **Vitis** paulò secus refert, Ego, inquit, denuò malim illam de osculo pugnare pugnam, quàm omnia que uiderim mihi fieri aurea. Quò uir ille sensit amoris flammam acriorem, hoc pulchrius ducebat, non obsequi animo.

Cum cæteris in rebus esset rigidior, & exacte iusti le-

b 4 gumq;

gumq; tenax, tamen in amicorum negotijs existimabat, in-
 humanitatis ac seuitiæ pretextum esse, nimium aduersus
 illos esse iustum. Huius rei testis est epistola quedam per-
 breuis, quæ fertur ad Hidrieum Carem scripta, qua cuidam
 amico ueniam deprecatur in hunc modum: Nicias si nihil
 peccat, dimitte hominem: si peccat, mihi dimitte, sed omnino
 dimitte. Innocentem punire, scelus est: culpam interdum con-
 donare in gratiam honesti deprecatoris, humanitas est.
 Quum enim iustitiam semper oporteat esse clementia tem-
 peratam, quoties nata est grauem interpellatorem, & mi-
 nus habet inuidiæ, & plus impetrat gratiæ. In plerisq; igitur
 amicorum negotijs ad eum modum se gerebat Agesi-
 laus: interdum tamen magis sequebatur Reipub. utilitatem
 per occasionem oblatam, quam indulgebat amicitia.

Humaniter

19 Quodam ergo die quum castra tumultuosius essent mo-
 uenda, adolescentem cuius amore tenebatur, relinquebat
 ægrotum, quumq; is & blandis precibus & lacrymis illum
 remorari conaretur, uersus ad suos. Quam difficile est, in-
 quit, simul & misereri & sapere: malens sequi quod id tem-
 poris expediebat, quam quod dictabat in amicum affectus.
 His animi dotibus cæteris præcillebat Agesilaus.

Continenter
& sapienter.

20 Cæterum quod ad corporis curam attinebat, nulla in re
 melius habebat quam hi quibuscū uiuebat: à saturitate qui-
 dem & crapula in totū abstinens, somno uerò sic utebatur,
 non ut ille dominaretur, sed ut seruiret negotijs: aduersus
 æstum aut frigus sic erat instructus, ut quatuor anni tempo-
 ribus unicus tantum uestibus uteretur. Cæterum quum in
 tentorijs inter milites ageret, uelut unus quilibet è numero
 nihilo meliorē culcitram habebat quam cæteri: illud assidue
 habens in ore, Principis esse, nō mollitiæ delicijs ue, sed tem-
 perantia ac fortitudine priuatis hominibus antecellere.

Temperatè

O uerè

O uerè regiam uocem, si addidisset, sapientia. Nam ea uox
 omnes Principis uirtutes complectitur.

Siscitante quodam quid Sparta fructus attulissent Ly= 21
 curgi leges: Voluptatum, inquit, contemptum: uidelicet in- Moderatè
 dicans, non alia magis ex re nasci Reip. corruptelam, quam
 ex delitijs.

Alij cuidam qui se dicebat admirari, quòd Agesilaus cum 22
 cæteris Lacedæmonijs tam frugali cibo uestitūq; uteretur.
 Atqui, inquit, ò hospes, pro hac frugalitate opimā messem Sapienter
 metimus, libertatem: sapienter admonens nullam esse uolu-
 ptatem uiris ingenuis libertate suauiorem: nec ibi diu li-
 bertatem esse posse, ubi regnat luxus.

Rursus quum alius quidam eum admoneret, ut aliquid de 23
 uitæ rigore remitteret, causam addens, quòd, quæ est uitæ
 uolubilitas, euenire posset, ut tempus ipsum exigeret aliam
 uiuendi rationē. At ego, inquit, me consuefacio, ut quæcūq; Continenter
 inciderit fortunæ mutatio, ne quæram ipse mutationem. Mi- & constanter
 ra animi continentia, qui nec in austeriore uitæ delicias re-
 quireret, nec inter delicias agens ab illis corrumpi posset.

Quin ne senex quidem factus quicquam de uictus uitæq; 24
 ratione ac corporis exercitijs remisit. Itaque percontanti
 quur per acré hyemem solo pallio tectus obābularet absq;
 tunica homo tam prouectæ ætatis: Ut, inquit, iuuenes hanc Grauius
 uitæ rationem imitentur, quum exemplum habeant & ex-
 tremæ senectutis hominem, & principem. Sapienter ad-
 monens, senibus ita uiuendum esse, ut adolescentibus exhibeant
 rectè uiuendi formam: & uulgus nihil imitari liben-
 tius, quam quod à uiris principibus conspexerint factitari.

Thasiarum gens ut copia rerum abundabat, præcipuè 25
 uini præstatiā nobilis, ita delicijs erat addictior: per horum
 agros cum exercitu proficiscenti Agesilao Thasij honoris

b 5 gratia

Frugaliter

gratia miserunt farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, & item omnis generis alia maximi pretij tum esculentia, tum poculenta: at ille praeter farinas nihil accepit reliqua domum referri iussit ab his, qui attulerant, tanquam sibi suisque prorsus inutilia. Ceterum quum illi precibus & obtestationibus urgerent omnino ut acciperet xenia, iussit ea inter Helotes distribui: id erat apud Lacedemonios mancipiorum genus. Eius facti causam sciscitantibus respondit, Non decere qui uirtutis ac fortitudinis studio tenerentur, id genus delicias cupedtasque recipere: propterea quod istiusmodi res quibus inescarentur ingenio seruili nati, oporteret a liberis procul abesse: grauius taxans Thasiolorum mores, quod dum uoluptatibus seruirent, nec ingenuos se praestarent, nec liberos: & sapienter ostendens, nihil esse seruilius abiectionibusque, quam gula uentrisque uoluptatibus obnoxium uiuere.

26

Aduersus uoluptates quidem inuicti pectoris hoc specimen dedit: aduersus inanem gloriam non minus insuperabilem fuisse declarat quod dicturus sum. Thasij quoniam intellegebant Agesilaum de ipsis optime meritum, templis ac diuinis honoribus illum dignati sunt: atque hac de re legationem ad illum miserunt. Is ubi legisset honores quos legati ad illum detulerant, percontatus est, num illorum patria potestatem haberet ex hominibus faciendi deos: quum illi respondissent, habere: Agedum, inquit, primum uos ipsos deos facite: id si praestiteritis, tum uobis credam, quod me quoque deum facere poteritis. Vtrum hic prius admirari conuenit, animi celsitudinem adeo contemnentis oblatum, ob quod Empedocles philosophus semet in Aetnam coniecit, quodque tot eruditi principes tot artibus & impendijs ambierunt: an ingenij solertiam, qua Thasys uel summam stultitiam, uel abiectam adulationem suam in oculos ingessit?

Libere & grauius

Nec

Nec minus excelsi animi fuit, quod quum nationes quae id temporis Graeciam incolebant, decreuissent illi in clarissimis quibusque ciuitatibus honoris causa statuas erigi, rescriptis illis in hunc modum: Mei nulla sit imago, neque picta, Magnanimi- neque ficta, neque ullo alio artificio parata. At principum uultus hoc honoris genere se dijs equiparari credebat, summumque rerum bene gestarum praemium arbitrabatur. Agesilaus ipso honesto contentus, negligebat eiusmodi adulationes uerius quam glorias, malens insculpi prudentum ac bonorum hominum pectoribus, quam in foro creus, aureusue stare. Eximia uirtute sponte sua consequitur decus. Nec ulla speciosior statua, quam honorifica bene aetate uita memoria.

In Asia quum ades quasdam conspexisset, quarum lectum 28 quadratis trabibus contextum esset, rogauit aedium domnum, num apud illos ligna quadra nascerentur: qui quum negasset talia nasci, sed ex rotundis arte quadrari, Quid, inquit, ergone si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Immane quantum absuit illius regis animus a nostrorum aedificiorum delicijs, in quibus nihil placet, nisi ex alieno deuectum orbe, aut multo artificio adulteratum.

Temperate

Quum aliquando quidam percontatus esset, quinam essent fines Laconicae ditionis, uibrata laecea, Quousque, inquit, Fortiter hac ualeat pertinere. Vox egregio duce digna, qui bellum non nisi iustum susciperet, imperiumque uirtute partum uirtute tueretur.

Rursus alij cuidam percontanti, quam ob causam Sparta 30 non cingeretur mœnibus, ostendit ciues armatos, Hi, inquiens, sunt Spartanae ciuitatis mœnia: significans Respub. Fortiter nullo munimento tutiores esse, quam uirtute ciuium.

Similiter quum alius quidam hoc idem percontatus esset, 31 respondit, Ciuitatem non saxis lignisque, sed pro uallis ac Sapienter mœnibus

- moenibus, incolentium uirtute muniri oportere: quos si iungat concordia, nullus potest esse murus inexpugnabilior.
- 32 **Sapienter** Aduersus pecuniarum studium, quo uitio plerique laborant, amicos admonere consuevit, ne tam pecunijs quam fortitudine ac uirtute studerent ditescere: quod frustra parat opes, qui ueris animi bonis uacat.
- 33 **Impigre exempli** Si quid autem esset quod per milites celeriter cōfici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quod uel pudore ad industriam extimularentur. Efficacissimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit.
- 34 **Grauitate** Illud sibi cum primis ducere solet gloriæ, quod cum rex esset, ceterisq; cōsilio prospiceret, nihilo fecius in laboribus obeundis nemini cederet: quodq; sibi ipsi imperaret, suisq; ut ita loquar, rex esset, id pulchrius esse iudicabat, quam quod regnum obtineret in alios.
- 35 **Facete** Quidam conspiciens Lacedæmonium quendam claudum ad bellum exeuntem, quum ei equum ueluti debili necessarium quaereret: Non intelligis, inquit Agesilaus, in bello opus esse, non qui fugiant, sed qui loco maneant? Significans eos demum esse bello utiles milites, quibus decretum est, in prælio aut uincere, aut mortem oppetere.
- 36 **Grauitate Vitæ contemptus** Percontanti cuidam, qua ratione pararet sibi eximiam gloriam: Si mortem, inquit, contempseris. Nihil enim in bello præclare rei geret, cuius animum mortis metus occupauit. Idem affectus in omni uita mortalium à pulcherrimis facinoribus reuocare solet.
- 37 **Prudenter** Roganti quam ob causam Spartiatæ ad tiliarum cantum inuituri prælium exercerentur: Ut quum ad numerum, inquit, incedunt, appareat qui formidolosi sint, qui fortes. Nam anapestorum ictus strenuis addebant animum, uehementer meti

meticulosi pallorem ac tremorem incutiebant. Itaq; quum pes non respōderet ad modulos tiliarum, prodebat igna uorum imbecillitas. Magni siquidem refert, ut dux perfectos habeat militum suorum animos, quo norit qui sint à prælio summouendi, aut qui qua parte exercitus collocadi. Valerius Maximus libro secundo putat tibias adhiberi solitas ad incitandos militum animos: contra Thucydides apud A. Gellium tradit, pro tubis & cornibus Lacedæmonios ad prælium tibijs uiti solitos, ad moderandam uim & impetum militum, ne sparsi dispersiq; proruerent in hostem, sed cōpositè incederent suo quisq; ordine. Proditū est literis Creteses cithara præcinente prælium inire solitos.

Quum quidam apud Agesilaū admiraretur regis Persarum felicitatem, quod admodum iuuenis esset: Ne Priamus quidem, inquit, quum hoc esset ætatis, erat infelix: indicans **Argute** neminem appellandū beatum, nisi ad supremum uitæ diem peruenisset, quod nec Priamo nec Cræso contigit.

Quum maximam Asiæ partem armis sibi subegisset, con= **39** stituerat ad ipsum regem Persarum proficisci, ut eum compefceret: qui sic erat quietus à bello, ut interim Græcorum duces pecunia corrumpere: ceterum reuocatus domum ab Ephoris ob Spartam Græcorum obsidione cinctam (nam **Moderate** id rex Persarum pecunijs missis effecerat) paruit dicens, Bonum imperatorē legum imperatis parere oportere: citraq; cunctationem soluit ex Asia, magno sui desiderio relicto Græcis Asiaticis. Offerebatur rei bene gerendæ occasio, inuitabat illum Græcorum affectus ut instituta perageret, sed rex à tyrannide alienissimus legum auctoritatem existimabat omnibus anteponendam.

Quoniam uerò Persarum numisma sagittarium habebat **40** in sculptum, ex Asia discedens aiebat, se triginta sagittariorum **Facete**

rionum millibus à rege Asia depelli. Tot enim Daricorum aureorū millibus Athenas ac Thebas deportatis, & in plebis moderatores distributis, Timocrates effecerat, ut populus hostilem animum aduersus milites susciperet. Ephoris autem rescripsit in hunc modum. Agesilaus Ephoris salutem. Asiam magna ex parte subegimus, barbaros expulimus, seque uenter in Ionia confliximus: attamen quoniam pro magistratus autoritate iubetis ut istuc ad diem prescriptum adsim, consequor hanc meam epistolam, ac fortassis anteuertam etiam. Nec enim mihi principatum gero, sed tum Reip. tum socijs & amicis Reipub. Atque ita demum qui potitur imperio, uerè legitimeq; imperat, quum et ipse paret imperio legum & Ephororū, aut quicumq; sint illi, qui in Reip. magistratu funguntur. Quid huius ducis animo moderatius? at quid eodem excelsius?

41 De in quā transmissio Helleponto iter faceret per Thraciam, nulli quidē barbarorū supplex fuit ut daretur transitus, sed missis ad singulos nuntijs rogabat utrum per hostium amicorum regionē iret: ac ceteri quidē illum amice recipiebant uenientem, ac discedentē deducebant. Ceterū qui Troadenses appellantur, à quibus, ut fertur, Xerxes datis muneribus transeundi copiā emerat, transitus mercedem postulabant ab Agesilao, ceniū argenti talenta, totidemq; foeminas. At is irridens eos, rogauit cur non protinus uenissent accepturi quod postulabant. Admouit exercitiū, et congressus cum his qui se obiter collocarēt in acie, omnes uertit in fugam, compluribus trucidatis: itaq; sibi ferro uiam aperuit.

42 Itidem & ad Macedonum regem nuntios misit, rogans utrū per hostium solū irent in amicorū. Quū respondisset, Intrepide se consultaturum, Fiat, inquit, igitur consultatio, nos tamen iterum iter faciemus. Rex admiratus hominis audaciam, sibiq;

biq; metuens, satius esse censuit illum ut amicum suscipere.

Thessalorum, qui hostibus tulerant suppetias, agros de populatus est. Virtus sic erat equitate temperata, ut nec amicos lederet, nec inimicis parceret, ubi fortuna dedisset ulciscendi occasionem. Hoc apophthegma non est, & ab indocto quodam truncatim adiectum est.

Ad Larissæos autem qui non iuuerant res hostium, Xerxes 44 noctem ac Scythen legatos misit amicitiae conciliandae gratia. Hos quum Larissæi comprehensos asseruarent in custodia, ceteri quidem id factum grauiter ferentes censuerunt, ut Agesilaus admoto exercitu Larissam urbem obsidione uallaret. At ille negabat, se uel uniuersam Thessaliam hac conditione uelle capere, ut ex his, quos miserat, alterius faceret iacturam, amissurus utrunque si illos bello lacesisset: itaque captos acceptis conditionibus liberauit ac recepit. Tam atrocem iniuriam duorum amicorum incolumitati condonauit, alioqui contumeliarum impatiens: dicas illum suos affectus in sua habuisse potestate.

45 Feliciter pugnatum erat apud Corinthum: in eo praelio quanquam accepisset Spartanorum admodum paucos desideratos, ceterum è Corinthijs & Atheniensibus alijsq; socijs ingentem numerum interijisse, adeo non gauisus est, nec elatus ea uictoria, ut grauiter ingemiscens deploraret Graeciae uicem. Heu, inquit, Graecia, quae tot uiros intestino bello perdidit, quot uniuersis barbaris debellandis satis esse poterant. Viro magnanimo uictoria erat optabilis, sed charior erat sociorū incolumitas. Quo animo tulisset ille si plurimorum ciuium interitu fuisset empti uictoria? Non parum laudis promeretur hic affectus in duce Lacedaemonio tum natura bellaci, tum ethnico: at Christiano principi nulla non debet esse lugubris uictoria, quae plurimorum etiam hostium

hostium exitio contigit.

46 Ceterum quum Pharsalij urgerent, latrocinijsq; uexa-
Feliciter rent ipsius exercitum, sexcentis equitibus uertit illos in su-
gam, moxq; trophæum statuit sub Narthacijs. Nec alia ui-
ctoria magis letatus est, quod ipse per se constituto equitatu
paucorum, nec alijs adhibitis copijs, eos superasset qui de
re equestri præcipue gloriabatur. Pulchrum est uincere la-
cessentes, præsertim his præsidijs, quibus hostes potissimum
se se iactant.

47 Nunc accipe geminū in gloria cupidissimo duce tēperan-
tia exemplum. Quum Diphridas illi ē patria nuntium
attulisset, ut omnis quæ tum agebat, protinus in Bœotiam
irrumperet, quāquam destinaret hoc ipsum postea maiore
aggredi apparatu, tamen magistratibus obtemperās, accer-
fuit ad se uiginti millibus eorum qui apud Corinthum mili-
tabant, inuasit Bœotiam, ac iuxta Coroneam cōgressus cum
Thebanis, Atheniensibus, Argiuis et Corinthijs, ambas acies
superauit, licet ipse multis acceptis uulneribus corpore ef-
fretus grauius affectus. Quæ pugna cum esset inter res ab illo
gestas omnium maxima, quemadmodū scripsit Xenophon,
tamen domum reuersus nihil de pristino uictu uitæq; mo-
destia mutauit ob tantos rerum successus, totq; uictorias.
Multo dignior erat triumpho uictoria, qua uir ille primum
suis consilij anteposuit legum auctoritatem, deinde tot egre-
gijs facinoribus nibilo factus est insolentior.

48 Animaduertens ciuium nonnullos qui in pretio habeban-
Facetetur, ac sibi placebant quod equis alendis intenderent ani-
mum, sorori Cyniscæ persuasit, ut conscenso curru certaret
in Olympijs; hoc pacto Græcis ostendere cupiens, id genus
exercitamenta nullius esse ueræ uirtutis, sed nihil aliud ha-
bere quàm opum et impendiōrum ostentationem, eoq; fore
minis

minis esse digniora quàm uiris.

Quum haberet apud se Xenophontem illum sapientem, 49
eumq; plurimi faceret, iussit ut filios suos accerferet Lace-
dæmonē, docendos artem omnium pulcherrimam, uidelicet
imperare et parere imperio. Athenis florebat omnium li-
beralium disciplinarū genus, sed hanc ceteris omnibus præ-
stantiorem existimabat nusquā melius disci quàm apud La-
cædæmonios, ubi nō uerbis disputabatur de bene administrā-
da Rep. sed ciuū moribus honestissime rei exemplum ex-
primebatur. Simul indicās, eos non esse gerendo magistra-
tui idoneos, qui legibus ac magistratibus nescirent obsequi.
Proinde rogatus abs quoquam, quam ob rem Spartano-
rum Respu. præ ceteris, secundis rebus floreret, Quoniam, 50
inquit, plus ceteris in hoc sese exercent, ut pariter et impe-
rare et parere sciant. Quæ duæ res à ciuib; excludunt
seditiones, et tuentur concordiam.

Cum uita defunctus esset Lysander, Agesilaus numero-
sam sodalitatem aggregatam comperit, quā ille ex Asia do-
mū reuersus statim aduersus Agesilaum instituerat: id indi-
gnè ferens Agesilaus, destinabat omnibus palā facere, cuius-
modi ciuis fuisset Lysander dum uiueret: ac perlecta quadā
oratione, quā Lysander in libro descriptam reliquerat, com-
positam quidem à Creonte Halicarnasseo, sed in hoc ut hanc
Lysander edisceret, atq; apud popularem multitudinem re-
citaret (Tractabat autē oratio de nouandis rebus, deq; mu-
tando Reip. statu) hanc quoniam arguebat Lysandrum fuisse
se ciuem perniciosum ac seditionis auidū, Agesilaus uoluit
euulgare. Ceterum ubi senex quidā Ephorus orationē per-
legisset, metuens dictionis grauitatem ac uehementiā, ne le-
cta quoq; multos ad rerum nouarū studium excitaret, con-
suluisset Agesilao ne Lysandrum sepulchrum resoderet, sed ora-
tionem

Grauiter

50
Disciplina ci-
uilib;

51

Moderatē

c

tionem premeret. Senis consilio paruit, & a cœptis con-
 quieuit Agesilaus, doctus non solum obtemperare publicis
 legibus ac magistratui, uerum etiam priuato senioris consi-
 lio. Vir excelsi animi plus apud se ualere uoluit publicam
 utilitatem quam priuatum odium, simulq; perspexit, inde-
 corum esse, similitatem exercere cum sepulto. Hac moderat-
 ione usus est aduersus manifestum inimicum.

52 Porro qui clanculū ipsi aduersarentur, eis palam quidem
 Callidē nō exhibebat negotiū, sed efficiebat ut ipsū in militiā seque-
 rētur, atq; ex his nōnullos duces exercitus ac magistratus fa-
 ctos euehebat: qui cū se in magistratu improbē et auarē gef-

Moderatē sissent, eoq; in ius uocati periclitaretur, rursus Agesilaus il-
 lis patrocinabatur, et ab ipsis stabat, atq; hac arte reddebat
 eos ex clancularijs hostibus amicos: et ad se reuocabat: qui-
 bus rebus factū est ut iam neminē haberet aduersariū. Quid
 hac prudentia ciuilius, qua mederi maleuolis maluit q̄ ulcisci?

53 Quidam petijt ab Agesilao, ut se scriptis ad hospites &
 Inste amicos suos Asiaticos literis commendaret, quō apud illos
 Humaniter ius suum consequeretur: respondit, nihil esse opus literis
 commendatricibus, Nam mei, inquit, hospites sua spōte que
 iusta sunt faciunt, etiam si illis non scripsero. Apud bonos in
 bona causa superuacua est commendatio, quum ipsa res im-
 petret quod precibus exoraretur. Dux egregius non nisi
 cum sui similibus hospitium coniunxerat.

54 Ostendebat illi quidam ciuitatis cuiusdam muros bene tu-
 tos ualideq; extructos: quumq; rogasset uiderentur ne pul-
 chri, Pulchri, inquit, per Iouem: uerum apparet in hoc para-
 tos, ut mulieres inhabitent non uiri: sentiens non alijs mœ-
 nibus rectius communiri ciuitatem quam strenuis ciuibus.

55 Megarensi cuidā multa iuueniliter de sua ciuitate aduer-
 Modestē sus Agesilaum iactanti, Adolescēs, inquit, tui sermones opus
 habent

habent magnis uiribus. Significans indecenter eum magnifi-
 cē loqui, cui uires non suppetunt orationi pares.

Tantum & ceteris in rebus aberat à uulgi iudicio uir 56
 prudētissimus, ut quæ cernebat alios admirari, ipse in tantū
 cōtemneret ut ne nosset quidem. Quod euenit in Callipide.
 Is erat tragædiarum autor, multi nominis, simaq; celebris
 apud Græcos, & à cunctis in pretio habitus. Primum quidē
 occurrit Agesilao, eumq; est allocutus: pōst improbē semet
 admiscuit his qui simul cum rege ambulabant, seseq; osten-
 tabat, ratus futurū ut rex prior ipsum comiter & cum be-
 neuolentia quadam amplecteretur. Id quum non fieret, Tā-
 dem nō, inquit, agnoscis me o rex, nec audisti qui sim? Age-
 Grauiter silaus autem intuius illum, An non tu es, inquit, ille Dice-
 licta? Nam hac uoce peculiaris Lacedæmoniorum lingua
 signat mimū, hoc est imitatore. *Δείκτεξο* enim illis simu-
 lacrum sonat aut effictam imaginem. Ad eō uir prudens, &
 omnia Reip. commodis metiens, nullo honore dignatus est
 histrionem quamuis insignem, cuius ars ad solam parata uo-
 luptatem corrumpendis ciuium moribus esset accommoda-
 tior quam erudiendis.

Huic simile est, quōd rogatus ut uellet audire quendā, qui 57
 mura similitudine lusciniæ uocem imitabatur, recusauit, Fre-
 Argutē quēter, inquit, ipsam audiui lusciniā: significans ineptā esse
 uoluptatem, magis delectari ipsa simulatione quam natura.

Quemadmodum autem ipse singulari modestia præditus 58
 erat, ita non tulit in alijs arrogantiam. Menecrates quidam
 medicus, quum desperata quædam curationes ipsi feliciter
 cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc co-
 gnomento uir arrogantis ingenij delectatus, insolentiū usus
 est eo titulo. Tandē quum & Agesilao scriberet, nec ueri-
 tus esset hac uti salutatione, Menecrates Iupiter Agesilao
 regi

Facetè regi salutem. Rex eo offensus proœmio, præterea nihil di-
 Modestè gnatus est legere, sed rescripsit in hunc modum, Rex Age-
 silaus Menecrati sanitatem. *χρησεν* Græci dicunt quibus be-
 ne precantur, *ὄχλασεν* ambiguum uerbum serè in malum
 sonat, quum significamus abesse sanitatem mentis. Eo uerbo
 quidam Cæsari exprobrauit insaniam.

59 Fortitudinis etiã in rebus aduersis insigne dedit speci-
 men. Conon & Pharnabazus per classem regiam mari po-
 tuiti obsidebant maritimas Lacedæmoniorum regiones, qui
 interim Atheniensium ciuitas mœnibus esset cincta. Itaq; La-
 cedæmonij Pharnabazo donante pecuniam pacem ineunt
 cum rege, mittuntq; ciuem Antalcidam ad Teribazum. Græ-

Fortiter cos Asiaticos, pro quibus bellum gesserat Agesilaus, traden-
 tes regi: unde pessimè euenit, ut huius ignominie portio re-
 cideret in Agesilaum. Antalcidas enim inimicus erat Agesi-
 lao, eò pacem quacunq; occasione consecit, inuidens illius
 gloriæ, quem uidebat bello crescere, reddiq; maximum ac
 maximè celebrem. Nec tamè hæc infelicitas deiecit illius ani-
 mum, quin etiã cuidam dicenti quòd Lacedæmonij Medisa-
 sarent, ita respondit, Imò Medi potius Laconissant: significas
 indolem suæ gentis corrumpi fortuna non posse.

60 Quodã tempore rogatus, utra uirtus esset præstantior,
 Iustè iustitudo an iustitia, grauitè respōdit, Fortitudinis nullum
 esse usum nisi adsit iustitia. Quòd si omnes essent iusti, nihil
 opus fore fortitudine. En animum summo dignum duce, qui
 nihil ui præter æquum iudicari facendum: recteq; perspe-
 xerit plurimum interesse inter audaciam & fortitudinem.

61 Quum Græci qui Asiam incolebant, Persarum regem
 Animosè ex more magnum appellarent, Quis, inquit, re ille me ma-
 ior est, nisi sit iustior ac temperantior? Contēpsit uir egre-
 gius externa bona, quæ uulgus præcipuè suspiciit, totaq; ho-
 minis

minis felicitatem animi bonis metiebatur. Ea sententiã philo-
 sophis esse cōsueuit in ore, sed hæc bellator expressit affectu.

Notans præposteram licentiam eorum qui Asiam inco- 62
 lebant, eius gentis corrupti moribus, dicere solet: inter illos
 qui improbi essent, eos esse liberos: cōtrã qui probi, eos esse Grauitè
 seruos: quòd ibi utijs licerēt omnia, uirtus haberetur odio.

Interrogatus qua ratione potissimū quis assequi posset, 63
 ut apud homines honestam haberet famam, Si loquatur, in- Sapienter
 quit, quæ sunt optima, et faciat quæ sunt honestissima. Quid
 dici poterat breuius, at rursus quid absolutius? Itidem So-
 crates idem percontanti, Si talis, inquit, esse studeas, qualis
 haberi uis. Siquidem fucis parta gloria ut non est uera glo-
 ria, ita nec diuturna est.

Celebratur & hoc illius dictum principibus ediscendum: 64
 Imperatoris officium esse, erga rebellantes audacia, erga Iustè
 subiectos beneuolentia uti: quòd idem Maro nobili carmine Moderatè
 docuit, Parcere subiectis & debellare superbos. Neq; enim
 uerè uictor est, qui iracundiæ uindictam flagitanti frenum
 nescit imponere.

Cuidam sciscitanti quæ potissimum pueris essent discen- 65
 da, Ea, inquit, quibus usuri sint & quū ad uirilem peruene- Sapienter
 rint etatem. Rectè censuit uir prudens, solam uirtutem pri-
 mum ac statim à teneris unguiculis disci oportere: nec ullã
 æui portionem artibus friuolis dandam: quæ ut in pueris ha-
 bent ostentationem plausibilem, ita nec grandibus decoræ su-
 turæ sint, nec ad seria uocatis utiles.

Idem quum in causa quidam sederet iudex, & is quidem 66
 qui accusabat rectè dixisset, patronus contrã male, subinde
 tamen repeteret inter dicendum, Agesilæ, decet regem opi-
 tulari legibus: perinde quasi bonam haberet causam, & ab
 ipso starent leges: hominis improbitatem interpellans Age- Salsè
 silaus

filius, Si quis, inquit, tibi domum perfoderit aut uestem abstulerit, num expectaturus esses, ut architectus, aut qui uestem contexuit, tibi sit auxilio futurus? Subindicabat regem esse ueluti legum architectum, nec conuenire, ut is opituletur ei qui contra leges aliquid aduaserit.

67 **Incorruptè** Cum pax coisset, eiq; à rege Persarum essent allatae literae, quas Perses unà cum Callia Lacedaemonem perferebat, de hospitio deq; amicitia tractantes, non recepit: sed iussit illos regi nuntiare, nihil esse necesse priuatum ad ipsum literas mittere: ceterum si perspicuum foret, illum bene uelle Lacedaemonijs & Graecis, ipsum quoq; illi pro uiribus futurum amicum. Quòd si deprehenderetur insidias tendere, ne putet, inquit, quòd me sit habiturus amicum, etiamsi uehementer multas ab eo recepero epistolas. Quid hoc animo sublimius, cui in omnibus rebus gerendis hic unicus erat socius, consulere Reipublicae commodis.

68 **Pidè, urbanè** Quum miro esset affectu erga liberos suos, dicitur aliquando arundine pro equo conscensa, unà cum pueris lusisse se domi. Id quum forte uidisset ex amicis illius quidam, rogabat ne cui diceret quod uiderat, priusquam ipse quoq; liberorum parens esset factus: festiue subindicans eum lujum nò esse leuitatis, sed pietatis: nec hoc quod agebat, uideri posse ineptum ei, qui modo expertus esset quam ingès sit affectus charitatis parentum erga filios.

69 **Salsè** Quum assidue belligeraretur aduersus Thebanos, ac in praelio quodam uulnus accepisset, Antalcidas, ut fertur, ait, Praeclara doctrina tua premia recipis à Thebanis Agesilae, quos quum nec uellent bellare, nec scirent, bellare docueris. Nà aiunt re uera, Thebanos crebris Lacedaemoniorum aduersus ipsos expeditionibus multo bellicosiores esse factos, quam antea fuerant. Eoq; Lycurgus ille priscus legum condi

conditor in legibus quae uocantur Rhetrae, ueluti dicas oracula à dijs profecta; uelut sepius eisdem bello lacepsi, ne hostes usu bellare discerent. Quanquam hoc apophthegma non est Agesilae.

Audiuerat socios moleste ferre tam crebras expeditiones, praesertim quum ipsi permulti Lacedaemonios numero paucos sequerentur. Agesilaus itaque uolens ostendere quanta esset Lacedaemoniorum multitudo, iussit uniuersos socios simul confidere permixtos inuicem, Lacedaemonios item separatim solos. Mox per praekonem edixit, ut primi omnium surgerent figuli: hi quum surrexissent, secundo loco per praekonem iussit surgere fabros ararios: deinceps architectos, ac domorum opifices, similiter et aliarum artium singulos. Ita factum est, ut propemodum socii surgerent omnes, Lacedaemoniorum uero nullus, eo quòd Lacedaemonijs, qui militiae parantur, interdictum sit, opificium aut artem sedentariam uel exercere uel discere. Hoc facto risit Agesilaus. Videtis, inquit, o uiri, quanto plures nos educimus quam uos? Hoc strategemate dux inclutus demonstraui, non perinde referre quam numerosum militem educas in praelium, ut quam fortem & exercitatum.

In pugna Leuctrica quum Lacedaemoniorum multi fugissent, ijsq; legibus poenas dare deberent, Ephori reputantes ciuitatem uiris desertam egere militibus, cupiebant eam ignominiam militibus remittere, simulq; seruare leges. Deligunt igitur Agesilaum nouarum legum conditorem. Is prodicens in suggestum, Ego, inquit, alias leges haudquaquam laturus sum. Neq; enim his, quas habetis aut additurus sum aliquid, aut detracturus, neq; quicquam omnino mutaturus. Sed mihi restat uidetur, ut leges quas habetis, à die crastino robur habeant

habeant & auctoritatem. Eo commento uir solers simul & presentis ciuitatis necessitati consuluit, & praclusum mutandarum legum exemplum exclusit à Reipu. uno tantum die legibus abrogatis.

72 *Fortiter* Exemplum erat presentis & imperterriti animi, quod quum Epaminondas cum admirabili impetu ac procella irrueret, adeò ut Thebani socijque iam de uictoria gloriarentur, nihilo minus Agesilaus tutatus est Spartam ciuitatem: in qua tametsi perpauci erant, tamen hostes coegit domum reuertii. Hoc quocumque nomine uoces licebit, certe apophithegma dici non potest.

73 *Prudenter* Ut hoc erat fortitudinis, ita quod dicturus sum consilij prudentiaque laudem habet. Cum pugnaretur apud Manianeam, admonuit Lacedaemonios ut ceteris omisis omnibus in unum Epaminondam intenderent uim praelij, dicens, Solos cordatos, esse uiros fortes, hosque solos esse autores uictoriae. Itaque si huc, inquit, ceperimus, facillime ceteros in potestatem nostram redigemus, utpote uecordes nulliusque praetij, quod & euenit: Nam inclinante ad Epaminondam uictoria, quum nonnullorum fuga fieret, adhortanti illi suos & à fuga reuocanti Lacedaemonius quispiam letale uulnus inflixit. Eo prostrato qui erant cum Agesilao à fuga reuersi, iam ancipiti Marte cum hoste depugnauerunt, sic tamè ut multo inferiores Thebani, multo praestantiores Lacedaemonij uiderentur. Hac arte prudentia ducis consuluit incolumitati suorum, qui fuerat haud dubie perituri: simul illud docuit, in bello plus habere momenti unum uerè prudentem & cordatum, quam turbam imprudentium.

74 *Piè in patria* Quum Spartanos pecuniae deficeret ad bellum, eò quòd alerent externum militem, Agesilaus in Aegyptium profectus est, ab Thacco Aegypti rege accitus stipendio. Ceterum Agesi

Agesilaus ob corpus incultum ac uestis uilitatem uenit in contemptum eius gentis hominibus, qui sperarant se uisuros Spartanum regem talem, qualis esset rex Persarum, corpore decetissime ornatum: perperam sanè de regibus sentientes, quos externo cultu putarint aestimandos potius quam animi uirtutibus. Nihil ille quidè de cultus ac uictus simplicitate mutauit, sed interim ostendit, maiestatem dignitatemque regiam non uestium splendore, sed prudentia ac fortitudine parari oportere: grauiusque taxauit uulgares monarchas, quibus si diadema, purpuram, aurum & gemmas detrahas, nihil uideas praeterea regium. Quin eodè facto declarauit insignem erga patriam pietatè, qui ob publicam utilitatem non grauatus sit in Aegyptium proficisci: nec etatis iam seuerè ac uergentis ad annum octogesimum excusatione ui uoluit, quo minus apud barbaros stipedium faceret, modò reipublicae subueniret. Athenæus hoc modo rem narrat. Agesilaus in Aegyptum profectus Thacco regi laturus suppeticas, quoniam corpore erat pusillo, his uerbis à rege contemptus est, Parturijt mons, Iupiter metuit, at ille peperit murem. Id ut audiuit Agesilaus, At ego, inquit, aliquando tibi uidebor leo. Nam post, quum illi non adesset Agesilaus, regno pulsus confugit ad Persas.

75 Ceterum ubi quos educturus erat in aciem, conspiceret ob imminens periculum formidolosos, partim propter hostium multitudinem (erat enim numero ducenta millia) partim ob ipsorum paucitatem, decreuit ante conflictum rem diuinam facere, ueluti captaturus auspiciam ab extis: itaque non conspiciens ceteris, leuè manus uolè literis inuersis uictoriam inscripsit, deinde iecur ab aruspice acceptum supposuit manui quae clam scripturam habebat: diuque tenuit fingens interim se deliberabundum, ac dubitantis speciem praese ferens,

donec literarū figuræ iecinori imprimerētur: moxq; militi-
bus quos in acie educiturus erat ostēdit, dicēs, deos his literis
certo portēdere uictoriā. illi uerō existimātes sese certū ha-
bere signū futuræ uictoriæ, uehementer animati sunt ad pug-
nā. Hic dolus multo plus ualuit quā oratio quāuis pro-
lixa ac meditata. Et hoc strategema est, non apophthegma.

76 Cum hostes Agesilai exercitū fossā cingerent, id quod fa-
cile poterant ob multitudinem, ac Nestabius, cui suppetias
ferebat, censeret erumpendum, & cum hoste conferendas
manus, ne quod instituerant perficerent, ille negabat impe-
diendos hostes, qui pares hostibus esse studerent, non supe-
riores. Si quidem fossa utrisq; adinebat confligendi copiā.
Porro cū parū abesset quin fossa coiret, per hoc angustum
interuallum instruxit quod erat reliquum militum: ac inter
partes commissa pugna uertit illos in fugam, hostiumq; in-
gentem stragem edidit paucis militibus quos secum habe-
bat, atq; ex præda magnam pecuniarū uim nupsit Spartam.

77 Decessit ab Aegypto patriam repetens morbo implici-
tus in portu qui Menelai dicitur. Moriens autem mandauit
ijs qui aderant, ne quam fictilem aut aliā imitatam corporis
Modestē sui imaginem facerent. Si quod, inquit, præclarum facinus
gesti, hoc erit monumentum mei: sin minus, ne omnes qui-
dem statuae, quum sint uiliū ac nullius rei opificum opera,
illustrabunt mei memoriam. Quis non miretur in bellatore
pectus tam philosophicum?

78 Crebrō solet in concione admonere milites suos, ne ca-
ptiuos ut facinorosos cruciarent: sed ut homines seruarent.
Humaniter Infantibus etiam in bello captis prouidit, ut in unum locum
comportarētur, ne mutatis castris relictī perirent. Eandem
curam impendit senibus captiuis, ne, quoniam sequi nō pos-
sent, à canibus lupisque discerperētur. Hæc autem humanitas
illi

illi non solum aliorum, uerum etiam captiuorum miram be-
neuolentiam conciliauit. Et nunc homines sibi uidentur, qui
trucidatis infantibus ac senibus, eam ætatem abducunt, quæ
uel libidini apta est, uel labori, uel utrique. Quò progressa
est immanis illa feritas.

EX PROBO AEMYLIO.

Apud Coroneam Athenienses ac Boeotios cum suis so- 79
cijs, Agesilai iter impedire conatos graui prælio uicit: ei ui-
ctorie per se magnificæ multum laudis apposuit religionis
exemplo. Multi e prælio confugerant ad templum Mineræ Religiosē
uæ, de his rogatus quid uellet fieri Agesilaus, uertit illos uio-
lari, quum in eo prælio uulnera aliquot accepisset: uidere-
turq; uehementer iratus omnibus qui tum arma aduersus
ipsum tulerant, tamen plus apud illum ualuit religio quā
ira. Neq; hoc solum in Græcia fecit, ut templa deorum ha-
beret sancta, uerum etiam apud Barbaros summa religione
simulacra arasq; consecrauit, quasi in hæc nullum esset ius
belli. Itaq; præclare solitus est dicere, se uehementer admi-
rari, eos non haberi sacrilegorū numero, qui læderent ipsis
supplices, ac per deos obtestantes, nec grauiores sumi pœnas
de his qui religionem minuerent, quā qui templa spolia-
rent: recte iudicans, dijs esse chariorem hominum salutem,
quā muta templorum ornamenta.

Accipe nunc exemplum fortitudinis clementia tempe- 80
rata. Postquam ingenti strage fregisset Corinthiorum ui- Moderatē
res, eosq; intra moenia compulisset, multis hortantibus ut ur-
bem oppugnaret, negauit id suæ uirtuti conuenire, qui pecc-
cantes ad officiū cogeret, nō qui nobilissimas Græciæ urbes
subuerteret. Ut hoc est eximie cuiusdam moderationis, ita Prudenter
quod adiecit, admirabilem uiri prudentiam arguebat: Si,
inquit, eos extinguere uoluerimus qui nobiscum aduersus
barbaros

barbaros steterunt, ipsi nos expugnauerimus uel quiescentibus hostibus, qui subuersis socijs nullo negotio quando uolent, nos oppriment.

81 Diuinitatis cuiusdam esse uidetur quod adijciam. Quum adornaretur expeditio apud Leuctra, quæ Lacedæmonijs fuit lucuosissima, Agesilaus quum à plerisque urgeretur ut exiret, proficisci noluit, perinde quasi calamitatem irrecurabilem animo presentiret.

82 Rursus accipe solertie Reipub. salutaris argumentum. Quum Epaminōdas incredibili impetu Spartam urbem inuaderet, ac ciuitas careret moenibus, aliquot adolescētes hostium aduentu territi statuerant ad Thebanos transfugere, iamq; locum editum extra urbem occuparant. Agesilaus perpendens actum fore de ciuitatis incolumitate, si sensisset populus aliquos ad Thebanos transfugere conari: distimulans cum suis ad adolescentum turmam peruenit, ac perinde quasi id bono animo fecissent collaudauit consilium, quod eū locum occupassent: sibiq; in animo fuisse dixit idem facere. Sic adolescentulos ficta laudatione temperauit, et adiunctis suis comitibus locum tutum reddidit. Etenim qui transfugiendi consilium clam ceperant, uidentes maiorem adiunctum numerum eorum qui eius consilij fuerant expertes, non ausi sunt sese commouere: eoq; libentius conuenerunt, quod latere arbitrabantur quæ cogitarant. Absq; dubio Sparta non erat futura Sparta, nisi tum Agesilaus celeritate consilij salutem attulisset. Eadem arte et iuuenili temeritati remedium adhibuit pro supplicio.

AGESIPOLIS Cleombroti.

83 Agesipolis Cleombroti filius, quū quispiam apud ipsum ceu rem magnificam prædicaret, quod Philippus Macedo-
Clementer num rex intra pauculos dies subuertisset Olynthum, Atqui per

per deos, inquit, talem ciuitatem longè maiore temporis spatio non extructurus est: significans multo regalius esse condere urbes, quàm conditas demoliri.

Cum alius quidā dixisset, ipsum cum rex esset cum æquālibus suis fuisse obsidem, non liberos aut uxores eorum, uel hoc esset regi dedecorosum dari in manus ac ius aliorū, quum alij reges soleant uxorem ac liberos pro se dare obsides, Et quidem iure, inquit, optimo: par est enim ut nos non iuste ipsostrorum feramus errata: subindicans si quid calamitatis accidit in bello aut in Rep. regum uitio accidere, eoq; iustum esse, ut hi potissimum puniantur per quos uenit calamitas. Ceterum morem iniquum esse quo receptum est, ut coniuuges ac liberi qui nihil commouerint, dedantur obsides.

Idem quum è Sparta iussisset mitti catulos, ac respōdisset aliquis, non exportari apud Lacedæmonios catulos. Ne uiros quidem, inquit, antea, atqui nunc fieri cœpit. Festiuiter Argute indicat, in Republica bene instituta omnia proficere in melius. Olim Lacedæmonij egrè sua tuebantur, post ausi sunt reges ac gentes procul semotas bello lacerare. Quemadmodum autem recta institutio uiros reddit bello et Reip. utiles, ita canes ad uenatum habiles reddit educatio.

AGESIPOLIS Pausaniæ.

Agesipolis Pausaniæ filius, quum Athenienses querimoniarum, quas cum ipso mutuas habebant, arbitram delegissent Megarensium ciuitatem, quæ controuersiam inter eos componeret, Turpe, inquit, si Megarenses melius norunt quid iustum sit, quàm hi qui se Græcorū duces ac rectores præstitissent. Megarenses apud Græcos male audiebant, de quibus iactatū est, quod neq; primi essent, neq; secundi, neq; tertij, neq; quarti, neq; ullo in numero: quum Athenienses plerèq; Græciæ imperarint. Ab ipsis igitur quibuscum litē habebat

habebat rex, uolebat finire dissidium: simul declarans, et quam suae fideret cause, et quam aduersarijs non diffideret: malens clarissimae ciuitatis iudicio uinci, quam Megarensium arbitrio uincere.

AGIS PRIMUS.

- 87 **Proditio turpis** Agis Archidami filius, quum Ephori quodam tempore diceret, Proficiscere iuuentutē tecū ducēs ad huius patriā: nā is ipse te perducat in arcē: Et qui cōuenit, inquit, o Ephori, tot iuuenes ei credere, q̄ suā ipsius patriā prodidit? grauit̄ admonens, nihil illis tutō credi qui in patriā perfidit̄ fuerint.
- 88 **Hoc antē dictum pag. 33. apoph. 49. & 50.** Interrogatus à quodam quod discipline genus potissimū exerceretur apud Spartānos. Scire, inquit, et imperare, et ferre imperium. Athenis enim complures disciplinae colebantur, curiose magis quam ad recte gubernandam Rempublicam necessariā.
- 89 **Animosē** Fortiter et illud dixisse fertur, Lacedaemonios non oportere percontari quot sint hostes, sed ubi sint, significans non à militum numero pendere uictoriam, sed à fortitudine, rei q̄ gerendae celeritate. Statim enim congredi uult qui quærit ubi sint hostes.
- 90 **Animosē** Apud Mantineam quibusdam dissuadentibus ne cum aduersarijs quōd numero plures essent confingeret, Cum multis, inquit, pugnet oportet, qui multis uelit imperare.
- 91 **Argutē** Cuidam sciscitanti quot essent Lacedaemonij, Quot satis sunt, inquit, ad propulsandos malos: ostendens magis referre quam fortes uiros habeat ciuitas, quam quam multos.
- 92 **Salsē** Idem quum præteriret Corinthiorum mœnia, conspiceret q̄ uehementer excelsa munitaq̄, et in longum porrepta spatium, Quae sunt, inquit, mulieres hunc locum inco-lentes? innuens fortibus uiris non esse opus mœnibus.
- 93 **Salsē** Cum sophista quispiā apud eū dixisset, orationē esse rerū omnium

omnium præstantissimā, uidelicet prædicans artē quam profitebatur, Ergo, inquit Agis, tu quū taces nullius es pretij: Salsē significans multō præclarior esse res magnificas gerere, quam habere linguam ad magnificè loquendum expeditam.

Vicerat Argiuos prælio, qui post redintegratis uiribus rursum ferociores illi occurrerant. Agis itaque conspicatus multos è socijs turbari, Siis, inquit, bono animo uiri: Solerter quum enim nos qui uicimus trepidamus, quid facere sentis eos, qui à nobis uicti sunt? Eo dicto ducis solertia protinus reddidit animum suis.

Peculiaris erat Lacedaemonijs uerborū paucitas, unde et ab ea regiōe breuiloquētia Laconismus dicitur. Quū igitur Abderitarū legatus apud Agidē multa locutus, uix tandem dicendi finē fecisset, rogaretq̄, quid ciuibus suis esset renuntiaturus: Agis, Illud, inquit, renuntia, quantum temporis tibi fuit opus ad dicendū, tantum me silentē audisse, Hoc dicto exprobrauit stolido oratori inanē loquacitatē respōso indignam.

Quibusdam Eleos, hoc nomine prædicantibus, quōd in certaminibus Olympiacis essent iustissimi, Quid, inquit, magni miri ue faciunt, si intra quinq; annos uno tantum die se iustos præstant? Non putabat uir sapientissimus in eū competere iustitiae laudem, nisi qui per omnem uitam in omnibus actionibus iustitiam coleret. Nam ludi Olympiaci semel tantum intra quinquennium celebrantur.

Quum quidam apud illum dicerent esse nonnullos aliene familie qui ipsi inuiderēt: Geminam igitur, inquit, habebunt molestiam, quos et sua ipsorum mala discruciant, atque insuper tum meis, tum amicorum meorum bonis torquebuntur. Magnifica uox declarans eos quos habet inuidia, magis esse misericordiae dignos quam ira: propterea quōd inuidus abunde dat poenarum, etiam si nemo ulciscatur.

Cuidam

98 *Cuidam consulenti ut hostibus fugientibus daret transitum, Et quomodo, inquit, pugnabimus cum his, qui ob fortitudinem manent, si non pugnamus cum fugientibus? Existimabat uir animosus, aduersus hostes nullam prætereundam occasionem.*

99 *Cùm de Græcorũ libertate quidam in medium adduxisset, magnifica quidem, sed factu perquam difficilia, Tu, inquit, uerba hospes opus habent uiribus & pecunia: perquam scite declarans, frustra de his uerba fieri, ad quæ perficienda non suppetit facultas. In consultationibus enim non solum spectandum est, quid sit factu pulcherrimum, sed quid fieri possit.*

100 *Quodam dicente, Philippum effecturum ne Lacedæmonijs pateat iter in Græciam, Nobis, inquit, ò hospes, nostra paria sufficit ad illic uiuendum. Pectus ad utrumque paratum, & ad proferendum imperium si contingat, & ad boni consulendum fortunam licet mediocrem: quum principum uulgus nec quod obtigit sapienter administrent, nec ullis satientur ditionis accessionibus.*

1 *Periniorum orator in Lacedæmoniam missus, quum apud Agidem dixisset admodum prolixè, ubi perorasset rogauit eum, quid esset Periniorum renuntiandum, Quid aliud, inquit, nisi quòd tu uix dicendi finem feceris, ego uerò tacuerim. Hoc apophthegma simillimum est illi, quo superius Abderitæ legati multiloquium taxarat.*

2 *Cùm legationem suscepisset, solus ad Philippum profectus est. Is ubi admirans dixisset, Quid hoc rei est: unus uerum principum ambitionem, qui sumptuosus ac splendidis legationibus exhauriunt ærarium, quum unus uir cordatus possit totum hoc præstare quod Reip. interest.*

Quum

Quum è senioribus quidam uidens priscas leges & instituta uetera aboleri, & alia praua succedere, atq; ob id res Spartanorum inuerti, quæ summa fuerant in inum deiectis, & conteri: hæc quum apud Agidem iam senem deploraret, Lepidè ioco respondit, Si sit, inquit, quod narras, recto ordine res procedunt. Siquidem ego puer à patre audiui, quòd iam tum illis temporibus res inuenterentur. Itaq; si rursus inuertuntur, redierunt in locum pristinum. Hoc quidem ille ludens. Ceterum serio dicebat, se puerum hoc quoq; accepisse à patre, nihil esse mirum si præsentibus succedant deteriora, sed mirandum si succedant meliora, aut similia. Notauit peculiariter senibus querelâ de rebus in deterius prolapsis, simulq; rerũ humanarũ hæc esse naturã, ut usq; in peius degenerent.

Rogatus à quodam, quo pacto quis libertatem suam tueri possit, Si mortem, inquit, cõtempserit. Hic metus qui cadere dicitur in constantem uirum multos deterret à pulcherrimis facinoribus: hoc qui caret, potest ubiq; quod rectum est sequi, nec est quod timeat improbos, qui ut extrema moliantur, nihil aliud possunt quàm occidere.

AGIS II.

Agis iunior, Demadi dicenti, quòd enses Laconici ob breuitatem à circulatoribus ac præstigijs imitantibus deuorarentur, Atqui his, inquit, ensibus Lacedæmonij assequuntur hostes longioribus armatos gladijs: declarans non referre quo quid apparatu fiat, sed quantum efficiatur. Siquidem hoc speciosior uictoris gloria, quo munus habet præsidij præter uirtutem.

Quemadmodum ad improbum subinde percontantem quis esset inter Spartiatis uir optimus, Qui tui, inquit, est dissimillimus. Indigne tulit uir generosus, eum de uirtutis præstantia loqui, qui ipse esset uitijs obstus.

d AGIS

AGIS Vltimus.

- 7 Agis Laconicorum regum ultimus, per insidias captus, ac præter meritum ab Ephoris condemnatus, quum ad laqueum duceretur, conspiceretq; quendam e licitoribus stentem ob indignitatem rei cuius cogebatur esse minister: Desine, inquit, ò homo, uicem meam flere. Nam sic moriens præter ius et æquum, melior feliciorq; sum his, qui me occidunt. Hæc locutus ultrò collum laqueo induit. Quo nemo Stoicorum docuit quicquam fortius, hoc ille iuuenis non uerbis, sed re præstitit, felicitatem omnem solo honesto metiens, eosq; iudicâs infeliciores, qui faciunt iniuriâ quam qui patiuntur.
- 8 Parentibus rogantibus ut sibi in re quapiam iniusta adesset, recusauit illis aliquandiu: ceterum quum instarent, hunc iustè in modum respondit. Donec essem apud uos, nullam omnino Grauiter tenebam iustitiæ scientiam, uerum ubi me patriæ tradidistis, patriæq; legibus, insuper et iustitiam et honestatem pro uiribus docuistis, conabor huic magis obtemperare quam uobis. Et quandoquidem hæc est uestra uoluntas, ut quæ sunt optima faciam: optima uerò sunt, quæ iusta sunt, quum homini priuato, tum præcipuè principatum gerenti: quæ uultis faciam, quæ dicitis negabo. Narrant Agidem puerum in summis delicijs fuisse educatû, sed simulatq; adolescens etiamnum ad Reipub. gubernacula admotus est, incredibili mutatione reiectis pristinae uitæ uoluptatibus hæc totum animum adiecit, ut Spartam barbarorum ac Grecorum moribus corruptissimam ad pristinam frugalitatem reuocaret: quæ res illi fuit exitij causa. Utinam autem ceteri principes, quorum prima ætas ferè luxu delicijsq; corrumpitur, saltem cum Agide tum animum uertant ad bonam frugem, quum regni habenas accipiunt: atq; hanc formam sequantur, quam præscripsit Agis, si quis quid petat ab ipsis quod legibus

legibus et honesto aduersatur. Nec tamen egregius iuuenis morosa atq; aspera recusatione contristauit parentum animos, sed mira ciuilitate respodit, se magis hoc pacto obtemperare parentibus, si faceret quod illorum perpetua uoluntas optabat, quodq; semper essent probaturi, quam si præsentii affectui indulgisset.

Idem quum in carcere rogaretur ab Ephoro, num poeniteret eorum quæ gessisset, impauide respondit, se nulla tan- 9
gi poenitentia consilij cum prudentia honestoq; coniuncti, Ex Plutarchi
tamen si non ignoraret se mortem præmij loco relaturum: Viri.
sciens ipsam uirtutem abundè magnum esse sui præmium, Constanter
quicunq; sequatur euentus.

Agestilaus Ephorus quum ipsius suasu factum esset ut fieret 10
omnium debitorum solutio, iamq; tabulis in forum Clæ-
rium comportatis ignis esset iniectus, ac flamma exurgeret,
ceteris creditoribus mœstis insultabat dicens, Se nunquam
clarus lumen, aut ignem uidisse puriorem. Debebat enim Improbè
ipse plurimum, et erat agrorum prædiues, nihil tamen cui-
quam soluere habebat in animo. Extrema improbitatis est
linea, etiam illudere quos afflixeris.

Alcámenes Telecri filius cuidam percontanti, quo pacto 11
quis optime regnum seruare posset, Si lucrum, inquit, non
magni fecerit: longè lateq; dissentiens à uulgo principum,
qui non alia magis ratione principatum constabilire studet,
quam attenuandis ciuium, suis augendis opibus: quum iustitia
et æquitas maxime reddant diuturnum imperium.

Alio quodam rogante quur à Messenijs oblata munerare 12
cussasset, Quoniam si recepissem, inquit, cum legibus pacem
habere non poteram. O mentem regno dignam, quæ magno
obuiq; lucro legum autoritatè anteposuit. Et ubi sunt inte-
grè
rim qui clamant, quod principi placuit, legis uigore habet:

12 *Et principem dare quidem leges, at non teneri legibus?*
 13 *Cum quidam illi obijceret quod parca frugaliterq; uiue-*
 Continenter *ret, quum facultates amplas possideret, Decet enim, inquit,*
eum qui multa possidet, pro ratione non pro libidine uiuere:
significans perniciosas esse diuitias, ni adfit animus diuitijs
superior, qui possit earum usum non ex copia, sed ex necessi-
tate moderari.

ANAXANDRIDAS.

14 *Anaxandridas Leontis filius cuidam acerbe ferenti quod*
 Sapienter *cogeretur urbe exulare, Ne, inquit, uir optime exhorrescas*
exulare ciuitate, sed a iustitia exulare horredum est. Sensit
non esse miseris quibus praeter meritum incolumiq; inno-
centia accidit aliqua calamitas, sed eos uere deplorandos,
qui sua sponte discesserunt ab honesto, etiam si nulla sequatur
calamitas.

15 *Cum quidam Ephoris opportuna quidem loqueretur, sed*
 Loquacitas *pluribus quam sat erat, Anaxandridas, Hospes, inquit, re*
necessaria in non necessario uteris: significans quod per se
rectum est et utile, non egere prolixa oratione: quod ipsa
causae bonitas facile seipsam commedet. Quod si usquam lo-
cus est loquacitati, eam oportet ad inhonestas causas adhi-
bere.

16 *Percontanti cuida cur Lacedaemonij Helotibus (sic apud*
 Argute *illos dicebantur quorum conditio media erat inter seruos et*
ingenuos) committerent colendos agros, ac non ipsi potius
eos colerent, Quonia, inquit, non ipsorum causa, sed nostra
Helotas nobis comparauimus: uidelicet stultitiam eorum ta-
xans, qui mancipia ad ostentationem alunt otiosa, et seruos
focios ac ministros uoluptatum habere malunt, quam frugi-
feris operis occupatos.

Alius

Alius quidam quum dixisset, gloriam ac celebre nomen 17
nocere, eoq; felice esse qui illud effugerit, Ergo, inquit Ana-
 xandridas, *si uera loqueris, qui nefaria perpetrant, felices* Salsè
erunt. Nam qui fieri potest, ut qui sacrilegium committit,
aut aliud iniustum facinus perpetrat, gloriae curam habeat?
Notauit eos qui sic contemnunt laudem, ut interim per igna-
uiam nihil gerant laudabile: quum eximiam uirtutem hone-
sta fama comitetur ultro, ac generosis animis amor laudum
ueluti stimulus ad praecelara facinora sit innatus.

Alij cuiuspiam percontanti quam ob causam Spartani im- 18
 puidè *semet exponerent periculis, Quoniam, inquit, pro* Prudenter
uita timere consuescimus, non aliorum more expauescere:
significans moderatam uitae curam addere calcar ad fortiter
agendum, immodicum mortis pauorem ab egregijs factis
deterere.

Cuidam ab ipso sciscitanti, quam ob rem seniores apud 19
 Lacedaemonios *plures dies sumerent ad cognoscendum in*
 causis *capitalibus, et si quis fuerit absolutus, nihilominus*
 obnoxius *sit legi, Ideo, inquit, pluribus diebus cognoscunt,* Prudenter
 quoniam *si in capitis discrimine errauerint, non est corria* Iustè
gendi consilij potestas. oportet autem a causa liberatum ob-
noxium manere legibus, quod fieri potest, ut secundum ean-
dem legem liceat aliquid rectius de reo statuere. Hoc tempe-
ramento prouisum est, ne uel occidatur innocens, uel effugiat
nocens: qui quamuis errore iudicum sit absolutus, potest
eadem lege denuo conueniri, poenasq; dare legibus.

ANAXANDER.

Anaxander Eurycratis filius roganti cuidam cur Spar- 20
 tani *non colligerent pecunias in aerarium publicum, Ne, in-* Integre
 quit, *corrumpantur qui facti fuerint illaru custodes. Quam*
male consulunt integritati suae, qui priuatim pecuniarum

uim in arcam recondunt, si uir prudens ciuium suorum moribus timuit à pecunia publica, cuius tantum erant custodes futuri non domini.

ANAXILAS.

21 *Moderate* Cuidam admiranti quòd Ephori regibus non assurgeret, praesertim à regibus constituti, Ob hoc ipsum, inquit Anaxilas, quòd Ephori sunt. Magistratus est apud Lacedaemonios, quo qui funguntur, Ephori dicuntur. eos priusci reges in hoc instituerant ut essent regum ministri, quorum potentia postea eò creuit, ut ipsis etiam regibus imperarent, demum et occiderent. Vox animi moderatissimi testis, quod percontator ille contumeliosum ac superbum iudicabat, ille interpretatus est esse ius legitimum.

ANDROCLIDAS.

22 *Simile habetur superius pag. 28. apo. 55.* Androclidas quidam Lacon crure claudicās coniecit sese in ordinem bellatorum: id prohibitori quum insurrexissent quidam ob cruris uitium, ille, imò, inquit, nō fugientem, sed manentem oportet bellare cum hostibus: perquam lepidè hoc ipso uitio ob quod reijciebatur, se colligens utiliore praelio, quam essent ceteri pedibus integris.

ANTALCIDAS.

23 *Modeste* Antalcidas quum in Samoibracia initiaretur, rogatus à sacerdote quid egregiū patrasset in uita: Si quid, inquit, mihi tale peractum est, sciunt ipsi dii: existimans ineptum commoratione suorum gestorū se dijs comendare, qui siue praedicaret siue sileret, nihilominus nouerant. Nam apud sacerdotem poterat etiam falsa narrare. Sit hoc modestie exemplum, ac de deo preclare sentientis.

24 *Gravius* Quum Atheniensis quidam Lacedaemonios appellaret indoctos, Soli igitur nos, inquit, nihil mali à uobis didicimus. Sensit artes quibus se iactabant Athenienses, magis ad ostentationem

tionem, otium ac uoluptatem accommodas, quam ad Rempublicam gubernandā, ad quod nulla disciplina deerat Lacedaemonijs.

Alteri cuidam Atheniensi sic apud illum gloriantis, Ve= 25 runtamen nos saepenumero uos à Cephiso propulimus: Sed Salsè nos, inquit, uos nūquam ab Eurota summo uimus: significans hoc ipsum esse fortitudinis argumentum, quòd Lacedaemonij frequenter ausi fuissent usque ad Cephisum flumen Atticæ progredi, quum Athenienses nunquam sustinuisent accedere ad Eurotam Spartaë fluiuium.

Rogatus à quodam, quo pacto quis maxime placere possit hominibus, Si, inquit, loquatur illis iucundissime, praestet autè utilissima. Admonuit in colloquijs adhibendam sermone comitatem, in officijs prestandis spectandam utilitatem. Reprehendendi sunt, qui quum re sint fideles, tamen officium orationis asperitate corrumpunt: his peiores sunt, qui sermone benigni, re ledunt: pessimi uerò, qui quum uerbis molesti sunt, tum factis noxij.

Cum sophista quispiam appareret recitare librum, et 27 Antalcidae percontanti quod esset argumentum, respondisset, Herculis encomium, Quis, inquit, illum uituperat super= Salsè uacaneum existimans in eo laudando sumere operam, quem uno ore predicarent omnes. Hercules autem apud Sparta= nos religiosissime colebatur.

Ad Agesilaum in pugna cum Thebanis uulneratum, Hæ= 28 bes, inquit, doctrine tuae mercedem, qui eos pugnare docueris, quum ante pugnare nec scirent nec uellent. Videbantur enim Thebani crebris Agesilai aduersus ipsos expeditionibus euasisse bellaces. Significabat inuile semper cum iisdem bello conflagere, ne usu colligant bellandi peritiam.

Idem muros Spartaë dicebat iuuenes esse Spartanos: fines autem Spartaë ditiosis esse lancearum cuspides: sentiens

d a ciuit

26
Sapienter

Salsè

28
Est superius
pag. 28. apo. 69.

29
Et hoc ante
pag. 27. ap. 29.
& 30. & 31.

ciuitatem non egere moribus, quæ iuuentutem alat bellis idoneam: et eisque porrigi ditionem Lacedæmoniorum, quousq; pertingerent armis: significans uirtute non dolis aut pecunia propagandum imperium.

30 Cuidam roganti, quamobrem Lacones in bello breuibus Lepidè pugionibus uterentur, Quoniam, inquit, cominus cum hoste pugnamus. Lepidè torsit in argumentum fortitudinis, quo ille uolebat illos uideri minus uiles bello.

ANTIOCHVS.

31 Antiochus Ephorus quum audisset quod Philippus Mef- Argutè senijs dedisset agros, percontabatur num uires quoq; dedisset, per quas aduersus pugnantes pro agris tueri possent quod erat datum.

ARGEVS.

32 Argeus, quibusdam non suas, sed aliorum quorundã uxores pudicitia con iugum prædicantibus, Per deos, inquit, de bonis et honestis mulieribus nihil temerè loquendum est, sed in totum quales sint oportet ignorari, præter quam solis maritis quibuscum uiuunt. Tam insignis erat apud præscos uirginum et uxorū pudicitia, ut eas ab alijs quàm à parentibus aut suis maritis conspici, gradus aliquis ad impudicitiam haberetur: tantaq; cautione consulebatur illarum famæ, ut parum pudica uideretur de qua rumor quamuis uanus oriri potuit: sed ea demum summa matronalis pudicitie laus haberetur, si mulier adeo domi conclusa uiueret, ut nullus esset qui de ea uel bene uel male loqui posset: propterea quod hoc ipsum, matronam uersari in fabulis trahiq; per ora hominum, prostitutionis genus putaretur. Etenim qui laudat alienam uxorem, uideatur habere cognitam cuius laudes prædicat, quod ipsum alia quid detrahit pudori foemineo. Quid igitur uir ille præclarus sentiret de matronis, quæ sine maritis interesse gaudent iuue

iuuenum conuiujs, quæ cursitant ad alienarũ ciuitatum dies festos et emporia, quæ ducunt choreas ex uiris ac foeminis alternè mixtas, quæ in balneis corpus nudum ostendunt quorumlibet uirorum oculis.

Quodã tempore faciens iter per Selinuntẽ, quũ in monu 33 mento quodam hoc Elegiacum carmen uidisset inscriptum, Hosce tyrannida dum extinguunt Mars sustulit atrox, Ponẽ Selinuntis moenia considerant. Iure peristis, inquit, qui tyrannidem ardentem conati sitis extinguere: contra magis oportuit illam sinere, donec tota deflagaret. Arripuit iocum ex occasione uerbi extinguere. Extinguitur enim quod opprimitur, et extinguitur incendium.

ARISTO.

Aristo cuidam laudibus uehenti dictum Cleomenis, qui 34 rogatus, quid oporteret bonum regem facere, respõdit, Amicis benefacere, inimicis male: At quanto præstantius est, inquit, uir optime, amicis benefacere, et ex inimicis reddere. Humaniter amicos? Hanc sententiam citra controuerfam primus omnium Socrates prodidit, et ad illum autorem refertur.

Alij cuiuspiam roganti, quot essent numero Spartiatæ, 35 Quoi, inquit, ad arcendos malos sufficiunt. Idem Agis r.

Cum Atheniensis quidam apud illum recitaret funebrem 36 orationem conscriptam in laudem eorum, qui fuerant à Lacedæmonijs in bello cæsi: Quales igitur, inquit, nostros esse putas qui istos uicerunt? Mos erat apud Atheniensēs, ut Argutè qui in prælio cecidissent, publicitus oratione laudarentur, quam illi uocant Epitaphium: in hac magno artificio amplificabantur et ciuitas Atheniensis et populus: postremo peculiariter hi qui fortiter in bello mortem oppetissent. At uir generosi animi non inuidit arte exaggeratis Atheniensium laudibus, sed eas in suæ gentis gloriam retorfit. Itaque d s recita

recitator ille magis illustrabat uirtutem Lacedæmoniorum quam Atheniensium: quandoquidem hoc consilio Homerus multis modis attollit uirtutem Hectoris, ut Achillis uictoriam reddat illustriorem.

- 37 Archelaus regni socius Charilao solitus est de illo dicere, Quo pacto non sit uir bonus Charilaus, qui ne sceleratis quidem molestus est? Fertur enim Charilaus mansuetissimi fuisse ingenij. Hoc mox in catalogo commemoratur in diuersam sententiam, ac meo iudicio arguitiorem. Et haud scio an in uita Lycurgi supersit syllaba &c. ad hæc nescio an Charilaus & Charilus idem sint.

ARCHIDAMIDAS.

- 38 Archidamidas cuida in laudem Charilli predicanti quod iuste pariter erga cunctos fuisse mitis ac mansuetus. Et quæ fronte laudetur aliquis, inquit, qui erga sceleratos se mitem præbeat? Perspexit uir egregius, mansuetudinē cum iustitia coniunctam esse oportere. Alioqui principis in facinorosos lenitas quid aliud est, quam in bonos crudelitas?

- 39 Idem cuidam qui uitio uertebat Hecateo Rhetori, quod adhibitus ad ipsorum conuiuium nihil dixisset, Videris, inquit, mihi nescire, quod is qui dicendi nouit artem, etiam dicendi norit opportunitatem. In senatu, in foro, in concionibus, in legationibus, alijsq; Reipub. negotijs locus est oratoris in conuiuijs temulentis maiore cum laude filet eruditus quam loquitur. Sic periti bellatoris est, non minus scire sciendi artem, quam pugnandi.

ARCHIDAMVS.

- 40 Archidamus Zeuxidami filius, roganti quinam essent Spartane ciuitatis præfecti, Leges, inquit, ac legitima magistratus. Grauius censuit, in Republica bene instituta supremam auctoritatem esse legibus deferendam; nec ulli magistratus esse quicquam contra leges publicas tentare.

Apud hunc quum quidam predicaret citharædum, eiusq; in canendo facultatem admiraretur, Heus, inquit, uir optime quid honoris ac præmij abs te ferent boni uiri, qui tantopere prædices citharædum? Recte taxauit non uulgi modo, uerum & principum præpostera iudicia, qui plerunq; pluris faciunt mimum aut morionem, quam sapientem fidiq; consilij uirum. Citharædum uero cuius ars non Reipub. sed uoluptati seruit, ad eum non iudicauit prædicandum, ut nec inter bonos uiros habendum duceret.

Ad eum qui ipsi cantorem commendare uolens dixit, Hic est bonus cantor: At apud nos, inquit, hic est bonus condimentorum artifex: perinde quasi nihil referret, utrum quis musicorum instrumentorum sono, an obsonijs & condimentis uoluptatem adferret. Apud Athenienses cantores erant in summo pretio, quum coquis non haberetur idem honos. Lacedæmonijs uero nihil placebat artium quod ciuium animos effeminaret magis quam ad uirtutem accenderet.

Quodam illi pollicente uinum suaue, Quorsum, inquit, opus? quandoquidem & plus absumentur, & quæ fortes decent utros, ea reddet inutiliora. O uere masculinum animum & omnium deliciarum contemptorem.

Cum Corinthiorum urbem obsideret, uidit e solo mœnibus proximo exilire lepores, moxq; uersus ad comilitones, Hæc bemus, inquit, hostes expugnati faciles: quod fortuito acciderat uelut in omen rapiens. Molles enim ac parum uiros Græci leporis uocabulo notare solent: argumento est illud e comœdia, Tute lepus es, & pulpamentum queris?

A duobus inter se dissidentibus delectus arbiter, ambos duxit in lucum Mineræ cognomento Chalcoecæ sacrum, ibi exegit ab illis iusurandum ut starent arbitri iudicio: id ubi iurassent, Promuntio, inquit, ne prius hunc locum exeat quam

quàm quod inter uos est disidij deponatur, & inuicem reconciliemini. Reperit uir ingeniosus quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet recusato arbitrio, nec alterum è duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiam. Apud Lacedæmonios autem nefas erat fallere quicquid in Mineruæ templo promissum esset.

46 Cum Dionysius Siciliae tyrannus filiabus Archidami uestes splendidas multiq; pretij dono misisset, recusauit acclaudantur. Intellexit uir prudens uirgines nullo cultu melius ornari quàm simplici: porro sericis, gemmis & auro dehonefari magis quàm ornari: propterea quòd uestium luxus arguit animum parum sobrium, & intuentium animos ad libidinem sollicitat citius quàm ad honestam opinionem. Decet autem ut uirgo tota & undiq; uirgo sit, nec ulla ex parte det corruptæ mentis significationem.

47 Conspiciens filium suum cum Atheniensibus iuueniliter ac temere congregientem, Aut uiribus, inquit, adde, aut animis adime: docens, periculosam esse audaciam, si uires non suppetant spiritibus.

ARCHIDAMVS alter.

48 Archidamus Agesilai filius post conflictum apud Cheronæam habitum quum à Philippo rege Macedonum literas accepisset acerbius scriptas, hunc in modum rescripsit, Si metieris umbram tuam, haud quaquam reperies illam factam maiorem quàm erat ante uictoriam. Grauitè admonens, non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, quum ipse sit nihilo maior. Aequum autem est, ut homo se suis ac proprijs bonis metiatur potius quàm externis, quæ fortuna quum libet dat, quum uisum est eripit.

49 Percontanti quàm spatiosam regionem obtinerent Spartiata

tiatæ. Quantam, inquit, hasta possunt assequi. Allusum est autem ad mensores agrorum, qui decempedis aruorum spatia metiuntur.

Periandro, qui quum esset arte medendi celebris, & imprimis laudatus, carmina scriberet infelicia, Quid, inquit, tibi accidit Peridæder, ut pro eleganti medico malus poeta uocari concupiscas? Notauit hominum mores, qui res honestas aggressi degenerant ad sordidiora, quum consultum sit unumquens; in ea se arte exercere in qua ualet plurimum.

In bello quod gerebatur cum Philippo, quibusdam suadetibus ut procul à patria pugnaretur, Haud istud spectandum est, inquit, sed bene pugnautes hostibus erimus superiores: significans non perinde referre ubi configas cum hoste, ut quàm strenuè se gerat dux aut miles in bello.

Cum Arcadas bello superasset, ob id laudatus à quodam, Prestantius erat, inquit, si illos prudentia quàm uiribus superassemus. Intellexit dux egregius nullam esse speciosorem uictoriam, quàm uirtute uincere, quum uiribus superemur & à brutis animantibus.

Cum irrupisset in Arcadiam, audito quòd hostibus Eleiferrent auxilium, scripsit illis in hunc modum, Archidamus Eleis, Quies bona. Non potuit breuius & suadere quòd erat illis comòdum, & minari malum si quid perperam aggredirentur. Decet hæc breuiloquentia & ducem & Laconem.

In bello Peloponnesiaco socijs rogantibus, quanta pecunia futura esset satis, ac postulantibus ut tributorum certum modum prescriberet, Bellum, inquit, non querit definita: significans eos qui bellum susceperunt, oportere per omnia seruire belli necessitatibus, quarum nullus est certus modus, quòd uarie sint bellorum præter expectationem occasiones.

Vbi uidisset iaculum catapultæ mittendum id temporis primum

Hoc autè dictum pag. 27 apoph. 29.

50 Degeneratio

51 Fortiter

52 Victoria speciosa

Breuitè

54

Belli incerta

55

Fortiter primium ex Sicilia aduectum, exclamans inquit, Hercules perijt uiri uirtus. Quoties enim instrumentis bellum geritur quae misso telo saxoq̄ue procul feriunt, minimum interest inter fortem uirum & ignauum: uerum ubi cominus res geritur, tum apparet qui uiri sint, qui non.

56 Quum Graeci nolent rescindere pacta quae cum Antigono & Cratero pepigerant, & amplecti libertatē quam offerebat Archidamus, ueriti ne grauiores essent habituri La-

Vatirē cedemonios quam Macedones, Ouis, inquit, semper eandem edit uocem. Ceterum homo multas ac uarias emittit uoces, donec quod decreuit confecerit: hoc dicto significans fallendam esse fidem, si qua magna inuitet utilitas. Nullum autem est animal cui tam uaria uox sit quam homo. Hoc apophthegma uideri possit indignum Lacone, nisi post integritas eius gentis, barbarorum commercio degenerasset. Dicti potest honestus aliquis usus esse, ueluti si quis admoneat pro tempore proq̄; re nata uariandum esse sermonis habitum. Est ubi loquendum sit seuerius, est ubi blandius, est ubi magnificentiū, est ubi submissius, est ubi iucundius, est ubi durius: id si fiat citra perfidiam, prudentia est. Porro ouilli mores dicuntur hominum stupidorum, qui sese nesciunt rebus ac personis accommodare. Graecorum igitur constantiam Archidamus stultitiae tribuit, qui proposita libertate nolent mutare uocem.

ASTYCRATIDAS.

57 Astycratidas posteaquam Agis superatus est apud Megalopolim in praelio aduersus Antigonom, cuidam dicenti, Quid nunc facturi estis Lacedemonij? an Macedonibus seruire? uirum? Quid tandem, inquit? num Antigonus uictare potest quod minus in pugna pro patria mortē oppetimus? Generosa uox, sentiens libertatē urbis esse uita chariorem, nec turpiter

pitur occubere qui pro patria pugnans moritur. Quoniam moriendi potestatem nullus hostis potest eripere, quisquis mortem cōtemnit, habet quo quum uult, semet in libertatem asserat. Ea uox arguit egregie fortem animū, sed cuius exemplum nulli bono sit imitandum. Fortius est diutinam seruitutem quamuis duram perferre, quam morte finire dolores: multoq̄; sanctius est quod docet Socrates, non esse fas animam de corporis praesidio decedere iniussu Imperatoris.

BIAS LACEDAE MONIUS.

Bias Lacon insidijs circumspectus ab Iphicrate Atheniensium duce, quum illius milites rogarent quid in eo rerum statu esset faciendum, Quid aliud, inquit, nisi ut uos seruemini, ego pugnando moriar? Talis erat animus Catonis Vticensis, qui ceteris suasis ut suae salutis consulere, ipse spontanea morte turpem effugit seruitutem.

BRASIDAS.

Brasidas quum murem in caricis comprehendisset, morus 59: sus ab eo dimisit captum, moxq̄; ad eos, qui aderant, Ut nulum, inquit, est animal tan minuum, quin seruari possit, modo ausit ulcisci inuadentes. Hoc dicto fortis & animosus dux suis animum aduersus hostes addidit. Solerter

In praelio quodam per clypeum uulneratus, eduxit hanc 60: stam e uulnere, & eadem hostem interemit qui uulnerauerat. Pulcherrimum est inimicum suis ipsius armis opprimere. Hoc apophthegma non est.

Cuidā percontanti quomodo uulnus accepisset, perquam 61: festiuiter respondit, Prodente me scuto. Ita crebro malum Lepidū per illos uenit, quorum praesidio credimus nos esse tutos.

Egressus ad bellum hunc in modum scripsit Ephoris, 62: Quicquid erit malorum in bello, aut profligabo aut moriar? testatus animū fortissimo duce dignum. Nam euentus homini non

non est in manu. Ceterum ubi cecidisset in praelio dū Graecos Thraciam incolentes liberat, & id nuntiaturi oratores Lacedaemonem nisi matrem eius Archileonidem adissent, illa nihil prius rogauit, quam an Brasidas honeste occubisset. Thracibus illius uirtute collaudantibus dicentibusq; non esse apud Lacedaemonios alium illi parem, Ignoratis, inquit, Fortiter hospites, quales sint Lacedaemonij. Erat quidem uir bonus Brasidas, ceterum Sparta multos habet illo praestantiores. Vtrum in hac femina magis admirari conuenit? animi ne generositatem, quae de filij morte quod obtigisset honesta, gloriandum etiam putaret, tantum abest, ut muliebriter de-
fleuerit: an modestiam & in patriam affectum, quae non passa sit ita filium predicari, ut reliquorum Spartanorum gloria decederet aliquid.

DAMONIDAS.

63 Damonidas quum à chori magistro postremum in choro locum accepisset, Euge, inquit, chorage reperisti quo pacto & hic locus, quum per se sit inhonoratus, fiat honorificus. Generosus adolescentis animus, qui fiducia sui non metuit ne locus abiectior esset dedecori, sed citius futurum arbitratum ut per ipsum locum fieret honoratior. Id enim se penumero factum legimus, ut hominis uirtus magistratui per se contempto & humili dignitatem conciliarit.

DAMIS.

64 Damis, quum Alexander Magnus per literas petisset ut Lacedaemoniorum decreto decernerentur ipsi diuini honores, & in deorum numero referretur. Age, inquit, concedamus Alexandro si uelit appellari Deus. Vt despectum risu stultam principis ambitionem, qui putauit ab ijs posse creari deos, qui ipsi nihil aliud essent quam homines: aut si hoc non putauit, insigni stultitia falsi nominis umbra gloriaretur.

Damida

DAMINDAS.

Damidas quum Philippus irrupisset in Peloponnesum, 65 & quidam ita loqueretur, periculum est ne acerba patiantur Lacedaemonij nisi Philippo reconcilientur: O femuiri, Mortis con- inquit, quid nobis poterit acerbe accidere, qui mortem contempnus?

DERCILLIDAS.

Dercillidas orator missus ad Pyrrhum, qui iam exercitum 66 induxerat in terram Spartanorum, ut cognosceret quid sibi uellet: quum Pyrrhus praescriberet ut regem suum Cleonymum reciperent, alioqui futurum ut intelligerent se nihilo ceteris esse fortiores, hunc in modum respondit. Si deus est Cleonymus, non metuius eum, quippe qui nihil sceleris commissimus: sin homo est, nihilo est nobis praestantior. Hoc dilemmate taxauit superbas regum minas. Dij qui quos uelint possunt ledere, nec à quoquam ledi uicissim, non nocent nisi improbis: homines hominibus ex aequo metuendi sunt. proinde qui superbe minantur alijs, aut dij sibi uidentur, aut non cogitant, id quod minantur alijs, in ipsos posse recidere.

DEMARATVS.

Demaratus postquam cum ipso colloquium Orontes habuisset asperius, cuidam dicenti, Asperius tecum egit Orontes, o Demarate: Nihil, inquit, in me peccauit. Siquidem qui ad gratiam colloquuntur hi ledunt, non qui durius cumque maleuolentia uerba faciunt. Intellexit uir prudens, nihil esse nocentius blandiloquio, quod ut non fallat, reddit hominem insolentiorum: at qui ex odio durius loquitur, adeo non laedit, ut interdum profit etiam, ei praesertim qui nouit ex inimico decerpere fructum aliquem.

Cuidam percontanti quam ob causam apud Spartanos qui scutu abiectissimum, notarentur ignominia, & infami uocabulo

Rhipsa

Rhipassides appellarentur: qui Galeas aut thoraces, non item: Quoniam, inquit, hec sua ipsorum causa gerunt, scitum uero communis exercitus gratia: significans unicuique pluriam esse faciendam communem utilitatem, quam propriam. Qui Galeam aut thoracem abiecit, seipsum prodit tantum et exarum: qui scutum abiecit, prodit uniuersam phalangem. Nam obtentu clypeorum tota acies tuta est aduersus hostium iacula.

69 *Ars inutilis* Cui audiret cantorem quendam ostentantem artem suam, nihil aliud laudis illi tribuit, tantum ait, Mihi uidetur non male nugari. Tantus erat contemptus artium, quae licet essent operose, tamen solummodo delinirent aures, nullam feruam utilitatem adferrent Reip.

70 *Silentium oportunum* In confesso quodam rogatus, utrum, ob stultitiam an ob sermonis inopiam sileret, Atqui stultus, inquit, ne possit quidem silere. Quidam hoc praeclearum existimant, si nunquam fileant, quum id sit certissimum fauilitatis argumentum: uero contra silentium, ubi loquendi tempus non est, prudentiae signum est.

71 *Moderate* Cui dam percontanti quare exularet Sparta quae esset rex, Quoniam, inquit, leges sunt in ea potentiores: significans regem apud Lacedaemonios esse principem ciuitatis, at non legum dominum, sed his non minus obnoxium regem quam ciues: hoc ipsum laudabat in sua gentis institutis, per quod cogebatur exulare. Dedit interim insigne moderationis specimen, equoissimo ferens exiliu auctoritate, legum indictum, nec de patria male loquens, nec de legum iniquitate querens.

72 *Moderate* Cum Persa quidam crebris muneribus puerum quem amabat Demaratus tandem abduxisset, atque id iactans apud illum dixisset, O Lacon uenatus sum amasium tuum: Per deos, inquit, non tu sane uenatus es, sed mercatus: in iocum uertens contumeliam, ob quam alij solet caelum miscere terrae: simulque significans, non esse speciosum pecunia uiuere. Persa

Persa quidam a rege defecerat. Is suauis Demarati mutatus quum reuertisset ad suos, tetaretque eum rex int'crificere, Turpe, inquit, fuerit, o rex, si cum hostis fuerit, non potueris ab eo defectionis poenas sumere, nunc amicum factum uelis occidere. Hoc prudentissimo dicto, et regis indignationem temperauit, et eius cui reditum persuaferat incolumitatis consuluit. Vtrique consultor utilis, alteri ne quid indignum regia mansuetudine committeret, alteri ne poeniteret ab errore reuocanti paruiffe.

Ad eum uero qui apud regem Persarum parasitum agebat, ac subinde in Demarati exilium disterijs ludebat, Non inquit, amice, tecum pugnaturus sum, nam uita aciem absumpsit. Ludens ex ambiguitate uocis. raris enim Graece, tum ordinem sonat, tum aciem. Nullus autem ad pugnam instructus est, cui nulla superest acies: et ordinem uita absumpsit, qui ex rege factus est exul.

EMEREPES.

Emeropes Ephorus, ex Phrynidis musici cythara nouem habente chordis, diuis incidit, Noli, inquit, deprauare musicam. Prisci cantores non nouerant nisi septem chordas, quibus aliquid addere, ac musicam pro simplici reddere, operosorem, iudicabat artis esse corruptelam. Adeo Lacedaemonijs nulla non in re placebat simplicitas ac frugalitas.

EPANETVS.

Epanetus dicere solitus est, mendaces omnium scelerum et iniuriarum autores esse. Ea sententia non dissonat a literis Hebraeorum, quae narrant serpentis mendacium primum fores apertas omnium uitiorum generi. Mendacium autem nomine continentur assentatores, calumniatores, insidii consiliarij, peruersi educatores, qui fontes sunt ferre malorum omnium quibus sursum deorsum turbatur uita mortalium.

EVBOIDAS.

77 Euboidas audiēs à quibusdam prædicari uxores alienas, Habetur pag. 56. apoph. 32 non approbavit id factum, dicēs, De moribus ingenioq; uxorū apud exteros nullam omnino faciendam esse mentionē. Qui non tulit laudari coniuges aliorum, quid faceret uirū perantibus? Prima laus pudicitiae matronalis est, nulli notam esse præterquam suo uiro quicum cubat.

EVDAMIDAS.

78 Eudamidas Archidami filius, Agidis frater, quum audisset Xenocratem iam senem in Academia cum amicis disputantem, percontatus est, quis esset ille senex: ubi responderat aliquis, illum esse uirum sapientem, & ex eorum numero qui uirtutem quererent: Et quando, inquit, ea usurus est, si adhuc querit? Visum est Laconi ineptum, per omnem uitam de uirtute disputare ueluti de re cōtrouersa, qui oporteat à prima statim adolescentia habere certissima decreta de honesto impressa animo, & secundum uirtutem exerceri, non querere quem, idmodū faciunt philosophi, qui magna contione inter ipsos de summo bono ac malo digladiantur, ne in hoc quidē satis consentientes quid sit uirtus aut beatitudo.

79 Idem audito philosopho qui disseruerat, solum sapientem esse bonum belli ducem: Sermo quidem, inquit, mirificus est, at qui eum dicit fide caret, eo quod illum nunquā circumsonuit tuba. Probauit sententiam, sed indicauit neminem cum fide loqui de re quam nullo modo sit expertus.

80 Die quodam quum Xenocrates argumentum quod tractabat disserendo absoluisset, iamq; finem dicendi fecisset, suaperuenit Eudamidas: cui quum comitum quispiam dixisset, posteaquā nos adsumus tum ille desijt dicere: Rectē, inquit, siquidem ea dixit quae uoluit. Rursus cum alter diceret, Bonum erat audire, putans fore ut sua causa iuberet Xenocratem

tem eadem de integro differere: Quid, inquit Eudamidas, si uenissemus ad iam cenatum, num postulareremus ut cenaret iterum? Ciuilitas erat quod philosophum ad iterandam disputationē percellere noluit, quod ea res nō caruisset tadio dicentis: Laconica uirtutis erat, quod magis admirabatur præclara facinora designantes, quam de uirtute differentes.

Cuidam percontanti quid ciuibus bellum aduersus Macedones suscipere uolētibus ipse autor esset quiescēdi, Quoniam, inquit, nolo illos mendacij arguere: teste significans, Spartanos gloriose magis quam serio bellum poscere: eos prodidisset Eudamidas, si ipse quoq; bellum approbasset. Tum enim fore putabat, ut ciues bellum detrectarent. Nunc effecit, ut per ipsum stetiisse uideretur, quod minus bellū susceptum esset, ac ciuibus fortitudinis gloriā reliquit integram, quasi promptos haberent ad bellandum animos.

Cum quidam commemorando laudem ac trophæa quæ Lacedæmonij ex rebus cum Persis præclare gestis retulissent, hortaretur ad bellū cum Macedonibus suscipiendum, Ignorare mihi uideris, inquit, isthuc idem esse, ac si quis de uictis mille ouibus pugnaret cum quinquaginta lupis: significans Persas ut delicijs effeminatos, & ob id imbecilles nō fuisse difficile uincere: sed aliud esse cum Macedonibus belliciosissima gente rē habere. Proinde qui ob uictorias à Persis reportatas cēseret cum Macedonibus bellum item suscipiendum, nihilo probabilius dicere, quam si quis ei qui uicisset mille oues, diceret, Aude cum quinquaginta lupis congregari, qui tot oues deuiceris.

Rogatus de cantore quodam, qui feliciter cecinerat, quælis ipsi uideretur, Magnus, inquit, in re parua delinitor. Cōtempisit operosam artem, cuius nullus erat fructus præter inanem ac temporariam delectatiunculam aurium.

84 Cum quispiam predicaret laudes urbis Athenarum, Quis, inquit, eam civitatem merito laudet, quam nemo dilexit factus scipso melior? Non iudicavit eam urbem esse dignam ulla laude, quae sic esset corrupta delicijs ac utijs, ut nullus in ea libenter viues euaderet melior, sed deteriores omnes: tacite praeferebat Spartam Athenis, in qua qui uixisset, esiceretur melior.

85 Argiuo cuidam dicenti, Lacedaemonios peregrinationibus reddi deteriores, quod interim degeneret a maiorum legibus et institutis, At uos, inquit, qui Spartam uenistis, non deteriores, sed meliores euaditis. Dictum retorsit in Argiuum. Nam hoc dices magis suam gentem uituperauit quam Lacedaemoniorum: simul indicauit, quantum referat inter quos uiuas.

86 Cum Alexander in Olympijs praefecisset omnibus exulibus in suam cuiusque patriam redeundi praeterquam Thebanis, Infortunatum quidem, inquit, praefecit, sed uobis, o Thebani, gloriosum: Solos enim uos metuit Alexander. Ad consolandos Thebanos sic interpretatus est uir animi solertis. Etenim qui permittit exulibus reditum in suam patriam, non metuit ne moliantur uindictam. A Thebanis igitur solis metuebat.

87 Rogatus a quodam, quam ob causam Lacedaemonij priusquam irent in praefelium musis immolarent, quum musis nihil uideretur cum Marte esse commercij, Ut rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta commemoratio. Bene gerende rei laudem sibi tribuebant: ut autem egregia gesta splendidis uerbis celebrarentur, hoc a musis eloquentiae praefidibus petendum iudicauerunt, eo quod ipsi negligerent eloquentiae studium: simul aduonebat, non expetendam honorificam memoriam nisi recte factis promeritam.

EVRYCRATIDAE.

88 Eurycratidis Anaxandride filius, percotanti quum Ephori per

ri per singulos dies de conuentis et contractibus ius dicerent, Ut inter hostes etiam, inquit, mutuam fidem inuenimus. Maiore Reip. discrimine pacta uiolantur in bellis, sed illi quoque uiolantur ab his qui domi consueuerint fallere.

HERONDAS.

Herondas quum esset Athenis, audissetque quendam iudicem cum sententia damnatum de crimine otij, qui moestus incederet, et ab amicis moestis deduceretur, iussit sibi commonstrari eum, qui in causa liberali reus perageretur. Lacedaemonij quicquid erat sordidarum artium, non per ciues, sed per Helotas mancipia exerceri uolebant: eoque mirabatur Herondas, ob id quenuquam uocari in ius quod seruilia non exerceret, ibique pro crimine haberi quod Lacedaemone iudicaretur honestum ac liberale.

THEARIDAS.

Thearidas quum gladium cote acueret, rogatus a quopiam num esset acuius, Acuior, inquit, calumnia: grauius Calumnia inueniens rem omnium rerum nocentissimam esse calumniam.

THEMISTHEAS.

Themisthas quum esset uates, praedixit Leonidae regi suam turam apud Thermopylas internecionem tum ipsius tum commilitonum eius. Itaque quum a Leonida Lacedaemonem mitteretur, hoc quidem titulo ut renuntiaret euentura, sed reuera ne simul cum alijs periret, non sustinuit ire, dicens, Ut pugnaem huc missus sum, non ut ferrem nuntia. Quis non admiretur in uate tam praesentem animum? Praeuidit exitium, nec uitare uoluit, quum id liceret honesto titulo. Admirabilis etiam fuit Leonidae moderatio, qui uati tristitia renuntianti non tantum non succensuit, ut principum uulgo solet, sed et uite et fame illius consilium uoluit.

92 *Moderatè* Theopompus interroganti quo pacto quis regnum tuum possit tueri, Si, inquit, amicis concedat iustam libertatem, pro uiribus interim aduigilans ne subditi afficiantur iniuria. Multis principibus exitio fuit, quod amicis nihil non permitterent, ciues iniuria affectos negligerent. Hic temperantia adhibenda est, ut princeps nec amicos alienet tyrānica seuitia, nec patiatur illos regia familiaritate abui ad quiduis audendum præter ius aduersus plebeios, qui nimium irritati sæpe reges suos excusserunt.

93 *Argutè* Hospiti cuidam iactanti quod apud Theopompi ciues philolacon, hoc est, Laconum amans diceretur, Præstaret, inquit, si φιλολακωνες, id est, ciuium amans dicereris, potius quam Laconum. Alter expectabat ut sibi pro studio erga Lacones agerentur gratia, at ille notauit hospitem qui alienæ ciuitatis studiosus haberi mallet quam suæ, quum prima charitas debeatur patriæ. Porro quisquis alienam Rempublicam uehementer adamat, suam quodammodo uituperat.

94 *Argutè* Huic simile est illud, Quum legatus ab Helide missus diceret, sibi ob id à ciuibus legationem commissam, quod unus Laconicam uitam admiraretur: rogauit hominē utrum meliorem duceret uitam aliorum ciuium, an suam ipsius: quum is respondisset, suam ipsius: Qui potest, inquit, igitur ista ciuitas seruari, in qua quum multi sint, unus tantum bonus esse salse taxauit oratoris imprudentiam, qui Lacedemonios ac sese laudari cum suorum ciuium uituperatione. Probabat Lacedemoniorum mores, sed solus Helidensium: restabat igitur ut apud Helidenses non esset nisi unus uir bonus, cui placerent honesta.

95 *Grauitè* Dicente quodam, ideo seruari Rempublicam Spartanam, quod reges scirent imperare, Imo potius, inquit, quod ciues

ciues sciant parere: insigni modestia regum laudem in ciues transferens. Multum habet momenti principis integritas, sed multo plus ciuium recta institutio.

Cum Pylis decretum edidissent quo Theopompo tribuebantur summi honores, rescripsit. Mediocres honores ipsum Modestè tempus auget, immodicos abolet. Hoc animo quid excellentius? quod alij sibi aut uindicant arroganter, aut ambiunt ineptè, hoc ultrò delatum reiecit, simul et suam declarans modestiam, et amicos admonens, in omni re modum esse optimum. Quin et illud acutè perspexit, quæ subito crescunt in altum, non esse diuturna, quod genus sunt betæ et cucurbitæ: ceterum quæ paulatim auferunt, ea ferre ætatem, ueluti quercum et buxum.

Cuidam ostendenti ciuitatis suæ moenia, ac percontanti, 97 num ualida et alta uiderentur, Minime, inquit, siquidem Non est hoc in Græco, sed Philel. uertit. habetur bis alibi.

Vxori obiurganti, quod regnum humiliter ac minus esset 98 filijs traditurus quam accepisset, Hactenus igitur, inquit, Sapienter maius, quod diuturnius. Ita Plutarchus in Vita Lycurgi. Quæ moderata sunt, in longum tempus durant, et hoc ipso meliora sunt.

TECTAMENES.

Tectamenes posteaquam Ephori capituli sententiam in ipsum pronuntiauerat, abiit ridens: rogantibus qui aderant, an etiam contemneret Spartanorum leges. Nequaquam, inquit, quin gaudeo potius quod hæc mihi multa soluenda præ est, quam nec indixerim cuiquam, nec à quopiam mutuo acceperim. Vir innocens non accusauit patriæ suæ leges, sed hoc felicitatis esse indicabat, quod mori iuberetur, qui neminem

minem ad mortem adegisset, nec cuiquam deberet uitam nisi sibi. Facere mortis poenam uocauit multam, rem atrocem molliori uocabulo signans. Iure autem cogitur soluere pecuniam, qui eam uel extorsit ab alio, uel mutuo sumpsit. M. Tullius hoc apophthegma sic uertit Tusculan. quæst. libro primo: Cum Lacedæmonius quidam, cuius ne nomen quidem proditum est, mortem tant opere contempserit, ut quom ad eam duceretur damnatus ab Ephoris, et esset uultu hilari atq; leto, dixissetq; ei quidam inimicus, Contemnitis ne leges Lycurgi? responderit, Ego uero illi maximam habeo gratiam, qui me ea poena multauerit, quam sine mutatione et sine uersura possem dissoluere. O uirum Sparta dignum, ut mihi quidem qui tam magno animo fuerit, innocens damnatus esse uideatur. Pro *Therycion* Cicero uertisse uidetur, uersuram. Lusit autem contemptu mortis Testamenes, quasi mors leuior esset multa, quam pecuniaria, quod illam quisque de suo posset soluere, ob hanc multi cogantur usuram aut uersuram facere.

THERYCION.

100 Therycion è Delphis rediens. quum uideret in Isthmo angustias à Philippi copijs occupatas, Malos, inquit, et Corinthijs, portarum custodes uos habet Peloponnesus. Allusit eò, quod grauitè animaduerti solet in ciues quibus urbis porte commissæ sunt, si eas indiligenter custodierint. Multo magis accusari merebantur Corinthijs, qui totius Peloponnesi portas Philippo prodidissent.

HIPPODAMI V S.

1 Mors contempta Hippodamus quo tempore. Agis aduersus Archidamum aciem instructam habebat, simul cum Agide iussus est ire Spartam, curaturus illic ea quibus erat opus. An. nò, inquit, honestius est ut pro Sparta fortem bonumq; uirum præstans mortem

mortem oppetam? Ac post sumptis armis, stansq; regi ad dexteram, pugnando interijt. Consultum uolebant illius senectuti, quæ uiribus defecta in bello non ita multum esset habitura momenti, in patria futura nonnulli usui (excesserat enim annum octogesium) at ipse sibi non indulfit.

HIPPOCRATIDAS.

Hippocratidas acceptis literis à Cariae satrapa, in quibus continebatur, Lacedæmonium quendam quum fuisset conficius insidiarum, quas quidam ipsi struxerant, non indicasse rem sed silentio texisse, simulq; rogabat satrapas quid de illo facturum esset, respondit hunc in modum, Si quo magno beneficio neficio illum affecisti, interfice: sin minus, eijce è regione, ut ad uirtutem formidolosum. Ingratitudinem erga benemeritum censuit morte plectendam. Ceterum quod esset nõ per malitiam, sed per formidolositatem commissum, ei satis supplicij iudicabat exilium. Non enim ipse struxerat insidias, sed sibi metuens non prodidit.

Huic quum aliquando fuisset obuius adolescens quem amator sequebatur, erubescenti adolescentulo, Cum his, inquit, oportet ambulare, cum quibus conspectus non mutes colorem. Docuit ex improbis conuictoribus nihil capi fructus nisi probum et ignominiam.

CALLICRATIDAS.

Callicratidas clasfis præfectus, à Lysandri amicis sollicitatus, ut unum quendam ex inimicorum numero permitteret ipsis interimere, et acciperet talia quinquaginta: tam est uehemeter opus haberet pecunijs ad soluendum nauis stipendium, haud tamen concessit. At quum Cleander qui erat illi à consilijs dixisset, Accepissem si fuissem Callicratidas: Et ego, inquit, si fuissem Cleander. Mira ducti integritas, qui nulla pecunia licet necessaria, uel ad hoc corrumpi quinerit, ut in

ut in unum hominē pateretur aliquid iniquum fieri: simulq;
monuit, in omni actione spectandum esse decorum personae.
Quod forte decuisset Cleandrum, non decuisset Callicratida-
dem. Quod decet plebeium, non semper decet principem.

5 Idem profectus Sardais ad Cyrum iuniorem, quo tum
Lacedaemonij in bellicis socto utebantur, petiturus pecunias
rei nauali necessarias, primo statim die iussit renuntari; se-
cum Cyro uelle colloqui. Quem ut audiit bibere, Expecta-
bo, inquit, donec biberit. At tum quidem abiit, quoniam intel-
lexit eo die non posse dari conueniendi regis copiam, ne pa-
rum ciuilibus haberetur. Postero uero quum iterum audisset
Animosè illum bibere, nec se admitti ad colloquium, dixit, Ita curam
habendam pecuniarum, ut ne quid tamen committeretur
Sparta indignum: moxq; inde recessit Ephesum, multa im-
precatus mala ijs, qui primi à barbaris fuissent ludibrio ha-
biti, eosq; sua patientia docuissent illos fiducia diuitiarum
alijs illudere. Iurauitq; apud comites, sese ut primum Sparta-
tam rediisset, nihil non facturum ut Græcos inter se concia-
liaret, quò barbaris fierent magis formidabiles, desinerentq;
illius regis uiribus inter sese pugnantibus egere. Quid nō
faciūt & patiuntur homines, ubi pecuniarum urget inopia?
At generosa Spartani mēs maluit pecuniā negligere, quā
effeminati regis tertio pati fastidium, quum alij leuiores
de causis æquo animo ferāt, si uel post totos sex menses ad-
mittantur ad regis colloquium. Deinde nihil imprecatus est
ipsis barbaris aut regi, sed ijs indignabatur, qui primi sua
tolerantia docuissent eos ob opulentiam tantas cristas su-
mere. Nam si fuissent omnes quales erant Spartani, opum
ac uoluptatum contemptores, nunquam ad tantam insolentia-
m uenissent barbari. Postremo singularis erat prudentia,
quò d̄ perspexit Græcos non alia magis ratione posse bar-
baris

baris reddi formidabiles, quā si positis intestinis simultati-
bus mutuam inter se concordiam sancirent.

Interrogatus quod genus homines essent Iones, Liberi, 6
inquit, mali, sed serui boni: significans illos nescire imperare
ac libertate uti, sed seruitutē æquo animo ferre: uidelicet re-
ferendos ad secundum hominum genus iuxta distinctionem
Hesiodi, qui per se quidem non sapiunt, sed parent rectē sa-
pienti.

Quum Cyrus stipendium misisset militibus, Callicratidi 7
seorsim xenia, amicitia monumenta: stipendium quidem ac-
cepit, xenia uerò remisit, negans sibi cum ipso priuatam ha-
bendam amicitiam, sed quam haberet publicam cum Laceda-
emonijs omnibus, eandem illi secum quoque intercedere.
Quid hoc animo incorruptius, qui totus ad Reipublicæ cō-
moda spectabat?

Apud Arginusas quum esset nauali pugna conficturus, 8
atq; Hermon nauclerus diceret, bonum esse ab eo loco sol-
uere, quòd Atheniensium triremes numero longē plures
essent. Quid, inquit, tum postea? At qui fugere ignominio-
sum est Sparte ac damnosum: contra, manentem aut mori
aut uincere, honestissimū. Gloriam uitæ anteposuit, sed pu-
blicam gentis, non priuatam suam.

Ante confictum peracto sacrificio, quum aruspex nun- 9
tiaret ex incensis, exercitui quidem portendi uictoriam, sed
Imperatori mortem: nihil expauescētus, Haud penes unum,
inquit, sunt res Sparta: me siquidem mortuo nihilo deterius
habitura est patria: sed si cessero hostibus, aliquid decedet
patriæ. Itaq; quum Cleandrum pro se ducem designasset, na-
ualem pugnam aggressus est, ac pugnando interijt.

CLEARCHVS.

Clearchus militum auribus subinde solet inculcare, Mi- 10
liti

Simile antè
habetur pag.
38. apoph. 67

Mors contē-
pta

Mors contē-
pta

liti magis esse metuendum Imperatorem quam hostem: quae uox mortem minabatur militi, qui parum gnauiter se gessisset in praelio. Honestius autem est cum laude uitam impendere patriae, quam cum dedecore poenae. Hoc dictum non quibus milites laturos sint, sed hi facile ferebant, quibus matres domi solent edicere, ut aut uictores cum armis redirent, aut mortui in armis referrentur.

CLEOMBROTUS.

11 Cleombrotus Pausaniae filius, cum hospes quidam cotro- uersiam haberet cum patre de uirtute, Tantisper, inquit, pater est te praestantior, quoad tu quoque genueris. Ciuili ter deterruit hominem a contentione, quod pater uel hoc nomine superior esset, quod filium dedisset patriae, quum ille nondum pater esset.

CLEOMENES.

12 Cleomenes Anaxandriae filius dicere solet. Homerum esse poetam ciuium Lacedaemoniorum, Hestodum uero Helotum, hoc est, seruorum, quod ille docuisset, quomodo gerendum sit bellum, hic quomodo colendi agri. Nam ut ante dictum est, Lacedaemonij tantum ad bellicas res instituebantur, eoque humiliores operas et artes manuaris seruis commutabant, quos illi uocant Helotes.

13 Idem cum Argiuis septem dierum pactus inducias, quum obseruans deprehendisset illos tertia nocte indulgere somno, fiducia uidelicet induciarum, adortus est eos, et alios interfecit, alios abduxit captiuos. Ceterum quum illi probro daretur uiolata iurisdictionis fides, De diebus, inquit, pactus sum, noctes non addite sunt in iureiurando. Quanquam et alioqui quicquid mali quis fecerit hostibus, id et apud deos et apud homines habetur iustitia praestantius: uerum huic magis uoce non respondit euentus. Nam et urbe cuius gratia uiolat

conuen

conuenta, frustratus est, eo quod mulieres detractis et templis deorum armis illum uita sunt: perinde quasi dijs ipsis, quos contempserat, poenas de ipso sumerentibus. Postremo uersus in dementiam, ipse sibi gladiolo quodam fodit et incidit corpus a talis usque ad loca uitalia, itaque uitam finijt, ridens et ore dicto. In hoc apophthegmate nihil habes inuitu dignum, uile tamen exemplum ad uitandam iurisdictionis uiolationem.

14 Cleon arguit illum dehortaretur ne exercitum educeret ad urbem Argiuorum, alioqui reditum illinc fore turpem: postquam eam admouisset ciuili copias, ac portas uideret clausas, et mulieres in moenibus. Hic, inquit, reditus tibi turpis uideatur, in quo uiris mortuus, uxor occlusere portas? Fortis animus, si cum aequo bonoque fuisset coniunctus.

15 Argiuis nonnullis illum conuicio, lacestemibus, ut perierum et impium. Vobis, inquit, potestas est mihi male dicendi, at mihi potestas est uobis facienda male. Admonet, non esse tutum eos maledictis irritare, quibus in manu est quum uelint re ipsa ledere: ad haec non oportere potentes humiliorum dictis admodum commoueri. Satis enim uindicta est, quod licet quum libet, ulcisci, quum illis nihil aliud reliquum sit quam male loqui.

16 Venerunt ad Cleomenem Samiorum oratores, hortaturi ut cum Polycrate tyranno bellum susciperet, id quum fecissent oratione plus aequo proluxa, respondit in hunc modum, Quae primo loco dixistis, non memini, et ob id ne media quidem intelligo: quae uero dixistis omnium postrema, non probro. Admonet multiloquium non solum molestum esse auditori, uerum etiam ad persuadendum inuile, praesertim apud principes, tum uarijs curis occupatos, tum auribus fastidiosis.

17 Pirata quidam populabundus discurrebat per agros Lacedaemoniorum. Is ut captus est, rogatus quum id ausus esset

Animose

Moderate

Loquacitas

Audacia *esset, Quoniam, inquit, deerat mihi commeatus quem militibus præberem, ad eos ueni qui & habebant nec sponte dabant, ui erepturus. Ad id Cleomenes, Compendiosa, inquit, malitia: Detestatus prædonis nefarium scelus, probauit tamen orationis expeditam breuitatem.*

18 Moderatè *Cum improbus quidam ipsum conuicijs incesset, Num ideo, inquit, tu maledicis omnibus, ne si uelimus respondere otium habeamus uicissim de tua dicendi malitia? Ut è sublimi contempsit maledicum, nec ullo responso nec alia pœna dignum iudicauit hominem nullius rei, cui nihil esset præsidij præter maledicam linguam.*

19 Verbanè *Cum è ciuibus quispiam apud eum diceret, bonum regem omnino erga omnes mitem & placidum esse oportere, Sed hæcenus, inquit, ne sit contemptui: significans erga improbos mansuetudinem nimiam esse inutilem ciuitati: notansq; quorundam mores qui principes uehementer bonos & clementes, quum impensius amare debuerint, discunt habere contemptui. Est quidem præcipua uirtus in principe cœnitas ac mansuetudo, uerum ob malorum ingenium hæc temperanda est, ut principi sua constet autoritas.*

20 Argutè *Cum diutino morbo uexatus, expiatoribus ac diuinis auscultaret, antè non solitus idem facere, quodam id admirante, Quid miraris, inquit? Non enim idem sum nunc qui tunc eram. Cum autem non sim idem, nec probo eadem. Elusit ille quidem inconstantie reprehensionem, uerum tamen est, non eadem placere seni, quæ iuueni placuerant.*

21 Decorum *Sophista quodã de fortitudine multa disserente risit Cleomenes. At sophista dicenti, Quid rides Cleomenes audiens de fortitudine differentem, præsertim quum sis rex? Quoniam, inquit, o amice, si hirundo de fortitudine loqueretur, idem facerem quod nunc facio: sin aquila, magno silentio ausculta*

auscultarem. Visum est ineptum quenquam de fortitudine magnificis uti uerbis, qui ipse nihil fortiter gessisset unquam, nec aliud posset quàm in hirundinis morem garrire.

Arguius profuenibus se prioris conflictus fortunã in qua uicti fuer. ant. i. ierato prælio sarcire uelle, Demuror, inquit, si durum syllabarum accessione facti estis meliores quàm eratis prius. Huius apophthegmatis arguita Latine reddi non potest. Nam Græcis μάχηδὲ pugnare est, ἀπαμάχηδὲ redintegrare pugnam. Inter hæc duo uerba nihil interest, nisi quòd posterius superat prius duabus syllabis cæ.

Quidam per conuicium illum dixerat delicijs deditum, At hoc, inquit, satius est quàm iniustum esse. At tu pecuniarum amore teneris, quum quod satis est possideas. Argutè significauit neminem esse posse iustitiæ tenacem, qui supra quàm satis est, congerendi studio tenetur: ad hæc stultum esse qui alteri leuius exprobrat uitium, quum in ipsum ilico grauius crimen possit retorqueri.

Quidam ut Cleomeni cantorem quendam commendaret, quum alijs multis nominibus prædicabat hominem, tum illud in primis affirmabat, eum esse cantorem inter Græcos præstantissimum. At Cleomenes ostenso quodam ex his, qui aderant, At per deos hic, inquit, apud me iuris condiendi artifex. Contempsit artem ad solam delectationem utilem.

Mæander Samiorum tyrannus ob incursionem Persarum profugerat Spartam, ostenditq; quantam pecuniarum uim secum apportasset, & quantum Cleomenes uellet largiri. At Cleomenes ipse quidem nihil accepit, sed ueritus ne quid alijs ciuibus donaret, adijt Ephoros, dixitq; satius esse si hostem suum Samium è Peloponneso submouerent, ne cui Spartano persuadeat ut fiat malus. Ephori uerò Cleomenis consilio parentes, eodem statim die promulgarunt edictum,

f ut

22
Facetè

23
Bellè retortū

24
Habetur antea pag. 59.
ap. 42.
Ars inutilis

25

Integrè

ut *Mæander* Pelopōneso decederet. *Quantus* in hoc homine diuitiarum contemptus, à quibus non secus atq; à presentissimo ueneno timuit ciuibus suis, quum pleriq; nō aliter existiment beatas ciuitates quā si quā maxime abundant opibus. Hunc *Mæandrum* Herodotus li. 3. *Mæadrium* appellat.

26 *Quodam* interrogante, quur *Argiuos* cum *Lacedemonijs* bellum gerentes, quum septennumero uicissent, nō deleuerint, Ne optauerimus quidem, inquit, illos deletos, ut habeamus qui iuuenes nostros exercent. *Perispexerat* egregius dux, corrumpi iuuentutem si permittatur otio, luxus ac malorum omnium magistro.

27 *Percontanti* cuidam, quā ob causam *Spartiatæ* non dicarent dijs spolia ab hostibus detracta, *Quoniam*, inquit, à timidis uenerunt. Porro quæ parua sunt ab his qui ob timiditatem capti sunt, nec decet intueri iuuenes, nec dijs consecrata reponi. Sensit in bello aut uincendum aut fortiter occumbendum: adeoq; rem ignominiosam iudicabat metum mortis, ut alienæ quoque timiditatis monumenta putaret ab iuuenum oculis submouenda.

28 *Cleomenes* quum amicus quidam hospiti in *phidijs* nihil apposuisset nisi ius nigrū, & panem igni duratū, succensit homini dicens, Erga peregrinos non oportere nimium *λακωνίζεσθαι*. Seueritas est si quis à seipso exigat uictum duriorē, at inhumanitatis est hospitem eodem compellere.

CLEOMENES Alter.

29 *Cleomenes* *Cleombroti* filius, quum quispiam illi donaret gallos gallinaceos pugnaces, ac munus suum ornans uerbis diceret, illos ob uictoriam pugnando interire, Da igitur, inquit, mihi aliquot ex his qui hos occidunt. Nam illi his sunt præstantiores. Vir militaris ad bellum torfit omnia. Quisquis laudat uictum, illustrat uictoris gloriam.

LABO

LABOTVS.

Labotus cuidam apud ipsum prolixiore utenti sermone, 30
Quid mihi, inquit, de re pusilla longa textis proemia? *Quanta* res est, tantam oportet & orationem esse qua uteris. Est hoc omnibus *Spartanis* peculiare, offendi sermone quā causa postulat longiore, adeo nusquam nō placebat frugalitas. Nam ad causam non magnā adhibere superuacuan uerborum copiam, luxuriæ genus est. Hunc *Labotum* Herodotus *Leobotan* appellat, quod nobis sonat populi pastorem.

LEONTYCHIDAS Primus.

Leontychidas huius nominis primus, cuidam obijcienti quod facile mutaretur, *Mutor*, inquit, sed pro temporum ratione, non, ut uos, proprio morbo. Prudentis est pro re nata nouare consilia: at sine causa subinde alium fieri, inconstantie uitium est.

Idem rogatus à quodam, quo pacto quis bona quæ adsunt 32
tueri ualeret, Si non omnia, inquit, fortunæ crediderit. In animi bona nullum ius habet fortuna. Tum externa bona redemus nobis stabiliora, si quædam seposuerimus, nec fortunæ uolubili commiserimus. At sunt principes qui proferendæ ditionis studio semet in periculum conijciunt, ne hoc ipsum quod habent imperium amittant: multi item diuites augendæ rei studio quicquid habent, totum committunt nauibus.

Interrogatus quid potissimum oporteret pueros ingenios 33
discere, Quæ illis, inquit, ubi ad uirilem ætatem peruenierint, usui sint futura. Habetur antè pagina 37 apoph. 65

Percontanti cuidam quæ mobrem *Spartiatæ* parcissime haberent, Ne, inquit, pro nobis alijs, sed nos potius pro alijs consultemus: falsissime notans, uinosos non esse ad consultandum idoneos, sed salubrium consiliorum parens est sobrietas.

Leontychidas unus è seniorum numero, quos ferunt *Lacedem* 34
Sobrietas

f 2 cedem

cedemonijs fuisse uiginti octo, quum Corinthi cenaret apud hospitem, rogauit num illic ligna quadrata nascerentur: illo negante, Quid igitur, inquit, si quadrata nascerentur, faceretis rotunda? Ita Plutarchus in uita Lycurgi. Quamquam hoc alibi refertur alterius nomine, uidelicet Agesilai.

LEONTYCHIDAS Alter.

36 **Maledicentia** Leontychidas Aristone natus, cuidam ipse dicenti, quod Demarati amici male de eo loquerentur, Per deos, inquit, nihil miror, quandoquidem nullus illorum de quodam bene loqui posset. Docuit contemnendam esse maledicentiam quae non a iudicio, sed ab animi morbo proficiscitur. Qui uero passim maledicunt omnibus, eos palam est id naturae uitio facere, non ex eorum merito quibus obiectant.

37 **Lepidè** Cum portae illi proximae clauem draco circumuolutus esset complexus, idque augures affirmarent esse portentum: Lepidè Mibi, inquit, nequaquam uidetur, sed si clauis fuisset circumplexa draconem, portentum erat. Lepidè irrisit hominum superstitionem, qui terrentur his quae casu, nec praeter naturam accidunt. Hunc mortalis ingenij morbum alunt augures, arioli, aruspices ac diuini. Verum ubi quis praeter reatum et honestum instituit nefaria consilia, tum oportebat horrere portentum, et aliquid magni mali sequiturum expectare.

38 **Superstitio nulla.** Philippus quidam erat proficiens Orphei mysteria, et his alios initiare solitus: is quum esset extremae paupertatis, tamen apud Leontychidam diceret, eos qui apud ipsum Orphei sacris initiati essent, post obitum fore beatos: Quin igitur, inquit, o demens quam ocysime uitam abrumpis, ut desinas infelicitatem tuam ac inopiam deplorare? O animum ab omni superstitione liberum. Post haec uitam felices erunt, qui hic pie iusteq; uixerint: non qui fictis ceremonijs fuerint initiatus

initiatus. Hoc persuasum erat Lacedemonijs, qui hic pie uixissent, eos ab obitu fieri diuos.

LEON.

Leon Eurycratidis filius interrogatus, in qua tandem urbe aliquis possit tuto uitam agere, in ea, inquit, quam qui incolunt, neque plus possident, neque minus: et ubi iustitia uiget, iniustitia imbecillis est. Grauius admonuit, aequalitatem esse pacis et tranquillitatis altricem, inaequalitatem seditionis esse seminarium: nec ibi locum esse iustitiae, ubi ut quisque potentior est, ita licentius opprimit imbecilliores.

Idem quum uideret in Olympijs cursores sollicitos de emissionem, ut aliquid lucri haberent ad occupandam uictoriam, Quanto maior est, inquit, cura cursoribus de celeritate quam de iustitia! Vir integrae mentis etiam in ludis uolebat haberi rationem iustitiae, nec tantum agendum ut prior quis ad metam pertingeret, sed ut iuste uinceret.

Cuidam de rebus haudquaquam inutilibus intempestiue loquens, O hospes, inquit, re opportuna non opportune uteris. Nihil oratione melius, si parce promas linguae thesaurus.

LEONIDAS.

Leonidas Anaxandridae filius, frater Cleomenis, cuidam ad ipsum ita loquenti, Excepto regno nulla re nobis praestas: At, inquit, in uobis fuisset melior, non essem rex. Moderatissimo dicto et refellit conuictum, et suam dignitatem sibi defendit. Etenim ubi reges non nascuntur, sed ciuium suffragijs eliguntur, hoc ipso publicis calculis princeps iudicatus est ceteris melior, quod ad regnum ascitus est.

Cum ad Thermopylas proficisceretur cum Persis constiturus, uxori Gorgoni roganti si quid ipsi mandaret, Ut bonis, inquit, nubes, bonosque liberos parias. Haec uox testatur illum animo praesagisse interitum: nec hac praesensione deter

deterritus est ab expeditione, pulcherrimum esse ducens, pro patria pugnantem occumbere.

4.4 Argutè Ephoris dicentibus quòd ad Thermopylas proficiscens paucos secum educeret, Nimirum ad hoc, inquit, negotium ad quod proficiscimur. Indicans satis multos educi ad moriendum in bello: satius enim perire paucos quam multos.

4.5 Mors con-tempta Rursum quum Ephori percontarentur, si quid praeterea rei facere statuisset, Nihil aliud, inquit, quam uerbotenus impediturus barbarorum transitum, sed re uera pro Graecis moriturus. Egregium imperterriti pectoris documentum, in causa honesta piaq; nec certam mortem horrescere.

4.6 Fortiter Vbi peruenerat Thermopylas, sic commilitones affatus est, Aiunt barbarum in propinquo esse, nos autem tempus terimus. Nunc enim peruenimus ad barbaros, quos aut uincamus oportet, aut uicti moriamur.

4.7 Lepidè Quodam ita dicente, praec iaculis barbarorum nec solem uidere licebit, An non, inquit, lepidum fuerit, si cum illis sub umbra pugnaturi sumus? Quid hoc animo fortius? ad mortem eunii etiam iocari libuit: sed ludens interim metum exemit suorum animis. Hoc apophthegma refert M. Tul. Tul. scul. qu. est. lib. 1. uelut de ignoio, E quibus, inquit, unus quum Perses hostis in colloquio dixisset gloriatus, solem praec iaculorum multitudine & sagittarum umbra non uidebitis, In umbra igitur, inquit, pugnabimus.

4.8 Animosè Cùm alius quidam militum de hostibus dixisset, Sunt prope nos, Et nos, inquit, prope illos: significans ob id non minus imminere discriminis hosti quam ipsis.

4.9 Fortiter Cuidam dicenti, Siccine cum paucis aduersus multos belli fortunam experturus huc uenisti? Leonidas, Si putatis, inquit, me multitudine fretum huc uenisse, ne Graecia quidem
omnis

omnis satis sit. Siquidem ea ad barbarorum multitudinem collata exigua portio est: sin uirtute, & hic numerus suffecerit. In bello iudicauit plus habere momenti quales ducas milites, quam quam multos.

Alteri cuidam dicenti quòd cum paucis aduersus multos 50 conficturus iret, Imò multos, inquit, duco ut morituros. Hoc conuenit cum eo quòd antè respondit Ephoris.

Xerxes Leonide scripserat, Si desinas θεομαχῆν, id est, 51 cum dijs bellare, sed meis te copijs adiunxeris, potes Graeciae fieri monarcha. Huic ita respondit, Si nouisses quae sint Iustè in uita honesta, abstinuisset à concupiscendis alienis. Mihi uerò potius est pro Graecia mori, quam in populares meos gerere monarchiam. Quid tam impium est, quod mortalium uulgus non admittat ampli principatus gratia? At hic prius duxit honestam mortem pro amicis liberandis oppetere, quam monarcha factus eos seruitute premere, à quibus uenerat depulsurus seruitutem barbarorum.

Rursum quum Xerxes scripisset, Mitte arma, rescripsit, 52 Veni & cape. Maluit armis mori, quam traditis armis turpiter de uita cum hoste pacisci. Animosè

Ceterum ubi iam adornaret cum hoste configere, belli duces admonuerunt expectaret reliquos socios, Non ad sunt, inquit, qui pugnaturi sunt? An nescitis eos solos 53 cum hostibus pugnare, qui reges uerentur ac metuunt? Grauiter Non putauit eos expectandos, qui ad praescriptum ab imperatore tempus non adessent: reliquos etiam si adsint non pugnare.

Milites sic adhortatus est, Ita prandete commilitones 54 mei tanquam apud inferos coenaturi. Haec uox ignauis admissit animum, at uiris fortibus addidit: admonens ne cibo uinoq; graues uenirent ad praelium, aut certe pro patria

fortiter occumberent.

55 Sapienter Idem percontanti quam ob causam fortes uiri gloriosam mortem ingloriae uitae antepont, Quoniam, inquit, alterum naturae proprium, alterum peculiariter suum esse ducunt. Nam naturae beneficio uiuunt & ignauissimi, at honeste mori non contingit nisi uirtute praeditis.

56 Humaniter Cum cuperet iuuenes coelibes, quod forent incolumes, abesse à belli periculo, sciretq; illos id minime laturos, singulis illorum tradidit scytalas, id est, epistolarum Laconicarum genus, cumq; his misit illos ad Ephoros. Cum uero treis etiam ex his, qui grandiores iam duxerant uxores optaret

Animosè saluos, ac simili praetextu ablegare conaretur in patriam, intellecto dolo non sustinuerunt accipere scytalas. Quorum unus ita se excusauit, non praeco, sed puginator te sequutus sum. Alter uero, hic, inquit, manens ero melior. Tertius porro, non postremus, inquit, horum, sed primus inibo pugnam. Vtrum hic potius admirari conuenit, ducis ne animum, qui de se nihil sollicitus, eorum incolumitati prospexit quos ad huc uiuere referebat patriae, an in aetate florenti tantum uitae contemptum.

LOCHADVS.

57 Fortiter Lochadus Polyænidae filius, Sironis pater, nuntianti quòd è filijs ipsius alter interisset, Olim sciebam, inquit, illi morientum esse. Nihil illi uisum est nouae rei, si mortalis natus moreretur: nec magni referre, paulò serius an citius uita decederet, cui omnino breui foret decedendum.

LYCVRGVS.

58 Educatio Lycurgus is qui Lacedaemonijs leges condidit, quum conaretur ciues suos à moribus praesentibus ad temperantiorum uiuendi ratione traducere, eosq; uirtutis & honesti studiosos reddere (nā erāt corrupti delicijs) duos educauit catu

los

los eodem patre eademq; matre progenitos, quorū alterum passus est domi lautioribus uesci cibis, alterum educum uenatibus exercuit. Dein quum ambos produxisset in forum apud multitudinem, posuit illic spinas, simul & escas aliquas deliciores, mox emisit leporem: quum uterq; raperetur ad assurtas, alter ad escas, alter leporem inuaderet. An non uidetis, inquit, ciues, duos catulos, quum eiusdem sint generis, tamen ob diuersam educationem admodum dissimiles inter se se euasisse, plusq; ad honestatem momenti habere exercitationem quam naturam? Sunt qui dicant ab illo productos catulos, non quidem ex iisdem parentibus natos, sed quorum alter esset ex ignobili canum genere, qui aluntur ad adium custodiam, alter ex his qui aluntur ad uenandum. Deinde qui erat ex ignobiliore genere exercuit ad uenatum, alterū qui erat ex praestantiore genere tantum delicijs exercuit. Deinde quum uterq; ferretur ad ea quibus assueuerat, atque hoc pacto palam omnibus fecisset Lycurgus, quantum institutio ualeret, tum ad meliora, tum ad deteriora, dixit, Proinde ne nobis quidem o ciues nobilitas, quam miratur hominum uulgus, ductumq; ab Hercule genus, profuerit, nisi ea gesserimus, per quae ille mortalium omnium clarissimus ac generosissimus extitit, ac per omnem uitam quae honesta sunt & discamus et exerceamus. Reperit uir ingeniosus uia, qua multitudini philosophicis rationibus non satis idoneae, uirtutis imaginem ob oculos poneret: magis enim mouent ac penetrant in animos quae cernuntur, quam quae audiuntur. Quod autem ille fecit in ciuitate, hoc cuique patrifamilias in sua domo, cuique moderatori in suo grege faciendum est. Res quidem efficax est natura, sed potentior est institutio, quae malam naturam corrigit & uertit in bonam. Quales nascantur liberi, nulli in manu est, at ut recta institutione

f 5 euadant

eudant boni, nostræ potestatis est.

59 Quoniam intelligebat æqualitatem & ad frugalitatem & ad concordiam in primis conducere, fecerat nouam agrorum partitionem, & in singulos ciues æquam portionem di-

Aequalitas sribuerat. Fertur itaque quum dein ex peregrinatione rediens iter faceret per agrum recens demessum, conspiceretq; manipulorum acervos ordine positos & æquales, delectatus eo spectaculo cum risu dixisse comitibus, Vt tota Lacedæmon uideatur multorum esse fratrum, qui nuper inter se diuiserint hereditatem. Bono principi nihil iucundius est ciuium concordia, rursus tyranno nihil formidabilius.

60 Idem quum inductis nouis tabulis debitores æris alieni liberasset, iam & ea quæ quisque priuatim in ædibus habebat ex æquo partiri tentauit, quo funditus e ciuitate tolleretur crimen opum & inequalitatem: sed quum cerneret eos ægrè laturos manifestam rerum abolitionem, idem occultiore uia facere aggressus est. monetam auream simul & argenteam abrogauit, instituitq; ut ciues ferreo duntaxat numo uterentur, & quatenus postulabat usus ad huius permutationem, totius substantiæ modum præscripsit. Hoc factò omnis iniustitia exulabat ab Lacedæmone. Neque enim iam furari, neque largitionibus corrumpere corrumpiue, neque fraudare dolo, neque rapere per uim quisquam poterat, quod nec celari ualeret, nec parare magnificum esset, nec uti periculo uacaret, nec importare aut exportare tutum foret. Hac arte uir solertis ingenij, quibus diuitiarum contemptum persuadere non potuit, diuitiarum usum subtraxit, ac reponendi studium negotiandiq; materiam ademit.

61 Ad hæc quicquid erat rerum superuacaneorum e ciuitate eiciendum curauit, adeò ut nec negotiator, nec sophista, nec uates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam ingre-

Diuitiarum contemptus

Artes superuacuae

ingrederetur. Neque enim passus est illic esse pecuniam talibus utilem: tantum ferream monetam cudit, quæ pòdere Acginetico æquabat minam, ualore æreos quatuor. His reme dijs expugnauit auaritiã.

Ceterum quum statuisset inuadere delicias luxumq; & 62 in his quoq; tollere diuitiarum admirationem, instituit systitia, hoc est, conuiuia publica. Percõtanti uerò cur ea constituisset, sic ut in singulis conuiujs pauci cum armis discumberent, Vt, inquit, expediti sint ad parendum imperatis, & Communitas si quid tumultus inciderit, penes paucos sit delictum, sitq; inter omnes potus ac cibi æqua portio: deniq; non solum in esculentis ac poculentis, uerum ne in stratu quidem aut uasis, aut alia re quacunque plus haberet diues quam pauper. His rationibus quum diuitijs detraxisset admirationem, postea quum nemo erat, qui uel uti posset illis uel ostentare, dicebat amicis, Quam præclarum est, o amici, ipsa re declarasse cuiusmodi sint diuitiæ, si quando cæcæ sunt, carentq; spectato- Τυφλὸς ὁ ὠλῆτος. ribus & admiratoribus. Interim obseruabat, ne quis prius domi sumpta cæna ueniret ad publica conuiuia, expletus alijs cibis aliòque potu. Quòd si quis cum ceteris nõ liberet ederetur, eum uituperabant, ut qui alijs edulijs delinitus abhorreret à uictu communi. Porro qui palam conuictus esset id fecisse, et multa dicebatur. Vnde Agis qui multò post Lycurgum tempore rex fuit, debellatis Atheniensibus domum reuersus, quum uellet unum diem cœnam capere cū uxore, missus à systitijs poscenti præfecti militiæ non miserunt. Ea res quum postero die innotuisset Ephoris, multam illi dixerunt. In eodem factò geminum exemplum nobis est proditum, primum frugalitatis, deinde seueritatis quum in causa non graui leges nec regi pepercerint.

Sed Lycurgo euenit, quòd serè solet his qui cū corruptis 63 populi

populi moribus bellum suscipiunt. Diuites hoc genus institutionis indignè ferebat, coortiq; sunt in illum, & non solum conuitijs insectabantur, uerùm etiam saxa in illum iaculabantur, conantes eum lapidare. At quum urgerent persequentes, dilapsus est per forum, ac reliquos quidem fugiens auertit. Alcander autem pertinacius insequens suste respicienti in tergum extudit oculum. Hunc Alcandrum quum noxæ deditum publico decreto accepisset puniendum, nec ullo affectu incommodo, nec incusauit: sed quum illum sui instituti socium haberet, effecit ut & ipsum Lycurgum, & uitæ rationem quam cum eo egerat prædicaret: nec uictum modo, sed uniuersam ciuium educationem amaret, quam Lycurgus induxerat. Porro mali quod acciderat monumentum locauit dicatum in templo Mineruæ, cui ab æreo delubro nomen Chalciæco, deaq; cognomentum addidit ut Optiletis diceretur: nam Doræ Lacedæmonem incolentes oculos optilos uocant, ab opto, quod Græcis sonat uideo. Et hic habemus geminum exemplum: alterum admonens non absque discrimine mores ciuitatis corruptæ uitij ad meliorem frugem reuocari: alterum insignis tolerantia, quæ ex hoste captiui reddidit amicum ac propugnatores: quem etiamsi necasset, ut ipsi licuit, nihilo tamen minus ipse fuisset luscus, & uno legum suarum defensore minus habuisset.

64 Prudenter Percontanti quam ob causam non uteretur legibus scriptis, Quoniam, inquit, eruditi qui sunt recteq; educati, probant quid pro ratione temporis expediat: significans scripturam non mutari, quum pro uarietate occasionum uir probus & sapiens se penumero cogatur mutare consilium. Ea res nominatim præscribi non potest. Satis est ciues honestè fuisse institutos, hi sua sponte uidebunt quid pro tempore factu sit opus.

Rursum

Rursum alijs percontantibus quam ob rem statuisset, ut ad adium culmen imponendum fabri securi uterentur, ad fores uerò addendas sola ferra, nec ullo alio instrumento, Ut, inquit, ciues mediocritatem seruent in omnibus quæ in ædes inferunt, neque quicquam habeant earum rerum, quæ apud alios sunt admirationi. Videbatur enim indecorum, si per ostium rude ac uile supellex inferretur exotica, pretio chara, arte operosa. Id ne fieret ipse quodammodo fores admonebat. Hinc aiunt accidisse, quòd Leontychidas prius apud Lacones rex, quum cœnaret apud quendam, cerneretq; testum domus sumptuoso apparatu factum, ac lacunaribus ornatum, rogabat hospitem, num ligna apud eos quadrata nascerentur: adeò luxum esse putabat, naturam artificio corrumpere.

Frugaliter

Habetur antè
pagina 22.
apoph. 28

Rogatus aliquando Lycurgus quam ob rem uetuisset frequenter aduersus eosdem expeditiones agere, Ne inquit, dum crebro sese defendunt, bellandi peritiam usu colligant. Vnde & Agesilaus grauius accusatus est, quòd crebris in Bœotiam expeditionibus ac bellis Thebanos Lacedæmoniorum hostes ad repugnandum induxisset. Nam cum Antalcidas uidisset illum saucium, exprobrauit quòd Thebanos præliandi artem docuisset, quum antè nec scirent bellare, nec uellent: Præclaram, inquit, doctrine tue mercedem habes, qui Thebanos nec animatos ad bellandum nec exercitatos, uel inuitos consuefeceris docuerisq; bellum gerere. Hoc strategema latius etiam patet, uidelicet ne sapius cum iisdem litigemus aut contendamus, ne tandem assueti uel contemnant nos uel superent.

66

Habetur antè
pagina 38.
apoph. 69.

Alio quoq; percontante, quam ob rem uirginum corpora cursibus, luctis, discorum ac telorum iactibus fatigaret, Ut, inquit, factum profeminatio ab ipsa statim radice, ualida

Fœminarum
mafcularum

uulidum in ualidis corporibus initiū sumēs, rectē germinet, simul ut ipse in perferendis partibus facile simul & generose certent aduersus pariendi nixus doloresq; postremo si qua incidat necessitas, possint & pro liberis, & pro patria pugnare. Intellexit uir prudens, quanta rerū publicarū peccatis sit otium atq; ignauia: contra moderatos labores etiam corpora reddere tū firmiora, tū salubriora: unde nec uirginibus permisit in otio uiuere, sed has quoq; masculinis exercitijs quodāmodo uertit in masculos, quū in plerisq; ciuitatibus per delicias ac luxū masculi trāsformaretur in fœminas.

68 Ceterū quum essent qui uitio darent, quod uirgines in pompis ac ludis solennibus nudas exhiberet oculis omnium, causamq; quur id instituisse requirerent. Vt isdem, inquit, cum masculis rationibus instituta, nihilo sint illis inferiores uel robore uel salubritate corporum, uel animorum uirtute ac generositate studioq; ueræ laudis, uulgarem autem gloriam contemnunt. Unde tale quiddam fertur de Gorgone

Additum ex
alio loco per
studiosum
quempiam.

Leonide uxore. Cū quædam, ut probabile est, externa mulier illi dixisset, Solæ Lacenæ uiris imperatis, respondit, Nimirum solæ uiros parimus. Hoc exemplum nec in masculis, nec in puellis imitandum censuerim: hætenus tamen conducit, ut stupidum pudorem qui frequenter obstat honestis actionibus ab ætate tenera excutiamus, statimq; discant nihil esse uerè pudendum præter turpitudinem. Innumeras uerò reperias quæ nudatæ uehementer erubescant, si quid præter honestum dixerint fecerint ue, non mutant colorem. Sunt item innumera, quibus amictus uilior cultusq; simplicior genas rubore tingat. cōtrā gloriosum esse ducant si splendido uestitu prodeant in publicum, negligentes earum rerum quæ uerum probum ueramq; laudem adferunt.

Pudor præ-
posterus

69 Ciues qui à nuptijs abhorrerēt, coelibesq; uiuere mallent, à spect

à spectaculis quibus nudi pueri incedebant arcebat Lycurgus, aliasq; addebat ignominias, hac arte prouidens diligenter, ut ciues creandis liberis operam darent. Quū enim mos esset apud Lacedæmonios, ut iuniores senioribus multū honorem cultumq; præstarent, hoc honoris ademit ijs qui coniugibus ductis nolent augere ciuium numerum. Unde nec illud in Dercyllidan dictum reprehendit quisquam, quum tamen belli dux esset probatissimus. Quum enim aduenienti iuuenis quidam non assurgeret, atque ille diceret, Non mihi assurgens cessisti, Nec tu, inquit, mihi cessurū genuisti. Tanti procax iuuenis dictum in seniore, eumq; bellica laude celebrem, nunquam tulisset populus Spartanus, nisi pro pessimis ciuib. habuisset eos, qui sponte steriles esse statuissent, nec agnoscerent quid patrie deberent. Nam rem propius intuentibus non ita magnum discrimen est inter eum qui ciuem occidit, & qui ciuem Reip. dare quum possit, recusat.

Coelibatus
damnatus

Cuidam percontanti quam ob causam lege cauisset, ut sine dote uirgines elocarentur, Vt, inquit, neq; propter inopiam ullæ relinquerentur innuptæ, neque ob diuitias expeterentur, sed ut iuuenū quisq; ad puellæ mores respiciens, ex uirtute faceret electionem. Eadem de causa fucos & ornamenta quibus aliæ formam uel fingere uel commendare solent, ex urbe submoit. Vt ubiq; uir egregius studuit equalitati.

70
Vxor eligēda

Idem quū certū tempus præscripsisset quo puellæ nubere, iuuenes ducere deberēt, interrogatus quur id statuendum putarit, Vt, inquit, soboles ex adultis perfectæq; ætatis parentibus nata, ualida sit & uegeta. Ex coitu præpropere nō solum ledūtur corpora gignentū, uerūctiam proles nascitur imbecilla. Tum qui ante tempus dant operam liberis, carent apud illos autoritate quam ætas conciliat: rursum qui uer gente iam ætate, nec fruuntur liberis suis, nec eos possunt ad per

71

Coitus mo-
deratus

ad perfectā institutionē perducere, morte senioq; praeuenit.
72 Altero quodam admirante, quam ob rem uetuisset spon-
sum cum sponsa simul dormire, sed statuisset ut uterq; cum
suis aequalibus maximam diei partem uersaretur, cumq; his
totas noctes quiesceret, cum sponsa uero surtim ac uerecun-
de congregeretur: Primum, inquit, ut corporibus essent ual-
lidi, si non uterentur congressu ad satietatem, dein ut illis a-
mor mutuus semper maneret recens ac uigens, denique ut
fetus ederent robustiores. Hoc, hoc denuum est patriae pa-
trem agere, nusquam non aduigilare ad Reipub. utilitatem,
ciuiumq; tum animis tum corporibus undiquaq; consulere.
At multi sunt, qui sibi legitimi magistratus uidentur, si quam-
plurimum tributorū ac uectigalium ē ciuibus extorqueant,
& interdum puniant immania scelera, quum alioqui scele-
rum irritamenta praebeant suis.

73
Deliciae

Quin & unguenta eiecit ē Reipub. tanquam olei corru-
ptelam ac perniciem. Nam oleum odoribus uitiatum nullum
habet usum, nec ad esum, nec ad membrorum unctionem: at-
que dum rem necessariam ac delicias corrumpunt, fit ut mi-
nor sit copia.

74
Vnguenta

Submouit & tingendi artificium, ueluti sensus adulationem.
Etenim dum color blanditur oculis, natura rei corrumpitur.
In summa, cunctis ornandorum lenocinio corporum artifi-
cibus Spartana urbe interdixit, ut qui malis artibus bonas
arteis corrumpere: propterea quod huiusmodi delicijs ci-
ues ā salubribus ac serijs exercitijs auocarentur.

75
Additum

Tanta porro erat illis temporibus uxorū pudicitia, tan-
tumq; aberant ab ea facilitate quae post inuasit, ut prius esset
incredibile adulterij crimen apud Spartanos inueniri: ser-
taturq; dictum cuiusdam uetustissimi Spartani Gerade, qui ro-
gatus ab hospite quodam, quid poenarum darent apud
Spar

Adulterium

Spartanos adulteri, neq; enim uidere se quicquam super hac
re sanctum ā Lycurgo: Nullus, inquit, o amice, apud nos adul-
ter est. Quum ille subiecisset, Quid igitur si existat? Dabit,
inquit, bouem tantum, ut porrecto ultra Taygetum montem
collo bibat ex Eurota: cumq; ille ridens dixisset, fieri nō pos-
test ut tantus bos inueniatur. Et quo pacto, inquit Geradas,
Sparta existat adulter, in qua diuitie, deliciae, & corporis
ascitius cultus probro habentur: cōtra uerecūdia, modestia
ac obediētia magistratibus debite obseruatio, decori laudiq;
dantur? Prudēter intellexit Geradas, ibi nō posse nasci uitia,
ubi nō admittuntur uitiorū seminaria, eaq; ubiq; iacere, qui-
bus pro honore tribuitur ignominia. Atq; haec est clementis-
sima ratio medēdi prauis moribus, excutiēdiq; uirtutis studiū.

Cuidam postulanti ut in ciuitate pro aristocrazia, id est,
optimatum gubernatione, constitueret democratiam, hoc est
popularem gubernationem, Tu fac, inquit, prius domi tuae
democratiam instituas. Compendio docuit eam Reipu. spe-
ciem non esse utilem ciuitati, quam nemo uellet esse in sua
familia. Ciuitas autem nihil aliud quam magna domus.

Percontanti cur instituisset ut minutis ac uilibus rebus sa-
crificaretur, Ne unquam, inquit Lycurgus, deficiat nos quo
numen honoraremus. Quis non diceret, in solenni deorum
cultu magnificentiam ac splendorem adhibendum? At uir
prudens intellexit, numen magis delectari frugalitate quam
opimis uictimis, ne sub religionis obtentu luxus irreperet,
aut certe rerum penuria. Deus enim non eget nostris impen-
dijs, amat autem homines, quorum necessitati poterat illis
impendijs succurri.

Ex certaminibus ea sola concesserat exercere, in quibus
manus non extenderetur in altum. Eius constitutionis cau-
sam percōtanti, Ne quis, inquit, illorum laborando cōsuecat
Spar

76

Argute

77

Sacrificia fru-
galia

78

Exercitatio
defatig

defatigari. Siquidem exercitia ad confirmandum corporis robur adhibentur, non ad exhauriendas vires. Qui uero subinde delassantur in exercitiamentis, quoniam imbecilliores ueniunt ad labores necessarios, facilius deficiunt.

79 **Strategema** Cuidam percontanti quam ob rem crebro mutari castra iuberet, Vt magis, inquit, ledamus hostem. Lacedemonij quoniam erant expediti, non magno negotio transferebant exercitum: uerum idem facere non perinde commodum erat hostibus, magnam sarcinarum et impedimentorum uim secum trahentibus, praesertim qui castra ferè fissis, aggeribus ac uallis solent communitare.

80 **Strategema** Roganti qua de causa uetuisset oppugnari turres, Ne, inquit, a foemina puero ue, aut ab alio quopiam homine puero ac foemina non dissimili, uiri praestantiores occidantur. Non probauit praelij genus in quo uirtuti locus non esset. E turribus uero puer aut mulier deiectu saxorum potest uirum quantumuis fortem interimere. Quis igitur locus uirtuti in bellis nostris, in quibus praecipuas partes agunt bombardae?

81 **Argutè** Cum Thebani consulerent Lycurgum de sacrificio luctuque quem illi Leucotheae solent facere, Si, inquit, deam esse creditis, ne lugeatis: sin hominem, ne ut deae rem diuinam faciatis. Mirè taxauit Thebanorum ritus secum pugnautes. Non enim conuenit simul lugere et sacrificare, hoc est, ab ea petere opem, quae ipsa sit in calamitate, ac lugenda.

82 **Paupertas ex pedita** Ciuibus quibusdam interrogantibus, quomodo liceret hostium insultu effugere, Si, inquit, pauperes fueritis, nec alius alio plus requirat. Ad opulentos et onustos praedae spes inuitat hostem, nec facile potest elabi qui sarcinis et impedimentis retardatur: ad haec tutores sunt ab hostium incursu, inter quos est aequalitas, et ex aequalitate concordia.

83 **Percont** Iisdem percontantibus cur prohibuisset urbem cingi mura-

ris: Quoniam, inquit, non caret munitibus ciuitas, quae non la Fortiter teribus sed uiris cinctae est. Indicauit id genus munimenta magis arguere ciuium ignauiam quam fortitudinem.

Spartanis studio est alere comam, et super ea quoque re **84** narrant Lycurgum reddidisse rationem, Quoniam, inquit, **Coma** coma formosis addit decorem, deformes uero reddit hostibus terribiliores. Vt enim decet coma speciosos, ita minus felici specie praeditis horrorem ac ferinum quiddam conciliat. Capilitium naturalis est ornatus, minimoque constans: hoc genus non damnauit Lycurgus, ut quod nec operosis artibus constaret, nec pro frugalitate luxu induceret. Ascitiuum cultum magnoque paranda lenocinia non probauit, Quo magis detestanda est quorundam praepostera cura, qui corporis eas partes uellunt raduntque, quibus natura pilos dedit, non tantum ad decorem aut uerecundiam, uerum etiam ad tuendam ualetudinem: contra illic eliciunt sylvam artificio, ubi natura uoluit esse glabriciem.

85 **Moderatio uictoriae** Praecipere solet, ut posteaquam in bello hostes uertissent in fugam ac superassent, tam diu fugientes insequerentur donec certa esset uictoria, moxque retrocederet. Neque enim Graecorum conuenire moribus, eos trucidare qui cessissent: idque non solum honestius, uerum etiam utilius esse dicebat. Siquidem hostes, quibus cum res est, ubi cognorint Lacedaemonios parcere cedentibus, occidere uero qui loco non cedunt, sibi conducibilium existimant fugere quam persistere. Frequenter enim desperatio magni robur addit animo, non minus quam spes uictoriae. Decet autem Graecos legibus ac disciplinis imbutos etiam in bellis meminisse clementiae: Barbaricae feritatis est, seuire in prostratos. Sed rursus ita temperanda est clementia, ne nobis sit exitio: Fit enim non raro ut hostis fugam simulet, ut redintegratis uiribus acrior insurgat in uictorem.

86 *Percontanti quam ob rem hostium caesorum cadauera spoliare uetuisset, Ne, inquit, dum spolijs incumbunt, pugnam negligant, sed paupertatem una cum ordine seruent. Ut uir ille sapiens ubique ciuibus suis metuit à diuitijs tanquam à fonte plurimorum malorum, quum apud hominum uulgus nihil expectatur auidius, quasi in his sint praecipua felicitatis humanae praesidia.*

87 *Dicere solet, Rempub. duabus rebus contineri, premio & poena. Refert Marcus Tullius libro epistolarum ad Brutum.*

L Y S A N D E R.

88 *Lysander preciosas uestes quas Dionysius ad filias ipsius miserat, non accepit, dicens, Vereor ne his amicitiae turpes uideantur.*

Hoc antebatur pag. 60 apoph. 46.

89 *Idem cum aliquanto post idem Dionysius ipsi misisset stolas duas, iubens ut utram elegisset eam mitteret filiae: Ipsa, inquit, rectius eliget: itaque accepit ambas & abiit. In hoc exemplo nihil est imitandum, nec uiro Lacedaemonio dignum: nec aliud ab hoc duce expectandum ferè praeter malitiosam ingenij uafriem.*

90 *Is quum egregius simulandi artifex euasisset, ac pleraque quae crudeliter & auare gerebat, callidis fucis ornaret, iustum non alia re quam utilitate, & honestum comodo metuens, fatebatur quidem ueritatem mendacio praestantiorum esse, sed utriusque dignitate ac pretium utilitate aestimandam. Inuertit uir improbus philosophorum dogma, qui quod honestum est, idem uoluit utile esse: hic quicquid esset utile, idè ducebat honestum.*

Vilitas uirtute potior

91 *Ad eos uerò qui ipsi probro dabant quòd pleraque dolo ac fraude gereret, non palam uirtute conficeret, hac parte Hercule generis autore indignus, ridens dixit, Vbi quod uellet*

uellet non assequeretur leonis exuuium, ibi uulpinum applicandum esse: sentiens quod honestis rationibus non posset effici, id fraude dolisque perficiendum.

Rursus alij illi uitio uertentibus; quòd foedera quae cum iureiurando fecisset in Mileto uiolasset, ait, Pueros talis esse fallendos, uiros iureiurando: quasi hoc ipsum esset uiro dignum, periurio fallere.

Cum Athenienses non uirtute sed insidijs uicisset iuxta suum men cui nomen Aegidis, eisque fame pressis urbem in fidem suam accepisset, scripsit Ephoris, Captae sunt Athenae: perinde quasi ut rem gessisset, gloriam aucupans mendacio.

Cum Argiui de ditioribus finibus ambigerent cum Lacedaemonijs, asseuerarentque se iustiorum habere causam; Lysander stricto ense, Qui hoc, inquit, superior est, is optime de finibus disputat. Ab aequo & bono uir insolens ad uim prouocauit.

Ad Boeotos ancipites, nec huic nec illi parti addictos, quum per illorum confinia faceret iter, legatos misit; qui percontarentur, utrum rectis an inflexis hastis per illorum agros proficisci deberet: significans siue amici essent Boeotij siue inimici, nihilominus se cepto itinere perrecturum, nisi quòd per hostium agros iturus esset erectis hastis, ad propulsandum si quis obfisteret: per amicorum inuersis, ueluti nemini nociturus. Hoc dictum non nihil respicit indolis Laconicae, qui nec inimicis supplex esse uellet, nec amicis grauis.

Megarensi cuidam in publico conuentu liberius aduersus ipsum loquenti, Tua uerba, inquit, amice opus habet ciuitate: significans in ciuili confesso cuique liberum esse quae uidentur dicere: in bello non esse eandem libertatem.

Cum ad Corinthiorum qui defecerant muros peruenisset, uidens Lacedaemonios contantes aggredi, ac forte accidisset

Apoph. 44. *disset ut lepus cōspiceretur exercitatus trāsilire fossam, Non Solerter pudet, inquit, ō Spartani, huiusmodi formidare hostes, quorū mēibus ob ipsorum ignauiam lepores indormiunt? Casum fortuitum solertia ducis torfit ad animum addendum militibus.*

98 *Eidem in Samo thrace oraculum cōsulerūt sacerdos iussit, ut quod in uita maxime sceleratum commississet, diceret.*

Simile dictū est pagina 54 apoph. 33. *Ille sacerdotem rogauit, Virum hoc tuo an deorum iussu facere oportet? Quum sacerdos respōdisset, deorum iussu: Tu igitur hinc discede, ac dijs dicam si per cōtentur. Hic cuiq; liberum est, utrum malit laudare animum ab omni superstitione liberum, an prudentiā qui senserit sacrifici succum hoc agentis, ut ex cōscientia criminis haberet illum obnoxium. Mos erat Lacedæmonijs, nihil aggredi noue rei, nisi consultis oraculis: at Lysander quē nulla religione teneretur, nihilo fecius hinc quoq; solitus est suis uitij honesti specie ptere, tamen si parum successit.*

99 *Interroganti Persa, quam Reipub. maxime probaret, Præmia uir- Eam, inquit, in qua fortibus uiris ac mentulosis congrua tucis utriq; redduntur. Sensit uirtutem imitari præmijs, ignauios excitari ignominia. Nimirum hæc est quod apud Homerum stomachatur Achilles, idem honoris haberi ignaui ac fortibus. Ea sententia non solum habet locū in Reip. uerum etiam in priuatis familijs. Sunt enim hæc duo præcipua ad conseruandam cuiuslibet gregis disciplinam. Hænos enim non solum alit artes, ut habet pro uerbum, uerum etiam uirtutem. Nec tam refert monarchia sit an aristocrata, an democrata, an aliqua Reipub. forma ex his temperata, quam ut in quacunq; gubernatione discrimen habeatur publicum inter uiros utiles Reipublicæ & suo uiuentes abdomini.*

100 *Cuidam apud Lysandrum iactanti, quod ipsum & laudibus*

dibus ueheret, & aduersus obtrestantes tueretur: Duo, inquit, mihi sunt boues ruri, tacentibus ambobus, tamen certo noni uter sit ignauius, uter ad laborem strenuus. Sensit ueram uirtutem non egere laudibus humanis, quum ipsa secum ducat suam laudem ac decus. Cæterum qui nihil gerunt præclari, his opus est præconibus.

Ad quendam a quō conuitijs impetebatur, Dic, inquit, assidue, ō amicitie, dic dic, nihil omittas: si qua tuum animum malis, quibus uideris plenus, ualeas exonerare. Ingentis animi argumentum, ne ira quidem dignum arbitrari maledicam, quum in promptu esset ultio.

Aliquanto post defuncto iam Lysandro, quum de societate belli nata esset controuersia, Agesilaus adijt Lysandri domum, inquisiturus super hac re literas, quas Lysander apud se detinuerat. Reperit autem præterea librum Lysandro conscriptum de nouando Reip. statu, quod oportet regnum ab Eurytionidis & Agide ablatum (Nam ex his tantū fami-
lijs fas erat creare reges) in commune ponere, ac regem eligi ex optimis: quo uidelicet hoc honoris decernere non his qui genus duxissent ab Hercule, sed ijs qui tales essent uirtute qualis fuisset Hercules: quandoquidem uirtute non generis commendatione & ille ad diuinos honores subuectus est. Hanc orationem Agesilaus nitebatur apud ciues euulgare, cupiens per eam ostendere qualis ciuis elanculum fuisset Lysander, non sine calumnia eorum qui Lysandro fauerant. Sed ferunt Cratidem, qui tum inter Ephoros primas tenebat, ueritatem ne lecta oratio persuaderet, reuocasse ab eo consilio Agesilaum ac dixisse, non solum non esse refodiendum Lysandrum, sed ipsam potius orationem eum illo defodiendam, quod callide & ad persuadendum accommodata uideretur. Hoc factum declarat Lysandri

peruersam ambitionem, qui nihil intentatum reliquerit ad regnum adipiscendum: sed idem arguit Agesilai moderatorem, qui priuatam similitatem posthabuit utilitati Reipub.

3 *Seuerè* Ceterum qui filiarum illius nuptias prius ambierant, mox post obitum eius, quod repertus esset pauper, eas recusabant, ijs Ephori dixere multam, eo quod quem diuitem esse credentes coluerant, eundem iustum ac probum ex paupertate agnitiuam cõtemnerent. Hoc ut apophthegma non est, ita salubre est exemplum seueritatis, quod admonet in conciliandis matrimonijs magis spectandam uirtutem quam censum: eosque perfidos et inconstantes esse amicos, qui amicitiam commodo metiuntur, cuius spe adempta protinus recedunt ab amicitia. Quin et illud nos admonet, honestius esse famam quam pecunia ditescere.

NAMERTES.

4 *Videtur adie-*
ctum
Amici explo-
ratio Namertes quum legatione fungens à quodam eius gentis ad quam erat missus, beatus predicaretur, eo quod multos haberet amicos interrogauit quomodo qui multos haberent amicos, periculum faceret an amicum haberet syncerum ac probum? Id. quum alter fassus se nescire, cuperet discere, Per aduersam, inquit, fortunam.

NICANDER.

5 Nicander cuidam dicenti, quod Argiui male de ipso loquerentur, Num igitur, inquit, dant poenas qui de bonis loquuntur male? Significans Rempu. male moratam, ubi liceret impune maledicere nihil mali commertis.

6 *Simile pa-*
apoph. 84. Idem percontanti quare Lacedæmonij comam ac barbaram alerent, Quoniam, inquit, hic ornatus quum sit homini omnium pulcherrimus ac proprius, nullo constat impendio.

7 Cum Atheniensis quidam dixisset, nimium, ô Nicander, amplectimini otium, Verum, inquit, predicas, sed non quem

quemadmodum uos, quocunque modo nobis parare studemus. Sensit otium honestis rationibus parum non esse reprehendendum: sed eos uituperio dignos, qui per fas nefasque sectarentur otium. Otium autem Atheniensis dixit, non exercere sordidas artes.

ZEUXIDAMVS.

Zeuxidamus cuidam percontanti, quam ob causam Lacedæmonij leges de fortitudine citra scriptum seruaent, ac non potius descriptas traderent iuuenibus legendas, Quoniam, inquit, assuefaciendi sunt, ut præclaris gestis potius quam scriptis intendant. Inertia genus est de fortitudine philosophorum more disputare, sed protinus factis exercenda uirtus, quæ paucis dogmatibus tradi potest.

Aetolo quodam dicente, quod qui studerent probitatem cum fortitudine coniungere, ijs bellum esset potius pace, Non per deos, inquit, sed his mors uita potior esse debet. Correxerit Lacon dictum Aetoli. Non enim optandum bellum, sed nec in bello nec in pace libertatem tueri licet, nisi mortis terrorem abieceris.

PANTHOIDAS.

Panthoidas legatus missus in Asiam, ostendentibus ipsi 10 murum probe munitum, Per deos, inquit, ô hospes bellum Antè pag. 46. conclaue mulierum. a. 92. ac pa. 73.

Idem quum in Academia philosophos audisset multa de uirtute differentes, interrogatus cuiusmodi uiderentur eiusmodi sermones, Quid aliud, inquit, quam probi, sed prorsus 11 inutiles uobis, qui illis non utimini. Salsè tetigit mores Atheniensium, qui uirtutem haberent in labris, non in factis. Salsè

PAVSANIA S.

Pausanias Cleombroti filius, quum Delij de insula cum 12 Atheniensibus haberent controuersiam, atque inter cetera diceret

dicerent, quod ex more regionis neque mulieres in insula
Argutè parerent, neque mortui sepelirentur, Quomodo igitur in-
quit, hæc insula erit uobis patria, in qua neq; fuit quisquam
uestrum, nec futurus est? Argutè notauit ineptiam Deliorum
consuetudinem, qui suos in patria neq; nasci sinerent uiuos,
nec humari mortuos: quum ut mulier, ita nec regio, mater
sit, nisi gignat. Alienum autem sit à maternâ pietate nolle
sepeliri quos genuit.

13 Quum Atheniensium exules hortarentur illum ut ad-
uersus Athenienses moueret exercitum, diceretq;, quod quum
Moderatè in Olympijs præconis uoce pronuntiaretur uictor, soli Athe-
nienses ipsum exhibuissent, Quum hoc, inquit, fecerint in be-
ne meritum, quid facturos creditis si illis malefecero? Insi-
gne moderatiõis exemplum, nihil tam atroci commoueri
contumelia: at idem ingenij mirè solertis argumentum, quod
adferebatur uelut instigaturum Pausaniæ animum ad susci-
piendum bellum, id in partem diuersam retorquerè.

14 Percõtanti quæ Tyrteum poetam Spartæ ciuem fecis-
Argutè sent, Ne quis, inquit, externus nobis dux fuisse uideatur. Poë-
te apud Lacedæmonios non erant in pretio, nec hoc nomi-
ne Tyrteus meruit apud illos honorem, sed quoniam stre-
nuum ducem in bello præstiterat: putarunt eam laudem pa-
triæ uindicandam.

15 Ad quendam imbecilli corpore, tamen hortantem ut cum
hostibus terra mariq; experiretur, Vis, inquit, igitur positus
Salsè uestibus te ipsum ostendere qualis sis, qui nobis bellandi es
auctor? Salsè risit ad id hortantem alios, in quo ipse nihil
opis adferre posset.

16 Quibusdam in spolijs barbarorum demirantibus præ-
Sapienter tiosus uestes, Præstiterat, inquit, ipsos esse multè pretij
quam possidere pretiosa. Correxerat suorum admirationem,
eosq;

eosq; ad uerorum honorum admirationem reuocauit.
Post uictoriam à Medis apud Plateas reportatam, præ-
cepit suis ut apponerent cænam Persicam, quã sibi barbari
prius apparauerant. Ea quum esset opipara ac sumptuosa,
Lurco, inquit, eras: ò Persa, qui quãtantas haberes delicias, Lepidè
ad nostram ueneris maxam: id erat panis genus contemptu
ac uulgare. Admonuit stultissimum esse, locupletes pugnare
cum his quibus non multum est quod eripiatur. Etenim si
feliciter cadat Martis alea, exile lucrum est: sin secus, ingens
est damnum. Disti uerò arguita in hoc est, quod fistidioso
delicatus uidetur, qui inter maribus delicias appetit cibum uul-
garem ac plebeium. Nam id solent interdum diuites, quibus as-
sidua copia: pauperum parit nauseam.

P. A. V. S. A. N. I. A. S. Walter.
Pausaniæ Plistonactis filius cuidam roganti, quam ob
rem apud Spartanos nefas esset ullam præscarum nouare: le-
gum, Quoniam, inquit, legibus conuenit autoritas in homi-
nes, non hominibus in leges. Legum auto-
ritas

Et patria profugus quum Tegea laudaret Lacedæmo-
nios, cuidam dicenti, quin igitur mansisti Spartæ, sed fugere
maluisti? Quoniam, inquit, nec medici apud sanos, sed apud
Salsè egrotos uersari solent. Salsissime conuicium exilij retorfit
in Tegeaten, quod eius gentis corrupti mores egeret Spar-
tana disciplina.

Alteri percõtanti quo pacto possent debellari Thraces, 20
Si, inquit, qui uir optimus est, eum belli ducem delegerimus. Dux bonus
Admonens, plurimum ad uictoriam momenti esse in impe-
ratore. Quemadmodum in omni negotio magni refert, qua-
les sint quibus gerendæ rei creditur autoritas.

Medicus qui inuisebat Pausaniã dicebat, nihil habes malè, 21
Non enim, inquit, te medico utor. Hoc ipsum quod nihil
Medicina cõ-
tempta
habe

habebat mali, adeo non acceptum ferebat medicis, ut eos solos iudicaret prospera esse ualitudine, qui medicis non uerentur, id ut perpetuo uerum non sit, tamen extra controversam est, maximam malorum partem à medicis proficisci, uel quia sint imperitii, uel quia negligentes, uel quia ambitione questuue corrupti.

22 Cum ab amico argueretur, quod de medico quodam male loqueretur, à quo nec ulla re laesus esset, nec cuius fecisset periculum, Si fecissem, inquit, periculum, nequaquam uiuerem.

23 Medico cuidam dicenti Pausania, Ad senectutē peruenisti: Ob id, inquit, quod te medico non sum usus. Medicus extimabat arti suae deberi, si cui cōtingisset senectus: at ille credebatur, uix unquā ad senectutē pertingere, qui medicis utitur.

24 Eum uerò medicum censebat optimum, qui non sineret aegrotos extabescere, sed quā primū sepeliret. Inhumanior quidem uidetur hęc sententiā, sed tamen à Socratis opinionē non multum abhorrens, qui uult admodum ualitudinarios nec ulla iam ex parte utiles Reipub. aequo animo debere. ē uita: decedere, sic tamen ut nemo sibi uim adferat, sed honestis actionibus immoriatur. Certe nō apparet quid magnum faciant, quum quatuordecim medici multo tempore immodicis impendijs adnuntur, ut anui iam premortuae uitā in unum alterūue mensem proferant. Quid enim aliud agunt, nisi quod arte sua mortem reddunt longiorem, quasi hoc cuiquā sano sit optabile, diu mori. At uiri sapientes mortem inopmatam ac breuem iudicant optimam.

P A E D A R E T V S.

25 Pædaretus cuidam dicenti magnum esse numerum hostium, Tanto, inquit, plus gloriæ referemus, quoniam plures interficiemus. Quod aliter adferebat ad persuadendam ignam, ille uertit in calcar fortius agendi. Eodem telo repellere possunt

possunt quicumque difficultatis causatione dehortantur ab honesto.

Idem conspecto quodam qui natura mollis, tamen ob huius 26
manitatem laudabatur à ciuibus, dixit, Nec uiros qui mulierum similes sint oportere laudare, nec mulieres quæ uiro-
rum sint similes, nisi si qua mulierē urgeat necessitas. Sensit aliud decere bonum uirum, aliud bonam mulierem: ac pro muliere in uirum transfigurata accipit necessitatis excusationem, in uiro degenerante in mulierem, nullam recipit excusationem. Ita non eadem laus decora principi est quæ plebeio, non eadem magistratui quæ priuato.

Quum in trecentorum uirorum ordinem non esset ascriptus, qui honos apud Spartanos primam dignitatē obtinebat, repulsus discessit hilaris ac ridens: reuocantibus autem Ephoris, quidquid rideret percontantibus, Gratulor, inquit, huic Reipublicæ, quæ trecentos habeat ciues multo meliores. Quid hoc pectore magis philosophicū? Nec moleste tulit repulsam, nec questus est de Ephorum iudicio, sed plus uoluptatis capiebat ex publico Reipu. bono, quā sensurus erat ex honore impetrato.

P L I S T A R C H V S.

Plistarchus Leonidæ filius cuidam interroganti, quam 28
ob causam reges Lacedæmoniorum non à prisca regibus cognomen sortirentur: Quoniam, inquit, illi ducere quā re-
gnare maluerunt, posteriores illis nequaquam. Primus omnium regum Lacedæmoniorum Agis dictus est, & hoc nomen in aliquot posteriores demanauit. Agis autem dictus est à ducendo, quoniam clementer imperabant, & regum est imperare potius quā persuadere. Plistarchus autem sonat, plurimis imperantem.

Quum patronus quidā ridicula loqueretur in causa, Pli- 29
sarchus

Stultiloquiū. *Starchus interpellans illum dixit, Nō tu cauebis, amice perpetuō risu digna dicere, ne quēadmodum qui assiduō palastricam exercent palastritæ fiunt, ita tu fias ridiculus? Sena sit uir egregius, raris lapsibus dandam esse ueniam: ceterū quum error transit in habuū, et consuetudinē, sit immedicabilis. Expedit, autē, hac Plistarchi interpellatione amicos crebrius peccantes reuocare, ne peccādi colligāt usum, et uitiam transeat in naturam.*

30 Cuidam referenti ipsum à maledico quodam laudari, Demiror, inquit, si quis illi dixit me mortuum esse. Nam ille de uiuō bene loqui possit, nemine. Non delectatus est uir generosus laude, quæ à uiro illaudato proficiscebatur.

PLISTONAX.

31 Plistonax Pausaniæ filius quū rhetor quidam Atticus Lacedæmonios dixisset inostos, Nos enim, inquit, Græcorum soli nihil à uobis didicimus mali. Lacedæmonij malum existimabāt, quicquid non faceret ad efficiendā ciuitatē meliōrē.

ANNOTATIO.

Plistonax dicitur Pausaniæ filius; quum paulō superius duo Pausaniæ commemorētur, unus Cleōmbroti, alter Plistonactis filius. Apud Plutarchum ita refertur, *πλειστοναξὸς παυσανίης*, hoc modo, Græci patris nomine discernunt filium, an eodem modo, per filii nomē discernant patrē, mihi nondū liquet: Quamquā hoc apophthegma è Plutarchi Græcis collectaneis adieci, quum nō habeatur nec in uersione Philēphij, nec in uersione Raphaēlis. Et suspicor in Plutarchi codice temerē additum, præsertim quum idem dictum paulō superius tribuatur Antalcidæ. Aldus excubabat Moralia Plutarchi ex exemplari parum emendato, eoque Ioannēs Lascaris autor erat, ut editio proferretur in aliud tempus, donec obtigisset exemplar emendatius, sed auditus non est.

POLYDORVS.

32 Polydorus Alcamentis filius; in cum qui non cessabat minitari

nitari hostibus, Non intelligis, inquit, te maximam uindictæ partem frustra consumere? Qui statuit inimicum ulcisci, minis nihil aliud efficit, nisi ut præmonito inimico sibi minuat ledendi facultatem. Fortium autem uirorum est, malè facere ijs, qui malo digni sunt, non maledicere.

Cum in Messenensium regionem eduxisset copias, roganti cuiuspiam, num aduersus fratres essent pugnaturi, Non, inquit, sed in eam agrorum partem proficiscimur, quæ nondum sortito diuisa est. Elusit percontatorem, dissimulans consilium. Sit hoc quoque exemplum celandi propositum, si quem cupias ledere.

Cum Argiui post illam trecentorum pugnam rursus essent prelio superati, socij Polydorum adhortabatur, ne eam opportunitatem præteriret, sed aggressus hostium muros ciuitatem illorum caperet. Id enim factū fore facillimum, quum interfectis uiris solæ mulieres essent reliquæ. His in hunc respondit modum, Mihi pari Martis alea rebellantes deuincere honestum est: ceterum cum pro agris pugnam, urbem uelle capere non arbitror esse iustum. Siquidem huc ueni agros recepturus, non urbem capturus. Vir excellentis animi ne cum hostibus quidem putauit agendum secus quam postulabat æquitas, quum hominum uulgus sibi in hostem putet licere omnia, in tantum ut si de frigido oppidulo fuerit concertatio, uictor existimet sibi ius esse, regnum uniuersum uicti occupare. Ille etiam turpe sibi iudicabat bellare cum his, quibus deerant paria ad bellum præsidia. Talis enim uictoria nullam habet uirtutis laudem, sed crudelitatis crimen.

Percontanti quid esset in causa quod Spartani in bello fortiter sese periculis obijcerent, Quoniam, inquit, duces reuereri didicerunt potius quam timere. Reuerentia cum amore

amore coniuncta est, metuimus autem illos maxime quos odimus. Rectius autem suo fungitur officio, qui ex animo facit, quam qui metu mali.

POYCRATIDAS.

36 Polycratidas unus cum ceteris missus orator ad duces re-
gios, quum interrogaretur, utrum priuatim uenissent an pu-
blice missi, Si impetramus, inquit, publice: sin minus, priua-
tim. Vox pij candoris in patriam index. Si cessisset ex sen-
tentia legatio, gloriam uolebat Reip. cedere: sin minus, igno-
miniam repulsae ad patriam non pertinere.

SOEBIDAS.

37 Soebidas cum essent Lacedaemonij in pugna Leuctrica
Martis aleam experturi, cuidam dicenti, hic dies declarabit
uirum bonum: Praeclarus, inquit, dies, qui possit declarare
uirum bonum incolumem: praesagiens in eo praelio pluri-
mos egregios uiros fortiter occubituuros, quos ipse patria
maluisset incolumes.

38 Idem quum esset loco iniquo, praeterea nullam habente
aquam obsessus ab hostibus, dicitur ita pactus cum hostibus,
ut eis terram bello partam cederent, si milites una cum ipso
e uicino fonte bibissent. Nam cum fontem hostes obsederant.
Callide Icto foedere congregatis ad se suis omnibus pollicitus est se
daturum eius regionis imperium ei qui non bibisset. Porro
cum nemo sibi temperaret, sed bibissent omnes, ipse post
omnes descendit in fontem: & aqua conspersus, hosti-
bus etiamnum praesentibus abiit, ac regionem occupauit,
ut qui solus non bibisset. Eodem strategemate & exercitum
a sitis periculo liberauit, & hostem elusit, & regnum sibi
iudicauit tolerantia. Non erat obstrictus inimicis ex fe-
dere, quia non omnes cum ipso biberant: nec milites fessit,
quia nemo praeter ipsum a potu abstinuit. Quod si hostes
uoluif

uoluissent ad arma currere, iam nactus locum pugnae com-
modiorem, ac fonte potius, facile poterat illis esse par.

TELECRVS.

Telecrus ipsi nuntianti patrem de eo male loqui, Nisi, in-
quit, illi dicendum esset, haudquaquam diceret. Maluit in se
transfere culpam, quam committere ut pater quicquam te-
mere loqui uideretur. Habes & pietatis simul & modestiae
exemplum.

Iam fratri suo querenti quod ciues erga se non perinde
afficerentur atq; erga illum, sed inhumanius tractaret, quod
nondum ab illis esset creatus Ephorus: Tu, inquit, iniuriam
ferre nescis, ego scio: significans ei qui uelit uti fauentibus
ciuibus, ad multas iniurias esse conuiuendum.

Percontanti quare mos esset apud Spartanos, ut iuuenes
assurgant senioribus, Vi, inquit, assueti honorem habere nul-
la propinquitate iunctis, magis honorent parentes. Optima
ratio consuefaciendi ad debitum officium, si ultra quam de-
betur doceamus praestandum. Veluti si quis assuescat cum
uxore uerecunde casteq; conuiuere, multo minus improbus
erit apud alienas.

Percontanti quantum possideret facultatum, Non plus, in-
quit, quam sat est. Diuitias non cupiditate, sed usu metiebatur.

CHARILLVS, siue Charilaus.

Charillus interroganti quam ob causam Lycurgus tam
paucas leges tulisset Lacedaemonijs, Quoniam, inquit, pauca
loquentibus, paucis etiam legibus est opus. Sensit nimirum
pleraq; mala ex multiloquio nasci. Laconibus autem pecu-
liaris erat breuiloquentia.

Alteri percontanti quam ob rem Lacedaemonij uirgines
nudas producerent in publicum, uxores uero tectas. Quo-
niam, inquit, uirginibus mariti sunt inueniendi, uxores uero
seruan

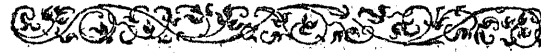
seruanda ijs qui eas nacti sunt. Huc spectabat ea consuetudo, ut nec puellis deessent mariti, nec contaminarentur matrimonia præter aliarum gentium consuetudinem, ubi uirgines uideri nefas est, uxores oculis hominum exponuntur.

45 *Moderatè* Seruo cuidam audacius agenti cum ipso, Ni iratus essem, inquit, occiderem te. A deo putabat nihil rectè dici fieriue ab irato, ut ne in seruum quidem animaduertere uoluerit comotior.

46 *Sapienter* Interroganti quam arbitraretur optimam rem publicam, In qua, inquit, plurimi ciues de uirtute inter sese decertant circa seditionem. In plerisque ciuitatibus certamen est de opibus & honoribus, de uirtute qui certent penè nulli. Quamquam hoc quoque certamen de honesto debet hætenus seruari, ne prorumpat in seditionem. Iam enim non concertatio uirtutis, sed ambitionis. Qui uera uirtute præditus est, nihil spectat nisi ut proficiat reipub. At seditio præsens uenenum est ciuitatis.

47 *Ortum* Percontanti cuidam quam ob rem omnium deorum statue apud Lacedæmonios poneretur armatæ, Ne, inquit, probra quæ ob ignauiam iaciuntur in homines, ad deos referamus, neue iuuenes nisi armati deos comprecantur. Eo commento ciuium animis hanc opinionem infigere studebat, dijs gratam esse fortitudinem, inuisam ignauiam: simulque iuuentutem armis ferendis debere assuescere, quo simul & minus indulgerent delicijs, & utiliores bello euaderent, si ne religionis quidem causa fas esset arma ponere, cuius obtentu serè solet quæritur & luxus in ciuitates irrepere.

FINIS.

LIBER SECVN-

DVS.

LACONVM ALIQVOT

ἀποφθέγματα apophthegmata.

SAMIORVM legatis prolixiore utentibus oratione dixerunt Spartani, Prima sumus obliti, postrema non intelleximus, quia prima non meminimus.

Ad Thebanos item qui de quibusdam pertinacius contradicebant: Oportet, inquit, aut minus habere spirituum, aut plus uirium.

Lacon quidam senex interrogatus cur barbam gestaret syluosam ac promissam, Ut, inquit, intuens canos pilos nihil committam illis indignum. Vir bonus undecumque uenatur simulos ad uirtutem.

Alius cuidam laudibus immodicis efferenti bellatores optimos, Apud Troiam, inquit, significans, tales olim fuisse, sed hoc genus hominum iam olim defuisse inueniri.

Alius quidam Lacon quum audisset quosdam à coena cogi ad bibendum, Num, inquit, coguntur etiã ad edendum? Notauit Græcorum morem in conuiujs compellentium ad certum cyathorum modum, quum id re uera non minus absurdum sit, quam hominem qui non esuriat, ad certum escarum modum compellere, nisi quod alterius absurditatem elcuat consuetudo.

Recitato quod scripsit Pindarus, Græciæ fulcimentum esse Athenas, Lacon dixit, ruitur. im Greciam si tali futura niteretur. Taxauit Athenensium mollitiem, quæ poëta eloquio non responderet: aut certe poëta uanitate, qui tali præ-

b 2 conio

Habetur pa- 79. apoph. 16.
Habetur pa- 49. apoph. 99.

conio celebrasset indignos.

7 Quidam conspecta tabula quæ picturam habebat, quomodo Lacedæmonij trucidarentur ab Atheniensibus dixit, Salsè Fortes Athenienses. Id Lacon audiens subiecit, In tabula: significans ridiculum esse de pictura gloriari, quod ea nō minus mentiri soleat quam pōte.

8 Ad eum qui maledicta in alios per calumniam iactata solent facile admittere, Lacon, Desine, inquit, aduersum me præbere aures. Sensit nō solum eos uituperio dignos qui calumniarentur alios, uerum etiam qui calumniantibus accommodarēt. Et iniuriæ genus est, aduersus nihil male meritū audire maledicā linguam: Non enim essent maledici, si nulli inuenirent auscultatorē. Proinde Lacon expostulauit etiam cum illo, qui præbuerat aures de ipso male loquenti.

9 Quidam seruo qui dum puniretur dicebat, non uolēs errari: Non uolens igitur, inquit, poenas dato. Vulgaris quidē, sed frigida excusatio est, Insciens feci: uigilandum erat ne quid committeret imprudens.

10 Alius quum in peregrinatione uidisset homines in sellis curulibus sedentes, Absit, inquit, ut in talibus sedeam sellis, unde nō liceat assurgere seniori: In his enim sedebāt delicatissimi porrectis cruribus, ac cœlum immensum capiti prohibebat exurgere. Apud Lacedæmonios uerò scelus erat, iuuenem non assurrexisse seni.

11 Chij quondam Sparta peregrinantes à cœna uomuerant in Ephorum curia, dein etiā in sedes, in quibus sedere solent Ephori, ueniris onus deiecerant. Ac primum quidem acris inquisitio facta est, quinam hoc designassent, ne forte ciues essent. Ut uerò compertum est fuisse Chios, edixerūt, se Chijs permittere ut agant intemperantius. Excellentium uirorum est negligere contumeliam, quæ à palam improbis profi

proficiscitur, à quibus etiam laudari turpe est.

Alius quidam Lacon quum amygdalas duras duplo uen-¹² di conficeret, Sūntne hīc, inquit, rari lapides? Quasi nihil Lepidē interesset inter silicem & duram amygdalam. Adēdō Lacon deliciarum erat rudis, ut nesciret sub genuino cortice latere nucleum. Et apparet hoc genus arboris non quibuslibet regionibus fuisse notum, quando Plinius dubitat an ætate Catonis fuerit in Italia.

Alius quum in Luscinia plumis reuulsis minimum repe-¹³ risset carnum, Vox, inquit, tu es, præterea nihil. In eos dici. Loquacitas potest, qui præter garrulam linguam, ac magnifica uerba nihil habent.

Alius quidam quum uideret Diogenem cognomento ca-¹⁴ neni in uehementi frigore statuam æream amplectentem, rogauit num algeret: illo negante, Quid igitur, inquit Lacon, magni factis? Philosophus gloriæ mancipium hoc ipsum exi-^{Argutè} stimabat magnificum, quod sic haberet corpus ad omnes iniurias duratum, ut in rigore frigidæ statuæ complexum ferre posset absq; dolore. Id Laconi nihilō pulchrius uidebatur, quam si quis in æstate simile quippiam amplecteretur nullo suo incommodo.

Quidam Metapontinus Laconi obijcienti ignauiam, At-¹⁵ qui, inquit, non parum alienæ regionis possidemus. Ergo, in-^{Argutè} quit Lacon, non solum ignaui estis, uerum etiam iniusti. Si significans non posse fieri, ut quis meticulosus & imbellis multum teneat alienæ ditonis, nisi fraude partum.

Hospes quidam apud Lacedæmonios, quum ipsi stanti in-¹⁶ terim altero pede, crepida in alterum indueretur, dixit cui-¹⁶ dam, Non arbitror te Lacon tantū temporis uni pedi posse insistere, quantum ego possum. Lacedæmonius excipiens, Fateor, inquit, atamen nullus est asserum qui isthuc nō pos-^{Ridiculè}

- fit. Iure derisit hominem, qui longo usu didicisset artem, quæ nihil utilitatis adfert Reip. Huiusmodi sunt artes præstigiorum, funambulorum & similibus.
- 17 Crauiter Cuidam iactanti de arte rhetorica, At per geminos, inquit Lacon, ars nisi uerum attigerit, nec est, nec unquam erit. Notauit rhetores qui se profitentur uerisimilia dicere, licet uera non sint.
- 18 Arguere Argiuo quodam dicente, multa Spartanorum sepulcra apud nos sunt, Lacon excipiens, Atqui Argiuorum apud nos nullum est sepulcrum: inuens quod Spartani semper inuasissent Argos, Argiui uero Spartanos nunquam. Solerter Lacon quod ille dixerat in gentis suæ laudē, retorsit in ignominiam.
- 19 Lacon in bello captus cum sub hasta ueniret, ac præco diceret, Laconem uideo, obturauit illi os, Captiuus, inquit, prædica te uendere. Suam conditionem æquo animo tulit, patriæ ignominiam ferre non potuit in auctione traducenda.
- 20 Ex his militibus qui sub Lysimacho stipendium faciebant, quidam quum ab eo rogaretur, num esset quispiam ex Heiotum, id est, seruorum Laconicorum numero, Tu ne, inquit, existimas Laconem ad te uenturum, ut abs te ferat quatuor obolos? Maluit se fateri seruum, quam hoc probri admittere in nomen Lacedæmonicum.
- 21 Quum Thebani deuictis apud Leuctra Lacedæmoniis ad ipsam uenissent Eurotam, & quidam gloriabundus dixisset, ubi nunc Lacones? Spartanus quidam ab illis captus, Non Generosè adsunt, inquit, alioqui uos huc non uenissetis. Ne uictus quidem & captiuus potuit obliuisci indolis Laconicæ, nec tulit uictoris iactantiam.
- 22 Atheniensibus quum tradita ciuitate postularent ut summum tantum ipsis relinquerent, ita responderunt Lacones: Hoc tempore quo uestri non estis, alios habere postulatis: unde

unde natum est prouerbum,

Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Quum Lacones ciuitatem quandam armis cepissent, Ephori dixerunt, Perijt iuuentutis luctamen. Non enim posthac. Habetur antea habebunt aduersarios. Gaudebant quidem de uictoria, sed pa. 82. apo. 26. iuuenibus exercende uirtutis materiam ereptam dolebant.

Quum Lacedæmoniorum rex polliceretur se funditus euersurum alteram quandam ciuitatem, quæ septennero Lacedæmonijs exhibuerat negotium, non permisit Ephori dicentes, Nequaquam abolebis neque subuerteris iuuenum Generosè cotem. Urbem infestam appellabant cotem iuuentutis, quod per eam iuuentus acueretur ad bellandi peritiam.

Lacedæmonij non præficiabant prædatoribus qui pueros ad luctam exercerent, ut uirtutis esset certamen non artis. Unde Lysander interrogatus, quo pacto à Charonte uictus esset, respondit, uario artificio. Non existimabat ea gens in quauis re speciosam esse uictoriam, quæ callidis consilijs contigisset, potius quam animi corporisq; robore. Ars autem omnis ut à naturali simplicitate recedit, ita dolo affinis est.

Philippo, quum peruenisset in agros Lacedæmoniorum, scripsissetq; utrum uellent ipsum uenire hostem an amicum, responderunt, Neutrum. Vnico uerbo absoluerunt sententiam, quod erat Laconum: ac simpliciter negantes regi transiitum, quod erat uirorum fortium.

Lacones legatum quem ad Antigonom Demetrii filium miserant, quoniam acceperant quod Antigonom appellasset regem, multarunt, quamuis in annonæ penuria medimnum frumenti in singulos ab ipso reportaret. Tantus erat apud illos legum rigor, ut nec tanto beneficio subleuata inopia ab illis ueniam impetraret, ut inuis uoculæ gratiam facerent prospere legatione perfuncto.

28 *Cum improbus quidam sententiam dixisset optimā, ipsam
Factum quidam sententiam approbarunt, sed eo qui dixerat amoto,
alteri cuidam inculpatis moribus eandem sententiam tribue-
runt. Adeo in Rep. nihil honoris habendum putarunt his qui
flagitiose uiuerent: autorem mutarunt, ne esset dedecori
Reipub. consilium non reiecerunt, ne ob priuatam ignomi-
niam publicam utilitatem neglexisse uiderentur. Meminit
huius & A. Gellius.*

29 *Cum duo fratres inter se dissidium haberent, Lacedemo-
Factum nij multā dixere patri, quod filiorum discordiam dissimu-
Pater pro fi- lassent. Iuuenibus ignoscendum putarunt, sed quicquid illi per
lio punitur calorē etatis peccassent, parenti imputabant, cuius autoritas
prouidere debuerat, nequid inter filios oriretur similitatis.*

30 *Cantori apud Spartanos peregrinanti dixere multam,
Factū feuerē quod citharam digitis pulsaret non ebore. Adeo non patie-
bantur innouari publico usu recepta. Hoc studio cuidam al-
teri ex nouem chordis duas incidit Lacedæmonius ille.*

31 *Duo pueri inter se pugnabant, quorum unus alteri letale
Generosē uulnus influxit. Puerorum autem sodales quum saucius ille
moriturus esset, polliciti sunt illi uindictam, seq; uulneris au-
torem interfekturos. At ille, Nequaquam, inquit, per deos.
Non enim æquum est, quandoquidem & ipse hoc facturus
eram si anteuertissem, siq; strenuus fuisssem. Indolem uerē
Laconicam, qui uictus ac moriens iusto tamen uictori faue-
bat, quod uirtute non dolo superasset aduersarium. Quid ta-
libus ingenijs felicius, si à teneris ad ueram uirtutem uis-
sent instituta, potius quam ad militarem duritiem.*

32 *Alter quidam puer eo tempore quo mos erat apud Spar-
tanos, ut pueris ingenuis phas esset, quod quisq; possit suffu-
rari, sed hætenus ut deprehendi turpe esset: quum uiuam
uulpeculā quam sodales erant furati, sibi ab eis traditam ser-
uaret*

*uaret, uenissentq; qui eam perdiderant inquirendi gratia, Fortiter
uulpeculam sub ueste abditam tenebat. Ceterum quum ef-
ferata bestia latus pueri usq; ad intestina eroderet, dissimula-
uit tacitus ne proderet furtum. Mox uerò quum digressus il-
lis pueri uidissent quod acciderat, obiurgabant illum dicen-
tes, prestiterat aperire uulpeculam, quam ad mortem usque
celare. Nequaquam, inquit, imò prestat doloribus immori,
quam hac nota traduci, ut ob mollitiem dicar lucrificasse ui-
tam ignominiosam. Quid absolutius si tam feliciter natis in-
genijs accessisset philosophia?*

*Quum quidam fortē obuij Laconibus dixissent, fortunati 33
estis, o Lacones: nam modò hinc abiere latrones: Non nos,
inquiunt, per Enyalium (sic enim illi Martem uocant) sed Animosē
illi potius fortunati sunt, qui in nos non inciderint. Adeo
gens ea gerebat animos ad omnia impuidos quæ uulgus ho-
minum formidat.*

*Lacon quidam interrogatus quid artis sciret, Liber, in- 34
quit, esse. Ea gens nec disciplinis philosophorum, nec opifi- Generosē
cijijs exercebatur, tantum inuictis animis libertatem tueba-
tur, nec hominibus nec uitijjs seruire docilis.*

*Puer Spartanus captus ab Antigono rege ac sub hasta 35
uenditus, in ceteris omnibus, quæcunq; putabat ab ingenio
decenter fieri posse, obsequens erat ei qui ipsum fuerat
mercatus: ceterum iussus adferre matulam, haud sustinuit.
dicens, non seruiam. At quum instaret herus, puer consensu
tecto dixit, Senties cuiusmodi mercatum feceris, moxq; se- Generosē
se è sublimi præcipitem dedit, ac perijt. Captiuus esse po- Fortiter
terat, seruilia facere non poterat, ac semet in libertatem
morte asseruit.*

*Alter quum uenderetur rogatus à licitatore, eris ne frugi 36
si fuero mercatus? Etiam si non fueris mercatus. Ne fortuna
h s quidem*

quidem seruilis docere potuit illum seruilia loqui. Qui enim natura probus est, ubiq; & apud omnes probus est.

37 Alter quidam captiuus quum uenderetur, ac p̄eco diceret se mancipium uendere, Scelestē, inquit, non tu dices captiuum? Non puduit duræ conditionis, sed puduit tituli seruilis. Tantus erat libertatis amor.

Simile antè
pa. 118. ap. 19.

38 Lacon quidam in clypeo pro insigni gerens museam, eamq; non maiorem uera: quibusdam irridentibus dicentibusq; quòd id studio fecisset quo lateret, Imò, inquit, ut sim conspicuus. Tam enim propè accedo ad hostes, ut ab ipsis insigne cuiusmodi sit uideri possit. Salsissimè conuiuium igni uis uertit in argumentum fortitudinis.

Salsè

39 Lacedæmonius alter, quum super conuiuium esset illata lyra, Non est, inquit, Laconicum nugari longè dissentiens à cæteris Græcis, quibus nullum conuiuium suaue uidebatur absque musica. Id Laconi nugale uidebatur, qui lautius existimabat honestis ac festiuis fabulis condire comotationem quàm inani lyre strepitu.

Seuerè

40 Spartanus interrogatus, num tutum esset ad Spartam iter, Refert, inquit, qualis eò descendas. Nam leones illuc euntes plorant, lepores autem in umbraculis uenimur. Significauit nec ferocibus ac uiolentis esse tutum proficisci Spartam, nec mollibus & effœminatīs: quòd hostili animo illuc proficiscentes male acciperentur à fortioribus, delicatos homines illic non sinerent lasciuiare in tenebris.

Argutè

41 In luctandi genere quod illi chirapstam appellant, quum is qui collum alterius urgebat, frustra præterq; legem p̄lestræ pulsaret undique & in terram detraheret, postea quàm corporis uiribus destitueretur qui inherenti cedere cogebatur, brachium urgentis momordit: cumq; alter diceret, mordes, ô Lacon, fœminarum more, Non, inquit, sed more

Argutè

more leonū. Ut solerter obiectam ignauiam detorsit in laudem fortitudinis! Nullum enim probrum apud illos detestabilius quàm muliebris imbecillitatis. Iure autem se morsu liberauit, qui præter ius certaminis urgebatur à uicto.

Claudus ad bellum proficiscens quum ab alijs rideretur, Non opus est fugientibus, inquit, sed qui subsistant, locumq; in acie tueantur.

42

Simile antè
pag. 54. ap. 22

Alius sagitta percussus cum animam ageret, dicebat, Non me mouet quòd morior, sed partim quòd ab imbelli sagittario ac muliercule simili, partim quòd nullo facinore edito morior. Victis solet esse solatio, uirtute prestantis uiri dextra cadere. Lacedæmonij uerò quoniam ensibus pugnare solent cominus, non putabant esse uirtutis procul missa sagitta quempiam interficere, quòd idem possunt & fœminæ: Tum æquiore animo decedūt è uita, qui rectè factorum post se relinquunt memoriam.

43

Generosè

Quidam ingressus diuersorium, cauponi dedit obsonium ut appararet: quum ille posceret caseum & oleum, Quid, inquit Lacon, si caseum haberem, iam non egerem obsonio. Cauo caseum & oleum petebat ad condiendum piscem, at Lacon id uidens, cui sufficiebat uictus simplicitas, superuacuum existimabat, cibum cibo miscere, quum alter per se satis esse posset. Quantum absunt ab huius Laconis animo, qui centum rerum species in unum miscent discum?

44

Frugaliter

Cuidam Lampen Aeginetam effrētī ac felicè prædicanti, quòd prædiues uidebatur, multorū nauigiorum dominus, Lacon, Nihil, inquit, moror felicitatē de funibus pendentem. Quum omnes diuitiæ sunt in manu fortune, tum eæ præcipuè quas negotiatores cōmiserunt nauibus: ruptis funibus sequitur naufragium, & hinc mercium omnium interitus. Vnde philosophus quidam interrogatus, utrum putaret maiorem esse

45

Argute

esse numerum uiuorum an mortuorū, uicissim rogauit utro loco haberet nauigantes, quod hi uersantes in summo uitae discrimine uix essent habendi pro uiuis.

46 Quidam Lacon dixit, Mentiris ille contra, Nimirum, Argutē inquit, liberi sumus, alij uerō nisi uera dixerint uapulant. Nihil commotus est Lacedaemonius, sed atrox conuiciū elusit ioco, obiter taxans maledicum quod ipse non esset Lacedaemonius, atq; ob id nec liber. Porro serui si quid fallant mendacio, lorīs emendantur.

47 Alius quū uellet cadauer statuere rectū, nec id posset efficere, quū nihil nō fecisset, Per Iouem, inquit, aliquid intus sit oportet. Suspiciatus est Lacon aut animā aut geniū malū latere in cadauere. Solēt enim cadauera in rogo erecta poni.

48 Tynnichus Thrasybuli filij mortem perquam forti animo tulit, in hunc hoc factum est epigramma,

Fortiter Exanimis Pitane clypeo Thrasybule redisti
Septem ex Argiuis uulnera seua gerens,
Aduersa ostendis tamen omnia, sanguinolenta
Membra rogo imponens Tynnichus haec senior,
Plorentur timidi, mi inpletus humabere filii
Qui et patre hoc uere dignus es et patria.

49 Cum Alcibiadi Atheniensi balneator plurimum administraret aquae, Lacon id uidens, Quid hoc rei est? inquit: plus aquae infundit, quasi nō puro, sed uehementer sordido. Hoc scommate notauit Alcibiadis uitam multa infamia contaminatam.

50 Philippo regi Macedonū quaedam per literas imperantii rescripserunt Lacedaemonij, De quibus nobis scripsisti, non. Ad prolixam regis epistolam unica syllaba responderunt, et, quam grandibus literis pinxerant, ut expleret iustum epistolae spatium, simul et gentilis breuiloquentia memo

Non est in Graeco nostro, sed in Philelpho

memores, et solite fortitudinis.

Rursum quum Philippus in agros Lacedaemoniorum duxisset exercitum, resq; in eo esset statu, ut probabile esset eos ad unum omnes interituros, rex dixit cuidam Spartiatæ, Quid nūc facietis Lacedaemonij? At ille, Quid, inquit, aliud, nisi quod fortiter moriemur, quando nos soli Graecorum liberi esse, non alijs parere didicimus. Nemo seruire cogitur qui mori paratus est. Quam dulce bonum est libertas, quae morte emitur, quam misera res seruitus cui mors anteponitur! Quid igitur mentis dicemus his esse, qui se sponte dant in eam seruitutem, unde nec dato peculio possunt redimi, nec gratuita manumissione liberari?

Post Agin bello superatum Antipatro postulanti obsides pueros quinquaginta, Etheocles qui tum Ephorum agebat respondit, Se pueros non daturum, ne si licenter uixissent, fierent indociles patriae disciplinae, itaq; ne ciues quidem essent: ceterū senes ac mulieres se duplo numero daturum. Verum Antipatro dira munitanti ni acciperet postulata, populus una uoce respondit, Si imperas acerbiora morte, facilius moriemur. Hunc animum in uno alteroue ciuium reperire, forsasse non ita magni miraculi esse uideatur, in uniuerso populo tantum esse consensum, prodigiosum est. Hoc exemplo simul admonemur, quanta sollicitudo debeat etati tenerae ad probitatem educandae, quando licenter educatos iuuenes illi non putarunt habendos pro ciuibus, perinde quasi mater abdicet filium ex se natum, nisi probitate morum maioribus suis respondeat.

Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis quod agebatur, sed quum nulla uacaret sedes, ad uaria loca sese conferens, ludibrio erat ac scommatis petebatur, quod nullus eum exciperet: ut uerō peruenit ad Lacedaemonios, non

Hoc non est ad εαροτον

Liberè

non solum pueri omnes assurrexerunt, uerumetiam uiri multi cesserunt illi locum. Id factum quum ceteri Graeci quotquot aderat plausu comprobassent, patriumque morem supra modum collaudassent, Senex

Concutiens canasque genas et tempora cana,

Salsè Ac fufis lacrymis, Heu miseriam, inquit, ut omnes Graeci norunt quid sit honestum, sed eo soli utuntur Lacedaemonij.

54 Sunt qui narrent hoc idē accidisse Athenis. Quum enim agerentur Panathenaea, Attici senem ludibrio habuerunt, inuitantes tanquam admissuri, ceterum ubi uenisset non admittentes. Verum iam perambulatis fere omnibus tandem ad Lacedaemonios spectatores quū uenisset, omnes ē sedibus assurgentes locū illi cesserunt. Eo facto delectatus populus, plausu multaque gestuum significatione comprobauit. Inter haec Spartanis quidam dixit, Per geminos, norunt Athenienses quae sint honesta, at non ea faciunt. Apud Athenienses maxime florebat philosophia, quae docet, quid turpe, quid honestum: Spartani non recipiebant eiusmodi disciplinas, sed ex institutione maiorū uirtutē factis ac moribus praestabant. Ita factum est ut apud Athenienses essent uerba philosophiae, apud Lacones ipsa res. Admonet apophthegma, turpissimum esse scire quid deceat, et tamen diuersa sequi.

55 Mendicus quidam petijt aliquid à Lacone: at ille, Si quid, Argutè inquit, dederò, magis es futurus mendicus. Verū istius probrose uitae tuae fuit autor qui tibi primus dedit, teque fecit meritem. Apud Lacedaemonios probro dabatur mendicitas, quod et otium odissent, et minimo essent contenti. Benignitas autem in medicos speciem habet magnae uirtutis, sed ea piorum hominum bonitas alit plurimorum malorum luxuriosam ignauitatem.

56 Lacedaemonius uidens quendam dijs corrogantem, Nihil, inquit,

inquit, moror deos qui me sint pauperiores. Hinc liquet, uetus esse sub obtentu religionis exercere mendicitatem, quum plerumque tali collecta titulo non impendantur diuis qui nullius rei sint egeni, sed improborum luxui ac libidini.

Alius quidam quum adulterum apud deformem uxorem 57 deprehendisset, Miser, inquit, quae tibi fuit necessitas? Prius Moderatè mum hic editum est nobis moderationis exemplum. Quis sibi temperet in adulterum deprehensum? Hic potius uidetur miserus hominis, qui graui quapiam necessitate uidetur huc compulsus, ut cum deformi rem haberet. Neque enim uerisimile erat adulterum uoluptatis gratia sese in hoc discrimen coniecisse.

Alius cum audiret rhetorem magnos sermonis circuitus 58 connectentem, Per geminos, inquit, fortis sane homo, qui Loquacitas quum nullum habeat argumentum, tamen egregie uoluit linguam. Lacedaemonijs nulla placebat oratio nisi breuis et uera, et ad rem seriam pertinens. Proinde ridiculum existimabat, quod orator in ficto themate tantam uerborum copiam profunderet.

Quidam profectus in Lacedaemonem, quum uidisset ho- 59 norem quem iuniores praestant senioribus, In sola, inquit, Senectus honorata Sparta expedit senescere. Paupertas onus est et miserum et graue, ut ait Coniicus, sed in hac molestiarum maxima pars est, quod homines facit etiam ridiculos, ut ait Satyricus. Sic inter incommoda quae fert aetas ingrauescens, non minima pars est, quod senes fere cōtemptui sunt ac ludibrio. Proinde Sparta uisa est multis honestissimum uirtutis domicilium.

Lacedaemonius percontanti quid ipsi uideretur Tyrteus 60 poeta, Bonus, inquit, ad deprauandos iuuenū animos. Quem Ars inutilis admodū Plato indicabat Homeri poësim inuilem esse reip. qualem institui uolebat: ita Lacedaemonij non recipiebant poëtas

poetas qui blanda scriberent potius quam salubria.

61 Cuidam qui laborans ab oculis exierat in bellum, quum
Fortiter nonnulli dicerent, quò vadis ad istum affectus modum, aut
quid facturus? Vt nihil, inquit, aliud, certe hostis gladium he-
betabo. Hoc dictum falsius ne sit, an fortius, nondum statui.

62 Buris et Sparti Lacedæmonij sponte profecti sunt ad
Xerxem regem Persarum, daturi pœnas quas Lacedæmonij
iuxta oraculum pendere debebant, eo quòd oratores à Per-
sa missos occidissent. Hi quum uenissent ad Xerxem, iusserunt
ut ipsos quocumq; modo uideretur interficeret pro Lacedæ-
monijs. Cumq; rex admiratus et pietatem in patriam et
animorum fortitudinem, liberasset illos à pœna, peteretq; ut
apud se manerent, Qui possumus, inquit, hic uiuere, reli-
cta patria patrijsq; legibus ac uiris, quorum gratia tantum
iter susceperimus morituri? Ceterum quum Indarnus exerci-
tus regij dux, rogans instaret, diceretq; fore, ut in pari ho-
nore haberentur, cum his qui inter regis amicos primas te-
nebant, hunc in modum responderunt. Videre nobis ignorare
quam ingens bonum sit libertas, quam nemo sanus uel cum
Persarum regno commutaret. In eodem factò nobis propo-
situm est exemplum pietatis erga patriam, et constanter
adamare libertatis, et animi mortis terrore uacui. Ceterum
Herodotus libro septimo hos duos appellat αρεσβίω & βέ-
63 λει, id est, Sperthien et Bulin.

Laconem hospes quem pridie declinauerat, postridie
stragulis commodatò sumptis splendide excepit: at ille stra-
Lepidè gulis conculcatis dixit, Propter has heri ne storijs quidem
indormire licuit. Lepidè risit illorum morem, qui quum sint
tenuis, tamen affectant uideri diuites corrogata aut condu-
cta suppellectile, quod maxime solent in excipiendis hospiti-
bus, in nuptijs, aut alioqui solennibus epulis. Porro quum
ineptum

ineptum sit ostentare tuas diuitias, quanto magis ridiculum
est ostentare suppellectilem alienam, interdum ab usurarijs
sumptam? At Lacedæmonij non solum oratores regum, ue-
rum ipsos etiam reges ad sua phiditia inuitabant, eam fru-
galitatem sibi magno etiam honori futuram existimantes.

Alius quidam quum uenisset Athenas, uidissetq; illic præ 64
cones qui muriam promitterent, qui obsonium, qui publi-
canos et lenones, aliasq; parum honestas functiones profi-
terentur, neq; quicquam sibi turpe ducerent: ubi reuersus
est in patriam, ciuibus percontantibus quomodo se res ha-
berent Athenis, Omnia, inquit honesta: per ironiam inuenis,
Athenis omnia haberi honesta, turpe nihil. Argutia dicti est
in ambiguo sermonis.

Alter interrogatus de re quapiam, respondit, Non. Ve- 65
rum ubi percontator dixisset illum meniri, Non uides igitur,
inquit Lacon, te stultum esse qui scisciteris de his qua
noueris? Salsè taxauit in illo uitium garrulitatis, qui de ni-
hilo quaesierit fabulandi materiam.

Venerunt aliquando Lacedæmonij ad Lygdamin tyran- 66
num legatione fungentes: sed quum ille uarijs causationibus
frequenter distulisset colloquedi copiam, tandem post omnes
excusationes dictum est, illum parum firma esse ualetudine,
sed languere nonnihil. Legati responderunt, Per Iouem non
uenimus huc cum illo luctaturi, sed colloquuturi. Bellè taxa-
runt barbari regis fastum ac delicias, qui quamuis friuola
de causa res serias omitteret.

Quidam sacris initiatus Laconem rogauit, quid sibi 67
consiret maxime impiè factum per omnem uitam. At ille, Habetur an-
Hoc, inquit, dii sciunt. Quum initiator magis urgeret, dice-
retq; omnino proferas necesse est. Lacon uicissim rogauit,
Vtrum, inquit, oportet me tibi dicere an deo: quum ille re-
apoph. 98

i spon

- spondisset, deo, Tu ergo, inquit, hinc secede, ut illi dicam.
- 68 Alius Lacon quidam noctu præteriens monumentum, quum sibi uisus esset uidere spectrum, accurrit lancea traieciturus, & in hoc nitens, Quò me fugis, inquit, anima bis moritura? O mentem uerè liberam omni formidine, quæ nec laruarum ac lemurum occurfu terreri potuerit.
- 69 Lacon allus quum uoto se obstrinxisset, quòd se de Leucate precipitem daret, conscendit montem, & conspecta altitudine sese auertit. Id quum illi probri gratia obijceretur, Non putaram, inquit, illi uoto maiore uoto opus esse. Ioco elusit inconstantia formidinisq; crimen. Etenim qui facinus arduum concipit animo, prius à dijs optare debet animum facinori parem.
- 70 Quidam in acie quum strictum iam enssem in hostem esset infixurus, quoniam interim signum datum est receptui canens, non infixit. Roganti uerò cuidam quur hostem quem in potestate habebat non occidisset, Quoniam, inquit, melius est parere imperatori quàm hostem occidere. Exemplum disciplinæ militaris, à qua immane quantum recesserunt, qui sub belli titulo mera exercent latrocinia. Olim non licebat ferire hostem nisi tuba dedisset signum: eadem simulatq; cæcinerat receptui, homicidij crimen erat hostem interemisse.
- 71 Quidam Laconi in Olympico certamine superato dixit, Aduersarius tuus ô Lacon, te fuit potentior, Imò, inquit, ad deijciendum accommodatior. Quoniam certamen artis erat magis quàm uirtutis. Lacedæmonius non putabat se ob id deteriorem quòd uictus esset. Dicitur argulia sita est in ancipiti uoce: nam *ὑπελαστώ* & meliorem significat & potentior, siue superiorem aut præstantiorem. Is uerè inferior est qui honesto uincitur.
- 72 Aetoli quondam ingressi regionem Laconicam, abduxerunt

runt quinquaginta seruatorum millia: unde Lacon qui spiam senior festiuiter dixisse fertur, Magno bono fuerunt hostes Laconicæ, quam tanta turba leuarunt.

Mos erat apud Lacedæmonios ut rex hostes aggredere= 73 tur, præcedente quopiã gestate coronã, qui in certamine uictor aliquãdo tulisset coronã. Quum igitur Lacon quidã in Olympijs magnã pecuniæ uim respuisset, sed multo cū sudore deiecto aduersario coronã tulisset, cuidã dicenti, quid emolumentum tibi adfert uictoria ô Lacon, ille ridens et alacer respondit, Ante regem, inquit, coronatus incedens pugnabo cū Generose hostibus. Generose mentis est, laudis honore teneri potius quàm pecuniæ.

Miles quidam Lacedæmonius quum prostrato hostis in= 74 sideret tergo occisurus, rogauit ut se uerteret, & in pectus potius stringeret enssem, rogatus quid ita, Ne amastus, inquit, meus erubescat, si uiderit auersis confossum uulneribus.

Lacon quidam ad Rhodium Diagoram, qui in Olympijs 75 & filios, & ex filio filiatq; nepotes uidisset coronari, Movere, inquit, Diagora, num in Olympum ascendes? sentiens tum optimum exire de uita, quum res sunt prosperrimæ. Ita Plutarchus in Vitis. Meminit & Cicero in Tusculanis quaestionibus, libro primo. Lepos est in ambiguo: nam Olympus mons est, in quo singulis lustris peragebatur Olympica certamina, & pro cælo accipitur.

Lacon quidam pædagogus pueri cura suscepta quum in= 76 terrogaretur, quid esset illum docturus, Efficiam, inquit, ut honestis delectetur, turpibus offendatur. Nihil efficacius ad ueram felicitatem, quàm amare uirtutem propter se, odisse uitium propter se.

Spartanus quidam interrogatus, quid conferrent utilita= 77 tis pueris adhibiti pædagogi, Efficiunt, inquit, ut quæ sunt

honesti, eadem pueris fiant etiam iucunda.

78 Agesilaus dicebat, sibi iucundum esse laudari ab his, qui non uereretur et uituperare si quid displicuisset. Tales enim si quid laudant, iudicio laudant, non metu aut adulatione.

79 Demonides amissis furto crepidis, precatus est ut eius qui sustulerat pedibus conuenirent. Visus est bene precari, qui illi magnum precaretur malum, uidelicet pedes distortos, quales habebat Demonides.

80 Lacedemonij cum Smyrnaeis egentibus comiteatum misissent, atque illi beneficium uerbis attollerent, Lacedemonij sermonem interrompentes, Nil magni est, inquit. Hec enim collegimus unius diei prandio nobis et iumentis detracto. Gratius est beneficium quod extenuatur ab eo qui confert. Nam qui quod largiuntur exaggerant (qui plerisque mos est) bonam gratiae partem amittunt.

81 Lacydes Arcesilai familiaris, Cephisierati crimine laesa maiestatis deprecanti, una cum reliquis amicis aderat. At quum accusator anulum exhiberi flagitaret, per quem coargui poterat, isque clam in terram demississet, Lacydes sentiens pede imposito textit. Inficiatus est igitur Cephisierates et absolutus. Mox reo iudicibus, ut mos est, agenti gratias, quidam e iudicum numero qui uiderat, iussit ut Lacydi quoque gratias ageret.

82 Arcesilaus quum arderet podagrae doloribus, eumque Carneades inuississet, atque exiret tristis, Mane, inquit, Carneade, nihil enim illinc huc peruenit, ostensis pedibus et pectore. Sentiens pedes quidem dolere, sed animum dolore uacuum esse.

PRISCA LACEDÆ-
MONIORVM IN-
STITVTA.

Ad publica conuiuia ingredientibus, qui natus erat maximus,

maximus singulis ostendebat fores dicens, per has nullus egreditur sermo: admodum nihil effutendum si quid liberius dictum esset in conuiuio. Hunc morem instituit Lycurgus.

Quoniam apud Lacedemonios in summo pretio erat ius, quod illi nigrum appellant, adeo ut seniores hoc contenti, non desiderarent carnes, sed eas iuuenibus cederent. Dionysius Siciliae tyrannus dicitur huius gratia coquum emisse Laconicum, eique mandasse ut sibi hoc ius appararet, nullis parcens impendijs. Quod ubi rex gustasset, ac displicuisset, posteaquam te Laconum more exercueris, et in Eurota laueris. Festiuus hoc narratur a M. Tul. Tusc. quaest. lib. 5. in hoc uarians a Plutarcho, quod scribit illum Sparte in phiditijs coenauisse, et a coena negasse sibi nigrum illud ius quod coena caput erat, placuisse: tum qui illud coxerat respondisse, minime mirum si displicuisset, condimenta enim deesse: ac Dionysio rogante quae tandem illa? Labor, inquit, in uenatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis: his enim rebus Lacedemoniorum epulas condiri.

Lacedemonij posteaquam moderate biberunt in conuiuijs publicis, discedunt absque tecta: non enim fas est illis ad lucem incedere, nec hac uia, nec illa, quod consuecunt in tenebris nocturnis, confidenter et intrepide ire. Id interdum in bellis usu uenit, ut necesse sit.

Iidem literas quidem discabant ad usum, ceteras uero disciplinas exoticas eieciunt, nec minus homines harum professorum quam ipsos libros. Hec autem erat illorum eruditio, bene parere magistratibus, patientem esse laborum, et in praelio aut uincere aut mori. Hoc animo fuerunt olim et Romanorum quidam, qui philosophos Graecos urbe pepulere, quod curiosis disciplinis auerterent iuuentutem ad otium

Silentium

Exercitatio

Pro condimen-

to

Tenebris af-

luere

Philosophia

rufficana

et ignauiam, redderentq; ad differendum quidem instru-
ctos, ad gerenda uero Reip. munia inutiles. Quid illi dixisse-
sent, si sophistarum gryphos, si nominalium et realium fri-
gidissimas argutias audissent?

5 *Frugaliter* Persecrabant absq; tunicis uestem unicam accipientes,
corporibus squalidi, quippe à balneis et unguentis fere in-
totum abstinentes. Nemo tales facile inuadit tum inopes, tum
duros: nec malis artibus cogebantur rem querere, qui tam
paruo contenti sunt. Hæc Lacedæmonij, qui nec philosopho-
rum dogmata, nec Christum nouerant: et non pudet nos de-
liciarum nostrarum? Anachoritas uocamus, qui quatuor ue-
stibus contenti sunt.

6 *Frugaliter* Iuuenes uero gregatim ac turmatim dormiebant supra
stibadas, herbe genus, quas ipsi sibi congerebant ex arundi-
ne apud Eurotā nascente, cuius summa non ferro, sed mani-
bus defringebant. Per hyemem uero substernebant sibi, quos
uocant lycophones, ac stibadijs commiscebant, quod ea ma-
teria caloris quiddam habere uideretur. Vbi sunt nunc, qui
toto corpore plumis anserinis indormientes queruntur ob-
duritiam sibi dolere latera?

7 *Amor animi* Amare puerorum indolem, qui probo ingenio uideban-
tur, permixtum illis erat, ceterum abuti illis turpissimum ha-
beatur, quasi corpus adaretur potius quam animus.
Quod si quis accusatus esset, quod parum honestā cum illis
habuisset consuetudinem, is per omnem uitam infamis erat,
et à publicis honoribus submouebatur. Hoc non solum in
pueris; quorum ætati consulens lex permisit grandioribus
amare, sed citra turpitudinem, locum habet, uerumetiam in
coniugibus: non enim recte amat uxorem, qui corpus amat
potius quam animum.

8 Mos erat ut adolefcetes quopiā abiturī à senioribus in-
terro

terrogarentur quò irent, et ad quid: obiurgabatur autem
qui uel non responderet percontanti, aut friuolas causas reci-
taret. Senior qui non obiurgat adolefcetem ipso præsentem
delinquentem, eidem poenæ erat obnoxius, quam daturus erat
si peccasset ipse. Ceterum qui obiurgatione moleste ferebat;
in magno erat probro. Merito puerorum errata imputatur,
ijs quorum partes erant ea uel arcere uel corrigere. Simul
autem magna necessitas habebat seniores ne quid testibus
adolefcentibus præter decorum committerent. Nam qua
fronte obiurgarent iuniores, si ipsi senes essent obiurgandi?

Si quis in peccato deprehensus fuisset, is cogebatur aram
quandam quæ erat in urbe circumire, ac uituperationem in-
terim in ipsum cõpositā canere, quod nihil aliud erat, quam
seipsum sua uoce obiurgare. Ingenui pudore et laudis amore
melius ducuntur ad honesta: uirgis aut flagris cædi seruire est.

10 *Communitas* Quin et ille mos erat, ut iuuenes non solum suos quisq; pa-
rentes reuererentur, hisq; dicto audientes essent, uerumetiam
ut omnes seniores uererentur, tum de uita cedentes, tum è sedi-
bus assurgentes, ac prætereuntibus illis taciti quietiq;. Qua re
factum est, ut quisq; non quemadmodū fit in alijs ciuitatibus,
in proprios modo liberos, seruos ac possessiones autoritatē
haberet, uerumetiam in amicorum ac uicinorum liberos ac
possessiones perinde ius haberet atq; in sua propria: ut om-
nia quàm maximè inter se cõmuniter haberent, ac aliena
quisq; nõ aliter quam sua curaret. Intellexerunt illi quantam
utilitatē haberet cõmunitas, non adacta, sed ex mutua bene-
uolentia proficiscens. Quod enim à Pythagora proditum est,
amicorum cõmunia esse omnia, id illi uolebant in Repu. sua
quàm latissime patere. Omnes enim ciues inter se amici sunt,
multo magis omnes eandē professi religionē. Postremo inter
omnes homines ob hoc ipsum quod homines sunt, intercede-

re deberet mutua beneuolentia.

11 **Disciplinam** **puerorum** **patrem** detulisset, turpe erat patri, si hoc audito non iterum filium emendasset. Siquidem ex institutione maiorum habebant hanc de se mutuo fiduciam, ut crederent neminem esse, qui cuiusquam liberis, quos quisque pro suis habebat, quicquam imperaret inhonestum. Prima etas quoniam nondum sentit quid turpe, quid honestum, uerberibus eget. Solent autem pueri a praeceptoribus caesi apud parentes queri de crudelitate eorum a quibus castigati sunt. Ea res quoniam minuebat aliorum seniorum auctoritatem, hanc fenestram occluserunt liberis suis, ut omnium seniorum eadem esset in pueros auctoritas quae patribus.

12 **Furandi ars** **callidi.** Furantur illic pueri etiam ex esculentis quicquid possunt, discentes dextere imponere uel dormientibus, uel indiligentius sua seruantibus. Deprehenso poena erat uapulare et esurire. Datur enim illis ccena perquam tenuis, quo dum suoapte ingenio depellunt inopiam, cogantur audaces esse et callidi. Hoc erat quur cibi inopia premerentur: quin ob id etiam dabatur illis uictus exiguus, uti consuescerent nunquam expleri ad satietatem usque, sed fame tolerare possent. Siquidem hac ratione existimabant illos et ad bellum utiliores euasuros, si ualerent, et post toleratam inedia perdurare in laboribus: quin et temperantiores uilibusque contentos fore, si longo tempore minimis impedijis degeneret: insuper si citra obsonium assuesceret uiuere, et quemuis cibum appositum boni consulere, existimabant corpora fore tum salubriora tum maiora, quod subtrahata cibi copia conferret ad proceruatem, dum non depressa corpora tolluntur in alium potius quam in latum, reddunturque etiam pulchriora. Tenuis enim et gracilis corporum habitudo obsequitur artuum momento: obesitas

Nō est stylus
Plutarchi.
Sententia est
apud Xenophontem.

obesitas uero ex cibi copia collecta, propter grauitatem obstitit. Ut ea gens nihil dabat uoluptati delicijs uel, sed in omnibus spectabat reipublica commoda, longe lateque dissentiens a plurimorum sententia, qui sibi persuadent, nihil esse utilius quam pueros immodico cibo potiusque saginare: quum ea res non modo pigros reddat et laboribus inuitiles, uerum etiam tum corpora reddat deformiora, tum ingenia crassiora.

Nec minor illis cura fuit de genere musices, modulorum et cantionum, quam de uictu, cultu et ceteris quae commemorauimus. Haec autem talis erat, ut animi uim ac spiritus excitaret, et impetum diuino afflatui similem, adque res gerendas accommodum induceret, quum reliquis Graeciae ciuitatibus magis placeret musica demulcens, et ad uoluptatem molliemque effœmunans animos. Nam Plato magni referre putat quo genere musices utatur ciuitas.

Quin et orationis genus simplex et inaffectatum, nihil habens molle ac delicatum, nec in alijs uersabatur argumentis, quam uel in laudibus eorum qui fortiter ac generose uitam exegissent, quique pro Sparta occubissent, et ob id ab omnibus ut beati celebrabantur, uel in uituperandis his qui metu periculorum nihil egregij gessissent, et qui ob ignam a morte cruciabilem infelicemque uiuerent: uel in pollicitatione per glorie studium accendente animos ad uirtutem, ad cuiusque etatem accommodatae. Itaque tres erant apud illos chori iuxta triplex etatum discrimen, quibus in festis simul constitutis senum chorus incipiens canebat,

Nos sumus olim strenui iuuentuli.
Secundus in quo erant uiri robustae etatis, ita respondebat,
At nos sumus, si uis facio periculum.
Porro tertius qui erat puerorum, ita canebat,
Præstantiores nos futuri olim sumus.

15 *Quin in super apud illos erant numeri, ad quos temperarent incessum concitandis animis ad fortitudinem, audaciam, mortisque contemptum accommodi, quibus utebantur tum in choris, tum ad tibiam tendentes in hostem: Siquidem Lycurgus rei bellicae studium cum musices studio copulauit, quo nimirum nimius bellandi ardor modulatione temperatus consonantiam aptumque concentum haberet. Unde mos erat, ut in bellis rex priusquam iniret praelium, musis sacrificaret, quo pugnantibus facinora edere dignas, quae scriptis honestaque memoria celebrarentur. Nec permittebant, ut quisquam aliquid de ueteri musica mutaret, adeo ut Terpandrum quum esset antiquissimus, et omnium eius aui citharcedorum praestantissimus, egregiusque gestorum heroicorum celebrator, tamen Ephori multauerint, eiusque citharam arreptam paxillo affixerint, quod unam tantum chordam in ea praeter necessitate intendisset, ob uocis uarietatem. Non enim probabant modos nisi simplicissimos. Ac Timotheum certantem in Carneis (id festum erat in honorem Carni cuiusdam uatis institutum: Pausanias autem indicat apud illos Apollinem dici Carnion) ex Ephoris quidam arrepto ense interrogarat, ex utra citharae parte incidi uellet chordas quae accesserant ultra septem. Ut ubique gens illa frugalitatem colebat, luxum horrebat, metuens a maiorum institutis recedere, quod ex his fontibus nasci soleat omnis rerum publicarum pernicies.*

16 *Quin et sepulchrorum uniuersam superstitionem sustulit Lycurgus, permittens ut non solum intra ciuitatem humarentur cadauera, uerum etiam ut monumenta templis uicina haberentur. Submouit et funebres expiationes: nec concessit, ut quicquam una cum cadauere sepeliretur. Nam aliae nationes si quid fuisset uiuo charissimum, id mortuo adde-*
bant

bant in sepulcro, damnofa simul ac ridicula superstitione, Superstitio quasi mortui sentiant aliquid: sed in puniceo amictu, et olea funerum folijs ex aequo positos omnes sepeliri iussit. Ut etiam titulos et inscriptiones addi monumentis, praeterquam eorum qui in bello cecidissent. Sustulit autem et luctus et funebres neniae, quas reliquorum hominum uulgus incredibili sumptu et apparatu, etiam per conductos ploratores celebrare consuevit magna specie demetiae, quasi manium sit ullus sensus: aut si quid sentiunt, iisdem rebus delectentur, quas in uita non iudicio, sed animi uitio dilexerunt.

Peregrinari illis concessum non erat, ne morum peregrinorum uitaeque in compositae contagium attraherent. Quin et peregrinos urbe exigerant, ne paulatim inundantes maiori ciuissiam ciuibus existerent magistri. Quisquis autem ciuium non tulisset liberorum suorum iuxta patrios ritus institutionem, iure ciuium priuabatur. Rursus narrant quidam, quicumque peregrinus Spartanae ciuitatis institutis sustineret exerceri, eum ex Lycurgi sententia admitti in eam ciuitatis portionem quae fuerat a praesentibus ordinata. Ceterum uedere ius ciuitatis nulli phas erat. Perspexerat uir ille prudentissimus, commercijs exterorum ac negotiatorum, ciuitates quamuis bene institutas corrumpi, quod ad nequitiam omnes sunt magis dociles quam ad uirtutem. Sed nulla mixtura perniciosior, quam quae per imperij translationem prolationemue inuehitur. Sic influxu Graecarum nationum effeminata est Roma: sic barbarorum commercio tandem et Sparta ex sanctissima facta est corruptissima: sic aliarum nationum admixtu effeminata est Gallia, nonnihil etiam Germania.

Vicinarum famulis perinde ut suis uti mos erat, si quando quis opus haberet. Itidem et canibus et equis, nisi forsitan
his

his tum opus esset hero. Quin et ruri si qua re quis egeret, apertis foribus, & ablatiis ab eo qui habebat ad usum praesentem accommodis, obsignabat locum unde abstulerat atque abibat. Inter huiusmodi mores ubi locum inueniret insatiabilis auaritia: ubi rapacitas aliena pro suis uindictantium? ubi supercilium? diuitijs sumptuum? ubi latronum immanitas ob aliquantulum nummorum uiatorem ignotum & innocuum iugulantium? Diceret hos germane Christianos, si pro Lycurgo Christum nacti fuissent legum latorem.

19 In bellis utebantur punicis tunicis, siue quod hic color uidebatur illis aliquid habere uirile, siue quod sanguineus calor rubor plus terroris incuteret bellorum imperitiis: siue ne protinus conspicuum esset hostibus, si quis uulnus accipisset, sed utiliter lateret, ob uestem sanguini concolorem.

20 Si quando strategemate, hoc est callido consilio superassem hostem, Marti bouem immolabant: sin aperto praelio, gallum: hoc pacto consuefacientes belli duces, ut non solum fortes essent ad praelium, uerumetiam callidis consilijs aduersus hostem instructi. Praeclarius enim existimabant hostem ingenio citra sanguinem deijcere, quam pugna plerumque utrinque cruenta.

21 Cum deos comprecantur, hoc uotis addunt, ut possint iniuriam pati: quod neminem iudicarent ad gerendum impetrium, aut alioqui magna res obeundas idoneum, qui quousque iniuria commoueretur.

22 Summa comprecationis haec erat, ut dii bonis adderent honesta, praeterea nihil. Non aliud petebant uirtutis praemium quam honestam famam, quum multo alia sint aliarum gentium uota, non solum multiloqua, uerumetiam inutilia, nonnunquam & turpia a dijs postulantium.

23 Armati dii Venerem quam illi uocant πορρο, armatum colunt: quin omnes

omnes etiam deos deasque hac figura fingunt, ut lanceam tenent, hac imagine significantes omnes esse bellica uirtute praeditos. Quoniam nihil ducebant turpius ignauia, nihil bellica uirtute pulchrius: tali specie proponebat deos suos, quales cupiebant esse ciues. At ceterorum Graecorum theologia faciebat deos otiosos & quietos, eosque fingebant illos gestu recumbentium. Porro, quum archetypum omnis honesti petendum sit a numine, periculosum est Reipub. tales facere deos, quales si quis imitetur, inutilis aut perniciosus sit Reip. futurus.

Iam & pro uerbo celebratum est apud illos, adnota manu fortunam esse inuocandam: quo significabant, sic esse inuocandos deos, ut simul & manum apponamus, et nostram addamus operam, alioqui frustra inuocari. Verum est, numini acceptum ferri oportere, si quid in actionibus hominum prosperere cedit, sed non fauet numen otiosis ac pigris: uult sua munera ad nos per nostram uenire industriam, ne stultum uideatur, si faueat ipsius dona contemnentibus.

Pueris ostendebant seruos qui uino essent temulenti, quod magis abominarentur ebrietatem, uidentes quam deforme spectaculum sit homo immodico madens uino, quamque demeriti similis. Imo cogebat Helotes quam plurimum bibere, deinde saltationes ineptas saltare, & carmina quaedam ridicula canere. Ita quod alij proluxo sermone uix persuadet, sobrietatem esse rem honestissimam, ebrietate nihil esse homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, sed in mancipijs, ad quorum mores degenerare ingenuis turpissimum est.

Mos erat apud illos, non pulsare fores atriorum, sed uoce foras euocare si quid uellet. Adeo nihil clam geri uolebant, sed propalam omnia.

Strigilibus quibus sudor abstergeretur, non ferreis sed arum

Parfimonia arundineis utebantur in balneis, ut minus operosis, paruoq;
parabilibus: nusquam non memores frugalitatis ac parfimoniae.
28 Comœdias et tragœdias, non audiebant, ut nec serio nec
ioco quicquam audirent repugnans legibus. Leges enim pro-
hibent supra, incestum et adulteria, prohibent dolos, iniu-
rias, furta, ceteraq; flagitia: et in fabulis talia poëtae dijs affi-
gunt. Nec placuit illis quorundam excusatio, fabulas ad uo-
luptatem fingi, non ad fidem ueri: Voluptas ea corrumpit
imbecillium animos. Hanc ob causam Archilochum poetam
quum uenisset in Lacedaemonem, eadem hora expulerunt,
quod intellexerant ab illo scriptum, satius esse abijcere ara-
ma quam mori. Carmen sic habet,

Scuto aliquis gaudet saiorum, quod bene pulchrum

Deserui nolens inter opaca rubi.

Ille quidem clypeus ualeat, quoniam mihi posthac

Illo haud deterior forsitan obueniet.

29 Virginitas ac pueris sacra erant communia, quod uel sic

Lenitas puella ad masculinum robur proficerent.

praua

30 Sciraphidam multarunt Ephori, quod a multis erat in-
iuria affectus. Interpretabantur enim illius ignauiam esse in
causa, quod complures auderent eundem ledere. Nam qui
ueterem impune fert iniuriam, imitat nouam. Si qui primus
laeserat, delatus dedisset poenas legibus, ceteri temperassent
ab iniuria.

31 Scutiferum militem interemere, quod scuto non nihil pur-
Seueritas purei panni intertextuisset. In tantum horrebant exemplum
peregrinae luxuria, non ignari, ex minimis iniurijs immedi-
cabilem uitiorum collauiem inundare, eoq; tutissimum esse
iudicantes principijs obstare. Ob id in primos autores seue-
rissime animaduertebant. Plurimum nocuit Reipu. quisquis
fenestram uitij aperuit.

Adol

Adolescentulum ex eorum numero qui exercebantur, 32
increpauerunt: quod uiam nosset quae ducit in Pyleam: adeo Peregrina
studebant suos a peregrinationibus ac rerum exoticarum mores
cognitione seruare alienos, ne per occasionem a patrijs insti-
tutis degenerarent: praesertim cum Arcadia, cuius est Pylea,
luxu delicijsq; barbaricis esset corrupta.

Ctesiphontem eiecerunt qui se proficiebatur de re quauis 33
totum diem posse dicere, dicentes, Boni oratoris esse, sermo- Loquacitas
nem habere rebus parem. Nulla in re iustius putarunt ad-
hibendam frugalitatem quam in oratione, quam Hesiodus
non aliter quam pretiosum thesaurum parcissime censet esse
depromendam ad usum, non ad ostentationem.

Pueri apud illos in ara Dianae cui ab indeiicibili uirtute 34
cognomen Orthia, flagellis ex more totum diem caduntur: Puericia dura
itaq; frequenter duram ad mortem usq; hilares ac leti, con-
certantes inter sese de uictoria, quis ipsorum diutissime for-
tissimeq; toleret uerbera, uictor cum primis celebris habe-
tur. Hoc certaminis genus appellant *δραμασιγώνιον*. Renou-
uatur autem quotannis. Huius consuetudinis originem in-
dicat Plutarchus in uita Aristidis. Quum Pausanias pauli-
sser semotus a statione militum rem diuinam faceret, Lydi
aliquot incursione facta, sacrificiorum apparatus diripue-
runt: quos ipse cum comitibus suis comprehensos, quoniam
inermes erat, loris cecidit. In huius facti memoriam fieri coe-
ptum est Sparta, quod retulimus. Pausanias in Laconicis di-
uersam adfert huius consuetudinis causam. Quum Limnae-
tes, Cynosurense, Aesoni, et Pitansense Diane sacrificia-
rent, in disidium uenerunt, ex disidio ad pugnam, adeo ut
multis cadaueribus ara compleretur, reliquos pestilentia
consumpsit. Hinc proditum est oraculum, aram Dianae hu-
mano sanguine expiandam esse. Quum igitur immolarent
cuicum

cuicunq; fors obuenuisset, Lycurgus eam mastrationem uertit in flagellationem adolescentulorum. Ita factum est, ut citra necem hominum ara sanguine humano expiaretur. Hoc exemplum ut imitari sit ineptum, ita nobis exprobrat immodicam indulgentiam erga pueros, qui sic in delicijs eos educamus, ut ad studiorum quoque laborem sint inuitiles, & omnis increpationis quamuis blandæ impatientes.

35
Orium libe-
rale.

Hæc utcunq; æstimentur, unum tamen quiddam ad honestatem ac beatitudinem conducens ciuibus suis præstitisse uidetur Lycurgus. Quid hoc? Assatim otij, propterea quod sedentarias artes in totum attingere phas non erat. Neque prorsus opus erat ullo opificio negotioso operosoq; ad questum, posteaquam diuitijs in totum tum admirationem, tum honorem ademerat. Sed Helotes, hoc est, mancipia colebant illis agros, fructumq; reddebant à maioribus præstitum. Sunt & hodie qui hoc exemplū imitentur, per seruos, aut conductitias operas, aut per eos quos ex liberis seruos faciunt pleraque facientes, non ut ipsis interim uacet meditari meliora, sed ut otium habeant bibendi, aut ludendi aleam.

36 Erat autem detestabile, si quis alicui pluri locasset agrum quam erat præscriptum: quo simul & mancipia lucri gratia libentius inferuissent, nec ciues plus solio quererent. Quanto consilio ea gens omnium uitiorum materiam in mancipia reijciebat, ab ingenuis arcebat, contra quam reliquæ faciebant nationes quæ liberis luxus, libidinis, auaritia, temulentiaq; seminaria uindicant, seruos ad paupertatem & frugalitatem adigunt.

37 Interdictum erat illis nauticam exercere, ac naualibus uti pugnis, tametsi post naualib. prælijs mare potiti rursus abstinerunt, quum perspicerent ciuium mores corrumpi. Sed denuo ab hac sententia mutati sunt, quemadmodum in cæteris

cæteris omnibus. Vbi pecunie sunt in Lacedæmoniorum regionem conuectæ, qui eas importarant, morte damnati sunt. Siquidem Alcameni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum, Pecuniarum amor Spartam perdet. Nihilominus tamen Lysander deuictis Atheniensibus magnam aurum argentiq; uim inuexit, nec solum pecunias receperunt, uerum etiam ipsi uero honos est habitus. Proinde Sparta donec Lycurgi legibus uteretur, nec à iurciurando recederet, sexcentis annis in Grecia primas tenuit & legum æquitate & gloria. Cæterum quum ab his paulatim defluerent, inuaderetq; obiter diuitiarum amor & auaritiæ malum: non solum ob hæc decreuit illorum potentia, uerum etiam quibus antea socijs & amicis in bello fuerant usi, eos inimicos habere ceperunt. Porro quum ita se gererent, tamen post Philippi Macedonis in Cheronea uictoriam, quanquam Greci ceteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrum filium, euerfis Thebanis, soli Lacedæmonij tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentq; non modò perpauca propter assidua bella, sed multò quam antea imbecilliores captiua faciles essent facti, quoniam adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se prebuerunt belli socios, neque cæteris Grecis, neque post Macedonicis regibus neque in commune cum illis concilium uenerunt, neq; tributum pendere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrannide oppressi sunt, ita ut nihil iam reliquum esset patriæ institutionis, sed reliquorum similes effecti, & gloria & libertate quam prius obtinuerant exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nunc quemadmodum ceteri sub Romanorū uiuunt imperio. Graue documentum uniuersis, imperia uirtute parari: auaritia, luxu,

Pecunia pe-
siferæ res

Degeneratio

k
delicijsq;

delicijsq; uel perire, uel uerti in tyrannidem.

A P O P H T H E G M A T A

L A C A E N A R V M.

- Habetur pag. 64. ap. 61.**
- 1 Archileonis Brasidae mater, post obitum filij quum Amphipolitae quidam uenissent Spartam, eamq; inuiserent, percontata est num honeste, & ut Spartano dignum erat, occubisset: illis iuuenis uirtutem amplificantibus ac dicenibus, eum in bellicis negotijs Lacedaemoniorum omnium esse praestantissimum, respondit, O hospes, honestus quidem ac strenuus erat filius meus, sed multos illo praestantiores habet Lacedaemon.
- Pecunia contempta**
- 2 Gorgo Cleomenis regis filia, quum Aristagoras Milesium Cleomenem ab bellum pro Ionibus aduersus regem Persarum suscipiendum hortaretur, magnam pecuniarum uim pollicens, quantoq; magis ille recusabat, tanto plus adderet promissae summae: Pater, inquit, corrumpet te hic peregrinulus, ut ocyus eum adibus extruseris. Vbi nunc sunt qui dicunt auarum mulierum genus, quum Gorgo pro hortatrice patri fuerit dehortatrix?
- Simile habetur antea pag. 59. apo. 43.**
- 3 Eidem quum pater aliquando mandasset, ut cuidam mercedis nomine daret frumentum, & elogium addidisset, docuit enim me uinum reddere suauius. Ergo, inquit, o pater, & uini plus bibetur, & qui bibent deliciores deterioresq; reddentur. Quis satis praedicet hanc puella, & sene & uiro seuerior? Atqui solet hic sexus maxime capi rebus suauibus.
- Seuerè**
- 4 Eadem quum uideret Aristagoram a quopiam e famulis calcari, Quid, inquit, pater? Hospes iste manus non habet? Existimabat non ferendas uiri delicias, qui in eo abutebatur famuli opera, quod ipse suis manibus facere sibi poterat. Et non pudet quosdam quibus uestiendis comendisq; uix decem famuli sufficiunt? Opus est famulo qui uentrem exoneraturo

raturo soluat ligulas: qui foenum aut lanam porrigat exteruero, ac minimo minus qui abstergat.

Quum hospes quispiam molliter & egre uestem praelongam attraheret, protrusit hominem, dicens, Non tu hinc abis, qui nec ea possis quae sunt foeminarum: Mulierum est Seuerè lacrimosus & in humum defluentibus uii uestibus, quin & caudis admodum longis interdum trahunt, nec tamen grauantur onere, aut succingunt.

Gyrtis, quum Acrotatus, qui illi erat ex filia nepos, e quadam pueroru pugna multis acceptis plagis domum pro exanimi relatus esset, plorantibus ceteris familiaribus ac notis, Non tacebitis? inquit. Declarauit cuius esset sanguinis. Fortiter Addidit fortes non esse complorandos, sed sanandos.

Cum illi e Creta nuntius esset allatus de morte Acrotati, Quum ad hostes, inquit, profisceretur, nome futurum Fortiter erat, ut aut ipse moreretur, aut illos occideret? Iucundius autem est audire quod mortuus est, ut & ipso & ciuitate & Prudenter progenitoribus dignum erat, quam si iners & imbellis per omne auum uiueret. Solent aue tenerius & impotentius amare nepotes suos quam ipse matres. Et ubi nunc sunt quae in morte liberorum confugiunt ad laqueum, quum Gyrtias nepotem & seminecem lugeri uetuerit, nec eundem flendum putari, quod fortiter pugnans interisset?

Damatia cum accepisset filium ita se gerere in bello, ut tali matre uideretur indignus, domum redeuntem interemit. Qua de re hoc fertur epigramma,

Transgressum leges mater Damatria natum,

Fortiter

Ipsa Lacena necat non Lacedaemonium.

Hoc facinus propius accedit ad barbaricam immanitatem quam ad fortitudinem, uile tamen exemplum est ad exprobandam uulgo matrum nimiam in liberos indulgentiam, quae ob hoc ipsum saepe

h 2 impoten

impotentius amant eos, quod sint nequitia corruptissimi.

9 Altera quaedam Lacæna filium, qui deserto in acie loco
Fortiter fugerat, ut patria indignum interemit, dicens: Haud meum

est hoc germen: in quam hoc extat epigramma,

Germen iners abeas ad tartara, teq; perosus
Eurotas ceruis nec det aquam timidis.

Ignauus catulus, mala fors, hinc uade sub orcum.

I, Sparta indignus, quem nec ego pepererim.

Alia quaedam quæ filium audisset fortiter in acie cecidisse, ait,

Plorentur timidi, mi infletus humabere nate,

Et matre hac uere dignus es et patria.

pa. 124. ap. 48. Hoc ante tributum est Tynnicho, quod tamen Philelphus
separatim commemorat.

10 Alia quaedam ut audierat filium incolumem, sed fugisse
Animosè ab hostibus, scripsit illi, Malus rumor de te sparsus est, aut
hunc dilue, aut ne sis. Præstabilius iudicauit mori, quam cum
ignominia uiuere.

11 Alia rursus cum filij qui è prelio fugerāt, ad ipsam ueni-
rent, Quod, inquit, itis ignaua et fugitiua mancipia? et osten-
Rusticè so uenire, Num huc, inquit, denuo subituri unde emerisistis?
Hoc apophthegma Cynica dignum est.

12 Quaedam filium ad se uenientem conspicata, percontata
est quid ageret patriæ: quum respondisset, periere omnes,
Fortiter laterem coniecit in illum, occiditq; dicens: Te igitur nobis
mifere mali nuntium? Vita putauit indignum, qui cum suis
perire non sustinisset.

13 Cuidam qui matri narraisset quam generose frater occu-
Animosè buisset, Proinde an non turpe est, inquit, tibi non contigisse
illi esse conuitem?

14 Quaedam filios quos habebat quinq; posteaquam in bel-
lum miserat, ante suburbium stabat expectans quis esset
belli

belli exitus. Vt accessit quispiam nuntians filios illius omnes,
occubuisse, Non istuc percontabar, inquit, ignauum manci- Fortiter
pium, sed quid ageret patria. Is quum respondisset, à patria
fretisse uictoriam, Libenter igitur, inquit, accipio filiorum
inueritum. Egregia mulier priuatim in liberos affectum pu-
blica in patriam pietati posthabuit.

Quaedam sepeliebat filium, ad eam cum uilis anicula 15
quædam accessisset, dicens, Heu fortunam ò mulier: illa sub-
iecit, Per geminos, inquit, bonam equidem arbitror. Siquis Fortiter
dem cuius gratia filium pepererim, uidelicet ut pro Sparta mo-
rereur, id mihi contigit. Fortissima mulier aniculae deplo-
rationem uertit in gratulationem. Huius meminit M. Tullius
Tusc. quæst. lib. 1.

Quum mulier quaedam Ionica de texto quodam suo ut 16
pretioso gloriaretur, Lacæna ostensis quatuor filijs quos
habebat moribus compositissimis, Huiusmodi, inquit, decet Grauius
esse honestæ probæq; mulieris opera, deq; his tollere ani-
mos et gloriari. Iones operosis texturis uacant, que uaria
picturarum habent argumenta. At Spartana docuit, nullum
opus esse præclarium, quam si filios honestis moribus insti-
tuat. His enim melius ornari patriam, quam aulæ aut ue-
stibus Ionicis.

Alia quum accepisset quod filius peregrè agens, inhone- 17
ste se gereret, scripsit illi, Malus rumor de te sparsus est,
hunc tollito, aut ne esto. Simile superi-
ori apo. 10.

Similiter quum Chij exules uenissent Spartam, multis 18
nominibus incusabant Pedaretum. Eos mater Teleutia ad
se accersit: ex his ubi cognouisset que filio obijcerent, uide-
returq; filius in culpa esse, scripsit illi in hunc modum, Mater Seuerè
Pedareto, ut aut melius uiueret, aut illic maneret, desperans
se Sparte esse incolumem. Virago mortem nunata est filio,

ni mores corrigeret suos.

- 19 Altera filio iniuriarum postulato, Aut crimine, inquit, si-
Seuerè li, aut uita teipsum libera. Mater in filium seuerior quàm iu-
dex, quæ extinctum malebat, quàm cum ignominia uiuum.
- 20 Alia filium claudum in aciem proficiscentem deducens,
Claudus Fili, inquit, singulo quoque gradu fac uirtutis memuneris.
Alijs claudicationis uitium solet formidinem incutere: at hæc
monuit ut ex ipso uitio sumeret animos ad rem fortiter ge-
rendam: ita cogitans, nihil est in fuga præsidij claudo, aut uin-
cendum est, aut moriendum.
- 21 Alia quum illi filius redisset ex acie, atq; ex uulnere pedis
Fortiter uehementer doleret: Si uirtutis, inquit, memineras ô fili, non
solum non dolebis, uerum etiam bono futurus es animo. At
uulgus matrum solet filiorum dolorem suis querimonijs &
lacrymis exasperare, hæc animi uirtus ad doloris tolerantiam.
- 22 Lacedæmonius quidam sic in bello uulneratus ut ingredi
nò posset, sed quadrupedâ more ambularet, quò ob id derisus
Fortiter erubesceret, à matre reprehensus est his uerbis: Quàto præ-
stabat fili de fortitudine gaudere, quàm de stulto risu pude-
scere? Simile narrat Cicero de matre Sp. Caluidij, uerba mu-
lieris sumens ex apophthegmate, quod paulò ante præcessit.
- 23 Alia clypeum imponens filio sic illum adhortata est, Fili,
Fortiter aut hunc, aut super hunc: Laconica breuitate senties sic rem
gerendam in bello, aut ut uictor clypeum referret, aut mor-
tuus in eo domum reportaretur.
- 24 Alia rursus filio ad bellum proficiscenti clypeum impo-
Fortiter nens, Hunc, inquit, tibi pater semper seruauit: proinde tu fac
serues eundem, aut ne sis.
- 25 Alia filio dicenti quòd breuem haberet gladium, Tu, in-
Argutè quib, adde gradum: significans nihil obsuturam gladij breui-
tatem, si propius ad hostem accederet.

Alia

intza, yj
micos, slobes
+ yozogal.

Alia quum audisset, quòd filius fortiter in prælio se gerès 26
occubisset: Nimirum, inquit, meus erat. Non deplorauit mor- Fortiter
tem filij, sed de uirtute sibi gratulata est. Contra quum de al-
tero audisset, quòd ob timiditatem prælium detrectans saluus
esset: Nimirum, inquit, non erat meus: sentiens nò esse habendos
pro liberis qui à parentum institutione degenerassent.

Alia quum audisset filium in prælio cæsum, Deponite il- 27
lum, inquit, ut erat in ordine locatus, eiusq; locum expleat Fortiter
frater. Tale robur animi quàm in paucis reperias uiris! Non
metuit orbitatem, modò uita patriæ impenderetur.

Alia quum in publica solenniq; pompa audisset filium in 28
prælio quidem tulisse uictoriam, sed ex uulnerum multitudi-
ne mori, coronam non deposuit, sed glorians comitibus di-
xi, Quàto pulchrius est, amica, in acie uictorem occumbe- Fortiter
re, quàm in Olympijs parta uictoria uiuere! Quantum hæc
uirago disensit à cæteris mortalibus, quibus persuasum erat,
dijs proximum esse in Olympijs ferre palmam, quum ibi nò
ageretur certamen uirtutis, sed artis & impendiorum: tum
nihil esse terribilius morte, neque quicquam esse tanti, quòd
uite iactura sit emendum. Hæc nullam existimauit uictoriani
speciosiore, quàm quæ patriæ quaereretur, nec ullam mor-
tem optabiliorem, quàm quæ cum hac laude cõtingisset.

Quum quidam sorori suæ narraret quàm fortiter ipsius 29
filius in prælio occubisset, Quantum, inquit illa, de filio ce- Simile antea
pi uoluptatis: tantum tuam doleo uicem, qui à tam honesta pa. 148. ap. 13.
societate defeceris.

Quidã Lacænam misso nuntio sollicitauit, num assentire- 30
tur ut ipsi sui faceret copiam. Cui illa respõdit, Quum essem Pudicè
puella, parèti obedire didici, idq; feci: mulier autè facta, uiro. †
Itaq; si me inuitat ad honesta, uiro meo primùm rem aperiat.

Virgo quedam paupercula roganti quàm sponso dotem 31
k 4 esset

Pudicè *esset allaturæ, Pudicitiam, inquit, à maioribus traditam. Gen-
nerose professæ est eam esse pulchrè dotatam, quæ mores in-
corruptos adferret ad nuptias.*

32. *Lacena rogata num ad uirum accessisset, Non, inquit,
Pudicè sed ille ad me: significans sese non libidinis causa commer-
cium habere cum uiro, sed parentibus ac legibus obtempe-
rantem. Turpissimum enim esse fœminæ, si uirum ad coi-
tum sollicitet.*

33. *Virgo quædam clanculum corrupta fœtum extinxit, tam
interim patiens dolorum, ut nullam ederet uocem, adeo ut
Fortiter parturiens & patrem & alios qui aderant falleret. Nam
magnitudinem cruciatus turpitudine cum honestate coniun-
cta superauit. Gencrosi animi erat quod ignominiam pati
non posset: fœtum ipsum habebat turpitudinem, quam ut ef-
fugeret, nixus, in quibus aliæ mulieres solent miseræ uoces
edere, silentio perpeffa est.*

34. *Alia quum uenderetur interrogata quid sciret, Fidelis,
Gencrosè inquit, esse. Existimabat fidem in famula quouis opificio
esse melius.*

35. *Alia similiter captiua quum interrogaretur, quid sciret,
Probe, inquit, regere domum. Et hæc non uulgaris ars est in
muliere.*

36. *Quædam à licitatore interrogata num esset futura pro-
ba si ipsam emeret. Etiam, inquit, si me non emeris.*

37. *Libera, inquit, esse: significans sese captiuam quidem esse, cæte-
rum ad illiberalia iussa non parituram. Itaq; quum emptor impe-
rasset quædam non conuenientia libera, Plorabis, inquit, qui tibi
ipsi talem inuideris possessionem, moxq; sibi necem cõsciuit.*

38. *Agestrata quum a gidem filium exanimem iacentem ui-
deret, exoculata faciem dixit, Summi tua ò fili bonitas, nimia
mansue*

*mansuetudo & humanitas te simul & nos perdidit. Molie-
batur enim Agis facinus sane præclarum, sed inuidiosum, ni-
mirum ut degenerantes Lacedæmoniorum mores ad præcans
illam seueritatè reuocaret. Interim dum studet offendere ne-
minem, & gratificari omnibus, semetipsum in exitum coniecit.*

*Eadem laqueo guttur inserens, In hoc tantum, inquit, Spar-
tæ utilis fui. Doluit generose fœminæ, quod filio non licuit
de patria quemadmodum uoluit bene mereri.*

*Cum Thebani irrupissent in Laconicam, & inter captiuos
captiuosq; multos etiam abduxissent Helotas, iusserunt illos
Terpandri, Alcmanis ac Spondonis Laconica carmina canen-
re: illi recusarunt dicentes, id nolle filias heriles. adeo plus
apud illos ualuit concaptiuarum puellarum autoritas, quam
iussa uictoris. Hinc probarunt quidam esse uerum quod uul-
go diceretur, liberum Spartæ maxime liberum esse, contra
seruum maxime seruum. Ita Plutarchus in uita Lycurgi.*

*Theanò uestem induens casu brachium nudauit: cuidam
autem eicenti ò pulchrum brachium, At non publicum, in-
quit. Admonens uni pulchrum esse, non cuius, & laudatoris
ilius intemperantiæ notans, qui alieni corporis nimium cu-
riosus spectator esset.*

CHILONIS LACONIS

APOPHTHEGMATA.

*Non dubium est quin Chilo Lacedæmonius, qui fertur
unus de numero septem Græciæ sapientum, in apophtheg-
matis Laconicam indolem reuulerit, quanquam scriptorum,
ut opinor, uitio, non habent eandem gratiam quæ illi tri-
buuntur. Diogenes Laërtius hæc illi ascribit: Fratris querenti
quod Ephorus ille non crearetur, quum ille esset: Ego,
inquit, iniuriam ferre noui, tu non: significans neminem esse
idoneum magistratum, qui non possit dissimulare multa præ-*

k s ter

19
Pietas in pa-
triam

40
Seruorum
turba

41

Idem tribui-
tur alteri
Moderatè

ter equum et bonum facta, iuxta illud, ἀρχὸν ἀρετῶν ἔστι δ' ἄμα καὶ κακῶν, id est, Princeps equa et iniqua pariter audias.

2 Ab Aesopo interrogatus quid ageret Iupiter, respondit, Vicissitudo re Excelsa deprimit, depressa extollit: indicans arbitrio numinis res hominum sursum deorsum uolui reuoluique.

3 Interrogatus qua re docti præcellerent indoctos, Bona, Virtutis præ- inquit, spe. Doctos autem appellabat, honestis legibus ac mia moribus institutos, et iuxta rectam institutionem uitam agentes. Hi ceteris rebus pares hoc uno superant improbos, quod post hanc uitam sperant recte factorum premia. Nam Lacones existimabant egregios uiros post obitum in uitam beatam translatos fieri diuos.

4 Dicere solet, quod Lydius lapis est auro, id aurum esse Aurum index homini. Lapis enim index affricu prodit quale sit aurum, ipsum autem aurum arguit quale hominis ingenium, iuxta illud, Magistratus uirum arguit.

5 Iam grandeuus dicebat, se sibi nullius facti conscium esse, Conscientiæ puritas cuius pæniteret, uno excepto, quod quum esset ascitus arbiter ut inter duos amicos finiret cōtrouersiam, nec quicquam uellet aduersus leges facere, persuasit alteri amico, ut ad alios deferret arbitrium. Hoc pacto et legem seruauit et amicum. Hic scrupulus nonnihil mouebat senis animum, quod perfectæ uirtutis fuisset, nullo metu à regula legum deflectere, nec illius amicitiam magni facere, qui ob sententiam secundum leges, non secundum ipsum datam desineret amicus esse. Quid illa sanctius anima, qui per omnem uitam, quæ illi longa contigit, hoc tantum criminis admisit?

6 Quidam, quorum est A. Gellius, huic tribuunt et illud, Moderatè Sic ama tanquam osurus, sic oderis tanquam amaturus. Hoc dicto admonuit, nec simultates tam acriter exercendas, ut præclu

præcludatur omnis in gratiâ reditus, nec amicis adeo fidendum, ut illis cōmittas, quo si fiant inimici, possint te perdere.

Docebat neminem cōiitijs laceffendum, ne si dixerimus 7 quæ lubet, audiamus uicissim quæ dolent. Habet enim et ma- Maledicentia ledicendi morbus suam uoluptatem, sed quæ plerumque male audiendi summo dolore pensatur. Huc allusit M. Tullius Salustio comminans fore, ut si quam uoluptatem maledicendo cepisset, eam male audiendo perderet.

Dicebat, non committendum ut lingua præcurreret ani- 8 mum: admonens prius cogitandum quid loquaris, quam lin- f- gua prorumpat in uerba. Nescit enim uox missa reuerti. Lingua præ- Cogitatio prior potest corrigi posteriore meliore, ut habet cepts prouerbium, uox non item.

Dammum aiebat turpi lucro præferendum. Nam illud se- 9 mel dolere, hoc semper. Iactura rei facile sarciri potest, fama Lucrū turpe contaminata uix unquam diluitur. Res amissa exiguo tempore dolet, sceleris conscientia semper cruciat animū. Itaque lucrum scelere partum, damnum est non lucrum.

Non esse tentanda quæ fieri non possunt. Quædam honesta sunt ac magnifica, sed magno Reip. malo tentantur, si nequeas perficere. Atque hæc est præcipua pars boni consulti- 10 toris, dispicere non solum quid per se optimum sit, sed quid Ad uerba pro temporum ratione possit obtineri.

Rogatus quid esset difficile, Arcanum, inquit, reticere. 11 Tanta est linguæ omnium maxime uolubilis incontinentia, Silentium quum alioqui nihil uideatur facilius quam silere.

Idem præcipiebat, linguam quum aliis semper, tum præ- 12 cipue in conuiuio continendam, quod illic cibus et potus in- Loquacitas in conuiuio uiuet ad intemperantiam. Porro ubi plus est periculi, ibi maior est adhibenda cautio.

13 Nulli minandum esse, non solum quod id mulierum ui- Mine inutiles deatur

deatur esse potius quam uirorum, uerumetiam quod minitari ei cui uelis nocere, est inimicum admonere ut sibi caueat, tibiq; ipsi laedendi facultatem adimere. Amicis autem minari, parum est humanum. Recte tamen minamur, quoties aliquem hoc remedio correctum esse cupimus, & hac poena decreuimus esse contenti.

14 Amicus uerus Promptius ad amicorum aduersam fortunam, quam ad res secundas accurrendum. Rebus prosperis aduolant quilibet, etiam minus amici: qui adsunt reflante fortuna, hi uere sunt amici.

15 Vxor humilis. Vxorem humilem modico apparatu ducendam, ne proconiuge dominam accersas domum. Sat enim dotata uenit puella, quae pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat unum ex Laconicis institutis, ut uirgines sine dote nuptum trent.

16 Mortuis parcendum. Verabat de mortuis male loqui, quod ignauum uideretur eos incesse lingua, qui respondere non possunt, ac turpe esset cum umbris ac laruis luctari. Nam id est, quodammodo sepulchrum refodere.

17 Senectus honoranda. Docebat honorem à iunioribus habendum senectuti, ut ipsi facti senes ab alijs habeantur in pretio. Ea res geminam habebat utilitatem. Siquidem ut senum autoritas ac reuerentia temperabat aetatem lasciuam à peccando, ita senes cauebant ne quid committerent quo iuuenibus uel ob ineptiam ludibrio possent esse, uel ob turpitudinem perniciosi: sed inter omnes iuuenes omnesq; senes ea esset reuerentia, quae inter parentes ac liberos.

18 Insolentia. Admonebat secundis rebus elato non applaudendum nec arridendum. Infelix felicitas est, quae hominem reddit insolentem, eoq; non plausum meretur, sed lacrymas. Grauiusq; peccant qui docent insolentiam, quam qui utuntur.

Saepe

Saepe populus clamat in auaritiā ac tyrannidem principum, quum ipse doceat illos haec uitia. Quidam codex Graecus habebat, ἀποχρηστὴν μὴ ἐπιτελεῖν, id est, infelicem non esse irridendum, siue infelici non insultandum: id enim extremae est inhumilitatis.

Docuit potentiae adiungendam mansuetudinem, ut à suis non tam metum extorqueat, quam impetret reuerentiam. Reuerentiae comes est amor, metus odium. Amari autem non solum honestius est, uerum etiam tutius.

Admonebat ut suae quisq; domui bene praesset. Primam enim curam debemus familiaribus: nec idoneus uidetur administrande Reipub. qui priuatam recte gubernare nescit. Domus enim nihil aliud est quam parua ciuitas.

Vincendam iram, quod is affectus sit ceteris potentior, quam superire fortius est, quam hostem armatum dejicere: nec minus exitij mortalibus sit ab ira, quam ab hoste.

Diuinationem non esse detestandam, quod hanc deorum minus esse crederet, quae ratione percipi posset ab homine insigni uirtute praedito. Nam ipse praedixisse fertur futurum, ut ex insula Cythera summum malum oriretur Lacedaemonijs, cuius situm naturamq; cum didicisset, Vtinam, inquit, haec aut nunquam fuisset, aut simul ut nata fuit, subuersa fuisset. Nam Demaratus Lacedaemone profugus Xerxi suasisit, ut in ea insula classem haberet: ac plane Graeciam subegisset Xerxes, si Demarati consilium fuisset sequutus. Post Nicias ea potius statuit illic praesidium Atheniensium, & Lacedaemonios multis cladibus afflixit.

Fertur & hoc illius nomine, in uia non properandum. Ex incessu colligitur, animus, precepta arguit precipitem, nimium lenius ignauum. Decet autem in publico compositis esse moribus. Fortasse deterruit à praecipiti consilio.

Huic

Mores in publico

- 24 Huic similitum est, inter loquendum non esse mouendam manum. Id enim esse uacordium. Vnde & in Hebr. eorum prouerbijs est, Stultum digito loqui.
- 25 Monuit obtemperandum legibus. Hoc ad principes præcipue pertinet, qui se credunt non teneri legibus. Nec alium de magis florent Respubli. quam si legum uigeat autoritas. Nec ibi Tyrannis oriri potest, ubi ex arbitrio præfcarum legum geruntur omnia.
- 26 Dicebat adamandam esse quietem, quoties datur honestum otium, iuxta illud, ἡσυχία καλὴν. Nihil enim uel tutius, uel iucundius. Nullum autem negotium periculosius quam bellum.
- 27 Quin & illud huic ascribitur, Cave tibi ipsi. Fortasse legendum, caue teipsum, siue à teipso, siue observa teipsum. Nam Græcè est, φυλάττειν ἑαυτὸν, ut admonet sibi quæque debere suspectum esse. Omnes sibi cauent ab alijs, at frequenter nemo magis hostis est homini, quam homo sibi, dum libidinem, dum iram, dum ambitionem aliasque cupiditates adhibet in consilium. Demiror autem quem autorem sequutus Ausonius hæc illi ascribat.
- 28 Ita moderandam uitam, ut nec inferioribus sis terrori, nec superioribus despectui. Metui à subditis tyrannicum est: negligentie uerò est, sic agere, ut à maioribus contemnaris. Hoc & ad ætatem referri potest. Sic temperandi mores, ut à iunioribus amaris potius quam timearis, à maioribus non contemnaris. Immodica seueritas parit terrorem: somnolentia, uinolentia, incogitantia, similiaque uitia gignunt contemptum. Potest & ad fortuniam accommodari, quæ si sit uehementer ampla, parat qui metuant citius, quam qui amēt aut reuerentur: sin humilior, patet contemptui. Mediocritas igitur hic quoque est optima. Ausonij carmen sic habet.

Nolo

Nolo minor me timeat, despiciatque maior.

Præterea sic esse contemnendam mortem, ut nihilo secius curam habeas incolumitatis. Non enim est fortitudinis, sed amentie, semet temere in uitæ discrimen conijcere: sed quoties aut inuitabilis necessitas urget, aut grauis honestaque causa suadet, mortem contemnere fortis animi est. In morbo non est metuenda mors, sed interim adhibenda curatio medicis. In bello sumendus est animus ad mortem paratus, sed interim fortiter pugnandum pro uictoria. Ausonij carmen sic legendum arbitror,

Viue memor mortis, uti sis memor & salutis.

Potest autem & hic accipi sensus, Hactenus memineris te moriturum, ut abstineas à uitijs curisque superuacaneis: sed interim perinde quasi diu uicturus sis, ea cures quæ ad honestam beatamque uitam pertinent. Multos mortis consideratio deterret ab honestis actionibus. contra mortis obliuio multos inuitat ad licetius peccandum. Potest et sic intelligi, Ne sic metuas mortem, ut uiuas anxius ac tristis, sed uitæ spes mortis horrorem temperet. Hunc sensum indicat carmen quod sequitur.

Tristitia cuncta exuperans aut animo, aut amico.

Hæc uita præterquam quod multis miserijs exposita est, nihil habet tristius quam quod mortem habet certissimam, diem mortis incertissimum. Sed omnia superanda sunt, aut animi fortitudine, aut amicorum alloquijs. Nullum enim in dolore remedium præsentius quam curas æstusque animi in amicorum sinum effundere, quorum & consolatio, & communis dolor maximam mali partem tollit.

Beneficij dati obliuisci decet, accepti meminisse. Vulgus hominum contra facit. Siquid cui benefecerunt, & sine fine prædicant, & sine modo exaggerant: si quid in ipsos collocatum fuerit officij, mox aut obliuiscuntur, aut dissimulant,

aut

Mors quatenus contemnenda

Amicus consolator

Gratitudo

aut eleuant. Carmen Ausonij sic habet:

Tu bene si quid facias, non meminisse fas est.

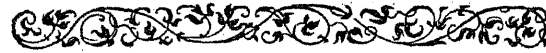
31 Senectus iu- uenilis
Eidem hanc tribuit sententiam, optabilem esse senectutem iuuenilem, molestant esse iuuentutem senilem. Maxima malorum pars ob quæ male audit senectus, à uitij hominum proficiscitur: habet autem ex sese nonnulla commoda, plurimarum rerum usum ac memoriam, consulendi facultatem, reuerentiam & auctoritatem: hæc si adsint commoda, absintq; incommoda: ea senectus optabilior est multorum iuuentute, uitij & inertia marcente. Videas autem in nonnullis iuuenib; senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam, senilem ignauiam, senilem morositatem: horum iuuentus peior est senectute. Nam quum senecta careant, senio tamen abundant. Ausoniani uersus sic habent:

Grata senectus homini, quæ parilis iuuentæ.

Illa iuuentus grauior, quæ similis senectæ.

32 Plinius & illud oraculi uice celebratū ascribit Chiloni, ἐγγύα, ἄρα δ' ἄρα, sponde, sed noxa præsto est.

33 A. Gellius Noct. Atticarum lib. 1. cap. 3. ascribit illi quod dicam, idq; autore Plutarcho in lib. De anima. Quendam predicantem, sibi nullum esse inimicum, rogauit, an ullum etiam haberet anicum: sentiens amicitias & inimicitias inuicem sese consequi: nec fieri posse, quin qui multos habet amicos, complures habeat inimicos. Sit hic huius conuulij secundus missus, si uidetur, cui subijciemus philosophos, non omnes, ne nullus sit finis, sed aliquot eximios, ut uarietas excludat lectionis tedium. Quod si quem huius patinæ maior uuiditas tenet, huic Diogenes Laërtius facile stomachum explebit, si non modo habeat nimis fastidium.

LIBERTERTIVS.

SOCRATICA.

Ad Laconicam indolem mihi proximè uideatur accedere Socrates, non tantum integritate morum, decretis ac dictorum sale, uerum etiam tolerantiâ, ut dicas patria quidem Atheniensem, ingenio uero Spartanū, nisi quod Laconicam breuiloquentiam non affectauit, magis studet uirtutē persuadere quàm præcipere. Ad id potissimū utebatur similibus & inductionibus, quas Græci uocant εἰσαγωγὰς, cui generi non conuenit illa Laconica breuitas. Ut autē hac parte uincitur à Lacedæmonijs, ita sanctitate dictorum superat illos, quorū aliquot recensere non ab re fuerit.

Dicebat Deos omnium optimos ac felicissimos, ad horum similitudinem quod quisq; propius accederet, hoc & meliorem esse & beatiorem. Si corrigas unius uocis numerum, nihil dici potest Christianius. ^I Deus imitandus

Ad dijs nihil petendum, nisi bona simpliciter, quum uulgus petat bene dotatam uxorem, opes, honores, regnum, longam uitam, quasi præscribentes numini quid oporteat facere. At Deus optime nouit, quid nobis bonum sit, quid non. ² Vota qualia

Sacrificia uolebat quàm minimis impendijs constare, quod dijs, ut non egent rebus hominum, ita magis spectant affectus immolantiū quàm diuitias. Alioqui quū improbißimi quicq; maxime abundant diuitijs, actum esset de rebus humanis, si malorum potius quàm bonorum uictimis delectarentur. Eoq; uersum hunc magnopere probare consueuit, ³ Sacrificia minimi sumptus

ναυτιν δὲ ἐπέειν ἐπὶ ἀθανάτοις θεοῖσι. Hoc dictum est ad Christianos pertinet, qui immodicis impendijs ornatus templis, peragimus sacra et parentalia, gratius facturi Deo, si quod ultra frugalem munditiam superest, fratribus egenis erogaremus. Eandem frugalitatem adhibendam docuit in excipiendis hospitibus, eodem utens uersiculo, καὶ δὲ ὡς ναυτιν δὲ ἐπέειν.

4 Quum admoneretur ab amico, quod excepturus hospites admodum tenuem fecisset apparatus, Si boni sunt, inquit, satis erit: sin minus, plus satis.

5 Docuit abstinendum a cibis, qui non esurientem incitarent ad edendum: et a potu, qui non sitientem inuitaret ad bibendum. His enim rebus non est utendum, nisi quatenus corporis necessitas exigit.

6 Dicebat optimum condimentum esse famem, quod et optime edulcaret omnia, et nullius esset impendij. Vnde ipse semper iucunde edebat ac bibebat, quia neutrum faciebat nisi esuriens ac sitiens.

7 Quin et ad famem ac sitim tolerandam exercuerat sese: post sudorem enim e palestra collectum, quum alij potum uehementer appetunt, nunquam bibebat de primo cratere: rogatus quam ob rem id faceret, ne consuescam, inquit, obsequi affectibus. Interdum enim licet sitias, noxium est bibere: hic quum ratio suadet abstinentiam, affectus hortatur ut bibas, magis obtemperandum est rationi.

8 Dicebat eos qui se ad continentiam ac frugalitatem exercuissent, longe plus habere uoluptatis, ac minus dolorum, quam qui summa cura undiq; pararent oblectamenta, quod uoluptates intemperantium prater animi sibi male conscij cruciatum, prater infamiam ac paupertatem, frequenter ipsi etiam corpori plus adferant molestie quam delectationis

nis. Contra que sunt optima, eadem sunt iucundissima si quis assuerit.

Aiebat esse turpe, si quis sua sponte seruiens uoluptatibus, 9 talem se faceret, quales nemo domi sue uellet habere seruos. Talibus autem nullam salutis spem reliquam esse, nisi si pro eis deos comprecaretur alij, ut bonos dominos nancisci possent, quando prorsus decretum erat seruire. Existimabat autem nullos facidiorum miserioremq; seruire seruitute, quam qui et animo et corpore seruirent uoluptatibus.

Interrogatus qua ob rem ipse non administraret Rempublicam, quum administrandi rationem optime sciret, respondit, Eum utiliore esse ciuitati, qui multos efficeret idoneos gubernantes Reipublice, quam qui ipse recte gubernaret. Idem mihi respondit Nicolaus Leonicensis Ferrariae, demuranti quur artem medicandi quam profitebatur ipse non exerceat, Plus, inquit, ago docens omnes medicos. Nec dissimile mihi respondit unicus studiorum meorum Meccenas Guilielmus archiepiscopus Cantuariensis sacerdotium improbe recusanti, dicentiq; Quae fronte fruar illorum pecunijs, quibus ut lingue ignarus nec concionari possum, nec monendo nec consolando adesse, nec ullum boni pastoris officium prestare? Quasi, inquit, non plus efficias, qui libris doces pastores omnes, quam si uni rusticanae plebeculae inseruias. Fassis sum amice dictum, mihi tamen non persuasit.

Rogatus quo pacto quis posset honestam assequi famam, Si talis, inquit, esse studeas, qualis haberi uelis. Veluti si quis bonus tibicen haberi cupiat, ea praestet oportet, quae a probatis tibicinibus fieri uiderit. Quemadmodum qui medendi est imperitus, non ideo medicus est, quod pro medico ascitus est, et uulgo medicus appellatur: ita non statim princeps est aut magistratus, qui populi suffragijs declaratus sit, nisi

sciat artem gubernandæ ciuitatis.

12 *Ars gubernandi* Dicebat uehementer absurdum esse, quum artes sedentariæ nemo profiteatur absq; dedecore qui eas non didicerit, neq; quisquã scrinium faciendum locet ei, qui rudis sit eius opificij: ad publicos magistratus admitti, qui nunquam derunt operam disciplinis, sine quibus nemo potest rectè magistratum gerere: cumq; nemo non detestaturus sit eum qui clauo asideret ignarus artis nauicæ, multò magis detestandos, qui Rempub. capefferent ignari politicæ philosophiæ. Neq; eum putabat appellandum impostorem, qui à persuaso quopiam pecuniam aut uasculum acciperet, quod non posset reddere: sed illos magis impostores habendos dicebat, qui dolo persuaderent se idoneos gubernandæ Reipublicæ, quum sint homines nihili. Hoc dictum multo magis ad principes, magistratus & episcopos Christianos pertinet, quàm ad ethnicos.

13 *Amicus syncerus* Dicere solitus est, nullam esse possessionem pretiosorem uero bonoq; amico, nec aliunde plus fructus aut uoluptatis capi. Itaq; præpostere facere multos, qui pecunie dispensandum grauius ferunt quàm amici iacturam, quiq; se beneficium perdidisse clamant gratis collocatum, quum eo sibi conciliarint amicum quouis lucro potiozem.

14 *E factis iudicium* Vt illis committimus statuas faciendas, à quibus uidemus aliquot statuas eleganter factas: ita non sunt admittendi in amicitiam, nisi quos cognouerimus erga alios præstitisse fidem & uiles amicos.

15 *Punire i alios quod ipsi committimus* Quendam acrius castigantem seruum percontabatur, quamobrem ita seuiret: quoniam, inquit, quum sit obsoniorum uoracissimus, tamen ignauissimus est: quumque sit auidissimus, tamen desidiosissimus est. Tum Socrates, Nunquamne, inquit, considerasti, uter uestrum pluribus egeat

egeat uerberibus, tunc an famulus? Vtinam sibi quisque dicat, quod illi Socrates, quoties hoc in alijs reprehendit, punitq; idem quod sibi ignoscit, aut si non idem, crebro deterius.

Cuidam cupienti quidem ire ad Olympiam, sed itineris labore deterrito, Quum, inquit, domi se penumero totum prope diem ambules, ante prandium, rursus ante coenam: si domesticas ambulationes proferas ad quinque sexue dies, facile peruenies Olympiam. Docuit uir ingeniosus, id quod terret in adeundis laboribus, imaginationem esse potius quàm ipsum laborem. Si quid honestæ rei gratia periculi, dispensari, aut laboris suscipiendum est, excusamus, detrectamus, horremus, quum frequenter ultro in rebus nihili, non enim dicam turpibus, plus impendamus. Ita quidam inuitati ad studia literarum, excusant uoletudinem, insomnia, impendia librorum, quum interim totam noctem ludant aleam, potatione contrahant febrim, podagram, hydropem & lippitudinem, scortatione paralysim, aut scabiem nouam, quam Gallicam appellant.

Quendam conquerentem se defatigatum longo itinere rogauit, num puer ipsum potuerit consequi. Ait: Rogauit, uacuisne an aliquid ferens oneris. Portauit, inquit, nonnihil sarcinarum. Quid, inquit, queriturne ille se defessus? Quum negaret, An non pudet, inquit, te molliuicem, qui uacuis ambulans defessus fueris, quum ille gestans sarcinam non queratur se fatigatum? Ostendebat Socrates seruum in hoc felicitem domino, quod ad labores exercitator minus sentiret molestiam.

Admonere solet quod apud alios diceretur edere aut conuiuari, apud Athenienses dici *εὐωχῆσθαι*: qua uoce dicebat nos admoneri, eo temperamento sumendum cibum, ut

Sobrietas in
eduliis nec corpus, nec animus oneretur: huc opinor alludens;
quod ὄχεις sonet uchi, unde ὄχειον uehiculum, quanquam
ὄχη dicatur & cibus, eoq; additum εἶν, ne sarcina iusto gra-
uior imponeretur corpori.

19 Dicebat, optime natis ingenuisq; potissimum adhiben-
dam rectam institutionem. Idem enim in his usuuenire quod
in equis, in quibus qui feroces sunt ac generosæ indolis, si sta-
tim à primis annis recte instituuntur, egregij & ad omnem
usum accomodi euadunt: sin minus, effærat, intractabiles,
& ad nihil utiles. Eoq; fit, ut felicissima quæque ingenia
corrumpantur inscitia instituentium, qui mox equos uer-
tunt in asinos, quod crectis ac liberis animis imperare ne-
sciant.

Indoles cre-
cta 20 Dictabat illum impudenter facere, qui quum boues effi-
ceret pauciores, postularer tamen haberi bonus bubulcus:
sed multo absurdus esse, si quis haberi uelit bonus Reipub.
gubernator, quum ciuium numerum imminuat. Hoc di-
ctum torsit in Critiam & Chariclem, qui multos ciuium
trucidarant. Nec illos id latuit: Critias enim illi munatus
est, ni sileret, fore ut ipse quoque faceret boues pauciores,
& quod munatus est uerbo, re præstitit. Nam huius opera
Socrates perijt.

21 E priscis autoribus selegerat uersiculos aliquot, quos
proverbiorum uice frequenter usurpabat, quorum est ille
Hesiodius,

Otium turpe Εργον γ' εἰδεν ὄνηδος, ἀεργεῖν δ' ἐτ' ὄνειδος, Id est,
Non probrum est operari, ast est cessatio probrum.

Quo dehortabatur iuuenes non solum ab otio, uerumetiam
ab actionibus infrugiferis. Si quidem eos appellabat otiosos,
qui alea, computationibus & scortis ætatem absumerent.

22 Item illud Homeri, ut indicat Gellius ac Laërtius,

Ὀτὶ ἔα

Ὀτὶ ἔα ἐν μεγάροις ναυῶν τ' ἀγαθῶν τε τέτυκτο. Id est,
Aedibus in nostris que praua aut recta gerantur.

Eo non solum reuocauit auditorem à curiositate rerum alie
narū, uerumetiam à disciplinis non necessarijs: uelut ab exa-
cta cognitione astrologiæ, aut geometriæ, aut causarum na-
turalium, aut rerum ultramundanarum, ad cognitionem
ethices, cuius scientia præstat, ut nobis ipsi noti simus, utq;
rem domesticam aut publicam utiliter administremus.

Eodem spectat & illud quod illi ascribitur, & in primis
celebratur, Quæ supra nos, nihil ad nos. Sic enim responde-
re solet admirantibus, quod de moribus semper, de astris;
deq; meteorologis nunquam disputaret.

Quum in uia quidam illi per lascuiam calcem impegis-
set, admirantibus quod id pateretur, Quid facerem? inquit.
Illis hortantibus ut uocaret hominem in ius, Ridiculum, in-
quit, si quis asinus me calce percussisset, diceretis mihi, uoca
illum in ius? Nihil putabat interesse inter asinum & homi-
nem brutum, nullaq; uirtute præditum: ac uehementer absur-
dum uideri, non pati ab homine, quod ab animante bruto
passurus sis.

Quidam ab eo salutatus non resalutauit, nec id moleste
tulit Socrates: amicis autem admirantibus, & ob hominis
incinilitatem indignantibus dixit, Si quis nos præterires, Moderatè
peius affectus corpore quam nos sumus, nequaquam illi suc-
censeremus: quur igitur illis succenscam, qui peius affectus
est animo quam nos sumus?

Euripides obtulit Socrati librum ab Heraclito conscri-
ptum. eo lecto rogauit quid illi uideretur, Per Ionem, inquit,
que intellexi mihi præclara uidentur, qualia puto & ea
que non intellexi, sed opus est Delio quopiam natatore. No-
tauit perquam false affectatam eius scriptoris obscuritatem,

l 4 unde

unde et *σοκράτης* cognomen inditum est. De Delio natatore diximus in *Chiliadibus*.

27 *Quum* Alcibiades illi speciosam aream offerret dono, in qua sibi domum edificaret, *Quid*, inquit, si mihi calceis opus esset, num corium dares unde mihi calceos conficerem? Et si dares, an non ipse ridiculus essem si acciperem? Hac similitudine munus inutile recusant.

28 *Per forum* obambulans quum aspiceret mercium copiam quae illic uendebantur, ita secum loqui consuevit, *Quam multis rebus* ego non egeo, ast alij cruciantur animo ita cogitantes, quam multa mihi desunt. Socrates sibi gratulabatur, quod iuxta naturam uiuens, ac paucis assuetus, aurum, purpuram, gemmas, ebur, aulæa, reliquasque diuitum delicias, nec cuperet, nec egeret, quas dicere solet magis necessarias agendis tragædijs quam ad usum uitæ. In hanc sententiam usurpabat uersus Iambicos poëta nescio cuius,

Τὰ δὲ ἀργυρώματα ἐστὶν, ἢ τὰ πορφύρα
Εἰς τὰς τραγῳδίας χρησιμὰ, ἐν εἰς τὸ βίον. Id est
Argentea isthæc uasa simul ac purpura
Tragædiarum accommoda histrionibus
Sunt, ad beatam conferunt uitam nihil.

29 *Dicere* solitus est, eum esse dijs simillimum, qui quam paucissimis egeret, quum dij omnino nullius egeant rei. At uulgus diuites dijs proximos existimant, quorum delicijs nihil satis est. De his enim dictum est in comædia Terentiana, *Quam uos facillime agitis*. Hoc autem Homerus dijs tribuit, quos appellat *ἄριστον ἄγοντες*, id est facillime uiuentes. Facillime autem uiuit, qui paucissimis contentus est.

30 *Dicebat* qui suauiter ederet panem, huic non esse opus obsonio, et qui suauiter biberet quemlibet potum, hunc non desiderare poculum præter id quod adest. Fames enim et sitis optime

optime condit omnia.

Dicebat, cuius esse promptum, si quid rerum insignium haberet proloqui, quum difficillimum esset nominare quos possideret amicos, quum hac possessione nulla sit charior. Hoc dicto taxabat præposterum uulgi de rebus iudicium, qui hoc negligentissime haberet, quod omnium plurimum facientum erat. Diutor sibi uidetur cui pecuniæ non nihil obtigit, et damnū deplorat cui perijt: at qui sibi parauit bonū amicū, nō uidetur sibi factus beator, nec iacturā deflet qui perdidit.

Euclidi contentiosarum argutationum admodum studioso, *Sophistis*, inquit, ô Euclides, uti poteris, hominibus non poteris. Indicans Sophisticen inutilem ad publicas functiones, quas qui affectat, eum non oportet gryphis et inanibus argutijs ludere, sed hominum moribus semet accommodare.

Scientiam dicebat unicum esse bonum, contra unicum malum ignorantiam: quod quicumque committunt rem iniustam, hoc peccant, quod ignorant quid cuique sit tribuendum: et qui fortes sunt, non alia re fortes sunt, nisi quod sciunt ea expetenda, quæ uulgus existimat horrenda: et qui intemperantes sunt, hoc errant, quod ea putant suauiā aut decora, quæ minime sunt. Summum igitur bonum esse dicebat, scientiam rerum expetendarum ac refugiendarum.

Cuidam dicenti, Antisthenem philosophum matre Threica prognatum esse, uelut hoc probrum impingenti uiro quod hybrida esset, patre quidem Atheniensi, sed matre barbara, *Quid*, inquit, an tu putas uirum adeo præclarum ex utroque parente Atheniensi nasci potuisse? Notans corruptissimos Atheniensium mores, ut citius è Thrace Scythiā uenisci posset uir probus, quam ex Atheniensi: et hoc quod habebat probitatis Antisthenes, matri tribuendum putauit.

Dicebat otium possessionum omnium optimam. Otium autem

Amicus syn-
cerus

32
Sensus com-
munis

Facetè

6 5
autem

- Orium hone autem sensit non ignauiam, sed à tumultuosis negotijs, & à
 flum cupiditatibus animi tranquillitatem uitiantib. esse quietum.
- 36 Modestè Ilud omnium maxime celebratur quod dicebat, se nihil
 scire nisi hoc unum, quòd nihil sciret. Inquirebat enim de sin-
 gulis, tanquam ambigens, non quòd reuera nihil haberet cer-
 tò cognitum: sed hac ironia & suam declarabat modestiam,
 & aliorum redargebat arrogantiam, qui se profitebantur
 nihil nescire, quò reuera nihil scirent. Sophiste quidam pu-
 blicè profitebantur, sese ex tempore responsuros ad omnem
 propositam materiam, horum arrogantem inscitiam sepe
 numero confutabat Socrates. Atq; ob hoc ipsum, ut ipse qui-
 dem interpretatur, ab Apolline iudicatus est sapiens, quòd
 quamuis omnium rerum ignorantiam cum cæteris haberet
 cõmunem, eo nomine tamen illos superaret, quòd suam insci-
 tiam agnosceret, quum illi hoc quoq; nescirèt, se nihil scire.
- 37 Cõratiõ mala Laertius & hoc illi tribuit, Cœpisse, dimidium facti esse.
 Dicebat enim dimidium operis peractum ei; qui iam esset
 aggressus. Sunt enim qui contando ac deliberando uitam o-
 mnem absument. Est autem hemistichium Hesiodium,
 Ἀρχὴν ἡμεῖς ποιούμεθα.
- 38 Festinatio Qui res præcoces magno emerent, eos atebat desperare;
 quòd ad tempus maturitatis essent peruenturi. Alioqui stul-
 tum est, & pluris & deterius emere, quum paulò post li-
 ceat & minoris & meliores. Ita nusquam non reuocabat ho-
 minum cupiditates rationis experies ad sobrium iudicium.
- 39 Virtus qua- Quodam tempore quum Euripides ita de uirtute disere-
 renda. ret, ut diceret, Κράτιστον εἶναι τὰδὲ εἶναι ἀφ' ἑμῶν. id est,
 Hæc missa temere est optimum relinquere. Quasi uirtus in-
 ueniri uix possit: surrexit Socrates dicens, Ridiculum esse,
 quum mancipium si non protinus inueniatur, oper. epretium
 existimemus inuestigare: uirtutem nulla inuestigatione di-
 gnam iudicare, si non protinus contingat homini.

Rogatus ab adolescente quodam, utrum melius censeret
 uxorem ducere, an non ducere. Vtrumcunq;, inquit, feceris, 40
 Matrimoniu
 pœnitebit: indicans & coelibatum & coniugiũ habere suas
 molestias, ad quas perferendas esset præparandus animus.
 Cœlibatũ comitatur solitudo, orbitas, generis interitus, hæ-
 res alienus: matrimonium perpetua sollicitudo, iuges quere-
 le, dotis exprobratio, affiniũ graue supercilium, garrula so-
 crus lingua, subseffor alieni matrimonij, incertus liberorum
 euentus, aliãq; innumera incommoda. Proinde non hic est
 electio qualis est inter bonum & malum, sed qualis inter le-
 uiora & grauiora incommoda.

Quendam ex amicis conquerentem, quòd Athenis o- 41
 mnia magno uenirent, uinum enim Chium mina, purpuram Frugalitas
 tribus minis constare, mellis heminam quinq; drachmis: ma-
 nu illius prehensa duxit in penum farinaria, obolo, inquit
 semisextarius uenit, uilis igitur amona est. Hinc ad olearia
 deducens, duobus, inquit, ereis sextarius. Non magno igitur
 in urbe uenunt omnia. Qui paucis ac necessarijs contentus
 est, sibi facit uilem annonam.

Archelaus rex Socratem ad se uocarat, multa pollicens, 42
 Socrates respondit, se nolle ad eum uenire à quo acciperet
 beneficia, quum illi reddere paria non posset. Hoc dictum
 improbat Seneca, quòd philosophus persuadens auri argen-
 tiq; contemptum, plus dat quàm si det aurum & argentum.

Quodam tempore reuersus, è foro inter amicos dixit, 43
 Emissem pallium si nummos habuissem. Nihil postulauit,
 tantum uerecunde admonuit egestatis. Mox inter amicos am-
 bitus erat, à quo Socrates acciperet. Et tamen post eam uo-
 cem quisquis properauit, ut ait Seneca, sero dedit.

Cuidam querenti quòd peregrinationes sibi nihil pro- 44
 fuissent, Non immerito, inquit, tibi istud euenit: tecum enim
 peregrì

Peregrinatio *peregrinabaris. Multi putant longinquis peregrinationibus*
 inutilis *colligi prudentiam, quum Horatius clamet,*

Cælum nõ animi mutat, qui trans mare currit. Cõgref-
fus sapientium confert prudentiam, nõ montes aut maria.

45 *Colapho percussus à quodam in uia, nihil aliud respõdit,*
 Patienter *quàm quòd homines nescirent quãdo prodire deberent cum*
galea. Simile quiddam Lactiarius ascribit Diogeni.

46 *Aiebat se mirari, quòd quum statuarum artifices id sum-*
 Lepidè *mo studio conuiterentur, ut lapis quàm simillimus homini*
redderetur, non pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus sim-
les & uiderentur & essent. Sunt autem qui putent Socra-
tem priusquam ad otium philosophiæ sese conferret, statua-
rum opificem fuisse.

47 *Adhortabatur iuuenes ut se subinde ad speculum contue-*
 Cultus animi *rentur, quòd si essent egregia corporis forma, cauerent ne*
quid ea indignũ cõmitteret: sin minus, quòd corpori deesset,
id ingenij cultu morumq; honestate pensarent. Adeo uir ille
undecunq; rapiebat occasione ad uirtutis studiũ adhortadi.

48 *Aduocarat diuites aliquot ad cœnam: ob id sollicita Xan-*
 Simile antè *tippe, quòd apparatus esset perquam exiguus, Bono animo*
 pa. 162. ap. 4. *es, inquit. Nam si frugi temperantesq; sunt, boni consulenti-*
 Frugalitas *sin minus, nulla nobis horum cura debet esse. Hoc dilemma*
nobis merito excuteret operosam & sumptuosam ambitio-
nem in excipiendis conuiujs.

49 *Dicebat multos in hoc uiuere ut edere biberentq;, se*
 Luxus *contrã ob id edere ac bibere ut uiueret, quòd his rebus non*
ad uoluptatem, sed ad naturæ necessitatem uteretur. Hanc
sententiam retulit Satyricus,

Non uiuas ut edas, sed edas ut uiuere possis.

50 *Eos qui multitudini imperitiæ fidem habebat, aiebat per-*
 ÷ *inde facere, ac si quis tetradrachmum unum contemnens*
reijceret,

reijceret, & aceruum è similibus congestum probaret reci-
 Pecunia qua- *peretq;. Cui non fideres soli, ei nihilo magis fidendum est*
 lis *in turba similiũ. Nec enim refert quàm multi sint, sed*
quàm graues. Nummus adulterinus etiã in quauis ma-
gno aceruo adulterinus est. Hoc aduersus turbam testium,
& indocti uulgi iudicia.

Quum Aeschines ambiret esse de numero discipulorum 51
 Socratis, excusaretq; uerecunde paupertatem suam, ac mo- *Comiter*
 lestè ferret, quòd quum ceteri Socratis amici diuites multa *Comiter*
 largirentur, sibi nihil esset quòd daret præter seipsum: An *Comiter*
 non intelligis, inquit, quàm magnum munus mihi dederis, *Comiter*
 nisi forte teipsum paruo aestimas? Itaque mihi curæ erit, ut *Comiter*
 te tibi reddam meliorem quàm accepti. Alij Sophistæ quum *Comiter*
 meras nugas docerent, nullum admitterebant discipulum nisi *Comiter*
 magna mercede, Socrates nihilominus libenter recepit ino- *Comiter*
 pem quàm opulentos.

Quum quidam illi diceret, Athenienses te morti adiudi-
 carunt, Et illos, inquit, natura. Sentiens non esse magnum *52*
 malum, si quis adigatur ad mortem, paulò post moriturus, *Mors incui-*
 etiamsi nemo interficiat. Quamquam hoc dictum quidam ad *tabilis*
 Anaxagoram referunt.

Vxori muliebriter comploranti dicentiq;, Mi uir, inno-
 cens morieris: Quid, inquit, uxor, num me nocentem mori *53*
 males? Mors bonorũ ob hoc ipsum minus despecta est, quòd *Mors nõ de-*
 præter meritum occiduntur: his uerò deplorandi sunt, qui *flenda*
 ob malefacta dant pœnas: sed longe miserius est, meruisse *flenda*
 pœnas quàm dedisse.

Eo die quo Socrates bibiturus erat uenenum, Apollodo-
 rus ei pallium multij pretij ad solatium obtulit, ut eo indu- *54*
 tus moreretur. At ille recusans donum, Quid, inquit, hoc *Funeris cura*
 meum pallium quòd uiuenti cõuenit, mortuo non cõueniet?

Damn

- Damnans quorundam ambitionem, hoc miro studio prouidentiu, ut quam honorificentissime efferantur ac sepeliantur.
- 55 *Moderatè* Nuntiant quod quidam de ipso male loqueretur; Nimirum, inquit, non didicit bene loqui: linguae morbum non malitiae tribuens, sed inficitiae, nec ad se iudicauit pertinere, quid de se dicerent qui morbo animi non iudicio loquuntur.
- 56 *Sordes gloriose* Quum Antisthenes Cynicus pallium haberet pertusum, idque obuertiens fissuram omnibus daret inspiciendam, Per fissuram, inquit Socrates, pallij tui uideo tuam inanitatem: eleganter notans, turpiorem esse ambitionem e uilitate cultus, quam ex amictu splendido. Atque utinam inter Christianos non sint multi Antisthenes, qui sub ueste fusca, uili, sortidique plus celet gloriae quam alij diuites habeant in holocaustis ac bysiniis.
- 57 *Moderatè* Cuidam admiranti quod nihil in eum commoueretur, a quo conuicij inceffebatur, Mihi, inquit, non maledicit, quandoquidem ea quae dicit, mihi non adsunt, nec in me haerent. Atqui ob hanc causam hominum uulgus magis commouetur, si quid dicitur in immerentem. Boni quum male audiunt, sibi gratulantur quod puri sint ab his malis quae ipsis impinguntur, nec in se dici interpretantur: nihilo magis quam si quis oculorum errore Platonem appellet Socratem, et in Socratem congerat maledicta, is non maledici Platoni, sed e quem existimat esse Platonem.
- 58 *Maledicus prodest* Vetus comedia solet nominatim in ciues dicteria iacere. Horum libertatem quum plerique metuerent, Socrates dicebat expedire, ut quis semet illis sciens ac uolens objiceret. Nam si quid, inquit, dixerint in nos merito reprehendendum, admoniti corrigemus, et profuerint: sin falsum conuicium in nos iaculabuntur, nihil ad nos.
- 59 Socrates quum Xanthippen diu rixante tulisset in adibus,

bus, ac tandem fessus consedisset ante fores, illa magis irritata quiete uiri, de fenestra perfudit eum lotio. Ridentibus qui praeferibant, et ipse Socrates arridebat, dicens: Facile diuinam, post tantum tonitru sequuturam pluuiam.

Alcibiadi demiranti quod Xanthippen supra modum rixosam domi perpeteretur, Ego, inquit, iam pridem his sic assueui, ut non magis offendar, quam si rota quae aquam educit e puteo stridorem audiam. Nam is stridor molestissimus est insuetis, eundem qui quotidie audit, adeo molestè non fert, ut se audire nesciat.

Eidem simile quiddam dicenti, At tu, inquit, Socrates, nonne domi tuae toleras gallinarum glotientium strepitum? Tolerero, inquit Alcibiades, sed gallinae mihi pariunt oua pullosque. Et mihi, ait Socrates, mea Xanthippe parit liberos.

Sunt qui putent Socratem simul abuisse domi duas uxores, Myrtho et Xanthippen. Proinde demiranti cuidam in quem tandem usum aleret duas mulieres, praesertim rixosas, nec eas domo exigeret: Haec, inquit, me domi docent tolerantiam, qua mihi in publico utendum est: harum moribus exercitatus, commodior ero ad aliorum consuetudinem. Hunc percontatorem A. Gellius facit Alcibiadem.

Cum Xanthippe in publico pallium marito detraxisset, ac familiares admoneret, ut tantam iniuriam manu ulcisceretur, Pulchre, inquit, nimirum ut nobis collectantibus acclamatis, alius Eia Socrates, alius Eia Xanthippe. Nam huiusmodi uocibus spectatores animant duos inter se commissos. Maluit autem uir sapiens, tolerante exemplum de se praebere, quam ridiculum exhibere spectaculum uiri cum uxore cocertantis.

Percontanti quum Xanthippen moribus incommodissimis feminam haberet domi, dicebat, Sic habendam consuetudinem cum morosis uxoribus, quemadmodum qui se ad studium

Lepidè & leniter

60

Assuetudo mitigat

61

Vxor quare ferenda

62

Lenitas

63

Lenitas

64

Lenitas

dium

dium equestre exercent, parant equos ingenij ferocioris, quos si subegerint, & perpeti possint, ceteris utuntur commodius: ita qui morose coniugis mores ferre didicerit, multo facilius cum quibuslibet habebit consuetudinem.

65 *Decorū per-*
sona: Cum Socrati Lysias orationem quam in eius defensionem cōposuerat recitasset, Præclara, inquit, et elegans oratio est, sed non conuenit Socrati. Erat enim forensi instituto aptior quam philosopho, ac tali philosopho. Rursus Lysias percontanti, quur si bonam iudicaret orationem, putaret sibi non conuenire, Nonne, inquit, fieri potest, ut amictus aut calceus elegans sit ac pulcher, qui tamen alicui non conueniat? Hoc ipsum Val. Maximus narrat odiosius minusq; Socratice. Sic enim Lysias respondisse memorat, Aufer quæso istam. Nam ego si adduci possem, ut eam in ultima Scythiæ solitudine perorarem, tum me ipsum morte multandum concederem.

66 *Fiducia bene-*
factorum Cum iudices inter se disceptarent, qua pœna dignus esset Socrates. Ego, inquit, ob ea quæ feci dignū me censeo qui publicitus alar in Prytæneo. Nam hoc honoris haberi solet, qui præclare de republica fuissent meriti. M. Tullius hoc refert lib. De oratore primo, Erat, inquit, Athenis reo damnato, si fraus capitalis non esset, quasi pœnæ æstimatio. Hæc senectū quum iudicibus daretur, interrogabatur reus, quā quasi æstimationem commeruisse se maximè confiteretur, quod quum interrogatus Socrates esset, respondit, se meruisse ut amplissimis honoribus & premijs decoraretur, & ut ei uictus quotidianus publicè in Prytæneo præberetur: qui honos apud Græcos maximus habebatur. Cuius respōso iudices sic exarserunt, ut capitis hominem innocentissimum condemnarent.

67 Xenophontem in angiportu quodam Socrates habuit obuium, quumq; uideret adolescentem rara indole, porrecto baculo, uetuit ne præteriret: ubi constiterat, rogauit ubi fierent

fierent uenderenturq; uariæ merces, quibus uulgò utuntur homines: ad id quum promptè respondisset Xenophon, percontatus est, ubi homines fierent boni. cum adolescens respondisset, se id nescire, Me igitur sequere, inquit, ut hoc discas. *Cultus animi* Ex eo Xenophon cœpit esse Socratis auditor. Absurdum est scire ubi parare queas honestam uestem aut poculum, & ignorare unde tibi comparare possis animi cultum.

Quondam pro foribus deambulanti cōtentius usq; ad uesperam, quum prætereuntium quispiam dixisset, Quid agis Socrates? Obsonium, inquit, mihi cōparo in cœnam: de fame sentiens, quam agitatione corporis excitabat. M. Tullius sic *Tulci quæst.*
lib. 5. explicat, Quò melius cœnem, obsono ambulando famem.

Aiebat unguenta relinquenda foeminis, in iuuenibus nulum unguentum melius olere quam oleum, quo inter exercendum utebantur. Nam amaracino, aut filiatro, proinius idè olent seruus & ingenuus. Rogatus quid senes olere deceat, probitatem, inquit. Rogatus, ubi hoc unguentum uenderetur, recitauit Theognidis carmen, *Ἐδλὼν μὲν γὰρ ἀπὸ ἑδλῶν δὲ δ' ἀξίω,* id est, Qui bonus est, ab eo bona discito. Huius generis quædam congerit Xenophon in conuiuio.

Quum diues quidam filium adolescentulum ad Socratem *Oratio specu-*
lum animi misisset, ut indolem illius inspiceret, ac pædagogus diceret, Pater ad te ô Socrates misit filium, ut eum uideres: tum Socrates ad puerum, Loquere igitur, inquit, adolescens, ut te uideam: significans ingenium hominis non tam in uultu relucere, quam in oratione, quòd hoc sit certissimum minimeq; mendax animi speculum.

Dicebat muliebrem sexum non minus esse docilem & ad disciplinas, & ad omnem uirtutem, etiam fortitudinem, *71*
Fœmineus se-
xus ad omnia quæ tanquam uiris propria Græcis à uiro dicitur *ἀνδρῶν*, si diligenter instituatur. Id collegit ex puella saltatrix, *docilis*

quæ inducta est in cōuiuium, mira arte trochos duodecim in altum proiectos excipiebat, ita temperato altitudinis spatio, numerisq; pedum, ut nunquam falleret: eadem inter acutissimos gladios, non sine horrore spectantiū impauida saltaret.

72 Quum iret ab Agathone uocatus ad conuiuium saletus & unctus, idq; præter morem, & ab amico quodam obuito rogaretur, quur esset solito nitidior, ludens dixit, Vt pulcher eam ad pulchrum, quum nullus esset ab huiusmodi affectibus alienior.

73 Eo die quo bibiturus esset uenenum, quum detractis comipedibus ex frictu sensisset uoluptatem, dicebat amicis, Quam uoluptas dolo-
loris comes mire hoc natura comparatum est, ut hæc due res sese inuicem comitentur, uoluptas ac dolor: nisi enim præcessisset molestia, non sentirem hanc uoluptatem.

74 Carceris ministrum porrigentem in poculo cicutam interrogauit, quomodo sumendum esset hoc pharmacum, quod eius artis esset peritus: alludens ad ægrotos qui à medicis discunt, quando & quomodo oporteat sumere, quod ab illis temperatum est: quumq; puer respondisset, simul totum hauriendum si posset, deinde tantisper inambulandum donec sentiret grauedinem in cruribus, post in lecto decumbendum supino corpore, ibi pharmacum effecturum quod solet: Socrates rogauit, liceretne inde aliquid libare, quod in conuiuijs mos sit, effusa uini portiuncula, nominatum alicui deo libare: minister respondit, se tantum miscuisse, quantum opus esset: hoc sermone innuens, nihil esse quod effunderetur. Tum Socrates, sed & fas est, & oportet orare deos, ut felix faustaq; sit hæc mea migratio.

75 Quum puer illum detexisset, quod illi iam frigerent præcordia, Debemus, inquit, Crito, gallum Aesculapio, quem Hilaritas in morte
persoluere ne neglexeris: perinde quasi sumpta potione medica

dica conuulisset. Nam Crito hoc summis uiribus egerat, ut Socrates uitæ suæ consuleret. Adeo inerat illi uiro natua quædam uis urbanitatis, ut moriens etiam iocaretur. Nam hanc ferunt illi fuisse supremam uocem.

Docuit animorum formam magis amandam quam corpo-
rum, eamq; uoluptatem quam in nobis gignit conspecta for-
mosa facies, ad lōgē pulchriorem, sed latentē animi speciem esse transferendam. Verum ut hanc uideamus, philosophicis oculis opus esse. Notabat φιλοσοφία Græcam uocem ancipitem esse ad osculandum & amandum, quorum prius est corpus amantium, alterum mentem.

Critoni uehementi studio suadenti, ut si uitam ipse suam negligeret, certè liberis etiãnum paruulis, & amicis ab ipso pendentibus se seruaret incolumem, Libcri, inquit, deo qui mihi eos dedit curæ erunt: amicos hinc discedens inueniam uobis aut similes, aut etiam meliores, ne uestra quidem consuetudine diu cariturus, quandoquidem uos breui eodem estis commigraturi.

Eos qui corpus tantum amarent, similes esse aiebat medicis, qui semper egerent, semper instarent aliquid flagitantes: rursum qui amici essent potius quam amatores, similes esse his qui proprium fundum possiderent, quem semper student reddere meliorem. Amator suam querit explere uoluptatem, amicus haudquaquam ad se spectans, hoc se putat diuorem, quò meliorem reddiderit amicum.

In conuiuio apud Xenophōtem singulis dicere iussis, quo artificio quòue bono sibi præcipue placerent: quum ordo uenisset ad Socratem, ioco dixit, se maxime gloriari de lenocinio: sentiens se tradere ueram uirtutem, quæ potissimum commendat habentem, quæq; tum priuatim, tum publicè cõciliat homini beneuolentiam & amorem.

80 *Physiognomon qui se profitebatur ex habitu corporis, et oris limamentis posse hominis ingenium certò deprehendere, inspecto Socrate pronuntiavit, illum esse hominẽ bar- dum ac stupidum, tum mulierosum, ac puerorum amoribus impurum, uinolentum, et intemperatẽ. Quum amici uehementer indignati minarentur homini, Socrates illos cohibuit dicens, Nihil, inquit, mentitus est, omnino talis eram futurus, nisi me philosophiæ gubernandum tradidissem.*

81 *Quum Aristippus Socratis discipulus ex quæstu, quem Socraticorũ primus facere instituit, præceptoris misisset uiginti minas, remisit ilico Socrates ad illum pecuniã, dicens, ipsius genium hoc nequaquam permittere. dicebat enim Socrates, sibi peculiarem esse demonem, à quo prohiberetur arcano signo, si quid tentaret parum honestum. Genium autem illum opinor fuisse rationem. Atq; interim ciuilitè indicauit Aristippo, sibi non probari, quòd philosophiam doceret mercede, eoq; donum ceu sacrilegio partum reiecit.*

82 *Socrates è palestra redeuntem Euthydemum casu factus obuius, duxit ad coenam. illis autem inter se multa commentantibus, Xanthippe irata surrexit, multaq; in maritum dixit conuicia: quibus quum ille nihil commoueret, tandem et mensam subuertit. Quum autem Euthydemus ualde perturbatus surgens abire cœpisset, Quid habes? inquit Socrates, Nõne nuper hoc idem accidit domi tuæ, ut gallina subuolans euerterit quæ erant in mensa? Nos tamen ob id non indignamur.*

83 *Quum in Aristophanis comœdia, cui titulus Nebulæ, multis et acerbis conuicijs proscinderetur, et adstantium quidam diceret, Non hæc iniquo seris animo Socrates? Non per Iouẽ, inquit, agrè fero, si in theatro, perinde ut in magno conuiuio, salibus mordacor. Mos hic etiamnũ durat apud quosdam*

quosdam Germanos, ut in celebribus conuiujs adhibeatur dicax aliquis, qui in conuiuas iaciat scommata, quibus commoueri uehementer inciuile habetur.

Dicere solitus est, saltatione mouẽti corpus spatiosa domo opus esse ad exercendum sese: at qui cantu aut oratione sese exerceat, huic uel stanti, uel accumbenti quemuis locum sufficere. Hoc dicto probabat moderatas exercitationes, præsertim à cibo sumpto, turbulentiores improbat.

Socrati acrius obiurganti familiarem quempiam in conuiuio, Plato dixit, Nõne satius erat hæc illi dixisse seorsum? Cui Socrates, Et an non tu quoq; rectius fecisses, si hæc mihi seorsum dixisses? Salsissimè taxauit hoc ipsum reprehendẽdo committentem, quod reprehendebat.

Socrates in conuiuio uidens adolescentem auidius uescen- tem obsonio, ac subinde panem in ius immergentem, ò conui- uæ, inquit, quis uestrũ pane utitur pro obsonio, obsonio pro pane? Hinc orta inter conuiuas disputatio, sensu iuuenis et erubuit, cœpitq; moderatius obsonio uesci.

Rogatus quæ esset præcipua iuuenum uirtus, Vt, inquit, ne quid nimium tentent. Nam calor ætatis uix finit illos seruare modum. Huc Terentius spectauit in iuene Pamphilo.

Literas quas uulgus putat repertas iuuandæ memoriæ, dixit uehementer officere memoriæ. Olim enim homines si quid audissent dignum cognitu, non libris sed animo inscribebant: hac exercitatione confirmata memoria facile tenebant quicquid uolebant: et quod quisq; sciebat, habebat in promptu. Post reperto literarum usu, dum libris fidunt, non perinde studuerunt animo infigere quod didicerant. Ita factum est, ut neglecto memoriæ cultu, minus uiuida esset rerum cognitio, et pauciora quisq; sciret: quandoquidem tantum scimus, quantum memoria tenemus.

- 89 *Anima im-* *mortalis* *Quū iam tēpus urgeret moriēdi, rogatus à Critone, quomodo sepeliri uellet, Multam, inquit, ò amici, operā frustra consumpsi. Critoni enim nostro nondum persuasti, me hinc auolaturū, neq; quicquā mei relicturū. Veruntamē ò Crito, si me assequi poteris, aut sicubi nactus eris, utcūq; tibi uideatur, sepelito. Sed mihi crede, nemo me uestrū quū hinc excef-fero, cōsequetur. Sensit Socrates, animū esse hominē, corpus nihil aliud esse quam animi uel organum uel domicilium. Eoq; stulte facere illos, qui solicii sunt quomodo sepeliātur.*
- 90 *Mors & so-* *mnus* *Idem dicere solet, mortem esse similem profundo somno, aut diuinæ peregrinationi. Somnus profundior adimit omnem sensum, & animus à corpore digressus, aliquando in suum domicilium rediturus est.*
- 91 *Sua cuiq; fors* *displicet* *Idem dicere solet, ut omnes omnium hominum calamitates in unum cōferrentur, moxq; singulis ex eo aceruo portiones equæ distribuereutur: ita fore, ut suas quisq; calamitates recipere malit, quā equam ē communi portionem. Hoc aduersus uulgares hominum mores, qui alienæ inuidēt, suam deplorant sortem.*
- 92 *Didicit fidibus canere iam natu grandior inter pueros, id admiratibus uelut absurdū, negauit absurdū esse, quæ q̄s nesciret ea discere. Nulli enim uitio uertitur, ea sibi parare, qui bus opus est, si desint: nec hīc spectanda est ætas, sed egestas.*
- 93 *Dicebat bene incipere, non esse pusillum, sed iuxta pusillum: Græca sic habent, ἐν ἀρχῆς, μικρὸν ἔστι μὴ εἶναι, πρὸς μικρὸν ᾧ: quod Laërtij interpres ita reddidit, Bene incipere paruum non esse, sed maximum. Quauquā aliud exprimunt uerba Socratis, sed sentit, ni fallor, bene incipere non esse quidem paruum, sed parui fieri. Aut recte incipere non esse pusillum, sed iuxta pusillū. Paulatim enim incipiendū, eo quod qui in initio præproperi sunt, serius perueniāt ad finem*

ad finem, ut alludat ad Hesiodum iubentem, ut pusillum pusillo addamus. Dicit arguita est in Græcis uocibus; eaq; latine reddi non potest.

Admonebat esse dandam operam geometriæ, donec quis possit mensura terram & accipere & tradere. Græca sic habent, ἐφασκε δ' εἶν γεωμετρῆειν, μέχρι δὲ τις μέτρω δυνάται γὰρ παραλαβεῖν τε & παραδ' εἶναι. Opinor eū sensisse, moderatos agros esse parandos, quos & tibi commodum sit à maioribus accipere, et heredibus tuis tradere. Nam immodicæ possessiones ut non sine negotio parantur, ita non absq; lite perueniunt ad heredes. Dicit arguita est in uerbo γεωμετρῆειν, quod anceps est ad artem geometricam, & ad agrorum mensores.

Cuidam moleste ferenti quod negligeretur, quo tempore triginta tyranni reipub. occuparant, Nunquid est, inquit, cuius te poenitet? Sentiens non moleste ferendum, si quis contemnatur ab improbis, nec hoc homine sibi quenquam oportere displicere, sed si quid commisit ob quod merito & sibi & alijs bonis displiceat. Malis enim displicere, laudis est.

Quum in somnis quidam ipsi uisus esset dicere,

Ἡμᾶς ἰδ' ἐστὶ τῷ φθίλω ἐπιβωλον ἵπποις.

Ad Phthiam uenias simul ac lux tertia surget:

Aeschini dixit, tertio die moriar: uersum Homericum pro oraculo interpretans: idq; euenit. Phthia er. ut patria Achil- lis, & amici conati sunt persuadere Socrati ut in Thessa- liam fugeret, quod illic haberet bonos amicos.

Dicebat uiros oportere ciuitatis parere legibus, uxores autem maritorū quibuscū uiuunt moribus. Norma coniugis uir est, quæ recte uiuit, si ille publicis legibus obtemperet.

Admonebat uoluptates nō aliter quā Sirenas esse pre- tereundas ei qui properat ut uirtutē ueluti patriā cōspiciat.

Allusit ad Vlyssēm, qui cera obturatis auribus præternauigauit Syrenas, ut Ithacæ sumum subsilientem cerneret.

99 Quum audiret recitare Lysidem Platonis, Deum, inquit, immortalē, quā multa de me mentitur adolescens: siue quòd ob modestiam non agnosceret laudes quas ipsi tribuebat Plato, siue quòd in dialogo multa de Socrate fingeret.

100 Aeschinē qui premebatur inopia solet admonere, ut à seipso sumeret mutuū siue usuram, *πρὸς εἰαυτὸν ἀναλίσσεται*, & addidit modum, sibi ipsi subtrahendo cibaria, iuxta illud, Magnum uestigal parsimonia. Expeditissima ratio est augendi census, detrabere sumptibus.

101 Interrogatus de Archelao Perdicae filio, qui tum fortissimus habebatur, num eum beatum iudicaret, Nescio, inquit, nunquam cum eo collocutus sum. Subijcētī, eadem opera de rege Persarum dubitare potes an sit beatus, Quid ni, inquit, quum nesciam quā sit doctus: aut quā uir bonus. Socrates hominis beatitudinem ueris animi bonis metiebatur. Refertur à Ciccone libro Tusc. quest. 5. ex Gorgia Platonis.

ARISTIPPVS.

Arbitror conuenire ut discipulum & atate & autoritate primum præceptori iungamus, quo nemo fuit inter philosophos uel ingenij dexterioris, & ad omnem uitæ habitum accommodatoris, uel in dictis urbanior aut festiuor, tametsi non præstitisse uidetur eam morum sanctimoniam, quam in Socrate mirantur omnes.

1 Inter hunc & Diogenem Cynicum nonnulla fuit æmulatione Libertas tio ob diuersum uitæ institutum. Diogenes Aristippum appellabat canem regium, quòd Dionysium Siciliæ tyrannum coleret. In quem uicissim Aristippus, Si Diogenes sciret uir regibus, non uesceretur crudis holeribus. Contra Diogenes, Si Aristippus didicisset esse contentus crudis holeribus, non esset

esset canis regius.

Quum aliquando perdicem quinquaginta drachmis iussisset emi, cuidam detestanti luxum in philosopho, Et tu, inquit Aristippus, si obolo uenalis esset, non emerēs? Quum Argutis respondisset se empturum, Et mihi, inquit, tanti sunt quinquaginta drachmæ. Quod ille luxus nomine damnabat, hic detorsit ad laudem contemptæ pecuniæ. Siquidem qui pretij magnitudine deterretur ab emendo, is non contemnit cibum, sed pluri facit pecuniam. At philosopho nihilo pluri æstimabantur quinquaginta drachmæ, quā illi obolus. Aristippus itaq; obsonij cupiditate par, superior erat despectu nummorum.

Quum Dionysius illi tres uenustas meretrices obtulisset³ admonens, ut ex his quam uellet eligeret, omnes apprehendit^{Lepidē} dicēs, Ne Paridi quidem fuisse tutum, unam cæteris prætulisse: ac puellas deduxit ad aulæ uestibulum, dimisitq; non minus in contemnendo facilis, quā in amplectendo.

Strato, siue ut alij tradunt, Plato, dixit Aristippo, Tibi⁴ uni & chlamydem & pannum ferre datum est. Chlamys uestis est satraparum, pannus mendicorum. Id notaui Horatius quum ait, Omnis Aristippum decuit color. Apud Dionysium saltauit in purpura: interdum uili pallio utebatur, semper tamen decori memor.

Constituit à Dionysio, æquo animo tulit: ob eam contumeliam indignatibus, Piscatores, inquit, ut gobionē capiant, aqua marina se patiuntur aspergi, ego ut balenā capiam, non patiar me aspergi salina? Balenæ uocabulo regem signans, quem sua patientia conabatur ad philosophiæ studiū alligare. Plurimū autem utilitatis ex principum sapiētia nascitur.

Rogaus quid fructus cepisset ex philosophiæ studio,⁶ Quòd cum quibuslibet, inquit, liberè loqui possim. Nec enim Libertas

metuebat potentes, nec fastidiebat humiles. Quoniam animam habebat spe pariter ac metu liberum, nemini seruebat, neque cuiquam assentabatur præter animi sententiam.

7 *Argurè* Quum quidam illi probro darent, quod splendide exquiritur, siueque uiueret philosophus: id, inquit, si uitium esset, in celebratibus deorum nequaquam fieret. In his enim et magnificentè uestiri, et lautissimo ciborum apparatu solent uti. Porro quum dii sint insensibili uitij, non placarentur, sed irritarentur huiusmodi magnificentia, si ea cum uitio esset coniuncta. Sic ille quidem elusit conuiciū, non ostendit quid esset optimum.

8 *Philosophia fructus* Percontanti Dionysio, quid eximum haberent philosophi præ ceteris hominibus, Ut, inquit, etiam si omnes leges aboleantur, tamen æqualiter uicturi simus. Vulgus legum præscriptis arcetur à peccando, philosophus rationem habet pro legibus, non ideo quod rectum est faciens quia lex iussit, nec à scelere temperans quia lex uetuit: sed quia non illud per se rectum esse, hoc per se turpe.

9 *Lepidè* Vterque Dionysium coluit Aristippus et Plato, sed Aristippus à delicijs aulicis quum adesset non abstinebat, Plato etiam inter regalem luxum frugalitatem seruare nitebatur. Itaque cum Plato reprehenderet Aristippum, quod adco lautitijs indulgeret: rogauit quid sentiret de Dionysio, num uir bonus uideretur: quum respondisset, uideri bonum, Atque ille, inquit, me multo uiuit lautius. Proinde nihil uetat eundem et laute uiuere et bene uiuere.

10 *Philosophia necessaria* Percontanti Dionysio qui fieret, ut philosophi diuitum limina tererent, non contra, Quoniam, inquit, philosophi norunt quibus egeat, illi nesciunt. Philosophi sciunt absque pecunia uiui non posse: itaque petunt eas qui quod opus est dare possunt. Quod si diuites æque intelligerent se egere sapientia, multo magis tererent philosophorum limina. Inferior enim

enim est egestas animi quam corporis: atque hoc miserius egeni sunt diuites, quod non intelligat, quam pretiosa quamque necessaria re careant.

Rogatus quo differrent docti ab indoctis, Quo, inquit, *Philosophia fructus* equi domiti ab indomitis. Quemadmodum equus indomitus ad omnem usum incommodus est ob inscitiam ac ferociam: ita qui rapitur affectibus, quos sola domat philosophia, ad omnem uitæ consuetudinem inutilis est.

Quum aliquando adiret scortum, sensit quendam ex adolescentulis qui aderant erubescere, quasi turpe esset philosophum ingredi fornicem: ad hunc uersus, Huc, inquit, ingredi turpe non est adolescens, sed egredi non posse turpe. Sensit *Venus mode rata* ignoscendum si quis moderatè utatur licita uenere, non ignoscendum si quis addictus uoluptati seruiat. Hoc dictum illo seculo probari poterat, quo nulla lex uetabat cum scorto congregari, nunc præter arguiam nihil habet laudabile.

Cuidam qui proposuerat enigma, uehementer instanti ut *Lepidè* solueret, Quid o stouide, inquit, uis soluam, quod nobis etiam ligatum exhibet negotium? Lusit ex ambiguo. Solutur enim questio, et soluitur homo aut belua uincta. Si uultu autem sit, furiosum hominem aut noxiā bestiam soluere, magis nocituram.

Dicebat, fatius esse fieri mendicum quam indoctum, quod *Eruditio utilis* ille tantum pecunijs egeat, hic humanitate. Nihilominus homo est, cui deest pecunia: at homo non est, cui deest eruditio. Et tamen cui deest pecunia, petit ab obuijs: cui deest sapientia, nullum sollicitat ut accipiat.

Quum à quodam conuicijs incessetur, tacitus abiit: at *Maledico cecidendum* quum maledicus insequeretur abeuntem dicens, quur fugis? Quoniam, inquit, tibi quidem potestas est male loquendi, mihi uero non audiendi. Sallissime notaui hominis impudentiam, qui quum sibi ius sumeret male loquendi, non saltem hoc

hoc iuris concederet alteri, ut subduceret sese, desineretq; male audire. Nam uox hæc, Quur fugis? erat uelut expositulantis de iniuria.

16 *Philosophia medicina animorum* Quidam destomachans in philosophos, etiam hoc adiecit, quod cōspiceret illos semper obsidere fores diuitem: cui Aristippus, Et medici, inquit, ægrotantiū domos frequētant, nemo tamen ægrotus esse mallet quān medicus. Scitē retorfit in diuersum cōuicium. Philosophi prædicant felicitatem, quam uni sapienti uindiciant, et tamen assidue uersantur apud diuites aliquid uenantes ab illis: unde colligebat diuites esse beatiore quā philosophos. Sed ille interpretatus est, philosophos ideo potissimum colere diuites, quod ob luxum ac delicias cæteris mortalibus et stultiores et corruptiores, magis egerent præceptis sapientiæ: philosophus autem animorum male habentium medicus est. Porro beatius est esse medicum quā ægrotum.

17 *Mortismetus* Quum aliquando Corinthum nauigasset, et orta tempestas naufragium minaretur, expalluit Aristippus: id animaduertens è uictoribus crassus quispiam militaris ac philosophorum osor, sedata tempestate cœpit insultare: quur inueniens nos philosophi qui prædicatis mortem non esse formidandam, expallecitis in discrimine, nos indocti non timemus? Quoniam, inquit Aristippus, nō de pari anima tibi mihiq; cura ac metus est. A. Gellius hoc addit, Ego timeo anime Aristippi, tu nō times anime nebulonis: quod tamē amarulentius dictum est, quān ut Aristippo cōueniat, cuius urbanitas non tantum habet nigri salis. Rebus uilissimis minime timemus, unde prouerbum, Hydria in foribus. Hinc luse sit Aristippus, illum non expalluisse, non quod esset fortior, sed quod quū esset homo nihili, haberetq; animū omni uirtute uacuum, minimū erat detrimenti si perisset. Vir eruditus ac sap

ac sapientia præditus non perit nisi graui Reipu. dispendio.

Cuidam iactanti se quod esset σοφωμανής, hoc est, multiplex eruditionis, quasi nihil non didicisset, Quemadmodum, inquit, non hi qui plurimum edunt excernuntq;, melius ualent his qui sumunt quantum opus est: ita nō qui plurima, sed qui uilia legerunt, studiosi et eruditi sunt habēdi. Grauius taxauit eos qui tumultuaria immodicaq; lectione semet ingurgitant, nec ea quæ legunt traiciunt in animum, sed tantum reponunt in memoria, quare nec doctiores euadunt nec meliores.

19 *Philosophia oratoria præstantior* Orator quidam Aristippum reum defendit in iudicio, uicijq; litem. Is quum uelut artē suam præstrens philosophia, diceret, quid tibi profuit Socrates Aristippe? Hoc, inquit, quod oratio quam pro me dixisti, uera fuit. Defenderat ut uirum bonum et innocentem. Ut autem talis esset, qualis ab oratore prædicabatur, Socrates præstiterat, a quo philosophiam didicit. Orator nō hoc efficit ut quis sit uir bonus, sed ut talis uideatur iudicibus, etiam si non sit. Præstantius igitur est quod præstat philosophus, quān quod orator.

20 *Modus* Aretam filiam salubribus præceptis instituebat, consuefaciens ut ubiq; quod immodicum esset, contemneret, quod mediocritas in omni re sit optima, et in fœmina maxime uirtutis sit temperare cupiditatibus.

21 *Eruditio utilis* Cuidam percontanti, qua re esset melior euasurus filius, si eum curaret literis erudiendum, Ut nihil aliud, inquit, certe in theatro nō sedebit lapis super lapidem. Amphitheatra gradus habebant marmoreos, in quibus sedens populus spectabat. Lapidem autem uulgō dicebant hominem indoctum et elinguem.

22 *Institutio recta* Quidam cum Aristippo agebat ut filium suum susciperet erudiendum: sed quū philosophus pro mercede peteret quingentas

quingentas drachmas, alter deterritus magnitudine pretij, minoris, inquit, emerem mancipium. At hic, inquit, habebis duo. Sensit eadem pecunia illum sibi paraturum, & philosophum utilem, & filium obsequentem. Lepide taxauit uulgi iudicium qui nusquam parcior est quam in recte instituendis liberis, plusq; sumptus impendit curandis equis quam filiis.

23 **Dinitiarum**
ufus Reprehensus quod pecunias acciperet ab amicis, ait, se nō ideō accipere ut uteretur ipse, sed ut illi disceret ad quas res utendum sit pecunijs. Vulgus enim diuitiū, aut in equos aut in operosas structuras, aut in luxum perdit pecuniam, quum ea bonis uiris si egeant sit eroganda. Quin & aliter intelligas licebit. Aristippus non nisi ad uitæ necessaria pecunijs utebatur, ideōq; à diuitibus accipiebat, ut eis demonstraret bene utendi rationem: id non poterat, nisi illi materiam ministrassent. Veluti qui cupit artem scribendi discere, chartam & calamus porrigit docturo.

24 **Philosophus**
oratore præ-
stantior Cuidam exprobrati quod in propria causa oratore cōductio fuisset usus, Nil mirū, inquit, & cenam apparatus coquum conduco. Alter uideri uolebat ob hoc oratore præstantiore philosopho, quod eius operā conduceret: ille reitor sit in diuersum, inuens inferiorē esse qui cōducitur. Oratoris enim munus inferioris est: quam ut philosopho conueniat.

25 **Libere** Iussus est aliquando e sua philosophia nonnihil dicere, quumq; detrectantē urgeret Dionysius. Ridiculum, inquit, si quidē me ut de philosophia loquar rogas, & quādo oporteat loqui ipse me doces. Sēsē hoc ipsum esse philosophi, si re quando loquendū sit, quando tacendum: at qui petit ut audiāt aliquid ex philosophia, declarat se philosophiā à philosopho uelle discere: rursus qui cogit ad loquendū, is uidetur ipso philosopho doctior, ut qui melius norit loquēdi tempus quam philosophus ipse. Ob hoc Aristippi responsum indignatus

gnatus rex, iussit illum in conuiuio infimum omnium accum bere: hic Aristippus nihil offensus, Hunc, inquit, locum o rex **Locum ornat**
homo illustrare uis ac honorificum reddere: significans non locum reddere hominem utiliore, sed ex dignitate hominis honorem addi loco.

Quendam sibi uehementer placentem de natandi peritia **26** non tulit Aristippus, Et non te pudet, inquit, tam insolenter his de rebus isolare te, quæ Delphinum sunt propria. Lepidius erat si dixisset, ranarum. Decet hominem gloriari super his quæ sunt hominis propria. Nihil autem magis conuenit homini, quam ratione polleere. Nullus tam peritus nator est, quin hic à Delphinis superetur.

Percontanti qua re differret sapiens ab indocto, Mitte, **27** inquit, amb os nudos ad homines ignotos, & uidebis. Significauit sapientem secum in pectore circumferre, quo se commendet quibuslibet. Proinde si doctū & indoctū pariter nudos mitas in regionē peregrinā ubi ambo sint æque ignoti, sapiens proferēs opes suas protinus & rem & amicos inueniet, nudus alter pro insano ridebitur, et fame periclitabitur.

Iactanti cuidam quod multum biberet, nec inebriaretur, **28** Quid, inquit, magis narras, quum idem faciat mulus? **Bibacitas**

Quidam Aristippo uitio dabat, quod cum meretrice haberet consuetudinem. Hunc Socratica Isagoge sic cōsutauit: Age dic mihi, num referre putas, utrum quis accipiat domum quam multi inhabitauerint, aut quam nemo? Quum negasset referre, Quid, inquit, refert ne utrum ueharis nauis que multos uexerit, an que nullos? Quum negasset & hoc, Quid igitur interest, inquit, utrum consuetudinem habeas cum mulere, que multis sui fecerit copiam, an que nullis? Et hoc dictum ut festiuum probari potest apud illos, apud quos simplex stuprum non habetur pro crimine.

Repre

30 Prouisio ne-
cessariorum Reprehensus à quodam, quòd Socratis discipulus contra
Socratis morem pecuniam acciperet, Merito, inquit, hoc fa-
cio, nam Socrati plurimi diuites amici mittebat triticum et
uinum, è quibus pauca in usus necessarios referuans remitte-
bat reliquum. Nimirum habebat ille dispensatores Athe-
niensium primores, ego uerò Euthychidem seruum meum
emptitum. Significabat se nihilominus continere pecuniam
quàm Socratem, sed illi fuisse largiores amicos. Hoc colore
se possent et hodie quidam excusare profluentes summum
pecuniæ contemptum, quòd olim habebant benignos peni curatores, nunc
esuritorios satis, si nihil sit alicubi repositum nummorum.

31 Habuisse dicitur cōsuetudinē cū Laide nobili scorto. Quo
nomine quum uulgo male audiret, cuidam obijcienti quòd
philosophus haberetur à Laide, Imo Laïs, inquit, habetur à
me, non ego à Laide: significans nō esse turpe uti cōcessa uo-
luptate, sed ei seruire deditumq; esse, in turpibus habendum.

32 Rursum obijcienti quòd cibus lautioribus uteretur, hac
Lautitiæ ratione occlusit os, Tu, inquit, hos cibos triobolo non eme-
res: cumq; is qui uolebat lautitiarum uideri contemptor an-
nuisset, Ergo, inquit, non tam ego uoluptati studeo quàm tu
auaritiæ. Siquidem usurus erat et ille lautitijs, si gratis aut
minimo contigissent. Sic nationes quaedam Germanis obij-
ciunt bibacitem, Anglis edacitatem, quum ipsis nihil sit uo-
racius, si quando gratis datur indulgere gulæ. Auariores
igitur illi sunt, non temperantiores. Huic simillimum quod
antè retuli de perdice.

33 Dionysij quæstor, nomine Simus, natione Phryx, ostendit
Libere Aristippo suas ædes undiquaque splendidas, etiam pauimen-
to pretiosis tessellis constrato: omnibus circumspectis Ari-
stippus sputum oris reiecit in barbam. Simi: et ob id indi-
gnanti

gnanti hoc colore se excusauit, quòd in tota domo nihil ui-
deret ad excipiendum oris recrementum opportunius: in-
uens, in tota domo nihil esse foedius aut immundius barbari
faciæ, quum eam hominis partem oportuerit esse mundissi-
mam. Quanquam hoc dictum magis quadrat in Cynicum ali-
quem quàm in Aristippum, utcunque illi ascribitur.

Delectatus aliquando insigni unguento, Male sit, inquit, 34
malis cinedis, qui rem tam bellam infamarunt: sentiens multa
per se bona reijci culpa utentium male.

Interrogatus quomodo Socrates obisset diem, Ut ego, in- 35
quit, optarim: significans talem mortem quauis uita optabi-
liorem, nec potuit breuius felicem obitum describere. Dicti
tamen arguit in hoc est, quòd philosophus aliud responderit,
quàm expectabat percontator. Ille quærebat de genere mor-
tis, morbo perisset, gladio, ueneno, an præcipitio: ille putans
id nihil referre, respondit, illum feliciter esse mortuum.

Sophista Polyenus ingressus ædes Aristippi, quum uide- 36
ret illic mulieres pulchre ornatas, ac magnifice instructum
conuiuium, cœpit reprehendere tantum in philosopho lu-
xum. Aristippus distimulata obiurgatione, aliquantò post,
Potésne, inquit, hodie nobiscum esse? Cum ille non recusasset,
Quid igitur, inquit, incusas? Uideris enim nō lautiozem men- 37 Argure
sam reprehendere, sed impendium. Nam si cōuiuium ob hoc
ipsum displicisset quòd esset lautius, recusasset esse cōuiuia.
Porro probare quidem apparatus, sed offendi sumptu, non
frugalitatis sed auari hominis esse uideatur.

Vix credibile est quod de illo refert Bion, quum famulus 37
in itinere gestans pecuniam onere premeretur, Abijce, in- 38 Philosophiæ
quit, quod nimium est, et ser quod potes. studium

Quodam tempore nauigans, ut intellexit nauim esse pi- 38
raticam, deprompsit aurum ac numerare cœpit, moxq; ab- Ingeniosè
iecit

tecit in mare, & grauiter ingemuit, fingens sibi imprudentem
& inuito excidisse. Hoc ingenio uitæ suæ consuluit, adempta
piratis occidendi uinciendæ materia. Sunt qui narrent illu-
lum & hæc dixisse, Satius est ut hæc per Aristippum, quam
propter hæc pereat Aristippus.

39 Liberè Percontanti Dionysio quur Aristippus uenisset in Siciliam relicto Socrate, Ut, inquit, quæ habeo impartiam, quæ non habeo accipiam. Sunt qui narrent illum sic respondisse, Quum egerem sapientiæ, adij Socratem: nunc quoniam ego pecuniæ, ad te ueni.

40 Argutè Aristippus Platoni obiurganti quòd multos pisces emisisset, respondit se illos emisse obolo, quumq; Plato dixisset, tanti & ipse empturus eram. Vides, inquit, igitur ô Plato, me non esse obsoniorum auidum, sed te pecuniæ amantem. Similia quædam antè commemorata sunt.

41 Candidè Idem Aeginæ in Neptunalibus consuetudinem habuit cum Phryne: quumq; illi quispiam obiecisset, quòd tantum pecuniæ impenderet mulieri, quæ Diogenem Cynicum gratis admitteret, Ego, inquit, illi multa suppedito, ut ipse ea fruatur, non ne quis alius. Traditum est hoc de Phryne, quòd quum esset formosissima, quibuslibet tamen sui copiam facere soleat, nullo delectu personarum, seu diuites essent, seu pauperes, in neminem fastidiosa. Itaque turbam amatorum habuit, Huc respexit Horatius, Me libertina, nec uno Contenta Phryne mæcerat.

42 Candidè Aristippum cum Phryne consuetudinem habentem sic obiurgauit Diogenes, Cum publica, inquit, muliere tibi res est Aristippe: aut igitur canem agas quemadmodum ego, aut desinas. Hunc inductione sic repulit Aristippus, Num absurdum tibi uidetur Diogenes inhabitare domum, in qua prius habitauerunt alij? Quum negasset ille, Quid, inquit, num uehi-
1446

naui, quæ multos antea uexerit? Quum hoc quoq; negasset absurdum esse, Quur igitur, inquit, absurdum putas congruè di cum muliere, quæ plures sunt usi? Hoc antè commemoratum est, nisi quòd Athenæus hunc in modum reuulit.

45 Quum prædium amoenissimum perdidisset, cuidam deploranti tam miserabilem illius casum, Quid, inquit, an nefcis tibi unicum esse prædiolum, mihi uerò tres agros superesse? Quum annuisset alter, Quin igitur tuam potius uicem deploramus? sentiens insipientis esse, dolere amissis potius quim gaudere relictis.

44 Cuidam interroganti, num tu es ubiq; ridens, Naulum, inquit, nõ perdo, si sum ubiq;. Elusit Aristippus sophisticam questionem, an idem corpus possit esse diuersis locis, dum respondit non esse periculum, ne perdat naulum. Perdit enim naulum, qui dato pretio non peruehitur eò quòd uult. Potest & sic accipi, Ergo naulum perdidit.

45 Consultatus in disputatione à quodam homine audaci, sed eodem furioso ac stolido, quum illum uideret gestientem in flatumq; uictoria, Ego quidem, inquit, redargutus ab eo, sed Moderatè suauius dormiturus te, qui redarguisti.

46 Helicon Cyzicenus unus ex Platonis æqualibus solis defectum prædixerat: qui posteaquã accidit quemadmodũ ille prædixerat, à Dionysio argenti talento donatus est. Tũ Aristippus ad reliquos philosophos, Et ego rem miram habeo quam possim predicere: orantibus ut proferret, Prædico, inquit, breui inter Platonem ac Dionysium futurã similitatem. Senserat enim regem animum suum iam dudum dissimulare.

47 Illud cum primis damnabat in hominum moribus, quòd in auctionibus uasa diligenter inspicerent priusquam emerent, uitam eorum non inspicerent quos sibi in auuictiam adiungerent. At maior utilitas est à fidei amicis quam à uasis; &
Amicus deli-
gendus

plus damni est nisi deligas.

48 Quum Dionysius in conuiuio iussisset, ut singuli in ueste purpurea saltarent: purpura uero tum regum erat gestamen, nunc sutoribus etiam communis: id Plato facere recusat: hanc trimetris e fabula quapiam:

Οὐκ ἂν δυνάμην θῆλον ἐνδύσαι σολὴν
Ἀρῶν πεφουκῶς, καὶ γένεος ἐξ ἄρρενος. Id est,
Muliebri ego haudquaquam indui queam stola,
Vir natus ipse, et ex uirili germine.

Comiter Aristippus uero non recusauit, sed indutus purpura saltaturus, hos uersus recitauit ex tempore,

Καὶ γὰρ ἐν βασιλεύμασιν
Ὁ υἱὸς ὁ σώφρων καὶ διαφθερίσεται. Id est,
Nam in liberi patris sacris
Mens quae pudica est, nesciet corrumpier.

49 Dum aliquando Dionysium interpellaret pro amico, nec ille preces admitteret, prostratus coepit amplecti pedes regis, et impetrauit. Id factum quum quidam uelut abiectius quam ut philosophum deceret reprehenderent, Non ego, inquit, sum in culpa sed Dionysius, qui aures habet in pedibus. Ingenium iuxta promptum et ad faciendum et ad excusandum quidlibet.

50 In Asia comprehensus est ab Artapherne satrapa. Id temporis quum quidam eum interrogaret, num et illic haberet solitam animi fiduciam: Inepte, inquit, quasi unquam fuerim fidentiori animo quam nunc, alloquunturus Artaphernem. Nimirum hoc illi praestabat philosophia, ne quem hominem metueret, sed cum omnibus libere ageret.

51 Eos qui liberalibus imbuti disciplinis, philosophiam negligenter, dicebat esse similes prociis Penelopes, quod hi cum Melanthe et Polydora ancillis rem habuerint, et omnia potius

potius se habituros sperauerint quam domine nuptias. Sensit liberales disciplinas esse uelut pedissequas philosophiae moralis, quae cum primis sit adhibenda, et cuius gratia reliqua discuntur omnia. Simile quiddam dixisse fertur et Aristotele de Ulyssae, qui quum descendisset ad inferos, ait illum cum omnibus ferè manibus fuisse colloquutum, quum ipsam reginam ne uidere quidem potuerit.

Percontanti quae potissimum adolescentibus essent discenda, Quae uiris, inquit, usui futura sunt. Hoc dictum et alijs ascribitur. Optima statim discenda sunt, nec rudis aetas, quae maxime docilis est, superuacaneis est occupanda.

Posteaquam Aristippus magnam pecuniarum uim sibi comparasset, et admiratus Socrates diceret, Unde tibi tam multa? Unde, inquit, tibi tam pauca? Non enim minus admirandum arbitrabatur, quod Socrates tantus philosophus, et qui tantos haberet amicos, pauper esset, quàm quod ipse diues.

Scorto cuidam dicenti, sum ex te grauida Aristippe, Iluc, inquit, nihilo magis scire possis, quam per densissimas spinas ambulans dicere, haec me spina pupugit.

Incusante quodam quod filium sic abijceret negligeretque, quasi ex ipso natus non esset, An non, inquit, et pituitam et pediculos e nobis natos uelut inuiles procul a nobis abijcimus? Sensit eos non habendos pro filiis, qui nihil haberent alioqui quo se parentum affectui commendent, nisi quod ab ipsis progeniti sint. Ita senex in comœdia, Tantis per te uolo meum, dum id quod te dignum est facis.

Quum Aristippus a Dionysio pecunia donatus esset, Plato libris: atque ob id a quodam carperetur, quasi ad rem attentior esset quam Plato, Quid refert? inquit, mihi pecunijs erat opus, Platoni libris: sentiens neutrum accusandum.

Interrogatus quam ob causam sic ipsum argueret Dionysius,

Veritas
odiosa
58
Philosophus
nullius eget

sius, Ob eandem, inquit, ob quam ceteri: significans philosopha
phi libertatem omnibus esse molestant, non igitur mirandum
si regis: simul illud inuens, regis iudicium nihil à vulgari dis-
ferre, quòd fortuna non addat sapientiam.

58
Philosophus
nullius eget

Quondam petijt talentum à Dionysio, quumq; rex redar-
guendi nactus occasionem, diceret, Nonne tu predicabas,
philosophum non egeres? Da, inquit, & postea de hoc dispu-
tabimus. Quum accepisset pecuniam, An non, inquit, recte
dixi, philosophum non egeres? Non eget qui quum opus est,
habet unde accipiat.

59
Dionysio recitanti uersiculum ex Sophoclis tragœdia,
Πρὸς τὸν τύραννον ὄσις ἔμπορεύεται,
Καὶνὸς δ' ἄλλος, καὶ ἐλεύθερος μόλις.
Quisquis tyranni ad te ceta sese contulit,
Fit seruus illi, liber est si uenerit.

Aristippus correcto posteriore uersiculo respondit,

Ὁὐκ ἔστι δ' ἄλλος, ἀν' ἐλευθερος μόλις. Id est,

Haud seruus est si liber illuc uenerit.

Libertas uera
60

Significans non esse uerè liberū, nisi cuius animū spe metuq;
liberauit philosophia. Neq; enim uerè liber est quisquis in-
genius natus est. Quidam hoc dictum ascribunt Platoni.

60
Reconciliatio

Quum inter Aristippum & Aeschinē incidisset simultas,
quidam autem diceret, ubi nunc illa uestra amicitia? Dormi,
inquit, sed eam excitabo. Itaque similitatem Aristippus com-
moda liberatq; appellatione facillè sustulit. Ne silentio malum,
ut solet, inrudesceret, ultro adijt Aeschinē, Non, inquit,
quam primum redibimus in gratiam, ac nugari desinemus
an potius expectabimus, ut scurris inter pocula de nobis
loquendi materiam praebeamus? Cui quum Aeschines re-
spondisset, se lubenti animo rediturū in gratiam, Memento
igitur, inquit Aristippus, quòd cum essem natu maior, prior

ad te uenerim. Tum Aeschines, Næ tu profecto uir me lon-
ge melior es. Siquidem à me similitatis, abs te sarcinae gra-
tia, fuit inuitū. Hoc pacto, redintegrata est inter illos amicitia.

Quodam tēpore cum ciuibus aliquot suis nauigans nau-
fragio eiectus est. Quum in littore uidisset figuras mathema-
61
ticas in arena depictas: Salua, inquit, res est amici, hominum
uestigia conspicio: & ingressus ciuitatem proximam, inuesti-
gauit quinam essent illic disciplinarum studiosi: cum his ubi
congressus est, summa cum humanitate tractarunt non ipsum
modo, uerū & comites illius, atq; etiam uiaticum ad redi-
tum subministrarunt. Tandem quum hi qui cum Aristippo
uenerant, pararent reditum in patriam, rogarentq; illum
ecquid uellet suis ciuibus renuntiari, Vt, inquit, studeant sibi
huiusmodi parare opes, quæ naufragio non pereunt, sed sta-
nul cum possidente enatant. Refert idem Vitruuius de ar-
chitectura lib. 6. addens Aristippum tunc uenisse Rhodum.

Quum Socrates taxaret unguentis delibutos, & Charon
62
dixit, siue ut alijs placet, Phædon, percontaretur, quis esset ille
unguentis delibutus, Ego, inquit, infelix, & me infelicio Per-
sarum rex. At uide, inquit, ut quemadmodum hac parte nul-
lo ceterorum animalium est superior, ita nec hominum ullo
prestantior. Sensit externis bonis hominem nihilo fieri me-
liorem: & equus sansucino oblitus idem oleret quod rex,
& mendicus unguento simili delibutus, non minus bene olet
quam summus pontifex.

DIOGENES CYNICVS.

Non inconcinuus, ut arbitror, ordo uidebitur, si post face-
tam Socratis sanctimoniam, post hilarem Aristippi libertatē,
Diogenem Sinopensem commemoremus, qui dictorū omni-
iugi gratia longe superauit ceteros: quinquā omnes hos tres
diuersis quidem uirtutibus, ex æquo tamen suspiciēdos iudici-

co, ut licet dissimilimi fuerint, æquales tamen fuisse dicat.

1 Studium sapientia
Primum Athenas profectus ad Antisthenem se contulit, à quo sæpe repulsus (nullum enim discipulum recipiebat Antisthenes) non destitit tamen herere: adeo ut quum aliquando baculum intentaret Antisthenes, ultro baculo caput subiecerit, dicens, Cæde si vis, at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas dum aliquid dixeris. Insigne exemplum adamate sapientie.

2 Libertas
Quum murem forte conspiceret in Megarico discurrentem, qui neque cauum quæreret, neque turbis terreretur, neque cibum appeteret, Bellum, inquit, libertatis exemplum: moxq; contemptis omnibus coepit in dolio habitare.

3 Facetia
Demirantibus quòd nullas haberet ediculas ubi cibum capere posset, ostendit Iouis porticum, aitq; , Athenienses ipsi magnificam extruxisse aulam ubi uesceretur. Quod publicum erat, sibi quoque paratum interpretabatur. Neque potuit optare cœnationem splendidiorem.

4 Artes superuacaneæ
Euclidis scholam, quòd arguta quidem, sed ad rectè uiuendum inutilia docere uideretur, χολλω, id est, bilem ac molestantiam appellabat, quum schola Græcis sonet otium. Et Platonis διατελλω, id est, exercitationem, κατατελλω, id est, contritionem uoce deprauata uocabat, quòd à communi uita semotus disputationibus infensceret, quum Diogenes in publico uiuens mallet philosophice uiuere quàm disputare.

5 Pompa inepta
Dionysiaca certamina quæ Athenis in honorem Bacchi magnis impendijs pompaq; celebrabatur, appellabat magna stultorū miracula, quòd in his nihil non ridiculum ageretur.

6 Oratores
Oratores qui summo in pretio habebantur Athenis, dicebat turbæ ministros, quòd ad gratiam loqui cogerentur, ac seruiliter adulari stolide multitudini. Coronas autem dicebat esse glorie pustulas, ἐξαιδήματα, qualia nonnullis progerm

germinant in naso uultuq; ex bile.

Quoties considerabat in hominum uita ciuitatum gubernatores, medicos ac philosophos, dicebat nullum animal homine sapientius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniectores, diuinos, et huius generis cæteros, aut qui glorie diuitijsq; seruiret, aiebat sibi nihil homine uideri stultius: indicās hominis ingenium ad res optimas accommodū si exerceatur: sin ad uitia degeneret, lōge esse infra nutas pecudes.

Dicere solitus est, sæpius in uita parandū λόγον ἢ βρόχον, id est, sermonē quàm laqueum. Qui despōderunt animum, ad laqueum confugiūt, quum ad consolatorium sermonē potius sit confugiendum. Nam animo ægrotanti medicus est oratio. Nec absurdus fuerit sensus, si λόγον accipias pro ratione.

Quum in opiparo conuiuio uideret Platonem nihil attinentem lautitiarum, sed oleis duntaxat uescentem. Quid accidit, inquit, uir sapientissime, ut quum ob huiusmodi mensas in Siciliam profectus sis, hic à paratis abstineas? Ad hæc Platio, At Hercle, Diogenes, et in Sicilia huiusmodi serē cibo contentus eram. Quid igitur, inquit Diogenes, necesse erat Syracusas nauigare? An tum Attica non serēbat oleas? Hoc dictum quidam ascribunt Aristippo.

Diogenes aliquando Platoni occurrit caricas edens, eiq; offerens dixit, Licet participem esse: quum acceptas edisset, Participem esse dixi, inquit, non deuorare, μετασχέιν ἕπιον, ἢ κατασχέιν. Hic iocus ad rem seriam potest accommodari, uidelicet in eos, qui principis, præceptoris, aut parentum permisso abutuntur ad inconcessa. Veluti si quis admonitus, non esse inuile degustare dialecticam, totam uitam ei impendat studio. Dictum ita refertur à Laërtio, ut dubites uter alteri obtulerit caricas.

Plato frugalis quidem erat, sed tamen amans munditiæ,

7 Homo animal stultissimum

8 Ratio

9 Philosophus aulicus

10 Concessis abuti

Gloria teſta

contra Diogenes ſordidus. Itaque calcans Platonis culcitram præſentibus aliquot Dionyſij amicis quos Plato inuitarat ad conuiuium, dixit, Calco Platonis ambitionem. Mox Plato, At quanta ſuperbia tumes ipſe Diogenes, dum alienam ſuperbiam te calcare putas? Hoc ipſum ab alijs narratur lepidius. Diogeni dicenti, Calco faſtum Platonis, Calcas, inquit Plato, ſed alio faſtu. Nam hoc ipſum faſtus erat quòd iactabat mundaſtæ contempium: & qui ſordibus gloriantur, non minus ambitioſi ſunt quàm qui ſplendide ueſtiuntur, ſed aliter. Turpior eſt autem ambitio ex ſuco uirtutis laudem captans. Sotion tamen hoc non aſcribit Diogeni, ſed Platoni Cynico.

12

Liberalitas
nimia

Diogenes à Platone petierat uini paululum, tunc & caricas. Plato miſit lagenam: cui Cynicus hunc in modum gratias egit, Quum interrogaris quot ſint duo & duo, reſpondes, uiginti: ita nec ſecundum ea quæ rogaris das, nec ad ea quæ interrogaris reſpondes. Notauit Platonem ut immodice loquamem, quod idem in illius ſcriptis notauiſt Ariſtoteles.

13

Pauci boni

Percontanti in qua parte Græciæ uidiſſet bonos uiros, Viros, ait, nuſquam, ſed Lacedæmone uidi pueros. Notans totius Græciæ corruptiſſimos mores, adeo ut apud Lacedæmonios, gentem incorruptiſſimam, tantum in pueris reſideret priſca integritas. Simul illud innuit, in reliqua Græciæ ne pueros quidē eſſe bonos: tū & illud, uiros eſſe pueris deteriores, quum ab his oporteat pueros ad probitatem inſtitui.

14

Ridicula præ
feruntur ſalu
taribus

Quum aliquando de re ſeria diſſerens, nullum haberet auſcultatorem attendentem, cœpit ineptam cantionem canere ueluti ſaltaturis. Vbi iam plurimi concurriffent obiurgauit illos, quòd ad ſtulta & inepta frequentes & alacres accurrerent, ad ſeria uerò & ad bene uiuendum uilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auſcultarent. Huic ſimillimum eſt, quod Demoſtheni quidam aſcribūt de umbra aſini.

Repre

Reprehendebat homines quòd luſta, calcitrando, alijsq; hijs ſimilibus ſemet exercerent, ut perui euadant: nullos autem in hoc incumbere, ut probi & honeſti euaderent.

A nullo deniq; hominum genere lingue dicacitatem temperabat. Græmaticos aiebat ſe demirari, qui tanto ſtudio mala Vlyſſis perquirerent, ſua ipſorum mala ignorarent. Olim Grammatici potiſſimum uerſabatur in Homeri rhapsodijs, at is in Odyſſea cōmemorat uarios Vlyſſis errores. Muſicos item accuſabat, quòd in ciſthara diligenter aptarent chordas ad concentus, mores haberent inconcinnos. Reprehendebat & mathematicos, quòd ſolem, lunam ac ſtellas intuerentur, non uidentes ea quæ eſſent ante pedes. Oratores carpebat, quòd ſtuderent iuſta dicere, ſed eadem facere negligenter. Auaros obiurgabat, quod pecuniam uerbis uituperarent, quum eam animo plurimum facerent. Eſt enim hoc auaris peculiare, quod nulli magis deteſtantur auaritiā quàm ipſi.

Taxabat hominum uulguſ, quòd bonos uiros hoc nomine laudarent, quia pecunias contemnerent, nec interim imitarentur quod laudibus extollerent uehementer, ſed pecunioſos magis ſequerentur, quos uituperabant. Deſtomachabatur in eos qui pro bona ualetudine ſacrificarent, & in ipſo ſacro epulis immodicis ſemet ingurgitantes, facerent bonæ ualetudini contraria. Dicebat ſe mirari ſeruos, qui quum uiderent dominos plus æquo uoraces, non illis eriperent cibos. Nam hoc eſſe dominorum ualetudini conſulere, & ſeruis magis conuenit edacitas.

Hactenus dictū eſt, quos quibus nominibus reprehendebat, nūc audi quos laudari. Probabat eos qui uxores ducturi non ducerent, qui nauigaturi non nauigarent, qui pueros fugiendi alturi non alerent, qui ad Remp. acceſſuri non accederent, qui ſe ad conuiuendum præpotētibus cōponerent, nec tamen accede

accederent: significans ab his omnibus abstinendū, eosq; prudentes uideri qui ad ea sollicitati, tempestiuē uertissent sententiam, quod semel aggressis non sit integrum mutare consilium, etiamsi poeniteat institui. Qui duxit uxorem, iam sui iuris non est: qui se mari cōmisit, uentorum arbitrio fertur oportet: qui semel accessit ad remp. scenæ seruiat oportet, et ut cupiat, tutum non est ad priuatam redire uitam.

19 Illi tribuitur et hoc anigma, manus non esse porrigendas *Benignitas* amicis complicatis digitis: inuens non satis esse si comes nos praebeamus amicis, sed comitati comitem adiungendam benignitatem. Qui comiter tractant amicos, dicuntur *Benignitas* $\xi\iota\delta\delta\zeta$, quasi dicas dextrare.

20 Quum captus uenderetur in Creta, praconi roganti quid sciret, et quo titulo eum commendaret emptori, Dic, inquit, te uendere hominem qui sciat imperare liberis. Quidam Xeniaades Corinthius admiratus praconij nouitatem, adiit Diogenem, percontans num sciret quod profiteretur: ubi ex sermone hominis comperit esse sapientem ac doctum, mercatus duxit domum, eiq; suos liberos erudiendos tradidit: quos ille susceptos liberaliter instituit, primumque tradidit artes liberales, mox docuit equitare, arcum tendere, fundam rotare, iaculari telum. In palestra uero non permittebat, ut paedotriba, illos grauioribus laboribus, in morem athletarum exerceret, sed haecenus quantum ad ruborem bonamq; corporis ualitudinem conduceret. Curauit ut ex poetis alijsq; scriptoribus optima quaeq; edicerent, quod ea modo uere scimus quae memoria tenemus: breuiter totius doctrinae summam illis redegit in compendium, quod et citius perciperent, et fidelius memoria complecterentur. Eosdem instituit, domi ministrare parentibus, cibo leui, uiliq; et aquae potu contentos esse: quumq; caeteri *Educatio frugalis*

caesariem alant ad formae commendationem, ille iussit illos radere comam: et si quando prodeundum esset in publicum, incomptos producebat absque tunicis, incaleccatos ac tacitos. Quin et ad uenatum illos instituebat, Lacedaemonios imitatus. His rebus factum est, ut a pueris obseruaretur, perq; illos parenti commendaretur. Alij narrant praeconeum Diogenis iussu ita praedicasse, Est ne quispiam qui uelit emere dominum?

Quum sederet in auctione, uetitus est sedere ac iussus est stare, ob id opinor, ut facilius inspiceret emptor quid emeret. At Diogenes, Quid, inquit, refert quando pisces quocunque modo iaceant emuntur: notans uulgi stultitiam, qui empturi seruum cauent ne quod corporis uitium fallat, nec simili cautione explorant mentis habitum. Is autem deprehenditur ex oratione. *Sermo index animi*

Aiebat sibi uideri mirū, quod quum ollam aut operculum non emerent homines nisi pulsu ac tinnitu exploratum, in emendo homine solo aspectu essent cōtenti: significans hominem nulla ex re melius cognosci quā ex oratione. Ut igitur qui uas fictile teruntio parant emere, digito pulsant, atq; ex tinnitu reddito dignoscūt, sit ne integrum, probae argillae, ac bene coctū: ita priusquā minis aliquot emat hominē, oportebat ad dicendū prouocare, atque ex oratione deprehendere qualis sit. Eodē pertinet dictū superius: piscis mutus est, nec refert quomodo iaceat, quū nihil aliud sit quā piscis: ita non refert quo corporis habitu emas hominem, si silentem emas.

Xeniaade a quo fuerat emptus dicebat, Mihi licet seruo obtemperes necesse est, propterea quod qui nauclerum aut medicum habet seruum, ei tamen parere cogitur, si uelit ex eo capere utilitatem. *Seruo prudenti obtemperandum*

Apud hunc Xeniaade fertur consensuisse, et a suis discipulis *24*

- lis sepultus esse. Rogatus à Xeniaade, quomodo sepeliri uellet, in facie, inquit. Percontanti causam, Quoniã, inquit, paulò post futurũ est ut inferiora fiant superiora: huc alludens, quòd id temporis Macedones rerum potirentur, atq; ex humilibus fierent excelsi: quòd si inuenterentur omnia, fore ut cadauer etiam ex prono fieret supinum. Fortassis illud sensit, nihil referre quo statu corpus exanime sepeliatur, quia in re magna erat uulgi superstitio, porrectis in portam pedibus efferebantur, stantes cremabantur: & hodie stantes ut audio sepeliuntur Iudæi, certè supini sepeliuntur omnes Christiani.
- 25 In foro quondam stans clamabat, Adeste homines, uelut cõcionaturus apud populũ: quumq; iã frequẽtes cõuenissent, nec ille desineret clamare, Adeste homines: quid.ĩ indignati, En adsumus, dic aliquid. Tũ Diogenes baculo illos abigens, homines, inquit, adesse iussi, non sterquiliniã. Nõ putauit hominis cognomen competere in eos qui non uiuerent iuxta rationem, sed brutorum in morem agerentur affectibus.
- 26 Alexander Magnus quum esset Corinthi, adijt Diogenem pro dolio sedentem, cumq; eo multa collocutus est, à quo digressus indignantibus amicis quòd rex illi cani tantum habuisset honoris, qui tanto principi nec assurgere dignaretur, Imò, inquit, ni Alexander essem, Diogenes esse uellem. Adco demiratus est animum illum liberum, ac rebus humanis omnibus superiorem, ut nihil regno similis esse iudicaret. Principua regum felicitas est, quòd nulli seruiunt, sed quicquid uolunt facile efficiunt, tum quòd nullius egeant: atqui hoc ipsum homini præstat philosophia multo uerius, quam regnum monarchis. Quamquam Alexandrum esse, Alexander maius quiddam existimabat quàm regem esse.
- 27 Negabat illos debiles ac mancos appellandos, qui surdi essent aut cæci, sed qui peram non haberent. Lusit autem affinitate

Sepultura

Homines pe-
cudũ similes

Philosophia

nitate uocum. Nam ἀνά τινος Græcis dicitur mancus aut mutilus, ἀτίνος qui peram caret: inuens opinor hominem ad omnem uitæ functionem inuilem esse qui expers sit philosophiæ. Pera enim Cynicorum penus erat.

Ingressus aliquando iuuenum conuiuũ, capite semitonso, non solum non comiter exceptus est, sed multis plagis onustus dimissus est. Quos ille hac ratione est ultus: Nomina iuuenum à quibus fuerat cæsus albo inscripsit, itaq; obambula- bat soluto pallio: plagarum notæ loquebantur quid esset passus, & album prodebat autores. Hoc pacto iuuenes inhumana nos omnibus obiurgandos ac reprehendendos exposuit.

Quoniam Cynicus erat, canis dictus est, & hoc uitæ genus multis laudabatur, nemo tamen imitabatur. Itaque dicere solitus est, se canem esse laudantium, sed laudatorum neminem cum laudato cane audere uenatum ire.

Iactante se quopiam ac dicente, Viros supero in Pythijs, Equidem, inquit, uiros, tu uerò mancipia. Lusit rursus affinitate uocum, quæ est inter ἀνδρες & ἀνδραπόδοι. Mancipia autem appellabat quicumque seruirent cupiditatibus: has philosophia uincere pulchrius est, quàm in Pythijs ludis uincere uiros.

Cuidam admonenti, ut iam senex quiesceret à laboribus, Quid, inquit, si in stadio currerem, uirũ oporteret iam metæ uicinum cursum remittere, an magis intenderes? Rectè sensit, uirtutis studium hoc magis intendendum quo minus superest uitæ, quòd turpe sit tum ab honesto instituto refrigescere.

Aliquando uocatus ad cenam, negauit se uenturum. Roganti causam, Quoniam, inquit, heri mihi non sunt actæ gratiæ, uulgus hominum postulat sibi ueluti pro magno beneficio gratis agi, si quæ admiserint ad conuiuũ. At Diogenes licet pauper, existimabat sibi deberi gratiam, quòd nõ gra-

uitæ

28

Vindicta
ciuiliis

29

Virtus lauda-
ta tantum

30

Serui ueri

31

Honesti stu-
dium inten-
dendum.

32

uaretur interesse conuiuio, quia nusquam iret a symbolo, sed
lautius philosophiæ sermonibus pasceret conuiuatoris &
conuiuorum animos, quàm ille corpus epulis.

33 Demosthenem adolescentem aliquando in publico diuerso-
torio prandentem deprehendit, quum ille conspecto Dioge-
ne sese subduceret introrsum, Tantò magis, inquit, in diuerso-
torio futurus es: significans hoc illum magis fore conuiua-
rum fabulam, quòd non solum ibi uersaretur, sed etiam tan-
quam in re nefaria deprehensus sese subduxisset. Hoc enim
memorabilius, quàm quòd illic potaret. Alij narrant hoc cui-
dam adolescenti dictum, Is potuit & Demosthenes esse: sim-
plicior autem sensus est, ut accipiamus adolescentulum ad-
monitum, ne intro fugeret, sed foras. Nam quo interius sese
abdebat in popinam, hoc magis erat in popina.

34 Hic est ille Hospitiibus quibusdam celebrem illum Demosthenem ui-
dere cupientibus, porrecto medio digito, Hic est, inquit, ille
Demosthenes Atheniensium orator. Digitus pollicis proxi-
mus index dicitur, quòd hunc intendentes solemus aliquid
commonstrare. Digitus autem medius apud prisicos infamis
habebatur ob causam hic non referendam. Porro Demosthe-
nes uulgò male audiebat, quasi parum uir esset. Id significans
Diogenes, maluit illum medio quàm indice demonstrare.

35 Cuidam exciderat panis, eumq; reliquit, quòd puderet rea-
cipere. Hunc castigare uolens Diogenes iniecto fune collo-
cauit, ut iraxit urceum per ceramicum, hoc faciens in poculo, quòd
ille in pane facere erubescerat.

36 Cum multis uideretur immodice philosophus, respondit,
Exempla insignia sese imitari chori magistros, qui tonù legitimum excedere so-
lent, ut alij congruum arriperent. Quod enim excedit mo-
dum, tametsi uitiosum est, tamen ad excitandam aliorum socora-
diam conducibile est. Ita palliū ac doliūm Diogenis, diuitiibus
suis

suis delicias exprobrabant.

Dicebat plurimos insanire præter digitum. Nam si quis 37
assidue medium digitum intendat uice indicis, uulgò habetur Insaniæ ge-
insanus: si quis indicem, sanus uidetur. At plurimi sunt homi- nera
nes qui grauius insaniunt in rebus serijs, quàm si digitum
pro digito porrigant, & tamen hi uulgò non habentur insa-
ni. Quemadmodum & hodie parentes in liberis pro graui
peccato castigant, si leua pro dextra utantur: atqui non ite-
dem castigant eos, quum turpia pro honestis eligunt.

Taxabat & in hoc hominum insaniam, quòd res pretio 38
sas minimo emerēt, uenderentq; uilissimas plurimo. Statuam Aestimatio
enim tribus nummum nullibus emi, quum farina chœnix præpostera
duobus æretis ueniret. At statua nihil opus ad uitam, sine fa-
rina uiuere non licet. Conueniebat igitur farinam multò
statui esse cariorem. Philosophus pretia rerum aestimabat
usu naturali, uulgus aestimat stulta persuasione.

Quòd supra retulimus de Xenia, quidam ita narrant: 39
Quum esset emptus Diogenes, perinde quasi ipse Xenia-
dem emisset, dixit illi, Vide ut iussis meis parcas. Quumq; Seruus prudē-
ille diceret *δύω ἡρώματα*, significans rem præpostere agi, tior hero
si seruus imperet hero, Si medicum, inquit Diogenes, emisses
eger, non illi præscribenti obtemperares, an diceres, *αἰὼ
πρόμαον*; Si herus corpore male affectus auscultat seruo
rei medicæ perito, multo magis decet animo ægrum auscul-
tare seruo philosophiæ perito: quòd enim ars medica præ-
stat corpori, hoc philosophia præstat animo: illa medetur fe-
bri, hæc prauis cupiditatibus. Quanto autem animus præ-
stat corpori, hoc illius morbi sunt quàm huius grauiores.
Læcius addit, quum à præcone rogaretur, quo titulo uellet
predicari, isq; respondisset, se scire imperare liberis: ubi ui-
disset prætereuntem quendam bene cultum, Huic, inquit, me
uende,

uende, nam is eget domino.

- 40 Cuidam ambientia à Diogene in Philosophie disciplinam recipi, admissio explorandi gratia pernam in uia ferendam dedit, seq; iussit sequi. Ille præ pudore, abiecto quod gestabat, furtim se subduxit. Aliquanto post forte fortuna illi factus obuius, ridens, Tuam, inquit, ac meam amicitiam perna dimit: indicans illum non esse idoneum philosophiæ discipulum, qui stultum pudorem non posset contemnere. Neq; enim turpe est gestare pernam, sed ab honesto recedere turpe est. Diocles hoc ipsum paulo secus narrat. Quum quidam ambiens esse Diogenis discipulus dixisset illi, Impera mihi Diogenes, admissio in famulitium casei frustum portandum dedit. Id quum ille ob pudorem recusaret, Nostram, inquit Diogenes, amicitiam paululum casei dimit.
- 41 Quum aliquando uidisset puerum caua manu bibentem, Hic puer, inquit, me frugalitate superat, qui supellectilem superfluam mecum circumferam: & eductum è pera poculum ligneum abiicit, Nesciebam, inquit, & in hoc nobis prouidisse naturam. Quum alterum puerum uidisset uasculo fracto, cauo panis excipere lenticulam, abiicit & catinum ligneum, ut superuacaneum. Hæc patiari uideri ridicula, modo fateamur, immodicum simplicitatis exemplum in hoc utile: ut nos nostri luxus pudeat.
- 42 Sapiens diues omnia sunt, deorum autem amici sunt sapientes, & amicorum communia sunt omnia, sapientum igitur sunt omnia. Sed eodem syllogismo reijci poterat petens aliquid, Quæ petis habens omnia?
- 43 Quum uidisset feminam dijs procumbentem, ita curuato corpore, ut à tergo quedam apparerent quæ nudari non decet oculis hominum, adiit illam dicens, Non uereris mulier

lier ne stante post tergum tuum deo (nam illius plena sunt omnia) parum decenter te geras? Aesculapio percussorem consecrasset dicitur, qui accurrens procidentes in faciem contereret, hoc figmento deterrens homines à superstitione, qui credunt deos non audituros, nisi ipsis indecoro corporis gestu supplicent.

Solitus est ioco dicere, sibi tragicas execrationes occurrisset, quod esset εὐεσιος, ἀπολις, ἀπατρις, ὠλωχες, ἀλήτης, Paupertas tra- & ἡμιπόβιος, id est, domo, ciuitate patriæ, carens, pauper gica & erro. Alludens ad locum aliquem è tragedijs. De Oedipi execrationibus nobis dictum in Chiliadibus.

Quin & illud dixisse fertur, quod fortunæ opponeret a- 44 nimum fiduciam, legi naturam, affectibus rationem, eo quod his tribus paratur ac seruatur hominum tranquillitas. Aduersus Philosophi fortunæ procellas tuetur sapientem animus impavidus: nauita ram pro lege sequitur, cui si repugnet lex, contemnit eam: porro cupiditatum tumultus ratione compescit.

Quum Alexander Magnus inuiseret Diogenem, reperit 46 eum in cranio sedentem pro dolio, ac laceras schedas glutino commutetem. posteaquam rex multa cum illo colloquutus pararet abire, diceretq; Cogita Diogenes quid à me uelis petere, nã quicquid optaris feres. Mox, inquit, de alijs, interim secede paulisper. Cum rex secessisset, putas illum uelle deliberare, diutius silentii repetijt, Pete quod uis Diogenes, Hoc, inquit, uolebam, nam prius arcebas mihi solem ad id quod ago necessarium. Alij narrant illum dixisse, Ne mihi feceris umbram, quod uellet apricari.

Memoratur & illud: Alexandrum ita fuisse loquutum, 47 Adsum ô Diogenes tibi subuēturus, quandoquidem uideo te Philosophus paucis eget multis egentem: cui Diogenes, Vter nostrum pluribus eget: ego qui ultra peram & palliū nihil desidero: an tu qui non

contentus patrio regno, tot periculis temet obiectis ut latius imperes: adeo ut uix totus orbis tuæ cupiditati uideatur satis futurus?

48 Quodam tempore cum diutissime legens tandè eò uenisset ut uideret charitã uacuã, Bono, inquit, animo estote uiri, terram uideo. Alludens ad longa nauigatione fessos, qui recreantur animo quum ipsis procul apparet portus.

49 Cuidam sophisticis argutationibus colligenti, quòd Diogenes haberet cornua: frontem ac tempora manu contrectans, Atqui, inquit, ego non uideo: irridere maluit friuolum enthymema quàm soluere.

50 Quum Zenon in scholis differens, acutissimis rationibus probaret nullum esse motum, nec esse posse, Diogenes sura genis cœpit inambulare. Id admiratus Zenon, Quid inquit, agis Diogenes? Confuto, inquit, tuas rationes. Taxans intearim inanem ingenij ostentationem.

51 Sophista quidam uolens apud Diogenem ostentare acumen ingenij, hunc in modũ ratiocinatus est: Quod ego sum, tu non es. Cum annuisset Diogenes, Ego, inquit, sum homo, tu non es homo. Tum Diogenes, A me, inquit, incipe, & rectè collegeris. Non dignatus est aperire, quid haberet uitij ratiocinatio, sed maluit irridere de tam friuolis nugis sibi placentem. Si sic sumpsisset, tu es homo, sequebatur sophistam non esse hominem.

52 Cuidam ad ostentationem ingenij multa de rebus cœlestibus differenti, Quã nuper, inquit, de cœlo uenisti? Socrati in hoc reuulit, cuius est illud: Quæ supra nos, nihil ad nos.

53 Eunuchus quispiam contaminatæ famæ inscripserat ædibus suis, καὶ ἐν εἰς τὸ κακόν, ne quid ingrediatur mali. Id uidens Diogenes, Aedium, inquit, dominius quã ingreditur? Eunuchus boni ominis gratia posuerat titulum, ne quid inlicitatis

licitatis attingeret domum, id Diogenes detorsit ad mala animi, quæ sola uerè mala sunt.

Nactus unguentũ eo pedes inunxit præter morem publicum. Id demirantibus dixit, Quoniã unguentum capiti infusum exhalatur in ærem, à pedibus autem ascendit ad nares. Similiter alius reprehēdit publicam consuetudinẽ, qua coronas capiti imponunt, quũ magis cõueniat infra nares ponere, quòd fragrantie uapor nõ tam descendat quàm ascendat.

Athenienses hortabantur Diogenem, ut mysterijs initiaretur, addentes quòd initiati apud inferos principatũ teneant. Ad quæ Diogenes, Per quàm ridiculũ est, inquit, si Agesilaus & Epaminondas in cœno degunt, & Patecion sur ac uilissimi quicq; homines, quòd initiati sint, in beatorum insulis erunt. Grauitè taxauit sacerdotum mores, qui quæstus gratia blandiebantur hominum imperitorum superstitioni persuadentes initiationem conferre felicitatem post hanc uitam, quum ea parata sit his, qui pijs & egregijs factis eam promeruerint, siue sint initiati, siue non sint.

Quum primũ cœpisset philosophari, quum in dolio, sicco mucidoq; pane uescens solus, audiret totam urbem lætitia perstreptentem, erat enim dies festus, sensit animo nomihil tædij, diuq; secum de relinquendo uitæ instituto cogitauit. Sed quum tandem mures uideret adrepentes, panisq; micas edere, Quid tibi displices, inquit, ò Diogenes? sat magnificus es, ecce etiam parasitos alis.

Platoni ipsum ob uitæ sordes canem appellanti, Sane, inquit, nam ad eos qui me uendiderant recurri: Solè enim canes si uendantur, ad ueteres dominos recurrere. Non offensus est cõuicio, sed commode interpretatus est. Quum Aeginam nauigaret, interceptus est à piratis, atq; in Cretã perductus, ibiq; uenditus. Eos piratas puto fuisse Corinthios,

aut Athenienses, aut certe Aeginetas.

58 *Homines nō* Quum ē balneis redeuntem quidam rogassent, num illic
homines esset multum hominum, negavit esse. Rursus percontatus,
 an illic esset multa turba, annuit: significans hominis uocaba-
 bulum in paucos competere.

59 *Ridiculum* Narratur et illud uix credibile: Plato sic definiat ho-
 minē, homo est animal bipes absq; pennis. Ei definitioni quū
 discipuli Platonis applaudent, Diogenes gallum gallina-
 ceum pennis ac plumis nudatum produxit in scholam, En, in-
 quiens, hic est homo Platonis. Itaq; definitioni adiectum est,
 latis unguibus, quod aues eiusmodi non habent.

60 *Festiuum* Percontanti qua quis hora prandere debeat, Si diues est,
 inquit, quum uult: si pauper, quum potest.

61 *Educatio* Apud Megarenses quum uideret arietes pelibus tectos
 aduersus frigoris iniuriam, ipsorum autem filios nudos, Sa-
 tius est, inquit, Megarensis esse arietē quā filium. Traditum
 est de Megarensibus, quod indiligēter habēt filios suos.

62 *Sera monitio* Quidā in publico gestans lōgam trabē, per imprudentiā
 percusserat Diogenē, moxq; ex more dixit, Caue. At Dioge-
 nes, Nū, inquit, me uis iterū percutere? Alij sic narrāt: dicen-
 ti caue, baculū impexit in caput, et post ictum, adiecit caue,
 par pari refrens. Nam ante lesionem dicendum erat caue.

63 *Homo rarus* Quodam tempore lucernam accensam gestans obambula-
 bat in foro clarissima luce, quærētī similit. Rogantibus quid
inuentu ageret, Hominem, inquit, quæro: notans publicos ciuitatis
 mores uix homine dignos.

64 *Gloria tecta* Quum aliquando persusus esset aqua, staretq; toto distila-
 lans corpore, circumstantes aliquot, ut sit, commiserabantur
 hominem indigna passum. Quibus Plato, nam et is forte
 tum aderat, Si uultis, inquit, commiserari Diogenem, abite:
 notans in philosopho gloriæ cupiditatem. Hoc igitur specta-
 culo

culo quoniā delectabatur, felix erat potius quā miserādu:
 at si nullo teste persusus fuisset, tum uerē fuisset miserabilis.

Colaphum impingenti, Profecto, inquit, nesciebam me ca-
 65 pite galeato ambulare. Ludens manum pronam galeam di- Moderatē
 xit. Nec aliter ultus est percussorem. Nisi forte legendum
 est, nesciebam capite galea tecto incedendum esse.

At non eadem patientia tulit Midiam, qui impacto illi co- 66
 lapho dixerat, Tria millia tibi in mensa sunt posita: per ludī
 brium illi gratulans, quod pro colapho tantum nummorum
 ex multa ad ipsum esset rediturum si lege ageret. At Dio-
 genes postridie sumpto pugilum loro, coq; impacto Midie Par pari
 totidem uerbis dixit, Tria milia tibi in mensa sunt posita.
 A. Gellius narrat de quodam, qui pro delectamento habebat
 manu depalmare homines, moxq; ē crumena quam in hoc
 circumserebat, iussit numerari multam. At Diogenes decla-
 rauit, non omnes esse ea patientia, ut multa contenti sint.

Philosophi uulgō hoc nomine male audiebant, quod deos 67
 aut non crederent esse, aut contemnerent. Hoc inuens Ly-
 sas interrogabat Diogenem, crederet ne esse deos. Cui Dio Salsē
 genes, Qui conuenit, inquit, ut nō credam, quum persuasum
 habeam, te dijs inuisum esse? Hoc dictum quidam attribuunt
 Theodoro. Non respondit ad questionem, sed in contume-
 liose interrogantem retorisit sermonem.

Conspicatus quendam se religionis causa aspergentem 68
 aquis fluuialibus: Nam hoc ritu prisca solent purificari, si Superstitio
 quid piaculi commissum crederent. Infelix, inquit, quum er-
 ras in Grammatica, non absolueris aspersus: multo minus
 aspersio te liberabit à uitæ criminibus. Rectē notabat ho-
 minum superstitionem, qui crederent sensibili elemento pur-
 gari maculas animi, nisi prauas cupiditates amputassent.

Eos summopere reprehendebat, qui si quid secus eueni- 69

Vota stulta set, fortunā incusarent, id quod uulgus hominum solet: dicens ipsos homines potius incusandos, qui postularent à fortuna, non quæ uerè bona essent, sed quæ ipsis bona uiderentur. Nam si permitteret dijs, quæ ipsi iudicant optima, dare, daret: nunc acceptis his quæ flagitarunt, impudenter incusant deos.

70 Superstitionem hominum qui in somnijs terrentur, hoc pacto deridebat, Quæ uigilantes, inquit, agitatis, ea non curatis: quæ uerò dormientes somniatis, sollicitè perquiritis. Ad felicitatem enim aut infelicitatem hominis non tam refert quid patiatur in somnijs, quam quid agat uigilans. Ibi quoties aliquid turpe committit, oportebat metuere deorum iram ac tristem euentum, non si quid dormientibus sit uisum.

71 In Olympijs præconem ita pronuntiantem, Doxippus uiros uicit, correxit Diogenes, Hic, inquit, mancipia, sed ego uiros: significans eos qui certarent Olympia, non esse uiros sed gloriæ mancipia. Solus philosophus uincit uiros. Simile huic est quod supra retulimus.

72 Quum Philippus exercitum haberet apud Cheroniam, uenit eò Diogenes, & comprehensus à militibus deductus est ad regem: qui conspecto Diogene ignoto iratus exclamauit, Explorator. Cui Diogenes, Proxus, inquit, explorator, nam huc ueni inspecturus insaniam tuam, qui non contentus regno Macedonum, aliena captans temet in discrimen conijci, ne & regno & uita priueris. Rex admiratus hominis libertatem, iussit illum abire liberum.

73 Alexander Macedonum rex miserat epistolam ad Antipatrum, per quendam nomine Athliam: quum id temporis forte adesset Diogenes, qui Cynico more dixit, Athlius ab Athlio per Athliam ad Athlium. Porro athlius Græcè nasserum sonat multisq; laboribus afflictum, unde & athletic nomen. Sensit philosophus, principes ob ambitionem assiduis

bellis

bellis tumultuantes uerè miseros esse: æque miseros qui illorum cupiditatibus inferuient.

Inuitatus ut ad Alexandrum ueniret, recusauit: at Perdiccæ 74 præfecto minitanti necem ni ueniret, Nil, inquit, magni feceris, siquidem & cantharis & phalangium idem possunt. Cantharis pusillum est insectum non dissimile scarabeo, sed presentaneum habens uenenum: phalangium aranei genus est nocentissimum. Nec dubitauit uicissim minitari Perdiccæ se feliciter uicturum, si sine illo uiueret: indicans infelices esse qui cum Perdicca uiuerent.

Aiebat faciles esse deos ad donandam hominibus uitam, 75 caterū hanc ignorari ab his, qui quærunt dulciora, unguenta, aliasq; hoc genus delicias. His enim qui fruuntur, credunt se uiuere, quū ueram uitam, tranquillam ac suauē sola præstet sapientia. Non igitur dii sunt incusandi, sed homines, qui per stultitiam non postulant ab illis uitam, sed uoluptates.

Conspectus delicatū quædam à seruo calcari, Nondū, inquit, 76 fat beatus es, nisi te etiam abstergeat: id erit, si mancus fueris. Visum est Diogeni non multo minus absurdum in calcatu abuii opera famuli, si quis ipse sibi hoc præstare ualeat, quàm si post exoneratam aluum adhibeat famulum abstergendo podici. Quanquam intelligi potest & de abstergendo naso. Philosopho ethnico prodigiose deliciae uidebantur, ethnicū calcari à famulo: at ego noui Christianū, sacerdotem, ac Theologum, cui quum nullum esset membrū mancum, tamen aditurus latrinam famulos accerserat qui soluerent ligulas, item reuersus qui alligarent. Id ego uidens, sic mecum cogitabam, Utinam hic adesset spectator Diogenes.

Conspicatus duci quendam, qui phialam ex arario furatus 77 sustulerat: Ducebatur autem à magistratibus quos illi Salsæ ieronymos appellat; Magni, inquit Diogenes, fures

paruum

paruum ducunt. Vinam hoc non possit uere dici in magistrastratus aliquot Christianos, à quibus ad laqueum adigitur interdum, qui x. drachmas sustulit, ipsi impunè magnis furatibus, uel peculatu potius ditescunt.

78 Videns adolescentem lapides iacentem in cruce, Euge, inquit, scopum attinges. Innuens fore, ut aliquando in crucein ageretur.

79 Quum adolescentuli circumstantes Diogenem acclamassent, Canis, canis: ac mox territi fugere cœpissent, rogatq; querur fugerent, dixissent, ne mordeas nos canis: Bono, inquit, animo stis filioli, canis non edit betulam. Tecte illis exprobrans mollitiem.

80 Cuidam sibi placèti, quòd leonis exuuiò tectus incederet, Hypocritis Non tu desines, inquit, uirtutis stragulas pudescere? Indecorum esse censuit; quòd homo mollis Herculis amictum sibi uindicaret. Idem dicit potest ijs qui prodigioso amictu profitentur sanctimoniam, uita non respondente.

81 Predicantibus beatum Callisthenem philosophum, quòd apud Alexandrũ apparatus splendido exciperetur. Imò, inquit, infelix est, quòd illi prandendum cenandumq; sit, quum Alexandro uisum fuerit: sentiens nihil esse beatum si absit libertas. Hic est Callisthenes Aristotelis discipulus, quem Alexander tandem coniecit in carcerẽ, ubi et perijt. Quidã pro Callisthene supponũt ipsum Aristotele, cuius felicitatẽ predicantibus quòd cũ regis filio uiueret: Aristoteles, inquit, prædet quum uult Alexander, Diogenes quum uult Diogenes.

82 Si quando egebat pecunijs, eas ab amicis accipiebat: at Benignitas suggillantibus eum, quòd præter philosophi dignitatem peteret, quòd esset mendicorum: Imò, inquit, non peto, sed re-peto, ἐν ἀγῶνι, ἀλλ' ἀπαγορεύω. Repetimus enim mutuum aut depositum. Amicus autem egenti amico dans non donat, sed

sed reddit quod debebat. Quisquis enim in tali casu pecuniam seruat, rem alienam detinet.

Quum adolescens quidã comptior Diogeni proposuisset 83 questiuunculam, Non tibi prius, inquit, resposurus sum, quàm Mollities sublati uestibus ostenderis utrum masculus sis an foemina. Ex cultu parum uirili notauit illius mollitiem.

Alteri cuidam adolescenti, lusum quẽdam amatorium ele-ganter in balneis exhibitũ, quòd Græci uocant ποταβίζειν, Ars inhoneste Diogenes, Quo melius, inquit, hoc deterius: damnans im-probatam artem qualis est et alea, cuius quo quisq; est arti-fex melior, hoc ur est deterior.

Quum Diogenes adesset conuiuio, qui accumbebant ap-pellantes illum canem, ossa illi proieciabant, quòd id canibus fieri consueuit: at ille discedens à tergo cõmungebat accumbentes: significans et hoc esse canum.

Oratores ac ceteros omnia ad gloriam facientes, appel-labat τριτοβρωτες, id est, ter homines ancipiti dicto. Nam Ter homines ut uulgus hominem esse negat, qui nec doctus est nec humanus: ita philosophus hominem uocabat miserum, qui nihil haberet supra hominem. Siquidem iuxta Homerum, nullum animal homine miserius. Proinde ter homines dixit, ter miserus, qui sua studia omnia conferrent ad rem inanissimam, ac populari multitudini, multorum capitum belue seruirent seruitutem.

Diuitem quendam indoctum, sed splendide uestitum, χρυσόμυλον appellabat, hoc est, ouem aureo uellere. Nam tales fuisse proditum est à poetis, qui minimum ualerent ingenio, ouillis moribus etiam prouerbio dicebantur.

Præteriens prodigi cuiusdã ædes inscriptionẽ habentes, uenales, Facile, inquit, diuinabam fore, ut præ immodica crapula domũ enumeret. Iã enim domũ absumpserat antequam uenalem

uenalem proscriberet. Vomitus igitur erat ille uerius quam uenditio.

89 Dolor dissimulatus Desine, inquit, et tu perturbationis indicia prae te ferre: significans nulla re melius improbitatem ledentium finire, quam si qui leditur dolore dissimulet. Etenim qui ob id incessunt hominem, ut illum discruciet, desinent si uiderint illum nihil commoueri, Et Graecis suspicor alium esse sensum. Quum enim adolescens quereretur sibi turbam esse molestam, παύσαι γὰρ, inquit, ἢ σὺ τὰ δειγμένα τοῦ ἀσχηματιστοῦ ἀπεπέπει, id est, At desine tu quoque signa mollis et effeminati circumferre.

90 Salsè Citharædum imperitum obesoque corpore et ab omnibus uituperatum, solus Diogenes laudabat. Demirantibus quam ob rem id faceret, Laudo, inquit, quod quum talis sis, maluerit se cithara quam latrocinij exercere: significans illum corpore ualidum, ingenio rudem, latrocinij aptiorem esse quam musicae. locus est ab inexpectato.

91 Salsè Alterum citharædum, qui quoties caneret, ab auditoribus deserebatur, obuium ita salutabat, Salue galle. Quum ille offensus salutationis nouitate diceret, Quid ita? Quoniam, inquit, cætu tuo excitas omnes. Iocum captauit ex ambiguitate uerbi Graeci: ἀναγέπειν enim dicitur et qui excitat dormientem, quod solent galli gallinacei male canentes: et qui sedentem excitat ut surgat, quod ille solet.

92 Quum adolescentem quendam insigni forma plurimum inuenerentur, Diogenes incuruato corpore sinu lupinis implebat. Ad hoc spectaculum conuersis omnium oculis, aiebat, mirari se, quum adolescentulo dimisso, sese intueretur: obiter notans illorum intemperantiam.

93 Superficio Cuidam uehementer superstitioso, ac lenurum laruarumque terror

terroribus obnoxio, necem ipsi minanti, dicentiq; unico ictu tibi perfringam caput: At ego, inquit, si id feceris, tibi finister astans, ut contremiscas efficiam. Significans se mortuum etiam illum terrere posse, a quo uiuus contenebatur. Hic tamē affectus et hodie plurimos habet, qui quum sint aduersus uiuos feroces, aduersus umbras sunt formidolosissima.

Ab Hegesia rogatus, ut ipsi libros aliquot comodato daret, Non sapiens, inquit, Hegesia, qui quum caricas non pictas sed ueras eligas, uera exercitatione neglecta ad scriptas te conferas. Hoc dicto notauit eos, qui per omnem uitam nihil aliud quam legunt philosophorum libros, recte uiuendi præcepta continent, quum uirtus magis usu discatur quam lectione. γράφειν Graecis anceps uox est ad scribere et ad pingere. Itaque uirtus libris expressa, quodammodo picta uirtus est. Absurdum autem uideretur, in caricis habere delectum, in uirtute non ite.

Cuidam illi probro obijcanti quod exularet a patria, Miser, inquit, istius rei causa philosophatus sum: siue quod exilium compulisset Diogenem ad philosophandum, siue quod ideo didicisset philosophiam, ut exilium similesque casus aequo animo perpeti posset.

Alteri cuiusdam per conuicium dicenti, Sinopenfes te exilio damnant, At ego, inquit, illos mansione: significans se quod solum uertere iuberetur, nihilo infeliciorum esse his, qui in patria manerent, nec exilium aequo animo pati possent. Tam enim miserum est manere coactum, quam exulare coactum: Philosophus cui quæuis terra patria est, si iubeatur ire exulatum, unius tantum ciuitatis exul est. At qui nusquam potest uiuere nisi in patria, plurimarum regionum exul est. Diogenes autem ob adulteratam, ut putant, monetam solum uertere iussus est. Erat autem Sinopenfis. Hoc ita refert Plutarchus in libello de exilio, Te Sinopenfes Ponto exule esse

esse iusserunt, At ego, inquit, illos hac damno poena, ut in Ponto extremisq; Euxini litoribus inclusi perpetuo maneat. Diogenes mutarat patriam, sed in melius: exulabat potius, qui infelici regioni erant ascripti.

97 *Quam Olympionicen, hoc est, in Olympijs certare solitum offendisset pascentem oves, Quam celeriter, inquit, o praclare ab Olympijs ad Nemea te contulisti, ludens affinitate uocum. Nam νέμεα certamina dicuntur à loco, quem admodum Olympia. Νέμεω uerò Græcis pasco sonat, et νομῶς pascuā.*

98 *Interrogatus quamobrem athleta nihil sentirent, Quomam, inquit, suillis ac bubulis carnibus educati sunt. Nam athleta crassioribus cibus enutriuntur, qui corpori quidē robur conferunt, sed mentis acumen hebetant. Vocis autē ambiguitas dedit ioco locum. Nam ut Græcis ἀδρανέσθαι, ita Latinis sentire, tam ad animum quàm ad corpus pertinet. At percontator ille querebat quid esset causæ, quare athleta ueluti sensu carentes non offenderentur plagis. Diogenes animorum stuporem notare, maluit.*

99 *Solitus est interdum adire statuas, et aliquid ab illis petere. Demirantibus quare id faceret, Ut consuescā, inquit, nō comoueri, si quando ab hominibus non impetro quod peto.*

100 *Posteaquam inopia compulsus cepisset mendicare, his uerbis solet aggredi, Si cui alteri dedisti, da et mihi: sin nemini, à me incipe. Significabat se non inferiorem ceteris mendicis: itaque par esse ut qui daret quibuslibet, daret et Diogeni: qui uerò tam parcus esset ut nemini quicquam daret, huic tempus esse ut aliquando dare incipiat.*

1 *Interrogatus aliquando à tyranno è cuiusmodi ære potissimum oporteret fieri statuas, Ex eo, inquit, ex quo fusi sunt Harmodius et Aristogiton: inuens illum esse tollendum, quod*

quod illi tyrannicide fuerint.

Percontanti quo pacto Dionysius uteretur amicis, Ut utriusque, inquit, plenos suspendit, inanes abijcit: significans à tyranno diuites occidi, pauperes negligi.

Quidam gloriosum titulum inscripserat adibus suis, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes ex inscriptione stultitiam hominis deprehendens, adiecit, τὸ πόλεμον ἢ συμμαχίαν, id est, Post bellum auxilium: indicans seram esse malorum omnium deprecationem, posteaquam talis immigrasset. Colebatur enim Hercules ἀλεξίμαχος, malorum depulsor. Eum oportuit in aedes immigrare priusquam immigrasset dominus aedium, qui ipse erat magnum malum.

Luxuriosum quempiam in diuersorio conspiciens uescens oleis, Si sic prandisses, inquit, non ita cœnares: sentiens non esse frugalitatis quod cœnaret oleas, sed quod stomachus nimis lauto prandio grauatus, nihil appeteret in cœna. Nam tenue prandium optime condit cœnam.

Dicere solebat, cupiditatem esse malorum omnium arcem, procul abludens à sententia Salomonis, qui dixit, cupiditatem radicem malorum omnium.

Bonos uiros dicebat esse deorum simulacra. Deorum, quum sint optimi natura, proprium est bene facere omnibus, nocere nemini. Hæc imago melius relucet in sapientibus ac bonis uiris quàm in statuis, quum dii sint incorporci.

Amorem dixit otiosorum negotium, quod hic affectus potissimum occupet otio deditos. Ita fit ut dum otio uacant, in rem negotiosissimam incidant, nec interim tamen quicquam bone rei agunt.

Percontanti quid esset in uita miserimum, Senex, inquit, egenus. Siquidem ubi nature præsidia destituunt hominem,

extrarijs rebus fulcienda est etatis imbecillitas. Verum inter egenos habendus non est, qui bonas artes ac probos amicos sibi parauit certissimum senectutis uiaticum: ille infelicissime egenus est, qui nulla uirtute praeditus est.

9 Interrogatus quae bestia morsum haberet nocentissimum, si de feris, inquit, interrogas, obrectator, si de cicuribus, adulator. Nam obrectator praese fert odium, adulator sub amici persona multo etiam laedit grauius.

10 Conspiciens duos centauros pugnantes in tabula pessime pictos, Vter, inquit, horum deterior est? Notans pictoris imperitiam, quasi dubitaret uter esset deterius pictus. Vtus est autem uoce ambigua, nam χείρων & peior dicitur, & in pugna inferior.

11 Orationem blandam non ex animo proficiscentem, sed ad gratiam compositam, dicere solet, melleum laqueum, quod blandè amplectens hominem iugulet.

12 Luxuriosorum uentrem uitae charybdim appellabat, quod omnia deuoraret, nec satiaretur unquam. Charybdis tantum ea sorbet quae mari uehuntur, & reuoluit tandem quod absorbit: at lurconum uentribus nec aer, nec terra, nec flumina, nec maria sufficiunt; quin & domos & agros totos absorbent, nec reuolunt.

13 Quum quidam Diogeni referrent, Didymonem moechum comprehensum, Dignus est, inquit, ex ipso nomine suspendi. Porro Didymi Graecis testiculi dicuntur: ab his igitur unde nomen habebat, & quibus peccauerat, uult eum suspendi.

14 Physicus quidam interrogauit Diogenem, quam ob causam aurum palleret; Quoniam, inquit, plurimos habet sibi insidiantes. Pallent autem qui metuunt.

15 Quum uideret mulierem in lectica, dixit: Cauere non conuenire ferre: notans tam effera ac noxium animal ferrea cauea

uea coercendum. Lectica uero selle genus est cancellatae, ut aliquam caueam speciem praebet: in hac diuites ac delicatae sedere, atque etiam gestari solent.

Seruum fugiuum uidens ad puteum sedentem, Vide, inquit, adulescens ne excidas: ambiguo uerbo ludens. Nam excidit, qui in puteum decidit, ἐκπίπτει, id est, excidit, qui de loco pellitur. Arbitror autem puteos olim fuisse sacros, & ab his non fuisse fas quentquam ui detrabere, quemadmodum est templis aut a statua principis.

Quum in balneis uidisset λωποδύτην, id est, furem uersum, dixit illi, Num ad unctiunculam, an ad aliud uestimentum? Rursum lusit affinitate uocum, quae Latine reddi non potest, Graece est, ἐπὶ ἀλειμματίον, ἢ ἐπὶ ἄλλῳ ἱματίον, dictiones minime discrimine soni inter se differunt. ἀλειμματίον unguentum est, unde & aliptae dicti. Inde ἀλειμματίον diminutiuum: ἄλλῳ ἱματίον duae dictiones, sed ob σωμαλοιοφῆν propemodum una uidetur, quam si remoueas, est ἄλλο ἱμάτιον, id est, aliam uesticulam. In balneis enim olim ungebantur, & ibidem fures suum agebant negotium, quod positus uestibus lauare mos est. Notabat itaque furem, quod alibi furatus uestem, eò uenisset alteram furaturus.

Ingressus aliquando sordidum balneum, dicebat, Qui hic lauans, ubi lauatur? Significabat illic homines pueros sordidari, & ibi lotis opus esse alio balneo quo mudentur.

Quum aliquando uidisset mulieres ex oliua pendere laticulo praefocatas, Vtinam, inquit, & ceterae arbores similem ferrent fructum. Erat enim Diogenes μιθρωήης, id est, mulierum osfor, eoque cupiebat omnes uidere pensiles.

Cernens quendam male audientem, quasi monumenta spoliaret, Homeri carmine compellauit,

Τίπτε σὺ ὦδ' ἐφ' ἐρεϊς.

- Sacrilegium** ἢ τινὰ σολήσιον νεύων καὶ τεθνήσκων; Id est, Quid tu hic uenisti uir prestantissime, num fors, Vt spolies aliquem horum quos mors occupat atra?
- 21** Interrogatus num seruum ancillam ue haberet, negauit. **Sepultura** Quumq; percontator adiecisset, Quis igitur te effret si moriaris? Cui domo, inquit, erit opus. Mulii superstiosè solliciti sunt quomodo & per quos effrentur. Hac cura prorsus uacabat Diogenes, non dubitans quin futurus esset aliquid, qui cadauer eijceret, uel ob id, quod domum faceret uacuam. Quanquam illi contigit honorifica sepultura.
- 22** Conspiciens adolescētem quendam neglectius dormiētem, baculo pungens illum, dixit carmen Homeri, ἐγείψω, μή τις ἔτι εὐδοντι μετὰ φρένα ἐν δόρυ κήξῃ. Id est, Surge, Ne quis dum dormis, à tergo infixerit hastam.
- 23** Ad eum qui obsonijs ac luxui plus æquo indulgebatur, illud **Luxus** Homericum accommodabat: Ἀπόμορος δ' ἂ μοι τέκος ἔσται. Id est, Nate mihi fueris breuis æui: significans illum sibi luxum mortem acceleraturum.
- 24** Platonis Ideas, id est, formas risit & Aristoteles. Quodam igitur tempore quum Plato multa de Ideis differeret, & rem confictam confictis uocabulis explicare conaretur, subinde in ore habens mensaitates, & cyathitates, per quas uoces intelligebat species mensæ & cyathi: Diogenes irridens subtiles nugas, Mensam, inquit, ac cyathum uideo, mensaitatem & cyathitatem non uideo. Tamen si sunt & hodie qui sorticitibus & ecceitatibus sibi uidentur acuti. At Plato regeffit dictum: Nec mirum, inquit, nam oculos habes quibus cernuntur cyathi ac mensæ, ac mentem non habes qua cernuntur mensaitates ac cyathitates.
- 25** Interroganti quando ducendâ esset uxor, Iuueni, inquit, nondum

Argutiae nugarioria

nondum, seni nunquam. Græcè iucūdius μὴ δ' ἔπορε, & μὴ δ' ἔπορε: subindicās prorsus abstinentium à matrimonio. At percōtator ille discere cupiebat, quo atatis anno, aut qua anni parte expediret asciscere coniugem: quemadmodum Aristoteles præscripsit puellæ decimum octauum, uiro trigessimū quintum: & Romani Aprilem & Iunium existimabant auspiciatum nuptijs, Maium inauspicatum.

Percontanti quidnam uellet ut colaphum acciperet, Galeam, inquit. Et hic iocus est ab inexpectato. Nam ille expectabat, quid mercedis peteret pro colapho.

Quum uideret adolescentem quempiam sese ornantē, Si ad uiros, inquit, frustra: si ad scēmunas, iniuste. Hoc dictum festiuus est Græcis ob uocum affinitatem ἀτυχῆς & ἀδινῆς. Nam frustra se mas parat masculo, inter quos non potest esse coniugium: & iniquè facit adolescens, si cultura forme insidiatur infirmo sexui, quum uxor non lenocinio, sed honestis moribus concilianda sit.

Adolescenti cuidā erubescenti, atq; ob id perturbato, Bonum animo es, inquit, fili, istiusmodi est uirutis tinctura. Quum audisset duos legum peritos inter se cōtendentes, damnauit ambos, quod alter furtum cōmississet, alter nō perdidisset: significans utrumq; dignum exitio. Argutia dicti in hoc est: qui furatur, lucrifacit aliquid: is uerò cui res furto tollitur, damno afficitur. At hic absurdum quiddā acciderat, alter alterius rem furatus erat, nec tamen is cui furtū est factū perdidit, quod hoc ipse furatus esset, quod alter sustulit.

Percontanti quod uinū libentius biberet, Alienum, inquit: & hic τὸ ἀποροδοκῆσθαι addit gratiam dicto. Aliud enim expectabat percontator, uidelicet de genere uini sentiens. Cuidam ipsi dicenti, Plurimi te derident: At ego, inquit, non derideor. Id autem uidetur ἀδύνασθαι, ut aliquis te

Matrimonium uitandum

26 Iocus ab inexpectato

27 Mollities

28 Pudor

29 Furacitas

30 Aliena dulciora

31 Neglectus iniuriarum

percutiat, tu tamen non percutiaris: sed Diogenes negavit se derideri, siue quòd nō esset deridiculus, siue quòd existimaret hominum irrisionem nihil ad se pertinere.

32 **Vita misera** Dicenti miserum esse uiuere, Non, inquit, uiuere miserum est, sed male uiuere miserum est. Vulgus miseram appellat uitam, laboribus, doloribus, morbis, damnis, exilijs, multisq; hoc genus incommodis obnoxiam. At philosophus nihil malum aut miserum esse ducebat, nisi quod cum turpitudine coniunctum esset.

33 **Frugalitas** Erat Diogeni seruus nomine Manes: is quum profugisset à domino, admonuerunt amici ut fugitiuum inuestigare. At ridiculum, inquit Diogenes, si Manes absq; Diogene uiuat, Diogenes absq; Mane uiuere nō possit. At multi seruos insequuntur ut ulciscantur, Diogenes spectabat usum. Melior autem philosophus est qui paucioribus eget. Nolebat itaq; hic seruo uideri deterior.

34 **Deliciae spectatae** Quodam tempore prandeat oleas, mox inductam placentam abiecit accinens illud è tragædia.

ὦ ξένη τυράννις ἐκποδὶν ἡδίστου. Id est,
Procul à tyrannide tuemur hospes auferas.

Item illud Homericum ἀλλοτε μάστιγι δὲ ἐλάειν. Id est, Interdum scuticis agitabat. Se tyrannum appellans, deliciarum contemptorem, quas procul abigi uolebat.

35 **Canis Diogenes** Diogenes uulgò canis dicebatur. Sunt autem canum multa genera, sunt enim uenatorijs, sunt aucupatorijs, sunt custodes ouium & ædium, sunt qui habentur in delicijs. Ergo percontanti qualis ipse canis esset, lepidè respondit, Esuriens, inquiens, Melitæus, satur Moloσσæus: quòd cibi appetens blandiretur, saturatus morderet.

36 **Interrogatus an philosophi placētis uesceretur**, Omnibus, inquit, ut ceteri homines. Rursus hic aliud respondit quam inter-

interrogabatur. Querebat percontator an conueniret philosophis frugalitatem profitentibus uesci placētis cibus de-Philosophus
licatorum, Diogenes εἰ ποτέων ita respondit, quasi philo- homo
sophi non essent homines, & tamen uescerentur cibus humanis. Siquidem animalia bruta non uescuntur quibuslibet, bos comedit fœnum, leo nequaquã: oues amant frondes salicum, equi auenam. Quædam aues pascuntur granis iuniperi, quædam carniuoræ sunt, quædam uescuntur piscibus. Huc allusit Diogenes.

Quum aliquando Diogenes in conuiuio placētā ederet, 37
diceretq; cōuiuarum quispiã, quid comedis Diogenes: suspi- Disimulatio
cans Cynicū philosophū nescire quid sit placētā, Panem, inquit, bene pistū: dissimulans se scire quid esset. Alijs erat placenta, Diogeni panis erat, qui non edebat uoluptatis gratia.

Percontanti cur ceteris mendicis benigne largirentur homines, philosophis non item, Quoniam, inquit, sperant citius 38
futurum ut claudi cæciue fiant, quam philosophi. Qui miserentur afflictorum, quales ferè sunt mendici, faciunt hoc contemplatione communis hominum sortis: ita cæco opitulatur cogitantes, hoc ipsum mihi poterit accidere, de philosopho non item cogitant. Dictum festiuus est, ob abusum uerbi, sperant: ut philosophus fias sperari potest, cæcitatem aut claudicationem nemo sperat.

Diogenes poscebat aliquid ab homine auaro: quem ubi 39
uideret contantem ac negaturo similem, ô homo, inquit, ad Contanter
cubum te postulo, non ad cyppum, ut quã licet Græcarum dare
uocum affinitatem reddam: Græcis enim & τροφήν cibus est, & ταφὴν sepultura.

Cuidam obijcienti, quòd aliquando falsò signasset mone- 40
tam, Nam hanc ob rem ut dictum est, iussus est exulare, Fa- Error cor-
teor, inquit, fuisse tempus, quo talis eram qualis tu nunc es: rectus

- quælis autem ego nunc sum, tu nunquam futurus es. Notabat eos qui iuuentutis errores in alijs reprehendunt, quum ipsi ne in senectute quidem corrigant suos.
- 41 **Error iuuenilis** Alteri cuidam hoc ipsum opprobianti, crimen iuuentutis obtentu defendit, dicens: Tum celerius reddebam lotium, nunc non item. Cynica circuitione notauit iuuenile ætatem, quæ facilius reddit humorem uesciæ, quum senibus molesta sit dysuria.
- 42 **Ridiculum** Myndum aliquando profectus quum uideret portas amplas ac magnifice extructas, quum oppidum esset exiguum, Viri, inquit, Myndij, claudite portas ne ciuitas uestra egrediatur: notans oppidū tam esse pusillum, ut per portas egredi di posset.
- 43 **Facetè** Conspiciens firem purpuræ comprehensum, Homericum carmen in eum detorsit, ἔλλαβε, inquit, te Πορφύρεος θάνατος ἢ μοῖρα κραταιή. Id est, Te mors purpurea apprehendit, uiolentaq; Parca.
- 44 **Libertas** Craterus Alexandri Magni præfectus homo prædiuus, inuitarat Diogenem ut ad se commigraret: cui respondit, Malo Athenis salem lingere, quam apud Craterum opipara frui mensa: sentiens libertatem quamuis inopem omnibus diuitum delicijs præferendam, ubi minuitur libertas.
- 45 **Obesitas** Anaximenes rhetor obeso aqualiculo crat onustus: hunc adiens Diogenes ita loquutus est: Impartire nobis tenuibus, et uentrē. Nā et ipse leuaberis onere, et nobis cōmodabis.
- 46 **Ridiculum** Cum oraret aliquando Anaximenes, Diogenes prætendens pernam, auditores in se cōuertit: ob id indignatus Anaximenes obtulit, ab auditorio destitutus. Tum Diogenes, Anaximenes, inquit, disputationem oboli pretium dissoluit: significans de rebus friuolis disseruisse, quæ non admodum attentos haberent auditores.

Quib

Quibusdam obijcientibus, quod in foro cibum caperet: Quid mirum, inquit? in foro esurio: ratiocinatus à relatiue 47
oppositis. Si famēs non urgeret hominem in foro, forsatis uesci in pu-
absurdum esset in foro uesci. Sed eodem colore se tueri po- blico
tuerat in foro deiiciens aluum aut urinam reddens.

Sunt qui et illud ascribant Diogeni. Plato offendens illum lauam olera, dixit illi ad aurem, Si Dionysio more 48
rem gessisses, profecto non lauares olera. Diogenes uicissim Libertas
Platoni in aurem dixit, Si tu lauares olera, Dionysio non inferuires. Verum hoc uidetur effectum ad similitudinem illius quod ante retulimus de Aristippo, quemadmodum et hoc quod subiijciam.

Cuidam dicenti, Multi te derident o Diogenes, Et illos, 49
inquit, forsatis asini. Altero subiijciente, Sed illi non curant Irrisio con-
asinos, Nihil magis, inquit, ego ipsos. Asinis irrisionem tri- tempta
buit, quod subinde nudatis dentibus irrisionis speciem præbeant. Quin et deridentes quempiam, mota ab aure manu imitantur asininas auriculas. Videtur igitur et asinus motis auriculis irridere homines, nemo tamen offenditur.

Conspiciens adolescentulum philosophiæ dantem operam, 50
Euge, inquit, corporeæ formæ amatores ad animi cultus
Animi cultus
chritudinem auocas. Sentiens illum hoc agentem, ut animum uirtutibus et honestis disciplinis exornaret, hoc consequaturum, ut longe meliores amicos sit habiturus. Nihil enim sapientia pulchrius, nihil uirtute amabilius.

Solent olim à periculis seruari, in templis suspendere dona 51
naria, uelut incolumitatem suam dijs acceptam serentes. Pro- Anathemata
inde quum Samothracen profecto ostenderentur illi donaria, quæ è bello, morbo, nauigatione alio ue discrimine seruati dicarant, Atqui, inquit Diogenes, multo plura essent, si qui seruati nō sunt, ista dedicassent. Sensit opinor eos qui ser-

P 4 uarent

uarentur casu seruari, non deorum beneficio. Quod si dijs imputandum est si quis seruatur, iisdem imputandū est quod plures pereunt, quam seruantur. Sunt qui hoc tribuunt Diogoræ Melio, impio. Samothracæ autem magna in hisce rebus superstitione laborabant.

52 **Conuictus improbus** Adolescenti formoso ad conuiuium eunti, Deterior, inquit, redibis. Reuersus à conuiuio adolescens quum Diogeni dixisset, Iui, nec redij deterior: inquit, *χείρω μέρει*, id est, deterior igitur: indicans fieri non posse, quin adolescens è luxurioso temulentoq; conuiuio redeat deterior.

53 **Liberè** Diogenes ab Eurytio petijt quiddā magni: qui quum ex more his uerbis negaret, faciam si mihi persuadere possis. Si possim, inquit Diogenes, lam pridē tibi suasissem, ut te suspēderes. Hic præter Cynicam libertatē nihil est quod nūreris.

54 **Delicia** Inuiserat Lacedæmonem: inde Athenas reuersum percontabantur, ut sit, quò iret & unde ueniret, A uiris, inquit, ad feminas: notans. Atheniensium delicijs effœminatōs mores, quum Lacedæmonij durè instituerentur.

55 **Homines pauci** Redeuntem ex Olympijs quidā interrogabāt, uidisset ne illic multam turbam, Turbam, inquit, plurimam, sed homines perpaucos. Et hoc imitatum apparet ex eo quod supra dictum de balneo.

56 **Profusio** Eos qui per luxum in coquos, nepotes, scorta & adulatores facultates suas profunderent, similes dicebat arboribus per præcipitia nascentibus, quarum fructus homo non gustaret, sed à coruis & uulturibus ederentur: sentiens eos qui gula uentriq; seruiunt non esse homines.

57 **Adulatio** Græci si cui precantur exitium, iubent abire ad coruos, *ἐς κόραντας*. At Diogenes dicere solet, multo periculosius esse incidere in assentatores quàm in coruos. Dicti incūditas perit nobis, quæ est in Græcarum uocum affinitate. Nam illi

illi *κόραντας* appellant coruos, & unica literula mutata *κόραντας* dicunt adulatores. Hoc dictū tribuitur & Antistheni.

Phryne meretrix Delphis Venerem auream dicauit, eam uidens Diogenes, ascripsit elogium, Ex Græcorum intemperantia. Arguebat enim Græcos supra modum libidini deditos esse, quòd scortū è turpi quæstu tantū auri collegisset.

Sunt qui & illud illi attribuāt: Cum Alexander Magnus ad Diogenem uenisset eumq; salutasset, percontatus est Diogenes quis esset: quumq; ille respondisset, Ego sum Alexander ille rex, At ego, inquit, sum Diogenes ille canis: non minus superbians sua libertate quàm Alexander suo regno. Interrogatus ob quæ facta canis nomen uulgò sortitus esset: Quoniam dantibus blandior, inquit, non dantibus oblaro, malos etiam mordeo.

E sicu quadam fructus decerpenti Diogeni quum horti custos dixisset, ex ista arbore ante paucos dies homo quidam se suspendit. At ego, inquit, illam purgabo. Arbitratur ille fore, ut Diogenes admonitus abstineret à fœnesta arbore, quæ gestasset cadauer. At ille liber ab omni superstitione, nihilo impuriore fructus arbitrabatur.

Animaduertens Olympionicè quendam oculos defigere in scortum, adeò ut præteritum capite reflexo inueneret, Ecce ut, inquit, aries Martius à puella publica, obtorio collo uinctus abducitur. Ridiculū existimabat, certare cum electis uirīs, & à uili puella ueluti captiuum trahi sine funibus.

Formosa scorta similia dicebat mulsio letalibus uenenis temperato, quòd adferrent quidem initio uoluptatem, sed quam perpetuus dolor consequeretur.

Quum in publica uia pranderet, multiq; cingerent illum ob spectaculi nouitatem, ac subinde acclamarent, Canis, canis, Imò, inquit, uos potius estis canes qui prandentem circumsta

cumstatis. Nam id canibus cum primis familiare.

- 64 **Ambignè** Quum mentio fieret de puero stuprato, Diogenes interrogatus cuius esset, lussit ex ambiguo dicens, Tegeates. Nam Tegea ciuitas est Arcadie. Tegos autem interdū id quod lu panar, unde Tegeatem dixit philosophus scortum publicum.
- 65 **Medicus malus** Videns quendam iam artem medendi proficientē, qui prius fuerat palestrites, sed ignauus, dixit illi, An eos qui te hactenus deiecerunt nunc uicissim deicies? Deiecit luctator quem superat, & deiecit medicus, quos in lectum cōiecit, aut etiam in sepulchrum. Sensit autem Diogenes, illum tam malum esse medicum, quā fuerat ignauus palestrites. Similis iocus est apud Martialem, de eo qui ex medico factus hoplomachus, non aliud faceret hoplomachus, quā quod fecerat medicus.
- 66 Ad puerum spurium ex meretrice natum, lapillos iacentem in populum, Caue, inquit, ne patrem ferias. Erat enim è scorto natus, atq; ob id incerto patre.
- 67 **Beneficium meritum** Quibusdam predicantibus eius benignitatem, qui Diogeni quiddam donarat, Quin & me, inquit, laudatis qui accipere meruis? Plus enim est meruisse beneficium quā dedit, iuxta illud Publij Mimi.
- Beneficium dando accepit, qui digno dedit.
- 68 Ei qui pallium à Diogene repetebat, lepidissime respondit, Si donasti, habeo: si commodasti, utor: significans sibi non in animo reddere, siue dono, siue commodato accepisset. Turpe est reposcere quod dono dederis, & inhumanum est eripere quo utenti est opus.
- 69 Quum supposititijs quidam de Diogene dixisset, Aurum habet in pallio: recte regeffit in illum conuicium, ideo, inquit, supposito indormio. Supposititiij parius dicuntur, qui simulantur esse nati ex utero unde non prodierunt. Indormimus thesauro seruadi gratia, & indormimus ei quod neglegimus

- gimus. Diogenes autem palliū habebat noctu pro culcitra.
- Percontanti quid lucri caperet ex philosophia, Ut nihil, 70 inquit, aliud, certe hoc, quod ad omnem fortunam paratus Philosophus sum. Hoc dictū uix sapit Diogenē, quanquam illi ascribitur.
- Interrogatus à quopiam, cuius esset, respondit, κοσμοποῖς 71 λῆτης, id est, cuius mundi: significans philosophum ubicunq; locorum agat, in sua patria uiuere. Omne solum fortipatria
- Cum aliquando stipem posceret, ita ἐρανέρχην, id est, qui 72 stipitiibus erogandis erat præfectus, Homericò carmine com pellauit, Facetè
- Τὲς ἄλλες ἐνᾶριζ', ἀπὸ δ' ἐκτοπος ἴαρο χεῖρας. Id est, Despolia reliquos, teneas sed ab Hectore dextram.
- Dicti festiuitas in hoc est, quod pro ἐράνιζε dixit ἐνᾶριζε, quorum prius est, da stipem, alterum armis spolia: se Hectoris nomine significans. Spoliat autem, qui negat egentii. Et solet hoc hominum genus esse furax.
- Scorta dicebat esse regum reginas, quod ab his quicquid 73 collibisset peterent & impetrarent. Nam ideo regum reginas appellabat, non quod essent pares uxoribus, sed quod Scortum inaperiosum in ipsos reges regnum exercerent. Reges à populo nō semper obtinent quod exigunt, at scorto nihil negatur. Tales opinor olim fuisse reges barbaros.
- Athenienses per adulationem decreuerunt, ut Alexan- 74 der pro libero patre haberetur & coleretur. Hunc honorem irridens Diogenes, Et me, inquit, Serapin facite. Ut enim Bacchus inter Satyros est, ita Serapis ab Aegyptijs specie bouis colitur.
- Obiurgatus quod intraret loca spurca ac parum honesta, 75 Et sol, inquit, subit latrinas, nec tam inquinatur. Sensit probum uirum non fieri deteriore ob loci infamiam. Locus nō contaminat
- Quum in phano cœnaret, eiq; panes sordidi essent appo- 76 siti Pura sacra

- siti, abiecit illos è phano dicens, in templum nihil oportere ingredi sordidum.
- 77 **Philosophia simulatio** Cuidam procaciter interroganti, quur quum nihil sciret, se philosophum profiteretur, Si philosophum, inquit, simulo, hoc ipsum est philosophari. Subnotans philosophiã rem esse usq; adeo difficilem, ut eam uel simulare magna sit philosophiæ pars. Quemadmodum multum regis habet, qui scite regis personam possit gerere. Et qui simulat, imitatur: at imitari philosophos, est philosophari, hoc est philosophia studiosum esse.
- 78 **Laus immodica** Quidam adduxit puerum ad Diogenem, ut illius doctrinæ fieret particeps: ut autem illum philosopho commendaret, dixit eum excellẽti ingenio optimisq; moribus præditiũ esse. Hic Diogenes, Quid igitur eget mei? Notauit immodicum laudatorem, qui hoc tribueret adolescenti, cuius adipsæ gratia solent pueri tradi philosophis. Satis erat probam indolem bonamq; spem in puero prædicare.
- 79 **Doctrina sine moribus** Qui de uirtute loquerentur, nec recte uiuerent, eos dicebat citharæ similes, quæ sono prodesset alijs, ipsa nec sentiret, nec audiret quicquam. Hoc dictum non multum abluat à dicto beati Pauli de cymbalo tinniente.
- 80 **Vulgo nihil recte placet** Quodam die quum populus theatrum egrederetur, ipse aduersus populum nitens ingrediebatur: interrogatus quur id faceret, Hoc, inquit, in omni uita facere studeo: sentiẽs hoc esse philosophari, in omnibus actionibus quam maxime à multitudine disidere, propterea quòd uulgus hominum cupiditatibus agitur non ratione.
- 81 **Degeneratio** Conspecto adolescentulo, cultu gestuq; parum uirili, Non te pudet, inquit, qui peius tibi uelis quam ipsa natura uoluit. Siquidem illa te uirum fecit, tu te ipsum refingis in feminã. Id in plerosq; dici potest, quos quum natura crearit homi-

nes, ipsi sua sponte degenerant in pecudes.

Quum uideret cantorem quendam uacordem, ac moribus incompositis aptare psalterium, Non te tui pudet, inquit, qui sonos ligno aptare noris, uitam ad rectam rationem componere nescias? Et hoc apophthegma ex superioribus uidetur effectum.

Dicenti cuidam, quem ad sapientiæ studium hortabatur, non sum idoneus philosophiæ, Quid igitur uiuis, inquit, si tibi nulla recte uiuendi cura est? Non enim in hoc uiuit homo, ut uiuat tantum, sed ut discat recte uiuere. Natura dat uiuere, philosophia dat recte uiuere. Natura gignit ad uirtutem dociles, doctos non gignit.

Ad eum qui patrẽ despiciebat, Non te pudet, inquit, eum cõtemnere, cui debes hoc ipsum quòd tibi places? Dicti gratia sita est in allusione contrariorum. Pugnant inter sese, de spectui esse, et sibi placere.

Audiens adolescentem honesta specie, uerbis parum honestis uientem, Non te pudet, inquit, qui ex eburnea uagina plumbeum educas gladium? Ebur olim in summo erat pretio. Animus corpore tegitur, is in oratione relucet.

Quũ illi quispiã probri uice obiecisset, quòd in caupona biberet, Et in tonstrina, inquit, tondeor: significans nihilominus honestũ bibere quam tonderi aut radi. Quẽadmodũ nemo reprehẽdit in tonstrina radi, quòd is locus ei rei paratus sit, ita turpe uideri non debet si quis bibat in caupona, modo bibat modice. Nam immodice bibere quouis loco turpe est.

Opprobianti quòd à Philippo rege pallium accepisset, Homericò uersiculo respondit,

Ὅτοι ἀποβλήτ' ἐστὶ θεῶν ἐριμευδῆα δῶρα. Id est, Non sunt reijcienda insignia munera diuũ. Quod Homerus de forma corporis, quæ deorum munus est, scripsit, hoc

hoc Diogenes detorsit ad pallium à rege datum. Idem carmen et ipse possem occinere calumniatibus, quod interdum à principibus, aut episcopis accipio quæ datur honoris gratia. Nullus est horum à quo quicquam unquam petij, nec à pertè, nec obliquè: quæ uerò uolentes deserunt, libenter accipio, non tam ut munera, quam ut testimonia, præsertim quum illorum facultates abundantiores sint, quam ut hoc damni sentiant.

88 Diogeni de non irascendo accuratè differenti, adolescens quidam proteruus, ucluti periculum faciens, an re præstaret ea quæ docebat, inspuit illi in faciem. Tulit hoc leniter ac sapienter. Non quidem, inquit, irascor, sed dubito tamen an irasci oporteat.

89 Conspiciens quendam meretrici supplicem ut impetraret quod petebat, Quid, inquit, tibi uis miser? præstat non impetrare quod rogas. A scorto reijci feliciter est quam admitteri. Et tamen pleriq; malum suum et ambiunt instanter, et magno emunt.

90 Cuidam habenti capillos unguento delibutos, Caue, inquit, ne capitis sua uolentia, uita maleolentiam adducat: nam Græcarum uocum iucundam affinitatem utcumque reddere studuimus, εὐωδία et δυσωδία. Unguentum enim in uiro arguit uita mollitiem. Fana porro uelut odor est hominis. Simile quiddam dixit Martialis,

Ne uole non bene olet, qui bene semper olet.

91 Dicebat inter seruos ac dominos malos præter uocabula nihil aliud interesse, nisi quod mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans utrosq; esse seruos, miserrimam tamen seruire seruitutem dominos quam mancipia, si sint improbi. Nam qui ducitur affectu uult arbitrio, et multos habet dominos et turpes et inclementes.

Græci

Græci mancipia, præcipuè fugitiua, uocant ἀνδράποδα, 92 quæ dictio uidetur composita ex uiro et pede, quum Gram Salsè matici uariam reddant etymologiam. Quumigitur quidam improbus Diogenem interrogasset, quare mancipia fugitiua dicerentur ἀνδράποδα, Quoniam, inquit, pedes habent uirorum, animum autem qualem tu nunc habes qui hoc percontaris: sentiens illi esse mentem non hominis, sed pecudis.

A prodigo petebat minam. Ille miratus improbam postulatione rogabat, quum ab alijs obolum petere soles, 93 a me minam petis? Quoniam, inquit, ab alijs iterum me accepturum spero, à te uerò an unquam posthac accepturus sim, εὐὸν ἐν γένοιται κείνῳ; id est, in deorū genibus situm est. Attegit enim hoc Homeri hexistichium: Significauit autem homini profuso periculum imminere, ne breui redigeretur ad extremam inopiam, ut ne obolum quidem haberet reliquum.

Quibusdam Diogeni probro uertentibus quod peteret, 94 quum id Plato non faceret, Imò, inquit, petit et ille, sed Admota capite, ut ne quisquā exaudiat alter. Abusus est. Homericò carmine, quod est Odysseæ, quo significauit Platone non minus esse petacè, nisi quod ille clam peteret, ipse palam.

Animaduertens quendam imperitè iaculantem, proxime scopum confedit: quum id faceret interrogantibus, Ne fortè, 95 inquit, me feriat: significans illum quidam percussurū citius quam scopum. At alij spectatores quam possunt longissime sese à scopo semouent, ne feriantur.

Quis scopum non attingunt, hi uulgo ἀτυχεῖν, id est frustrari dicuntur. At Diogenes negauit illos frustrari, qui ab 96 errarent à scopo, sed eos qui curas suas ad uoluptatem uelut ad scopum dirigerent. Nam ab his petunt beatitudinem, quum per eas deueniant in summam miseriam.

Interro

97 *Interrogatus num quid mali esset mors, Quo, inquit, p^asto malum, quum presentem non sentiamus? Quod autem abest, nulli malum est. Dum sentit homo, uiuit, nōdum igitur adest mors: quæ si adfit, abest sensus. Malum autem non est, quod non sentitur. Hanc ratiocinationem quidam tribuunt Epicuro. Mors quidem mala non est, sed iter ad mortem miserum est. Id se metuimus, tota hominis uita quid aliud est quam iter ad mortem?*

98 *Narrant Alexandrum Magnum adstantem Diogeni, quæ sisse ab eo, num ipsum metueret. At ille, Quid es? bonum an malum? Alexander respondit, bonum. Quis, inquit, timet bonum? Conuicit regem non esse metuendum, nisi se malum esse profiteretur. Sed eodem enihymemate colligeret, Deum non esse timendum.*

99 *Eruditionem omnibus hoc sermone commendabat; quod diceret eam iuuenibus adferre sobrietatē, senibus solatium, pauperibus diuitias, diuitibus ornamentum: propterea quod etatem suapte sponte lubricam cōrceat ab intemperantia, senectutis incomoda honesto solatio mitiget, pauperibus sit pro uitatico: non enim eget eruditi. Diuitum fortunas ornet.*

100 *Didymon qui uulgo audiebat adulter, curabat oculum uirginis. Ei Diogenes dixit, Vide ne corrumpas pupillam. Hoc dictum apud nos perdit suam gratiam. Apud Græcos autem nōpn & uirginem sonat & oculi pupillam. Lusit igitur ex ambiguo Diogenes.*

1 *Admonitus à quodam, ab amicis illi tendi insidias, ut caueret, Quid facias, inquit, si similiter & cum amicis & cum inimicis habebimus consuetudinem? Ab inimicis nobis cauemus, amicis fidimus. Quod si pariter ab utriusque nobis cauebimus, non est suauē uiuere.*

2 *Interrogatus quid esset in uita optimum, Libertas, inquit.*

At

At uerè liber non est, qui seruit uitij: nec liber esse potest, Libertas qui multis eget: plurimis autem eget auarus, ambitiosus ac delicijs deditus.

Olim in scholis pingi solent Musæ ceu studiorū præfides. 3 Ingressus igitur scholam, quum uideret multas Musas, discipulos admodum paucos, dixit præceptori, Cum dijs multos habes discipulos. Ludens ex ambiguo sermonis. Nam Græci, cum dijs, dicunt, pro eo quod nos dicimus, fauentibus dijs. Interdum οὐν, id est cum, significat comitem: cum multis te defendi, id est, multi mecum te defenderunt.

Quicquid per se turpe non esset, id ne in publico quidem 4 dicebat esse turpe. Hunc igitur in morem ratiocinabatur, Si Turpe ubiq; prandere malum non est, nec in foro prandere malum est: Turpe sed prandere nihil mali est, ergo nec in foro prandere malum est. Hactenus tolerari poterat Cynicus syllogismus. uerum quis ferat similiter colligentem, Exonerare uentrem, aut reddere lotium, aut habere rem cum uxore, aut exuere uestes, malum non est: ergo nec in publico malum est. Probis uiris ubique placet uerecundia.

Dicebat usum atque exercitationem quemadmodum in 5 actionibus extrarijs, ita & in actionibus uirtutis & animi tum celeritatem quandam tum facilitatem parere.

Dicebat, nec legem esse sine ciuitate, nec ciuitatē sine lege. 6 Nobilitatem atque hoc genus alta fortunæ decorat, dicebat 7 nihil aliud esse quam uelamenta malitiæ. Diuites enim quum Bona fortune alijs nihilo sint meliores, tamen peccant licentius, iuxta illud Flacci de diuite, Et quicquid uolet, hoc ueluti uirtute peractum, Sperauit magne laudi fore. Nobiles autem pleriq; & hodie sibi nihil non permittunt.

Quum Xenadæ seruiret, amici agebant de illo redimendo. 8 At ille, Nequaquam, inquit, an nescitis leones non ijs seruire Libertas

q

uire

- vire à quibus aluntur, sed altiores potius seruire leonibus. Nam leo ubicunq; est, semper leo est.
- 9 *Locus in morte* Quum à letali somno esset experrectus, medicusq; roget quid ageretur, Recte, inquit: nam frater fratrem amplectitur. Alludens ad Homerum, qui *Ἰάνατον* & *ὑπνιον* germanos finxit, quod somnus mortis sit imago.
- 10 *Sepultura* Rogatus quomodo se uellet sepeliri, iussit cadauer abijci inhumatum, Tum amici, uolucris uel ne & feris? Minime uerò, inquit, sed bacillum prope me quo illos abigam ponite. Rursus illi, Qui poteris? non enim senties. Quid igitur, inquit, mihi ferarum laniatus oberit nihil sentientis?
- 11 *Lenitas mala* Quum Plato laudaret quendam in hoc nomine, quod erga omnes esset humanissimus, Quid, inquit Diogenes, illi tribuendum est, qui tot annos in philosophia uersatus, nullum hactenus affecit dolore? Sentiens proprium philosophi minus esse moderi uitij hominum: id autem fieri non posse, nisi metu ac dolore: metu probri, dolore presentis ignominia.
- 12 *Festum semper sapienti* Idem in Lacedemone peregrinum quendam conspiciens sese studiose ad festum diem componentem, Quid facis? inquit. An non quilibet dies uiro bono festus est? Sensit hunc mundum esse phanum deo dignum, in quo constitutus homo semper honeste uelut in conspectu numinis omnia cernentis uersari deberet. Detorsit huc prouerbium, quo dicitur, pi-gris semper esse festum.
- 13 *Scorta* Dicere solet adolescentibus, Meretricum domos ingredere, ut perspicias quam uiles res, quanto ematur pretio. Huc alludit Terentius, Hec omnia nosse salus est adolescentulis.
- 14 *Obiurgatio* Ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acerbis inimicis, eo quod illi mouent, hi redarguunt, utriusque diuersis quidem modis, sed pariter prosunt, dum per eos uita nostra discimus. Hoc Laertius tribuit Antistheni, Plutarchus Diogeni.
- Inter

Interrogatus à quodam, quo pacto maxime posset ulcisci inimicum, Si teipsum, inquit, probum & honestum uirum praestiteris. Hoc qui facit, & sibi prodest maxime, & inimicum maxime discruciat. Nam si fundum conspiciens bene cultum discruciat, inimicus, quid fiet si teipsum uiderit ueris ornatum bonis?

Cum Antisthenem morbo decumbentem inuiseret, dixit: Nunquid amico est opus? Significans in rebus afflictis potissimum fidis amicis utendum, qui uel re opitulentur, uel consolando molestiam mitigent.

Ad eundem alius, quoniam acceperat illum amore uitae morbum ferre molestius, cum sic ingressus est: ad quem cum Antisthenes dixisset, Quis me hisce doloribus liberabit? Diogenes prolata sic, Hec, inquit, contra Antisthenes, doloribus, inquit, dixi, non uita.

Corinthum profectus ludum ingressus est, quem ibi Dionysius regno pulsus aperuerat, audiuitq; pueros male canentes. Interim ingressus Dionysius, quoniam putabat Diogenem consolandi gratia uenisse, Humaniter, inquit, facis Diogenes, haec est rerum humanarum uolubilitas. Imò, inquit Diogenes, miror te etiamnum uiuere, qui tantum malorum in regno patraris: & uideo nihilo meliorem esse ludimagistrum, quam fuisti rex.

Idem dicebat ceteris mortalibus quibus res sunt prosperae, uita iucunda est, mors odiosior: rursus infelicibus uita grauis est, mors optabilis. At horum utrunque tyrannis est molestus. Siquidem ut uiuunt insuauis ijs qui mortem uehementer optant, ita mortem perinde metuunt quasi uitam suauissime degant.

Cuidam ostendenti horoscopon, Bellum, inquit, hercle instrumentum, ne frustrerem coena: sentiens inuitiles esse artes

geometricas cum cæteris.

21 Alteri cuidam iactanti musices peritiam, respondit,

Ἰνόμεως γὰρ ἀνδρῶν εἶ μὲν οἰκόντας πόλεις,
 Εἶ δὲ οἴκος ἔσται λαμοῖσι καὶ ταραχῆμασιν. Id est,
 Prudentia urbes bene gubernat, at domus
 Nec cantilenis, nec modis regitur probe.

22 Quum Speusippus paralyti resolutus uehiculo deporta-
 retur in academiam, ac Diogeni forte obuiο dixisset χεῖρες
 respondit, At non tu sanè, qui quum ad istum sis affectus mo-
 dum, sustineas uiuere: sentiens esse ueri philosophi, sponte
 mortem asciscere, postea quum desijt esse usui ad uitam hu-
 manam. Idèq; fecit postea Speusippus.

23 Quum puerum conspiceret indecorè se gerentem, pe-
 dagogum illius baculo percussit dicens, Quur sic instituis?
 Indicans primæ ætatis formatoribus potissimum imputan-
 dum esse, si adolescentes euadant male morati, aut secus. Re-
 fert Aphthonius ac Priscianus.

24 Cuidam probri gratia obijcienti paupertatem, quum ipse
 Paupertas esset scelerosus, Ob paupertatem, inquit, neminem uidi tor-
 quari, ob malitiam multos.

25 Paupertatem appellabat uirtutem ἀντὶ τοῦ ἰδανῆος, id est,
 Paupertas quæ per se discitur. Diuinitibus opus est multis præceptis ut
 frugiliter uiuant, ut corpus exerceant laboribus, ne corporis
 ambitioso cultu delectentur, aliàq; innumera, quæ omnia
 seipsam docet paupertas.

Lacedemonijs quibus meritò prima laus debetur in
 Apophthegmatibus, subiecinus tres philosophos, sed in hoc
 genere præcipuos, quibus addemus totidem reges, qui ciui-
 lium dictorum gratia præ cæteris celebrantur, ne lectorem
 turba rerum obruantus.

LIBER

LIBER QVARTVS.

PHILIPPVS MACEDO.

X Græcorū regibus, mea sententia nullus
 fuit, quem cum Philippo rege Macedonum
 Alexandri Magni patre cōferamus, uel in-
 genij dexteritate, uel dictorum urbanitate.

Is dicere solet, Athenienses sibi magno-
 pere beatos uideri, qui quotannis inuenirēt decem quos bel-
 li duces crearent, quum ipse multis annis unū duntaxat belli
 ducem reperisset Parmenionē. Significans inutile reip. sub-
 inde mutare duces, sed satius esse, quem idoneum ac fidum
 nactus sis, eum non mutare. Tum in bello non referre quam
 multi sint duces, sed quam bello gerendo accommodi.

Cum illi nuntium esset allatum, uno die multas res felici-
 ter ac prosperè gestas esse: nam eodem tempore, Tethrippo
 uicerat in Olympijs, & Parmenio Dardanenses prælio su-
 derat, & Olympias ipsi masculum foetum erat enixa: porre-
 ctis in cælum manibus exclamauit: Et ò fortuna, inquit, pro
 tot tantisq; bonis leui quopiam malo me affice. Vir cordatis-
 simus non insolenter gestijt ob rerum successum, sed fortunæ
 indulgentiam suspectam habuit, cuius ingenium esse nouit,
 ut quibus exitium molitur, his prius noua rerum prosperi-
 tate blandiatur. Huc pertinet quod de Polycrate Samio-
 rum tyranno refert Plinius.

Quum subactis Græcis quidam ipsi autores essent ut ci-
 uitates præsidijs contineret ne deficerent, Malo, inquit, diu-
 bonus & commodus, quam breui tempore dominus appella-
 ri: sen

1 Bonū nactus
 ne mutet

2 Inuidia for-
 tunæ

3 Metus, malus
 diuturnitatis
 custos

ri: sentiens regnum quod beneficijs ac benevolentia teneretur, esse perpetuum: quod ut metuq; non esse diuturnum.

4 Maledicus cō
temptus
Quidam petulantioris lingue, maledicta conijcere solet in Philippum: hunc amici hortabatur ut eijceret in exilium. At ille negauit se hoc facturum. denūrantibus quid ita, Ne, inquit, oberrans inter plures male de me loquatur. Quod maledicum non egit in crucem, uel clementiæ erat quod ignouit, uel magnanimitatis quod contempsit: quod noluit expellere, prudentiæ. Plus enim nocuisset.

5 In nobis est
ut bene audiamus
Smicythus Nicanorem deferebat apud regem, quod sine fine de ipso male loqueretur: quumq; suaderent amici ut hominem accersi iuberet, deq; eo supplicium sumeret, Philippus ita respondit, Nicanor non est Macedonum pessimus, uidentium est igitur, necubi nos cessemus in officio. Ut igitur cognouit uehementer afflictum inopia, et tamen a rege neglectum fuisse, iussit donum aliquod ad illum deferri. Hoc facto quum rursus Smicythus diceret regi, Nicanorem apud omnes sine fine prædicare laudes ipsius, Videtis igitur, inquit, in nobis esse situm, ut bene aut male audiamus. Immane quantum absunt ab huius principis ingenio, qui nunquam sibi uidentur satis laudari, quum nihil faciant laudandum: nec student beneficijs sibi conciliare benevolentiam hominum, sed metui malunt quam amari: cumq; se penumero faciant detestanda, idq; palam, tamen perijt quisquis ausus est hiscere.

6 Coniuratore utilis
Aiebat se his qui in republica Atheniensium administranda primores essent, plurimam habere gratiam, quod suis conuictijs efficerent, ut ipse tum oratione, tum moribus euaderet melior: Dum conor, inquit, illos dictis pariter ac factis mendacij conuincere. O uere philosophicum principis animum, qui nouit etiam ex inimicis capere utilitatem, nec, quod uulgus solet, hoc tantum spectare, ut maledicos afficeret malo, sed ut

ut ipse minus malus redderetur illorum maledictis admonitus.

7 Ingratitudo
tolerata
Quum Athenienses quotquot apud Cheronæam capti fuerant gratis dimisisset, illi uero etiam uestes stragulasq; reposcerent, atque hac de causa Macedones in ius uocarent, risit Philippus, dicens, Quid? Non ne uidentur Athenienses arbitrari, se a nobis in talorum ludo uictos esse? Tam ciuilitate tulit uictor uictorum ingratitudinem, qui non solum gratis non agerent, quod ipsi et incolumes et gratis fuissent dimissi, uerum etiam criminarentur quod non simul et amictus et stragulas redderent, quasi nescirent quale esset ius belli, quasiq; nihil aliud esset certare armis quam certare talis, qui ludus est puerorum.

8 Iocus in
morbo
Quum esset illi clauicula in bello fracta, ac medicus a quo curabatur, in singulos omnino dies aliquid poscret, Sume, inquit, quantum uoles, nam clauem habes: ludens ancipiti uocem: et enim Græcè et clauem sonat, qua aperitur scrinium aut ostium, et commissuram humeri cum pectore. Quid hoc animo ciuilius, cui et in dolore, et erga auarum medicum iocari libuit, nec ob cruciatum morosior, nec improbitate postulantis offensior.

9 Iocus ex uocabulis
Duo erant fratres, quorum alteri nomen Amphoterus, quod Græcis sonat ambo, alteri Hecateros, quod illis sonat uerq;. Philippus itaq; animaduertens Hecateron esse cordatum ac gerendis rebus accommodum, contra Amphoteron ineptum ac degenerem, inuertit illis nomina, dicens Hecateron esse Amphoteron, Amphoteron autem esse Udeteron, id est, neutrum. Significans alterum fratrum, uidelicet Hecateron, duorum in se uirtutes complecti, alteri nihil relictum. Itaq; ei qui Amphoterus dicebatur, mutauit nomen in contrarium, ut εδ'ερεπος diceretur, quasi nullius pretij.

10
Quibusdam illi consulentibus ut cum Atheniensibus aspe-

Clementer riuſ ageret, reſpondit, illoſ abſurde facere, qui homini cuncta ad gloriam tum agenti, tum patienti ſuaderent, ut gloria ſua theatrum abijceret: ſignificans ſeſe hoc agere, non ut Athenas euerteret, ſed ut ciuitati celeberrimæ doctiſſimorum uirorum copia florenti ſuaſ uirtuteſ probaret.

11 Duo pariter ſceleroſi ſeſe inuicem accuſabant, cognoſcete Facetum iu- Philippo: audita cauſa pronuntiauit, ut alter exularet Ma- dicitum cedonia, alter illum inſequeretur. Hoc Græce ſonat iucundius, quod *φειδεν* & ad fugientem pertineat, & ad exulantem: fugientem autem inſequimur. Neutrum igitur abſoluit Philippus, ſed utruq; damnauit exilio.

12 Quum appararet in loco pulchro caſtra metari, & mo- neretur, illic non eſſe pabulum pro iumentis, Qualis, inquit, Militia mi- eſt noſtra uita, ſi etiam ad aſinorum commoditatem uiuere lera cogimur.

13 Quum arcem quandam ac præſidium capere deſtinaret, Auro nihil ualde munitam, atque exploratores retuliſſent, prorſus eſſe inexpugna- difficile, atque adeo etiam impoſſibile: percontatus eſt, num- bile uſque adeo difficile eſſet, ut nec aſinus auro onuſtus poſſet accedere: ſignificans, nihil eſſe tam munitum, quod auro non expugnetur. Quod ipſum poëtæ ſignificarunt ſabula Danaës à Ioue ſtuprata, ſed deo in aurum uerſo. Vnde Flaccus, Aurum per medios ire ſatelliteſ, & perſumpere amat caſtra potentius ferro.

14 Quum hi qui apud Laſthenem erant quererentur, indi- Veritas gneq; ferrent, quòd quidam ex Philippi comitatu dicerent ipſoſ proditoreſ, Philippus reſpondit, Macedoneſ eſſe ingenio parum dextro, ſed plane ruſticanoſ, qui lignonem nihil aliud noſſent uocare quàm lignonem. Alludens ad illud pro- uerbiuſ celebre, τὰ σίνα σίνα, τὸ σινάλευ σινάλευ λέγω. Inuit autem illoſ reuera eſſe proditoreſ. Ruſticana ueritas

ueritas quanq; rem ſuiſ nomunibuſ appellat.

Filiuſ Alexandrum admonere ſolet, ut cum Macedoni- 15 bus comiter haberet conſuetudinem, uulgo interim còciliata Regum hu- beneuolentia uireſ ac robur ſibi parans, dum liceret alio re- manitas gnante eſſe humanuſ: prudenter intelligens, ut nulla re me- liuſ conſtabiliri imperiũ, quàm ciuũ beneuolentia: ita diffi- cilimuſ eſſe tam regnũ adminiſtranti erga quolibet eſſe hu- manuſ, non ſolum quòd regia poteſtaſ oppoſita ſit inuidiæ, uerũ etiam quòd Reſp. nõ poſſit eſſe incolumiſ, niſi ſcelera ſupplicijs coarceantur. Regibuſ enim haſtenuſ temperan- da eſt humanitas erga ciueſ, ut interim regiam tueantur au- toritatem. Nam immodica bonitaſ ſepe contemptuſ parit.

Eidem ſuadebat, ut eoſ qui in Rep. pollerent autoritate tũ 16 bonoſ, tum maloſ ſibi conciliaret amicoſ, ac boniſ quidem uteretur, mali� uerò abuteretur. Præcipua reguſ ars eſt, Boniſ uti, ma- nulluſ reiſcere, ſed ad publicam utilitatem omnium operam liſ abuti accommodare. Quemadmodum Deuſ unicuſ totiuſ mundi monarcha, maliſ geniſ ac impijſ hominibuſ abutitur ad uti- litatem eccleſiæ: ita principeſ cordati norunt & probiſ & improbiſ uti: non quòd ipſi per maloſ mali quippiam faciũt, ſed quòd per maloſ puniunt maloſ. At multi ſunt principeſ, qui præpoſtere boniſ abutuntur, maliſ utuntur. Ad tyranni- ca negotia uiroſ adhibent ſanctitatiſ opinione celebreſ, quò uulguſ eſſe rectuſ ac piuſ quòd agunt exiſtimet.

Idem Philippuſ cum Thebiſ obſeſ eſſet, Philoniſ Theba- 17 ni hoſpitiuſ uſuſ eſt multiſq; inſuper ab eo beneficijſ affe- Beneficentia ctuſ. Iſ quum uiciſſim à Philippo nihil muneris uellet acci- pere, Ne me, inquit Philippuſ, beneficentiã ſuperatum hac laude ſpolieſ, quòd haſtenuſ à nemine beneficijſ uictuſ fue- rim. O animuſ imperio dignuſ! Pulchriuſ exiſtimauit be- neficendo quàm potentia uincere.

- 18 *Quum multi bello capti uenderentur, Philippus in au-
ctione sedebat sublata ueste parum decorè. Quidam igitur
eorum qui uendebantur exclamauit, Parce mihi Philippe,
paternus enim tibi sum amicus. Philippo uerò interrogante,
quo pacto & unde ò homo constata est hæc amicitia? Tum
ille, Volo, inquit, propius accedens dicere: quum admissus
esset: quasi arcani quippiam dicturus, Demitte, inquit, chla-
mydem aliquantulum, nam ad istum modum indecenter se-
des. Mox Philippus, Hunc, inquit, sinit abire liberum. Ne-
sciebam enim illum mihi uerè beneuolum & amicū esse. Nō
offensus est rex tantus, nec simulatione, nec admonitione
ignoti hominis, sed simul & simulatione mutua simulationē
textit, & tantillum officii magno libertatis præmio pensauit.*
- 19 *Quodam tempore ab hospite quodā inuitatus ad cenam,
inter eundem plures forte obuios secū adduxit umbras. Vbi
sensit hospitem turbari, quòd tam multis non sufficeret ap-
paratus, præmissis ad singulos amicos puero, iussit ut placen-
te seruarent locum: illi persuasi dum placentiam expectant,
paululum edebant, ita factum est ut cœna suffecerit omnibus.
Faceto ioco & elusit amicos, & hospitiis pudori subuenit.*
- 20 *Hipparcho Euboico uita defuncto, Philippus præ se fere-
bat quàm illius mortem acerbe ferret. Itaque cuidam uolenti
dolorem ipsius mitigare dicentiq; Attamen ille tempestiue
decessit, iam natu grandis: sibi quidem ipsi, inquit Philippus,
tempestiue decessit, sed mihi præproperè. Mors enim illum
anticipauit, priusquam à me beneficium acceperit, nostra di-
gnum amicitia. Perquam raram est principem sentire gra-
tiarum affectus, sed amicis plerique non aliter quàm equis
utuntur. Dum usui sunt curant, inuiles factos abijciunt, eosq;
spoliunt citius quàm beneficio iuuant.*
- 21 *Vbi resecuit Alexandrū filium queri, quòd pater ex plu-
ribus*

Admonitio
grataUrbanū men-
daciū

Gratitudo

*ribus feminis gigneret liberos, sic illum hortatus est, Ergo
quum plures habeas regni competitores, da operam ut ho-
nestus ac probus euadas, ut non per me, sed per teipsum re-
gnum obtinuisse uidearis. Vir prudentia uerè regia præ-
cæditus, non consolatus est filium, sed metum illius auxit quo
magis extimularet ad uirtutem: indicans illi non aliter spe-
randum paternum regnum, nisi se successione dignum præ-
beret, nec tam magnum esse regnum adipisci, quàm regnum
promeruisse.*

*Eundem hortabatur, ut auscultaret Aristoteli cui tradi-
tus erat instituentus, daretq; operam philosophiæ, Ne, in-
quit, multa committas, quæ me fecisse nunc pœnitet. Perstæ-
xit egregius princeps, neminem philosophiæ expertem re-
gno idoneum esse, nec potuit fateri se multa per errorem fec-
cisse perperam, quòd à teneris unguiculis philosophiæ præ-
ceptis non fuisset imbutus. Nam qui experimentis discunt
administrare regnum, licet ingenio felicissimo nati sint, tamen
& sero & magno reipub. malo tandem euadunt boni re-
ges. At qui philosophiæ præceptis prænumius accedit, si
ad sit mens integra, uix poterit ab honesto deflectere. Vbi
sunt interim qui literas ac philosophiæ studium clamant ad
remp. administrandam prorsus inutiles?*

*Ex Antipatri amicis quendam in iudicum numerū ascri-
pserat. Verum post ubi cognouit illum tingere barbam &
capillos, submouit eum dicens, Qui in capillis fidus nō esset,
cum in rebus gerendis non uideri dignum cui fideretur. Fu-
co utebatur in tingendis capillis, ubi non multum erat lu-
cri: multo magis usurus erat fuco in publicis negotijs, ubi
dolus interdum ingens adfert emolumentum. Et hanc opor-
tet regum præcipuam esse curam, ut cognoscendis causis ui-
ros præciant incorruptos. Id quod fieri potest, ubi uidentur
iudic*

Regnū uirtu-
te ambiendūPhilosophia
regi necessa-
ria23
Fuco non cre-
dendum

iudicandi munia & is designatur iudex, non qui uir melior est, sed qui ad dandum prior, aut largior. At apud Philippum nec Antipatri tantum ualebat autoritas, quin suspectum e iudicum ordine moueret.

24 Machetæ cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris æquitatem, itaq; sententiam tulit aduersus Machetam. Verum quum is exclamasset, se ab ea sententiâ appellare, rex iratus, ad quem inquit. Nam appellandi uerbum monarchis est inuisum. Hic Machetes, Ad te ipsum ô rex, si expergiscaris, & attentius audias causam. Ac tum quidem surrexit rex. Ceterû postea quam causam apud se melius perpendisset, intelligeretq; Machetæ factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam qua damnatus fuerat Machetes, ipse persoluit. In uno factio quot regie uirtutis argumenta. Non perseuerauit irasci & prouocari, & somnolentiam publicè obijcanti, sed per otium rem suo cum animo accuratius considerauit, iam ab ira liber. Sit hoc ciuilitatis regieq; moderationis: illud uerò prudentiæ, quòd ingenioso commento sic damnatum eximit damno, ut regiam tamen in iudicando autoritatem non proderet, multam priuatim perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit.

25 Indignantibus Philippi amicis quòd Pelopõnesij in Olympiæcis ipsum sibilis deriderent, præsertim beneficijs à rege affecti, hoc sermone Philippum extimulantibus ad uindictam Quid igitur, inquit, futurum est, si quid illis faciamus malit Vrbanè Vrbanissime argumentum uertit in diuersum. Si tam prauo ingenio sunt, ut eos irrideant, qui de ipsis beneficijs meriti sunt: grauius noccebunt, si quis illos male factis prouocet. Hoc non solum moderationis & clementiæ, uerum etiam excusationis cuiusdam magnanimitatis documentum fuit, ingratorum

torum sibilos regem negligere.

Harpalus pro Cratete propinquo ac familiari suo qui iniuriam postulabatur, petijt à Philippo ut reus multam quidem solueret, sed à causa liberaretur, ne damnatus hominum maledictis exponeretur. Hic uerò Philippus, Præstat, inquit, ut ipse male audiat, quam ut nos propter illum. Indulgebant amicis, sed quatenus licebat integra iudicis opinione.

In exercitum quum multo tempore dormisset, expertetus, Tuto, inquit, dormiui, uigilauit enim Antipater. Subindicans non esse regium indulgere somno, præsertim in bello: sed tamen hoc interdum absque periculo fieri, si rex habeat fidum ac uigilantem præfectum. Ita cum laude amici suam excusauit somnolentiam.

Rursus euenit, ut interdum dormiente Philippo, Græci qui multi simul ad osium conuenerant, indigne ferrent, regemq; incusarent, quòd ob illius somnolentiam non statim admitterentur ad colloquium: hic Parmenio sic regi patrocinatus est, Ne miremini, inquit, si nunc dormit Philippus, nam quum uos dormiretis, hic uigilabat. Significans Græcis negligenter rem gerentibus, Philippum illis fuisse presidio.

Quemadmodum ipse fuit urbanus, ita aliorum salte dictis delectabatur. Itaq; quum cantorem inter cœnandum uellet reprehendere, deq; pulsu chordarum loqueretur, Dij, inquit cantor, prohibeant ô rex, ne tu me melius hæc noris. Ciuilitè & sibi uindicauit de arte iudicij, & regem non offendit, meliorem illum iudicans, quam ut cum musico de fidibus contenderet.

Quin & asperius dicta, modo tæpestiue, æquo ferebat animo. Nam quum disidiu haberet cum Olympiade uxore, cumq; Alexandro filio, Demaratum Corinthi ad se uenientem percontatus est, quomodo inter Græcos inuicem conueneret. Hic Demaratus, Scilicet, inquit, magnopere tibi curæ est Græcorum

Iudex attentus

26

Iudex severus

27

Præfectus uigilans

28

Somnus excusatus

29

De arte iudicet artifex

30

Admonitio libera

rum concordia, quum qui tibi sunt coniunctissimi, huiusmodi in te sint animo. Quid hic expectas, nisi ut rex offensus Demarati libertate, iubeat illum ab oculis suis abduci? Imo quoniam Demarati sermo ab ira ad saniora consilia uocabat, rex sese ad eius obiurgationem composuit, posteaq; ira redijt cum suis in gratiam.

31 Anni cuidam paupercula Philippum appellanti ut causam ipsius cognosceret, quum hac flagitatione frequenter obstreperet illi, respondit sibi non esse otium: quumq; anus inclamasset, proinde ne rex quidem esse uelis: Philippus admiratus ancilae liberam uocem, non illi solum prebuit aures, uerumetiam alios audiuit. Hoc idem Latini tribuum Adriano imperatori.

32 Artes rege indignæ Philippus cum audisset filium suum quodam in loco scite cecinisse, ciuili ter obiurgauit, dicens, Non te tui pudet, qui noris tam belle canere? significans alias artes esse rege digniores.

33 Idem in palestra prolapsus, cum surgens in puluere uiddisset corporis uestigium, Papæ, inquit, ut minimam terræ partem natura sortiti, orbem appetimus uniuersum? Utinam hoc dictum inhæssisset animo filij, cuius ambitioni orbis fuit angustus.

34 Beneuolentia uirtute paranda Philippus Alexandrum filium obiurgans, quod largitionibus Macedonum beneuolentiam confectaretur, Quæ te, malian, inquit, ratio in istam spem induxit, ut eos tibi putes fore fideles, quos pecunia corruperis? An tu id agis, ut Macedones te non regem suum, sed prebitorem putent?

35 Lenitas Athenienses legationem ad Philippum miserant. Ea benigne audita, ut humaniter dimitteret, iussit illos dicere, qua in re gratum facere posset Atheniensibus. hic Demochares excipiens, Si te ipsum, inquit, suspendas. Is Demochares unus fuit

fuit e legatorum numero ob lingue procaciam dictus par-rhesiastes. Ob tam inhumanum responsum indignantibus regijs amicis, Philippus comescuit eos, iussitq; ut Therfiten illum incolumem dimitterent. Tum ad ceteros legatos conuersus, Renuntiate, inquit, Atheniensibus multo superbiores esse, qui ista dicunt, quam qui impune dicta audiunt. Tales demum animi regno digni sunt.

ALEXANDER MAGNVS.

In Philippi dictis nihil erat, quod preter urbanitatem nõ etiam ad bonos mores conduceret: nec uideo quem Philippo iungamus congruentius quam filium Alexandrum. Is puer etiamnum, quum Philippus pater multa preclare feliciterq; gereret, nequaquam eo gaudebat, sed ad pueros aequales ac colluctantes dicebat, Pater mihi nihil relicturus est. illis contra dicentibus, Imò hæc omnia tibi parat. Quid profuerit, inquit Alexander, si multa possidens agam nihil? Iam tum cognoscas scintillam indolis ambitiose & irrequiete.

Idem quum leuitate corporis ac pedum celeritate polle-ret, patri hortanti ut in Olympijs stadium decurreret, Face-rem, inquit, si reges habiturus essem concertatores. Et hic agnoscas excelsum, nec cuiquam facile cessurum in certamine laudis & imperij. Nondum erat rex, & tamen non dignabatur nisi cum regibus committi.

Quum puella multa nocte ad Alexandrum esset deducta, cum eo dormitura, rogauit rex ubi fuisset tam diu: illa respõdente, se expectasse donec maritus isset cubitum: ministros accitos acriter obiurgauit, Reducite, inquit, hanc: parum enim absuit, quin uestra culpa fuerim factus adulter. Egregium castitatis exemplum, tum in iuuenē, tum in rege. Nam apud illos simplex stuprũ pro nullo crimine habebatur. Apparet autem tum fuisse morem, qui adhuc durat in Italiâ, ut uxores secub

Indoles agilis

Regem regia decent

Adulterium

secubarent à uiris, nisi si quando uocarentur.

4 Profusio Alexandro puero dijs largius facienti suffitum, ac subinde ad tus accurrenti, Leonides illius pedagogus, qui tum aderat, Heus puer, inquit, tum large facies suffitum, quum regionem deuiceris quæ tus gignit. Post quum eam regionem obtinisset, memor eius dicti, hac sententia scripsit illi literas. Mitto tibi turis & casie talera aliquot, ne posthac parcus sis erga deos, quum non ignores nos positos regione odores gignente.

5 Fiducia Apud Granicum Martem experturus, hortabatur Macedones ut affatim pranderent, ueluti postridie ex hostium commatu conaturi. Præfens animus ac de belli euentu fidens ac securus.

6 Liberalitas Perillus unus ex amicorum Alexandri numero, filiabus suis ab Alexandro dotem petijt. Iussit rex illum capere talenta quinquaginta. quumq; is respondisset decem satis esse, Tibi quidem, inquit, satis est tantum accipere, mihi uero non satis est tantum dare. Præclare dictum, nisi uirtutis indolem ambitio uitasset.

7 Liberalitas Anaxarcho philosopho iusserat quæstorem dare quantumcumq; ille postularet: cumq; quæstor audita postulatione turbatus Alexandro indicasset, philosophum petere centum talenta, Recte, inquit, facit, sciens se amicum habere, qui tantum dare & possit & uelit. Hic dubites utrum potius admirari oporteat, regiam ne liberalitatem in donando, an philosophi improbitatem in postulando, nisi malumus hanc uocari fiduciam.

8 Fortitudo in-
tempesiua Militi quum uidisset multas statuas eorum qui in Olympijs ac Pythijs uicerant, easq; prægrandes, Et ubi, inquit, erant tam magna corpora, quum barbari uestram urbem obficerent: Salsæ taxauit illorum stultam ambitionem, qui gloriarentur his, qui corporum magnitudine uiribusq; præstantes in luctibus certaminibus uictoria reportassent, quum in tantis periculis

cultis nulli fuissent, qui aduersus barbaros se tales præberent.

Quum regina Carum Adas illud haberet studio, ut affatim duò mitteret Alexandro obsonia bellariaq; per talium rerum Frugalitas architectos coquosq; magna arte paratis, Alexander ait, se ipsum habere meliores obsoniorum artifices, ad prandium quidem, nocturnum iter: ad cenam uero, tenue prandium.

Quodam tempore cum omnibus ad prælium apparatus interrogaretur, ni quid aliud præter hæc fieri uellet, Nihil, inquit, nisi ut Macedonum barbae radantur. Hoc dictum quid sibi uellet admirante Parmenione, An nescis, inquit, in prælio nullam ansam meliorem esse quam barbae? Significabat cominus esse pugnandum, in quo genere certaminis barbae officunt, quod his milites facillime possunt apprehendi.

Darius obtulit has conditiones Alexandro, ut ab ipso acciperet talentorum decem nullia, & insuper Asiam secum ex æquo partiretur. Id quum recusaret Alexander, Ego, inquit Parmenio, accepißem si Alexander essem, Et ego, inquit Alexander, si Parmenio essem. Dario uero hunc in modum respondit, Neq; terram duos soles, neq; Asiam duos reges ferre posse. Et hic animi celsitudinem probare possis, nisi dictum impotentiam quandam dominandi saperet.

Quum in Arbelis de rerum summa periclitaturus esset, conflicturus cum mille hominum millibus ad pugnandum instructis, adierunt illum milites aliquot ipsi bene uolentes, deferebantq; ceteros, quod in castris inter se miscerent sermones, conspirarentq; ne quid prædæ in regium tentorium deportarent, sed ipsi totum in suum uerterent lucrum. His auditis subrißit Alexander, Fausa, inquit, nuntiat. Siquidem audio sermones uirorum ad uincendum non ad fugiendum animatorum. Nec illum fefellit diuinitio, plurimi namq; milites regem adiere dicentes, Bono animo esto rex, neque metuas

metuas hostium multitudinem, ne pedorem quidem nostrum ferre poterunt.

13 **Seratus** appa- Idem instructa iam ad prelium acie, quum cerneret millitem quendam id temporis ancintum telo adaptantem, ut in-utilem submouit ab exercitu, qui tum demum appareret arma, quum his utendi tempus adesset. Hoc inter stratagemata magis commemorandum erat, quam inter apophthegmata, quemadmodum et hoc quod subijciam.

14 **Silentium** Legebat Alexander epistolam à matre nussam, quæ arcana quædam et calumnias aduersus Antipatrum continebat, simulq; ut solet, cum rege legebat Hephæstion, nec cum rex uetuit legere, sed perlecta epistola annulū signatorium è digito detractum ori illius appressit: hoc gestu admonens, ut arcana contineret. Exemplum insignis de amico fiducia, tum etiam humanitatis egregiæ, qui calumnias latius spargi noluerit, licet inuisum haberet Antipatrum.

15 **Filii deorum qui** In Ammonis templo quum à uate dictus esset Iouis filius, Nihil, inquit, mirum: nam Iuppiter omnium quidem natura pater est, sed ex his optimos quosq; peculiariter suos facit. Modestissime interpretatus est oraculum: nam uates per adulationem dixit illum filium Iouis, quasi sic è Ioue prognatus esset, quemadmodum Hercules creditus est esse Iouis filius. Alexander fassus est, Iouem natura autorem ac parentem esse omnium, sed eos demum peculiariter pro suis filiis agnoscere, qui uirtute ac præclare gestis proxime ad diuinam naturam accederent. Ea est omnibus beneficere.

16 **Modestè** Quum in bello crus esset illi sagitta uulneratum, multiq; accurrerent, qui ipsum frequenter deum appellare consueuerant, exporrecta hilariq; fronte ad Homeri carnè alludens, dixit: Hic sanguis est quem uidetis, liquorq; qualis diuis solet emanare beatis. Nimirum irridens adulatorum uanitatem, quum

quum ipsa res declararet ipsum nihil aliud esse quam hominem. Allusit autem ad locum Homeri Iliad. ε. ubi narratur Venus à Diomede uulnerata.

Nonnullis Antipatri frugalitatem laudantibus, quòd alie- 17 nam ab omnibus delicijs austeramq; uitam ageret, Foris, in- Hypocritis quit, Antipater albo uuitur pallio, intus uerò totus est purpureus. Notans fictam illius parsimoniam, quum esset alioqui ambitiosissimus.

Quum hyeme frigidog; celo apud amiceū quendam con- 18 uiui acciperetur, uideretq; focolum exiguum et ignis pu- Parsimonia sillum. Aut ligni, inquit, inferte, aut tus. Subnotans conuiuatore lignis suis parcere, perinde quasi tus esset, quū in rigore tanto nec turri parcendum esset: simul satis esse ignis ad faciendum suffitum dijs, at parum ad depellendum frigus.

Quū apud Antipatridē coenaret, isq; ad coenā formosam 19 psaltriā induxisset, Alexander aspectu motus in illā exarsit: Continentia mox rogauit Antipatridē, nūquid ipse mulieris amore tene- retur: illo cōstitēte, O sceleste, inquit, nō tu protinus abduces è conuiuio mulierē? Quantū ille animus aberat à cōstuprandā aliena uxore, qui tā opere sibi meruit ab amica hospitit?

Rursum quum Cassander Pythonem Euij tibicinis ama- 20 ssum per uim osculari uellet, idq; Euium egreferentem sen- Continentia sisset Alexander, iratus exiliit in Cassandrium clamans, Ita ne per nos, ne amare quidē quicquam licebit? Non satis erat regi, si seipsum præstaret continentem, nisi et præfectos haberet sui similes. Quādo autem passus fuisset à suis per uim cōstuprari filiam aut uxorem honesti ciuis, qui tibicini suos amores etiam ab osculo uoluit esse inuiolatos? Deniq; quòd duces peccarent, arbitratus est ad se pertinere.

Quum è Macedonū numero ad mare remitteret ualetu- 21 dinarios ac muilos debilesq;, proditus est quidam qui se in-

Ciuiliter *ter egrotos ascripserat quum non egrotaret. Is quum ad Alexandri conspectum adductus esset, & examinatus fateretur, se morbum prætexuisse ob amorem Telesippæ, quæ ad mare fuerat profecta: percontatus est Alexander, cui negotium retrahende ad exercitum Telesippæ delegaretur. Cæterum ut cognouit eam esse liberam, Persuadeamus igitur, inquit, ô Antigenes Telesippæ, ut nobiscum maneat. Nam uim admouere liberæ, non est nostrum. Sic indulsit amori strenui militis, quem in exercitu retinere cupiebat, ut ingenuam mulierem redire nollet nisi persuasam.*

22 *Quum Græci qui apud hostes stipendium faciebant uenissent in potestatem Alexandri, Athenienses quidem iussit in compedibus seruari, quod quum ex publico stipendium haberent, tamen apud hostes meruissent: similiter & Thessalos, quod regionem optimam nacti, non eam colerent: Thebanos uerò dimisit, dicens: His per nos nihil est reliquum, neque ciuitas, neque agri. Ita moderatus est poenam, ut mortem commeritis non indiceret nisi uincula, et culpam eorum qui necessitatem excusare poterant, in se transtulit.*

23 *Ex Indis quendam sagittandi arte cum primis celebrem adeo ut etiam per annulum sagittam mittere diceretur, quum in bello cepisset, iussit artis suæ specimen edere: recusantem iratus rex necari iussit. Quum duceretur homo, dixit hiis quibus ducebatur, se multis diebus non exercuisse artem, eo quod non contumacia, sed ignominia metu recusasset, admiratus ingenium gloriæ studiosum, dimisit illum donatum, eo quod mortem oppetere maluisset, quam fama sua uideri indignum. Hic apparet non omnino uanum esse quod pro uerbo iactatum est, simile simili esse amicum. Alexander gloriæ supermodum appetens similem affectum in alijs amabat.*

TAXI

Taxiles unus est numero regum Indiæ, occurrens Alexandro, sic illi affatus est, Prouoco te, inquit, non ad pugnam neque ad bellum, sed ad aliud certaminis genus. Si inferior es, a nobis accipe beneficium: si superior, nobis benefacito. Cui Alexander, Atqui, inquit, ob hoc ipsum inter nos certandum est, uter bene faciendo superet alterum. Et humanissime complexus illum, non solum non spoliavit ditione, sed auxit etiam.

Quum audisset de rupe quadam apud Indos, quæ ob sublimitatem uelut aëribus inaccessa æopros dicitur, quod ipse quidem locus expugnatu difficilis esset, sed qui eum teneret formidolosus, Nunc, inquit, locus captu facilis est: significans nihil prodesse munimenta, nisi uir fortis ea tueatur. Arx enim non tam fortis ac muris tuta est quam uiris.

Quum alius quidam rupem teneret inexpugnabilem ut putabatur, semet Alexandro dedit: At Alexander non solum eius ditionis principem esse iussit, uerum etiam addidit, dicens, Hic homo mihi uidetur sapere, qui se maluit bono uiro, quam loco munito concredere.

Rupe capta quum amici dicerent illum egregijs gestis Herculem superasse, At ego, inquit, meas res gestas in imperio, ne uerbo quidem cum his quæ gestit Hercules, arbitror conferendas. Adulabantur illi, sed huius animo nulla satisfaciebat adulatio.

Quosdam ex amicis multauit, quod in ludo aleæ sensisset eos non ludere. Siquidem multi sunt qui in hoc ludo uelut in re maxime seria uersantur. Non enim ludunt, qui fortunas suas omnes, interdum & liberos aleæ permittunt arbitrio.

Inter amicos quos habebat præcipuos ac potentissimos omnium maxime uidebatur honorare Craterum, sed omnium maxime diligere Hephæstionem. Craterus enim, inquit, amat regem, Hephæstion amat Alexandrum. Id Græcè iucundius dicitur

r 3.

dicitur

24
Craterum uere regium26
Viri fortis fiducia27
Herculem contempnit Alexander28
Amicus

29

- dicitur, φιλοβασιλεύς ἔφ' ἡλιελέωνος. Sentiens Craterum in his quæ ad regiam dignitatem attinebant, præstare fidum amicum, Hephæstionem priuato quodam affectu diligere Alexandrum. Pariter itaq; licet dissimiliter amantibus, diuersa ratione persoluit premium. Craterum ornauit dignitate, Hephæstionem ad intimam admisit familiaritatem.
- 30 Xenocrati philosopho quinquaginta talenta dono misit. Liberalitas ea quum ille recusasset accipere, dicens sibi non esse opus, interrogauit, an nō amicū quidem ullū haberet cui esset opus. Nam mihi, inquit, nix Darij opes in amicos suffecerunt. Hic utrius animū magis admirari conueniat, nōdum statui, regisne tūc ad liberalitatē propensum, an philosophi qui tantum munus à tanto rege ultro delatum remisit.
- 31 Porus rex ab Alexandro deuictus, quum ab eo post pugnam rogaretur dicente, Quomodo te tractabo? Regaliter, ait: rursus subijcanti Alexandro, Num quid etiam aliud? Omnia, inquit Porus, complectitur hoc uerbum, regaliter, Alexander ἔφ' prudentiam, ἔφ' fortitudinem uiri admiratus latiore ditione illi addidit ea quam prius obtinuerat: Supplicii ἔφ' ad pedes abiectio minus concessisset. Adeo diligebat animosus iuuenis impanidos animos. Qu. Curtius aliquanto secus narrat. Interrogatus Porus quid ipse uictorem statuere debere censeret, Quod hic, inquit, dies tibi suadet, quo exoptatus es quam esset caduca felicitas. Submonuit regē ut morte sua fortuna uteretur, memor ipsi posse accidere, quod acciderat Poru.
- 32 Quum accepisset esse quendam qui cōiucijs ipsum impeteret, Regium est, inquit, quum facias bene, audire male. Nihil hoc dicto generosius, quanquam idem ἔφ' alijs adscribitur.
- 33 Morti proximus ad amicos respiciens dixit, Magnū epithaphium uideo futurū: presentēs res ab ipso gestas multo

rum eloquentia celebrandas. Nec eum sua sefellit diuinatio.

Cum Darij filias haberet captiuas, demissis oculis eas salutabat, idq; raro, sibi metuens ab illarum insigni forma. Apud familiares autem dicere solet, Dolores oculorum sunt Persicæ puellæ.

Edicto uetuit, ne à quoquam pingeretur præterquam ab Apelle, aut à quoquam ære sculperetur præterquam à Lyfippo, artificibus illius ætatis præstantissimis. Nam hoc quod iudicabat ad principis dignitatem pertinere. Cum Cberlylo poeta pactus erat, ut pro unoquoq; bono uersu Philipæpicum acciperet aureum, pro malo colaphum.

Idem interrogatus ubi suos reconderet thesauros, Apud amicos, inquit: significans facultates nusquam reponi tutius. Cum enim res postulat, redeunt ad te cum fenore.

Cum nuntius quidam gaudio gestiens, porrectaq; manu accurreret, rem prospere gestam narraturus, Quid mihi bone uir magni nuntiabis, nisi nunties Homerum reuixisse? significans omnium præclare gestorum gloriam abolendam, nisi contingeret talis præco qualis fuit Homerus.

Ciuitas quedam ut ab armis Alexandri quietem haberet, obtulit illi partem agrorū ἔφ' præterea rerū omnium dimidium. Cui sic respondit, Hoc animo ueni in Asiam, nō ut acciperē quod dedissetis, sed ut uos haberetis quod reliquissetem.

Alexander habebat Eudemonicum philosophū, sed quouis parasito adulantiore. Hic quum aliquando tonaret uehementer, adeo ut omnes expauescerent, dixit Alexandro, Quin tu tale quippiam facis Alexander fili Iouis? At ille non ferens tam abiecti philosophi uocem, ridens ait, Nolo enim formidabilis esse, quemadmodum tu me doces, qui Satraparū ac regum capita me iubet super cœnam apponere. Sic Athenæus. Plutarchus in uita secus aliquanto, Quid mihi succent

succenses, quòd pisces apponam in conuiuio, ac non potius
Satraparum capita?

40 Alexander quum hyeme duceret exercitum asidēs igni,
Ciuiliter recognoscere prætereuntis copias cœpit: quumq; uideret
senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, con
fidere loco suo iussit, dicens, Si in Perside natus esses, in regia
sella sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato cōceditur.

41 Alexander etiamnum adolescens uidens patrem Philipa
Indoles ex-
cella equum præferocem, nec ullum sessorem tergo patien
tem, uelut inutilem abiectum ire. Qualem, inquit, equum isti
perdunt, dum illo per imperitiam ac molliem uti nesciunt.
Cumq; mira arte sine uerberibus tractasset equum, tandem
consensum ad cursum admisisset, tum calcibus usus est: ac
mollier flexis habenis quum equum reduxisset, descendenti
tis caput exosculatus pater, Aliud, inquit, ô fili tibi par rea
gnum quære, quando iam te non capit Macedonia. Præsa
gijt uir prudens tam excelsæ indoli non suffecturam pater
nam dittonem. Sed equus ille nos admonet, multa bene nata
ingenia perire uitio instituentium, qui ferè nesciunt impera
re, nisi ex equis generosis reddiderint asinos.

42 Idem Aristotelem, cui puer formandus fuerat traditus,
Pietas in præ
ceptorem summa ueneratione prosequatur, dicens, se illi non minus
quam patri debere, quòd à patre uiuendi, à præceptore bene
uiuendi initium accepisset.

43 Quum pirata captus ad ipsum deductus esset, rogatus
Animosè qua re fretus auderet infestare maria, compendio respondit,
Ego, inquit, quoniam id unico nauigiolo facio, pirata noma
nor: tu quum idem facias magna classe, rex appellaris. Ale
xander admiratus intrepidum animum, donauit illi uitam.

44 Idem Delphos profectus quum sacerdos negaret se cōsula
Oraculum turam deū, quòd dies essent nefasti, quibus ne oraculis quidē
loqui

loqui phas esset: ui pertracta secum sacerdote templum
ascendit: quumq; illa importunitate uicta diceret: Inuictus es
ô fili, Satis, inquit Alexander, oraculi est: mulieris uocem
responsi loco ducens.

Posteaquam in expeditionem profectus regias opes penè 45
omnes in milites ac duces distribuisset, roganti Perdiccæ,
Quid tibi nūc rex superest? Spes, inquit. Hic Perdicca, Hæc, Fiducia euen
inquit, nobis commulitonibus tuis futura communis est: & tus
prædium quod ipsi designarat Alexander, recusauit. Tanta
erat fiducia bene successuram expeditionem.

Idem initio quum in causis capitalibus sederet iudex, ac 46
cusatori alteram aurem occludebat: rogatus quur id face
ret, Alteram, inquit, integram seruo reo. Iudex incor
ruptus

Quum Philoxenus classis præfectus Alexandro scripsisset 47
set, Tareninum quendam Theodorum esse apud se, pueros Integritas
habentem insigni forma uenales, si uellet emere: indignè tu
lit, apud æquales subinde clamitans, Quid in me Philoxenus
tam obscenū animaduertit, ut mihi tantū probri cōciliaret?

In Callisthenem nequaquam sese accommodantem aula 48
regie moribus, sed & dicis & gestu præ se ferentem nihil Seruire tem
pori ibi placere, dixit hunc uersiculum.

Μαῖω σοφιστῶν, ὅστις ἔχ' αὐτῶν ἄφους. Id est,
Sapientem ego odi, qui sibi sapit nihil.

Nisam expugnaturus cum uideret milites deterreri flu 49
minis quod ciuitatem præterlabitur, profunditate, exiliit, ô Exemplum
me omnium deterrimum exclamans, qui natate non didice
rim: moxq; clypeo pro subere innixus primus tranauit. ducis

Ilium profectus Achillis statuam coronans, O te felicem, 50
inquit, Achilles, cui uiuo talis amicus, mortuo talis contigerit Præcipua
præco. De Patroclo loquens & Homero, quorū ille fidiisti bona
mus Achilli fuit amicus, hic defunctum Iliade tota celebravit.

- 51 *Quæ nos ad-
moment mor-
talitatis* Duabus potissimum rebus, quum Deus à multis predicatur, se quòd mortalís esset deprehendere dicebat, somno et coitu, quòd hæc præcipuè proderent humani corporis imbecillitatem, ad cætera inuictus erat. Somnus enim mortis imago est, et coitus species est morbi comitalis.
- 52 *Deliciæ indi-
gnæ princepe* Darij regiam ingressus quum uidisset sublime cubiculum, et in eo stratum, mensas ceteraq; omnia mirifico ornatu instructa, Hoccine, inquit, erat imperare? Sentiens non esse regium huiusmodi delicijs indulgere.
- 53 Idem lectum ingressus excussis accuratè pallijs dicere solet, Nunquid hic delicatum aut superfluum mater addidit? Adeo abhorrebat à muliebribus delicijs.
- 54 *Literarum
amor* Quum delecto ad ipsum scripiolo, quo nihil inter opes Darij pretiosius pulchrius ue reperitum est, quaereretur in quem usum destinandum esset: alijs aliud suadentibus, dixit, Huic optime seruandus dabitur Homerus: sentiens nullum esse thesaurum illo pretiosorem. Ita uisum est iuueni, qui se totum ad exemplar Achillis componebat.
- 55 *Ingenue* Idem hortante Parmenione, ut noctu hostem adoriretur, alioqui summum fore discrimen, si palam cum tanta multitudine Martem experiretur. Siquidem ex fragore procul uelut è pelago resonante, coniectabant immensum esse numerum: Non furor, inquit, uictoriam: recusans tenebrarum presidio uincere.
- 56 *Matris laery-
mæ* Quum legisset prolixam epistolam ab Antipatro scriptam, in qua multe inerant aduersus Olympiadè calumnie, Ignorare uidetur, inquit, Antipater, quòd una matris lacryma multas delebit epistolas.
- 57 *Candidè* Quum sensisset sororem suam cum iuvene quodam elegantia forma consuetudinem agere, nihil offensus est, sed dixit, Concedendum esse, ut illa quoq; aliqua ex parte regno frus-

frueretur. Multū dissentiens ab animo Caesaris Augusti, qui nihil acerbius tulit, quàm filie neptiumq; lasciuiam.

Quum audisset Anaxagoram differentem, innumerabiles esse mundos, illacrymasse dicitur. Rogantibus nunquid accidisset lachrymis dignum, An non uideor, inquit, merito flere, qui quum mundi sint innumerabiles, nos nõdum unius domini facti sumus?

Philippus à Triballis in prælio uulneratus est femore lancea traiecto: opera chirurgi liberatus periculo mortis, dolere claudicationis deformitatem contractā manere. Cui Alexander, Ne ue rearis, inquit, in publicū prodire, sed gradum moues uirtutis tuæ potius memineris. Hoc et alijs ascribitur.

Si quando in colloquijs aut conuiujs incidisset contentio de carminibus Homeri, alijs alia præferentibus, hoc unice probauit Alexander,

Ἀμφοτέρων ἑασταλέως τ' ἀσκαδὸς, κατὰ μέρος τ' ἀρχαῖνός, Id est, Comparatio carminū Homericorum Iliad. γ.

Dux bonus atq; idem ualidus pugnator in armis.

Addebat Homerum hoc uersu uirtutē Agamemnonis prædicasse, Alexandri uaticinatum esse.

Quum transmissio Hellesponto Troiam inuiseret, ueterū heroum res gestas animo reuoluens, quidam si uellet, pollicitus est se Paridis lyrā daturum. Hic Alexander, Minime, inquit, illa mihi est opus, quū Achilles lyrā habeat. Hac uir strenuus fortium uirorum laudes canere cōsueuit, quum Paris sui lyrā molles ac lasciuos modulos incineret.

Quodam tempore Darij mulieres inuisit unā cum Hestione. Hunc quum esset eodem ornatu quo rex, corpore etiā maior: Syngambribus Darij mater pro rege adorauit. Eadem quum ex nutibus adstantium intellexisset errorem suum, perturbata denuo salutauit Alexandrū. Tum Alexander, Nihil est ò mater quòd turberis. Nam et hic Alexander est

est. Sentiens amicum esse alterum Alexandrum.

63 *Adulatio* Quum in Hæmonis templū uenisset, sacerdos grandævus illum salutavit, Salve fili, & hanc appellationē à deo habes. Tum Alexander, Accipio eam ò pater, & posthac patiar tuus dici, si mihi totius orbis dominium cōcesseris. Sacerdos recepit se intrò, & quasi consulto deo respōdit, Iouem certò promittere quod peteret. Hic Alexander, Scire cupio num quis supersti inultus eorum qui patrem meum interfecerūt. Ad hæc sacerdos, Philippi, inquit, interfectores omnes dedere poenas, sed patri tuo nemo mortaliū potest tendere insidias: significans illum esse Iouis non Philippi filium.

64 *Animose* Quum Darius numerosissimum exercitum instruxisset, Alexander profundissimo somno correptus est, adeò ut nec interdiu potuerit expergisci: tandē imminēte periculo amici ingressi regem excitarunt, qui quū dicerent, se murari in eorum statu tantam regis securitatem, Magna, inquit Alexander, animi molestia me Darius liberauit, qui vires suas oēs in unū cōtraxit, ut liceat uno die de summa rerū decernere.

65 Alexandro Magno Corinthij per legatos ius suæ ciuitatis detulerunt. Hoc officij genus cum rississet Alexander, quidam ē legatis, Nulli, inquit, ciuitatē unquā donauimus præterquam tibi & Herculi. Hoc audito lubens accepit oblatū honorem, quem illi commendabat partim raritas, partim cum Hercule laudatissimo uiro societas.

66 Dum in obsidione cuiusdam urbis infirmissima mœnium quærit, sagitta ictus est, nec tamen ab instituto destitit: mox quū represso sanguine siccus uulneris dolor cresceret, et crux equo suspensum paulatim obtorpuisset, coactus quod coeperat omittere, ac chirurgū accersere, Omnes, inquit, me prædicat Iouis esse filium, sed uulnus hoc hominem esse me clamat.

67 Zenophantus certis modis Alexandrum ad arma solet conci

conciare. Eam musices uim admirantibus cunctis, quidam ait, Si tantus artifex est, incinat modulos quibus illum à bellis reuocet. Sentiens non esse magnæ artis hominem eò percellere, quò suapte natura pronus est.

ANTIGONVS rex Macedonum.

Antigonus in extorquendis pecunijs acer erat ac rigidus. ¹ Cuidam itaq; dicenti, At non talis fuit Alexander: Merito, ² Festiuiter inquit, nam ille metebat Asiam, ego culmos lego. Sentiens opulentissimam Asiam prius ab illo spoliatam, sibi à spoliatis corradendum quod posset.

Milites quosdā uidens thoracibus & galeis indutos sphaera ² ludere, delectatus est hoc spectaculo, ac duces illorum ac ³ Seuere cersi iubet, ut eos coram illis laudaret: uerū ubi nuntiatum esset duces bibere, præfecturas illorum militibus dedit, qui sphaera luserant armati, simul & ducum ignauiam puniens, & militum strenuitatem honorans.

Quū omnes admirarentur quod cum initio regni durior ³ fuisset, senex factus clementer ac placidè regnū gubernaret, Regni stabi- ⁴ Prius, inquit, opus erat regno, nunc gloria & beneuolentia: ⁵ litas sentiens regnum armis & austeritate frequenter parari, sed non nisi honesta opinione ciuiumq; beneuolentia retineri.

Idem filio Philippo multis præsentibus percontanti ac di- ⁴ centi, quando castra mouebimus? Quid? inquit, num metuis ⁵ Silentium in ne solus tubam non audias? Notans adolescentis imperitiam, bello qui hoc patrem multis audientibus percontaretur, quum in bello celanda sint consilia principum: sed quoties castra mouenda sunt, tum omnibus tuba dat signum.

Quum adolescens institisset, ut hospitium nancisceretur ⁵ apud uduam treis habentem forma decente filias, accito ho- ⁶ Caste spitijs designandis præfecto, Non expelles, inquit, filium meum ex loci angustia? Non prodidit adolescentis affectum, ⁷ qui

qui sciebat illum captare quod amaret, sed excusauit adium angustiam in quibus uidua cum tribus filiabus ageret.

6 **Morbis uti-** A graui morbo posteaquam cōualuerat. Nihil peius est, **lis** inquit: siquidem hic morbus submonuit nos, ne animo effera mur, quum sinus mortales. Quis docuerat ethnicum regem philosophiam Christiano dignam animo? Deplorabant amici ceu magnū malum, quōd tam grauius egrotasset, ille interpretatus est ex morbo plus accessisse boni quam mali. Corpus extenuarat, sed animum reddidit modestiore: corporis robori non nihil detraxerat, sed animo detraxit insolentiam, morbum longe periculosissimum. Proinde non pessime res habet, quum leuior morbus arceat pelliuue maiorem.

7 **Modeste** Hermodotus Antigonom in carmine scripserat Iouis filium. Is hoc legens, istius, inquit, rei nequaquam mihi conscius fuit Lasanophorus ille: perquam facete ridēs poëticam adulationem, pariq; modestia sui generis humilitatem agnos cens. Lasanum autem matula fictilis est. Quōd si Iouis erat filius, ea res haecenus sefellerat & seruum matulan in cubulo ferre solitum, & Antigonom filium.

8 **R. egibus ho-** Quodam dicente, omnia regibus honesta iustaq; esse: Sum **nesta tantum** per Iouem, inquit, barbarorum duntaxat regibus: at nobis **licent** ea duntaxat honesta sunt, quæ honesta sunt, & ea tantum iusta, quæ iusta sunt. Grauius retudit adulatricem uocem, uolentis omnia licere regibus. Non enim rex est honesti iustiq; regula, sed honesti iustiq; minister est. Atq; utinam similes uoces non audiant Christianorum aures, aut si audiant, simili seueritate reijciant. Quid enim aliud dicunt, qui occidunt, Quod principi placuit, legis uigorem habet: qui negant principē teneri legibus, qui tribuunt illi geminā potestatem, ordinatam & absolutam: quarum altera possit quod leges, pacta, & fœdera postulant: altera quodcumq; libuit.

Erud

Frater Antigoni Marfyas licem habebat, sed à rege postulabat ut causa domi cognosceretur. Cui Antigonus, Si nihil, inquit, præter ius agimus, melius fiet in foro, cunctisq; audientib. Non impetrauit hoc à rege fraternus affectus, ut uel tantillum de iure concederet. Ipsum autem hoc dilemma te constrinxit: si iniustam causam habere te scis, quur litigas? Sin iustam, quur fugis hominum conscientiam, & ad domesticas latebras rem fori pertrabis, non cariturus sinistra ciuium suspicione, etiam si bonam causam uiceris?

Quum aliquando tempore hyberno compulisset castra 10 transferri in locum ubi non erat rerum necessariorum copia, atque hic de causa milites quidam in regem maledicta congererent, ignari ipsum esse in proximo, uirga tentorij uela diduxit: Flebitis, inquit, ni longius semoti de me male loquamini. Quid hac facetia clementius, aut quid hac clementia facetius? Simulabat se non indignari quōd male de ipso loquerentur, sed quōd tam uicini, ut exaudiri possent ab eo cui maledicebant.

Aristodemo qui unus ex amicorum regionum numero 11 fuit, e coquo ut putabatur, prognatus, suadenti ut impendijs Liberalitas ac largitionibus aliquid detraberet. Verba iua, inquit, Aristodeme uis olent. Subindicans coquorum esse parsimoniam, Regum non regum: proinde illum tali consilio non meminisse cuius esset amicus, sed quo esset patre natus.

Quum Athenienses seruum Antigoni honoris gratia per 12 inde ut ingenuum in ciuium numerum ascripissent, Nequa Seuerè quam, inquit, uelim unum Atheniensem à me loris cædi: significans per illos factum, ut unum ciuem Atheniensem posset loris cedere, quippe seruum: sed Athenis esse plures uno commeritos, ut à rege loris cederentur, qui seruum alienum quod in ipsis fuit, manum terent.

Adolose

13 *Oratio aliena* Adolescens quidam Anaximenis rhetoris discipulus, orationem à præceptore meditatam, & ad eam recitandam subornatus, coram Antigono habebat: quumq; is inter audiendum quiddam scire cupiens sciscitaretur, moxq; adolescens rereticisset. Quid ais, inquit Antigonus, num ista tibi sunt in tabulis descripta? Quod ille in adolescente iudicavit absurdum, hoc hodie magnificum habetur, ut senes etiam apud principes orationem à rhetore quopiam conducto sex mensibus elaboratam edificant, eamq; p̄stacorum more reddant. Nec raro fit, ut nemine etiam interpellante sibi excidant, cunctisq; ridiculi sint.

14 *Verba affectata* Alterum quendam rhetorem audiens ita loquentem, Hora niuium iaculatrix adueniens, regionem herbis defectam reddidit: Non desines, inquit, mecum ut cum turba ageres? Offensus est rex oratione nimis elaborata, cuiusmodi uerborum apparatu solent se uenditare rhetores apud imperitam multitudinem. At idem apud regem facere, erat illius abuti patientia. Quoniam autem affectata sermonis structura, Latine non perinde potest exprimi, Græca ponam, χρονοβόλος ἢ ὄρα γενομένην, λεπτοβόλευν ἐπιούσης πλὴν χόραυν. pro χρονοβόλος ἢ ὄρα dicere poterat hyems, & λεπτοβόλευν uerbum est affectatum, uixq; poëtae concedendum.

15 *Facetè* Thrasyllo Cynico petenti drachmam, Non est, inquit, munus regium. Cynico subijciente, Talentum igitur da: At non est, inquit, Cynicum, tale munus accipere. Vtroq; cornu repulit postulatoris improbitatem, quem existimabat nullo dignum beneficio.

16 *Gloriæ stimulus* Quum mitteret filium suum Demetrium cum numerosa classe, magnaq; militum ui ad Græcos liberandos, dicebat, Gloriam à Græcia uelut à specula in orbem terrarum accendi: iuuenem gloriæ studio extimulans, uti strenue rem gereret

reret, quod eius laudis rumor non intra Græciæ fines esset continendus, sed ob Græci nominis celebritatem, per omnes mundi plagas dimanaturus.

Antagoram poëtam in tentorio congrum coquentem, atq; ipsum patellam uersantem deprehendit Antigonus à tergo stans, eiq; dixit, Putas ne ò Antagora, Homerum quum Agamemnonis res gestas scriberet, coxisse congrum? Contra hæc Antagoras, Et tu rex, putasne Agamemnonem cum illas res gereret, fuisse curiosum, si quis in exercitu congrum coqueret? æquo animo rex tulit ioci talionem, quasi inter pares res ageretur.

In somnis Antigonus aliquando uiderat Mithridatem auream metentem messem, eoq; struebat illi insidias, ut tolleret e medio. Idq; quum indicasset Demetrio filio, iureiurando adegit ut sileret: Is uero iuncto sibi Mithridate deambulabat in litore maris, & infima hastæ parte inscripsit arenæ, Fuge Mithridates. Is intellecta re profugit in pontum, atque illic perpetuo regnauit. Hoc quum non sit Apophthegma, uidetur ab aliquo adiectum.

Antigonus amicis suadentibus, ut si Athenas caperet, lidis illam præsidij communit, ne quando deficeret, semper in hac fuisse sententia, ut crederet nullum esse regni præsidium firmius, quam ciuium beneuolentiam.

Idem ubi audiuit reges in ipsius exitium conspirasse, solentissime respondit, se illos omnes uelut aues semina legentes uno lapide unoq; clamore disturbaturum.

Quum Antigonus in arduis ac præruptis locis planitiei imminentibus exercitum haberet, Pyrrhus positus circa Napolis castris, postridie per caduceatorem, ut in campum descendens Martem experiretur prouocauit. Antigonus

s uerò

uerò respondit, suam militiam non magis armorum quam temporum esse: Pyrrho, si illum suae uitae tedium cepisset, satis multas ad inieritum uias patere.

22 Antigonus interrogatus, quem e suae aetatis ducibus praestantissimum iudicaret, respondit, Pyrrhum si senesceret. Non pronuntiauit optimum, sed optimum fore, si rerum experientiam aetas adiungeret.

23 Idem uidens militem quendam alioqui strenuum, & ad pericula promptum, parum bene affecto corpore, rogauit quid palleret: illo confesso morbum occultum, iussit medicum ut si qua fieri posset, adhiberent remedia. At miles iam morbo liber corpus deirectare pugnam, minusque prompte semet obijcere periculis. Rex admiratus interrogauit illum quanam esset mutati animi causa? Tum miles, Tu ipse, inquit, in causa fuisti: cum afflicte uiuerem, non magnopere metuebam tali uitae: nunc quum tua opera mihi uita facta est, haerrior, magis caueo ne pereat.

24 Antigonus senior sophistae cuidam librum de iustitia conscriptum porrigenti, Desipis, inquit, qui quum me uideas alienas urbes armis uexantem, tamen apud me de iustitia differis. Sensit eos qui diuisionis ampliandae gloriae uel causa bellum inferunt alienis ciuitatibus, non posse tueri iustitiae leges.

25 Antigonus senior quum frequenter Biantem molestè flagitantem tulisset, tandem uictus tedium, Date, inquit, Biant talentum, uel ui. Seniens beneficiam non impetratum, sed improbitate extorium.

26 Antigonus quum nocte quadam quosdam e militibus suis exaudisset omnia mala imprecantes regi qui ipsos in illud iter & inextricabile lutum induxisset, accessit ad eos qui maxime laborabant: eos quum ignorantes a quo adiuuarentur explicuisset, Nunc, inquit, maledicite Antigono, cuius uiuio in

h46

bus miseria incidistis: sed ei bene optate, qui uos ex hac uoragine eduxit. Hac uindicta coniectus erat regis uere excelsus animus.

Idem quum in paruulo quodam castello Graeci obsiderentur, ac fiducia loci contemnentes hostem, multa in deformitatem Antigoni iocarentur, & nunc staturam humilem, nunc collisum nasum deriderent: Gaudeo, inquit, & aliquid boni spero, quando in castris meis Silenum habeo. Cum hos dicas *Baseli natorum* ces fame domuisset, quod captis facere mos est, uidelicet ut *et per daggum* qui bello sunt utiles, in cohortes describantur, ceteri praecario subiiciantur, negauit se uel id facturum fuisse, nisi expediret his dominum habere, qui tam malam haberent linguam. Hoc idem arbitror esse cum eo quod refert Plutarchus, nisi quod aliter commemoratur a Seneca.

Idem quum accepisset instrumentum praegrandibus literis descriptum, Haec, inquit, uel caeco perspicuae sunt: iocans inuitium oculorum. Erat enim luscus. Idem alius magno capitis sui periculo dixisset, quod usu uenit Theocrito Chio, de quo postea dicitur.

Antigonus rex quum renuntiatum esset, filium Alcyonem in acie cecidisse, demisso uultu paulisper apud se cogitauit, mox erupit in hanc uocem, O Alcyonee, serius quam oportuit uitam morte commutasti, qui tam audacter in hostes infileris, neque tuae salutis, neque meorum monitorum ullam habens rationem. Putauit non esse deplendum qui sua culpa perisset, sibi quoque calamitatem accersisset. Refertur ex Plutarcho.

Idem conspiciens filium suum eos, in quos habebat impetrium, ferocius tractantem atque insolentius, An ignoras, inquit, filii, regnum nostrum esse splendidam seruitutem? Nihil dici potuit cordatius. Nam princeps non minus obseruire cogitur populo, quam populus principi, nisi quod princeps id facit

cum dignitate, alioqui re uera mutua seruitus est.

Ita ut cū Græcis utunq; paria faciamus, Alexandro Iulii
Cæsare, Philippo Augusti, Antigono M. Tullii obijciemus.

OCTAVIVS CAESAR

AUGVSTVS.

Proditio gra
ta
1 Quum in conuiuio Rhœmitalces Thracum rex, qui ab Antonio ad Augustū descuerat, insolentius iactaret sua erga Cæsarem merita, ac sine fine exprobrās belli societatem, molestus esset, Cæsar dissimulata illius petulantia, alteri cui-dam regum propinans dixit, Proditionem amo, proditores non laudo. Significans his qui proditione profuerunt, nihil deberi gratiæ: licet enim officiū quod præstant pro tempore gratum est, ipsi tamen habentur pro malis ac foedifragis.

Clementer
2 Quum Alexandrini post urbē ui captam extrema se paf- suos existimarent, Augustus suggestum cōscendit, adiuncto sibi Ario Alexandrino, dixit se ciuitati parcere, primū propter ipsius magnitudinem ac pulchritudinem, dein propter Alexandrum Magnum eius urbis conditorem, postremo in gratiam Arij amici. Rare cuiusdam clementiæ fuit, non diripere ciuitatem quæ pertinacissimè rebellarat: sed non minus laudis merebatur illa ciuitas, quod huius beneficij gratiam non sibi vindicauit, sed unam præcipuamq; partem ipsi concessit urbi, alteram tribuit Alexandro, cuius memoriam sciebat apud Alexandrinos esse gratiosissimā: tertiā transtulit in Ariū, eius ciuitatis ciuē, amicū tanto titulo suis cōmendās.

Seuerè
3 Quum ad Augustum delatum esset, Erotè Aegypti pro- curatorem emisse coturnicem, in pugna superantem omnes, prorsus inuictam, eamq; assam deuorasse: iussit acciri hominem, et discussa causa confessum malo nauis affigi iussit: uita iudicans indignum, qui ob tantillam gulae uoluptatem nō percisset aut, quæ pugnando diu multisq; potuisset esse uoluptati

luptati: præterea quæ leto quodā omine Cæsari perpetuam in bellis prosperitatem portenderet.

In Sicilia pro Theodoro Arium præfectum instituit, sed quum Cæsari quidam libellum porrexisset, in quo scriptum erat, Caluus Theodorus Tarsensis fur erat, quid tibi uideatur? lecto eo nihil aliud subscripsit, quam, Videtur.

Athenodoro philosopho causatione senectutis flagitanti sicut sibi liceret redire domum, Augustus concessit. At quum ille Cæsari dixisset, uale, uolens aliquod philosopho dignum monumentū apud illum deponere, adiecit, Cæsar quum fueris iratus, ne quid dixeris feceris uis, priusquam Græcarū literarū x x i i i i. nomina apud te receiseris. Cæsar autē philosophi dextrā amplexus, Adhuc, inquit, te presente mihi opus est: totumq; etiā annū apud se detinuit, dicēs illud Græcorū prouerbū, Silētij sunt iura fidi præmia: siue approbās philosophi dictum, quod tutū esset irā premere ne prorum pat in uerba, siue sentiens philosopho profuturū fuisse, si hoc dictum non addidisset iam abiturus. Quamquam tam salubris admonitio magnificū aliquod præmium merebatur.

Quum audisset, quod Alexander natus annos triginta duos posteaquam plerasq; mundi regiones peragrarat, dubitasset quid in reliquum uitæ tempus esset factururus, demirabatur si Alexander non iudicasset maius opus, bene gubernare paratum imperium, quam amplam ditionem comparasse. Rectè notauit inexplebilem Alexandri ambitionem, qui nullam aliam functionem rege dignam existimasset, quam proferre ditionis terminos: quum multo tum pulchrius tum difficilius sit, regnum quod contigit, rectis legibus, sanctisq; moribus exornare, quam armis regno regnum addere.

Augustus legē tulerat de adulteris, quomodo iudicādi essent de hoc crimine delati, et quomodo puniēdi cōiūcti: post

ire impotētia irrui in adolescentē delatum, quōd cum Iulia Augusti filia commerciū habuisset, eumq; manibus uerberauit. At quum adolescens exclamasset, Legē tulisti o Cæsar: adeo facti pœnituit Cæsarē, ut eo die recusaret coenā capere. Crimen per se græue erat, tum admissum in Cæsaris filian. Quis princeps ibi dolori suo tēperaret? Aut quis ibi legum iudiciorumq; moras expectaret? At tātus princeps sibi adeo displicuit, ut à seipso pœnas sumeret, quōd legi quam alijs prodiderat, non per omnia paruisset.

8 Quum Caium ex filia nepotem, in Armeniam mitteret, **Votum** optabat à dijs, ut illum Pompeij beneuolentia, audacia Alexandri, ipsius autem fortuna comitaretur. Quod in singulis erat præcipuum, id optabat uni contingere. Illud autem singularis cuiusdam erat modestia, quōd uir ingenio, doctrina, consilioq; præstans, sua præclara gesta fortunæ adscribebat.

9 Dicebat se Romanis eum imperij successorem relicturū, **Præfens consilium** qui nunquā eadē de re bis consultaasset: de Tyberio sentiens.

10 Quum iuuenes nobiles ac dignitate claros inter se tumultuantes uellet compefcere, nec auscultarēt illi, sed tumultuari pergerent, **Autoritas** Audite, inquit, iuuenes senem, quem iuuenem senes audierunt. Augustus enim adolescens ad rempublicam admotus est, summaq; fuit autoritate: hæc sola uoce illos coercuit, nec aliud supplicium ob concitatum tumultum exegit.

11 Quum populus Atheniensium uideretur deliquisse quidam, **Clementer** scripsit ex urbe Aegina, Non arbitror uos latere quōd uobis irascor. Neque enim Aegine sum hybernaturus. Nec aliud illis neq; dixit, neq; fecit, satis habēs illis comminatum esse, ni desisterent.

12 Quum quispiam ex Euclidis accusatoribus, affatim eorū **Clementer** satietatem usq; dicendi libertate utēs, eō tandē pronectus esset, ut tale quiddā diceret, Hæc si tibi non uidetur magna iube ut

se ut mihi reddat septimum Thucydidis librum. His offensus Cæsar iussit illum duci. Cæterum ut audiuit illum ex Braside posteris reliquum esse, ad se uenire iussit, ac moderate correptum dimisit.

Pisoni domum à fundamentis usq; ad extremam contignationem accuratē edificanti, **Comoda interpretatio** Ut bono, inquit, sim animo factis Cōmoda in-
o Piso, qui sic edificas, quasi Roma futura sit perennis. Non
offensus est immodico stucturæ apparatus; sed quod alius
fuisse suspicatus ad tyrannidem spectare, ille uerit in laetum
Romani imperij auspiciū. Hactenus Plutarchus:

Scripserat Augustus tragediā cui titulus erat Ajax, eam post, quoniā displicebat, spongia deleuit. Itaq; quū Lucius tragediarū scriptor interrogaret, quid ageret ipsius Ajax, Cæsar admodū festiuit, In spongia, inquit, incubuit: alludēs ad argumentū fabulæ, in quo Ajax quum rescuisset quæ dixisset fecissetq; per insaniam, gladio incubens sibi necem cōsciuit.

Cuidam ipsi libellum trepidē porrigenti, qui manū nunc proferret, nunc retraheret, **Princeps addare elephantos?** Quid? inquit, An putas te assem tu facilis phanto porrigere, quos ille non sine spectatorū admiratione proboscide sic corripit, ut pueri manum non lædat. Sic uidemus pueros et in urforum rictum manum inferere, non sine metu. Molestum erat optimo principi quōd timeretur.

Quum ab eo Pacinnius Taurus munus peteret, diceretq; populari rumore sparsum, pecuniam haud paruam ipsi à Cæsare datam, Sed tu, inquit, noli credere: Lepido ioco significans se non daturum. Alter expectabat futurum ut Cæsar ipse pudori succurreret, ne si comperitum esset rumorem esse uanum, ipse ludibrio haberetur. Cæsar aliud indicauit remedium, sineret homines loqui quæ uellent, modo ne ipsi quod erat falsum persuaderent.

- 17 **Lepidè nega-** Alter præfectura equitum submotus, in super & salarium
re ab Augusto postulare est ausus, hoc colore, ut diceret se non
lucris causa salarium petere, sed ut tuo, inquit, iudicio uidear
impetrasse munus, & ita credar, non ab officio submotus, sed
officium deposuisse. Tu, inquit Augustus, apud omnes præ-
dica te accepisse, ego nõ negabo. Si nihil mouebat petitorè,
nisi metus ignominie, uia commonstrata est, qua nihilominus
honori suo consulere posset, quàm si pecuniam accepisset.
- 18 **Iocose** Herennium adolescentem uitij corruptum Cæsar castris
excedere iusserat: quumq; ille dimissus supplex ac plorabun-
dus apud Augustum hac deprecatione uteretur, quo ore re-
dibo in patriam, quid dicam patri meo? Dic, inquit, me tibi
displicuisse. Quoniam pudebat adolescentem fateri quod
ipse Cæsari displicuisset, Cæsar permisit ut sermonem in-
uerteret & culpam in ipsum conferret.
- 19 **Salsè** Miles quidam in expeditione saxo percussus, notabiliq;
in fronte cicatrice deformatus, quonia honesto uulnere erat
in signis, immodice sua facta iactabat: eius insolentiam Augu-
stus leniter castigauit; At tu, inquit, caue ne quando fugiens
post te respexeris. Subindicans fieri posse, ut uulnus de quo
nimum se uenditabat, non in prælio, sed in fuga accepisset.
- 20 **Salsè** Galba corpus habès gibbo deforme, de quo uulgo iacta-
tum est, Ingenium Galbæ male habitare, quum apud Cæsa-
rem causam agens subinde diceret, Corrige me Cæsar, si
quid in me reprehendendum uideris. Ego, inquit, Galba mo-
nere te possum, corrigere non possum. Corrigitur quod rea-
prehenditur, corrigitur quod ex distorto fit rectum.
- 21 Quum plerique rei, quos Seuerus Castius accusabat, ab-
soluerentur, & is cui Cæsar forum extruendum locarat, diu
traheret illum operis expectatione, Vellem, inquit, Castius
& forum meum accusasset. Iocatus est ambiguo uerbo.
Nam

Nam absoluitur quod perficitur, & absoluitur qui à causa
liberatur: absoluit opus architectus, et reum iudex absoluit.

Olim erat magna sepulcrorum religio, eaq; pars agri 22
que sepulcro erat dicata, non proscindebatur aratro. Ve-
tius itaq; quum nihil hac religione deterritus, patris monu-
mentum exarasset, Augustus faceret iocatus est, Hoc, inquit,
est uere patris monumentum colere. Rursus iustitiam
uerbo, Colimus ea que ueneramur, et colitur ager aut aliud
simile. Gemina fuisset amphibolia, si pro monumento di-
xisset memoriam, quod ab illo dictum arbitror. Siquidem
eorum memoria nobis sacrosancta dicitur, quos uita defun-
ctos ueneramur, & memorias ad Græcorum imitationem
uocamus defunctorum monumenta.

Quum Herodiana crudelitatis rumor ad Augustum perue- 23
nisset, quòd in Syria pueros omnes qui bimatam non exce-
sissent iussisset interfici, & in his etiam ipsius perisse filium,
Præstat, inquit, Herodis esse porcum quam filium. Herodes
Iudæus erat, & Iudæi mira religione abstinent ab esu suille.

Mecænas uir aliàs laudatus in stilo lasciuebat, uerbis af- 24
fectatis & compositioni insolenti frequenter indulgens: Au-
gustus contra uerbum insolens quasi scopulum fugiendum
esse dicebat. Ad alios itaque scribens stylo simplici consue-
uit uti, Mecænati uerò quem familiariter amabat scribens
Mecænatem imitari solet, adeo ut in quadam epistola, mul-
ta liberius ac dissolutius iocatus, hanc adiecerit clausulam,
Vale mel genium, metuelle, ebur ex Etruria, laser Areti-
num, adamas Supernas, Tyberinum margaritum, Cilneo-
rum smaragde, iaspis sigulorum, Berille Porfenne, carbuncu-
lum habeas, ἵνα σου λέμνω πείρα, μάλα μω μοεcharum.
Sic irrisit parum uiriles amici in scribendo delicias. Eius-
dem μωποερέχης cinninos iocis exagitare consueuit, uoces
s s ac sen

ac sententias ineptas factores appellare consuevit. Sermonem amabat purum & elegantem, qui sententiam quam aperitissime declararet. Nec Tyberio pepercit, interdum reconditas & exoletas uoces aucupanti. M. Antonium increpabat uelut ea scribentem quae homines mirentur potius quam intellegant. Quin & Agrippinae neptis ingenium collaudans, hoc adijcit, Sed opus est dare te operam, ne molestè loquaris.

25 **Extorta uenia** Potius Alexandria multis uitam donarat in gratiam Arij Philosophi, Sostrati tamè promptissimae quidè linguae uirum, sed qui Caesari displiceret, quod temerè Academicus haberi uellet, reiecit. At is squalidus promissaque; cana barba coepit Arium quocumque; iret insequi, uersiculū illum in ore habens:

Clementer Σοφοὶ ἄλλοις ἀνέχουσιν, αὐτὸν ὅσιν ἄλλοι. Id est, Sapientes sapientes seruant, si fuerint sapientes. Hac arte coegit Caesarem ignoscere.

26 Quum iam quadragesimum excessisset annum, ageretque in Gallia, delatum est ad illum, L. Cinnam adolescentem notabilem ac Pompeij nepotem insidias illi struere: dictum est ubi, quando, & quomodo aggredi uellent. Decreuerat enim sacrificantem interficere. Dictabatur proscriptionis sententia, sed Augusto interim uarias edente uoces, ingressa Livia uxor, Eac, inquit, quod medici solent, qui ubi usitata remedia non procedunt, tentant contraria: seueritate adhuc nihil profecisti, ignosce. Cinna deprehensus uitae tuae nocere non potest, fame tuae prodesse potest. Protinus iussit accersi Cinnam solum ad colloquium, uenienti alteram cathedram poni iussit. Hoc, inquit, Cinna primum abs te peto, ne me loquentem interpellas: dabitur tibi loquendi tempus. Hic commemoratis pluribus in Cinnam beneficijs, quod seruasset repertum in castris hostium, quod patrimonium omne concessisset, quod insuper ornasset sacerdotio, rogauit quare parat ipsum

ipsum occidendum: perturbato Cinna sic finijt obiurgationem, Vitam tibi Cinna iterum do, prius hosti, nunc insidiatore ac parricide. Ex hodierno die inter nos incipiat amicitia, contendamus utrum ego meliore fide uitam tibi dederim, an tu mihi debeas. Et consulatum obtulit. Vis exitum? Cinnam habuit perpetuo amicissimum, solus illi fuit heres. Nullis amplius insidijs ab illo petitus est.

Augustus nulli ferè ad conuiuium uocanti negare solitus 27 est. Exceptus igitur à quodam caena perparca, ac penè quotidianiana, quum à conuiuatore dimitteretur, hoc illi tantum insusurravit, Non putabam me tibi tam familiarem. Alius tam ieiunum apparatus contumeliam fuisse interpretatus, ille etiam pudori consuluit inuitatoris, familiaritati tribuens, idque in aure, ne ceteri putarent exprobratam parsimoniam. Quid hac comitate amabilius in tanto monarcha, qualem nunc uix triginta reges aequent?

Purpuram Tyriam empturus, de obscuritate querebatur: 28 quumque uenditor diceret, Erige altius & suscipe: Ergone inquit, ut me populus Romanus dicat bene cultum, in solario ambulaturus sum?

Habebat Augustus nomenclatorem obliuiosum, quum 29 hoc genus hominum oporteat in primis ualere memoria. Is ad forum iturus rogat Caesarem, nunquid eò mandaret, Accipe, inquit, commendatitias, nam illic neminem nosti. Atqui hoc est proprium nomenclatorum munus, omnium nomina, cognomina, titulosque dignitatum tenere, quo bene quum opus est suggerant. Vnde illis etiam nomen est inditum, è Greco Latinoque constatum.

Augustus etiamnum adolescens lepide tetigit Vatinium: 30 siquidem is podagrae obnoxius, uideri studebat discussisse Lepidè uinum, ac iam mille passus ambulare se gloriabatur: Non miror

miror, inquit Cæsar, dies aliquanto sunt longiores: significans illum nihilo magis liberum esse à podagra, sed dies esse longiores factos.

31 Equite Romano quodam defuncto compertum est, illum tantū habuisse æris alieni, ut summa ducetias nummum excederet, idq; dum uiueret celauerat. Quum igitur res illius auctioni subijceretur, ut ex pecunia creditoribus satisfaceret, Augustus iussit sibi emi culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum, Habenda est, inquit, ad somnum mihi conciliandum illa culcitra, in qua ille tanto ære alieno obstrictus somnum capere potuit. Nam Augustus ob ingætes curas sæpe maximam noctis partem ducebat in somnem.

32 Quodam die forte uenit in ædes, in quibus habitabat Cæsar to Viticensis. hinc quum Strabo quò Cæsari adularetur, Cato nis peruacaciam accusaret, quòd sibi manus adferre quam uictorem agnoscere maluisset: Quisquis, inquit Augustus, præsentem reip. statum mutari non uult, is & ciuis & uir bonus est. Vnico dicto & Catonis memoriã tutatus est, & sibi consuluit, deterrens ne quis in posterum affectaret res nouas. Nam præsens status non is tantum dicitur, qui tū erat quum hæc loqueretur Augustus, sed is quoq; qui fuerat tempore conspirationis in Iulium. Siquidem hæc dictio præsens apud Latine loquentes, ad tria tempora pertinet, præteritum, præsens & futurum, ut Præsentibus non erat contentus: & præsens uita quæ nunc agitur: & præsens in tempus omittat, id est, in futuram opportunitatem.

33 Quemadmodum Augustus gaudebat iocis liberalibus in alios ludere, ita in se iactos aut retortos interdum liberius, patientissimè tulit. Adolescens quidam prouincialis Romanus uenerat, oris similitudine tam mirificè referens Augustum, ut in se populi totius oculos conuerteret. Cæsar hoc audio iussit

iussit ad se perduci, eumq; cõtemplatus, hũc in modum percontatus est, Dic mihi adolescens, fuitne aliquãdo mater tua Romæ? Negauit ille, ac sentiens iocum retorfit, adiciens, sed pater meus sæpe. Augustus ludens suspicionem intendebat in matrem adolescentis, uelut ab ipso stupratam: at adolescens protinus eam suspicionem retorfit in matrem Cæsaris, aut in sororem. Nam oris similitudo non magis arguebat illum esse Cæsaris filium quàm fratrem aut nepotem.

Temporibus triumuiralibus quum Octauius, Lepidus & 34 Antonius rerum potirentur, Augustus in Pollionem scripserat Fescenninos, ludibrii causa. Tum Pollio, At ego, inquit, taceo: Non est enim facile in eum scribere, qui potest proscribere: notans Augusti tyrannicã potentiam, nec ea libertate offensus est Augustus.

Curtius eques Romanus delicijs diffluens, quũ apud Cæsarẽ 35 cœnaret, macrũ turdum sustulit è patina, euq; tenens interrogauit Cæsarem, liceretne mittere: quumq; is respondisset, quid ni liceat? ille protinus auem misit per fenestram, iocum arripiens ex ambiguitate uerbi. Nam cibus è cõuiuio dono mittitur amicis, quod apud Romanos erat solenne: & mittitur quod abijcitur. Nec hoc ioco Cæsar offensus est.

Idem es alienum cuiusdam senatoris, quem charum habebat, non rogatus dissoluerat, ac pro eo numerarat quadragies nummum. Senator autem ea re cognita, pro gratiarum actione nihil aliud scripsit Cæsari, quàm Mihi nihil: ioco uelut exoptulans etiam, quòd quum numerasset omnibus creditoribus, ipsi nihil numerasset. Hunc iocum morosior alius quis ingratitude fuisset interpretatus, Cæsar familiaritatis fiducia delectatus est.

Licinius Cæsaris libertus solet patrono nouum aliquod 37 opus inchoanti magnas conferre pecunias. Quem more sebratio quitus

quintus Licinius nouū opus aggressuro centies promisit per libellum, in quo post expressam pecunie summam, quæ uirgula superducta signabatur spatium erat uacuum. Hac occasione Caesar usus priori summæ quam scripserat libertus, alterum centies adiecit, sua quidem manu spatio quod uacabat diligenter expleto, sed affectata literarum similitudine. Itaq; duplum accepit pecunie, dissimulante liberto. Ceterū ubi Caesar rursus nouum opus inchoaret, libertus hoc factū illi leuiter obiecit, dato tali libello, Confero tibi domine ad noui operis impensam, quod uidebitur. Non expressit summæ modum, ut illi liberum esset scribere quantum uellet, quandoquidem priorem summam duplicasset.

38 **Libertas innocentia** Quum censoris munus gereret Augustus, eques quidam Romanus apud illum delatus est, quasi facultates suas immi-
nuisset. At ille citatus probauit sese auxisse. Mox eidē obiectum est, quod legibus contrahere matrimonium iubentibus non paruisset. Ille docuit se ex uxore trium liberorum esse patrem. Nec satis erat equiti dimitti, sed Cæsari credulitatē exprobrās addebat, posthac Cæsar in honestos uiros inquirens, honestis mandato. Satis aperte pronuntians, eos non fuisse uiros bonos, qui manifesto falsa ad ipsum detulissent, obiter et ipsum criminans, qui uices suas mandaret sycophantis. Et hanc libertatem innocenti condonauit Cæsar.

39 **Lenitas principis** In uilla quadam inquietas nocteis agebat, interrumpente somnos ipsius noctuæ cantu. Miles aucupij peritius curauit apprehendendam noctuam, speq; ingentis præmij ad Augustum pertulit: laudato imperator mille nummum dari iussit. Ille ausus est dicere, malo uiuat, auemq; dimisit. Quis nō miratur hanc contumaciam impune cessisse militi?

40 **Gratitudo principis** Veteranus quidam quum uocatus in ius periclitaretur, adiit in publico Cæsarem, rogans ut sibi uellet adesse: Cæsar e comit

ē comitatu suo selectum ilico dedit, eiq; litigatorem commendauit. Hic miles uoriferans, At non ego Cæsar periclitante te Actiaco bello uicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui, simulq; detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atq; ipse descendit in aduocationem, ueritus ne non modo superbus, uerum etiam ingratus uideretur.

Delectatus inter cœnam fuerat Symphoniactis Turonij 41
Flacci mangonis, eosq; frumento donarat, quum alios audiret soleret largiter donare nummis. Eosdem quum postea Cæsar inter cœnam requireret, Turonius sic excusauit, Ad motas, inquit, sunt: exprobrans illi frumentarium munus. Et hoc impune tulit, quod dixerat non miles, sed mango.

Quum sublimis ex Actiaca uictoria reuenteretur, occur- 42
rit inter gratulantes quidam coruum tenens doctum hæc Lenitas
uerba sonare, Aue Cæsar uictor. Hac salutatione delectatus Augustus, auem sex millibus nummum emittit. Socius opificis ad quem nihil ex ea liberalitate peruenerat, indicauit Cæsari, eundem et alium habere coruum, quem ut afferre cogeretur rogauit: allatus uerba quæ didicerat expressit, Aue uictor Imperator Antoni. Augustus nihil exasperatus, tantum iussit, ut munus cum delatore partiretur.

Salutatus similiter à psittaco, et hunc eni iussit. Idem mi- 43
ratus in pica, et hanc mercatus est. Hoc exemplum tenuem Solerter
quædam sutorem sollicitauit, ut coruum institueret ad huiusmodi salutationem. Qui quum impendio exhauriretur, subinde ad auem non respondentem dicere solct, Opera et impensa perijt. Tandem peruicit assiduitate, ut coruus sonaret dictatam salutationem. Ea quum Augustum prætereuntem salutasset, Cæsar, Satis, inquit, istiusmodi saluatorū habeo domi. Tum coruus memor et illorum uerborū quæ toties audierat, subtexuit, Opera et impensa perijt. Ad hoc arridens August

Augustus iussit auem emi, quanti nullam adhuc emerat.

4.4 Græculus quidam ita captare solitus est Cæsarem Augustum: descendenti à palatio honorificum aliquod epigramma porrigebat. Id quum frustra sepe fecisset, nec destitutum uideret Augustus, epigramma bene Græcum manu sua descripsit, & Græculo ad se uenienti obuiam misit, ueluti carmina carminibus pensaturus. Græcus acceptum legit: ac non solum uoce, uerumetiam uultu gestuq; corporis laudauit carmen, miratusq; est. Deinde quum accessisset ad sellam qua Cæsar uehebatur, demissa in pauperem crumenam manu pauculos denarios protulit, Cæsariq; obtulit his uerbis, οὐ κτὲ τὸ γλυπὸν τὴν σὲ βασιλῆα, εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἔδιδας, id est, non iuxta fortunam tuam Auguste, si plus haberem, plus darem. Sequuto omnium risu, dispensatorem Cæsar uocauit, & festerium centum millia Græculo numerari iussit. Bene cessit Græculo palam exprobrata principi parsimonia.

45 Iulia Augusti filia quum patrem salutaret, senserat illius oculos licetiore cultu offensos, licet ille dissimularet: itaq; postero die mutato cultu patrem complexa est. Tum Cæsar, qui pridie dolorem suum continuerat, gaudium continere non potuit. Et quanto magis, inquit, iste cultus decet Augusti filiam? Tum illa, nimirum hodie me patris oculis ornaui, heri uiri.

46 In spectaculo gladiatorum conuerterant in se populi oculos Liuia & Iulia, comitatus dissimilitudine: Liuiam cingebant uiri graues, Iuliam iuuenes luxuriosi comitabantur. Pater Iuliam admonuit scripto, uideret quantum inter duas principes feminas interesset. Illa rescripsit, Et hi mecum senes fient. Hoc commode interpretanti, lepide: incommode, procaciter dictum uideri potest.

47 Eadem mature canos habere coeperat. Subitus autem

Cæsaris interuentus oppressit comtrices, filie canos suble- Calaitium
gentes, deprehensis super uestes earum pilis, quos euulserant. accessitum
Id dissimulauit Augustus, & alijs sermonibus extracto tempore tandem induxit ætatis mentionem. Hac occasione rogauit filiam, utrum post aliquot annos cana esse mallet an calua. Quumq; illa respondisset, Ego pater cana esse malletm. Cur ergo, inquit, istæ te caluam ante tempus student faceres? Lepido commento coarguit illam mendacij.

Cuidam graui amico suadenti, ut se ad exemplum paterne frugalitatis coponeret, satis pro caciter Iulia, ille, inquit, obliuiscitur se Cæsarem esse, ego memini me Cæsaris esse filiam. 48

Augustus duobus pantomimis inter se commissis, ut alter- nis gestibus certarent, alterum dixit saltatorem, alterum interpellatorem, quod ille immodice gesticularetur, alter non gesticulari, sed saltatorem interpellare uideretur. 49

Tarraconensibus pro lato ostento nuntiantibus, quod in eius ara palma esset enata, Apparet, inquit, quam frequenter accendatis. Quod illi dijs tribui uolebant, ille tribuit illorum negligentie, qui nunquam in ara Cæsaris adolerent incensum. 50

Idem quum Galli donassent ei torquem aureum centum pondo, ac Dolabella per iocum tentans illum, tandem huc produceret iocum ut diceret, Imperator, torque me dona, Malo te, inquit, ciuica donare. Festiuiter submouit postulatorem impudentiam, qui nunquam in bello fuisset, eoq; magis illi conueniebat corona ciuica, quæ ex quernis ilignisq; frondibus fieri consueuit, quem admodum triumphalis ex auro. Quamquam & castrensis & muralis & naualis ex auro fieri solet. Qua de re uide A. Gellium lib. 5. cap. 6. Ciuicam autem Augustus ut honorificentiore per iocum obtulit. Nam Suetonius refert eum inter dona militaria aliquanto facilius phaleras & torques, & quicquid auro argentoq; constaret, dare

Adulatio repulsa

Festiuæ negotio

dare solitum quam uallares ac murales coronas, quæ honore præcellerent. Hoc nisi scias, friget Augusti iocus. Tameiſſi de materia coronarum uariant Gellius & Suetonius.

- 52 *Principis est ornare ditio nem* Quum urbem Romæ multis modis & ornasset & communiſſet, atq; etiam in posterum quod quidē in ipſo fuit, tutam reddidiſſet, non ſine cauſa glorians dicere ſolet, Romam laetitiam accepi, marmoreā relinquo. Nihil principi magnificentiꝯ, quān ſi ditio nē quam accepit reddat ſtatu meliore.
- 53 Quum miles quidam ab ipſo impudēter peteret, ac Martianum uideret accedentem, quem & ipſum aliquid improbe petiturum ſuſpicabatur, Non magis, inquit, faciā commilitio quod petis, quān quod Martianus à me petiturus eſt.
- 54 *Clementer* Lex erat, ut qui patrem occidiſſet, culeo inſuereitur: nec hæc poena ſumebatur niſi de conſeſſo. Ab huius poenæ atrocitate Caſar ut liberaret manifeſti parricidij reum, ſic interrogauit, Certè patrem tuum non occidiſti, anſam porrigens inſiciandi. Tanta erat principis in iudicando lenitas.
- 55 *Feliſina lente* Dicere ſolet, nihil minus in perfectum ducem conuenire, quān ſeſtinationem ac temeritatem, crebroq; illud iactabat, ἀπειθε βραδέως, ἀσφαλὲς γὰρ ἐστὶν αἰετῶν ἢ θραυτοῦ σπαραλλάτης. Qua de re ſatis dictū eſt nobis in Chiliadibus,
- 56 *Dignitas uileſcit in plures diſſuſa* Liuie uxori pro quodam Gallo petenti ciuitatem, negauit, immunitatem obtulit, dicens ſe facilius paſſurum fiſco ſuo detrahi, quān honorem ciuitatis Romanæ uulgarī: nimirum Reip. dignitatē anteferens priuato commodo.
- 57 *Cultus* Quū pro concione multos uideret pullatos, ſiue ut legendum arbitror, palliatos, indignabundus. E n, inquit, Romanos rerum dominos gentemq; togatam. Adeo ſtudebat priſcos reuocare mores, ut habitum quoque ueſtitumq; doluerit immutatū.
- 58 *Populo de inopia uini caritateq; querenti dixit. A genero ſuo* Populo de inopia uini caritateq; querenti dixit. A genero ſuo

ſuo Agrippa perductis pluribus aquis ſatis prouiſum, ne ſtitirent homines. Fuit autem Agrippæ uigilantiſſimū ſtudium uidiq; proſpiciendi urbi de aquarum copia. Augustus autem ſeuere populum ad aquas à uino reuocauit.

59 *Lenitas mira* Timagenes hiftoriarum ſcriptor, multa petulanter in Caſarem, multa in uxorem, multa in totam illius domum dixerat. Caſar illum admonuit, ut moderatiꝯ lingua uteretur. Cum perſeueraret male loqui, nihil aliud quān domo ſua illi interdixit. Timagenes autem libros quos ſcripſerat acta Caſaris continentes recitauit, & combuſit, in odium Caſaris, quaſi rerum ab illo geſtarum memoriam abolere cupiens. Hunc tamen palam & pertinaciter inimicitias exercentem cum Caſare, nemo ciuium Romanorum ab ædibus ſuis excluſit, in domo Pollionis Aſinij conſenuit. Nunquam tamen Augustus cum hoſpiti inimici ſui expoſtulauit, niſi quod quodam tempore illi dixit, *Ἐνειοττοφείς*, id eſt, alis beſtiam ſiue uiperam. Mox Pollionem parantem excuſare ſe, interpellauit, dicens, Fruere mi Pollio, fruere. At quum Pollio nondum ſecurus diceret: Si iubes Caſar, protinus illi interdicaſi domo mea. An iſtud, inquit Augustus, me facturum putas, qui uos redegerim in gratiam? Fuerat enim antea Timageni iratus Pollio, nec aliam habebat deſinendi cauſam, niſi quod illi Caſar iracūdi cœperat. Vtriuſq; maleuolentiam boni conſuluit principis clementia.

60 *Canabat Augustus apud Atediu ſiue Veditū Pollionem:* Canabat Augustus apud Atediu ſiue Veditū Pollionem: fregerat quidā e ſeruulis uas cryſtallinum, illico iuſſus eſt ab Atedio rari, & murænis obijci. Puer ad Caſaris pedes conſtigata fugit nihil aliud petiturus, quān ut aliter periret. Caſar motus nouitate crudelitatis, & puerum dimitti, & cryſtallina omnia ante ſe frangi iuſſit, & his pro puero compleri piſcinam. Amicū autem grauiſter increpauit: E cōuiuio, inquit,

rapi homines imperas, & noui generis poena lacerari Si ca-
lix tuus fractus est, uiscera hominis distrahentur? Tantumne
tibi placebis, ut ibi aliquem duci iubeas, ubi Caesar est?

61 In cognitione quadam, quum Aemilio Eliano Cordubensi
Lenitas inter cetera crimina illud uel maxime obijceretur, quod ma-
le loqueretur de Cesare, conuersus ad accusatorē, Velim, in-
quit, hoc mihi probes, efficiam ut Elianus sciat me quoq; lin-
guam habere, plura enim uicissim de eo loquar. His uerbis
contentus, nihil postea de illo inquisiuit.

62 Tyberio frequenter per literas iracunde querenti de his
Lenitas qui de Augusto male loquerentur, rescripsit, ne ea in re ni-
mum indulgeret aetati suae. Satis enim est, inquit, si hoc habea-
mus, ne quis nobis male facere possit.

63 Filios suos nunquam populo commendauit, nisi cum hac
Modestē exceptione, si merebuntur. Honorem non auctoritati, sed me-
ritis tribui uolens.

64 Iulias filiam ac neptem relegarat, post etiam Agrippam
Liberi mali prius adoptatum, post ob sordidum ac ferox ingenium abdi-
catum. Ad omnem horum mentionem solet exclamare uer-
su Homericō,

Αἴθε' ὄφελον ἀγαμέμνωνος τε μέγαν, ἀγρονόος τ' ἀπολέσθαι.

O utinam cœlebs uixissem, orbisq; perissem.

Nec aliter illos appellabat, quàm tres uomicas, seu tria car-
cinomata sua. Suorum enim mortem leuius ferebat quàm de-
decora. Quin & testamento cauit, ne si quid accidisset Iulie
& nepti, sepulcro suo inferrentur.

65 Indigne ferebat aliquid de se cōponi nisi serio, & a pre-
Maiestas no- stantissimis: admonebatq; prætores ne paterentur nomen
minis suum commissionibus nuntiorum aut histronum obsoleferi:
hac quidem in parte Alexandrum magnum reserens. Decet
ubiq; principis auctoritatem sartam tectam prestare.

Insu

Insulam quandam Caprets uicinam, in quam e comitatu 66
Cesaris secedere solent, qui cuperēt otiosi, solitus est ἀπρα Otium
γόπιον appellare: ἀπραγία enim sonat negotiorum uac-
cuitatem.

Quum sentiret imminere mortem, admissos amicos per 67
contabatur, ecquid ipsis uideretur minimum uitæ sat commo-
de transgisse, sentiens de subula uitæ peracta, & adiecit car-
men peractis comædijs accini solitum,

Δότε πρότον, & πάντες ἡμῶν μετὰ χαρῆς ἰλυπῆσατε.

C. IULIUS CAESAR.

C. Iulius Caesar quum Syllam fugeret etiamnum adole- 1
scens, incidit in piratas Cilices: ac primum ubi pro redem-
ptione summam quam ab eo petrent pronuntiaissent, derisit.
praedones, uelut ignaros, quem cepissent, seq; duplum datu-
rum pollicitus est. Deinde quum asseruaretur donec adfer- Indoles ex-
retur pecunia, imperauit illis ut silerent, nec sibi dormienti celsa
obstreperent. Eisdem orationes & carmina que scribebat
recitare solet, que cum illi non satis probarent, stupidos ac
barbaros appellabat, cumq; risu minitabatur se illos actu-
rum in crucem, quod & perfecit. Apportatis enim pecunijs
quis piratæ pro redemptione pacti fuerant dimissus, contra-
ctis ex Asia uiris ac nauibus, comprehendit eosdem predo-
nes, ac suspendit: sed prius iugulatos, ne seueritas careret
clementia. An non hic statim agnosctis indolem Alexandri
magni, cui nihil mediocre satis esse posset?

Quum Romæ maximi pōtificis dignitatem ambiret, com- 2
petitore Qu. Catulo primæ apud Romanos dignitatis ac po-
tentie uiro, matri ipsum ad fores deducenti, Hodie, inquit, ô
mater, aut pontificem maximum habebis filium, aut exulem.
Excelsa indoles omnisq; repulse impatiens.

Pompeiam uxorem, quod sinistra fama laboraret, quasi 3

t 3 cum

Ciuitas cum Clodio rem habuisset, repudiavit quidē. Ceterum qui Clodius hoc nomine reus perageretur, Caesar citatus testis, nihil mali de uxore dixit. At quum accusator diceret, Quis igitur cum illa fecisti diuortium? quoniam oportet, inquit, Caesaris uxorem etiam à calumnia puram esse. Præter arguitam resposi laudari potest et ciuitas, quod repudiate coniugis famæ pepercit.

4. Quum Alexandri magni res gestas legeret, non tenuit lacrymas: atque ad amicos, Hoc, inquit, ætatis qua nunc sum, Alexander deuicit Darium: mihi uerò ad hunc usq; diem nihil præclari facinoris gestum est. Suetonius tradit id accidisse quum prætor iure dicundo conuentus obiens, apud Gades in templo Herculis uidisset Alexandri magni statuam. Vtiam hoc ingenium ad moderati potius quam ad maximi principis emulationem properasset.

5. Quum in Alpibus oppidulum quoddam frigidum præteriret, ambigentibus amicis, an illic etiam essent seditiones, contentionesq; de principatu; substitit, ac secum aliquandiu cogitauit: mox mallet, inquit, hic primus esse, quam Roma secundus. Hoc nimirum est quod à Lucano poeta scriptum est, nec Casarem potuisse pati priorem, nec Pompeium potuisse ferre parem.

6. Facinora quæ quoniam periculo obnoxia sunt et magna, gerenda esse dicebat: at de his non consultandum, quod ad hæc perficienda plurimum habeat momenti celeritas. Expensio uerò periculi reuocat hominem ab audacia.

7. Quum ex Gallia prouincia aduersus Pompeium tenderet, Rubicone ante transiisset, dixit: Omnis iacta sit alea: significans se de summa rerum uelle periclitari. Is enim fluminis Galliam ab Italia dirimit.

8. Quum Pompeius relicta Roma per fugisset ad mare, Metellus

tellus arario præfectus, Casari uolenti illinc pecunias tollere, obstitit et ararium clausit. At Caesar illi mortem minatus est. Ea uox quum Metellum reddidisset attonitum, hoc inquit, o adolescens, dictu mihi difficilius fuit quam factu. Sentiens se uel nutu posse quem uellet occidere, quum secum duceret armatas cohortes.

Dyrrachij expectabat, ut illuc è Brundisio milites mitterentur: id quum tardius fieret, clam omnibus cõsensa scapha exigua tentauit transmittere pelagus: quum nauigium undis obrueretur, gubernatori iam animu despondenti, quis esset aperuit, dicens: Confide fortunæ, sciasq; te Casarem uehere. Tanta erat animi præstantia, quasi fortunam ac deos in manu haberet. Ac tum quidem tempore ingrauescente uictus est quod instituerat peragere. Milites autem ubi rescuerent factum, concursum fecerunt ad Casarem, grauiusq; feriebant si alias expectaret copias, uelut ipsis diffusus.

Ceterum commissa pugna Pompeius uicit, sed uictoriam non est persequutus, uerum sese recepit ad exercitum. Tum Caesar, Hodie, inquit, penes hostes erat uictoria, at non habent ducem qui uictoria sciat uti.

Quum Pompeius instructam aciem apud Pharsalum inibi consistere, et hostem operiri iussisset, Caesar dixit illum errasse, qui uim, impetum, ac diuinum afflatum animorum ad incursionem paratorum mora relaxasset. Adeo Casari non modo certamen erat cum Pompeio de fortuna belli, uerum etiam de bellandi peritia.

Quum Pharnacem primo congressu uicisset, amicis scripsit, Veni, uidi, uici, summam rei gestæ celeritatem indicans.

Posteaquam milites qui Scipionem in Africa sequebatur fugissent, et Cato uictus sibi necem Uticæ conscisset, Inuideo, inquit, Casar, o Cato tibi mortem istam, quando tu mihi

Minæ potentium

Animus imperterritus

10

Vti uictoria

11

Mora noxia

12

Celeritas conficiendi

13

A crasis minus periculi

mibi salutem tuam inuidisti. Caesar existimabat sibi summæ gloriæ futurum, si uir tantus, quum bello uictus esset, ipsi uitam deberet. At Cato maluit honestam mortem, quam oppressa publica libertate cuiquam seruire. Proinde mortis illius gloriam Caesar inuidebat Catoni, quod is Cesari seruati Catonis laudem inuidisset.

14 Nonnulli quoniam suspectos habebant Antonium ac Dolabellam, monebant ut ab illis sibi caueret. At ille non istos, inquit, metuo rubicundos et obesos, sed graciles illos ac palidos, ostenso Bruto et Cassio. Nec sefellit illum suspicio, ab illis enim occisus est.

15 Quum inter cœnandum ortus esset sermo, quod genus mortis esset optimum, incontanter respondit, inopinatum, et quod optimum iudicauit ipsi contigit.

16 In prelio quodam, Martie legionis aquiliferum iam ad fugam conuersum, faucibus apprehensum in contrariam retraxit partem, dextraq; ad hostem porrecta, Quorsum, inquit, tu abis? Illic sunt cum quibus dimicamus. Ac manibus quidem unum militem correxit, uoce tam acri legionum omnium trepidationem discussit, uinciq; paratas uincere docuit.

17 Idem posteaquam Publius Mimus in scena superasset omnes, et in his Laberium, ita pronuntiauit: Fauente tibi Cesare uictus es Laberi à Syro. Publius enim conditione seruus, natione Syrus erat. Longe à tergo relinquitur, qui fauente iudice superatur.

18 Caesar quum Romæ uideret peregrinos quosdam locupletes, canum ac simiarum catulos in gremio circumsferentes, eosq; habere in delicijs, percontatus est, num apud illos feminæ parerent liberos: sentiens nullos catulos esse iucundiores infantibus. Refert Plutarchus in uita Periclitæ: tametsi non indicat

indicat cuius Caesaris hoc dictum sit: suspicor esse Augusti.

Quum milites suos uideret expectatione hostium perterritos, pro concione dixit: Scitote paucissimis his diebus regem adfuturum cum x. legionibus, equitum xxx. leuis armaturæ c m. elephantis c c c. Proinde desinant quidam querere ultra, aut opinari, mihiq; qui compertum habeant credant, aut quidem uetustissima nauis impositos, quocunque uento, in quascunque terras iubebo auehi. Noua ratio terrorem excutiendi, non inficiando minuendoue, sed amplificando terroris materiam, ut certi de graui periculo sumerent animos tanto periculo dignos.

Proferentibus in medium, quod Sylla dictaturam deposuisset, quum Caesar perpetuam gereret, quod minimam aberat à tyrannide, respondit, Syllam nescisse literas, eoque dictaturam deposuisse. Dictant grammatici discipulis, quum præeunt aut recitant scribenda: huc alludens dixit illum nescisse literas.

Quum triumphans subsellia tribunitia præteriret, Pontius Aquila non assurrexit unus omnium: id adeo indignè tulit, ut proclamaret, Repete ergo Aquila à me Rempublicam. tribunitium: nec deinde per continuos aliquot dies cuiquam quicquam pollicitus est, nisi sub hac exceptione, si tamen per Pontium Aquilam licuerit.

Populo per adulationem regem ipsum salutanti, Caesar, inquit, sum, non rex. Maluit priuatum nomen, quam regium inuidie obnoxium.

Quidam è turba statuae Caesaris coronam lauream imposuerat, candida fascia præligatam: at quum tribuni detracta fascia hominem in uincula duci iussissent, Caesar grauius increpitos eos potestate priuauit, idq; ne regnum affectare uideretur, causatus est, per illos sibi recusandi gloriam fuisse ademptam.

24 **Scomma** Quoniam Caesar multos externos in senatum allegerat, libellus propositus est: Bonum factum, si quis senatori nouo curiam monstrare uelit. Significabat quisquis is fuit, peregrinos illos ne uiam quidem ad curiam nosse, nisi demonstraretur.

25 **Tyrannis** Quidam Bruti statuae subscripsit, Utinam uiueres: quod opera Bruti Tarquinius rex urbe depulsus esset. Caesaris statuae subscripserant hos uersiculos,

Brutus quia reges eiecit, consul primus factus est:

Hic quia consules eiecit, rex postremus factus est.

26 **Qum** undique uiderentur imminere insidiae, atque admo- neretur ut sibi cauere, respondit, Satius subire semel quam semper cauere. Significans cum non uiuere, qui uiuit in perpetuo mortis metu.

27 **Animosè** C. Caesar post attritos Tigurinos ad urbem quandam sciorum proficiscens, quum audisset Heluetios in itinere occurrere, in locum quandam munitum se recepit. Ibi congregatis copijs, instructaq; acie, equus illius cui solet insidere adductus est. Hoc, inquit, post uictoriam utar in persequendis hostibus, et pedes aggressus est Heluetios.

28 **Senectus animo sa** Casare iam palam multa ui praterq; leges agente, Confidius admodum natu grandis, liberè dixit, ideo non conuenire senatores, quod illius arma timerent. Huic quum Caesar dixisset, Quin igitur tu eodem metu te domi contines? Me, inquit Confidius, senectus intrepidum facit. Quum enim uite pauxillum supersit, non est quur magnopere sim sollicitus.

29 **Salsè** C. Caesar Pomponio militi uulnus ostentanti ore exceptum in seditione Sulpitiana, quod se passum pro Casare pugnantem gloriabatur: ne unquam fugiens respexeris, inquit. Tale quiddam Macrobius ascribit Augusto Casari, Quintilianus C. Casari.

30 **Idem** quum testis ad exaggerandam iniuriam diceret, solum

mina sua a reo ferro petita, Quid enim faceret, inquit, quum tu galeam et lorican haberes? Non ignorabat quur illam partem potissimum uulnerare uoluisset, sed hoc dissimulato io cari maluit. Galea et lorica omnia tetigit prater femina.

Item Metello obstitenti ne pecunias ab arario tolleret, ac leges id fieri uetantes profrenti, Non idem, inquit, armorum ac legum tempus est. Quod si haec pati non potes, nunc quid arma ne- dem hinc abscede, ac posteaquam peractis foederibus arma depouerimus, tunc si uidebitur, et plebis patronum age.

Idem dicere solitus est, sibi idem esse consilium aduersus hostem, quod plerisque medicis contra morbos corporum, fame potius quam ferro superandi. Nam medici non nisi tentatis omnibus ad sectionem descendunt. Hic mos et hodie manet apud Italos, aduersus omne morbi genus indicunt inedia. Huic simile est, quod dicere solet Domitius Corbulo, hostem dolabra, id est sensim esse uincendum. Securis statim incidit, dolabra paulatim idem efficit.

Conflauit Casari magnam inuidiam, quod quidam ex his quos Romam miserat, stans in senatu simul atque cognouit Casari senatum non dare prorogationem, manu capulum percutiens. At hic, inquit, dabit, uim reipublicae minians.

Sylla praetoram adeptus comminatus est Casari, se sua in illum potestate usurum, iure, inquit, Caesar ridens, tuam potestatem appellas, quam tuo aere mercatus es: notans Syllam quod eum magistratum largitionibus sibi parasset.

Marcus Tullius libro de Offic. III. scribit, Casarem hos uersus ex Euripidis Phoenissis semper habuisse in ore:

Ἐπιπρῶ ἀδ' μεῖν χρεῖς, τυραννίδος κέρει
Κάλλισον ἀδ' μεῖν, τ' ἄλλα δ' εὐσεβῆν χρεῶν.

Hos ipse uertit hoc pacto,

Nam si uiolandum est ius, regnandi gratia

Arma ne-
sciunt leges

Fame uin-
cere

33
Vis pro iure

34
Potestas
empta

35
Imperium ne-
scit pietatis iu-
ra

Violan

Violandum est, alijs rebus pietatem colas.

- 36 Quum African petens, in egressu nauis prolapsus esset, omen sinistra uerit in melius, dicens, Teneo te Africa. Frontinus id factū putat in consensu nauis, cumq; dixisset, Teneo te terra mater. Huc opinor alludēs, quod cum quodā somnio perturbatus esset quo sibi uisus constuprare matrem, coniectores interpretati sunt, portendi totius orbis imperium.

P O M P E I V S M A G N V S

1 Cn. Pompeius cognomēto Magnus, tā charus fuit populo Romano, quā pater fuerat inuisus. Is etiā annū adolescens, totū se Syllane factioni addixit: cuiq; nec magistratus esset, nec senator, magnū tamen ex Italia cōtraxit exercitū. Hunc quū Sylla ad se uenire iussisset, Non absq; spolijs, inquit, nec incruentis imperatori copias exhibebo. Nec prius ad illū uenit, quā multis conflictibus hostium duces superasset. Iam tum egregij principis, et ad res magnas nati specimen dedit. Noluit adducere numerum, sed militem uirtute spectatum.

2 Iam uerō creatus Imperator, quum à Sylla missus esset in Siciliam, non strenuum modò, uerumetiam iustum ducem agere cœpit. Quum enim audisset, milites in profectionibus ab itinere defectentes, uim facere ac rapere, temere palantes ac circumcurstantes supplicio affecit: quos uerò premiffisset ipse, horum gladijs anuli signum impressit, ne quem in uia lederent.

3 Mamertinos quòd hostiū partibus adhæssissent, uniuersos interficere statuerat. At Sthenius eius ciuitatis princeps Pompeium adiit his uerbis, Nō æquum facis Pompei, qui propter unum noxium multos innoxios occidere pares. Atqui ego ipse sum ille, qui et amicis persuasi, et inimicos cœgi Marianas sequi partes. Hic Pompeius uiri fortem animū admiratus, dixit se ignoscere Mamertinis à tali persuasus uiro, qui patri

patriam suæ ipsius uitæ antetulerit: simul et ciuitatem et Sthenium liberauit. In Sthenio habes exemplum, quem animum erga rempublicam oporteat gerere principem, si periculum incidat: in Pompeio placabilitatis documentum, qui pietati maluerit habere honorem, quā indulgere iræ.

4 Quum in Lybiam aduersus Domitium transisset, eumq; ingenti prelio superasset, militibus ipsum imperatoris titulo cōsalutantibus, negauit se eum honorem admissurū, quoad hostium uallum staret erectum. Hoc audito milites, licet ingens obstaret pluuiā, impetu factò hostium castra adorti expugnarunt. Recusauit honorem nondum factis emeritum.

5 Ab ea uictoria reuersum Sylla quum alijs honoribus excepit, tum Magni cognomē ipse primus illi detulit. At quum Pompeius his non contentus uellet triumphum agere, non passus est Sylla, eo quòd nondum esset ordinis senatorij. Cæterum quum Pompeius ijs qui aderant dixisset, ignorare Syllam, quòd plures adorarent solem orientem quā occidentem, Sylla exclamauit, Triumphet. Horrui iuuenis animum, et indies crescentem gloriam, nec dubitauit illi cedere, quem uidebat nemini cedere posse.

6 Interim Seruilius uir inter optimates clarus indignabatur Pompeio concessum triumphum, atq; etiam milites complures obfistebant ne triumphus ageretur: non quòd inuiderent Pompeio, sed munera quædam poscebant, quasi largitionibus ab ipsis esset emendus triumphus. Alioqui milites minabantur se direpturos pecuniam quæ in triumpho ferretur, eoq; Seruilius Glauciāq; suadebant, ut eam potius inter milites diuideret quā diripi sineret. Verum ubi Pompeius respondit, se citius omiffurum triumphum, quā militibus blanditurum, simulq; laureatos fasces eis obiecit, ut illinc inciperent direptionem, Nunc, inquit Seruilius, te Pompei

uere

4 Honor pro-
meritos iuuat

Sol oriens

Animosè

uerè magnum uideo, dignumq; triumpho. Non iudicabat esse speciosum triumphum, nisi qui citra ambitum, citraq; largitiones benefactis redderetur.

7 Romæ mos erat, ut equites qui legitimum tempus militassent, equum in forum deducerent ad duumuiros, quos censoris appellat, & commemoratis expeditionibus ac ducibus sub quibus meruissent, pro meritis aut collaudarentur aut uituperarentur. Itaque Pompeius quum esset consul, ipse equum ad Censores Gallium ac Lentulum deduxit: quibus ex more percontantibus, an omnia militaria munia obisset, Omnia, inquit, sub me ipso imperatore. Significans se sic gessisse ducem, ut nihilo secius omnes militis partes grauius præstaret. Idem & imperator bonus, & miles strenuus, quæ laude nulla principi potest maior contingere.

8 Quum Sertorij literas in Hispanijs interceptisset, in quibus erant incluse complurium ducum epistole, Sertorium ad nouandas res statumq; ciuitatis immutandum Romanæ uitantium, exussit omnes, ut improbis daret poenitentia locum, & in melius mutandi consilia facultatem. Hoc ut inter moderatè prudenterq; facta merito recenseretur, ita non uideo quid faciat inter apophthegmata. Quamquam eiusmodi multa reperiuntur in Plutarchi collectaneis. Si prodidisset nomina, iam metu poenæ sese ad uim manifestam parassent, Simulq; defrens silentium hostium literis, docuit quantum sit crimen, alienas resignare literas, aut quod tibi per literas obsignatas creditum est, sub dium efferre.

9 Phraati Parthorum regi per legatos ab ipso postulanti, ut Euphratem Romanæ diuisionis terminum esse uellet, Imò, inquit, illud magis postulandum, ut Romæ inuicem fines à Parthorum regno iustitia dirimat. Significans Romanis non esse præscribendum quousque debeant proferre imperium,

à quo

à quo propagando non montes aut flumina debeant arcere: sed ibi denuum fore fines Romanæ diuisionis, ubi ius non esset ulterius procedere.

Quum Lucius Lucullus post obita militie munia sese uoluptatibus dederet, ac sumptuose uiueret, Pompeium interim reprehenderet, quod præter ætatem multis negotijs appetere implicari, Magis, inquit, præter ætatem est, senem delicijs uacare, quam imperium gerere. Grauius taxauit illorum sententiam, qui putant senibus nihil agendum, quum decorum sit Remp. gubernantem, uel stantem mori. Luxus autem & otium in iuuenibus stultitia est, in senibus crimen.

Aegrotanti Pompeio medicus præscripserat ut turdis uesceretur. Quumq; hi quibus datum erat negotium negarent inueniri, non enim erit tempus quo genus hoc auium capi solet, admonuit aliquis, apud Lucullum inueniri posse, qui turdos toto anno soleat alere. Ita ne, inquit Pompeius, nisi delicijs deditus esset Lucullus, nequaquam uiueret Pompeius? Contemptoq; medico, cibus parabilibus usus est. O uerè masculum animum, qui ne uitam quidem delicijs acceptam ferre sustinuit.

Quum ingens rei frumentaria Romæ esset penuria, Pompeius titulo quidem amone procurator, re autem uera maris terræq; dominus declaratus, in Africam, Sardiniam ac Siciliam nauigauit, multaq; frumenti ui collecta properabat ire Romam: uerum quum ingenti tempestate oborta nauclari detrectarent nauigationem, ipse primus nauem ingressus insit ancoras tolli clamans, Ut nauigenus urget necessitas, ut uiuamus non urget. Significans patriæ periclitantis habendam rationem potius quam priuata incolumitatis. Siquidem Reipublicæ subleuandæ curis immori pulchrum est, at patriam in extremo discrimine nostra cessatione deserui,

urpissim

Dux & idem miles

Clementer

Iustitia dirimit fines

Otium turpe

Deliciarum contemptus

12

Patria uita charior

anod. 198

piissimum est. Hic monemur non animalia bruta tantum omiſſa libertate uenire in ſeruitutem, uerum etiam homines indomitos ſame domari. Docemur item, publicæ ſaluti priuatam incolumitatem poſthabendam eſſe.

13 *Ingratitudo* Quum iam detecta eſſet Pompeij cum Caſare ſimultas, ac Marcellinus, ut Plutarachus, aliorum iudicio Marcellus, unius ex eorum numero quos Pompeius euexiſſe putabatur, à Pompeio ad Caſarem tranſtulit animum, adeo ut non ueritus ſit in ſenatu multa in Pompeium dicere: hunc ita compeſcuit Pompeius, Non te pudet, inquit, Marcelline ei male dicere, cuius beneficio ex mutuo factus es facundus, ex famelico eò productus, ut uomitum non teneas? Grauius obiecit ingratiitudinem homini, qui hoc ipſum quod habebat dignitatis, autoritatis & eloquentiæ, abutebatur in eum cui debebat acceptum ferre. Nam hoc turpiſſimum ingratiitudinis genus eſt, ſed tamen heu nimium uulgare.

14 *Diuinatione futurorum* Catoni acerbius inſectanti Pompeium, quòd quum ipſe ſepius prædixiſſet, potentiam Caſaris indies creſcentem nulli bono fore populari ciuitatis gubernationi, ſed potius ad tyrannidem tendere: Pompeius ita reſpondit, Tua, inquit, Cato, magis accedunt ad diuinationem, at mea magis accommodata ſunt amicitia. Sentiens Catonem incerta loqui, quòd nemo poſſit rerum humanarum exitum liquido præſcire: ſe uerò ea ſequutum, quæ tum temporis amicitia quæ ſibi cum Caſare intercedebat, poſtulabat. Certum erat quid debebatur amico, incertum erat an amicus illi futurus eſſet inimicus. De amico uerò humanius eſt bene ſperare, quam diuinare peiora.

15 *Moderatè* De ſe liberè profitebatur, quòd omnem magiſtratū quem geſſerat, & citius eſſet nactus quam ipſe expectaſſet, & citius depoſuiſſet quam ab alijs expectatū eſſet. Quòd cito ſuſcepit

cepſiſſet imperium, uel fortunæ ſuit, uel præmaturæ uirtutis: quòd maturè depoſuit, animi moderati erat, non ad tyrannidem ſpectantis, ſed ad Reip. commodum.

Poſt prælium in Phariſalicis campis habitū, in Aegyptum 16 profugit: quumq; è triremi deſcensurus eſſet in ſcalnum piſcatorium ab Aegypti rege miſſum, conuerſus ad uxorem ac filium, nihil aliud dixit quam illud Sophocleum:

Πρὸς τὸν τύραννον ὅστις ἐμωρορέυει,
Κείνῳ δ' ἄλλος καὶ ἐλεύθερος μάλῃ.

Quisquis tyranni ad tecta demigrauerit,

Fit ſeruus illi, liber eſt uenerit.

Præſagiſſe uidetur imminens exitium. Vbi deſcenderat in ſcapham ictuſ gladio, ſemel tantum emiſit ſuſpirium, & ob uoluto capite præbuit ſe occidendum.

Pompeius impatiens Tullianæ dicacitatis, inter amicos 17 dicere ſolet, Cupio ad hoſtes tranſeat Cicero, ut nos timeat. Moleſta dica Notauit illius ingenium, quo dicitur hoſtibus fuiſſe ſupplex, ^{citas} in amicos contumax. Hoc Pompeij dictum ita reſert Quintilianus, Tranſi ad Caſarem, & me timebis.

Idem rebus infeliciter geſtis aduerſus Caſarem, & ad 18 ſummam deſperationem redactus, in tentorium uenit attonito Deſperatio to ſimilis, nec aliam uocem emiſit quam hanc, Ἐποὺν ἐς πᾶς περιβόλλω, ergo in caſtra: ſumptaq; ueſte præſenti fortunæ accommoda, clam profugit.

Compoſito Siciliae tumultu, ac ciuitatibus quæ deſecerant 19 placidè receptis, ſoli Mamertini poſtulabant audiri, recitan- Armatae præſentis, inquit, nobis accincti gladijs recitare leges? Signifi- ^{ces} cans iure agere uolentibus non eſſe opus armis.

Idem quum ex literis ſenatus intellexiſſet, omnia quæ Syl 20 la armis obtinuerat, in ipſius poteſtatem eſſe tradita populi Tadium gloſſa ^{ſuffra} riaz

sufragijs centuriatis, percusso femore dixit, Proh nunquam finiendi pericula, quanto satius erat obscurum nasci, si à militariibus curis nunquam dabitur recedere, nec hac exuto inuidia licere cum uxore ruri vitam degere. Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus: sed deponere tutum non est.

21 *Quibusdam se uidere negantibus quomodo posset Caesaris impetum sustinere, hilari uultu ueniit illos hac de re esse sollicitos. Nam simul ac, inquit, solum Italiae pede pulsauero, exilient affatim equestris pedestresq; copiae. Praesens quidem animus, si fortuna respondisset.*

Iam si nondum te cepit huius conuiuij satietas, addemus ex oratorum numero aliquot eximios.

PHOCION Atheniensis.

1 *Primum igitur accipe Phocionem Atheniensem genere, sed Lacedaemonium & morum integritate. & orationis breuiloquentia. Socratem in hoc referebat, quod nunquam uisus est cuiquam neque flere, neque ridere, tanta erat animi constantia. Huic in concione sedenti quidam dixit, Videre cogitabundus o Phocion. Recte, inquit, coniectas. Cogito enim si quid queam detrahere his quae dicturus sum apud Athenienses. Alij solliciti sunt ut quam plurima dicant, quo uideantur disertii: illi diuersa erat cura, nimirum ut quae ad rem faciebant, uerbis quam paucissimis complecteretur.*

2 *Quum oraculum proditum esset Atheniensibus, in ea ciuitate unum esse uirum qui cunctorum sententijs aduersaretur, ac populus uociferas iuberet illum inquiri, Phocion se met prodidit, dicens: Ego sum ille, quem designat oraculum. Nam uni nihil placet omnium quae uulgus uel facit uel dicit. Quid hic primum admireris, impaudum ne uiri animum, an clementiam, qui non passus sit suspicionem ad innocentem aliquem*

Sententiofa breuiloquentia
Vulgi nihil sanum

aliquem deuolui: an singularem sapientiam, qua perspexit inconditionam multitudinem, quoniam affectibus agitur, nihil sani nec agere nec loqui.

Quodam die orationem habens apud Atheniensem populum, placebat omnibus: quumq; uideret ab omnibus pariter sermonem approbari, conuersus ad amicos, Quid? inquit, Num mali quippiam dixi imprudens? Adeo persuasum habebat, nihil placere uulgo, quod à recto iudicio proficiscitur.

Quum Athenienses ad sacrificium quod apparabant, ex more peterent à ciuibus ut cõferrent aliquid, ac ceteris conferentibus, frequenter esset appellatus Phocion: Puderet, inquit, si uobis adderem, & huic nihil reddere, ostenso creditore. Pleriq; sunt qui putent optime collocatè, quod impenditur templis ac sacrificijs epulissue diuorũ: at uir ille perspicax sensit, multo sanctius esse, reddere quibus debeas: quid sensurus de his, qui fraudata coniuge ac liberis extruunt sacrificijs structuras regias, & horum otio alendo magnam facultatum partem impendunt?

Quod superest, sacris impendendum

Demostheni rhetori dicenti, Occident te, Phocion, Athenienses, si quando coeperint insanire, hunc in modum respondit, Me quidem, si insanire coeperint, at te si ad sanam mentem redierint. Demosthenes enim plerq; ad gratiam apud populum loquebatur, & blanda potius quam salubria.

Pulchre retortum

Quum Aristogiton calumniator iam condemnatus in carcere moriturus esset, rogaretq; Phocionem ut se inuiseret, amicis non sinitibus ut ad hominem iret, Et ubi quis, inquit, libentius Aristogitoni loquatur? Amicorum argumentum argutissime torsit in diuersum: significas se non ire ut sceleroso patrocina-retur, sed ut eius merita calamitate fruere-tur.

Malos inuifere in carcere iucundum

Quum Byzantijs irascerentur Athenienses, quod Charetem, qui cum exercitu in subsidium suae ciuitatis missus esset

u 2 aduersus

Fides in ducē

aduersus Philippū, nolissent recipere: ac Phocion dixisset, non esse irascendū socijs diffidentibus, sed ducibus quibus fides non haberetur: ipse dux electus est: atq; ipsi fidētib; Byzantijs effecit, ut Philippus re infecta discederet. Diffidentiam Byzantium in Charetem ducē reiecit, qui talis erat, ut non uideretur tutum sese illius fidei committere. Prudentie est in fido diffidere: at Phocioni probatæ opinionis uiro non dubitarunt sese credere.

Corruptela munerum

8 Alexander Macedonum rex centum talenta dono miserat Phocionis: uerò percontatus est eos qui pecuniam ad se rebant, Quid ita, quum essent Athenienses permulti, sibi uilla mitteret Alexander. Illis respondentibus, Quoniā unum te iudicat uirum & honestum & bonum. Ergo sinat, inquit, me talem & haberi & esse. Vt scitè arreptum ab illis argumentum torfit ad occasionem recusandi muneris! Iam quis hīc non admiretur incorrupti pectoris sinceritatē? pauper erat Phocion, nec doni magnitudine quicquam mouebatur. Simul autem indicat illos qui quum remp. administrarent, tamen à capiendis muneribus non temperant, nec bonos esse uiros, nec tales haberi debere.

Idem faciendum erat de Turcis

9 Quum Alexander ab Atheniensibus posceret sibi triremes exhiberi, ac populus nominatim flagitaret adesse Phocionem, ut quid consuleret proferret, surgēs inquit, Consulo igitur, ut aut armis superetis eos, aut superantium amici stitis. Compendio suasit nihil Alexandro negandum, nisi considerent se iratum posse armis opprimere. Quibus si ille uideretur superior, non esse prouocandum animosum iuuenem, & repulsæ impatientissimum.

10 Præcipitātū consilium

Rumor incerto autore obortus erat de morte Alexandri, moxq; rhetores prosilierunt, hortantes ut contarentur, sed ilico bellū susciperent. Phocion expectare iussit, donec certius

tius aliquid cognosceretur. Nā si, inquit, hodie mortuus est, & cras & perendie mortuus erit. Grauius oratorum præcipitem temeritatem coercuit.

Quum Leosthenes ciuitatem Atheniensium ad bellum 11 perpulisset, magnificis spebus ad nomen libertatis ac principatus erectam, Phocion illius uerba dicebat esse cupressis similia, quæ sublimes quum sint ac pulchræ, fructum non habent. Nihil potuit dici accommodatius in sermonem splendide magnificæq; pollicentem, sed infrugiferum: quemadmodum cupressus arbor sublimi compositoq; in conuuium uerice procul egregium quiddā polliceri uidetur, at uix ulla sterilitior.

Magnifica promissa, sed inania

Ceterum quum initia belli cessissent feliciter, ac ciuitas 12 ob secundum nuntium dijs sacrificans grataretur: rogatus Phocion, an hæc ita gesta nollet: Hæc quidem, inquit, gesta uellem: sed illa decreta. Sentiens etiā inconsulta consilia non nunquam feliciter cedere: id quoties accidit, gratulandū quidem esse reipub. non tamen ideo non semper utendum optimis consilijs. Fortassis & illud sensit Phocion, non esse proptinus fidendū primis successibus, sed totius negotij euentum declaraturum, quale fuisset ipsius consilium.

Optima decernenda

Quum Macedones irrupissent in Atticam, ac maritima 13 illius depopularentur, Phocion eduxit iuuenes ætate florentes: quorum multis ad ipsum concurrentibus, hortantibusq; Militis officium ut colle quodam occupato ibi collocaret exercitum, O Hercules, inquit, quam multos uideo duces, milites uerò per paucos: notans iuuenilem temeritatem, quæ duci præire conaretur: quum militis sit, non dare consilium, sed ubi res postulat bonā nauare operā. Attamen cōmisso prælio uicit, & Nicionem Macedonū ducem superauit. At non multo post tempore bello deuicti Athenienses ab Antipatro, acceperunt præsidium. Quum uerò Menilius præsidij dux, Phocioni pecunias 14

Incorruptus dare uellet, indignatus Phocion dixit, Nec illum Alexandro animus meliorem esse, & causam deteriorationē ob quam nunc accepturus esset, quum tunc non accepisset. O nullis muneribus expugnabilem animum.

15 Antipater dicere solet, quum duos haberet Athenis amicos, neq; Phocioni unquā persuasisse, ut acciperet, neq; Demadem unquā dando expleuisse. Hic erat Demades, qui ualebat extemporali dictione, quum Demosthenes non nisi de scripto diceret.

16 Phocion Antipatro petenti, ut in gratiam suam faceret quiddam pugnis cum iustitiis, Non potes, inquit, o Antipater, Phocione simul & amico & adulatore uti. Amicus obsecundat quousque patitur æquum & honestum. Nec enim amicus ab amico quod iniustum est petere debet. Adulator autem ad quiduis obsequitur.

17 Quum populus Atheniensis flagitaret ut Phocion copias in Bœotiam educeret, cumq; rem Phocion non fore e re publica indicaret, edixit ut quotquot essent in ciuitate ab ephobis usq; ad sexagenarios se sequerentur. Hic reclamantibus senioribus, & aetatem excusantibus, Nihil, inquit, absurdi meo edicto continetur, quum ipse natus annos octoginta unā cum ipsis dux profecturus sim. Hac arte temporarium multitudine calorem reuolit.

18 Post Antipatri obitum, quum Atheniensium res publica ad gubernationem popularem redisset, Phocion in concione capitatus datus est. Atq; huius quidem amici ceteri qui simul cum illo damnati fuerant stantes ducebatur, Phocion autem tacitus ibat. Cui ex inimicis quispiam factus obuius, post conuicia in facie expuit. Tum Phocion ad magistratus respiciens, Patientia Non hunc, inquit, comescet aliquis indecore se gerentem? Vir sanctissimus etiam moriturus publicæ discipline curam habebat

habebat. De tam atroci contumelia questus non est, nec flagitauit uindictam aduersus eum qui præter leges sciret in hominem damnatum, tantum cohiberi iussit exemplum bonis moribus aduersum, & immane facinus non aliud quam indecentes mores appellauit.

Ex his qui cum Phocione erant morituri, quidam indignans complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion, Non tibi, inquit, Euiippe, siue ut quidam legunt Thudippe, satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocens, uerum etiam præclare de Reipublica meritis ducebatur ad mortem. Magnum itaque solatium oportebat esse cum Phocione innocente mori innocentem.

Denique cum illi poculum cicuta temperatum porrigeretur, percontatus est quispiam, si quid filio uellet dicere. Nam is aderat. Ego, inquit, tibi fili præcipio, atq; etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriam Atheniensibus male uelis. Ceteris morientibus præcipuum solatium esse solet spes uindictæ, huic illud curæ fuit, ne filius patris iniustam necem ulcisceretur, maluitq; illum in patriam quam in patrem seruare pietatem.

Nicocli petenti, ut sibi ante Phocionem uenenum haurire liceret, Tametsi durum hoc, inquit Phocion, tamen concedendum est ei cui nihil unquā in uita negauit. Phocion Nicoclem inier amicos fidissimum unice adamarat, eoq; molestum erat uidere illum morientē. Eam molestiā ut uitaret Nicocles, petebat ut ipse prior biberet. Et hac in re commodauit amico.

Quum bibissent omnes, solusq; Phocion superesset, consumpto ab alijs ueneno, carnifex negabat se daturum nisi numerarentur duodecim drachmæ: tanti enim uenire cicuta unciam. Phocion itaq; ne per illius contumeliam mora fieret morti, accitio ad se cuidam ex amicis, Quandoquidem, inquit,

quit, Athenis ne mori quidem gratis licet, queso dato huic pretium.

23 Quum Demosthenes multa maledicta faceret in Alexandrum, iam Thebis imminentem, Homericō uersu ex Odyssæa illum corripuit.

Σχέτις τίωτ' ἐθέλης ἐπετίξμεν ἀγχοῖν ἀνδρῶν Id est
Quur libet irritare uirum miserande ferocem?

M. TULLIUS CICERO.

1 M. Tullius, quum ob Ciceronis cognomen dictariis inceseretur, ab amicis admonitus ut aliud sibi cognomen ascisceret, respondit, se Ciceronis nomen illustrius effecturum, quam esset Catonum, Catulorum, aut Scaurorum. Nam he familiaria cum primis illustres erant apud Romanos, quum Tullius esset nouus homo. Cognomen autem ideo patebat cauilis, quod à cicere uilissimo legumine dictum uideretur. Quasi uerò non Fabij à fabis, et Lentuli à lente cognomen habuisse uiderentur. Parum illustris est, qui præter imagines et cognomen nihil habet nobilitatis: pulcherrimum autem nobilitatis genus est, quam sibi quisque proprijs uirtutibus conciliat. Nec sefellit M. Tullius. Ciceronis enim nomen hodie decantatus est, quam trecenti Catuli aut Scauri, cum suis stemmatis, statuis et imaginibus.

2 Quum poculum argenteum dijs dicaret, prænomen ac nomen literis signauit, sed pro Cicerone, ciceris figuram insculpsit, nihil refugiens cauillatorum interpretationem.

3 Oratores qui inter dicendum uociferantur, dicebat claudis esse similes, qui sic ad clamorem, ut illi ad equos cōfugerent. Hoc genus homines et hodie uidere est, qui quum sentiūt se causa inferiores, ad furiosa iurgia cōfugiat, ut quoniā rationibus persuadere nō possunt, improbitate metuq; extorqueāt.

4 Quum Verres, qui filium habebat parum pudice flore ætatis

ætatis utentē, Ciceronē ut parum uirū ac cinædum incessetet cōuicijs, Ignoras, inquit, quod liberis intra fores conuiciandū sit. Significās hoc cōuiciū nō in ipsum cōpetere, sed in cōuiciatoris filiū. Parentiū autē est obiurgare liberos, sed intra domesticos parietes, nec ea cōuicia sunt elimināda. Eliminat autem, qui alijs impingit, quod ipsius domi committunt liberi.

Metello nepoti obijcanti quod Cicero testimonio suo plures occidisset, quam patrociniō seruasset, Plus enim, inquit, mihi fidei est quam eloquentiæ. Mira solertia conuicium retorsit in laudem. Si quidem in teste spectatur fides, in patrone ualeat eloquentia.

Rursum Metello percontanti Ciceronem, quis ipsius esset pater, nimirum ignobilitatem exprobrans, ad istam, inquit, percontationem ut respondere sit difficilius, mater effecit tua. Nam Metelli mater audiebat parum pudica. Quin et ipse Metellus matrem referens, leuior erat et inconstans, et affectibus seruiens. Cicero conuicium à patre ad matrem transtulit. Tum enim incertus est pater, quum mater non cum uno consuetudinem habet.

Idem Metellus cum Diodoro, quo rhetorices magistro fuerat usus, defuncto sepulchro eius coruum lapideum impositisset, Iustum, inquit Cicero, præmium retulit. Nam uolare ipsum docuit, non dicere: notans Metelli leuitatem et inconstantiam. Coruus auis est ἀμύστος.

Vatinius inimicum, et alioqui sceleratum M. Tullius audierat obijisse diem: post quum audisset illum uiuere, Male pereat, inquit, qui malè mentitus est: significans Vatinium indignum qui diuitius uiueret. Omne quidem mendacium malum, sed hoc mendacium bis erat malum, quia bonos uiros infalsum gaudium coniecerat. Dictum tamen erat ambiguum, quod dici poterat et de illo quem mori nolles.

4 5 Quum

Nobilitas uirtute parta

Cicer pro Cicerone

Clamofus orator

Salsè retortum.

Retortum in laudem conuicium

Salsè retortū

Salsè

- 9 *Quum orante M. Tullio quidam creditus Afr̄ genere, diceret, non audio: hoc sermone negans se probare quod dicebatur, Atqui, inquit Cicero, aurem habes perforatam. Solet enim ea gens habere perforatas aures, unde suspenderet annulos ac gemmas, quæ nunc collo digitisq; gestamus. Ea foramina quomodo fiant docet Celsus.*
- 10 *C. Popilius qui iurisperitus uideri uolebat, quum indoctus Nihil scire esset ac stupidus, citatus in controuersia quadam testis respondit, se nihil scire. Tum Cicero, Putas, inquit, fortassis te de iure interrogari.*
- 11 *Hortensius orator defensionis mercedem à Verre accepit Sphinx domi perat Sphingem argenteam. is quum M. Tullio obliquius quiddam et inuoluitius loquuto dixisset, Non didici soluere ænigmata. Atqui, inquit Cicero, Sphingem habes domi. Nota est fabula de monstro Sphinge, quæ præmijs propõsitis edebat ænigmata, non soluentibus mors erat præmium.*
- 12 *Quum Voconium fortè obuium haberet cum filiabus tri- Deformitas bus insigniter deformibus, tacite ad anucos dixit uersiculum exprobrata Græcum, ποῖβη ποτ' ἐν ἐάντρος ἄσπερον τέλεια.*
Phæbo haud sinente hic seminauit liberos.
sentiens illum inuito Apolline liberis operam dedisse, siue quòd Apollo pulcher à poëtis fingitur, siue quòd oriente sole factus existiment concipi feliciores.
- 13 *Quum Faustus Syllæ filius, ob aris alieni magnitudinem Iocus ex am- supellectilem suam proscripisset, Hanc, inquit, proscriptionem magis approbo, quàm paternam. Lufit ambigu uerbi biguo uerbi Proscribuntur res, quæ in auctione uenum exponuntur, et proscribuntur homines, à quouis iugulandi: quo crudelissimo genere Sylla quàm plurimos ciues proscripserat.*
- 14 *Pompeio ac Casare inter se dissidentibus, Cicero, Quem Neutra pars placet fugiam, inquit, scio: quem sequar, nescio: sentiens ambos non pro*

- pro reipublicæ libertate, sed pro principatu dimicare.*
- Pompeio uitio dabat, quòd ciuitate deserta Themistoclem 15 potius quàm Periclem fuisset imitatus, quum illis res nequæ quam pares essent, his essent. Themistocles enim fugit ad Persas, Pericles mansit Athenis.*
- Quum ad Pompeium uenisset, ac uenisse poeniteret, rogatus ubi Pisonem generum reliquisset, Apud tuum, inquit, socerum, Casarem designans. Perinde quasi notatus esset C. Salscero, quòd à genero suo dissociatus esset, relaxauit illum quòd ipse cum suo socero bellum gereret.*
- Quum quidam à Casare ad Pompeiũ transfugiens, diceret se festinandi studio equum reliquisse, Cicero dixit, illum Arguere melius de equo quàm de se statuisse: sentiens longè rectius facturum fuisse, si et ipse mansisset apud Casarem.*
- Cuidam nuntianti, Casaris amicos esse tristes, Hoc dicit, inquit, illos Casari male cogitare. Irrisit adulantem nuntium, quasi Casariani rebus suis diffiderent, metuerentq; Pompeium.*
- Post Pharsalicum cõflictum quum fugisset Pompeius, Nominus quidam dicebat, septem adhuc aquilas superesse, proinde Bellum cum bono animo essent hortabatur, Recte, inquit Cicero, hortaberis, si nobis cum graculis bellum esset. At ille aquilas dixit, uela Romana aquilis insignita.*
- Quum Casar rerum potitus Pompeij statuas deiectas honorifice repositisset, Casar, inquit Cicero, dum Pompeij statuas reponit, suas stabilit: sentiens illum hoc non in Pompeij gratiã facere, sed ut sibi clementiæ simulatione fauorẽ apud ciues conciliaret, atq; hoc pacto suum regnum constabiliret.*
- Adeo uerò solicius erat M. Tullius bene dicendi, tamq; anxium huic rei studiũ impendit, ut quum causam oraturus esset apud centumuiros, iamq; dies instaret, Erota seruũ manumise*

- numiserit, eo quod nuntiaffet cognitionē in posterum diem fuisse prorogata. Et hoc aliquis inter apophthegmata adiecit, quum non sit.
- 22 *Nihil parati uenisti:* Minime, inquit, sero, nā nihil hīc adhuc parati uideo. Alluisti ad eos qui sero ueniunt ad conuiuīū. Iocus est ex ambiguo. Sero uenit qui tarde uenit, & sero qui post tempus.
- 23 *Apertum conuicium* Quum Pompeius Gallum quendam quod ad ipsum à Cesare transugerat, ciuitate Romana donasset, Hominem, inquit, bellum qui Gallis ciuitatem promittit alienam, quum nostram nobis non possit reddere.
- 24 *Male præcinctus* Post Caesaris uictoriam interrogatus Cicero, quur in electione partium errasset, Præcinctura, inquit, me sefellit: sentiens se non sperasse, uictoriam à molli & effeminato staturam. Caesar enim ita toga præcingebatur, ut laciniam trahens mollium in morem incederet: unde Sylla Pompeiū admonere solet, caueret à puero male præcincto.
- 25 *Vinum uetus* Idem apud Damascippū cœnans, quum cōuiuator mediocre uinū apposuisset, idq; conuiuīs à uetustate cupiēs cōmendare diceret, Bibite Phalernum hoc, quadraginta annorum est. Bene, inquit, fert ætatem. Hoc modo de homine loqui solemus, cuius formæ uiribusq; non multum detrahāt ætas. At ridiculum erat uinum ab immodica uetustate commendare.
- 26 *Nulla proportio* Quum Lentulum generum suum, exiguæ staturæ hominem prælongo gladio uideret accinctum, Quis, inquit, alligauit generum meum gladio? Videbatur homo gladio alligatus, non gladius homini.
- 27 *In pusillum* Quum Quinti fratris clypeatam imaginem in prouincia quam is rexerat ingentibus lineamentis, à capite usq; ad pedes, ex more uidisset, Frater, inquit, meus dimidius maior est quàm totus. Erat enim Quintus pusille staturæ.

Quum

Quum Tullia Ciceronis filia concitatus incederet quàm 28
deceret foeminam, contra Piso gener lentius quàm deceret Incessus de-
uirum, ambos eodem dicto taxauit, filia præsentie genero di-
cors
cens, Ambula ut uir.

In Vatinius qui paucis diebus consul fuit, ita iocatus est: 29
Vatini anno magnum ostentum fuit, quod eo consule nec
bruma, nec uer, nec æstas, nec autumnus fuisset. Nam his ho-
ris annus totus distinguitur, quarum unaquæq; tres menses
occupat. Nescio an hoc ipsum sit quod aliter refert Pollio in
Marino tyranno. Consul qui sex pomeridianis horis consul
fuerat, ioco Ciceronis aspersus est. Consulem habuimus tam
seuerum tamq; censorium, ut in eius magistratu nemo pran-
sus sit, nemo cœnauerit, nemo dormierit, nisi forte uidetur
hoc magis ad Caninium Reuilum pertinere.

Rursus expostulanti Vatini, quod Cicero grauatus es 30
set ipsum languentem inuisere, Volebam, inquit, in tuo con-
sulatu uenire, sed me nox occupauit. Hæc talio uideri pote-
rat. Nam antea Vatinius Ciceronem gloriatē, quod ipsum
Vatinius in
Ciceronem
refert, suis humeris reportasset, ita taxarat, Unde ergo tibi ua-
rices? Varices enim non sedentium, sed stantium aut ambu-
lantium crura solent occupare.

Caninius Reuilus unico tantum die consul fuit: is rostra 31
quum ascendisset, pariter & honorem iniit consulatus & Consulatus
peierauit: in quem fertur illud Ciceronis, λογοθεωρηλος est breuis
Caninius consul. In eundem iecit illud, Hoc consequutus est
Reuilus, ut quæreretur quibus consulibus cōsul fuerit. Solet
enim annorum numerus consulum nomunibus designari. Re-
uilus autē & consul fuit, nec ullum habebat annum. Rursus
illud, Vigilantem habemus consulem, qui toto consulatu suo
somnia non uidit.

C. Caesar multos in senatum legerat eo ordine indignos, 32
& in

Duabus federe
refellis

et in his Laberium ex equite Romano minimum. Hic quum
in senatu M. Tullium prateriret, sedem quarens, Recepisse
sem, inquit Cicero, te, nisi anguste sederem. Simul et illum
respuens, et in nouum senatum iocatus, cuius numerum Ce-
sar supra quam fas erat auxerat. Nec hoc disterium inultum
tulit Laberius, Denuror, inquit, si sedes anguste, qui soleas
duabus sedere sellis: obijciens illi leuitatem, quod lubrica fi-
dei nunc his nunc illis partibus adhereret.

Obliquus io-
cus

33 Idem quum ab hospite suo P. Manlio rogaretur, ut decu-
rionatum priuigno ipsius expediret: assistente frequentia ci-
uium dixit, Si ius habebit Pompeius, difficile est: Caesaris
in legendo senatum notans facilitatem.

Libertas op-
pressa

34 Ab Androne quodam Laodiceno salutatus, quum aduen-
tus causam percontatus intellexisset illum pro patrie libera-
tate legatum ad Cesare uenisse, Græcis uerbis expressit pu-
blicam seruitutem: εἰ μὴ ἔστιν ἡμῶν ἀποβουλεύων,
id est, Si impetras, etiam pro nobis legatus esto, siue pro no-
bis orato.

Schema ma-
le affectatum

35 Quum M. Lepidus in senatu dixisset, patribus conscri-
ptis, ne dicam circumscripitis, Ego, inquit Cicero, non tanti
fecissem δημοσίωτων. Affectauit Lepidus schema uocum si-
militer desinentium, quod rhetores δημοσίωτων uocant. Et
satius erat schema perdere, quam senatum offendere. Quam
quam in his uerbis non tantum est δημοσίωτων, uerum et
πορονομία schema priore iucundius.

Iocus ex simi-
litudine uo-
cis

36 Quum quidam candidatus, qui coquo patre natus crede-
batur, coram Cicerone suffragium ab illo peteret, Ego quoque
inquit, tibi fauebo. Ex quo colligitur, coce à coco et quoque
coniunctionem, aut eodem, aut similitudo fuisse sono.

37 Sero

Quum accusator Milonis ex argumento temporis collis-
gens, Clodio à Milone structas insidias, subinde rogaret, quo
temp

tempore occisus esset Clodius, Cicero respondit, Sero: uoce
ancipiti significans, e Rep. fuisse futurum, si Clodius multo
ante fuisset interfectus.

Cicero nuntiata morte Vatini, quum eius rumoris pa-
rum certus esset autor, Interim, inquit, usura fruar: sentiens
modum qui pecuniam mutuo accepit, ad tempus ea perinde
ac sua fruitur.

M. Caelium melius obijcientem crimina quam defenden-
tem, bonam dextram, malam sinistram habere dixit: huc al-
ludens, quod in pugna dextra gladium tenemus, sinistra cly-
peum: gladio ferimus, clypeo defendimus.

Iubium Curtium, quo iunior uideretur, multa de annis
ætatis suæ mentientem, ita redarguit, Ergo, inquit, quum un-
declamabamus, non eras natus.

Fabie Dolabellæ dicenti, se triginta annos habere, Verum
est, inquit. Nam hoc iam uiginti annos audio. Volebat illa iu-
nior uideri, quam erat. Itaque Cicero elusit illam simulata af-
fensione, significans interim illam esse quinquagenariam.

Obiurgantibus quod homo sexagenarius puellam uirgi-
nem duxisset, Cras, inquit, mulier erit. Iocans hoc probrum
mox elucendum. Nam postridie non poterat obijci quod uir-
ginis esset sponsus.

Idem in Curionem semper ab ætate sumentem orationis
exordium ita lusit, ut diceret, illum quotidie facilius habere
proximum, uidelicet ætate in dies magis ingrauescente.

Rursus in Vatinium qui quum pedibus æger esset, uole-
bat tamen uideri commodioris ualeitudinis factus, dicebatque
ian se bina milia passuum ambulare, Dies enim, inquit, lon-
giores sunt. Hoc Fabius tribuit Ciceroni, Macrobius Au-
gusto. Narratur et hodie quiddam non minus facetum,
si modo

38 Gaudium tem-
porarium
porarium

39 Melior dextra

40

41 Assensio simu-
lata

42 Virgo mulier

43 Exordium ab
ætate

44 Podagra

si modo accederet uetustatis commendatio. Miles quidam in conuiuio iactabat sibi balistam esse, quæ iaculum excuteret ad spatium nulli credibile. Reclamantibus conuiuiis omnibus, affirmabat famulum suum id uidisse factum. Accersito famulo percontatus est illum, an non ipse uidisset quod narraret. Tum famulus, Verum, inquit, narras here, sed tum uento secundo miseræ sagittam.

45 Cicero audito falso rumore de Vatiniij morte, quum Oui-
In Vatinium nium libertum eius interrogasset, Recte ne omnia, atque ille
respondisset, recte, Mortuus est, inquit. Significans non
omnia recte habere si ille uiueret.

46 Idem quum testis, Sexti Annalis reum legisset, & infra-
Ab inexpe- ret identidem accusator rei, Dic Marce Tulli si quid potes
ctato de Sexto Annali: protinus recitare coepit uersus ex Ennii
sexto Annalium libro, Qui potes ingentis causas euoluere
belli. Scripsit enim Ennius Annales, & accusator dicebatur
Sextus Annalis.

47 Rursus in Accium hominem callidum & uersutum, quum
Versus de- is in causa quadam suspectus esset, senarium ex uetusto quo-
tortus piam poeta torsit, nisi qua Vlysses ratè euasit Lærtius.
Vlysses uasfer naui & Charybdim & Scyllam euasit, sic Ac-
cius astutia sua è iudicij periculo elapsus erat.

48 Similiter lusit in quendam, qui quum prius habitus esset
stultissimus, post adeptam hereditatem primus rogabatur
sententiam, Cuius, inquit, hereditas, quam uocant sapientiam.
In uersu pro facilitas mutauit hereditas. Apud poetam enim
uersus sic habet, Cuius facilitas quam uocant sapientiam. Si-
gnificauit autem hereditatem illi pro sapientia contigisse,
& ob hereditatem iam habitum sapientem.

49 Quum mater M. Bruti Seruilia pretiosum ere paruo
Tertia dedu- fundum abstulisset à Cæsare, qui bona ciuium subiebat
ctâ haste

haste, ita iocatus est Cicero, Et quidem, inquit, quo melius
empium sciatis, eruit hunc fundum Seruilia tertia deducta.
Seruilia autem filia dicebatur Iunia Tertia, eademq; C. Con-
sidiij uxor, lasciuiente dictatore tam in matrè quam in filiâ.
Ex ambiguo iocatus est Cicero: potuit enim intelligi tertia
pars pretij detracta. Deducitur autem uxor aut scortum.

Idem enigmate lusit in matrem Pletorij, qui Fonteium ac-
cusabat, dicens eam dum uiueret, ludum, mortuam magistros ⁵⁰
habuisse: notans quod dum uiueret, infames ad eam feminae ^{Salsè}
commeare solent, post mortem eius bona uenibant. Sermo
uidetur & absurdus, & præposterus. Nam qui ludos ha-
bent, ipsi magistri sunt, & discipulos habet, Magistri autem
dicuntur non solum qui docent, uerum etiam qui regunt.

In nomen Verris iocatus est, quasi sic dictus esset, quod ⁵¹
omnia uerret, hoc est, nihil reliqui faceret homo furax. Iocus ex no-
mine
Quo genere iocandi quidam furem pro Tullio Tullium di-
xit: nec desuerunt qui pro Tiberio dixerunt Biberium.

De C. Cæsare dicere solet, Quoties huius astutiam & ⁵²
ambitionem uideo sub humanitatis specie latitantem, metuo
Reip. tyrannum: rursus quum comas molliter fluentes, & ^{Ingenium}
ipsum uno digito scalpentem caput intueor, uix animum in- ^{uarium}
ducere possum, ut tantum facinus animo concipiat.

Idem obijcientibus quod à reo pecuniam accepisset, qua ⁵³
magnificas quasdam ades esset empturus, Fatebor, inquit, ^{Mendacium}
accepisse me, si emero. Eas quum esset mercatus, exprobran- ^{elutum}
tibus uanitatem, An nescitis, inquit, boni patris familiæ esse,
disimulare si quid constituerit emere?

Ciceroni cum Crasso similtas erat. Quum igitur alter è ⁵⁴
Crassi filijs non dissimilis cuidam nomine Digno, atque hinc ^{Iocus ex no-}
populi suspicio in Crassi uxorem, quasi cum Digno rem ha- ^{mine}
buisset, in senatu præclaram habuisset oratione, rogatus Ci-
cero,

- cero, qualis ei uideretur, Dignus, inquit, Crasso : recte allu-
dens ad nomen Digni: iocus lepidior est, si more Græcorum
dicas, dignus Crassi, ut intelligas duos esse Crassos, alterum
adulterum, alterum illi similem Crassi filium.
- 55 Cicero Munatio reo patrocinatus fuerat, atq; ille absolu-
tus : Postquam Munatius Sabinum Ciceronis amicum reum
Eloquentia ui- perageret, iratus Cicero exprobrauit illi beneficium, An tu
tor nō causa inquit, Munati illud iudicium tua opera effugisti, an potius
mea, qui multum caliginis tribunalibus offudi?
- 56 Quum Marcum Crassum pro rostris laudasset magno
populi applausu, & eundem post ex eodem loco acribus
conuicijs incesset, Quid, inquit, Crassus, an non me nuper
Ex eodē ore ex hoc ipso loco laudasti? Laudauit, inquit, sed exercendi
frigidum & gratia argumētum infame declamans. Solent enim rhetores
calidum tractare materias ad dēus, uelut quum laudant Busyridem,
aut febrim quartanam, aut ingratiitudinem.
- 57 Idem quum Crassus dixisset, Neminem Crassorum Romæ
uixisse diutius annis Lx. deinde poenitens eius sermonis di-
Acerbē ceret, Quid mihi accidit ut hoc dicerē? M. Tullius, Sciebas,
inquit, Romanos hoc libenter audituros, & ista uia uenisti
ad Remp. gubernandam: duo significans, & Crassorum no-
men inuisum esse Romanis, & illum non uirtute, sed blan-
diendo prouectum ad honores.
- 58 Crasso dicente, Stoicorum esse dogma, uirum bonum esse
diuitem. Vide, inquit Cicero, ne magis hoc sentiant, sapientis
Auaritia esse omnia. Recte notans Crassi auaritiā, cui nihil esset satis.
- 59 Crassus in Syriā profecturus, malens Ciceronē amicū quā
Reditus in inimicū relinquere, officiose salutato dixit, se apud illū uelle
gratiam cœnare, quē Cicero alacriter excepit. Post aliquot dies qui-
dam amicorū egerunt apud Ciceronē, ut cum Vatiniū quoq;
rediret in gratiam, Num, inquit, & Vatiniū mecum cœnare
uult

uult? Significans illū cœnam ambire potius quā amicitiam.

Rursus in Vatiniū qui serophas habebat in ceruice, id est 60
morbi genus, quum causam quandam ageret, Tumidum, in- Morbus ex-
quit, habemus oratorem. Asiatici dicti sunt tumidi. probratus.

Cæsar statuerat agros Campanos militibus diuidere, id 61
quum complures in curia molestē ferebant, tum L. Gellius,
homo extrema senectutis, dixit hoc non futurum se uiuo.
Expectemus, inquit Cicero, non enim postulat longam di- In senem
lationem : significans illum esse mori proximum.

Adolescens quidam accusatus quod patrem placenta ue- 62
nenata sustulisset, quum stomachabundus minaretur se pro-
bris laceraturum Ciceronem, Hoc, inquit Cicero, malim Tectum cri-
quam placentam : accipiti dicto parricidium illi obijciens. men

P. Sextius Ciceronem cum alijs aliquot ad cause patro- 63
cinium adhibuerat : cumq; ipse uellet omnia dicere, nec cui-
quam dicendi locum daret, ubi iam constaret illum à iudici-
bus absoluendum, ferreturq; senectia, Vtere, inquit Tullius, Loquacitas
hodie tempore, nam cras priuatus eris : notans hominem
quod in causa suo arbitratu solus egisset omnia.

Quum M. Appius in proœmio diceret, se magnopere ro- 64
gatū ab amico, ut in causa clientis adhiberet curam, elo-
quentiam & fidem: hic Cicero, Ad eone ferreus homo es, ut Irristo
ex tam multis quæ rogauit amicus, nihil præstes?

M. Aquilium duos habentem generos, sed ambos exules, 65
Adrastum appellauit, quod solus locum tueretur : alludens
ad Græci nominis etymologiam.

L. Cotta censore, qui uini auidissimus habebatur, quē Ci- 66
cero consulatum petens sitisset, bibissetq; septus undiq; ami- Censor bilu-
cis, Recte, inquit, timetis ne censore habeam insensum, quod lus
aquam bibo. Simulauit Cicero se credere, ob id circumstare
frequentes amicos, ne censor uideret illum bibentem aquam.

- Simile enim simili amicum.*
- 67 *Quum M. Caelius, qui credebatur e parentibus non liberis natus, epistolam apud senatum clara firmamq; uoce recitasset, Ne miremini, inquit Cicero, nam hic unus ex his est, qui proclamarunt: significans illum fuisse praenem, & hoc usu contigisse ut esset uocalis. Solent autem serui uenales uoce praenonis commendari.*
- Vocalitas 68 *Mempro cuidam uituperanti Catonem Uticensem, dicens: quod totas noctes ebrius esset, At illud, inquit Cicero, non addis, eum totos dies aleam ludere: ciuilliter excusans Catonem, qui totum diem Reipu. negotijs dabat, nocturnas aliquot horas sumebat laxando animo.*
- Iocus ex d iadto 69 *C. Caesar in senatu enixe defendenti causam filiae Nico-medis beneficiaq; regis in se commemoranti, Remoue, inquit, isthaec oro, quoniam notum est quid ille tibi, quid tu illi dederis. Iocus est ex ambiguo uerbi. Nam dat qui confert beneficium, & dat mulier quae sui facit copiam. Vnde illud Marualis, Vis dare, nec dare uis.*
- Scomma ex ambiguo 70 *Male audiebat Caesar, quod in Bithynia Nicomedi regi fuisset obsequentior, quam pudicitiae leges postulant.*
- 70 *M. Callidius Gallum accusauit, M. Tullio defendente: quumq; accusator affirmaret, se testibus, chirographis, questionibus probaturu, sibi a reo fuisse preparatum uenenis: sed interim rem tam atrocem, remisso uultu, languida uoce, ac reliquo gestu parum concitato pronuntiaret, M. Tullius, Tu, inquit, nisi fingeres M. Callidi, sic ageres? Ex actione sic colligens, illum non ex animo loqui.*
- Scomma ex ambiguo 71 *Idem in Isauricu ita iustit, Miror quid sit, quod pater tuus homo constantissimus te nobis uarium reliquerit. Iocus ex ambiguo uocis. nam uarius dicitur parum animo constans: uarius item qui uestigijs plagarum notatus est. Vulgatum autem*

autem erat, hunc Isauricum aliquando a patre caesum loris. inde illud M. Caelij praetoris non dictum, sed factum, cuius cum sellam curule consul Isauricus fregisset, alteram posuit loris intentam, tacite minitans illi atque exprobrans, quod a patre loris caesus esset.

DEMOSTHENES Orator.

Pytheas Demostheni obiecit, quod ipsius enthymemata lucernam olerent: significans illum non nisi de scripto, & ad lucernam elucubrata dicere. Quod dictum ita retorsit Demosthenes, ut diceret, non eodem pretio sibi & illi constare lucernam: notans quod ille nocturnis conuiujs indulgeret, plus impendens luxui quam ipse studio.

Alijs immodicum eloquentiae studiū obijcientibus, ita respondit, Eloquentiae studiū declarare hominem popularem: contra negligere studium eloquentiae, esse eorum qui domum in populo quaerent, ut qui hoc agerent non ut persuaderent dicendo, sed ut ui cogent.

De Phocione quoties in concione dicturus assurgeret, ad amicos proprios dicere solei Demosthenes, rationum ipsius securim surgere. Nam Phocio erat in dicendo breuis, sed acutus. Solet autem fere a Demosthene dissentire.

Populus Atheniensium a Demosthene flagitabat ut quendam accusaret: id quum recusaret, cepit populus in illum, ut solet, uociferari. Tum surgens, Vos me uiri Athenienses, consultorem habetis uel inuiti, calumniatorem autem non habetis etiam si uelit.

Demosthenes unus fuerat ex decem quos Athenienses legatos ad Philippum Macedonē miserant. Itaq; posteaquam Aeschines & Philocrates, quos praecipue fuerat complexus Philippus, a legatione reuersi, quum alijs multis nominibus praedicarent regem, tum his praecipue, quod esset formosus,

facundus, & ad bibendum strenuus, Demosthenes ita cauilatus est, ut diceret, in his laudibus nihil esse dignum rege. Nam primam esse foeminarum, alteram sophistarum, tertiam spongiarum.

6 Demosthenes clypeo suo literis aureis inscripserat, *ἀγαθὴ τύχη*, id est, bona fortuna. Attamen quum ad pugnam uentum esset, illico proiecto clypeo aufugit. Id quum illi probro daretur, quod *βλαβερὸς* esset, elusit uulgate uersiculo,

Ἀνὴρ ὃ φεύγων καὶ πάλιν μάχισθε. Id est;

Vir qui fugit, rursum integrabit praelium.

Indicans uilius esse patriam, fugere quam in praelio mori. Mortuus enim non pugnat, at qui fuga quaesiuit salutem, potest in multis praelijs patriam usui esse.

7 Quum Alexander pacem hac lege deferret Atheniensibus, si canes octo sibi dederent, inter quos erat Demosthenes: Demosthenes apologum retulit de lupo, qui hac lege pacem obtulit ouibus, si canes dederent: lupi nomine signans Alexandrum: canum, eos qui tum populi rem curabant: ouium, plebem Atheniensium. Addidit & illud, Vt mercatores, inquit, exiguum frumenti in paropside speciem deserunt, per hoc ingentes acruos uendere cupientes: ita uos si traditis ciues octo qui deponuntur, populum uniuersum traditis.

8 Quum ab Areopagitibus damnatus, elapsus è carcere fugeret, & haud procul ab urbe obuios habuisset aliquot diuersae factionis homines, primum abdere sese uoluit: sed quum illi nominatim Demosthenem appellantes iuberent esse bono animo, & uiaticum in super offerrent, grauitur ingemuit, dicens, Qui possum hanc urbem relinquere, in qua tales habeo inimicos, quales amicos uix in alia sum inuenturus?

9 Inter fugiendum fertur subinde respiciens ad arcem Palladis, sublatiis manibus dixisse, O Pallas urbium domina, quoribus

tribus infaustissimis bestiis delectaris, noctua, dracone, & populo? Noctua quum sit auium inauspicatissima, tamen Palladis sacra est: quemadmodum & draconem habet pro gestamine: populus autem bellua multorum capitum, pessimam gratiam referre solita optime de se meritis, uelut Socrati, Phocioni, Scipioni, & alijs compluribus.

Ad iuuenes quos habebat familiares, dicere solet, Sibi grauius iam quantum inuidiae, metus, calumniae ac discriminis sit expectandum ad Rempub. accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exitium iturum, quam ad suggestum aut tribunal.

Quum exularet in Arcadia, Pytheasque pro Macedonibus dixisset, Vt domum in quam lac uenale importat aliud habere mali suspicamur, ita ciuitatem esse morbidam, ad quam mitteretur Atheniensium legatio: Demosthenes eam sententiam ita retorfit: ut lac pro sanitate egrotantium importatur, ita Athenienses pro salute ciuitatum adesse dicens. Id ubi resciauit populus Atheniensium, protinus illum ab exilio reuocarunt.

Quum redeunti ab exilio nauis esset missa, multique magistratus ac ciues obuiam issent, sublatiis in caelum manibus dixit, sibi in patriam reditum honorificentiore contigisse quam Alcibiadi, quod ille coactis ciuibus redisset, ipse persuasisset.

Posteaquam Demosthenes metu Antipatri profugisset in Calauriam insulam, seque in Neptuni templo contineret, & Archias ex tragœdiarum histrione potens, illi blandis sermonibus persuadere conaretur, ut sese in Antipatri fidem committeret, non modo nihil passurum mali, uerum etiam amplissimis muneribus honorandum, in scena, inquit, mihi nunquam placuisti histrio, neque nunc persuadebis orator. At ubi comotus Archias minaretur, se detracturum illum è templo,

Tandem, inquit, oracula Macedonica aperuisti. Nam prius histrionum more simulabas.

14 *Magno empta uoluptas* Fertur aliquando Corinthum nauigasse Demosthenem illectum fama nobilissimi scorti Laidis, ut & ipse famoso amore potiretur. At quum illa pro nocte stipularetur dra- chmarum decem millia, deterritus magnitudine pretij, muta- uit sententiam, dicens: *ἐν ἀγορᾷ τοῦ ἑσπέρου μὲν ἔβουλον, id est, non emo tanti poenitere: significans inhoneste uoluptati paratam esse comitem poenitentiam.*

15 *Salsè* Celebre est Pythæ dictum, orationes Demosthenis olere lucernam, quòd noctu scriberet meditareturq; quæ dicturus esset. In id quum alius quispiam, qui ob furti suspicionem uulgò male audiebat, petulantius inueheretur, Scio, inquit Demosthenes, nos tibi molestos esse, qui noctu lucernam accendimus. Fures enim amant tenebras.

16 *Acerbè* Idem aduersus Demadem clamantè, Demosthenes me cor- rigere uult, sùs Mineruam: At ista (inquit Demosthenes) Mi- nerua anno superiore in adulterio deprehensa fuit. Adulteriù obiecit Demadi, quum Mineruam poëtæ faciunt uirginem.

17 *Fortiter* Idem Atheniensibus flagitantibus ut consuleret, obstitit dicens, *ἐ σὺν τῷ ἑσπέρῳ, id est, non sum coactus in ordinem.* Significans se non seruire populi affectibus, sed suo arbitra- tu facere quod faciendum iudicasset.

18 *Callidè* Ancilla quædam depositi nomine pecuniam acceperat à duobus hospitibus, hac conditione, ut eam utrisq; simul red- deret. Horum alter post tempus aliquod lugubri ueste & squallidus socij mortem simulans, decepta muliere nummos abstulit. Eo factò superuenit alter, & depositum repetere coepit. Quum mulier anxia de laqueo cogitaret, Demosthe- nes ei patronus adfuit, qui ut in aduocationem uenit, sic aggressus est petitorum, Mulier, inquit, parata est depositi fidem

fidem soluere, sed nisi socium adduxeris, facere id nõ potest: quoniam ut ipse prædicat, hæc dicta lex est, ne pecunia alte- ri sine altero numeretur. Hoc ingenio seruauit miseram, elusitq; nebulonum conspirationem, qui hoc egerant, ut ean- dem pecuniam bis acciperent.

Cuidam percontanti, quid esset in eloquentia præcipuum, ¹⁹ respondit hypocrisis, hoc est, actio. Roganti quid proximi- num, respondit actio. Roganti quid tertium, nihil aliud re- spondit quàm actio: tantum tribuens pronuntiationi, ut in ea totum situm existimaret. Actio autem multa complectitur, uocis moderationem, oculorum uigorem, uultus habitum, et totius corporis gestum.

Quum Athenienses gestirent Harpalo ferre suppetias, ²⁰ iamq; in Alexandrum armarentur, derepente apparuit Phi- loxenus, quem Alexander maritimis negotijs præfecerat: hic quum populus metu attonitus consilesceret, Quid face- *Temeritas* rent, inquit Demosthenes, si solè uideant, qui nõ possunt ob- tueri lucernam? Ita populo temerarios motus exprobrauit.

Quibusdam arbitrantibus Demadem iam desisse malum ²¹ esse: iam enim, inquit, saturum uidetis, ueluti leones. Erat pe- cuniarum audus Demades, leones autè mitiores sunt saturi.

Quum à quodam conuicijs incessetur, Committor, in- ²² quit, in certamen, in quo qui superior euaserit, inferior est: Grauius & qui uicerit, uictus est.

Idem quum audiret oratorem quendam immodicè uoci- ²³ ferantem, Non, inquit, quod magnum est, bene est: sed quod bene est, magnum est. Hoc & alijs ascribitur. Sunt qui & conuiuia proluxa, ac plurimis instructa misibus existiment lauta.

LIBER QVIN-

T V S.

IQVIDEM statueram aliquot selectis, quos superioribus libris retuli, esse contentus: sed quoniam inuitabat aridens undiq; ductorū memorabilium copia, simulq; ueniebat in mentem, quā auidum ac famelicum huiusmodi deliciarū conuiuium accepissem, uisum est quintū missum addere, repetito ordine, quē Plutarchus sequutus est.

CYRVS Maior.

Persæ amant homines adunco naso, quos Græci grypos appellat, eosq; pulcherrimos esse putant, eo quod Cyrus, quo non alius regum populo fuit charior, eiusmodi specie nasum habuerit. Est autem duplex gryporū genus, unum cui statim à fronte nasus insurgit, quod Aristoteles putat esse signū impudētis animi, et ad coruos refert: alterū cui curuatura nasi à fronte separata est, sed circa medium intumescit, et ad extremum tendens unci speciem præbet: id Aristoteles putat esse notam magnanimitatis, et ad aquilam pertinere.

Cyrus autem dicebat, Qui sibi nolent prodesse, cogi ut alijs sint usui: significans seruili animo natos, sibiq; inuitiles eo imperio adigendos, ut aliorū commodis inseruiant. Vulgus autē putat homines aquilino naso, et ad suum cōmodum cum primis attētos, et imperio magis quā seruituti natos: unde et poëtæ ueteres aquile regnū in omne animum genus tribuunt. Sed idem dicebat, Neminē debere suscipere principatum, nisi melior his in quos susciperet. Sentiens hoc esse principis unicū munus, alijs prospicere, et publicis consulere cōmodis: id autē non potest, nisi qui sapientia, uigilantia

Princeps qui uirtute præcellit

animiq; integritate ceteris antecellit. Hoc uerò non præstat naturitas, sed institutio recta et rerum usus.

Quum Persæ, quoniā regionē habebant montuosam aspectuq; cuperent eam campestri ac molliore commutare, nō passus est Cyrus, dicens, quemadmodum plantas ac semina, sic hominum mores ad regionis habitum immutari. Sentiens se uelle duros homines et laboribus accōmodos. Nam mollis et fertilis regio molles et ignauos gignit homines.

Cyrus abstinebat à conspectu Panthæ: et Araspō dicens, si mulierem esse insigni forma, dignā regis oculis, Ob isthuc ipsum, inquit, magis est ab illa abstinendū. Etenim si nūc tuo obtemperans consilio illā adiero quū uacat, forsatis illa mihi persuasura est ut ad ipsam frequenter conueeam, etiam quum non uacabit, eiq; asideam neglectis serijs negotijs. Scitē retor sit argumentum, regis functionis memor.

DARIVS.

Darius Xerxis pater, in sui laudem dicere solet, sese prælijs ac rebus asperis reddi prudentiorem. Atqui talis prudentia nimio cōstat Reip. Præstat principē et philosophiæ præceptis haurire sapientiam potius, quā experimentis miseram, ut uocant, colligere prudentiam.

Idem quum tributū indixisset subditis, accersitos prouinciarum præfectos percontatus est, quū alijs de rebus, tum de tributis, essentne graui: quum illi respondissent esse modicis, iussit ut singuli dimidiū exigèrent. Quod præfectis moderatum uidebatur, regis æquitati uisum est dimidio plus satis. Maluit enim suos beneficio sibi cōciliare, quā exarmatos subigere. Strategematis autē gratia in hoc sita est, quod duplum imperauit eius quod destinaret accipere. Si dimidium imperasset, nec quicquā remississet, latuisset benignitas: nunc exacta dimidians, effecit ut omnes sentiret beneficium.

Quū aperuisset prægrande malū punicum, et quidā ab

Delicie emolliunt

Caste

Fortuna aduersa prudentes facit

Fauor arte cæptatus

eo sciscitaretur, cuius rei tantum numerum habere optaret, quantus illic inesset granorum, respondit, Zopyrorum. Is erat uir bonus ac Dario fidus amicus. Significans regi nihil prius aut charius esse debere probis ac fidis amicis. Tamest Herodotus lib. quarto refert hoc fuisse dictū de Megabyze.

Amico fido nihil pretiosius
7
Fidus amicus

Is Zopyrus sibi nares & aures præcidit, itaq; dissimulans quis esset ad Babylonios transfugit, fingens se à Dario crudelissimè tractatum. Babylonij persuasi commiserunt illi præfecturam. Ille nactus occasionem Dario ciuitatem tradidit. Postea Darius sæpenumero dicere solet, Se malle unum Zopyrum integrum, quàm centum Babylonas capere. Erat opulentissima ciuitas Babylon, tamen unum amicum centum Babylonibus anteposuit. Ab hoc animo quantum absunt principes quidam, qui sannionem, aut equum, aut canem pluris faciunt, quàm probum, fidelem, ac doctum amicum? Huius factum damnans rex dicebat, quòd turpissimo facto pulcherrimum nomen imposuisset. Videbatur enim mira fides in regem, quum illū summa afficeret tum iactura, tum molestia.

SEMIRAMIS.

8
Auaritia delusa

Semiramis regina, quæ Babylonem cōdidisse dicitur, monumento quod sibi pararat inscripsit, Quisquis rex pecunijs egerit, aperto monumento quantum uoluerit capiat. Darius potitus ea ciuitate, titulo credens saxū ingens quo claudebatur monumentum, uix amolitus, nihil quidem inuenit pecuniarum, sed ex altero saxi latere hoc inscriptum reperit, Ni ur malus esses, & pecunia inexplebilis, haudquaquam mortuorum loculos moueres. Quanquam hoc aptius inter strategemata, siue inter *veloia* commemorandum erat.

XERXES Alter.

9
Humanitas plus ualeat quā uis

Inter Xerxen Darij filium & Arimenum fratrem de regno erat cōtentio. Itaq; quum Xerxes intellexisset fratrem

ex Bactrianorum regione descendere, misit illi munera, & ijs quibus ea mandarat perferenda, iussit ut ipsius uerbis illi dicerent, His in præsentia te honorat frater tuus Xerxes: quòd si rex fuerit declaratus, eris apud ipsum omnium primus. Hac humanitate delinitus Arimenes contentionem remisit, ac fratri regnum adepto protinus adorationis honorem exhibuit, eiq; diadema imposuit. Xerxes autē illi proximum ab se locum dedit. Nec hoc uideo quur inter apophthegmata debeat recenserī, quum Plutarchus recenscat. Simile quiddam de Iacob & Esau legitur in Hebræorum literis. Ira contentioq; melius soluitur blandis uerbis & benignitate, quàm repugnando.

Idem iratus Babylonijs, quòd à se defecissent, posteaquam illos in potestatem suam redegerat, interdixit ne ferrent arma, sed psalterijs tibijsq; canerēt, scorta alerēt, cauponas haberēt, ac sinuosjs tunicis uterētur, quo uoluptatibus euirati non molirentur denuo defectionē. Nec hoc inter apophthegmata commemoraturus eram, ni Plutarchus recensuisset.

Quum importarentur ad illum Atticæ caricæ uenales, negauit se illas esurum, donec regione potitus esset quæ illas ferret. Tam ingens erat excelsi pectoris fiducia sui.

Quum uidisset uniuersum Hellepontū nauibus suis constratum, omnia littora atq; Abydenorum plana hominibus referta, tactauit se beatum, moxq; fudit lacrymas. Tam subitam mutationem admiratus Artabanus regis patruus, qui dissuaserat eam expeditionē, ausus est rogare causam. Tum Xerxes, Subijte, inquit, animū meum cogitatio, quàm breuis sit hominum uita, quādo ex tam numerosa multitudine post annum centesimum nemo superfuturus est.

Idem Græciæ bellū indicturus, conuocatis omnibus Asiæ principibus dixit, Ne uiderer meo tantum consilio hoc aggressus

gressus contraxi uos : ceterum mementote mihi parendum magis quam suadendum. Vox bis tyrannica, & quod principum conuentu pro suo abuteretur, & quod negotium multo periculosissimum sua unius cupiditate uerius quam consilio susciperet.

14 Idem qui à trecentis Lacedæmonijs ad Thermopylas uenatus esset, tantam militum ducens multitudinem, hoc se deceptum aiebat, quod multos quidem homines haberet, milites autem perpaucos. Sentiens non perinde referre quam multos educas, sed quim exercitatos.

15 Græcorum exploratores in exercitu comprehesos nullo affectu malo, quin potius iustos omnem lustrare exercitum illesos dimisit. Sit & hoc singularis fiduciæ exemplum, quum apophthegma dici debeat non uideo.

ARTOXERXES.

16 Artoxerxes Xerxis filius, cognomento Longimanus, quod alteram manum haberet longiorem, dicere solet. Regalius esse addere quam adimere. Sentiens principe dignius esse, honorem & opes eorum quibus imperant augere potius quam imminuere.

17 Idem permittit, ut ex his qui secum uenabantur, qui possent ac uellent, ante regem iaculum emitterent. Sit hoc comitatus exemplum, quid ad apophthegmata pertineat non uideo. At is quam in uenatu fuit comis, tam erat mitis in disciplina militari. Nam ducibus qui deliquissent, pro eo quod solet flagris cædi corpora, iussit ut pro corporibus uestes illis detractæ caderentur, utq; pro eo quod solet illis uelli caput, terra deposita uelleretur. Nec hoc quidem ad apophthegmatum soliditatem pertinet.

19 Quum Satibarzanes Artoxerxis à cubiculis, quiddam minus iustum ab ipso peteret, sentiretq; rex illum hoc ficere solici

solicitatam triginta Daricorum milibus, quaestori ararij sui mandauit, ut Daricorum triginta milia ad se deferret, ea dedit Satibarzani dicens, Accipe, inquit, ô Satibarzanes. Nam hæc tibi cum dederò non ero pauperior, iniustior futurus, si illa quæ petebas fecissem. Commentus est rex egregius, ut nec amicum contristaret, nec à iusto deflecteret.

CYRVS Iunior.

Cyrus Iunior Lacedæmonijs ut secum societatem inirent potius quam cum fratre, hac oratione sese comendauit, Aiebat sibi cor longe grauius esse quam fratri, plus illo meri bibere, meliusq; ferre quam illum. Nam illum uix in uenatu posse in equo sedere, ut non excutiat in rebus acerbis; ne in sella quidem. Sciebat enim Lacedæmonijs inuisos esse molles ac timidos. Hortabatur in super ut uiros ad se mitterent, pollicens se pedibus daturum equos, equitibus currus, agrum possidentibus se daturum uicos, uicos qui haberent eos, se futurum urbium dominos: ceterum auri argentiq; uim tantam, ut non possent numerare, sed pendere cogerentur. Nimirum hoc erat quod dixit Artoxerxes, regalius esse addere quam adimere. Si quis princeps nunc talia polliceretur, uereor ne totam Germaniam breui uisuri simus uacuam.

Cyro conflicturo cum hoste loco qui dicitur Cunax, Clearchus suasit, ut se post Macedones contineret, nec sese in belli discrimen conijceret. Quid ais, inquit, Clearche? iubésne ut quum regnum appetam, regno me indignum ostendam?

Phocæis ex Ionia, parentibus honestis orta, ingenueq; educata, ad regis cenam cum alijs mulieribus admissa, ceteris regios iocos ac lusus hilariter excipientibus, nec resurgentiibus ab illo tangi, sola tacite ingressa ad lectum constitit, nec uocati Cyro paruit. Cubicularijs autem tentantibus illam adducere, Elebit, inquit, quisquis horum mihi manus admouerit.

Ob hæc quum à cæteris agrestis & incomis haberetur, Cyrus gaudens, & cum risu uersus ad illum qui mulieres adduxerat, Non intelligis, inquit, te hanc unam ingenuam & incorruptam adduxisse? Postea ad hanc in primis adiecit animum, uniceq; adamauit, sapientem appellans. Apud barbaros, mulieres atigisse constuprassè erat.

ARTOXERXES Alter.

- 23 *Affabilitas* Artoxerxes huius Cyri frater, cognomento Memor, non solum seipsum affatum prebuit adire uolentibus, uerum uxorem legitimam insitit sublati currus auleis uehi, ut ijs qui eam conueniam uellent, etiã in itinere pateret aditus. Laudo quidem affabilitatis exemplum, sed quid hæc ad apophthegmata?
- 24 *Munus in tēpore datum* Idem, quum pauper quispiam insigni magnitudine malum obtulisset, hilariter accipiens, Per Mithram, inquit, (sic enim Persæ solem appellant) hic mihi talis uidetur esse, ut si quis ei committat ciuitatem, possit eam ex parua magnam redere.
- 25 *Munus in tēpore datum* Rusticus quidam uidens ad regem uaria deferrari donari, nec aliud habens quod largiretur, utraque caua manu haustam è proximo flumine aquam illi obtulit uultu alacri. Rex letatus, insitit illi dari phialam auream, ac mille Daricis donauit hominem.
- 26 *Fames condimentum* In fuga quadam quum direpto illius committatu, aridis fricis & hordeaceo pane uesceretur, Dij boni, inquit, cuiusmodi uoluptatis hæcenus in expertus suis?
- 27 *Maledicere regi, non tutum* Quum Aclides Iapson multa in regem licenter & contumeliose diceret, hæcenus tum ultus est maledicū, ut per tribunum militum denūtiaret, ei licere in regem quæ uellet dicere, sibi uerò in illum licere quæ uellet et dicere & facere.
- 28 *Fatuis omnia licent* Teribaxus in uenatu Persicam uestem dilaceratam ostendit, consulens quid faciendum esset: respondente rege, aliam induend

induendam, Tuam igitur, inquit, mihi tradas oportet. Rex suam tradidit, dicens, Dons do tibi hanc uestem, sed gestare prohibeo. Teribaxus uir minime quidem malus, sed leuis præcipitiq; consilij, neglecta regis monitione ueste induit, muliebribus etiam ex auro donis quæ à rege acceperat exornatam. Hoc cæteris omnibus indigne ferentibus, nam ridere nefas erat, rex effuse ridens, Tibi, inquit, ut mulieri aurum, ut insano regium amictum ius potestatemq; concedimus.

Artoxerxi iam siti deficienti, Peribarzanes eunuchus 29 quum aliud non liceret, à rustico quopiam sordidum utrem detulis, putris aquæ cotylas octo continentē. Eam aquam quum rex totam ebibisset, rogatus, ecquid illi placuisset ille potus: deos testatus est, se nunquam uinum potasse iucundius, nec ullam aquam quamuis purissimam sibi uisam suauiore. Ac post nactus eum hominem qui eunuchus aquam dederat, è paupe diuitem fecit. Tanti refert in tempore dare munus.

Parysatis Cyri & Artaxerxis mater præcipere solet, ut 30 rex palam ac libere loquatur, uerbis bysinis uteretur, hoc est, magnificis ac mollibus, quo sermonis blandities reuigilaret asperitatem. Reges bysso uestiuntur, sed talem decet esse regis orationem, qualis est amictus.

ORONTES.

Orontes Artoxerxis regis gener, quum ab irato rege 31 ictus & condemnatus esset, Quemadmodum, inquit, supplicatorum digiti nunc infinitum numerum, nunc unum tantum possunt ponere: sic regum amici nunc quiduis polleunt, nunc quam minimum. Olim digitis subducebatur ratio, quemadmodum nunc calculus.

MEMNON Dux.

Memnon quo tempore bellum gerebat aduersus Alexan- 32 drum pro Dario rege, militem quendam mercenarium maledicentia

ta conuicia petulanter iacientem in Alexandrum hasta percussit. Ego, inquit, te alo ut pugnes cum Alexandro, non ut illi maledicas.

A E G Y P T I I.

33 Iudices in- corrupti Aegyptiorum reges, iuxta regionis illius consuetudinem, iudices ad insurandum adigebant, ut etiam si quid rex iuberet eos iudicare, quod iustum non esset, ne iudicarent. Tanti referre putabant, ut populus iustos haberet iudices. Porro potentie ferocique regie opposita est iuristurandi religio: quod adactum uideri non poterat, quum ab ipsis regibus exigeretur. At qui fieri potest, ut ciuitas iudices habeat incorruptos, ubi iudicandi potestatem magno uedit princeps

P O L T Y S.

34 Amor in- sanus Politys Thracie rex Troiani belli tempore, quum Troiani pariter et Graeci legationem ad ipsum misissent, auditis utrisque pronuntiauit, ut Alexander redderet Helenam, et a se pro una duas formosas abduceret uxores. Sapuisset Paris si hoc fecisset. Nam una satis fructus habuisset duas nouas, et patrie consulisset. Quis autem non miretur Graecorum humanitatem, quibus sat erat futurum, si tantum redderetur quae cum adultero tam diu dormierat?

T E R E S.

35 Belli studium Teres Sitalci pater dicere consuevit, Quoties esset in otio, nec militia exerceretur, se nihilo meliorem esse equisonibus. Haec uox quid aliud sonat, quam barbaricam immanitatem, quasi pacis tempore desit quod agat bonus princeps?

C O T Y S. Thraciae rex.

36 Par pari Cotys ei qui dono miserat pardalim, uicissim dono misit leonem, malam bestiam aequae mala repensans.

37 Eræ subducentia occasio Quum esset natura celer ad iram, saeuusque castigatorem qui in ministerio deliquissent, hospes quidam ad illum detulit

detulit uascula fragilia tenuiaque, sed scite curioseque celata tornoque elaborata. At is hospiti quidem dedit munera, ceterum uascula omnia confregit. demirantibus cur id faceret, Ne inquit, sauiam in eos qui fracturi erant. Prudentis est, naturae suae morbum agnoscere, et uitio materiam praeripere.

Idem ubi cognouit quod Athenienses honoris gratia, ciuem ipsum suae ciuitatis declarassent, pro auxilio quod illis aduersus Dorienses impenderat, gratiam reponere studentes, Per Iouem, inquit, et ego illis uicissim meae gentis ius dabo. Sentiens nihilominus honorificum esse Thracem, quam Atheniensem appellari.

I D A T H Y R S V S. Scythia.

Idathyrus Scytharum rex, in quem arma mouit Darius, 39 suasis Ionum regibus, ut Histrici pontis iunctura soluta fuissent, sese in libertatem uindicarent: qui quum id facere recusarent, ne uiolarent fidem qua Dario erant obstricti, uocauit illos frugi mancipia, et ad praesens, hoc est, qui fugere nolent. Nam haec non minima laus est seruorum, nolle fugere si liceat: at nolle tyrannicam seruitutem commutare libertate si detur opportunitas, animi seruilis est.

A T E A S Scythia.

Ateas hunc in modum scripsit Philippo, Tu quidem imperas Macedonibus bellandi peritis, at ego Scythis, qui et cum famo et cum siti pugnare ualeant. Significans hac parte Scythias ad bellum esse magis idoneos.

Idem quum fricaret equum suum praesentibus Philippi legatis, percontatus est illos, num idem faceret Philippus. Sentiens se tanto meliorem bello quam esset Philippus.

Idem quum Ismeniam tibicinem optimum in bello cepisset, iussit illum canere, ac ceteris admirantibus ipse iurauit peruentum et Acinacem, sibi iucundius esse, audire hinnitum equi.

SCILVRVS Scytha.

43 *Concordia fratrum* Scyllurus octoginta liberos masculos habens, quum esset moriturus fasciculum iaculorum singulis porrexit, insitq; rumpere. Id quum singuli recusassent eo quod uideretur impossibile, ipse singula iacula exemit, atq; ita facile confregit omnia, filios admonens his uerbis, Si concordēs eritis, ualidi inuictiq; manebitis: contrā, si disidijs & seditione distrahemini, imbecilles eritis et expugnati faciles. Non potuit Scytha magis Scythice rem ob oculos ponere.

G E L O Syracufanus.

44 *Pietas* Gelo Siciliae tyrannus, debellatis apud Imeram Carthaginiensibus, in pacis foedere cōpuliit illos & hoc acceptis conditionibus adscribere, ne posthac filios suos Saturno immolarent. Solet enim ea gens infantes suos aeneae Saturni statuæ caue, & intus incense, in sinum ponere, qui uelut in dei complexu enecabantur. Id ut Saturno gratum putarent effecit fibula, quæ narrat illum omnes uxoris filios deuorare solitum. Nam & Iouem deuoraturus erat; nisi pro puero saxum supposuissent.

45 *Agricultura militaris* Idem Syracufanos frequenter ad agriculturam educere solet, sed non aliter instructos, quàm si ad bellum irent, quo simul & agri meliores redderentur cultura, nec ipsi deteriores fierent otio. Et hoc strategema dici meretur potius quàm apophthegma.

46 *Solertes* Exigebat pecuniam à suis ciuibus, quos ubi uideret tumultuantes, ait se petere mutuo, quippe redditurum. Ita uolentes dederunt, atq; ille peracto bello reddidit. Hoc artificio perfecit, ut pecunia non deesset ad bellum necessaria, nec ciues haberet minus beneuolos.

47 *Artes regiae* In conuiuio quum lyra circumferretur, ceteriq; ordine canerent; nam id apud Græcos honestum habebatur, ipse equum

equum iussit induci in conuiuū, facileq; ac leniter in illum insiliit: significans hoc esse regalius quàm lyra canere.

48 Quum Athenienses conditiones pacis à Gelone delatas recusarent, multaq; de suæ gentis antiquitate præstantiaq; iactarent, Gelo respondit oratori, Hospes Atheniensis, apud uos qui præsent habetis, qui subsint nō habetis. Proinde quando totum retinere mauultis quàm partem cedere, quàm ocyf sine hinc abite, renūtiaturi Græciæ, uer illi ex anno inaruisse: significans optimam ac florentissimam copiarum partem illis defuturam. Suum enim exercitum ueris nomine signauit.

H I E R O N.

Hieron qui Geloni successit in regnum, neminem qui libere apud se loqueretur, importunum aut molestum esse dicebat: ceterum qui arcanum offerrent, eos existimabat etiam illos ledere, apud quos effuissent, eo quod odimus non solum illos qui efferunt, uerumetiam eos qui audierunt quæ nollemus illis audita esse.

Quidam exprobrabat illi oris graueolentiam. At ille cū uxore exposulauit, quod id sibi nūquam indicasset. Tum illa, Putabam, inquit, uiros omnes ad eundem olere modum. Eximium pudicitiae argumentum, quæ nulli uiro tam uicina fuerit, ut oris halitū sentire posset, præterquam uni marito.

Xenophani Colophonio de paupertate sua querētis, quod egrè duos aleret famulos, At Homerus, inquit, quem tu carpis, etiam mortuus alit plusquam decem hominum millia, & tu qui uis illo uideri doctior, unus non alis duos? Erant illis quoque temporibus qui carpendis illustrium uirorum operibus gloriam aucuparentur.

Idem Epicharmo comico poëta, quod præsentē ipsius uxore dixisset quiddam inhonestum, multam dixit. Epicharmus Siculus erat, iuxta regionis naturam plurimi ioci. At

rex tantum iudicauit esse tribuendum reuerentiæ coniugis, ut crimen existimaret, audiente uxore iocari lasciuus.

5 Idem quum aliquot è familiaribus occidisset, paucis post diebus Epicharmum uocauit ad cenam. cui ille nimium libere, At nuper, inquit, quum immolares amicos, non me uocabas. Solent qui sacrificant splendidum epulum apparare, atq; id rogare amicos. Periculosa libertas, quæ plus laudis adfert ferenti quàm dicenti.

DIONYSIVS.

1 Dionysius quum magistratus per literas sorte crearetur, & ipsi contigisset litera M, dicenti cuidam per iocum *μωα ποδὸ γέης*, id est, Morio es Dionysie Imo, inquit, *μωαρχία* mon. tricha ero. Et adeptus magistratum protinus Imperator electus est à Syracusanis. Magni erat animi, quod illo ioco non offenderetur, contentus omen literæ secus interpretari.

2 Quum autem in initio regni regia ipsius obsideretur, coniuatis in illum ciuibus, & amici auctores essent ut imperium deponeret, ni mallet captus interfici: ille conspiciens bouem à coquo mactatum illico concidere, dixit, Quum mors adeo breuis sit, an non absurdum sit nos metum mortis tale regnum relinquere? Quanta regnandi libido pectus illius occuparat, qui principatum morte bene emi putari?

3 Quum intellexisset filium cui principatū relicturus erat, ingenui uiri coniugem adulterasse, iratus interrogauit, an unquam tale quicquam in patre comperisset. Hic adolefcens, Tu enim, inquit, non habebas patrem regem. Nec tu, inquit Dionysius, filium regem habiturus es, ni talia perpetrare desinas. Tyrannus in filio dignum exheredatione crimen iudicabat adulterium, qui hodie magnatum ludus est.

4 Rursus quum ad filium ingressus conspexisset uasculorum aureorum & argenteorum magnam uim, exclamans,

Non

Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis quæ à me tam multa accepisti, neminè tibi amicum feceris. Senties absq; ciuui beneuolentia regnū nec parari, nec teneri. Beneuolentiā uerò maxime cōciliat benignitas. At iuuenis rerū imperitus, putabat esse felicius habere argentū & aurū quàm amicos.

Exegerat pecunias à Syracusanis, deinde quum uideret illos lamentantes, obsecrantes, ac negantes se habere quod darent, indixit alteram exactionem, idq; iterum ac tertio fecit. At posteaquam ubi maiorem summam imperasset, audiret illos in foro obambulantes ridere, & scommata in regem iacere, iussit præfectos ab exigendo quiescere. Nunc enim, inquit, nihil habent, posteaquam contemnunt nos.

Matri suæ præter ætatem nubere cupienti, Ciuilis, inquit, o mater iura uiolari possunt, nature ius nequaquam. Significans contra naturam esse, si uetula quæ iam parere non potest, nubat. At hodie nubunt septuagenarie.

Quum in aliorum scelerum pairatores seuerè animaduertet, uestium furibus parcere solet, ut Syracusij cocnare inter se & inebriari desinerent. Solent enim lopodyte, id est, uestium fures in balneis frequentibusq; conuiujs uenari. Quemadmodum autem in balneis uestes deponuntur, ita in conuiujs summe uestes abijci solent, ut togæ palliaq;.

Hospes quidā aiebat se uelle cum Dionysio priuatim colloqui: demonstraturum enim quomodo posset præscire quinam ipsi mollirentur insidias. Rex admisit hominem, iussitq; dicere semotis arbitris. At ille, Da mihi, inquit, talentum, ut existimeris à me audisse insidiatorum indicia. Dedit, ac simulauit sese audisse, admiratus hominis commentū. Nam fucus ille uehemèter utilis erat ad deterrèdas insidias. Sunt qui narrent Maximilianū Cæsare simili arte simulasse magicas artes, indusia, gladiosq; fortunatos, gemas annulis inclusos,

y 4

q40

Liberalitas
regiaNudus non
metuit6
Nuptiæ intè
pestiæ7
Temulentia
castigata8
Fucus utilis

- quo facinorosis & hostibus esset formidabilior.
- 9 **Ortum rege indignum** Cuidam percontanti num esset otiosus, Absit, inquit, ut hoc mihi unquam accidat. Sensit turpissimum esse regi uacare unquam a Reipub. negotijs. Vbi sunt igitur qui bonam diei partem alea nugisq; transigunt?
- 10 **Ebrietati con donatur** Quum ad eum delatum esset, duos adolescentes inter pocula multa conuicia tum in ipsum, tum in eius tyrannidem dixisse, ambos uocauit ad coenam, & animaduertit alterum largius potum multa nugari, alterum raro cauteq; bibere: illum dimisit, ut qui natura uiolentus per temulentiam maledicus fuisset: hunc interfecit, ut qui studio maleuolus & hostis esset. Praeclarum exemplum prudentissimi principis, sed quid hoc ad apophthegmata?
- 11 **Inuidia in alium deriuata** Expostulantibus quibusdam, quod honore dignaretur, ceterisq; praeferreret hominem improbum ac ciuibus inuisum, Volo, inquit, esse, quem me magis oderint. Agnouit ingenii multitudinis, si sit in quem inuidia odiumq; deriuat, mitiores sunt in principē. Eoq; uideas nonnullos monarchas quibusda, quos tamen ex animo non ament, plurimum dignitatis & auctoritatis permittere, ut ipsi tutiores sint a furore multitudinis: qui si extiterit, habent uictimam qua ciuium iram mitigent.
- 12 **Tyrannidem mitigat liberalitas** Corinthiorum legatis ad se missis donaria prout mos est obtulit: quae quum illi negarent se accepturos, eo quod lex esset apud ipsos uetans, ne legatione fungentes munera acciperent a principe, Rem, inquit, absurdam facitis, qui quod unum bonum habet tyrannis, hoc tollitis, dum docetis etiam beneficium a tyrannis accipere periculosum esse. Ille grauem contumeliam iudicabat oblata recusare munera, quum hac uia re tyranni se possint alijs comendare. Tyrannidem enim adeptis superest ut potentiae inuidiam munificentia comitateq; leuant.
- 13 **Auro bene uti** Quum audisset quendam e ciuibus aurum habere domi defossam

defossam, id ad se deferri iussit. Verum posteaquam is suffuratus auri paululum in aliam urbem commigrasset, ibiq; mercatus esset agrum, reuocato Dionysius totum aurum reddidit, ut qui iam diuitijs uti coepisset, desijtq; rem uilem inutilem reddere. Satis declarauit, se non aurum alienum appetisse, sed hominis morbum sanare uoluisse: simul usum auri legitimum demonstrauit, si in agricolationem intendas potius quam in usuram.

Dionysius dicere solet, se a sapientibus amicis sibi cauere, quando certum haberet, ne ex his quidem esse quenquam, quin imperare mallet quam seruire.

Idem quum intra regiam sacrum ex more perageretur, praecoq; sicut consueuit precaretur, ut per multa tempora inconcussum duraret imperium, Non tu desines, inquit, abominanda nobis imprecari? Sentiens potius a dijs optanda bona mentem, quam ea quae nihil conferunt ad hominis felicitatem.

Tescha Dionysij soror nupta Polyxeno, posteaquam maritus metu tyranni profugerat, & rex sororem accusaret, quod conscia fugae mariti non indicasset, Adeone, inquit, Dionysi me uilem abiectiq; animi feminam iudicas, ut si sensissem illum moliri fugam, non me illi nauigationis & omnium fortunarum comitem additura fuerim?

Egregium quendam citharcedum magnificis promissis ad se pellexit, iubens ut quam optime caneret. Nam quo scitius caneret, hoc plus laturum praemij. Quum ille per dies aliquot accuratē cecinisset, nec quicquam daret rex, coepit flagitare mercedem. Tum Dionysius asseuerat, se mercedem quam pollicitus fuerat, boni fide soluisse. Qui, inquit ille, ne nummus quidem mihi datus est. Ai dedi, inquit Dionysius, uoluptatem pro uoluptate. Neq; enim ego te minus delectaui spe, quam tu me canu.

18 Idem admiratus egregiam fidem Damonis & Pythiae, Ro-
Amicorum go, inquit, ut me quoque in uestram amicitiam recipiatis.
fides Alteri tyrannus destinarat diem necis, quumq; is pauculos
dies petiisset rerum domesticarum ordinandarum gratia,
hac lege impetrauit, ut alter uas amici fieret ea conditione,
ut si ille non redisset ad diem prescriptum, hic plecteretur.
Rediit autem ad diem, mori malens quam amicum fallere.
Ita seruatus est uterque, ac regis amicitia decoratus. Tantum
ualet egregia uirtus etiam apud tyrannos.

19 Sacrilegia sua solet facētis dictis obtegere. Locris Proser-
Impietas pinae templum spoliatur: mox quum classis illius secundo
felix uento nauigaret, Videtis, inquit, quam prospera nauigatio à
dijs immortalibus detur sacrilegis? Ex hoc colligens, aut non
esse deos, aut illis non esse molesta sacrilegia.

20 Ioui Olympio detraxit magni ponderis aureum amicu-
Faceta ra- lum, quo eum Hieron e manubijs Carthaginensium ornaue-
pacitas rat, proq; detracto aureo laneum illi pallium iniecit, ita ca-
uillans, Aureum amiculum aestate graue est, hyeme frigidum,
laneum ad utrunque anni tempus accommodatius esse.

21 Epidauri Aesculapio barbam auream detraxit, quod nega-
Barbati me- ret decorū, patrem Apollinem imberbē, ipsum uerō barba-
dici tum conspici. Aesculapius fugitur Apollinis filius, Apollin-
em autē semper imberbē facit theologia poetica, Aescula-
pium barbātū: significans in medico multarum rerum usum.

22 Mensas aureas, atque arcas dijs dicatas e phanis sustulit.
Anathema: a Has inscriptio ex more Graecorū testabatur esse bonorū deo-
rū, ne quis manū admoliretur. At ille cauillatus est, se deorū
bonitate uit. Nā boni dij dicuntur, quod omnibus bene faciant.

23 Idem uictorias aureas, pateras, & coronas: quae simul-
Ludibrium sa- cra porrectis manibus susinebant, uelut offerentia, tollebat
cilegio addi- dicens, se oblata accipere, non eripere: addens, per absurdum
tum esse,

esse, à quibus quotidie bona flagitamus, ab his ultro porri-
gentibus nolle accipere.

DIONYSIVS Iunior.

Dionysius Iunior dicere solet, se multos alere sophistas, &
non quod illos admiraretur, sed quod per illos admirabilis
esse studeret. Sciebat populum de illis tanquam de uiris do-
ctis magnifice sentire, hac persuasione callide abutebatur ad
conciliandum sibi multitudinis fauorem. Eadem arte fortasse
principes quidam alunt in palatijs suis uiros eruditionis &
sanctitatis opinione uenerabiles, ut populus arbitretur ho-
rum consilij geri pleraq;

Quum Polyxenus dialecticus Dionysio diceret, Ego te
conuincō. Nimirum uerbis, inquit, at ego te reipsa conuincō. Res uerbis
qui tuis relictis me meaq; colas. Significans illum à schola ad efficacior
aulam, à philosophis ad tyrannum transisse, non facturum
nisi hanc uitam illa iudicasset beatorem.

Posteaquam regno fuit expulsus cuidam dicenti, Quid ti-
bi Plato & Philosophia profuit? Ut tantam, inquit, fortune Philosophia
mutationem facile feram. Neque enim sibi manus admouit, in aduersis
quod alij solent, sed Corinthi ludum literarium aperuit.

Percontanti qui factum esset, ut quum pater ipsius tenui
fortuna ac priuatus sibi Syracusanae ciuitatis principatum Prudenter
parauerit, ipse regis filius, & regnum hereditate acceptum
amiserit, Quoniam, inquit, pater rerū potitus est, quum iam
in odium uenisset popularis gubernatio: ego quum inuidia
laboraret tyrannis, principatum suscepi.

Alteri cuidam hoc ipsum percontanti, compendio respon-
dit, Pater, inquit, mihi regnum suum reliquit, non fortunam.
Non omnia omnibus aequè feliciter cedunt.

AGATHOCLES.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is uerò quum Sicilia
potitus

Dignitas in-
dustria parta potitus esset, rexq; declaratus, solitus est in mensa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaq; iuuenibus ostendens dicere, quum antea talia fecerim, commonstratis fictilibus, nunc per uigilantiam ac sobrietatem talia facio, commonstrans aurea. Non puduit pristinae fortunae, sed gloriosius existimauit regnum uirtute partum, quam si hereditate obuenuisset. Nam regem nasci nihil magni est, at regno dignum se praestitisse maximum est.

2 Quum obsideret urbem quandam, quibusdam e muro conuicia in ipsum iaculantibus, dicentibusq; Figule, unde malitibus tuis persolues stipendium. Ille placidus ac ridens respondit, Quum hanc cepero. At quum urbe uipotitus esset, uenderetq; captiuos, Si me, inquit, denuo conuicijs affeceritis, apud heros uestros querar de uobis: ciuilliter illis exprobrans et intempestiuam maledicentiam, et seruitutem maledicentiae praemium.

3 Ithacensibus nautas ipsius apud eum deferentibus, quod ad Lepidè insulam appellentes pecora quaedam abegissent, At uester, inquit, rex quum uenisset ad nos, non modo pecudibus abreptis, uerum ipso etiam pastore exoculato recessit. Alludens ad fabulam de Ulyssse, qui Cyclopem Polyphemum excacauit.

D I O N.

1 Dion qui Dionysium regno expulit, quum accepisset Callippum, cui et inter hospites et amicos suos fidebat maxime, sibi moliri insidias, non potuit inducere animum ut illum conuinceret, dicens, Mori satius esse quam uiuere, si non ab hostibus tantum, uerum etiam ab amicis cauendum esset. Dignus erat optimis amicis, qui mori prius habuerit, quam amico diffidere.

2 Idem exul quum Pteodoti Megarensis opera opus haberet, et ad ades illius ueniens uideret illum ob negotiorum magni

magnitudinem aegre quenquam admittere, amicis ob id indignantibus dixit, Quid hunc incusamus? Nonne et ipsi cum Syracusis essemus eadem faciebamus?

A R C H E L A V S.

Ab Archelao in conuiuio quodam familiaris quidam, sed parum humanus, petijt sibi dari poculum. Archelaus autem illico mandauit puero, ut hoc poculum daret Euripidi. Id factum admiranti postulatori, Tu quidem, inquit, dignus eras qui peteres, nec acciperes: at hic dignus erat qui acciperet Ab altero peti-
uel non petens. Significans alteri hoc tribuisse regiam familiaritatem ut auderet quiduis petere: at Euripidis boni uiri pudorem hoc mereri, ut ultro donaretur aliquid.

Idem tonsori garrulo subinde roganti, quomodo te rado, d' rex? Silendo, inquit. Alter aliud responsum expectabat, et hinc dicti lepos. Quidam sunt in curatione morosi, Archelao satis erat si sileret. Nobis autem interdum etiam cum ebrijs pariterq; loquacibus res est. Garrulitas

Quum Euripides in conuiuio formosum illum Agathonem amplecteretur deosculareturq; cui iam barba prouenire coeperat, Archelaus amicis dixit, Ne miremini: nam pulchrorum etiam autumnus pulcher est. Ciuilliter excusauit amicum apud amicos.

Timotheus citharædus quum inges praemium ab Archelao sperasset, ac minus speratis accepisset, palam illum incusabat: proinde aliquando canens hanc particulam, Tu uero terra filium argentum laudas: nutu regem denotauit. at Archelaus succinuit, Tu uero petis. In Graecis uerbis plus est gratiae ob uocum affinitatem, αἰνῆς αἰρέεις, id est, laudas, petis. Turpiter petit, qui non probat quod petit.

Quum a quodam aqua conspersus esset, amicis illum aduersus eum qui hoc fecerat instigantibus, Imo, inquit, non me con-

Leniter me conserpsit, sed eum quem me esse putauit. Quid hac moderacione ciuilius? Hoc exemplo facile decet ignoscere, qui licet in prae-potentem, tamen imprudentes delinquant.

P T O L E M A E V S, Lagi filius.

1 Ptolemaeus Lagi filius plerunque apud amicos & cenare solet & dormire. Quod si quando illos uicissim acciperet cenare, amicorum rebus utebatur, commodato sumens ab illis pocula, aulea & mensas. Ipse uero sibi non parabat plura quam exigeret necessitas, sed regalius esse dicebat ditare, quam diuitem esse.

2 Idem quum peragranti Aegyptum, comitibus non conserpsit, cibarius in casa panis datus esset, negauit ullum cibum unquam sibi uisum suauiore. Aderat enim optimum condimentum fames.

3 Quum grammaticum notaasset inscitiae, quaerens ab eo quis esset Pelei pater, uicissimque audisset, dic tu prius quis sit Lagi pater: amicis inuitantibus ad tante improbitatis uindictam, Si regium est, inquit, non pati ut a quoquam dicto attingatur, nec illud regium est, quenquam dicto laceffere. Inique petit uindictam qui prior laceffuit, cuiuscunque dignitatis fuerit. Nec suae dignitatis meminisse debet qui referitur, quum eius praerogatiuam laceffendo deposuerit.

X E N O P H A N E S.

1 Xenophanes Lagi filius, quum ipsi Hermoneus timiditatem obijceret, quod nollet secum tesseri ludere, Fateor, inquit, me non solum meticulosum, uerumetiam uehementer meticulosum, sed aduersus inhonesti. Honesti formidolosus est, quae deterret a turpibus.

D E M E T R I V S, Antigoni filius.

1 Quum Rhodum obsideret Demetrius, & in suburbio cepisset tabulam quandam Protogenis clarissimi pictoris opus, in qua

in qua pinxerat Iahysin, id est, Bacchum; Rhodijs per caduatores obsecrantibus ut tabula pareeret, respondit, Se citius patris imagines quam eam picturam aboliturum. Tantum honoris habuit arti rex.

Idem foedere cum Rhodijs icto, helepolim, id est, machiam nam quandam a capiendis urbibus ita dictam, apud illos reliquit, quae simul & regis magnificentiam, & illorum fortitudinem testaretur. Nec hoc inter apophthegmata recensendum erat. Ceterum monumentum illud admonebat, Rhodum a Demetrio magnifice oppugnatam, ac Rhodios fortiter patriam defendisse.

Atheniensem qui defecerant urbem quum cepisset, eaque grauius rei frumentariae penuria laboraret, protinus conuocata concione dilargitus est illis frumentum gratis. Quumque his de rebus loquens apud populum barbarissimum commisisset, uocem quampiam secus quam oportuit pronuntians, & quidam e confesso quomodo sonanda fuisset dictio loquentem interpellans admonuisset, Pro hac, inquit, correptione altera quinquaginta medimnorum millia uobis addo. Virum in hoc potius miremur benignitatem in eos qui modo fuerant hostes: an ciuilitatem, qui corrigentis officium non tantum boni consuluit, uerumetiam tanta mercede dignum existimauit.

Demetrius quum Megaram occupasset, Stilbontem philosophum accersitum rogauit, num quis militum aliquid rerum abstulisset, Nullus, inquit, Neminem enim uidi qui scientian raperet. Sentiens sola animi bona non esse bellorum uolentiae obnoxia.

Rursus quum Demetrius abductis omnium ciuium seruis Stilboni diceret, Ciuitatem uestram liberam uobis relinquo, Respondeo, inquit Stilbon, nullum enim in ciuitate seruum relinquis.

Lysimacho

Honos artibus

2 Helepolis

3 Victor benignus

4 Philosopho honos habitus

5 Salsè

- 6 *Lysimacho Demetrium impetente conuitijs, dicentēq;*
Lamiam sibi uisam, meretricem de scena tragica prodentē,
hęc erat amica Demetrii magnifice culta. Demetrius respon-
dit, meretricem Lamiam esse modestiorem meliusq; mora-
tam, quàm ipsius Penelopen: coniugem illius notans.
- 7 *Quum legati à Demetrio ad Lysimachum missis, Lys-*
machus per otium narraret aliquando, quomodo coactus ab
Alexandro cum ferocissimo leone colluctatus fuisset, & ci-
catrices ostenderet in cruribus ac brachijs e feræ unguis
relictas, legati dixerunt, & noster rex graues feræ Lamie
morsus in collo gestat: notantes suauiorum amatorum ue-
stigia, simul alludentes ad Lamiam beluam.
- 8 *Nemo Demetrio fuit utraque fortuna exercitator. Itaque*
solet in fortunam illud Aeschyli dicere:
Σὺ τοι μὲν ἔφορας, σὺ μὲν καταθεῖν μοι δοκεῖς. Id est,
Tu me extulisti, tu ipsa rursus deijcis.
- 9 *Quum Erasistratus Demetrio Antiochi filij mentem*
qua mori destinaret, indicasset, simulq; scissus esset, huius af-
fectionis causam esse amorem: Demetrius qui adolescentem
unicè adamabat, per omnia multis cum lacrymis capiti
obtestari, ut illius incolumitati consuleretur. Quum Eras-
istratus addidisset, immedicabile malum esse, quod in ipsius
uxorem deperiret: hoc audito Demetrius multo uehementius
cœpit obtestari, ut ob salutem filij cederet illi suã coniugem.
Ista, inquit, ò pater, tibi facile dicuntur, sed aliud diceres, si
tuam coniugem Stratonicem adamaret. Hic quum rex deos
comprecaretur, ut liceret amorem filij commutare, et à me-
dicis coniuge in suam transferre, nihil se non facturum, si mo-
do liceret seruare filium; Erasistratus patris dextram am-
plexus, Nihil est, inquit, ò rex, in quo iam Erasistrato indi-
geas. Etenim quum & pater sis & maritus & rex, opti-

Pietas mira
in filium

1116

mus eris tuæ familiæ medicus. Non enim in coniugem meam,
sed in Stratonicem tuam Antiochus deperit. Post hæc deme-
trius edixit, ut Antiochus rex, Stratonice quam filio cœsit,
regina nominaretur.

In machinis bellicis in tantum ingenio arteq; præcelluit,
ut merito de illo iactatum sit, Demetrii machinas magnitudi-
dine sua etiam amicis stuporem, pulchritudine uerò etiam
hostibus adferre uoluptatem.

A N T I G O N U S Secundus.

Antigonus secundus, quum Demetrius pater esset captus, i
ipsiq; per amicum in hoc missum mandasset ne curaret, si
quid scriberet à Seleuco compulsus, neq; ciuitates illi cede-
ret, ultrò scripsit ad Seleucum, cedens illi totam ditionem,
seq; obsidem offerens, si Demetrius pater dimitteretur. Hic
pietas certabat cum pietate. Pater sui negligens, uolebat
parci filio filijq; regno: filius contra, patris libertatem &
regno & seipso priorem habuit.

Quum pugnaturus esset aduersus Ptolemæi milites, gu-
bernatorq; admoneret plures esse naues hostiū, Pro quot, in-
quit, nauibus supputas quod ego hinc præsto sum? Sentiens ad
uictoriam plurimum habere momenti, si strenuus imperator
præsens regat exercitiū. Ptolemæus autè tum suis nõ aderat.

Quum aliquando cederet hostibus imminentibus, aiebat
se non fugere, sed utilitatem à tergo sitam persequi. Sentiens
non esse turpe fugere, quoties magis expedit hosti dare locū
quàm conserere manus. Dicti gratia in hoc est, quod quum
fugere & persequi sint contraria, ille fugiens interpretaba-
tur se persequi magis quàm fugere. Persequimur enim ho-
stem, & persequimur id quod studiosè expetimus.

Adolescenti cuidam qui patrem habuerat fortem, quan-
quam ipse non admodum ut uidebatur, bonus erat miles, po-

z
stul

Pietas in pa-
triam

Oculus do-
mini

Fuga excu-
lata

Sua quisque uirtute commendatur

stulanti ut patris stipendia caperet, At ego, inquit, o adolescentule, non ob patrias, sed ob proprias cuiusque uiri uirtutes mercedem ac munera dare soleo. Hoc sermone iuuenem exa-
timulans, ut patris fortitudinem aquaret, si quantum ille capere solet, uellet accipere. Apud Græcos maior est dicti gratia ob uocum affinitatem, *ὡς πατρῶν τῶν ἀγαθῶν*, que uox posterior ad prioris imitationem efflata est.

5 Placere bonis Zenone defuncto, quem unum ex philosophis maxime suspiciebat, dicere solet, gestorum suorum theatrum esse sublatum, quod ad illius uiri iudicium potissime componeret suas actiones, quem unum pro multis hominum nullibus habebat.

LYSIMACHVS.

6 Lysimachus in Thracia superatus à Dromacheta, quum ob stis impatientiam tum se tum exercitum dedidisset, posteaquam bibit iam factus captiuus, O dii, inquit, quam breuis uoluptatis gratia me ex rege feci seruum.

De Philippo quod hic habebatur, referetur suo loco: neque enim hoc est apophthegma Lysimachi, sed Philippi.

7 Exiliam excusatum Idem offensus libertate Theodori, dixit illi, Quoniam istis eras moribus, patria te eiecit. Sane, inquit, quod me ut Semele Bacchum ferre non posset. Sentiens se maiorem esse quam ut à malis ferri posset, à quibus tamen non tam suo quam ipsorum malo pulsus esset. Semele Bacchum conceperat ex Ioue fulminante, quumque foetum igneum ferre non posset, infans exectus est, et Iouis femori insutus.

8 Amicitiae regum Antipater quum didicisset Parmenionem ab Alexandro interfectum, dixit, Si Parmenio struxit insidias Alexandro, cui fidendum est? Si non struxit, quid agendum? Erat Parmenio uelut alter Alexander in rebus militaribus. Si tantus amicus sefellit, non est tutum cuiquam amico fidere: si Alexander nihil comertium sustulit, præstat à regum negotijs abstinere.

De

De Demade oratore iam grandæuo dicere solet, Demadis 9 ut immolata uictimæ, nihil superesse præter linguam et uenter & linguam præconi. Ita senex orator tantum loquebatur. Loquacitas enim crescit cum ætate. Tradunt autem Demadem luxui gula fuisse deditum, unde et Phocionis reprehendit frugalitatem.

ANTIOCHVS Tertius.

Antiochus tertius scripserat ciuitatibus, ut si quid per litteras iuberet, quod aduersaretur legibus ne curarent, perinde quasi ipso nescio scriptum esset. Interdum enim principes dum metuunt quosdam offendere, scribunt que fieri nollet. Quicquid autem pugnat cum legibus, hoc uelut insciēte principe tentatum haberi decet, quum ipse nihil aliud sit quam legum minister.

Idem quum Dianæ sacerdotem uidisset supra modum elegantis formæ, continuo soluii Epheſo, ueritus ne uis amoris aliquid ipsum facere cōpelleret, quod phas non esset. Immune quantum absunt ab huius ethnici principis religione Christiani militēs, qui deo dicatas uirgines cōstuprare pro ludo ducūt.

ANTIOCHVS Quartus.

Antiochus cognomēto Accipiter, cum fratre Seleuco pro regno bellū gerebat. At ubi Seleucus à Galatis uictus, nusquam appareret: sed interfectus in prælio crederetur, deposita Antiochus purpura, pullam uicstem induit: rursus paulo post quum audisset illum esse incolumem, pro leto nuntio dijs immolauit, fecitque ut ciuitates ipsi subditæ coronas gestarent. Solent fratrum iræ si quando inciderint, esse acerrima, solet regni cupiditas nihil impium aut nepharium ducere. At hic hac moderatione regnū ambiit, ut fratrem uellet incolumem. Quamquam non uideo quur debeat hoc inter apophthegmata recenseri.

x 2 Eum

13 *Humanitas fratrum* Eumenes insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor quum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaq; fratris uxore, regnum occupauit. Ceterum quum audisset illum uiuū, ut solet, profectus est illi obuiam unā cum satellitibus hastam gestans, Eumenes autem amanter illum amplexus dixit in aurem, Ne festines ducere priusquam me mortuū uideris: nec preterea per omnem uitam ullam offensi animi significationem uel dicto uel facto dedit: quin etiam moriens fratri & uxorem et regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, quum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educauit, sed Eumenes filio posteaquam adoleuisset, adhuc uiuēs principatum tradidit.

PYRRHVS.

14 *Vir tus succedit* Pyrrhus Epirotarum rex quum à filijs etiamnum pueris interrogaretur, Cui nostrum relinques regnum? Quicumq; inquit, uestrum acutiorem habuerit ensem: significans se non etati daturum principatus successionem, sed uirtuti. Hoc stimulo liberos omnes ad certamen fortitudinis excitauit.

15 *Ars imbellis* Interrogatus uter melior tibicen uideretur, Pythónne an Charisius, Polyperches, inquit. Is erat egregius dux exercitus. Contempsit artem imbellem, & utriq; prætulit strenuum ducem.

16 *Victoria magno emptam* Bis commissio cum Romanis prælio uicerat, sed desideratis cōpluribus amicis ac ducibus: hic Pyrrhus, Si uno, inquit, adhuc prælio Romanos uicerimus, actum fuerit de nobis. Quod uicti solent dicere, hoc dicebat uictor, declarās uictoriam magno emptam non esse uictoriam, sed calamitatem.

17 *Magno paranda* Quum è Sicilia solueret, frustratus eius uidelicet potiūda spe, conuersus ad amicos, Cuiusmodi, inquit, palestram reliquimus

quimus Romanis & Carthaginiensibus? significans se certamen hoc cruentum & operosum libeter alijs cedere. Interdū felicius est non assequi, quam nimio mercari quod ambis.

Pyrrhus ei cui delectum milium commiserat, dixisse fertur, Tu grandes elige, ego eos fortets reddam. Significans institutione fieri bonum militem. Fertur autem Pyrrhus disciplinae militaris optimus fuisse magister.

Idem dicere solet, plures urbes Cineā oratione subegisse, quam ipse cepisset armis. Erat autem Cineas Thessalus, uir magni ingenij, qui audito Demosthene ad illius emulationem se contulerat, sed uim præcipue exprimens. Confirmatum est itaq; quod dicit Euripides: πᾶν ἑξαπέλοσος, ὃ ἐδόνπος ἀπολεπίον δὲ παστέν ἀν. id est, Cuncta sermo conficit,

Quicumq; ferrum efficere possit hostium.

Quū rebus feliciter gestis domū redisset, & à suis aquila diceretur, Per uos, inquit, aquila sum. Quur enim non essem, quum uestris armis ueluti pennis subleuer? Modestissimè gloriofi cognominis laudem in suos milites, transferens, uitauit inuidiam.

In Ambracia quum amici suaderent, ut quendam maledicum multa in ipsum blaterantem expelleret, Satius est, inquit, ut hic apud paucos nobis maledicat: quam apud omnes obambulaus.

Quum Athenas uenisset, & ingressus arcem Palladis rem diuinam fecisset, eodem die descendens ex arce, collaudauit quidam Atheniensium erga se fiduciam, ceterum admonuit, si saperent, ne posthac cuiquam regum portas aperirent. Significans omnibus regibus naturā inuisam populi libertatem.

Meton quidam, quum in concione Tarentini tractarent de bello suscipiendo, deq; Pyrrho asciscendo, sumpta corona

Sapiens sub
stulti persona

et lucerna, precedente tibicine uelut ebrius comessabundus uenit in forum, atque ut sit, alijs applaudentibus, alijs ridentibus, nonnullis etiam ad canendum hominē inuitantibus, processit in cōcionem, ac tanquam cantaturus astitit. Silēte uerō turba dixit, Recte facitis uiri Tarentini, qui iocari ludereque dum licet, qui uelint, permittitis. Atqui si sapitis, omnes hac ludendi libertate fruemini priusquā Pyrrhus adueniat. Nam tum non nostro, sed illius arbitrio uiuendum erit.

24 Cineas ut Pyrrhum à bellandi studio reuocaret, sic per otium cum illo colloquutus est, Romani feruntur bellacissimi, sed his superatis quid dein agemus Pyrrhe? Tum Italian, inquit Pyrrhus, totam occupabimus. Hic denuo Cineas, quid Italia subacta? Sicilia, inquit Pyrrhus, proxima est. Tum Cineas, Num hic erit militie finis? Nequaquā, inquit Pyrrhus, sed hæc tantum præcludia sunt ad res maiores. Superest Libya et Carthago. Recte, inquit Cineas: nā his potius facile et Macedoniam recipies, et Græcia dominaberis. Sed delectis omnibus, quid tandem faciemus? Hic arridens Pyrrhus, Tum, inquit, otium agemus o beate, et quotidie Cothō erit, mutuisque sermonibus nos inuicem delectabimus. Tum Cineas, At quid uetat, o rex, quo minus nunc iam isto otio, isto Cothone et mutuis sermonibus perfruamur? Nunc enim citra negotium suppetit nobis ea facultas, quam per sanguinem, per molestias, per pericula tum nostra tum aliorū sequimur, incerti an assecuturi.

23 Inexpectato

Quum Pyrrhus rex saluas aduentus sui causas prætexens Laconicam inuassisset diripissetque, Lacedæmoniorum legatis expositulantibus quod non indicto bello Laconicam inuassisset, Nec uos, inquit, Spartani, quod facturi estis, prius alijs denuntiatis.

26 In uictoria Tarentina Romanorum militum uirtutem ad ducum

ducum prudentiam admiratus exclamauit, o quā facile erat orbis imperium occupare, aut mihi Romanis militibus, aut me rege Romanis. Ita Florus in epitomis lib. 1.

ANTI OCHVS.

Antiochus ille qui bis exercitum duxit aduersus Persas, 27 quum in uenatu quodam feram insequitur, aberrans ab amicis ac famulis in casam pauperum quorundam, quibus ignotus erat introijt: atque inter cœnam iniecta mentione regis, audiuit quod cætera quidem probus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conueniens: tum quod impudico uenandi studio frequenter necessari negligeret. Ad hæc tum temporis nihil respōdit, nec quis esset prodidit: uerum ubi diluculo satellites uenissent ad casam, iamque agnosceretur, allata purpura simul cum diademate. Age, inquit, ex quo uos indui, heri primū uera de me ipso audiui. Nam serē hoc studio est his qui uiuunt in aulis principum, ne quid audiant nisi blandum auribus.

Reges raro
uerum au-
diunt

Idem quum urbem obsideret Hierosolymam, Iudeis ad maximum illud festum celebrandum septem dies petentibus, non solum eos concessit, uerum etiam tauros auratis cornibus adornatos magnamque thymiamatum et aromatum uinam usque ad portas urbis cum pompa solenni deduci iussit, traditaque illorum sacerdotibus hostia ipse in castra redijt. Iudei uerō regis benignitatem admirati, protinus à festo peracto in fidem illius sese dederunt. Hoc ut bellum est strategema, ita nihil habet apophthegmatis, unde probabile est à studio suo quopiam adiectum in Plutarcho.

28
Benignitas in
hostes

Antiochus quum à L. Scipione ultra Taurum motem sub motis imperij finibus, Asian prouinciam, uicinasque ei gentes amississet, gratias egit populo Romano, quod magna parte curarum per eos liberatus esset. Intellexit uir prudens, unius

4 homin

hominis animum quamuis uigilantem, non posse tot negotijs parem esse.

GRÆCORVM DVCVM

APOPHTHEGMATA.

THEMISTOCLES.

1 Themistocles quum esset adolescens, in computationibus ac mulierum amoribus uolutabatur. At posteaquam Miltiades factus imperator apud Marathonem deuicisset barbaros, iam nullus offendit illum quicquam agentem præter decorum. Percontantibus autem unquam sic esset repente mutatus, Miltiadis, inquit, trophæum non patitur me dormire neq; cessare. Gloriæ studium excussit amorem uoluptatum, clauum, ut aiunt, clauo.

Gloriæ studium

2 Interrogatus uirum Achilles esse mallet an Homerus. Dic ipse prius, inquit, utrum mallet esse uictor in Olympijs an præco, qui uictores pronuntiat: sentiens multo præstantius esse res egregias gerere, quam gestas celebrare, Homerum præconi conferens.

Præcones poëta

3 Quum Xerxes ingenti illa classe descenderet in Græciam, Themistocles metuens ne Epicycles Demagogus, homo turpiter lucri auidus, ac formidolosus, si nactus esset imperium perderet ciuitatem, pecunia data illi persuasit, ut à militari præfectura abstineret. Nec hoc quidem uideo quur inter apophthegmata debeat commemorari.

Corruptela munerum

4 Adimantus abhorrens à pugna nauali, ad Themistoclem qui Græcos huc hortaretur incitaretq; ita loquutus est, ô Themistocles, qui in certaminibus ante alios profiliunt, mos est flagris cadere. Cui Themistocles, Sic est Adimante, ut dicis, sed nec eos qui se subducunt coronat quisquam. Adimantus notauit in Themistocle præcipitem audaciam, ille uicissim

Retortum cri men

hæuis et uox illa. inquitum uincendi esse fiduciam.

cissim illum infimulauit formidolositatis, qui cum opportunitas inuitaret, deirectaret pugnam.

Quum Eurybiades baculum sustulisset in Themistoclem, obstrepentem, Percute, inquit, sed tamen audi. præfens animus & suo fidens consilio.

Idem quum Eurybiadi non persuaderet, ut in angustijs committeret nauale prælium, clam ad barbarum misit qui illum hortaretur, ne formidaret Græcos fugam adornantes. Persuasus rex prælio superatus est, nimirum pugna commissa loco Græcis commodissimo. Post hæc denuo misit ad illum qui monerent ut quam posset ocyssime fugeret ad Hellespontum, Græcos enim de soluendo ponte cogitare: hæc callide, quò quum hoc ageret ut Græcos seruaret, regis incolumitati prospicere uideretur. Hoc ingenio Græciam à barbaris liberauit non minore gloria, quam Miltiades retulerat ex Marathonica uictoria.

Exul in patriam pius

Seriphio cuidam obijcanti, quòd non ex sese, sed ob urbis nobilitatem celebris esset, Vera, inquit, prædicas. Neq; enim ego si Seriphius essem, clarus essem, neq; tu si Atheniensis non inficiatus es, urbis celebritatem nonnihil facere ad illu- stre nomen, sed illum esse tam ignauum, ut etiam si fuisset natus Athenis, nihilominus fuisset obscurus futurus.

7 a. Polbi inquit obiectum meo Obscuritas Herod.

Antiphates adolescens qui prius Themistoclem amantem fugerat ac fastidierat, ubi uidit illum gloria celebrem potentemq; magna pollentem, ultrò adijt illum blandiens: cui Themistocles, ô adolescens, sero quidem ambo, sed tamen sapere cepimus: sentiens illum non arripuisse occasionem sese offerentem, sibi uerò nunc non uacare per negotia talibus affectibus indulgere.

Occasio neglecta

Simonidi petenti ut in negotio quodam sententiã iniustam pronuntiarer, Neque tu, inquit, bonus poëta fueris si præ-

Iustè

- ter musice modulos caneres, neque ego princeps bonus, si
contra leges pronuntiem.
- 10 **Affectus pri-
uati** Filiūm quem mater adamabat atque in delicijs habebat,
plurimum omnium Græcorum posse colligebat hunc in mo-
dum, Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Athenien-
sibus, mihi mater, matri filius.
- 11 **Vir pecunia
potior** Quum ex procis filia uirum probum diuiti prætulisset,
quibusdam hoc admirantibus, Malo, inquit, uirum absq; pec-
cunia, quā pecuniam absq; uiro. Vir strenuus facile parat
bit pecuniam, ignaui pecunia inutilis est.
- 12 **Vicinus bo-
nus** Quum prædium uenderet, iussit præconem hoc addere,
quod bonum haberet uicinum: sentiens iuxta Hesiodum, ex
bono uicino plurimum esse utilitatis, ut contra, ex malo na-
xæ plurimum.
- 13 **Ingratitudo** Atheniensibus ipsum contumelia afficientibus, Quid tua
multumini, inquit, aduersus eos, à quibus sæpenumero suis
suis affecti commodis? Aiebat autem se similem platani, sub
quarum umbra accurrunt homines afflicti tempestate, et
eadem simul ut redijt serenitas uellunt, conuicijsq; petunt:
sentiens hūc esse populi morē, ut in belli periculis implorēt
opem fortium uirorū, in pace contemnant ac uexent eosdem.
- 14 **Armata timi-
ditas** In Eretrienses ita cavillari solet, ut diceret eos similes
piscium, qui gladioli uocantur, quippe qui gladium quidem
haberent, cor autem non haberent: notans illorum igna-
uiam, quod armatis non adesset animus.
- 15 Posteaquam Themistocles primum Athenis, mox tota
Græcia depulsus, ad Persarum regem confugisset, admissus
iussus est dicere: at ille respondit, orationem similem esse pi-
cturatis stragulis. Nam quemadmodum, inquit, ille dum ex-
tenduntur ostendunt imagines, dum contrahuntur, celant
eadem et abolent: itidem fit in oratione. Petijt autem anni
spatium

spatium, ut interim Persicā linguā suo arbitrio perdisceret,
ne regi per interpretē cogereur ea quæ sentiret explicare.
Diffusus est interpreti, qui dum quædam omittit, quædam ad-
dit, quædam aliter narrat, perdit orationis gratiam. Vbi uero Exilium felix
multis muneribus à rege est honoratus, citoq; factus diues,
dixit suis, o pueri, perieramus, nisi perissemus. Perire uidea-
tur qui cogitur exulare, at Themistocli feliciter cessit exiliū.

Quum Xerxes expugnatis Thermopylis crudeliter tra- 16
stasset Astum, et hac fama perterriti classarij cogitarent Coniunctæ
de reuocanda domo, idq; pleriq; suaderent, solus Themisto- uires
cles obtulit, dicens eos uniuersos hostibus fore pares, disper-
si uero perituros. Ita Probus Kemylus.

Themistocles pedagogus dicere solet, Nihil, inquit, me- 17
diocre futurus es o puer. Nam aut magnū bonum eris Reip- Nil medium
publicæ, aut magnum malum. Generosa indoles si accedat
recta institutio, magno bono est patriæ: sin ad uitia degene-
ret, ingens adfert malum.

Quoniam adolescens feroci mutabiliq; ingenio uidebatur 18
mirantibus mutatos mores dicere solet, Asperos et indom- Institutio
tos pullos in optimos equos euadere, si quis illis adhibeat di-
sciplinam rectamq; institutionem.

Ad Olympiæ celebritatem profectus quum in stadiū pro- 19
cessisset, omnes neglectis certaminibus oculos in ipsum intē- Gloria ducis
derunt, in eoq; contemplando diem totum consumpserunt, ac
Themistoclem, illum cum plausu et admiratione peregrinis
ostenderunt. Ea re letus uir gloriæ cupidissimus dixit ami-
cis, se eo die laborum quos pro Græcia suscepisset, omnium
fructum amplissimum reportasse.

Idem facilitate morum multos ciuū sibi conciliarat, atq; 20
hinc popularem potentiam adeptus. Itaq; cuidam ipsum ad- Aequalitas
monenti, bene principatum gerens Athenis, si cunctis aqua-
lis et

lis & communis esse uoles: respondit, Nunquam ei felle in
federim, unde nihilo plus à me ferrent amici quam alieni.

21 Idem ludum præteries in quo diceretur esse professio, ro-
gavit quid is profiteretur: quum responsum esset, artem me-
morie: contempsit, dicens; At ego malim artem obliuiscendi.

Memoria Vox hæc digna fuit eo qui linguam Persicam intra annum
potuit ediscere. Et sunt quorum obliuio nobis gratior sit
quam memoria: Facile meminimus quæ uolumus, at nõ licet
obliuisci quæ uolumus.

22 Quum aliquando theatrum peteret, interroganti quidam
cuius uocem esset libentissime auditurus. Eius, inquit, a quo
artes meæ quam optime canerentur. Ingenue falsus; se me-
gno gloriæ studio teneni. Solet autem olim musici in publi-
co utrorum illustrium laudes canere.

23 Quum aliquando ad mare uisendi cadauera gratia acce-
sisset, ac torques armillasq; passim dissectas uideret, ipse qui-
dem præterijt, sed amico qui sequebatur dixit, Collige tu ti-
bi, nam tu Themistocles non es. Ne tam obuia quidem præ-
da comoueri potuit, ut quicquam ageret indignum egregio
duce, cui gloria debet esse satis magnum uirtutis præmium.

24 Quum apud Andrum argentum peteret, Duos, inquit,
Dii Vis, & Suasio ad uos adduco deos: Vim ac Suasionem: Significans si minus
impetraret suadendo, se ui erepturum. At illi responderunt
apud se quoq; duas magnas esse deas, Inopiam & Impossibi-
litatem, per quas non liceret dare quæ petebat.

25 Ab Artabano regis Persarum satrapa rogatus, quæ Gre-
corum diceret aduenisse, Hoc, inquit, ante regem nemo sciet
Artabane. Senserat Artabanus e colloquio nõ esse uulgarem
hominem: Themistocles autem ignotus esse studuit, donec se
regi suapte oratione commédaret. Rex audito Themistocle
precatu est deum suum Arimemium, eam mentem immittere
perge

pergere: hostibus suis, ut eiusmodi uiros à se expellerent.

ARISTIDES.

Aristides cognomento iustus, semper suo unius præsidio
fretus Reipublicâ administrabat, à sodalitatibus abhorre- Factiones &
bat, uelut ab amicorum potentia, quæ ad iniuriam alijs infe- Sodalitates
rendam adderet animum. Quantum ille uir abhorruit ab o-
mni factione, qui non ob aliud uitabat amicitias, quã ne per
illas adigeretur ad aliquid faciendum quod iustum non esset,
aut cogeret abstinere ab eo quod iustum non esset.

Quum Aibemenses eo concitatis, ut Apollonia quæ-
cismo, id erat damnationis genus quod testulis peragebatur, Lenitas
in exilium agerent, ac rusticus quidam illiteratus testulam
ad eum deferens iussisset ut Aristidis nomen inscriberet, Nosti-
ne, inquit Aristides, Aristidem? Quum ille negasset se nosse,
molestè tamen ferre, quod iustus cognomine diceretur: siluit
Aristides, & nomẽ suum inscripsit testulæ ac reddidit. Tam
leni animo ferebat iniustam damnationem. Grauißimum au-
tem uitæ innocenter actæ testimonium; è tanta multitudine
neminem extitisse qui aliud obijceret quam Iusti cognomẽ,
quod ipse tamen sibi non imposuerat.

Erat illi similtas cū Themistocle. Huic quã delectus esset
collega ad peragedã legationẽ, Vis, inquit, Themistocles ut
in his montibus similtatẽ deponamus? Nã si uidebitur, reuer-
si illã resumemus. Priuatos affectus publicæ posthabuit utili-
tati. Ex his enim ferè omnis humane uitæ pernicies nascitur.

Quum Grecis tributa indixisset, tanto pauperior redijt, 4
quan

Integritas *quantum absumperat in peregrinatione. Atqui in tali genere functionis solent alij messem opimam metere. Eo magis ille cavuit, ne quid suspitionis eiusmodi cōflaret sibi, proinde suis impendijs rem gessit.*

5 *Quum hi uersus, quos de Amphiarao scripsit Aeschylus, in theatro recitarentur,*

Sanctitas non ficta *Οὐ γὰρ δόκειν ἀεισος, ἀλλ' εἶναι θελει, βαθειαν ἀυλανα δὲ φρονος καρπέμενος.*

[Large blacked-out section of text]

6 *Ex concione quam qua frustra Themistocle obstiterat, discedens clara uoce testatus est, res Atheniensium incolu- mes esse non posse, nisi et ipsum et Themistoclem in barathrum conijcerent: prius habens in carcerem ire, quam ob duorum similitatem minus recte consuli publicis commodis.*

7 *Quendam reum egerat: at quum iudices post Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia quibus eum damnarent properarent, Aristides supplex pro reo intercessit apud iudices, ut eum iuxta legum prescripta diligenter audiret. Tanta erat in uiro legum aequiq; obseruatio.*

8 *Quum inter duos priuatos causam cognosceret, et alter quo Aristidem irritaret in aduersariū, extra causam multa comemoraret, quibus ille lesisset eum, Aristides interpellans hominē, ista nunc, inquit, missa sic bone uir, et si quid te lesit eloqueretibi enim in praesentia, non mihi iudex sedeo.*

9 *Fuit et procurator fisci, quod munus quum sanctissime gessisset, tamen a Themistocle delatus est, ac repetundarum damna*

damnatus. Sed optimatum fauore non solum illi multa remissa est, uerum etiam eidem reddius est muneri: quod per simulationem sic administravit, ut omissa pristina seueritate, lenem se facilemq; praeberet ijs qui publico malo gaudent. Damnata integritas
Horum opera factum est, ut populus tertio munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tum ille, Ob integre gestū munus damnastis, nunc quoniam praeter equum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quam damnato ac multato irrogastis. Notat quibus artibus posset fieri gratiofus apud populum, nisi maluisset iustus esse quam plausibilis. Simile quiddam apud Terentium facit Demea.

Quum iret exulatum sublatis in caelum manibus deos comprecatus est, sic prosperarent res Atheniensium, ut illis Aristides nunquam ueniret in mentem. In rebus enim afflictis solet populus ad egregios uiros confugere, id quod euenit. Siquidem tertio post anno quum Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est.

Themistocles in concione dixit, se reperisse consiliū quod summopere pertineret ad dignitatem Atheniensium, sed id eius esse generis, ut proferri non expediret: populus censuit ut uni Aristidi indicaret, si is probaret probaturos, omnes. Quum igitur Themistocles indicasset Aristidi, se de incendijs Graecorum nauali statione cogitare: sic enim fore, ut Athenienses toti Graeciae dominarentur. Aristides ad populum prodiens dixit, Themistoclis consilio nihil esse utile, sed eodem nihil inhonestius. Hac audita uoce, populus ut uit ne super ea re in posterum uerba faceret Themistocles. Hic certe populus quiddam philosophicum praestitit, repudians utilitatem cum turpitudine coniunctam: simulq; declarauit

- quanta sit spectatae uirtutis autoritas, qui non dubitavit Reipub. fortunam unius iudicio committere.
- 12 Quum Themistocles irideret Aristidis consilium, hoc agentis ut census esset in tuto, dicens eam laudem non esse uiri, sed scrinij tuto seruantis aurum: deinde summam boni ductus laudem definiret, scire ac presentire hostium consilia. Et isthuc, inquit, o Themistocles faciendum est, sed in primis oportet habere manus abstinentes, atque haec egregij ductus praecipua laus est. Hoc sermone taxauit Themistoclis rapacitatem.
- 13 Quum Aristides duceretur ad supplicium, quidam inimicus exiit illi in faciem: ille nihil aliud quam in faciem, et subridens ad magistratum comitanti, Ad mane istum, ne postea tam impudenter oscitet. Huic similitimum est quod adscribunt Phocionem.
- 14 Marcus imperator triduum comoratus Smyrnae, quoniam nondum uiderat Aristidem, misit Quintilios qui illum scriptum adducerent. Quur, inquit Caesar, te scro uidemus? Quoniam, inquit, consideratio quaedam me impediabat. Tum Caesar hominis simplicitate delectatus, Quando, inquit, audiam te? Hodie, inquit, propone, et cras audi. Non enim sumus de numero uomentium, sed exacte loquentium, licet me o imperator adesse familiares dictioni? Licebit, inquit Caesar, est enim negotium publicum. Rursus Aristides, Concedatur, inquit, illis tum acclamare, tum applaudere quantum possunt. Hic aridens Caesar, Istuc, inquit, in te situm est.
- 15 Idem dixit, Arimaspas esse cognatos Philippi, quod et gens gignat unoculos.

MYRONIDES.

- 16 Myronides creatus dux exercitus aduersus Baeotos, edixit ut Athenienses exirent. Quum autem adesset congregati expectandi di tempus, ducesque monerent nondum adesse, Adsum, inquit

inquit, qui pugnaturi sunt. Hos itaque quum uideret promptos, hostem aggressus uicit: sic interpretans eos qui ob ignauam non studuissent tempestiue adesse, ne in pugna quidem bonam operam nauaturos.

PERICLES.

Pericles quotiescunque belli dux creatus esset, chlamydem induens apud se dicere consueuit, Attende Pericles, quod gesturus es imperium in liberos, in Graecos et in Athenienses. His dictis se uir cordatissimus hortabatur ut moderate gereret principatum. Magni ingenij est imperare liberis: at Graeci plusquam liberi tam erant: postremo inter Graecos liberrimi Athenienses.

Suadebat Atheniensibus ut Aeginam tollerent, ueluti Pyrei pituitam, quod inde suspicaretur bellum oriturum. E corpore malos humores tollere medicorum est.

Amico roganti ut pro se falsum diceret testimonium, cui adiunctum erat iusturandum, hoc est, periurium, respondit, se quidem amicum esse, sed usque ad aram: sentiens aliquousque gratificandum amicis, sed citra uiolationem religionis.

Moriturus hoc non uere sibi gratulabatur, quod ipsius causa nullus Atheniensium pullam uestem induisset: significans se nulli causam mortis fuisse, nec ulli diem ab ipso capitis dictum. Pullati sunt qui mortuum lugent: et olim capitis reum amici pullati pullatum comitabantur.

Praetor collegam sortitus est Sophoclem poetam: quumque simul nauigarent, ac Sophocles conspecto formoso puero dixisset, En quam speciosus puer, Decet, inquit, o Sophocles praetorem non modo manus, sed et linguam habere continentem.

Quum Thucydides uociferaretur apud populum aduersus Periclem, quod in picturas ac statuas summorum artificum profunderet Reip. census, ipse assurgens rogauit populum,

A. Vider

Videreturne multum impendisse: quo respondente plurimum, Age, inquit, sint igitur hæc mihi impensa non uobis, atq; ipsis donarijs deorum meum tantum nomen inscribam. Hæc uox subito mutauit animum populi, iussitq; ut publicis impendijs pergeret, nec ullis parceret sumptibus. Tantum ualuit animus præfens, et sermo aculeatus.

23 Quum deuictis Samijs Athenas reuersus pro concione laudasset eos qui in bello ceciderant, cæteræ matrone redeuntem è concione coronis ac uittis decorarunt. Elpinice Ciæmonis soror propius accedens dixit illi, Præclara sunt ista que gessisti, et coronis decoranda, qui nos tot fortibus uiris spoliasti. Ad hæc aliq; conuicia nihil comotus Pericles, tantum arrisit, nec aliud respodit quam uersiculum Archilochi:

Ὅν ἀν μύροισι γράψῃς ἐοῦσ' ἀλείφεια. Id est,

Unguento anis quum sis caueo inungier.

Significans publica negotia non esse curanda uetula. Tam enim hoc indecorum quam turpe foret eam unguentis ui. Aut sensit indecorum esse iam anui mariti desiderio teneri.

24 Subito oborto solis defectu quum Pericles uideret alios Animosè multos, sed præcipuè classis gubernatorem, uehementer perturbatos, chlamyde sua textit gubernatoris faciem, interrogauitq;. Nunquid hoc horrendum ostentum existimaret: illo negante, Quid interest, inquit, igitur, nisi quod chlamyde maius est id quod nunc tenebras inducit. Sensit uir prudens interuentu lunæ nobis abscondi solem, quemadmodum opposita chlamys impediēbat aliorum aspectum: nullum autem esse ostentum, quod natura fit.

25 Pericles Aiphroni uolenti publico preconio queri Alcibiadem, qui adolescens clam domo egressus ad amicū Democratem se contulerat, obstitit dicens, Si fortè nobis inscijs perijt, preconio nihil aliud agetur quam ut uno tantum die citius

citius manifestum fiat illum interisse: sin saluus, ne per omniū quidem uitam saluus esse poterit. Ciuilitè exclusit Pericles adolescentis infamiam, quam nunquam potuisset eluere.

Pericles quum à populo uocaretur frequēter, nō auscultauit dicens, ἀσώτατος εἰμι. Sentiens se non esse cogendum in ordinem, nec pro quolibet è media plebe habendum.

ALCIBIADES.

Alcibiades etiamnum puer, quum in palestra nexu quodam constrictus esset, unde se non posset explicare, manum colluctatoris mordicus arripuit: illo dicente, mordes Alcibiades ut fœminæ solent: imò, inquit, ut leones. Hoc de Lacone quodam antè commemoratū est, sed in diuersam sententiam: iam tum agnoscere erat animum cedere nescium.

Habebat canem quendam insigni pulchritudine, emptum drachmarum septem millibus: huic amputauit caudam, ac per urbem obambulare passus est. Demurantibus cur id faceret, ut hoc, inquit, de me loquatur Athenienses, nec alterius rei sint curiosi. Norat ingenium populi: de claris uiris libet loquimur male, illi morbo suppeditauit materiam leuiorē.

Puer ludum literarium ingressus poposcit Iliadem Homeri, quumq; ludimagister negasset sibi esse quicquam Homeri, impegit illi pugnum et abiit: declarans impudenter eum docere literas, qui non semper Homerum haberet in sinu. Quid ille factururus erat, si pro Homero quis porrexisset illi Michælem Modistam aut Floristam?

Quum aliquando Periclem inuideret, et accepisset illum non esse otium, propterea quod perpēderet quo pacto posset Atheniensibus reddere rationē, Nonne satius fuerit, inquit, cogitare qui fieri possit ut non reddat rationem? Notans ita rem gestā, ut nō facile possit reddi ratio: procliuus autem esse in totū effugere rationem, quam bene reddere.

A 2 Accitus

- 5 **Periculum uitare fatius** Accitus ab Atheniensibus è Sicilia ut diceret causam capitis, abdidit sese, dicens, eum esse fatuum, qui uocatus in ius quærat elabi quum liceat uitare ne eat. Sentiens consultius esse non committere se periculo, quàm dare operam ut ingressus periculum temet expedias. Dictum Græcis sonat iucundius ob uocum affinitatem, *φύγειν* & *ἀποφύγειν*. Græcis autem *ἀποφύγειν* *δὲ* *ἴδω* dicitur, qui iudicium sententijs absoluitur: *φύγειν*, qui uitat aut fugit.
- 6 **Diffidentia** Cuidam autem dicenti, non fidis patriæ de te iudicatur et Ego sane, inquit, ne matri quidem: uererer enim ne insciens pro albo calculo nigrum immitteret.
- 7 **Vindicta** Nuntianti quòd ipse cum comiibus morte damnatus esset Athenis, At nos, inquit, demonstrabimus illis Alcibiadem uiuere: simulq; sese ad Lacedæmonios cõtulit, ac bellũ Decelicũ, ab urbe Decelia cognominatũ, excitauit in Athenienses.
- 8 **Musica contempta** Imbutus philosophiæ præceptis uoluptates ac artes indecoras aspernatus est, disciplinas liberales semper amplectebatur. Lyram hoc argumento reijciebat, quòd uocem hominis imitaretur: ex quo colligere licet, olim qui lyra canebat, simul & uoce cecinisse: plectrum, quòd habitum formamq; liberalem immutaret in illiberalem: tibiã duplici nomine damnabat, & quòd sic mutaret oris habitum, ut uix à familiarissimis agnosceretur qui caneret, & quòd homini propriam adimeret uocem, loquendiq; facultatem eriperet. Nemo enim potest simul & inflare tibiã & loqui. Cantent igitur, inquit, Thebanorum filij, qui dicere nesciunt: nobis autem Atheniensibus, ut à maioribus accepimus, gentis princeps est Pallas & Apollo, quorum illa fistulam, confregit, hic tibiã excoriat. Proditum est priscorum fabulis, Palladem ad speculum tibiã canentem, offensam oris deformitate, proiectam comminuisse tibiã, Apollo Marsyam canentem

canendo uictum excoriat.

TIMON Atheniensis.

Timon Atheniensis, quem *μισοειθερωπων* appellat Lucia⁹ nus, quum erga ceteros esset inhumanissimis moribus, fugeritq; consuetudinem hominum, solum Alcibiadem adamat: **Amor ob malum** bat exosculabaturq;. Id admiranti Apemanto causamq; roganti, respondit, ideo sibi charũ esse adolescentẽ, quòd perspiceret illum aliquando magno malo fore Atheniensibus.

Apud hunc quum cœnaret Apemantus, nam & ipsum¹⁰ ob morum similitudinem admittebat, diceretq; pulcherrimum ò Timon, hoc nostrum conuiuium: respondit Timon, Ita sanè si tu non adesses.

Idem aliquando prodijt in concionẽ, factoque silentio quum¹¹ omnes magnum quiddam expectarent, quòd insolens esset Inhumaniter Timonem cõcionari, dixit, Viri Athenienses, post ades meas hortulus est, in eoq; ficus, unde multi iam sese suspenderunt. Eo in loco constitui structuram ponere: proinde uisum est hoc publicitus denũtiare, ut si qui etiam uelint se suspendere, maturent priusquam arbor excidatur.

LAMACHVS.

Lamachus castigauit quendam è ducibus, qui deliquerat¹² nescio quid: & quum ille dixisset: Non iterum isthuc committam, Ne possis quidem, inquit, in bello peccare bis. Error enim in bello mors est.

IPHICRATES.

Iphicrates quòd sutore patre natus existimaretur, erat¹³ contemptui, ac tum primum opinionem sibi parauit, postea Cautio aduersus omnia quum ipse saucius, hostem unã cum armis correptum uiuum in triremem suam deportauit. Is quum in amicorũ ac sociorum agris haberet exercitum, ac nihilominus & uallum iaceret, & fossam foderet accurate, cuidam dicenti, Quid metuitimus

- tuimus? ait. Pessimā esse ducis uocem, haudquaquā putaram. Significans in tranquillissimis rebus interdum existere periculum, quod nullus expectasset. Aduersus inopinatos igitur casus prospexit suis copijs, ne si quid accidisset, dicere cogatur, non putaram. Hoc Latini transferunt ad Scipionem.
- 14 **Nomē habet momentum** Quum instrueret acie aduersus barbaros, dicebat se uereri ne hostes nō nossent Iphicratem, quo nomine solet alios hostes terrere. At alij dant operam, ne quis norit ducem.
- 15 **Intempestiua** Capituli postulatus dixit calumniatori qui litem intendebat, Quale est quod facis homo, quum instet bellum, Reip. persuades ut de me cōsultet, ac nō potius mecū? Sentiens id tēporis maxime opus esse ciuitati cōsilio operaq; Iphicratis.
- 16 **Nobilitas uera** Harmodio prisca illius Harmodij abnepoti, generis probrum per conuiciū obijcanti, Meum, inquit, genus à me habet originē, tuum uero in te desijt. Hoc imitatus est Cicero.
- 17 **Dux bonus** Oratori cuidam in cōcione hunc in modum ipsum interroganti. Quis es ut tam sublimes geras spiritus? num eques, aut sagittarius, aut scutatus, aut pedes? Nihil horum, inquit, sed qui his omnibus imperare didici. Sentiens pulchrius esse bonum præstare ducem quàm quemuis militem.
- 18 **Miles diues** Idem censebat, militem & diuitiarū & uoluptatum auidum esse oportere, dicens illum audacius pericula subiturum, quo suis cupiditatibus suppeditaret.
- 19 **Eloquentia uictrix** Idem in causa obrutus eloquentia patroni, qui Aristophontem defendebat, Aduersariorum, inquit, melior est histrio, sed mea fabula melior. Vt fabula nonnunquam exploratur uitio histrionis, ita sepe melior causa uincitur à peiore patroni infantia stultitiæ.
- 20 **Probrum commune** Xenænetus dux ciuibus exprobrantibus sibi quod imperator exercitus fugisset in bello, At uobiscū, inquit, o chara capita

XENÆNETVS.

capita: probrum cum exprobrantibus communicans. neque enim dux persistere potest absq; militibus. Et turpiter obijcit alteri uitium, à quo ipse non est immunis.

TIMOTHEVS.

Timotheus dicebatur dux fortunatus. Huic inuidentes nonnulli pinxerāt ciuitates ultero se reti implicare ipso dormiente. Hac contumelia nihil offensus Timotheus ciuilitē respōdit, Si tantas urbes capio dormēs, quid facerē uigilans? Audace quodam milite uulnus Atheniensibus ostentante, Et me, inquit, puduit, quod quum ego in Samo dux uester essem, catapultæ te uim prope me ceciderat. Significans hoc uulnus illi non factum in prælio cominus pugnanti, sed procul. At bono duci adeo cauendum, ut ne prope quidem iaculum illum possit accidere. Uulnus gladio factum fortitudinē arguit, telo factum catapultæ, indiligentiæ signum est.

Quum oratores Charetem commendarent, censentes, talem creari debere Atheniensium ducem, Non ducem, inquit Timotheus, sed qui duci suas stragulas portet.

CHABRIAS DUX.

Chabriās dicere solet eos optime ducis munere fungi, qui res hostium quàm maxime cognitas haberent.

Idem proditiōnis accusatus est unā cum Iphicrate. Quum autē ab Iphicrate obiurgaretur, quod quum esset in periculo, tamen ad gymnasium itaret, solitaq; præderet hora, Ergo, inquit, si quid secus de nobis statuerint Athenienses, te squallidum ac famelicum, me uero pransum & inctum occidēt.

Quin & illud dicere solet, Formidabiliorē esse ceruorum exercitiū duce leone, quàm leonū duce ceruo. Sentiens totam belli fortunam pendere à uirtute prudentiaq; ducis.

HEGESIPPVS.

Quum Hegeſippus cognomēto Crobelus, Athenienses in

- Libertas ma-
gno emenda
- Philippū irritaret, quidā ē concione succlamauit, Itāne bellū nobis inuehis Hegeſippe? Nā per Iouē, inquit, & pullas ueſtes, & publicas exequias, & orationes funebres, ſi uicturi ſumus liberi, nec imperatis Macedonū parebimus. Significās libertatē bene emi magno, nec ſine negotio poſſe ſeruari.
- 28 Pytheas quum adhuc eſſet adoleſcens, acceſſit in concionē contradicturns decretis quæ tum de Alexandro condeban-
tur. Huic quum quidam dixiſſet, Tu quum ſis iuuenis audes de rebus tantis loqui? Atqui, inquit, quem uos ſuffragijs ueſtris deum facitis, me iunior eſt.

PISISTRATVS.

- 29 Piſiſtratus Athenienſium tyrannus, quum aliquot amici qui ab ipſo deſecerāt Phylen occupaffent, uenit ad illos ſtragulas in ſarcinam colligatas ipſe portans. Cæterum illis quid ſibi uellet percontantibus, Vt, inquit, ſi perſuaſero, reducam uos: ſi non perſuaſero, maneam uobiscum: ob hoc enim uenit cum ſarcinis. Egregius animus, qui nollet ſine amicis nec regnare nec uiuere.
- 30 Quum mater apud ipſum eſſet delata, quod adoleſcentem quendā deamaret, furimq; cū eo cōgrederetur, et quidē fre-
quēter præ metu Piſiſtrati negatē ſui copiā, adoleſcentē uocauit ad cenā: peracta cenā rogauit quomodo habitus eſſet, quū ille reſpōdiſſet, ſuauius, Hæc, inquit, tibi cōtinget quotidie, ſi matri meæ placueris. Admodū ciuilitter & maternis indulſit affectibus, & adoleſcentem omni terrore liberauit.
- 31 Thraſybulus Piſiſtrati filiam amabat, eamq; quum haberet obuiam, in publico oſculatus eſt: ob id uxori maritum in Thraſybulum irritanti, Si illos, inquit, Piſiſtratus, qui nos amant habemus odio, quid faciemus ijs qui nos oderunt? Ac uirginem adamatam Thraſybulu dedit uxorem.
- 32 Comeſſatores quidam in Piſiſtrati uxorem inciderant, multa;

multaq; laſciuē in illam tum fecerant, tum dixerant. Poſtero Ciuitas
uerō die iam decocta temulentia Piſiſtratum adierunt cum prudens
lacrymis orantes ueniam. Tum Piſiſtratus, Vos quidem in
poſterum date operam ut ſitis ſobrij. Vxor uerō mea heri
nequaquam uſquam prodiit ex adibus. Humanitatis erat,
quod ignouit adoleſcentibus: pietatis, quod uxoris honori
conſuluit, negans tale quicquam in illam factum eſſe.

Quum alterā uxore ducere ſtauiſſet, liberis ipſum per- 33
contatibus nunquid in ipſis haberet de quo quereretur, Ne- Retortum
quaquam, inquit, imō ob id potius alterā ducō, quod collau- mirè
dem uos, cupiamq; mihi & alios iſtiusmodi liberos naſci.

Demetrius Phalereus Ptolemæum regem adhortari ſolet, 34
ſibi pararet libros, de regno, deq; militari imperio gerendo
tractantes, eosq; euolueret, propterea quod ea de quibus
amici nō audent admonere reges, in libris ſcripta habeantur.

Quum exularet, ac Thebis inglorius humilisq; uiueret, 35
audiſſetq; Cratetem philoſophum, qui ipſum inuiſeret, mul-
ta placide prudenterq; de moderatē ſerendo exilio differen-
tem, Male ſit, inquit, negotijs ac occupationibus, per quas
haſtenus talem uirum non licuit cognoſcere.

NICOSTRATVS DUX.

Nicoſtratus Argiuus, quum ab Archidamo ſolicitaretur, 36
tum ingenti promiſſa pecunia, tum cuiuſcūq; uellet Lacenæ Degeneres
coniugio, ut Cronnum traderet, reſpondit, Archidamū non
ducere genus ab Hercule, quod Hercules obiens orbem ſo-
leat improbos afficere ſupplicio, ipſe contra ex probis ſa-
ceret improbos. Lacedæmonij uerō hoc nomine potiſſimum
gloriantur, quod originem ducunt ab Hercule.

EPAMINONDA S.

Sub Epaminonda Thebano duce nunquā euenit, ut exer- 1
citus inuaderet tumultus Panicus, qui jubitō præter cau- Prouidentia
ſam

san interdum oboriri solet: eum quoniam à Pane deo creant immitti, Panicum appellarunt.

2 Mors in bello Dicere solebat, pulcherrimum esse genus mortis in bello mori, quòd hæc mors primum cum laude fortitudinis coniuncta sit, modo bellum geratur pro patria: deinde brevis non diu crucians hominem, aut paulatim extabefaciens.

3 Obefus miles Idem dicere solet, militum quibus arma gerenda sunt corpus exercitatum esse oportere, non solum athleticè, uerum etiam militriter. Nam athlete tantum hoc agunt, ut corpore sint robusto: at militem oportet corpus habere expeditum et agile. Vnde et uehementer obefus insensus erat, adeo ut huiusmodi quendam expulerit ab exercitu, dicens, quòd iuxta clypei tres quatuor uel tegerent ipsius uentrem, per quem nunquam uidisset sua pudenda.

4 Frugalitas Ipse tam tenui uictu utebatur, ut aliquando uocatus ad coenam à uicino, quum reperisset bellariorum, opsoniorum et unguentorum apparatus, confestim abierit, dicens, Ego te sacrificare putabam, non deliciari et illudere.

5 Frugalitas Quum coquus collegis Epaminondæ de impendijs alia quot dierum rationem redderet, non alia de re indignabatur quam tantum fuisse consumptum olei: demirantibus autem collegis, negauit se offendi sumptu, sed molestè ferre tantum olei exceptum intra corpus hominum. Sentiens oleum esse natum foris ungerendo corpori, non intus explendo. Inunctum reddit corpus firmitus et iniuriæ patientius, insusum in uiscera, reddit delicatius ac segnius.

6 obtrius princeps Quum festum diem celebraret ciuitas, omnesque compottationibus et libidini indulgerent, Epaminondas cuidam familiaribus factus est obuiam squalidus et cogitabundus. Admirante illo roganteque, quid tandem esset rei, quòd solus ad eum affectus modum obambulet, ut uobis, inquit, omnibus ebrios

ebrios ac socordes esse liceat. O uocem principe dignam. Tum maxime uigilandum est principi, quum populus maxime indulget genio. At non oportet ipsi unquam uacare genialiter uiuere.

7 Homini contempto qui leue quiddam admiserat Pelopida pro eo deprecante, non ignouit, sed amica pro illo rogante dedit ueniam: dicens eiusmodi munera à scortillis accipi oportere, non à militibus. Paratus erat ad ignoscendum, sed quemadmodum non queuis damus omnibus, ita spectandum est cui in qua causa gratificemur.

8 Quum Lacedæmonij copias in Thebanos educerent, uariisque Thebanis ferrentur oracula, quorum alia uictoriam illis pollicebantur, alia diuersa prædicebant, iussu bene promittentia ad dextram tribunalis poni, contraria ad leuam. Atque omnibus hunc in modum dispositis, surrexit, dixitque, Si uolueritis parere ducibus, et conglomerati in hostem tendere, hæc uobis sunt oracula, ostensis melioribus: quòd si ad confictum segnes timidi que fueritis, hæc oracula uobis reddita sunt, ostensis deteriora pollicentibus. Mare nec oraculorum contempsit auctoritatem, nec animos militum his deiici passus est: sed interpretatus est deum prospera polliceri strenuis, infausa timidis, quasi à nobis pendeat rerum euentus.

9 Rursum quum copias admoueret castris hostium, tonitru facto, militibus percitantibus quid putaret portendere deum, Attonitos, inquit, esse hostes, quòd quum tales agros haberent in propinquo, in talibus castra metarentur. Solertia ducis non solum terrorem exemit animis militum, uerum etiam commoda interpretatione addidit alacritatem.

10 Ex omnibus que præclare et honestè gessisset in uita, illud sibi dicebat esse iucundissimum, quòd utroque parente uiuo Leuctrica pugna uicisset Lacedæmonios. Vir pius non tam

tam sibi gratulatus est eā obtigisse gloriā, quā hāc uoluptatem ex se contigisse his, quibus uitā suam acceptam ferebat.

11 *Quum* aliās solitus esset uncto corpore hilariq; uultu prodire in publicum, postridie eius diei, quo feliciter pugnatum est in Leuctris, processit squalidus ac summissus. Amicis autē sciscitantibus, ecquid illi molestū accidisset, Nihil, inquit, sed heri sensi me plus aequo mihi placuisse, eius gaudij intemperantiam hodie castigo. Adeo metuit arrogantiam uir Bœotus ac militaris, et nos non idem sciemus, quoties secunda fortunæ aura res nobis succedunt.

Secundis moderate gaudendum

12 *Quum* uideret hoc agere Lacedæmonios, ut eam calamitatem tegerent, Epaminondas ut palam faceret quanta fuisset illius cladis magnitudo, non quibuslibet permisit cadaverā tollere, sed ut queeq; ciuitas sua auferret. Ita factum est ut appareret plusquam milenos Lacedæmonios interisse. Hoc strategemā pro apophthegmate forsitan adiecit aliquis.

13 Iason Thessalorum rex uenerat Thebas, belli socius futurus. Is quum Epaminondæ uehementer egeni aureorum duo millia misisset, aurum non recepit, sed ipsum Iasonem intuitus, Iniustus, inquit, imperas ipse deterior. Ipse uerò quinquaginta drachmīs à ciue quodam acceptis mutuo, pro uitatico exercitus, inuasis Peloponnesum. Sentiebat iniquas esse diuitias, quæ possessorem reddunt deteriorem: at uiri fortes gloria uirtutis premio contenti sunt.

Gloria potior pecunia

14 Rursus quum Artocrex Persarum rex ipsi tria Darcorum millia misisset, Diomedontem Cyzicenum asperius increpuit, si tantam nauigationem suscepisset corrupturus Epaminondam, cumq; iussit hac uerba ad regem referre: si fauet commodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicū gratis: sin minus, hostem. Quid hoc animo incurritur, non alio spectante quam ad patriæ commoda?

Quum

15 *Quum* Argui Thebanorum essent socij, Atheniensium oratores in Arcdiam nisi uituperarunt utraq; gentē, et Callistratus rhetor Orestem et Oedipodem ciuitatibus exprobrabat. Nam Orestes Arguius fuit, Oedipus Thebanus. Interim surgens Epaminondas, Fatemur, inquit, apud nos fuisse qui patrē occiderit, apud Arguios qui matrē necarit, sed eos qui hæc patrarunt nos expulimus, Athenienses receperunt. Tanto compendio conuicium retorfit in auctores.

In Spartanos qui multa magnaq; crimina Thebanis obieciebant, Hi nimirum fecerunt, inquit, ut breuiloquentia uiti destitueritis. Solent Lacedæmonij de breuiloquentia gloriari, sed à Thebanis multis affecti calamitatibus multa dicere coacti sunt, de illis conquerentes.

16 Miseria multiloqua

Posteaquam Alexandrum Pheræorum tyrannum Thebanis insensum, Athenienses sibi fecissent amicū ac sociū, isq; polliceretur illis se perfecturum ut minā carniū emerent semibolo: uidelicet significans se tantum pecudum ac iumentorū adducturum ē prædā: Epaminondas subiecit, At nos, inquit, Atheniensibus ad coquendas istas carnes ligna gratis suppeditabimus. Nam syluis ipsorum succidemus, si je plus satis admisceant nostris negotijs.

17 Minæ

18 *Quum* studeret Bœotos, otio dissolutiores, continenter in armis habere, simul ut Bœotia creatus est imperator, his uerbis illos adhortatus est: Post hac consultate uiri, nam si ego militiæ præfectum agam, uobis militandum est: adimens illis spem otij sub tali imperatore.

18 Militia laboriosa

19 *Quum* Regionem quandam supinam et campestrē belli orchestram appellabat, ueluti theatrum unde late pateret prospectus. Eam dicebat obtineri non posse, nisi manum semper scuti loro insertam haberent. Nam quæ montibus cincta sunt, minore negotio tuemur. Campestris regio quoniam patet

19 Vigilantia

patet omnium incurſionibus, armis tuenda eſt.

20 *Trophæum ridiculum* Quum Chabrias circa Corinthum paucos Thebanos ſuis mœnibus auidius pugnantes proſtrauiſſet, atq; ob id trophæum erexiſſet, Epaminondas deridens hominẽ dixit: Hic ſanẽ decebat non trophæũ, ſed Hecateũ erectũ eſſe. Veteres enim ante portas in triuijs cõgruenter Hecates imaginẽ ſtatue ſolent, uel ad indicandã uiam, uel in gratiã ſepulcorum.

21 *Arma indigna uiri* Cuidã nũtianti, quod Athenieſes exercitũ nouis inſtructũ armis in Peloponeſum miſiſſent, Quid, inquit, num igitur gemit Antiſenidas, ſi Tellis nouas habet tibias? Tellis autẽ erat tibiſen peſſimus, Antiſenidas optimus. Significabat Athenieſes fruſtra nouis armis inſtructos, quũ his neſcirent uti.

22 *Miles ditatus* Scutatũ militem ſenferat à captiuo quodã magnam pecuniarũ uim accepiſſe. Huic Epaminõdas, Mibi, inquit, redde clypeum, tibi uerò cauponam emitto, in qua uitam degas. Poſthac enim noles eodem modo ſubire periculum, quippe iam unus de numero diuitem ac beatorum. Rectẽ iudicauit, timidum, ut eſt in prouerbij, eſſe Plutum. Magis enim metuuit mortem, qui domi habet unde poſſit ſuauius uiuere.

23 *Finis uitæ ſpectandus* Interrogatus quem arbitraretur ducem præſtantiſſimũ, ſeipſum ne an Chabriam an Iphicratem, Id, inquit, iudicatu perdifficile eſt donec uiuimus. Alludens ad illud Solonis, neminem dicendum beatũ ante obitũ. Quãdiu uiuit homo, poſt eũ ad meliora proficere, eũ ad deteriora degenerare.

24 Quum è Lacedemone reuerſus, cum ſuis collegis captiuis poſtularetur, ut qui præter legem, Bœoticæ præſectũ mensis quatuor adieciſſet, iuſſit, ut duces in ipſum reiſceret crimen tanquam ui compulſi. Ipſe autem pro ſe dixit, ſe non habere ſermones factis meliores: ſentis ipſas res geſtas reo patrocinari debere. Quod ſi, inquit, omnino dicendum eſt aliquid apud iudices, peto ut quum me occiderint, columnæ

damna

damnationis titulum inſcribant, quo Græci uideant, quod Epaminondas Thebanos nolentes coegerit Laconicam, que per quingentos annos capi non poterat, ac Meſſenam inco-luerat annis c c x x x. igni ferroq; populari, tum Arcades inter ſe cõciliare, reſq; illorum componere, deniq; Græcos libertati reſtituere. Nam hæc illo tum imperio geſta ſunt. His auditis iudices diſceſſerunt multum ridentes, ac ne calculos quidem de illo colligere uoluerũt. Quod totius cauſæ periculum à ducibus in ſe unũ recepit, dubites humanius ne factum ſit an animoſius: ſimul autem docuit quantam fiduciam homini præſtet egregiorum meritorum conſcientia.

In ſuprema pugna apud Matineã ſauciatus, delatusq; in tentorium, uocauit ad ſe Daiphantum, poſt illum Iollidam. ubi audiuit eos uiros interiſſe, iuſſit omitti bellũ cum hoſtibus, quandoquidem iam exercitus duces nõ habebat: ac uerbis ipſa res teſtimoniũ præbuit, quod Epaminondas optimẽ noſſet ciues ſuos. Et hoc uidetur apophthegmatibus adiectũ.

Meneclides inuidens Epaminondæ gloriæ, ſuaſit populo ut pacem haberent bello potioſorem. Cui Epaminondas, Fallis, inquit, ciues tuos, qui otij nomine eos ad ſeruitutem uocas. Pax enim bello paratur, nec eam tueri licet, niſi ciues ſint ad bellum inſtructi.

Eidem exprobrãti quod non duxiſſet uxorẽ, Nullius, inquit, conſilio õ Meneclida, hac in re minus uti uelim quã tuo. Notans illum quod uxorẽ haberet parũ ſecundæ ſamæ.

Rurſus eidem obijcienti quod Agamemnonis gloriã emularetur, Falleris, inquit: nam ille totius Græciæ præſidijs uſus decem annis uix unam cepit urbem, ego unius uirbis præſidijs, uno die proſtigatis Lacedemonijs totã Græciam liberaui.

Ciuum ſuorum iniurias patientiſſimẽ ſerebat, dicens, eſſe neſas

29

Fiducia meri-
torum

25
Duces præci-
pua uictoria
ſpes

26
Pax bello
parta

27
Morus te-
ctus

28
Agamemno-
ne maior

Piè nefas irasci patriæ: quemadmodum parentum iniurias ulcisci pietas uetat.

30 Pelopidæ increpanti quòd nullos tolleret liberos, male in hoc consulens patriæ, Vide, inquit, ne tu peius consulas, qui talem patriæ filium relicturus sis. Habebat enim Pelopidas filium improbum & infamem. Mihi, inquit, Leuëtricia pugnæ pro liberis erit, nunquam interitura. In hoc enim suscipiuntur liberi, ne pereat nostri memoria. At hoc melius præstant egregia facinora, nam liberi frequenter offuscant parentum gloriam.

31 Quum sentiret uulnus esse letale, non prius ferrum eduxit, quàm audisset Thebanos uicisse, Tum satis, inquit, uixi, iniectus enim morior: & educto ferro proinus efflauit animam.

32 Valerius narrat illum quæsisse, an ipsius clypeus esset saluus: ut audiuit saluum, rogasse an hostes essent deuicti. Quum audisset penes Thebanos esse uictoriam, ita loquitur militibus, Non finis commilitones uitæ meæ, sed melius & altius initium aduenit. Nunc enim uester Epaminondas nascitur, quia sic moritur.

33 Quum illi per inuidiam & contumeliæ gratia sordidus quidam & contemptus magistratus delegatus esset à populo Thebano, non aspernatus est dicens, non solum magistratum ostendere uirum, sed uirum uicissim ostendere magistratum: itaque, gessit, ut deinceps tanquam honestum munus à multis ambiretur, quum antea nihil aliud fuerit, quàm curæ sordes & stercora ex angiportis eijciendi.

34 Idem cuidam egeno mandauit, ut à quodam ex amicis ipsius talentum peteret, petijt & accepit. Amico percõtanti quur id iussisset, Quoniam, inquit, ille quum uir sit probus, inopia premitur: tu uerò diues es, multa de publico depeculatus. Epaminondas ipse pauper hac ratione subuenit egenti. Bonorum

norum enim probrum est, uirum probum egere necessarijs.

Tempore belli Leuëtrici quum accepisset quendam strenum uirum perisse morbo, per iocum dixisse fertur, Unde fuit illi moriendi otium in tantis negotijs? Frequenter autem Otium non minima morbi pars est imaginatio metus uel morbi. Hunc languorem solet excutere negotiorum ardor.

PELOPIDAS.

Pelopidas in præfectura rei militaris Epaminondæ collega, quum amici dicerent illi rei necessariæ, uidelicet colligendi pecunias, nullam esse curam, ita per Iouem, inquit, necessariæ, sed huic Nicomedi: ostendens hominem claudum ac mancum. Sensit fortibus uiris nihil esse opus pecunia.

Vxori quæ ipsum ad bellum proficiscentem rogabat muliebriter ut seruaret seipsum, Alij, inquit, ut isthuc faciant monendi sunt. Nam princeps ac dux hortandus est potius ut seruet ciues. Vox imperatore digna, cuius est ciuium multorum salutem suæ unius incolumitati antepondere.

Quum è militibus quispiam qui uiderat Lacedæmonios per angustias montium aduentare, dixisset Pelopidæ, Incidimus in hostes, Qui potius nos in illos, inquit, quàm in nos illi?

Ab Alexandro Pheræorum tyranno præter fœdera capitiuus ac uinctus Pelopidas, cõiucia congestis in fœdistragum: ut autem iratus ille dixit, mori properas, Admodum, inquit, quò magis in te exasperentur Thebani, tuque citius desponas uiolati fœderis, dijs pariter atque hominibus iniurus.

Thebe tyranni uxor adijt Pelopidam, dixitque se mirari, quòd uinctus esset tam hilaris, At ego, inquit, magis te miror, quòd non alligata seras Alexandrum.

Posteaquam Epaminondas Pelopidam liberum reduxit, se habebat gratiam habere Alexandro; per quem experimento comperisset, se non tantum ad bellum, sed etiam ad

mortem bene animatum esse.

7 *Mortis contemptus* Quum Pharsali congressurus esset cum Alexandro Pheatorum tyranno, milites admonuerunt, duplo plus Thessalorum esse cum Alexandro, quam ipse Thebanos haberet, Tanto, inquit, melius nobis erit, plures enim uincemus. Hoc & alteri cuidam adscribitur.

8 *Frugalitas* De eo Plutarchus Symposiacion lib. 2. refert quiddam perquam festiuum. Conuiuium agitans cum collegis ducibus, in fine conuiuij bibit acetum. Percontantibus num id conduceret ad sanitatem, Nescio, inquit: illud scio, bonum esse ad hoc, uti quis meminerit domestice diete, siue domesticorum negotiorum, sentiens conducere aduersus crapulam, & conferre sobrietati: simul indicans se domum parcissimo uictu agere solitum.

MANIUS CVRIUS.

9 *Agri modus* Manius Curius nonnullis arguentibus quod ex agris bello partis partem exiguam unicuique militum distribuisset, magnam uero Reip. optauit à dijs, nequādo existeret quisquam Romanus, cui ager exiguus uideretur, qui posset alere dominum. Sentiens eum non esse Romano dignum nomine, qui plus appeteret quam quod ad uictum frugalem satis est.

10 *Aurum pretium* Samnites posteaquam ab illo fuerant deuicti, uenerunt ad Manium Curium, ac magnam auri uim offerebant, atque id temporis forte rapula coquebat ollis fictilibus. Respondit autem Samnitum legatis hunc in modum, Nihil opus est auro talem coenanti coenam: sibi uero potius esse aurum possidentibus imperare, quam aurum habere.

C. FABRITIUS.

11 *Dux egregius* C. Fabritius quum audisset Romanos à Pyrrho deuictos, ad Labienum uersus, Pyrrhus, inquit, non Epirotæ uicerunt Romanos. Sentiens unius ductis ingenio uictoriam acceptam ferri oportere, non uirtuti militum. Hoc pacto Romani nominis

minis ignominiam eleuauit, qui quum Epirotis essent uirtute superiores, hoc solo erant inferiores, quod non haberent ducem Pyrrho similem.

Quum Pyrrhus pro redimendis captiuis multum auri 12. misisset, aurum quidem non accepit Fabritius. Postridie uero Pyrrhus maximum elephantum emisit, qui ignaro Fabritio à tergo subito barriens apparet. Id ubi factum est, respiciens Fabritius ac ridens, Me, inquit, nec aurum heri, nec hodie belua fecit attonitum. Sensit Pyrrhum hoc de industria Animus inexegisse, ut quoniam auro bonisque uerbis deliniri non poterat, pugnabilis immani uoce beluæ terreretur. Sed expertus est Pyrrhus animum undique inexpugnabilem.

Pyrrho uero hortanti ut Fabritius apud se ageret, impetrij socius futurus, Ne tibi quidem isthuc expedierit, inquit. Fiducia sui Nam si Epirotæ nostrum utrumque pernorint, mihi regi quam tibi parere mallent.

Fabritio iam consuli misit epistolam Pyrrhi medicus, qua 14. promittebat se regem ueneno necaturum si iuberet. At eam Fides in hoepistolam autore non prodito ad Pyrrhum remisit, iubens item illum sibi cauere, qui pessimus esset iudex, tum amicorum, tum hostium. Sentiens eum eos habere pro hostibus quos amplecti debebat si satis nouisset, & hos pro amicis ducere, qui peius illi uellent quam hostes.

Ceterum ubi coepertis insidijs Pyrrhi medicum egisset in 15. cruce, Fabritio captiuos gratis remisit. At Fabritius noluit Nihil gratis eos gratis recipere, sed paræ captiuorum numerum conuulsi, ne à Pyrrho proditi ueneficij mercedem accepisse uideretur, neque se hoc indicium fecisse Pyrrhi causa, sed ne Romani uiderentur dolis hostem occidere, ut qui uiribus superare non possent.

FABIUS MAXIMVS.

Fabius Maximus quoniam cum Annibale confligere de-

Coniucia con
tempta

treclabat, sed mora copias illius & pecuniarum & cōmē-
tus egentes attenuabat, sequēs illum per aspera montuosaq;
ac subinde obiter sese opponens, a nonnullis per ludibrium
dicebatur, Annibalis pædagogus: hoc cōiucio nihil commo-
tus pergebat suum institutū sequi, dicens apud amicos, Qui
dicteria coniuciaq; metuat, eum sibi uideri timidiorē his qui
fugiunt hostes. Sensit hoc turpius esse timiditatis uitium, quo
leuius est periculum. Nihil autem leuius dictis, quæ qui for-
midat, quomodo sustinebit impetum hostium?

17 **Temeritas** Quum de Minutio illius collega, quoniam nonnullos ho-
stes deiecerat, multus esset ortus rumor, tanquam de uiro no-
mine Romano digno, ait, se magis secundam Minutij fortu-
nam, quam aduersam peritescere. Sentiens illius temerita-
tem periculosissimam esse Reip. quam si rerū successus attol-
leret, in extremum discrimen adducturum uniuersum popu-
lum Romanum, sed aduersis casibus futuram moderatiorem.

18 **Facetè** Paulo post quū Minutius hostium insidijs septus in sum-
mo esset periculo, ne cum suis copijs periret, Fabius e mōte
mouens exercitum uenit illi auxilio, multisq; trucidatis ho-
stibus ipsum eripuit. Hoc factō Annibal ad suos dixit, Nōn-
ne uobis sæpenumero prædixi fore, ut illa montana nubes
nobis aliquando tempestatē inmitteret? Hoc Annibalis non
Fabij dictum huc aliunde suspicor adscriptum.

19 **Contatio** Post calamitatē quam Romani acceperant apud Cannas,
creatus Imperator cum Claudio Marcello uiro audaci, sem-
perq; gestienti cū Annibale confluere, Fabius potius spera-
bat futurum, ut si pugna abstineret, Annibalis exercitus du-
ctu tēporis deficeret. Id sentiens Annibal, dixit, se magis for-
midare Fabium a pugna quiescentem, quam Marcellum pu-
gnantem. Nec hoc est Fabij apophthegma, sed Annibalis.

20 Miles quidam Lucanus delatus erat Fabio, quod noctu
fre

frequenter è castris clam excederet, amore cuiusdam femi- Error meritū
ne. Fabius quum audisset illum alioqui in rebus belli præ- condonatus
clarum esse uirum, iussit clam apprehensam mulierem quā
amabat miles, ad se perducere, quæ simul ut adducta est; iussit
accerst uirum, ad quem ita locutus est, Haud clam nobis fuit,
te præter legem militarem abnoctare à castris: at ne id qui-
dem prius nos latuerat te probum esse militem: proinde era-
rata antè bene gestis condonamus, cæterum posthac eris no-
biscum: nam habeo fideiussorem, & productam muliercu-
lam illi commendauit.

Tarentinos Annibal præsidio imposito tenebat arce ex- 21
cepta: Fabius itaq; dolo quàm longissime exercitiū suum ab- Facetè
duxit ab urbe, quam ubi cepisset diripuisseq; scribere per-
contanti, quid de templorum simulacris statuisset; Relinqua-
mus, inquit, Tarentinis deos iratos.

Quum M. Liuius sibi postularet acceptum ferri, quod 22
Fabius cepisset urbem Tarentinam, uidelicet quod in arce
præsidium habuisset: cæteris iactantiam hominis deridentia-
bus, Vera, inquit Fabius, narras: nam nisi tu ciuitatem ami- Iactantia elusa
fisses, nequaquam ego recepissem.

Fabio iam sene filius illius consul factus est, qui quum pu- 23
blicitus multis audientibus habuisset orationem, Fabius con- Consulatus
scenso equo præcedebat. Quum autem iuuenis lictorem mi- maiestas
fisset, qui patrem iuberet equo descendere, alij quidē factum
hoc auersati sunt: at Fabius ab equo desiliens, nō habita etia-
tis ratione occurrit, ac filium complexus, Euge, inquit, fili,
sapis qui intelligas quibus imperes, & quàm magnum mā-
gistratum susceperis.

Quum Minutius gloriaretur, ipsius opera multum maie- 24
stati Fabiane dignitatis decessisse, Si sapiēs, inquit Fabius, Grauitè
Minuti, reputares tibi cum Annibale certamen esse potius

quam cum Fabio.

25 Dicebat absurdum uideri, si cum equos & canes uenaticos familiaritate ciboq; cicuremus potiusquam catenis ac uerberibus: homines feroces animo, non humanitate ac beneficijs nobis conciliemus, sed asperiores in illos similes quam agricols sunt in caprificos ac malos syluestres & oleastros, qui has non protinus excidunt, sed insitione docent mitescere.

Humanitas ci
curat optimè
26 Fabius Maximus congiariorum exiguitatem notans, dixit non esse congiaria, sed heminaria. Congiaria dicuntur dona quæ dantur populo. Congius autem mensuræ genus est, quæ multo minor est hemina. Ad mensuram igitur alludens, negauit esse congiarium, sed heminarium.

ANNIBAL.

Victor &
uictus
27 Annibal à Minutio quem insidijs obsederat, per Fabij copias depulsus, ubi redisset in castra, dixisse fertur, Eo prælio uictum à se Minutium, se autem à Fabio fuisse superatum: cui delictet ex eadè pugna uictus & uictor redijt. Perierat enim Minutius, ni Fabius succurrisset.

Pertinacia
uincit
28 Quum Marcellus aliquot diebus continenter cum Annibale confluisset uario Marte, dixit Annibal, sibi rem esse cum hoste, qui nec uictus nec uictor nosset quiescere.

Dolus dolum
uincit
29 Quum Fabius simili arte recepisset Tarenum, quali Annibal ceperat: Et Roma, inquit Annibal, suū habet Annibalem.

Militaris fe-
rocia
30 Quum Romanorum legati conditiones pacis retulissent apud Carthaginienses, & Gisco quidam ausus esset suadere bellum cum Romanis redintegrandum, Annibal indignè ferens, hominē imbellem de rebus arduis loqui, ad huc dicentē è suggesto deturbauit. Hoc factū tam uolentū in libera ciuitate demirante & indignante multitudine, Annibal cōsenso suggesto dixit, neminē murari debere, si qui à primis statim annis Carthaginē reliquisset, interim a tacem omnem in bel-
lis

lis & armis transgisset, minus nosset urbanas consuetudines: hoc præfatus pacem suadere cepit & persuasit.

Quum adesset dies quo primam pensionem exigebant à 31
Pœnis Romani, totus populus ad tribuni mentionē ingemuit, Lacrymæ at Annibal interim effusè risit. Ea de re increpatus ab Asdrubale Hedo, negauit eum risum fuisse gaudentis, sed aliorum seras & inanes lacrymas deridētis, quæ nunc in leniore malo manarent, quum antea potius manare debuerint, quo tempore Romani classes, arma & amplissimarum uictoriarum spolia Pœnis detraherent, ac leges uictis imponerent.

Quum Annibal apud Cannas felicissimè pugnasset, amici 32
eius suadētibus ut fugientē hostem insequens in urbem irrumperet, non obtemperauit. Quam rem Barcha Carthaginiensis adeo indignè tulit, ut exclamaret, Vincere scis Annibal, uictoria uti nescis. Hoc dictum T. Lilius tribuit Maharbali. non omnia uictoria
ut.

Annibal Gisco nuntianti sibi admirabilem uideri Romanorum 33
instructorum ad pugnam numerum: Imò aliud, Ridiculè inquit, mirabilius te fugit. Quidnam hoc esset sciscitanti Gisco, Quòd ex tam numerosa, inquit, hominum multitudine nullus appellatur Gisco. Is ducis iocus multum timoris detraxit, multumq; alacritatis addidit militibus.

Idem profugiens apud Antiochum regem agebat. Is ostendit 34
illi suum exercitiū barbarico apparatu magnificè instructum, sed ad prædā magis quam ab bellū. Hæc omnia quum diligenter esset contemplatus Annibal, rogauit Antiochus, num hæc omnia satis essent futura Romanis. Tum Annibal, Planè satis arbitror, etiam si auarissimi sint Romani. Lusit Pœnus ab inexpectato: rex de prælio sciscitabatur, iste re-
spōdit de prædā. Quid enim aliud est miles imbellis, auro, argento, cæterisq; rebus ad prædā inuitantibus instructus?

Idem adhuc puer, quum quæretur de finiendo odio inter 35

Odiū perti-
nax Romam & Carthaginem, pedem inflixit solo, ac puluere fuscitato tum demum finem belli fore dixit, quum altera pars in habitum pulueris esset redacta. Agnoscas ingenium exitio Romanæ gentis natum.

36 Præstantia Inter Scipionem Africānum & Annibalem ortus est sermo de præstantia ducum. Quumq; Scipio rogasset quem primum esse censeret, respondit, Alexandrum Magnum: quem secundum, Pyrrhum Epirotarum regem: quem tertium, seipsum nominauit. At quid, inquit Scipio, si me uicifses? Tum, inquit, me neq; secundum, neq; tertium, sed omnium primum censuisssem.

37 Odiū perti-
nax Annibal bibiturus uenenum quod in eum usum paratum habebat, dixit, Soluamus ingenii cura populum Romanum. Aut ut Linius refert, Soluamus diutina cura populum Romanum, quando mortem senis expectare longum censet. Id postremo male habebat hominem, quod Romanis iam non posset aliquo pacto molestus esse.

38 Voluptas e-
molli indomitos Post uictoriam Cannensem, si Annibal rectâ petisset Romanam, poterat in Capitolio prandere: sed frui quam uii uictoria maluit, Campaniam ac Tarētum peragrans: ubi mox & ipse & exercitus ardor adeo elanguit, ut uerissime dictum sit, Capuam Annibali fuisse Cannas. Siquidem inuictum alibi, indomitum armis, Campania sole, & Baia fontibus calidis tepentes subegerunt. Refert Florus.

SCIPIO MAIOR.

1 Otiū sapientis Scipio senior si quando uacans à negotijs bellicis in literis uersaretur, dicere solet, se nūquam minus esse otiosum, quam quum esset in otio. Sensit se id temporis non dare animum otio aut uoluptatibus, sed de reip. commodis multa suo cum animo tractare.

2 Posteaquam Carthaginem Nouā quæ erat Hispanorum, armis

armis ceperat, milites quidam uirginem eleganti forma captam adduxerunt, eiq; tradiderunt. Hic ille, Libenter accipere, inquit, si priuatus essem, non imperator. Iuuenis insigni puellæ forma corrumpi non potuit, quod minus meminisset quid deceret imperatorem. At multi sunt hodie, qui ob hoc ipsum sibi credunt tum licere, tum decora esse omnia, quod sunt imperatores.

Rursus quum obsideret oppidum humili loco situm, prominentente illic Veneris templo, iussit illuc profiteri uadimoniam, tanquam tertio post die ius ibi redditurus. Et quod facturum prædixit, fecit urbe capta: tanta erat fiducia uictoriæ.

In Sicilia percontanti cuidam, qua re fretus classem educere pararet in Africam, ostendit uiros armatos trecentos sese exercentes, præterea turrin excelsam mari imminentem, & ait, Nullus horum est qui non conscensa turri semet in mare præcipitatus sit, si iussero: sentiens nõ perinde referre quam numerosam educas multitudinem, modo fortis dux educat exercitatus & dicto audientes.

Vbi traiecit in Africam, ac terra potius hostium castra concremasset, Carthaginenses missis legatis foedus cum Scipione pepigere, pollicentes se & elephantos camelosq; & nauas, & pecunias duros. Ceterum posteaquam Annibal abnauigasset ex Italia Carthaginem, cepit illos conuenturum panitere, eò quod iam animum recepissent. Id audiens Scipio, negauit se etiam si ipsi uellent, pacta seruaturum, nisi prius imperatis adderent talentorum quinq; milia, hoc nomine quod Annibalem accersissent.

At posteaquam Carthaginenses ui adacti legatos de federe ac pace ad Scipionem mississent, iussit eos qui uenerant protinus abire, tanquam non auditurus eos priusquam

L. Terentium ad se perduxissent. Erat autem Terentius Romanus, uir probus & humanus, qui in bello captus à Pœnis detinebatur. Quem ut adduxerant, Scipio pro tribunali sedens hominem apud se collocauit: moxq; auditis legatis bellum dissoluit. Porro Terentius tanti beneficij memor triumphantem Scipionem sequebatur pileatus, uelut illius liberus: quin & Scipione mortuo ad exequias mulsam exhibuit, aliq; ad funeris celebritatem pertinencia studiose procurauit. Sed de his posterius. Hic in Scipione quidem habes exemplum beneficij candidè simul & honorificè collati, in Terentio uerò memoris animi specimen.

7 Posteaquam Romani traiecerant in Asiam aduersus Antiochum regem, isq; legatos ad Scipionem de pace misisset, Id, inquit Scipio, prius factum oportuit, non nunc quum & frenum et sessorem recepisti. Alludit ad Apologum de equo & sessore, notiozem quam ut hic sit commemorandus.

8 Senatus decreuerat ut pecunias sumeret ex arario: at quum quaestores ararij negarent se eo die aperturos, Ipse, inquit, aperiam, quando mea causa clauditur, qui tanta pecuniarum ui repleuerim ararium. Vacua non clauduntur, eo Scipio per iocum dicebat, sibi hoc laboris suscipiendum ut aperiret, qui fuisset in causa ut tam diligenter clauderetur, ut quaestores diei spatium quererent ad recludendum. Exemplum ingentis fiduciae meritis quaesita.

9 Quum à Petilijs tribunis plebis, multis nominibus accusaretur apud populum Romanum, nihil ad crimina respondit, tantum hoc dixit, Hoc die Quirites Annibalem & Carthaginem deuici: proin ipse sumpta corona in Capitolium ascendo, Ioui Optim. Max. sacrificaturus: si quis de me suffragium ferre uelit, ferat. Hæc locutus ascendebat ad Capitolium relicto accusatoribus, nondum perorata causa. Tantum ualet

ualet egregiorum in Rempub. meritorum fiducia, ut repente iudicij rigor uersus sit in ouatione, & reus pro supplice egerit triumphantem.

Scipio Africanus quibusdam calumniantibus, quod parum strenuus pugnator esset, Imperatorem, inquit, me mater non bellatorem genuit. Significans in Imperatore plus habere momenti solertiam ac prudentiam in consilijs, quam uires in prelijs.

Idem dicere solebat, hosti non solum esse dandam uiam fugiendi, uerum etiam muniendam: docens moderandam esse uictoriam, nec seruiendum in eos qui contra ferre arma destitissent.

Idem militi cui scutum erat elegantius ornatum. Non minor, inquit, quod scutum tanta cura ornaris, in quo plus habes praesidij quam in gladio: significans illum ignauium militem. Clypeus tuctur, sed gladius fortitudinis organum est. Quanquam hoc idem de altero Scipione narratur inferius.

Idem dicere solet, ij quibus sunt equi ferociores tradunt eos domitoribus, ut his facilioribus possint uti. Sic homines secundis rebus effrenatos, sibiq; praesidentes tanquam in gyrum rationis ac doctrine duci oportere, ut perspecta rerum humanarum imbecillitate, uarietateq; fortunæ, reddantur moderatiores.

Dicere solet, in re militari turpe uerbum esse, Non putaram: quod alijs in rebus interdum locus datur male instituta posterioribus consilijs melioribus corrigere: ceterum quæ ferro peraguntur, ea non oportet temere aggredi, quod hic error ferè est inemendabilis. Idem dictum locum habet & in his, quæ semel facta mutari non possunt, ut in ducenda uxore, in sacris ordinibus.

Cum hoste dicebat non esse confligendum, nisi aut inuisum

Quando bel- taret occasio, aut urgeret necessitas: quod incogitantis sit, op-
landum portunitatem oblatam negligere: & extrema ignavia sit,
tum nõ præstare fortem animum, quum audacia spem præ-
bet incolumitatis, formidolositas nihil aliud quam certum
promittit exitium.

T. QVINTIVS.

- 1 T. Quintius ab ipso protinus initio clarus fuit, ut prius
Liberè quam esset ædilis, aut tribunus militum, aut prætor, consul
factus sit. Porro missus Imperator aduersus Philippum, sua-
sit ut ueniretur in colloquium. At quum Philippus posceret
obsides, eo quod ille multis Romanis comitatus esset, ipse ue-
rò solus: ut solus sis, inquit Quintius, ipse fecisti, qui amicos
& cognatos tuos occideris.
- 2 Vbi Philippum bello uicerat, in Isthmijs præconio iussit
Clemens euulgari, se Græcos sue libertati suoq; iuri permittere.
uictor Quotquot autem Romani temporibus Annibalis capti ser-
uiebant apud Græcos, quum horum singulos Græci quin-
gentis drachmis emissent, gratis Quintio donarunt: qui &
ipsi Romæ triumphante Quintium secuti sunt pileati, quod
facere solent è seruitute manumissi. Et hoc miror à Plutar-
cho inter apophthegmata commemorari.
- 3 Achæos meditantem expeditionem aduersus insulam Zæ-
Tutum con- cynthiorum, monuit ut cauerent, ne more testudinum caput
filium extra Peloponnesum proferentes, uenirent in periculum.
Testudo enim intra testam tuitissima est.
- 4 Quum Antiochus rex cum numeroso exercitu uenisset in
Ofentatio inanis Græciam, omnesq; reddidisset attonitos & militum nume-
rus & armaturæ uarietas, Quintius hoc sermone metum
ademit Achæis: Quum, inquit, essem in Chalcide coenans
apud hospitem meum, mirabar carniū copiam, quum essent om-
nia tecta niue: at hospes respondit, ea omnia nihil aliud esse
quam

quam suis domesticæ carnes, tantum apparatu & conditu-
ra diuersa. Ne uos igitur, inquit, admiremini regis copias,
quum auditis hastatos, cataphractos, pedites, equites & sagi-
tarios. Nã hi omnes Syri sunt, armatura inter se differentes.

In Philopœmenem Achæorum ducem, qui multos habe-
ret equites & armatos, sed pecuniarum indigus, ita ludebat, Salsè
Philopœmen, inquiens, manus habet & crura, uentrem non
habet. Ac tali quidem specie corporis erat Philopœmen.
Quintius autem equites ac pedites armatos, manus et crura
ducis appellabat, sed quoniam non haberet quo aleret mili-
tem, negabat illum habere uentrem.

C. DOMITIVS.

C. Domitius, siue ut Lilius lib. 7. decad. 4. Cn. Domitius, 6
quæ Scipio maior pro se Lucio fratri in bello aduersus An-
tiochum legatum dederat, ubi contemplatus esset hostium
Fiducia euen-
tus
phalangem, exercitus præfectis hortantibus ut cõfestim ag-
grederetur, negauit tempus sufficere ad hoc, ut tot millibus
trucidatis ac direptis impedimentis, in castra reuersi sua cu-
rarent corpora. Sed hoc ipsum postridie se tempestiue fa-
cturum dixit. Ac postero die congressus quinquaginta milia
trucidauit. Vir strenuus non dubitauit de uictoria, spatium
modo temporis gerendæ rei par eligebat.

P. LICINIIVS.

P. Licinius consul, Imperator equestri pugna superatus à 7
Perseo Macedonum rege, bis mille & octingentos milites
amissit, partim interfectos, partim captos. Vbi uerò post pu-
gnam Perseus mitteret oratores acturos de foedere ac pace, Animo:è
Licinius qui uictus erat, uictori præscripsit, ut si pacem uel-
let, quæ haberet in sua potestate daret in fidem Romanorū.
Ne calamitas quidè fortissimi uiri spiritus potuit immunue-
re. Nec ignorauit Perseus quibus cum uiris ipsi res esset,
eoq;

eoq; fecit victor quod victi solent facere.

PAVLVS AEMYLIVS.

- 8 **Necessitate delatus ho nor** Paulus Aemilius quum iterum peteret consulatum, repulsam tulit: ceterū quum bellum aduersus Perseum ac Macedones, imperitia segnitieq; ductū in longum duceretur, eidemq; consulatū detulissent, negauit se illis habere gratiam: non enim se ob id tum designatum imperatorem, quod ipse desideraret imperium, sed quod ipsi imperatorem.
- 9 **Disciplinam militaris** E foro domum reuersus quum filiam puellam nomine Tertiam reperisset lacrymantem, rogauit quid haberet, illa respondente, Perseus nobis interijt: Id erat nomen catelli, quem puella habebat in delicijs: Sit felix, inquit, o filia, omen accipio: moxq; in bellum profectus pulcherrimum de hoste triumphum egit.
- 10 **Dux usū rerū callidus** In exercitu uerò quum multam confidentiam ac loquacitatem comperisset militum officia ducum sibi uindicantium, resq; non necessarias curantium, iussit illos quiescere, nec aliud quicquam agere, quam ut enses suos acuerent, cetera sibi fore curare. Nocturnus autem excubias iussit illos sine lanceis et gladijs agere, quo nimirum adempta spe depellendi hostem, tanto acrius pugnarent cum somno.
- 11 **Ars conuiuii** Quum per loca praeupta irrupisset in Macedoniam, uisissetq; instructam hostium aciem, exhortante Nasica ut protinus inuaderet hostem, Facerem, inquit, si tua essem aetatis, sed multarū rerum experientia prohibet, ne ex itinere statim cum instructa acie congreduar.
- 12 Deuicto Perseo, quum epulum exhiberet uictoriale, dicebat, eiusdem esse artis et aciem bene instruere, et conuiuium exhibere: illam ut hostibus sit quam maxime formidabilis, hoc ut amicis sit iucundissimum.
- 13 Quum Perseus captiuus deprecaretur, ne in triumpho ducere

duceretur. Istiuc, inquit, in te situm erat: significans illi licuisse in bello perire, aut certe uincere.

Ex pecuniarum infinita uel reperta in castris hostium, ipse quidem nihil sibi sumpsit, Tuberoni tamen genero phialam pondere quinq; drachmarum, fortiter gesta rei premium dedit. Atq; hoc primum auit argentum uasculum in Aeliorum domum fuisse ingressum. Meminit huius Plinius libro 33. cap. 11. Quamquam ait fuisse duo pocula, nec Tuberonem nominat, sed Caium Aelium.

Ex quatuor liberis masculis quos susceperat, duos antea dederat in adoptionem. Ex duobus autem qui remanserāt in familia, alter quinq; ante triumphum diebus interijt, annos natus quatuordecim: alter quinto post actum triumphum die, annos natus duodecim. Ob id populo luctum ac merorem cum illo iungente, ipse prodiens ad multitudinem, dixit se post tam continuos rerum successus aliquid magni mali à fortuna expectasse: se uerò nunc de patriæ incolumitate securum esse factum, nihilq; timere periculi posteaquam fortuna prospere gestarum rerum inuidiam in suam domum impingente, ipse pro omnibus dependisset.

Vxor erat illi Papyria, Masonis uiri consularis filia, quam quum longo tempore domu habuisset, exq; ea pulcherrimam sobolem sustulisset inclutum illum ac maximum Scipionem Aemilianum, repudiavit: et amicis diuortium uehementer dissuadentibus porrexit calceum, dicens, Hic calceus non nouus est, non ne pulcher est? at nemo uestrum nouit quam pedem meum torqueat.

Perseo sese ad uictoris pedes abijcanti, uocesq; degenerate res emittenti, Quur, inquit Paulus, fortunam crimine liberis sic te gerēs, ut superiore etiā fortuna uidearis indignus? Quur meam dedecoras uictoriam ac rerum à me gestarum glor

- gloriam obscuras, tam abiectum te demonstrans, ut indignus appareas, quem populus Romanus haberet hostem?
- 18 Idem dicebat, imperatorem, si minus etate, certe moribus senem esse oportere: sentiens non esse precipitanda consilia, quod solent iuuenes, sed moribus utendum esse senilibus.

CATO SENIOR.

- 1 Cato Senior in concione suasurus de frumento uiritum diuidendo, ita praefatus est, perdifficile esse ad uentrem auribus carentem uerba facere: uentrem dixit, quod ageretur de populi uictu.
- 2 Aiebat se mirari, quomodo seruari possit ea ciuitas, in qua pluris ueniret piscis quam bos. Praecipuus luxus olim erat in piscibus, unde legimus nullum sex millibus empium.
- 3 Obiurgans aliquando summam uxorum impotentiam, Omnes, inquit, homines uxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem uxores: hoc modo colligens, mulieres esse rerum omnium dominas.
- 4 Dicere solet, se malle pro collato beneficio nullam repotare gratiam, quam pro maleficio perpetrato non dare poenam. Significans nihil esse periculosius impunitate, qua semper ad deteriora inuitat.
- 5 Idem dicebat, se omnibus peccantibus ignoscere, praeterquam sibi ipsi. Multum dissimilis illi Meuius, qui carpens alios, sibi condonabat omnia. Sibi ignoscit, quem non poenitet admitti: de se poenas sumit, qui cura pensat quod incogitantia commissum est.
- 6 Exhortans autem magistratus ad sumendas poenas de his qui delinquerent, dicebat eos qui maleficos prohibere possent nec facerent, lapidandos esse: sentiens illos de uniuerso populo pessime mereri, quod ad scelerum licentiam inuitarent improbos.
- 7 Aiebat sibi magis placere iuuenes qui rubescerent quam qui

qui pallescerent, quod rubor arguat probam indolem, pallor non item.

Dicebat sibi inuisum esse militem, qui ambulans moueret manus, pugnans moueret pedes, clariusque scriberet quam inelamaret: pessimum autem imperatorem, qui sibi non posset imperare.

Maxime existimabat oportere unumquemque seipsum reuereri, quod nullus unquam a seipso discedat. Ita fieret, ut quicquid alijs testibus non auderemus facere, idem solos facere puderet.

Conspiciens multorum erigi statuas, Malim, inquit, ut de me querant homines, quamobrem Catoni non sit posita statua, quam quare sit posita: sentiens se malle res praecclaras gerere, ut olim scientes illum promeruisse statuam, nirentur non esse positam.

Admonebat ut qui potentes essent, parce uterentur sua potestate, quo semper uti possent: sentiens potentiam clementiae comitaeque fieri diuturnam, ferocia breuem.

Qui uirtutem honore suo fraudarent, eos dicebat ipsam uirtutem a iuuentute auferre: sentiens praemijs animos iuuenum ad uirtutem accendi, quae si detrahatur, ipsa uirtus elanguescit.

Magistratum aut iudicem dicebat nec pro iustis orandum, nec pro iniustis exorandum. Sensit culpam esse iudicum, si ut iustis aequi sint orandi sunt, quum oporteat ulro fauere bonis: pro iniustis orare fortassis humanitatis est, at exorari, est a iustitia deflectentis.

Iniuriam etiam si facienti nihil adferat periculi, uniuersis tamen periculosam esse dicebat: sentiens impunitae iniuriae exemplum omnibus munari iniuriam. Etenim si liceat impune ledere, nullus erit tutus ab improborum uiolentia.

Senectuti quum multa adsint probra, dicebat non esse addeendum

- Beneclius dendum maliitiae dedecus: sentiens senectutem multis nominibus uulgò male audire. ueluti quum audit de formis, edentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hæc ferre satis est, ut non accedat crimen improbe uitæ, quod omnibus quidem foedum, sed seni foedissimum. Alij narrant hoc ab illo dictum in senem obuium uitæ contaminatæ, Ne etatis tuæ malis addas turpitudinem.
- 16 Iratum ab infano nulla alia re differre dicebat, quam moram temporis: sentiens iram esse breuem insaniam.
- 17 Eos qui fortuna moderate sobrieq; uterentur, dicebat minime peti inuidia. Non enim, inquit, nobis, sed bonis quæ nos circumstant inuidet homines. Externa bona extra hominem sunt, at insolenter utendi uitium intra hominem est: qui eo sibi constant inuidiam, uere sunt inuidiosi.
- 18 Qui in rebus ridiculis seriam operam ponerent, eos dicebat in serijs fore ridiculos: significans assuetos ridiculis, ob habitum collectum, in serijs negotijs ita se gerere, ut non solum rideantur, sed etiam derideantur.
- 19 Præclaras actiones aiebat præclaris uerbis occupandas, ne à gloria defluant. Argutius est quod uertit Philelphus, aliud, ut opinor, exemplar sequutus. Honestas actiones honestis actionibus occupandas, hoc est, benefacta benefactis addenda, ne si desinamus benefacere, obsolescat priorum benefactorum memoria.
- 20 Ciues incusabat, quòd semper iisdem committerent magistratum, Videmini enim, inquit, aut uilem habere magistratum, aut iudicare paucos esse dignos magistratu. Quorum alterum erat male sentire de publica potestate, alterum erat male sentire de ciuibus.
- 21 Quendam qui agros mari uicinos ob luxum uendere coactus est, aiebat se mirari, quasi plus posset quam ipsum mare: quod

quod enim illud uix paulatim alluebat, ille facile deuorat. Censuram petens, quum ceteros competitores uideret supplices populoq; blandientes, ipse clamabat, populo opus esse medico austero ualidisq; remedijs: prout eligendum, non qui iucundissimus esset, sed qui inexorabilis. Atque hæc dicens ante omnes censor creatus est. Agnouit populus morbum suum, eoq; Cato plus ualuit obiurgando, quam ceteri blandiendo.

Quandò docebat iuuenes intrepide pugnare, sæpenumero dicebat, uerba plusquam gladium, et uoces plusquam manum hostes in fugam uertere, attonitosq; reddere. Nolebat militem in prælio mutum esse, sed atrocibus dictis, clamore, uultusq; truculentia terrere hostem.

Bellum gerens cum his qui Betim fluuium accolunt, quum in discrimen adductus esset propter hostium multitudinem, et Celtiberi quidem offerrent suppetias, si darentur talenta ducenta: Romani uerò non sinerent illum mercede pacisci cum barbaris: dixit errare Romanos, eo quòd si uicissent, reddituri fuerint non de suis, sed de bonis hostium: sin uicti fuissent, iam non fore, nec à quibus peteretur, nec qui peteret.

Quamuis autem cõplures urbes cepisset, tamen aiebat se hisce diebus quos inter hostes egit, nihilo plus sumpsisse quam quæ ex hostium agris comedisset bibissetq;.

Quum cuique nullium argenti libræm distribuisset, ait, Satius esse multos habentes argentum, quam paucos habentes aurum è militia domum redire. Nam duces non alia re quam gloria auctos è prouincijs redire oportere: Sensit rem sat feliciter gestam, si tanta militum multitudo redeat incolumis, ut ex distributis manubijs exigua portio ad singulos redeat, potius quam si multis desideratis pauci redeant ex præda locupletiores. Quoniam autem rerum prosperè gesta-

rum gloria redit ad duces, hac portione par est illos esse contentos, siue multum sit prædæ, siue parum.

27 *Seueritas* In militia quinque seruos habebat, quorum unus tria capita uel corpora emit. Quod ubi sensit rescisse Catonem, priusquam in eius conspectum ueniret, seipsum laqueo præfocauit. Adeo quæstum oderat in milite, adeo ueniam desperabat qui peccauerat. Nec hoc uidetur apophthegma.

28 *Senes neglecti* Hortante Scipione Africano, ut Achæorum exulibus optularetur, quò illis in suam patriam redire liceret: simulabat eius rei sibi nullam esse curam. Cæterum in senatu quum hæc de re multa uerba fierent, assurgens ait: Perinde quasi nihil habeamus quod agamus, sedemus de seniculis aliquot Græcis disputantes, utrum à nostris an illius regionis uespillonibus offerantur.

29 *Latinus Græcè* Quum Posthumius Albinus historiam Græcè conscripssisset, et ob id ueniam peteret ab auditoribus, Cato irridens, Danda, inquit, erat uenia, si Amphictyonum decreto coactus Græcè scripssisset. Hoc aliquanto secus narrant Gellius et Macrobius.

30 *Populus qualis* Populum Romanum gregi pecudum conferre solebat, quæ singulæ nemini obtemperant, uniuersæ autem gregis ducem sequuntur. Sic et uos, inquit, quos nemo uestrum priuatim in consilium adhibere uellet, ab his hic congregati uos agi duci que finitis. Notans populum, quòd deterrimis committeret magistratus.

31 *Honos alit uirtutem* Dicebat populum Romanum non tantum purpure, uerumetiam uirtuti plurimum conducere. Quem admodum enim tinctorum cum potissimum colorem inducunt, quo uident homines maxime delectari: ita iuuentus ad ea studia potissimum incumbit, quibus populus defert honores. Honos enim non solum alit artes, uerumetiam uirtutem. Hoc pacto monebat

monebat populum, ut magistratus his demum committerent, qui de se uirtutis specimen dedissent: ita fore ut quam plurimi sese ad egregia studia conferrent.

Hortabatur iuuenes ut qui uirtute et æquitate ad dignitatem peruenissent, ne turpiter ad deteriora degenerarent: sin ambitu ac uiolentiæ, ad meliorem frugem se referrent: ita futurum, ut et illi gloriam auergerent, et hi bene factis maculam abolerent.

Qui magistratum eundem frequenter ambirent, eos dicebat uelut ignaros uia, ne aberrarent lictores qui præcederent semper querere. Solent enim lictores præire magistratum, non ut uiam ostenderent, sed honoris gratia.

In inimicum quandam probrosæ uitæ, Huius, inquit, mater quum deos orat ut sibi filius sit superstes, non precatur, sed imprecatur: sentiens illam et sibi et reip. precari magnam malum.

Quum Eumenes rex Romam uenisset, et à senatu honorifice exceptus, clarissimorum ciuium frequentia stiparetur, Cato non dissimulabat tantum Romanorum erga illum studium sibi suspectum esse, ipse uitans regis consuetudinem. Hoc quibusdam admirantibus ac dicentibus, Eumenem uirum esse probum, ac amicum in populum Romanum animo, Sint ista uera, inquit, attamen illa belua, natura ferox canis est: sentiens omnes reges, ut cumque pro tempore simulent, natura tyrannicos esse, ac Democratiæ inuicatos. Romæ autem regis nomen erat inuisissimum.

Dicebat ideo sibi ab inimicis consulari inuidiam, quòd quod tidie noctu surgens rei familiaris rationibus neglectis Reip. consuleret: notans ingratitude populæ.

Quum tres essent designati qui legati proficiscerentur in Bithyniam, quorum unus podagra teneretur, alter caput haberet uulneribus confossum, tertius uæcordia laborare uidebatur.

deretur, Cato ridens dixit, Populi Rom. legationem nec pes
des habere, nec caput, nec cor.

- 38 *Pufilla curare cum periculo* Quum impetratum esset de restituendis Achaeorum exulibus, Polybius et hoc ad senatum retulit, ut restituti apud suos pristini honores ac magistratus redderentur. Hic Cato rogatus sententiam dixit, Polybius idem facere uidetur quod fecit Ulysses, qui Cyclopi speluncam repetere uoluit, quo pileum et cingulum quae illic per obliuionem reliquerat, reciperet: significans abunde multum esse, quod exulibus datus esset in patriam reditus, esseque periculum ne dum pristinos honores repetunt, etiam a reditu excludantur.
- 39 *Noua sententia* Aiebat stultos prudentibus plus adferre utilitatis quam prudentes stultis. Prudentes enim dum facile uident errata stultorum, etiam uitant, fieri cautiore: at stultos non item quae a prudentibus recte fiunt, quia non uident, posse imitari.
- 40 *Obesus* Videns quendam uehementer obesum, mirabatur cui usui tale corpus esse posset Reipu. cuius inter guttur et inguen omnia uenter occuparet.
- 41 *Palato sapere* Lurconi cuidam ambienti inter Catonis familiares recipi, negauit, dicens, se cum eo non posse uiuere, qui plus sapere ret palato quam corde.
- 42 *Amor* Amantis animum dicebat in alieno corpore uiuere: quod hodie quoque celebratur, animam illic potius esse ubi amat, quam ubi animat.
- 43 *Poenitenda* Tria per omnem uitam accidisse dixit, quorum poenitisset: primum, si quid arcani foeminae credidisset: secundum, si quopiam nauigio uectus esset quod pedestri itinere peruenire licuisset: tertium, si quis dies ipsi per negligentiam absque fructu effluxisset.
- 44 *Salsè* Ad tribunum plebis qui ueneficij infamia laborabat, inquam ferentem legem, Adolefcens, inquit, nondum scio utrum haurire

haurire quod temperas, an approbare quod scribis deterius
suscipiens et legem quam parabat, exitiosam esse Reipu.

A quodam multis nominibus infami uexatus, Impar mihi, inquit, tecum certamen est. Nam ut tibi et male audire et maledicere facillimum ac promptissimum est, ita mihi maledicere insuauis, male audire insolitum.

Apud Athenienses quum quaecunque Cato breuissimo sermone expedierat, ea uix longo uerborum ambitu redderet interpres, dictum est, Graecis orationem e labijs, Romanis ex corde proficisci.

Adolefcens quidam patris uita defuncti inimicum mox in ius uocauit ultiusque est, quem Cato obuium comiter amplexus, Sic oportet, inquit, non agnis hoc die ue, sed e malorum lacrymis ac damnationibus parentum exequias celebrare.

Quum quidam Catoni dixisset, Eamus deambulatum: et adolefcens quidam interpellasset dicens, Quid opus erat de? Imò, inquit Cato, quid opus erat te? Vna literula mutata, significauit ipsum potius esse superuacaneum in uita, quam de, in uerbo.

Cato percussus ab eo qui arcam ferebat, quum baiulus diceret, caue, rogauit nunquid aliud ferret praeter arcam. Nam quod ad arcam attinebat, serum erat dicere, caue. Simulauit itaque se moneri de alio quopiam onere quam de arca, unde cauendum esset. Simile est quod de Diogene trabe icto retulimus.

Cato senior quibusdam effrentibus hominem inconsulte audacem, et in rebus bellicis strenuum, ait plurimum referre, utrum quis uirtutem magno aestimet, an uitam non magni faciat: sentiens non eos statim esse fortes, qui quouis modo uitam contemnunt, sed qui tanti faciunt uirtutem, ut huius gratia uitam alioqui charam negligat. Nam semet in uita di-

C A scrimen

scrimen conijcere, aut infelicium est, & quos uitæ iam tædet, aut immanium & beluis similitum.

51 Profusio Cato in Albidium qui luxu facultates prodegerat, deniq; & ædes deuorarat, nouissimè consequutum incedium, quod reliquum erat absumpsit, ita iocatus est, ut diceret eum scisse se proteruiam. Id erat priscum sacrificij genus, in quo si quid superfuisset, seruari religio erat, sed igni cremabatur.

52 Seuerè Catulus Censor Catonem sibi arctissima iunctum necessitudine rogauit, ut quandam ipsius iudicio obnoxium, erat enim quæstor, missum faceret. Ille hunc in modum respondit, Turpe est nos qui iuuentuti rectè instituendæ autores esse debemus, à listoribus irrideri nostris. Negauit asperius quod iniuste petebatur.

53 Spes fallax De spe sic prædicasse narratur autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret, quæ pusilla, prorsus nullæ sentiens, opinor, de periculis. Victoria spes extenuat omnia quæ solent à bello deterrere.

54 Commemorantur eiusdem quædã uelut oracula de re rustica. Dicebat fortissimos uiros ac strenuissimos milites, ex agricolis gigni, minimeq; male cogitantes. Prædium ne cupide emas. In re rustica operæ parcas, in agro emendo minime. Quod male emptum est, semper poenitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquarum uim & uicium. Aestimare oportet quomodo niteant contermina. Malus est ager cum quo dominus luctatur. De bono domino melius emitur fundus. Agro ut homini quamuis sit quæstuosus, si idem sumptuosus sit, non multum superesse. Idem interrogatus quis esset certissimus quæstus, respondit, Si bene pascat, quis proximus, si mediocriter pascat, quid tertium, si bene uestiat, quid quartum, respondit arare. Cuidam autem subijciti qui scenerare, quid, inquit, hominè occidere? Dixit agricol

agricolam oportere uendacem esse non emacem. Fundum in adolescentia sine contatione conserendum, non nisi confito agro edificandum, ac tum quoque contanter: optimum esse aliena insania frui. Eum qui bene habitet, sepius uentitare in agrum, frontemq; domini plus prodesse quàm occipitum. Hunc agri modum seruandum, ut neq; fundus uillam querat, neq; uilla fundum. Satius esse minus serere, & minus arare. Latifundia perdidere Italiam. Villicum quàm proximū domino cordi esse debere, & tamen sibi metipso nõ uideri. Coli rura ergastulis pessimum esse, ut quicquid agitur à desperatis. Nihil minus expedire, quàm agrum optime colere.

Quum Catoni causam in foro agentis, Lentulus attracta pingui salua in mediam frontem quatum poterat expuisset, absterfit Cato faciem ac dixit, Affirmabo omnibus Lentule, falli eos qui te negent os habere. Os habere negantur quos nihil pudet: id quum eo factò maxime declarasset Lentulus, tamen Cato ludens profitetur illi esse os, nõ quod erubesceret, sed quod ore multam purulentiam eiacularetur.

Quidam mane surgens reperit caligas à foricibus arrosas: hoc ostento turbatus, consuluit Catonem quid mali portenderetur. Ille uerò, Non est, inquit, ostentum, quod forices arrosent caligas, sed si calige arrosissent forices, id demum fuisset ostentum.

Dicere solet, pecuniam pedibus compensari: sentiens, ni fallor, sumptuosum esse ad uillam procul, disitam crebro proficisci, sed hoc impendij pedibus pensari, si dominus impiger pedes inuisat fundum iuum. Refert M. Tullius in oratione pro L. Flacco.

CATO VTICENSIS.

Quum Catoni qui post dictus est Vticensis, etiamnum puero uitio daretur taciturnitas: nec enim cū pueris exercebatur,

batur, nec à quoquam audiri uolebat, ait, *Carpant taciturnitate, modò uitã probet. Et addidit, Tum demũ abrupã hoc meũ silentiũ, quũ ea loqui potero, quæ sunt indigna silentio.*

2 *Quum partes in cõuiuijs sortirentur, nec illi fauisset fors, amicis hortantibus ut primus omnium caperet, & καλῶς, inquit, ἔχει ἀνδρῶν ἀποδοῖτῆς, id est, non decet inuita Venere. Tam natura iustus erat, ut præter sortem amicorum fauore noluerit uti. Veneris iactus felix erat in talis.*

3 *Quum M. Tullius Murenam defendens, multa falsè diceret in paradoxa Stoicorum, ridentibus cæteris tandem & Cato exhilaratus, proximis dixit, Dij boni, quã ridiculum habemus consulem. Stoicorum philosophiam Cato præcipuè sequebatur, puer nactus huius sectæ præceptorem.*

4 *Quum in senatu de Catilinæ coniuratione tractaretur, redditæ sunt Cæsari literæ. Id ubi sensit Cato, suspicans à coniuratis uenire, clamare cœpit ut palàm recitarentur. Id ne fieret, Cæsar Catoni literas tradidit. Erant autem ab Seruilia Catonis sorore, amatoris parumq; pudicæ. Eas ubi legit Cato, reiecit in Cæsarem dicens, Accipe ebrie. Nec aliud loquutus redijt ad sermonem intermissum.*

5 *Hortensius à Catone petijt, ut Portiam filiam suam Bibulo nuptam sibi traderet in matrimonium, pollicens se marito redditurum simul atque ex ea prolem suscepisset. Id quum multis rationibus illi persuasisset, Cato respondit, se quod ad ipsum atineret, libenter gratificaturum amico, uerim hoc non audere à Bibulo petere. Tum Hortensius nudans animum suum, petijt Martiam ipsius Catonis uxorem. Iam enim sibi Cato ademerat mariti prætextum. Assensus est Cato, ut id fieret uolente patre coniugis. Ipsoq; Catone præfente facta sunt sponsalia.*

6 *In forum ueniens cum Thermo confpicatus Castoris templum*

Iustè

Consul ridiculus

Leniter

Proles amor

Autoritas

plum armatis occupatum, omnesq; fori aditus à gladiatoribus obsideri, ipsumq; Metellum unã cum Cæsare, O rimum, inquit, hominem, qui aduersus unum tantam armauit multitudinem.

Pompeius quo suam factionem redderet firmiorem, per Munatium petijt, ut Cato neptium duarum alteram sibi, alteram filio suo daret. Cato iussit reuersum Munatium Pompeio renuntiare, Se quidem per mulieres capi non posse, beneuolentiam tamen illius sibi gratam esse: amicitia etiam, quæ quauis affinitate firmior esset, polliceri, si quæ Reipub. conducerent sequeretur. Ceterum aduersus Rempub. nunquam daturum obsides. Neptes in matrimonium datas, obsidum nomine signans. Sunt qui narrent non neptes, sed filias in matrimonium à Pompeio petitas.

Munatio querenti quòd in Cypro Catonem adire cupiens, parum ciuilitè repulsus esset, quum nihil esset negotij, sed intus cum Canidio fabularetur, sic se purgauit, ut diceret se uereri, ne iuxta Theophrasti sententiam nimia amicitia causam aliquando daret odio.

Laudatus à senatu quòd populi tumultum oratione sua prorsus sedasset. At ego, inquit, uos P. C. nequaquam laudo, qui me prætorem in tanto periculo deseruistis.

Cato ipso die comitorum quædam è sponsoribus damnauit, ac pecuniam illi traditam in alium transtulit. At populus admiratus Catonis iustitiam, damnato poenam remisit, dicens satis dedisse poenarum, quòd à Catone damnatus esset.

Multis P. Sulpitij ingratiitudinem incusantibus, quòd Cato de se optime merito opposuisset cõpetitorem, Cato sic excusauit, dicens minime mirandum, si quod quis maximum bonum duceret, id alteri nollet concedere.

Quum Cæsar Ariminũ occupasset, & ad Pompeiũ sum-

Factio uitata

Nimia familiaritas

10 Graue dånari à prob s

11 Ciuilitè

12 ma

Prouidentia *ma rerum in urbe translata esset, Cato dixit, Si mihi ista praedicens credidissetis P. C. nec unum nunc timeremus, nec ab uno spes nostrae penderent.*

13 *Quum Pompeio res infeliciter cederent, & ad Caesarem inclinaret uictoria, Cato dicebat in rebus diuinis multum esse caliginis, quod Pompeio praeter ius agenti fuissent omnia prospera, causam Reipublicae tuenti nihil succederet.*

14 *Quum deploratis rebus amici hortarentur Catonem, ut ad Caesaris clementiam confugeret, respondit uictorum esse, & eorum qui deliquissent supplicare, Catonem nec uictum nec captum esse, qui se per omnem uitam inuictum praestitisset, ac Caesarem honestate iustitiaque longe superasset: Caesarem potius uictum captumque esse, qui bellum quod diu negasset se moliri aduersus patriam, nunc id egisse conuictus esset. Proinde pro se Caesarem orarent qui uellent, pro Catone neminem orare debere.*

15 *Quum M. Octavius dux habens legiones haud procul ab Utica, a Catone postularet ut inter ipsos de imperio statueretur, Cato legatis nihil respondit: uerum ad amicos conuersus, Quis iam miretur, inquit, rem male gestam esse, quum in ipsa morte in nostris uideatis dominandi cupiditatem? Significans ambitione ducum bellum infeliciter cessasse.*

16 *Quum in senatu pro uictoria quam Caesar ex Hispaniis Tencterisque Germanis retulerat, de supplicatione decernenda ageretur, sententiam dixit, Caesarem hostibus esse dedendum, quod Romana ciuitas a perfidia expiaretur, deinde execrationes in autorem uerterent.*

17 *Rursus quum in senatu Pompeio, cui parum alioqui fauebat, decerneret imperium, dixit, talium uirorum esse, ingentia Reip. inferre mala, eademque depellere: tempori consilium accommodans.*

Scipi

SCIPIO MINOR.

Scipionem minorem narrant annis quinquagintaquatuor quibus uixit, nihil emisse, nihil uendidisse, nihil edificasse, libras autem argenti triginta treis, auri duas in ampla domo reliquisse, idque quum poenitus esset Carthagine, militesque duas set, plus caeteris ducibus omnibus.

Polybij sequens praecipit, dabat operam ne quando fore rediret domum, priusquam sibi quocumque modo quempiam eorum in quos incidisset, familiarem & amicum reddidisset; seniens, nullam esse homini possessionem meliorem.

Iuuenis etiam uim tantam habebat opinionem fortitudinis & prudentiae, ut Cato senior interrogatus de his qui apud Carthaginem militarent, in quibus erat & Scipio iunior, Homericis uersu responderit,

Ille sapit solus, uolitant alij uelut umbrae.

De Tirejia dictum est apud Homerum Odissae 2.

Quum Romam uenisset, reuocatus est ab exercitu, non ut ipsi gratificarentur, sed quod per illum cito Carthaginem se capturos esse crederent.

Posteaquam sese intra muros urbis receperat, Carthaginiensibus ex arce sese defendentibus, ac Polybius suaderet ut in mari, quod interiacebat non ualde profundum, murices spargeret ferreos, aut tabulas aculeatas iniiceret, ne transmissis mari hostes pro aggeribus pugnarent: aiebat esse ridiculum, quum moenia tenerent, & intra urbem essent, dare operam ne cum hostibus confligerent.

Vbi ciuitatem comperit statuis deorum Graecanicis, ac monumentis e Sicilia deportatis differtam, per praenone edificauit, ut qui illarum essent urbium agnoscerent illa ac referrent domum. De pecunijs uero nec seruum nec libertum passus est quicquam capere, ac ne emere quidem, quum alioqui qui iubet

quilibet passim ferrent agerentq̄.

7 C. Lælio, quem inter amicos maxime charū habebat, con-
Facetē sulatum ambienti quum faueret percontatus est. Qu. Pompe-
ium nepotem, an et ipse consulatū peteret: Credebatur au-
tem is Pompeius tiberinis esse filius: quum Pompeius negas-
set se petere, quin etiam polliceretur se Lælium ambientem
deducturū ac simul cū illo ambiturū suffragia: dum credunt
promittenti, et hunc expectant, decepti sunt. Renuntiatum
est enim ipsum in foro circumire candidatum, ac ciuiū pre-
hensare dextras. Ob id cæteris indignantibus, Scipio ridens:
Ne, inquit, nos egregiè stulti sumus, qui perinde quasi deos
precaturi simus non homines, tandudum tempus terimus, ti-
bicinem expectantes. Solet enim in sacris tiberem dare sa-
gnum comprecandi deum, quasi iam adesset.

8 Ap. Claudio qui Scipioni in ambiēda censura competitor
Nobilitas erat, iactante se quod ipse citra nomenclatorem ciues omnes
uera nominatim saluaret, quum Scipio propemodum nosset ne-
minem. Vera narras, inquit Scipio, nam mihi studio fuit, non
ut nossem multos, sed ne cuiquā essem ignotus. Nomenclato-
rum laus est, quā plurimos nosse: at egregij ducis est ob
egregia in Rempu. merita, nulli ciuium ignotum esse, iustiq̄
ciues quum bellum esset cum Celtiberis, à quibus ambo fue-
rant in bellum missi, uel legatos, uel tribunos militum testes
ac iudices utriusq̄, uirtutis statuerēt, qui ei bello intersuisset.

9 Censor creatus adolescenti cuidam equum ademū, quod
Gloria eō tempore quo Carthago oppugnabatur, splendide cen-
tus libum in urbis similitudinem figuratum, cui Carthagini
nomen indiderat, conuiujs diripiendum proposuisset. Iuene
uerò causam sciscitante, cur equo priuatus esset, Quoniam,
inquit Scipio, me prior Carthaginem diripuisti.

10 C. Licinium prætereuntem quum uidisset, Hunc, inquit,
uirum

uirum scio peierasse, uerum quoniam nullus illum desert, Index non
non possum simul et accusator esse et iudex. Sit hoc in cen-
sore moderationis et iustitiæ exemplum. acculat

Quum iam tertium à senatu fuisset emissus, quo, ut tradit
Clitomachus, Vrbes atq; homines cernit bene legibus actas, 11
m̄q; gentium, ciuitatum, ac regum inspector esset: postea
Rex legnis
quam peruenit Alexandriam, nauiq; egressus capite pallio
tectus incederet, Alexandrini undiq; accurrentes flagitabāt,
ut caput nudaret, faciemq; id desiderantibus ostenderet.
Quum se nudasset, clamore, et plausu testati sunt gaudium
suum: quumq; rex Alexandriæ uix interim ob delicias ac
mollitiem corporis æquaret Romanos incedentes, Scipio
uoce submissa Panetio insurravit in aurem. Iam, inquit,
Alexandrini, non nihil ex nostra peregrinatione fructus ce-
perunt, quibus per nos contigit uidere regem ambulatē.
Nam Athenæus ex autoritate Posidonij scribit, Ptolemæum
perquam obeso corpore, nunquam antea pedibus ambulasse.

Erat illi peregrinationis comes unus amicus Panetius 12
philosophus, famuli quinque, quorum uno peregre defun-
cto, quoniam alium nolebat emere, è Roma accersit qui de-
functi locum impletet. Frugalitas

Quum Numantini uiderentur inexpugnabiles, ut qui 13
multos Romanorum duces superassent, populus Scipionem
iterum consulem fecit ad suscipiendum hoc bellum. Cæterum
quū multū gestirent exire in militiā, idq; senatus fieri uetuis-
set, quasi Italia futura esset deserta, ac ne pecunias quidem ex
erario sumere passus est, sed uestigiales pronentus quorum
Pecunia con-
temptra
tempus nondū excesserat assignauit. At Scipio pecunijs qui-
dem sese negauit egere, suas enim et amicorū satis futuras.
De militibus negatis questus est, bellum enim esse difficile.
Quod si priores, inquit, ob hostium fortitudinem toties uicti
fuerunt

fuert, difficile bellum est, quia cum talibus pugnandū erit, fin ob ciuim nostrorum, ignauiam, æquē difficile est, quia talium opera in bello sumus usuri.

14

Disciplina
militaris

Posteaquam uenit in castra, multamq; illic licentiam, lasciuam, superstitionem ac luxum offendisset, diuinos ac sacros crificos cum lenonibus protinus eiecit: quin & uasa omnia iussit amoliri excepta olla, ueru & poculo fictili. Ex argenteis poculum librarum non amplius duarum permisit, si quis habere uellet: balneis uii uetuit. Qui ungerentur, iussit ut ipsi sese fricarent. Iumentis enim, quia manibus carent, opus esse alio à quo fricentur. Edixit ut milites stantes pranderent obsonium non igni coctum, cenarent autem discumbentes, panem, aut pulcem solam, & carnes assas siue elixas. Ipse uerò sago circumiectus obambulabat per exercitum, dicens, se luere exercitus dedecora.

15

Luxus da-
mnatus

Quum Memmij cuiusdam tribuni militum iumenta interceptisset, uasculis lapideis refrigerando uino paratis, ac poculis Tericleis, hoc est, operose factis onusta, Mihi quidem, inquit, ac patriæ dies triginta, tibi ipsi uerò per omnem uitam, quum talis sis, te ipsum inutilem reddidisti. Significans bellum quod pro patriâ gerebatur, mensẽ fortasse duraturum. Parum autem esse quòd tum militem præstaret inutilem, sed multo grauius, quòd si pergeret esse talibus moribus, perpetuò ciuis inutilis esset futurus.

16

Spes in cly-
peo

Alteri cuidam scutum pulchrè ornatum ostentanti, Scutum quidem, inquit, o iuuenis, bellum est: at decet uirum Romanum in dextra potius quam leua spem collocare. Clypeus sinistra geritur, gladius dextra.

17

Valli fiducia

Cuidam uallum gestanti, qui se dicebat onere uehementer premi, Nihil mirū, inquit, quando isti ligno magis quam gladio fidis. Significans ideo uallum plus habere ponderis,

quia

quia plus apud illum ualeret. Quòd si gladijs fiderent milites, nihil esset opus uallis.

Quum uideret hostes despondere animum, aiebat sese ut uinceret, mora temporis emisse, addens bonum ducem perinde ut medicum, non nisi in extrema curatione ferrum adhibere. Nihilominus per occasionem adortus Numantinos, terga illos dare compulit.

Quum seniores Numantini uictis suis ignauiam exprorarent, qui nunc eos fugissent, quos toties in fugam uerterrant, Numantinus quidā respondisse fertur: Nunc quidē oues eadem sunt, sed alius pastor: Significans Scipionem ducem esse causam mutæ fortune bellicæ, licet ijdem essent milites.

Numantia capta, quum iterum triumphasset Scipio, incidit illi controuersia cum Cajo Graccho, tum pro senatu, tum pro belli socijs. Id moleste ferens populus, tumultuabatur: Scipio uerò consensu suggesto, Me, inquit, nec castrorū uociferatio unquā terruit, nec tumultus hominū terrebit, quibus Italiam scio non matrem esse, sed nouercam: Significans eos qui publicis patriæ commodis obstreperent, non esse uere Italos, sed alienigenas. Valerius refert illum dixisse, Nunquam eos metuam solutos, quos huc alligatos adduxi. Denotans eos adductos fuisse captiuos, qui in uictorem ferociret.

Iis uerò qui Graccho aderant uociferantibus occidendum esse tyrannū, Merito, inquit Scipio, qui patriam oppugnant, me prius uolunt è medio sublatum. Neq; enim Roman posse cadere stante Scipione, neq; Scipionem uiuere, collapsa Roma. In hoc catalogo multa admixta sunt, quæ non sunt apophibegmata.

Scipio Africanus cōsulatum appetebat: uerum ubi senfit Pompeium amicū alijs fauere candidatis, ipse à petitione destitit, dicens eum cōsulatum sibi non tam gloriæ futu-

D rum

rum si adipisceretur, quam molestum & inauspicatum, si refragante Pópeio consequeretur. Maluit consulatum cedere, quam amicum perdere. Vide num hoc dictum sit de Scipione Africano, Metello, & Cn. Pompeio.

23 Quum in Africa Pompeij partes sequutus res parū prospere gessisset, & Hispaniam petens intellexisset nauim qua uehebatur ab hostibus captam, gladio precordia sua transuerberauit. Deinde Caesarianis militibus querentibus ubi est Imperator? Imperator, inquit, bene habet. Suprema uox morientis declarauit animum meliore fortuna dignum. Et hoc dictum uidetur de Scipione ultimo, cognomento Metello.

CAECILIUS METELLVS.

1 Cecilius Metellus, quum loco munito cogitaret ad mouere exercitum, ac centurio dixisset ipsi, Si decem modo hominum iacturam ficere uelis, capies locum. Interrogauit eum, num ipse de numero decem unus esse uellet. Hoc & alteri tribuitur.

2 Tribuno militum cuidam è iunioribus percontanti Metellum quid esset factururus, Si eius rei, inquit, scirem mihi tuam esse consciam, exutam in ignem coniecissem.

3 Quum Scipioni iuuenti fuisset inimicus, mortem tamen illius grauius tulit, iussitq; filios ut subeuntes pheretrum funus Scipionis efferrent, addens, se Romane ciuitatis nomine gratiam habere dijs, quòd Scipio apud alios non esset natus. Sentiens Romam non futuram fuisse incolumem, si talem ducem habuissent hostes. Similitatem oportet morte finiiri, amicitiam non item.

C. MARIVS.

4 C. Marius obscuro genere natus, facinorū militarium commendatione ad remp. accessit. Ac primū maiorem petijt editilitatem. Vbi sensit ea spe frustrari sese, eodem die nuntorem ambijt:

ambijt: & hac frustratus, haud tamen desperauit, se Romae ciuitatis primatem fore: docens quantum in rebus humanis ualeat improbitas.

Quum in utroq; crure uarices haberet, nullis uinculis al ligatus praeiuit sese medico secādam, ac nec suspirio emisso Curatio mori nec adductis supercilijs, chirurgi curationem pertulit. Caeterum quum medicus ad alterū crus transfret secādam, uentit dicens, curationem non esse tanto dignam cruciatu.

Lusius Mario ex forore nepos, quum Marius iterū conuulset, uim admouit militi cuidam adolescēti, nomine Trebonio: at is Lusium interfecit. Id factum multis incusantibus, non inficiatus est adolescens se ducem suum interfecisse, sed causam addidit ac probauit. Marius itaq; quum iussisset adferri coronam, pro facinore in bello praeclare gesto dari solitam, Trebonio imposuit: graui exemplo mones ceteros, ne simili modo tentarent adolescentium pudicitiam, quādo non solum absoluit, uerum etiam coronauit eum, qui & imperatoris cognatum, & ducem suum ferro neccasset.

Quum castrametatus esset aduersus Teutonas, in loco qui minimum habebat aquae, militibus dicenibus se sitire, ostendit illis flumen proxime hostium uallum labens, illinc, inquit, uobis potus sanguine uenalis est. At illi iusserunt, ut se quòd uellet duccret, donec liquidum haberent sanguinem, nec totus adhuc praesit diriguisset.

Mille Camerinos, qui se in bello aduersus Cimbro, strenuos uiros praestitissent, honore Romanis aequauit, idq; praeter omne ius. Ad eos uerò qui factum hoc reprehendebant, respondit, se ob armorum strepitum legum uocem exaudire non potuisse.

In bello ciuili cum fossa cinctus obsideretur ab hostibus, continuit sese, tempus expectans opportunum. Popedio au-

tem Siloni dicenti, Si magnus es Imperator ô Mari, descende
Retortum in conflictum: Imò tu, inquit, si magnus es Imperator, cog-
me nolentem ad certamen uenire.

CATVLVS LVCTATIVS.

10 Catulo Lucratio in bello Cimbrico iuxta flumen Athe-
Callidè *sm* exercitum habente, quum Romani uiderent barbaros
transire conantes, retrocesserunt, quandoquidem illorū im-
petum sustinere non poterant: ipse celeriter sese ad fugien-
tium primos contulit, ut non hostes fugere, sed duces sequi
uiderentur. Hoc strategema est, non apophthegma.

C. POPILII VS.

11 C. Popilius missus erat ad Antiochum regem, epistolam
Animosè ferens à senatu, qua iubebatur exercitum ex Aegypto abdu-
ceret, nec Ptolemæi filios orphanos regno spoliaret. Quum
uerò rex illum per medium exercitum ad se accedentem
procul humaniter salutasset, non resalutato rege literas red-
didit: quibus lectis quum Antiochus diceret se consultaturum,
daturumq; responsum, Popilius uirga quam tenebat, ducta
linea cinxit regem, dicens, Hic igitur stans consulta & re-
sponde. Omnibus uiri spiritum admirantibus, posteaquã An-
tiochus spopondisset se facturum quæ Romanis uiderentur,
ita demum salutauit illum & amplexus est Popilius.

LVCVLLVS.

12 Lucullus quum in Armenia cum decem millibus armato-
rum, & mille equitibus aduersus Tigranem tenderet, cen-
tum quinquaginta hominum millia habentem in exercitu,
pridie nonas Octobres, quo die prius Scipionis copie dele-
te fuerant, quodã admonente, quod Romani diem illum ut
Superstitio-
nis contèptus nefastum & inauspicatum metuerent, Ergo, inquit, hodie
alacriter pugnemus, ut huc quoq; diem ex nefasto funestoque
Romanis hilarem & auspiciatum reddamus.

At quum

At quum Romani cataphractos præcipue formidarent, 13
bono animo illos esse iussit: plus enim negotij futurum in spo-
liandis illis quam in uincendis. Significans plenã armaturam
nihil profuturam hosti in pugna, cum esset ignauus, sed ui-
ctori profuturam ad prædam. Quumq; primus in collem
ascendisset, speculatus hostium tumultus exclamauit, Vicia Fortiter
nms commilitones: simulq; impetu factò in hostes, quum ne-
mo irruentis impetum sustineret, quinq; tantum Romanos qui
cecidierant, amisit, hostium uerò centum millia trucidauit.

Lucullus Imperator ad direptionem incitantibus, dixit se 14
malle unum militem Romanum ex hostium manibus eripe- Cura militis
re, quam uniuersas hostium fortunas sibi uindicare.

Archelao qui iterum à Mithridate defecerat, asseueranti, 15
si in Ponto Lucullus conspiceretur, fore ut omnia subderen-
tur imperio Romano: respondit Lucullus, Non cedo Arche Animosè
lae uenatoribus audacia, ut relictis feris ad uacua illorum lu-
stra progrediar. Iam enim Mithridates Pontum reliquerat.

Romani quum in pugna cum Tigraue, hostium peditum 16
centum millia trucidassent, paucis equitum fuga seruat, Hostis pudè-
quum ex ipsis non amplius centum essent uulnerati, inter- dus
fecti quinq; dicebant sese erubescere, quod in tam uilia man-
cipia strinxissent ferrum.

Quum œconomus Lucullo cenam modicam apparasset, 17
accesitum obiurgauit: illo dicente, non putabam sumptuoso
apparatu opus esse, quum solus esses cœnaturus, Quid ais, Splendidè
inquit Lucullus, an ignorabas apud Lucullum hodie cœna-
turum Lucullum?

Quum Græcos quosdam per dies aliquot magnificè tra- 18
ctasset, atque illi dicerent, se mirari, quod tantum impendio-
rum sua causa faceret, Nonnihil, ô hospites, uestra causa, sed Splendidè
maxima pars Luculli gratia.

SYLLA.

- 19 *Felicitas* Sylla cognomento Felix, inter felicitates suas, duas praecipuas ducebat, alteram quod Pium Metellum haberet amicam, alteram quod urbem Athenarum non subuertisset.
- 20 *Ostentū com modē interpretatum* Quum Sylla defectus necessarijs cogercitur etiam dijs dicata tangere, Caphim amicam Delphos miserat, ut pecunias ac donaria ad se perferret. Quibusdam uero dicentibus intra templum auditum citharæ sonitum, quod ostentū interpretabantur, quasi Apollo citharædus indignaretur, Caphis audita perscripsit Syllæ. cui faceret rescripsit Sylla, Quin tu Caphi potius interpretaris istud esse signum gaudētis et exultantis dei, quam indignantis? Itaque perinde ut deo hilariter tribuente, tu quoque bono animo pecunias accipe.
- 21 *Fiducia sui* Quū ad sociale bellū magnis cum copijs missus esset circa Limernam, e uasto terræ hiatus magnus ignis emicuit, cuius flamma ad coelū perueniens cōstitit. Id uates interpretati sunt, quod uir bonus, aspectu eximius et admirandus, principatum adeptus praesentibus turbis ciuitatem liberaturus esset. Hoc audito Sylla, Ille, inquit, ego sum. Nam illi erat peculiare, comā habere aureā, igniq; cōcolorem: nec se ait suae uirtutis pudere, qui res tā multas tamq; praeclaras gessisset.
- 22 *Scelerosis uti* Quum milites in bello sociali Albinū uirum praetorium sustibus mactassent, Sylla tam atrox facinus impunitum reliquit, dicēs se illis posthac promptioribus usurum in praelijs, dum peccatum fortiter gerendo rem studebunt pensare.
- 23 *Militariter* Quum Athenienses ad Syllam duos tresue mississent de pace tractaturos, atq; illi nihil adferrent quod ad incolumitatem ciuitatis faceret, sed Thesum, Eumolpum, et res aduersus Medos gestas uerbis inanibus iactarent, Abite, inquit, o beati, istasq; orationes uobiscum referte: non enim discendi cupidus huc missus sum à populo Romano, sed ut re belles

belles subuertam.

Apud Orchomenum quum milites longius euigarentur, 24
ordinibusq; perturbatis fugam caperent, Sylla ex equo desiliens, arrepto uexillo in hostem conuolat, ita uociferans, Mihi quidem, o Romani milites, hic pulchrum est mori: uos interrogati quo loco ducem uestrum miseritis, meminertis dicere apud Orchomenum. Hac uoce suos reuocauit.

Quum Mithridates Syllæ processisset obuiam, dextramq; 25
porrexisset, Sylla non resalutauit, sed percontatus est, num a bello desisteret his cōditionibus, quas cum Archelao pactus esset. Obiitescente Mithridate, Quibus pacē opus est, inquit Sylla, eos priores loqui cōuenit, uictori flere satis est. Rursus quū Mithridates uarijs coloribus excusaret quae gesta fuerant, Olim, inquit, audiui, nūc experior te singulari eloquentia praeditū, qui tam nefarijs factis colorē inuenire poteris.

Lucius Sylla cognomento Felix, quum cogitaret de occidendo C. Caesare, amicis ne id faceret dehortantibus, indignū enim esse talem necare puerū, Desipitis, inquit, si in hoc puero non uidetis multos inesse Marios. Deprehendit in eo excelsam indolem nullis honoribus satiandam; ut qui uixdum pubescens sacerdotium ambierit. Idem populum Romanum subinde monere solet, cauerent puerum male praecinctum.

M. ANTONIUS.

M. Antonius filium habebat ex Fulua. Is puer Philotæ 1
dederat ingentem uisum uim: quae quum ille recusaret Filij patrī
accipere, metuens ne pater tantam filij liberalitatē non probaret, Quid times, inquit puer, accipere? An nescis eum qui
similis
dat, filium esse Antonij?

Ipse Antonius cum esset prodigiose profusus, dicere sole- 2
let, Amplitudinē imperij Romani non per ea quae acciperet, Liberalitas
sed per ea quae daret illustrari. Ea uox excelsi animi uideri

poterat, nisi ab Antonio fuisset profecta.

3 **Geminius** in Græciam profectus ad Antonium, quoniam suspectus erat Cleopatrae, quod eò uenisset Octauiæ causam acturus, diu repulsus ac uarijs modis delusus, tandem in con-
Libere uiuio iussus causam aduentus dicere, ita respondit, Cetera, inquit, Antoni, sobrie sunt orationis, nec huius temporis, ue- rum illud unum & sobrius & ebrius scio, bene successura omnia si Cleopatra remittatur in Aegyptum. Moxq; Ro-
mam se recepit, metuens sibi ab Antonio. Nam Cleopatra in conuiuio gratias egit, quod rem aperte dixisset, nulla usus circuitione. At sic agere gratias erat minari malum. Sciebat Geminius quam esset illis inuisa ueritas.

4 **Quum** Antonius appareret classe cum Cesare confli-
re, quidam tribunus militum uir fortis, & armis exercitatus Antonio prætereunti corpus suum multis cicatricibus insi- gnitum ostendit, dicens, ô imperator, quor his uulneribus aut huic gladio parum fidis, in lignis fragilibus spem repo- nis? Sine Phœnices & Aegyptij classe pugnent, nobis Ro- manis terram da, in qua consueuimus uel hostem uincere, uel mortem oppetere.

5 **Cleopatra** metuens Antonij seuitiam confugit in monu-
mentum demissis cataractis, misitq; qui dicerent, illam spon- tanea morte perisse. Id credens Antonius, & ipse sibi parans adferre uim, dixit, ô Cleopatra, non doleo quod te caream, nam mox unâ futuri sumus, sed quod ego tantus imperator fortitudine uictus sum à scœmuna. Victum se putabat, quod illa prior spontanea mortis gloriam occupasset.

6 **Quum** Augustus eam inuiseret, exigeretq; ab illa ratio- nes, Seleucus unus è procuratoribus ipsius indicauit aliquid esse subtractum ab ipsa. Illa in procuratorem insillit, & ar- repto hominis crine crebris ictibus pulsauit os. Hæc quum
Augusti

Augustus ridens conatus esset inhibere, illa, An non, inquit, Callidè permolestum est, ô Cæsar, quum tu me digneris inuisere, ser- uos meos heram incusare, quod nonnihil muliebrium orna- mentorum subtraxerim, non ea quidem mihi, sed ut Octauiæ & Liuiæ minuscula dem? Hoc commento persuasit Cæsari se de uita cogitare, quum mori decreuisset.

CASSIUS.

Cassius etiã annu puer, Faustum Syllæ filium, inter æqua-
les de patris monarchia gloriantem non tulit, sed colaphos Indoles in
impegit. Eius rei cognitionem quum Pompeius ad se recepisset, pueri mira
fuit, accitis ambobus pueris, Cassius ausus est dicere, Eia Fau- ste, aude rursus coram hoc ea uerba proferre, quibus irrita-
tus in te fui, ut iterum tibi percellam os. Inerat Cassio na-
tuum quoddam odium tyrannidis, ut iam tum appareret illi
non defuturum animum ad interficiendum Cæsarem.

Idem quum Rhodum insulam uic cepisset, & in ingressu
salutaretur rex atq; dominus, Nec rex sum, inquit, nec do-
minus, sed regis ac domini interfector. Tyrannidis
ofor

M. CRASSVS.

M. Crassus ille diues, magnam seruorum turbam domi-
nabat, quorum præcipuam agebat curam, discantibus ad-
stans, interdum & ipse docens eos, dicens hanc oportere
præcipuam esse patrisfamiliæ sollicitudinem, quod sint rei
familiaris animata instrumenta. Idem sensit Aristoteles.

Hæc uox probata est, sed illa damnata, quod negabat
quenuquam pro diuite habendum, qui non posset priuatis fa-
cultatibus legionem alere. Diuitiæ im-
modicæ

Aegre ferens Pompeio Magni cognomen delatum, de-
cretumq; triumphum, Romano cuiquam dicenti, iam aderit
Pompeius Magnus, Quantus tandem? inquit: sentiens illum
corpore ceteris parem, animo nihilo maiorem.

D 5

Quum

4 *Reconciliatio* Quum Pompeius et Crassus in consalatu college decessuri essent magistratu, Cneus Aurelius quidam subito in forum procurrrens clamauit sibi uisum in somnis Iouem in-fuisse, ne prius se magistratu abdicarent, quam in gratiam redissent. Idem flagitante populo Pompeius nihil motus est, at Crassus surgens ultrò college dextram porrexit, di cens: Nihil, o Quirites, me indignum facturus mihi uideor, si priorum Pompeio in gratiam rediero, quem uos etiamnum impuberem Magnum cognouistis, cuius prius triumphum decreuistis, quam in senatum allectus esset.

5 *Senex ædificator* In Parthos proficiscens quum Deiotarum extrema iam senectutis, nouam urbem condere uideret, Quid est, inquit, o rex hoc rei, quod quum hora diei iam adsit duodecima, nouam urbem extruere institueris? Ad hæc arridens Deiotarus, Imò quid tibi in mentem uenit imperator, ut quum haudquaquam sis ut uidetur matutinus, tamen in Parthos cum exercitu properes? Nam id temporis Crassus sexagesimum agebat annum. Hora, quæ nobis duodecima est in meridie, olim erat extrema diei.

6 *Militaria* Quum Parthi per legatos denuntiaissent, ut suæ etati consulens à bello abstinere, insolenter respondit, In Seleucia istis mandatis responsum dabimus. Hic Agibis legatorum unus sublata manu mediam palmam ostendens, Prius, inquit, in hac manu nascentur fetæ, quam tibi Seleuciam conspiciendi sit futura potestas.

7 *Senex bellator* Conflicturo cum Parthis exta e manibus deciderunt: hoc cæteris ut inauspicatum ostentum interpretantibus, ac prælium dissuadentibus, Huiusmodi, inquit, incommoda multa nobis senectus adfert. At arma mihi nunquam e manibus ceciderunt.

8 Quum Publius Crassi filius fortissimè in bello et pugnas-

set

set et cecidisset, hostes caput iuuenis hastæ impositum gestantes proxime ad Romanos accedebant, insultantes rogantesque quo genere iuuenis ille fuisset ortus, neque enim fieri posse, ut ex patre tam ignauro et imbelli talis filius nasci posset. Hoc tam tristi spectaculo nihil commotus Crassus, Fortiter per omnes ordines concionatus est clamans, Meus hic prius dolor est Romani, mea hæc calamitas, meus hic peculiaris luctus, cæterum publica ciuitatis salus et gloria in uestra incolumitate uestraque uirtute sita est.

Marcello ac Domitio Pompeium in senatu rogantibus, 9 num proximis comitijs petiturus esset consulatum, Forte, inquit, petam, forte non petam. Rursum idem percontantibus, Ingenue A bonis, inquit, ciuibus petam, à malis nequaquam. Quum hæc responsa ut ambigua ac superba multos offenderent, Crassus idem percontantibus respondit, Si e republica fore iudicauero, petam: sin minus, à petendo abstinebo.

Sertorius quum Pompeij milites uarie dispersos superasset 10 multis occisis, audiissetque aduētare Metellum cum alijs co-Vetulus dux pijs, diremit prælium, reuocatisque suis dixit, Ego puerum hunc nisi superuenisset anus illa, uerberibus castigatum domum remisissim: Pompeium pueri nomine signans, Metellum uetulum anus.

Idem sepe uictor ad Pompeium Metellumque misit, offe- 11 rens se paratum redire in urbem si sibi permitteretur, di-Patria dulcis xitque malle se Romæ ignobilissimum ciuem, quam exulem omnium aliarum ciuitatum Imperatorem nominari.

Admonere solet suos ne quid in conuiuio præter deco- 12 rum uel fieret uel diceretur, præsertim à iurgijs et obscœ-Contiuiua pu-niæ temperare. Nec ipse quicquam tale sustinebat uel au-dica dire uel uidere.

- 1 **U**ltio deorū ē ducibus atq; amicis paucos apud se haberet, sublati oculis in cœlum stellis plenum, dixit hunc uersiculum Græcum ē tragœdia quaptiam,
 Ζεὺ μὴ λάθοι σε, τῶν δὲ ὄς ἀήτιος νεκῶν. Id est,
 Ne te latuerit, ô supreme Iuppiter,
 Horum malorum quisquis autor extitit.
 Velut imprecans Cæsari uindictam à dijs. Volumnius nar-
 rat illum & alterū dixisse carmen, sed negat se meminisse.
- 2 **Q**uodam ex his qui aderant præcipuo monente ut illinc
 Mors desti- fugeret Brutus, Prorsus, inquit, fugiendum, sed manibus non
 nata pedibus: significans morte spontanea uitandam Cæsariano-
 rum tyrannidem.
- 3 **Q**uum inter cōiuratos deliberaretur, an unā cum Cæsa-
 Clementer re occidendus esset Antonius, Brutus dissuasit, dicēs, hoc ne-
 gotium quod pro legibus ac iure susciperetur, oportere om-
 ni carere iniuria. Noluit uir optimus cedere in plureis pro-
 ferri. At hæc clementia male cecit illis.
- 4 **U**ltimum prælium initurus, dehortantibus quibusdam ne
 Aut uincere se tanto discrimini committeret, Hodie, inquit, aut recte eris,
 aut mori aut nihil curabo. Significans se aut uictorem fore, aut nō ui-
 cturum. Mors autem adimit omnium malorum sensum.
- 5 **H**uius uxor Portia Catonis filia, posteaquam sensit con-
 Fides uxoria spiratum de Cæsare interficiendo, ea nocte quæ præcesit
 diem in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cul-
 tellum tonsorium uelut unguium refecandorum gratia po-
 poscit, eoq; quasi forte de manibus elapso seipsam grauius
 uulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum
 reuocatus, obiurgare eam cepit, quod tonsoris præripuisset
 officium. Hic illa clam marito, Non hoc, inquit, temere feci

nam experiri uolui, si quod constitutum est, parum cesserit
 ex sententia, quam æquo animo me ferro sim peremptura.

Idem dixit, sibi uideri eum ætatis florem male collocasse &
 qui nihil negaret. Inutilis est uerecundia quæ obstat quo mi-
 nus negemus obsequium ad inhonesta uocanti.

APOPHTHEGMA

TVM VARIE MIXTO-
 RVM LIB. VI.

LN HIS quæ sequuntur, clarissime adoles-
 scens, miraberis quædam dicta, nec Scythibus
 nec Cyclopiibus digna: sed memento tū, ex-
 ceptis aliquot, non homines, sed mera por-
 tenta, rerum summam tenuisse: siue quod ta-
 les militum temeritas ascisceret, siue quod immodica pote-
 stas, nisi adsit animus philosophiæ præsidij diligenter præ-
 munitus, tales reddat. Quanquam & ab illis prodigiose ma-
 lis quædam dicta gestaq; sunt nō indigna imitatione. Postre-
 mo turpitudinis aliene species uelut in theatrum producta,
 deterret à uitijs, & ad uirtutis studium extimulat ingenia
 non omnino deplorata. Hunc igitur postremum librum puta
 esse mense secunde bellaria, in quibus quædam apponun-
 tur ut tollas, quædam ut gustes, nonnulla ut spectes tantum.
 Malo enim te suauiter affectum, quam saturum onustumq;
 dimittere. Quod si quædam apponentur leuia ridiculaq;
 mimorum, coquorum, equisorum, scurrarum ac meretri-
 cum, decet omne conuiuium hilaritas: sed præcipue mensas
 secundas. Quanquam & à leuissimis personis nonnunquam
 dicuntur, quæ nemo sapiens contemnat. Nec ignoras, olim
 morio

moriones, saltatriculas, & simios sub conuiuij finem induci solere. Non laboro si adsit hilaritas, modò absit omnis obscenitas. Fortassis existet qui desideret ordinem, & hoc est quid aliud uidebitur reprehensione dignum, excusabit secundarum mensarum libertas.

TIBERIVS CAESAR.

- 1 **Liberè** Tiberio Caesari contanter & agrè suscipienti delatū imperium, quidam in os ausus est dicere, Ceteri quod pollicentur, tardè præstant: tu quod præstas, tardè polliceris. Notata est illius simulata conuatio, detrectantis quod cupiebat.
- 2 **Modestè** Cuidam à quo fuerat dominus appellatus, denuntiavit, ne se amplius contumeliæ causa nominaret. Quanta modestia in tanto principe? Nunc quidam nihil audire possunt, nisi sacras maiestates, gratiosas celsitudines, & reuerendissimas dominationes.
- 3 **Modestè** Item dicentem, sacras tuas occupationes interpellauit, iustiq; non sacras dicere, sed laboriosas. Rursum alterum dicentem, se ipso autore adisse senatum, correxit, autore mutans in suasorem.
- 4 **Leniter** Quum iocis, conuicijs, famosjs carminibus ac rumoribus frequenter impeteretur, amicis ad ultionem hortantibus respondit, In ciuitate libera linguã menteq; liberam esse debere.
- 5 **Leniter** Quin & senatu de huiusmodi criminibus ac reis flagitante, Non tantum, inquit, habemus otij, ut implicare nos pluribus negotijs debeamus. Si hanc fenestram aperueritis, nihil aliud agi sinetis.
- 6 **Ciuilis ultio** Diogenes grammaticus sabbatis Rhodi disputare solitus, Tiberium ad se uenientem ut ipsum extra ordinem audiret non admisit, sed per seruulum suum in septimū distulit diem. Is quum Romam uenisset, & pro Caesaris foribus adstraret, cupiens illum salutare, Tiberius iussit ut post septimum

annum

annum rediret. Nec alia poena tantam grammatici superbiam ultus est.

Præsidibus onerandas tributo prouincias suadentibus scripsit, Boni pastoris esse tondere pecus, non deglubere: hoc est, lanam non pellem detrahere.

Quoniam tyro in castris auidius bibebat uinum, militari loco pro Tiberio, Claudio, Nerone, dictus est, Biberius, Cadius, Mero.

Theodorus Gadareus Tiberij in rhetoricis præceptor, animaduertens in puero sanguinarium ingenium sub specie lenitatis latitans, subinde inter obiurgandum appellauit illum, *πυρροῦ αἵματος στυγεραπόπυέρον*, id est, lutum sanguine mactatum. Hic initio principatus miram lenitatem præ se tulit, sed progressu temporis ad immanem crudelitatem deuenit.

Quum audisset quendam Æreis nomine Caruilliam sibi mortem conscisse priusquam esset damnatus, exclamauit: Caruilius me euasit. Adeo leue supplicium esse iudicabat mortem.

Quum custodias recognoscētem quidam rogaret ut supplicium maturaret, respondit, Nondum tecum redij in gratiam. Humanitatis officium ducens, si damnatum cito occidisset.

Tiberius perspecto Caligula ingenio, sero ac malefico, subinde prædicabat, se natricem reipublicæ & Phæthontem orbi terrarum educare. Natrix serpentis genus est.

Tiberius Caesar & illud dixisse fertur, eum hominem sibi uideri ridiculum, qui sexagesimū protergressus annum, manum porrigeret medico. Sentiens hominē tam grandē oportere iam scire quomodo sibi mederi debeat. Porrigunt manū medico, qui consulunt illum, explorantem pulsus uenarum.

C. CALIGVLA.

Commentarios ad matris fratrumq; suorū calūnias peritinentes, ne cui postmodum delatori testi ue maneret ullus metus

Exactio moderata

Iocus ex deprauatione

Crudelitas testata

10
Crudeliter11
Crudeliter12
Indoles malefica13
Medicina1
Surdus delatori

metus, conuectos in forum, & ante clarè testatus deos, neq; legisse se, neq; attingisse quicquam, concremauit. **Quin**, & illud bellum de sua salute oblatum non recepit, contendens sibi nihil admissum cur cuiquam inuisus esset. Negauit se delatoribus aures habere. Hæc boni principis uideri poterant, nisi fingerentur.

2 **Tyrannica uox** Quum audiret, fortè reges qui officij causa in urbem aduenerant, inter se super coenam de nobilitate generis concertantes, exclamauit Caligula, De Cælo uenit nobis rex: & adiecit carmen Homericum,

Εἷς νόστρος ἕστω, εἷς βασιλεύηδς. **Id est,**

Vnus dominus sit, unus rex.

Nec multum absuit, quin statim diadema sumeret, speciemq; principatus in regni formam conuerteret.

3 **Verfusia** Liuiam Augustam proauiam suam appellare consueuit, Vlysses stolatum, uafritiem ac fraudulentiam illius notans, hoc tantum interesse, quòd ut foemina stolam gestaret.

4 **Impudentia** Dicebat se nihil magis in sua natura probare, quam à diætes-Vian, hoc est inuerecundiam. Pudor enim ut multis ad honestas actiones obstat, ita nonnunquam improba mentis homines à turpibus reuocat. Vox carnifice quam imperatore dignior.

5 **Vox tyrannica** Antonie auie pro sua autoritate monenti ut quedam seculus ageret: Memento, ait, mihi omnia in omnes licere. Falla portenta tum principum titulo pertulit mundus: quæ non commemorarem, nisi ut ex his principibus prodigiosa feritatis horror incutiatur.

6 **Crudeliter & impiè** Quum destinasset interficere fratrem suum, eumq; suspicaretur sese medicamentis premunire, ita locutus est, Antidotum aduersus Cæsarem: Timebat ille uenenū, quasi Cæsar non posset alio quouis modo trucidare, quæ uellet extinctū.

Vir

Vir quidam prætorius ualitudinis causa secesserat in Anticyram petito à Cæsare commeatu. Is quum sapius peteret prorogari commeatum, mādauit interfici, & adiecit, necessariam sanguinis esse missionem, cui tam diu non profuisset helleborum. Solent enim medici in morbis ualidioribus uenarum incisione uti. Et in Anticyram nauigabant, quibus opus erat purgatione.

8 Illud è tragedia subinde iactabat, Oderint dum metuunt. Hanc ne quis miretur, eiusdem uox fuit, Vinam populus Romanus unicā ceruicē haberet. Hanc emisit insensus turba faueni Venetæ aurigarū factioni, quū ipse fauere Praefine.

9 Luxu prodigioso utens, ut calidis frigidisq; unguentis lauaretur, pretiosissimas margaritas aceto liquefactas sorberet, conuiuis ex auro panes & obsonia apponeret, nummos non mediocri summe è fastigio basilicæ Iulie per aliquot dies spargeret in plebem, Liburnicas naues gemmatis puppibus, uersicoloribus uelis fabricaretur, subinde dicebat, Aut frugi hominem esse oportere, aut Cæsarem.

10 In auctione Apronius quidam uir prætorius dormitans capitis motu nutabat. Id animaduertens Caligula, præconem admonuit, ne illum sibi nutantem præteriret: nec hoc mone re desijt, donec ignoranti tredecim gladiatores festertium nonages addicerentur.

11 Aleam ludens, plus mendacio, atq; etiam periurio lucrabat: & quodam tempore proximo collusori demandata uice sua, progressus in atrium domus, quum prætereuntes duos equites Romanos locupletes, sine mora corripiti confiscariq; iussisset, exultabundus in domum redijt, glorians se nunquam prosperiore alea usum.

CLAVDIVS CAESAR.

Græculus quidam causam agens apud Claudium Cæsarem

E

rem

- Liberè rem, inter altercandum per calorem hanc uocem in illam emisit, & τὸ γέρον εἶ ἐ μωρὸς. id est, & tu senex es & stultus. Vsq; eo summa potestas ob stultitiam & passim, & propalam euiluerat, ut hæc in os dixerit, non senator, sed ignotus Græculus, & dixerit impunè.
- 13 Quum censor equites recognosceret, & in his reperisset iuuenem probriis coopertum, sed quem pater probissimum affirmabat, sine ignominia dimisit. Id amicis mirantibus, Habet, inquit, censorem suum. Auctoritatem suam in parentem transtulit.
- 14 Alium corruptelis adulterijsq; famosum nihil aliud quam monuit, ut aut parcius atatule indulgeret, aut certè cautius, addiditq;: Quare enim ego scio quam habeas amicam? ò censorem grauem.
- 15 Narcissum ab epistolis, & Pallantem à rationibus sic adamauit, ut eos nō solum amplissimis præmijs, uerumetiam questorijs prætorijsq; ornamentis decreto senatus ornari libenter passus sit: ad hæc tantum rapere et acquirere, ut illi querenti de fisci exiguitate quidam non absurde dixerit, Abundaturum fiscum, si à duobus liberis in consortium reciperetur. Hos Plinius fatetur & Crasso fuisse ditiores.
- 16 Quum cuidam notam appositam deprecantibus familiaribus ademisset, Litura tamen, inquit, extat. Sentiens etiam remissa culpa manere tamen infamie prioris uestigium. Aludens ad scripiurā, quæ licet spongia deleatur, aut graphio radatur, relinquitur tamen lituræ rasuræq; uestigium.
- 17 Hic temulentus aliquando dixit, sibi fatale esse ut coniugum flagitia ferret, deinde puniret. Ea uox terrorem non mediocrem iniecit Agrippinæ.

S E X T U S N E R O .

- 1 In Cn. Domitium Sexti Neronis atauum, cui cognomen fuit

fuit Aenobarbo, L. Crassus orator dicebat, non esse mirandum quòd aeneam haberet barbā, cui os ferreum, cor plumbeum esset. Os ferreum obiciens propter summā impudentiam, cor plumbeum ob ingenij stuporem. Quidam illū pro Nerone Aenobarbum appellarunt, atque hoc erat unum è duobus conuiijs quæ indignissimè tulit: alterum erat, quòd increpitus esset malus citharædus.

Quum ex more cuiusdam capite damnati cause subscri- pturus esset Sextus Nero, Vitinam, inquit, literas nescirem. Vox parsimoniam humani sanguinis promittens, si ex animo prodisset. Seneca lib. De clementia 2. refert fuisse Burrum cohortium præfectum, qui quum esset animaduersurus in duos, petijt ut Nero subscriberet, qui cum contaretur & recrastinaret, Burrus instans protulit chartam: tum Nero, Vellem, inquit, nescire literas. At hæc indoles clementiam pollicens, in prodigiosam crudelitatem euasit.

Puerum Sporum exectis testibus in muliebrem naturam transfigurare conatus est. Addita dos, additum flammeum, additæ celeberrima nuptiarum solemnitas. Quid multis? palam pro uxore habuit. Hinc fertur cuiusdam nō inscitus iocus, Bene agi potuisse cum rebus humanis, si Domitius Neronis pater talem habuisset uxorem. Sentiens exitio totius orbis natum Neronem. Is nunquam fuisset natus, si pater Spori similem habuisset uice coniugis.

Nunquam cuiquam officium delegauit, nisi hæc adijceret, Scis quibus mihi est opus, & hoc agamus, me quis quid habeat. Rapacitas beat. Vox prædone quàm principe dignior.

Quodam in colloquio proferente Græcum uersiculum, Εμὲ θάβητος γὰρ ἀμυδρότω πνεύ. Id est,

Me mortuo terra misceatur incendio.

Subiecit, Ἰμὸ ἐμὲ ἐ ζῶντος, id est, me etiam uiuo. Qui-

E 2 bus

bus portentis aliquando committitur respublica?

Licentia principis

6 Quum nihil flagitiorum sibi non permitteret, elatus tanto rerum successu, dicebat neminem principum ante ipsum scisse quid sibi liceret. Verum qui hoc dixit, sensit tandem quid uicissim liceat populo in malum principem.

7 Quum incendiisset urbem, spectabat, dicens se flammæ pulchritudine delectari, atq; interim suam canebat Halosin, hoc est Troianæ urbis excidium, quod descripserat.

8 Isidorus Cynicus transeuntem in publico clara uoce corripuit, quod Naupli mala bene cantaret, sua bona male dispo-
neret. Nauplius erat Palamedis pater, qui filij præter meritum damnati necem magno Græcorum exitio est ultus. Solet autem Nero tragœdias cantare.

9 Notatus est et à Dato Atellanarum histrione, qui recitans canticum quoddam, ὕγιανε ᾠάτερ, ὕγιανε μῦντερ, ita demonstrauit, ut bibentem natantemq; faceret, exitium C. Claudij et Agrippinæ significans. Nam Nero C. Claudium ueneno sustulit, Agrippinam naufragio. Et in clausula cantici recitans, Orcus uobis ducit pedes, gestu senatum notauit histrio, subindicans illis à Nerone imminere perniciem.

10 A mathematicis audierat fore, ut aliquando deiceretur imperio, eoq; Græcum Iambicum dimetrum identidem usurpabat. τὸ τέχνηον ᾠάσα γῆ τρέφει. Id est, Terra quauis artem alit. Putans se tantum profecisse in arte canendi, ut etiam si exigeretur, in quauis regione ob musices peritiam posset haberi in pretio. Quumq; imminentibus qui illum insequerantur de salute desperans, cogitaret sibi uim adferre, subinde dicebat, Quantus artifex pereo.

11 Quondam theatro clam illatus, Scenico cuidam populo placenti inuidit, eiq; nuntium misit qui diceret, illum abui Casaris occupationibus.

Quoniam

Quoniam ex annonæ caritate quidam ditescabant aulici, multum et hinc inuidiæ Neroni conflatum est: quum forte accidisset, ut in publica fame diceretur Alexandrina nauis appulisse, iactatum est illam aduexisse puluerem luctatoribus aulicis. Quo dicto simul notatum est, in Casare rerum scenicarum studium, et monopolia quorundam per Casaris fauorem publico damno lucrantium.

Statuæ eius à uertice currus appositus est cum inscriptione Græca, Nunc demum agon est, trabe tandem. Notatum est in Casare aurigadi studium, simulq; denunciatum periculum.

Alteri cuidam statuæ et ascopera alligata est cum hoc titulo, Ego quid potui? Sed tu culleum meruisti. Solent olim parricidium culleo insui, et Nero matrem occiderat. Culleus inq; sese excusans dicit, Ego quid potui? paratus si quis te insuat: sed siue insuaris, siue non, tu tamen culleum meruisti. Potest hoc et ad Reipub. personam accommodari.

Columnis statuarum illud ascriptum est, Gallu te cantando excitarunt. Indignissime tulerat Galliarum defectionem, proinde decreuerat Gallos omnes Romæ agentes contrucidare, prouinciãq; exercitui diripiendam tradere.

Noctu quidam simulabant se seuire in seruos, petebantq; vindicem. Vindex autem erat defectionis in Neronem dux. Et hoc loco notabatur iam non ferenda Casaris tyrannis.

Quum ex oratione Neronis qua in Vindicem perorabat, recitaretur in senatu, daturus pœnas sceleratos, ac breui di-
gnum exitium facturos, exclamatum est ab uniuersis, Tu facies Auguste. Quæ uox bisariam potest accipi, Tu facies ut dent pœnas, aut tu dabis pœnas.

In Oedipode fabula, quam Nero nouissimam recitauit, in hoc uersu decidisse legitur, Θανίεν μ' ἀιωε σύγλαμος, Omen exitij μνήτηρ, ᾠάτηρ. id est, uisit mori me mater, uxor et pater.

E 3 Nam

Nam & Oedipus patrem occiderat insciens, matrem uxorem duxerat. Ita Nero sciens Claudium patrem occiderat, matrem constupratam interfecerat, & Octavianam uxorem indignis tractarat modis.

19 Desperatis rebus noctu adiit hospitium singulorum de fuga consulturus: quum fores omnium oclusas reperisset, reuersus in cubiculum comperit & custodes diffugisse direptam etiam stragulis, & amota ueneni pyxide, quam in extremum casum parauerat: mox Mirmillonem nomine Spiculum requisit, uel alium quemlibet, cuius manu periret: ac nemine reperto, Ergo ego, inquit, nec amicum habeo, nec inimicum.

Defiturus undiq;

20 In fuga quum Phaon libertus hortaretur, ut in specu egesta harena conderetur, negauit se uiuum sub terram iurum.

Sepultura uiui

Aquam e lacuna uillae cuidam subiecta potaturus manu hausit. Et hic est, inquit, Neronis decocta. Na repererat ut aqua decocta gratia haberet crudae, immissa in poculum uiuae.

Deliciae uerfe in amarore

22 Vbi sensit equites appropinquare, quibus mandatum erat ut illum uiuum attraherent, uersum Homericum protulit,

Ἰππων ὠκυπόδων ἀμφὶ ἰβόρος ἕλα βάλλας.

Simulq; ferrum iugulo adegit.

23 Neronis extrema uoces

Ingressus Centurio quum semianimem reperisset, & per nula ad uulnus apposita simularet se uenisse in auxilium, nihil aliud respondit quam, Sero, & Haec est fides. Sermo ambiguus est: potest intelligi sero uenisse, qui iam ad morientem uenerat: & sero uenit, qui in hoc uenit ut uiuum attraheret. Item haec est fides, potest esse ex postulantis de fide amucorum. At Nero sensit, se nihil illius uerbis credere, eiusq; rei argumentum esse uulnus in iugulo letale.

24 Quum genethliaci Chaldaei Agrippinae matri Neronis respondissent, imperaturum quidem filium, sed occisurum matrem

matrem, Occidat, inquit, modo imperet. Tam impotens erat in femina dominandi sitis, & habuit quod optauit.

Eadem quum iussu Neronis occideretur, ac Centurio ferrum in mortem desstringeret, uentrem ostendens clamabat, Huc percutite, hic est ferro fodiendus, qui portetum illud genuit.

Fortiter

Nero in magna erat inuidia, quod Burrum principem uiuum crederetur occidisse, ueneno faucibus illius, quasi remedium adhiberetur. Ad hunc quum Nero uisendi gratia uenisset, auersatus est illum Burrum cui scelus iam erat intellectum, multaq; percotanti nihil aliud respondit quam, Ego bene me habeo. Mira etiam in moriente lenitas.

Leniter

Idem in Claudij stultitiam subinde iocabatur productione syllabe, quum diceret, posteaquam desijt inter uiuos morari, prima syllaba producta. Moros enim Graece fatuum sonat, inde finxit morari pro stultum agere, quemadmodum nos a poeta poetari, a iuene iuuenari.

27

Iocus in mortuum

Sunt qui putant hoc clam & inscio etiam Seneca fuisse decretum, ut occiso Nerone occideretur & Piso, mox imperium Seneca deferretur. Interea uulgabantur uerba Flauij, qui dixerat, Ad dedecus nihil referre si citharæcedus dimoueretur, & tragædus succederet. Nero cithara, Piso tragico ornatu canebat. Sensit utrunq; pariter indignum imperio.

28

Salsè

Quum de coniuratis agerentur quaestiones, Subrius Flauus tribunus interrogatus a Nerone, quibus causis adductus ad obliuionem sacramenti processisset, Oderam te, inquit, nec quisquam tibi fidelior militum fuit dum amari meruisti: odisse ceppi, postquam parricida matris & uxoris, auriga & histrio & incendiarius extitisti. Negant in ea coniuratione quicquam accidisse Neroni grauius, qui ut ad patranda facinora promptus erat, ita audiendi quae patraret insolens.

29

Libere

Eodem tempore Sulpitius Asper Centurio percotanti

30

E 4 Neroni

- Libere Neroni cur in cædem suam conspirasset, Non aliter, inquit, tot flagitijs tuis subueniri poterat.
- 31 Vestinus consul, quum eodem die omnia munia consularia obisset, è conuiuio, repente ad mortem raptus est. Coniuncte nihil aliud quam exitium expectabant. Horum pauorem irridens Nero, dixit illos satis supplicij luisse pro epulis consularibus. Dicis hoc à clemente dictum, si cætera Neroni facinora spectes.
- 32 Nero matrem occiderat, unde Africanus quidam ita consolatus est hominem, Orant te Cæsar Galliæ tuæ, ut felicitatem tuam fortiter seruas.
- O T H O.
- 1 Otho Saluius imperator, quum in augurando tempestas esset orta, atq; ipse grauius prolapsus, identidem obmurmurasse dicitur, τί μοι ἐμακροῖς ἀλλοῖς, id est, quid mihi cum longis tibijs? sentiens se frustra sacrificijs & piaculis conari placare manes Galbæ. Sed de hoc plura nobis dicta sunt in Chiliadibus.
- 2 Idem ubi iam mori destinasset, sensit eos qui ab ipso deficere & abire cœptabāt, pro desertioribus corripiti ac detineri: uetuit ne cuiquā fieret iniuria dicens, Adijciamus uitæ & hanc noctem, & in profundam uesperam usq; patente cubiculo, si quis adire uellet, potestatem sui conueniendi fecit.
- 3 Multis Othonem rogantibus, ne deposito imperio exercitum ac Rempub. desereret, quidam è gregarijs miliibus sublato ense dixit, Scito Cæsar sic pro te omnes animatos esse: moxq; seipsum iugulauit.
- 4 Otho iam destinata morte Cocceium fratris filium ad se uocatum sic adhortatus est extremis uerbis, O fili, habuisse te patrum Cæsarem, nec prorsus obliuiscaris, nec admodum meminervis. Noluit illum prorsus obliuisci, ne desereret curam

r.iii

ram suorum: rursus noluit ualde meminisse, ne mortem patri ulcisceretur.

VESPASIANVS Pater.

Flauio Vespasiano quum adolescens quidam gratias ageret pro impetrata prefectura, quoniam unguento fragrabat, & nutu contemptus est, & grauius increpitus, Mallem, inquit Vespasianus, allium oboluisse: mox & literas concessus reuocauit.

De iurgio quodam inter senatorem & equitem Romanum ita pronuntiauit, ut diceret non oportere maledici senatoribus, remaledici ciuile fasq; esse. Prærogatiuam enim dignitatis ipse sibi ademit qui lacepsit.

Idem de Licinio Mutiano notæ impuditiæ uiro, clam apud communem amicum conquerens, addidit clausula, Ego tamen uir sum. Notans obrectatorem esse parum uirum. Simile est illud Maronis,

Parcius ista uiris tamen obijcienda memento.

Saluius Liberalis, quum in defensione diuitis rei oblique mordens dixisset, Quid ad Cæsarem, si Hipparchus sestertium milies possidet? Notans Vespasianum uelut inbiantem rei facultatibus. Cæsar non modo non offensus est, uerum etiam dictum approbauit, quasi simpliciter prolatum.

Quoniam rapacissimum quæq; promouere solet, ut mox ditatos condemnaret, uulgo dictus est officarios suos habere pro spongijs: quod uelut spongas & siccos madefaceret, & humentes exprimeret.

Rusticus quidam quoniam gratuitam libertatem suppliciter petens à Cæsare, repulsus est, non ueritus est clare dicere, Vulpes pilos mutat non mores: exprobrans illi naturæ rapacitatem, quasi mercede data concessurus fuisset, quod gratuito negabat.

E 5 A con

- 7 A consulari uiro Meistruo Floro monitus plastra post
Lepidè tiusquam plostra dicenda, postridie illum pro Floro Flana
rum salutauit: ciuilitèr alludens ad illius curiosam admonitionem. Veteres in quibusdam pro diphthongo sonabant, ut Clodius pro Claudius.
- 8 Mulier quaedam dixerat se deperire amore Vespasiani, et
Festiuè perductæ quum pro concubitu festertia quadraginta donasset, roganti dispensatori quo titulo uellet eam summam rationibus inferri, dixit, Vespasiano adamato.
- 9 In quendam proceræ staturæ, sed improbius natum, torsit
Iocis ex Homero illud carmen Homericum,
Μακρὰ βίβλος, ἠραδ' αἰών διολιχόσιον ἔρχος. Id est,
Longam hastam quatiens, diductis passibus ibat.
- 10 In Cerylum libertum, sed prædiuitem, qui ut aliquando
Lepidè subterfugeret ius fisci imperialis, cepit se pro ingenuo ferre, eoq; mutato nomine pro Cerylo dici uoluit Laches, torsit uersiculos ex fabula quapiam ut opinor,
-ὦ λάχης λάχης,
Ἐπ' αὖ ἀποθανῆς, αὐθις ἔσση κήρυλος. Id est,
-O Laches Laches,
Vbi mortem obieris, rursum eris tum Cerylus.
Significans illi nihil profuturum immutatam nomen.
- 11 Quidam è charis Vespasiani ministris apud ipsum pro
Auarè quodam, quem fratrem suum esse simulabat, intercedebat, ut illi procuratio committeretur. Id sentiens Cæsar, candidatum solum ad se uocauit, exegitq; pecuniam quam ille suffragatori suo pepigerat, ea accepta mox ordinauit. Huius rei ignarus minister, rursus interpellauit pro fratre. Cui Vespasianus, Alium, inquit, tibi fratrem quære, hic quem tuum putas meus est.
- 12 In itinere quodam mulio desiliit, quasi calceaturus mulam,
sed

sed re uera, ut adeundi litigatori spatium moramq; præberet. At Cæsar dolum suspicatus, interrogauit milionem quantum calceasset, passusq; est lucri partem. Hoc si fecit ut suos corrigeret, ciuilitas fuit: sin ut eo emolumento fieret ditior, sordidum erat.

Instituerat uestigal è lotio. Super hoc à filio monitus dissimulauit, donec prima pensio esset soluta. Eam pecuniam admouit ad filij nares, sciscitans num odore offenderetur. Negante illo, Atqui hæc, inquit, è lotio est.

Legatis nuntiantibus, decretam illi publicè non medio cris summæ statuam, iussit ut eam continuo ponerent, et eam ostendens manum, Ecce, inquit, parata basis. Significans ut eam pecuniam quam in statuam decreuissent impendere mortuo, uiuo darent in manum.

Quum Cæsarum mausoleum repente patuisset, tum stela crinita apparuisset, alijs interpretantibus Cæsaris interitum portendi, ille sacete interpretatus est, prius ostentum ad Iuliam Caluinam pertinere, quòd ea esset de gente Augusti: posterius ad Parthorum, siue ut Aurelius Victor tradit, Persarum regem, qui capillatus esset.

Quum morbus ingrauesceret, dixit, Puto deus fio: significans se moriturum. Solent enim extincti Cæsares publicis ceremonijs in deorum cœtum referri.

Quum uehementer angeretur uitiatis intestinis, nihil fecius imperatorijs muneribus fungebatur, adeo ut lecto decumbens audiret legationes, et amicis hortantibus ut sibi parceret, respondit, imperatorem stantem mori oportere.

TITVS, Vespasiani filius.

Vespasianus filium quum admoneretur ab amicis, quòd plura polliceretur interpellantibus quam præstare posset, respondit, Nò oportet quæquã à Cæsaris colloquio triste discedere.

Super hoc dicti Titi sicuti in scholis manu nò, salmanticon,

Sordidè

Sordidè

14

Auarè

15

Ostentorum

interpretatio

16

locus in

morte

17

Stantè mori

2 Benignitas Super coenam aliquando recordatus, quod eo die nemini quicquam praestitisset, memorandam illam meritoq; laudatam uocem edidit, Amici diem perdidit.

3 Dexteritas Idem dicere solet, se maximu falsarium esse potuisse, quod omnium chirographa quae uidiisset facillime imitaretur.

4 Caesar innocens Quum febre correptus lectica a loco in quo tum erat, transferretur, dumotis plagulis coelum suspexit, quibusq; est sibi immerenti uitam eripi, quum nullum per omnem uitam extaret factum cuius poeniteret, uno duntaxat excepto, cuiusmodi fuerit, nec ipse prodidit, nec quisquam coniectum esse acrio clare potuit. O Caesarem longissima uita dignum!

egauit Titus tempore
erosolimitano
nis ex hincis oper
etium esse acrio clare
uicere. Egitur

DOMITIANVS.

5 Lepide Domitianus Caesar initio principatus quotidie sibi secretum horarium sumere consueuit, nec interim aliud quam muscas captare, easq; stilo praecuto configere: ut cuidam interroganti, esset ne quis intus cum Caesare, Vibius Crippus lepide responderit, Ne musca quidem.

6 Minae in principem Iusserat edicto excidi uineas, quod studio colendi uinetas negligenter arua. Hoc edictum reuocauit ob sparsos libellos, in quibus habebantur hi uersiculi.

Καν με φάγης δην πιζαν, δμως ετι κερποφορησω,
Οσων επασεισαι κησαι θυομενω.

Hoc epigramma feruor in hircum arrodentem uitam. Hircus autem Baccho immolabatur, quod admorsu ledat uineam. Ad Caesarem accommodarunt, pro σοι τρεγγε μιταντες κησαι.

7 Lepide Notans Metiu quendam sibi immodice placentem, dicere solitus est, Velle tam formosus esse, qua Metius sibi uidetur.

NERVA COCCIVS.

8 Princeps indulgens Quoniam sub Nerua Cocceio bono Caesare multorum nomina falso deferebantur, Fronto consul palam dixisse fertur

tur: malum esse cum imperare, sub quo nemini quicquam concessum sit: sed longe peius sub eo uiuere, sub quo maxima sit licentia quibuslibet, inhumanitatis est, si princeps nihil indulgeat amicis ac familiaribus, sed perniciosum est, illis licere quicquid libet.

TRAIANVS.

Traianus aliquando in conuiuio proposuit amicis, ut decem nomnarent, quibus crederent rerum summam recte delegari posse. Quum illi silerent, Decem, inquit, a uobis posco, ego unicum habeo Seuerianum; solum illum imperio dignum iudicans.

ADRIANVS CAESAR.

Moriens dixit illud uulgatum, Turba medicorum Caesarem perdidit. Arbitror illum huc detorsisse Graecum pro uerbium, πολλοι στρατηγοι κελαν απωλεσαν, πολλοι δ ιατροι τον βασιλην απωλεσαν. Quamquam et hodie uerum est, turbam medicorum multis causam esse mortis.

In senatu frequenter dicere solet, se sic gesturum principatum, ut sciret rem populi esse non suam priuatam. Nimirum attingit hoc, quod unum distinguit regem a tyranno.

Imperator creatus adeo contempsit inimicos, ut uni quem habuerat capitalem, forte obuiro dixerit, Euasisti. Principibus in priuatis offensis debet esse satis, potuisse ulcisci.

In colloquijs etiam humillimorum mire ciuilis erat, eosq; detestari solet, qui hanc humanitatis uoluptatem ipsi inuident hoc praetextu, quod dicerent, principis maiestatem ubiq; seruandam.

Dionysius Milesius sophista insignis, in Heliodorum quem quem Adrianus Caesar unice amabat, torsit hoc dictum, Caesar potest honorem ac pecunias largiri, rhetorem facere non potest. Caesar enim Heliodorum studio uerius quam iudicio fecerat

fecerat magistrum epistolarum.

6 Romæ quum in spectaculo populus clamore flagitaret, ut aurigam qui placuerat, liberum esse iuberet, per tabellam iuste respondit, Iniquum esse quod peterent. Si enim seruum alienum libertate donaret, fieret iniuria domino. Dicas hunc abhorruisse ab omni uiolentia.

7 *Vota mo-
xientis* Seuerianum & Fuscum huius nepotem, eo quod molestè ferre uiderentur Commodum Lucii imperij successorè designatum, iussit occidi: quorum ille nonagenarius erat, hic annos natus decem & octo. Senex autem quum esset iugulandus, poposcit ignem, incensoq; ture dixit, Vos dii testor me nihil sceleris commisisse, nec aliud imprecor Adriano, nisi ut quum uolet mori, non possit. Idq; euenit, adeo ut barbarus conductus qui ferro mortem pro beneficio daret, ausugerit.

8 *Lepidè* Quidam canescens ab eo quiddam petierat, & repulsus est. Is quum aliquanto post idem peteret, sed capillitio nigro (nam id tinctura fecerat) Cæsar agnoscens faciè, iam isthuc, inquit, negaui patri tuo.

9 *Serui princi-
pum elati* Quodam tempore quum seruum suum uideret inter duos senatores ambulantes, misit qui illi colaphum impingeret diceretq;. Noli inter eos ambulare, quorū adhuc potes esse seruus: simul senatoriæ dignitati consulens, & serui castigans insolentiam, quam de Cæsare hero sumpserat.

10 *Impar princi-
patui* Commodum Aelium Verum iterum consulè fecerat, eumq; imperio destinauerat: quem quum cerneret nec animo nec corpore satis ualidum, dicere solet, In caducum parietem nos inclinauimus, ac perdidimus quater millies HS. quod populo ac militibus pro adoptione dedimus. Verè præsensit Commodum inutilem imperio, sed sero:

11 *Honesti la-
bores* Florus hos uersiculos scripserat in Cæsarem, Ego nolo Cæsar esse,

Ambul

Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Cui Cæsar respondit,

Ego nolo Florus esse,
Ambulare per tabernas,
Lutitare per popinas,
Culices pati rotundos. Sentiens se honestas occupationes præferre inutili turpiq; otio.

Dicere solitus, sibi molestum esse, si quem uideret tristem, quum tamen omnes doctos uexaret quæstiumculis, sed uexatos donauit aliquo munere.

Cuidam uxor sua per literas exprobrarat, quod lauacris ac uoluptatibus detentus ad se redire nollet. Id per frumentarios rescuierat imperator. Imq; comæcium petenti, exprobrauit & lauacra & uoluptates. Tum ille, Num & tibi ô Cæsar scripsit uxor mea quod mihi? Notans curiositatem principe indignam.

Sub mortem his uersibus lussisse dicitur,

Animula, uagula, blandula,
Hospes comesq; corporis,
Que nunc abibis in loca,
Pallidula, rigida, nudula,
Nec ut soles dabis iocos.

Aiunt illum ex Matheos peritia præscisse futura, ac Verum non fore longæuum Vergiliano carmine prædixisse, Ostendent terris hunc tantum fata, neq; ultra Esse sinent.

Cuidam illos Vergilij uersus ad Verum accommodanti, Manibus date lilia plenis, &c. cum irrisione respondit, Ego mihi diuum adoptaui, non filium. Huc alludens, quod imperatores referri soleant in numerum diuorum, sed à rogo.

Ad

12 Princeps nulli molestus

13 Curiositas

14 Lusus in morte

15 Præscientia

16 Breuis æui

- 17 Ad alterum ipsum consolari uolentem hoc argumento, quod diceret genesim Veri non esse recte collectam, eoque spem esse illum diu uicturum. Istuc, inquit, tu facile dicis, qui patrimonij tui non Reipublice queris heredem. Sentiens magni referre, ut bonus princeps quam diutissime uiuat.
- 18 Transuentem mulier quaedam appellauit, Audi me Caesar. Is quum respondisset, Non est otium: Illa clamauit, Noli ergo imperare. Ad hanc uocem restitit et audiuit mulierem. Hoc et alij tribuitur, neque quicquam uetat, idem a pluribus uel dici uel fieri.
- COMMODVS AELIVS VERVS.
- Aelius quum esset peregrinis uoluptatibus deditus, uxori conquerenti dixit, Patere me per alias exercere cupiditates meas. Vxor enim dignitatis nomen est, non uoluptatis.
- 2 Quum morbo grauaretur, saepe dicere solet, Principem sanum mori debere non debilem, quod superiores imperatores plerique uolenta morte perissent. Eamque mortem ut breuiem simul et inexpectatam C. Caesar optauit et obtinuit.
- ANTONINVS PIVS.
- 3 Aurelius Commodus M. Antonini filius quum in extremis a parente moneretur, ne barbaros iam attritos fineret uires recipere, respondit, Ab incolumi quamuis paulatim negotia perfici posse, a mortuo nihil. Vera quidem sententia, sed uox impia erat parentis extrema monita contemnentis, ac morientis uelut insultantis. Refert Sext. Aurelius Victor.
- 4 Adamabat illam Scipionis celebratissimam sententiam, subinde dicens, Se malle unum seruare ciuem, quam mille hostes occidere: pacem uidelicet bello praefere, et in ipso bello sentiens hanc oportere primam esse ducis curam, uel quam minima ciuium iactura paretur uictoria.
- 5 Quum Apollonius rhetor e Chalcide accitus ad Tyberiam

Principis delectus

18 Libere
Hoc superius tribuitur Philippo Macedoni pag. 254. apoph. 31.

Vxoris reuerentia

Mors principis

nam domum, in qua tum Caesar habitabat, a Caesare uocatus ut illi M. Antoninum traderet instituendum, dixisset, Non magister ad discipulum, sed discipulus ad magistrum uenire debet: risit hominis magniloquentiam, dicens, Facilius fuit Apollonio e Chalcide uenire Romam, quam ex aedibus suis in palatium. Merces Apollonium attraxerat Romam, non Reipublice studium.

Quum M. Antoninus fletet educatorem suum mortuum, et adolescens ab aulicis ministris reuocaretur a declaratione pietatis erga nutricium, Permittite, inquit Antoninus, prius illi ut homo sit, neque enim uel philosophia uel imperium tollit affectus.

Quondam quum Omuli uisens domum, ac muratus columnas porphyreticas, quaesisset unde eas haberet, Omulus ei respondit, Quum in aedes alienas ueneris, et surdus et mutus esto. Sentiens eum in alieno priuato non oportere esse curiosum. Hoc tam libero ioco non est offensus imperator.

M. Antonini uxor Faustina male audiebat uulgo. Itaque hortantibus amicis, ut eam repudiaret, si nollet occidere, respondit, Si uxorem, inquit, dimittimus, reddamus et dotem. Dotis nomine signans imperium, quod ab socero uolente Adriano adoptatus acceperat.

Nihil solius est agere nec in bellicis negotiis, nec in ciuilibus, de quo non prius conferret cum grauibus uiris, dicens, Aequius est, ut ego tot talium amicorum consilium sequar, quam ut tot tales amici meam unius sequantur uoluntatem. Multum abhorrens a quorundam ingenio, qui consulto pileo suo, dicunt, Vos sedulo consulitis, sed aliud mihi suadet pileum meum.

Casium senatorium uirum occidi passus est, non iussit occidi: post etiam extinctum doluit, dicens, Voluisse se sine senatore

Magniloquentia irrisa

Humanè

Libere

Dos regnum

Consilium multorum

Clementer

F torio

torio sanguine Imperium transigere. Mira clementia in affectorem imperij.

11 **Filius solatii** Biduo prorsusquam moretur, admissis amicis aperuit sententiam suam de filio, eandem quam Philippus de Alexandro dicens, Se equo animo mori, quum filium relinqueret.

12 **Mors peregrinatio** Alio quodam die dixit amicis, Quid me stelis, ac non magis de communi morte pestilentiaq; cogitatis? Philosophia docuerat hominem et mortem contemnere, et res humanas ridere. Parantibus autem abire dixit. Si iam me dimittitis, uale uobis dico, uos procedens. Facite ut petijt ab amicis descendendi ueniam, ac uelut peregrè profecturus iussit illos ualere: submonens interim fore, ut illi precedentem sequerentur.

13 **Modestè** Rogatus cui filium commendaret, Vobis, inquit, si promeretur et dijs immortalibus. Fauorem noluit suae auctoritati tribui, sed filij meritis.

SEVERVS Imperator.

1 **Natura uaria** De Seuero sic iudicauit Senatus, illum aut nasci non debuisse, aut non debuisse mori, quod quum crudelis esset, tamen reipublicae uideretur admodum utilis ob alias uirtutes.

2 **Autoritas** Quum milites Bastianum Seueri filium, qui post Antoninus Caracallus dictus est, Augustum consalutassent, eo quod pater pedibus eger bellum moraretur, iussit se deferri ad tribunal, simulq; adesse omnes tribunos, centuriones, duces et cohortes, quibus auctoribus hoc acciderat, sisti deinde et filium qui Augusti nomen non recusarat. Hic quum in omnes eius facti autores iussisset animaduerti, excepto filio, omnesq; ante tribunal prostrati rogarèt ueniam, Seuerus manu caput contingens, Tandem, inquit, sentitis caput imperare, non pedes.

3 **Omnia expertus** Celebratur et hoc illius dictum, Omnia fui, sed nihil expedit: sentiens sese ex humili per literarum ac militiae officia plurimis gradibus fauore fortunae ad imperij fastigium fuisse

fuisse perductum, sed nihil feliciter cessasse, aut nulla in re sibi placuisse.

4 **Virtus principis** Vltima uerba dicuntur haec fuisse, Turbatam Rempub. ubique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo. Senex et pedibus eger, firmum imperium Antoninis meis relinquens si boni erunt, imbecillum si mali.

5 **Industria** Symbolum tribuno dari iussit, Laboremus. Pertinax ad imperium ascitus dederat, Militemus. Illi placuit belli omen, huic pacis. Sublato namque bello rediit ad agricolatorem et opificia. Otium in pace delicias alit et omne flagitiorum genus.

6 **Moderatè** Epigramma quod in laudè Pescennini Nigri fuerat ascriptum illius statuae ad uiam efficit, quum praefecti suaderent erasendum, Seuerus noluit, dicens, Si talis fuit, sciant omnes quale uicerimus: si talis non fuit, putent nos omnes talem uicisse.

PESCENNINVS NIGER.

1 **Integrè** Pescennius Niger consiliarijs addidit salaria, ne grauent eos quibus assidebant, dicens, iudicem nec dare debere, nec accipere. Utinam hoc exemplum imitentur hi, qui uendentes officia spoliant iudicem, assessoribus interim raptum uinendum est.

2 **Aqua pro uino** In Aegypto quum limitanei milites uinum ab imperatore peterent: Nilum, inquit, habetis, et uinum queritis? Aiant enim equam Nili tantè esse dulcedinis, ut accolae uina non desiderent.

3 **Seuerè** Quum milites qui à Saracenis uicti fuerant, dicerent, Vinum non accepimus, pugnare non possumus, Erubescite, inquit Caesar, illi qui uos uincunt, aquam bibunt. Nam Saracenis etiam hodie gustare uinum nefas est.

4 **Durè** Palaestinis rogantibus ut ipsorum censitio leuaretur eo quod regio esset grauata, satis inclementer respondit, Vos terrae ue-

452
 5 *stris leuare uultis, ego etiã aërem uestrum cęserę cuperem.*
 Imperatori creato, quũ quidam ei panegyricum in ipsius
 laudem conscriptum recitare uellet, dixit, Scribe Marij lau-
 des uel Annibalis, aut alterius ducis egregij uita functi, ut
 eum nos imitemur. Nam uiuos laudare irrisio est, præserim
 Imperatores, à quibus speratur, qui timentur, qui possunt
 necare, qui possunt proscribere. Adtecit illud, Se uiuum pla-
 cere uelle, mortuum etiam laudari.

6 *Rogatus quid sentiret de Scipionibus, respondit illos sibi*
 Grauius *uideri felices magis quã fortēs, quòd uterq; domi iuuentu-*
tem parum sanctę transegerat: sentiens Imperatorem per
omnem uitam in Reipublicę negotijs uersari debere, nec à
domesticis delicijs ad imperium accersı.

ANTONINVS CARACALLVS.

7 *Antonini Caracalli nouerca, quum esset pulcherrima, ue-*
 Licentia prin- *luti per imprudentiam corpus magna ex parte nudauit.*
 cipum *Quumq; dixisset Caracallus, Vellem si liceret: Si libet, in-*
quit illa, licet. An nescis te Imperatorem esse, & leges dare,
non accipere? Ea mulieris uox Caracallum ad detestabile
facinus pertraxit.

8 *Qui Antoninus Caracallus ambitiose sibi multa cogno-*
 Salsę *mina assereret, Germanici, Parthici, Arabici, & Alemanci*
nomen ascriberet, Heluius Pertinax: filius Pertinacis belle
iocatus fertur, Adde etiam, inquit, si placet, Geticus Maxi-
mus, quòd Getam fratrem occidisset.

9 *Basianus præfectus suadebat Caracallo, ut ad mitigandã*
 Impię *inuidiam parricidij, fratrem Getam appellaret diuum, Sit,*
inquit, diuus, dum non sit uiuus, & fratrem in diuos retulit.
Nescit pietatis iura regnandi cupiditas.

ANTONINVS GETA.

10 *Quum Antonini Getę pater Seuerus destinasset omnes*
 diuer

diuersarum partiũ occidere, inter suos dicere solitus est, Ho-
 stes uobis eripio, adeo consentiẽtę Bastiano, ut liberos etiam
 illorũ suaderet necari. Geta puer interrogauit quãtus esset
 occidendorum numerus: cum quum pater edidisset, rogauit
 num isti haberent parentes ac propinquos: quũ responsum
 esset, habere, & quidẽ multos. Plures ergo, inquit, in ciuitate
 Prudenter
 tristes futuri sunt, quã Lati quòd uicimus. Valuisset corda-
 tum pueri dictum, nisi quorundam crudelitas obstitisset.

Bastiano tum ioco tum serio dicenti, omnes cum liberis
 occidendos, Geta puer dixit, Tu qui nulli parcis, potes Liberẽ
 etiam fratrem occidere. Id dictum tunc contemptum est, post
 cognitum est fuisse uaticinium. Nam parricidium postea
 commisit.

ANTONINVS HELIOGABALVS.

Senatum adeo contempsit, ut eos interdum appellaret
 togata mancipia, ueluti qui pristinę dignitatis præter togas Tyrannicẽ
 nihil retinerent.

Amabat sibi pretia rerum quę mensę apparabantur ma-
 iora dici quã essent, hanc esse dicẽs conuiuio orexim, quòd Cara-
 magis illa iuuant quę pluris emuntur, ut ait Satyricus.

Huic priuato quum quidam luxum illius admirans dice-
 ret, Non times ne fias pauper? Quid, inquit, melius, quã ut
 ipse mihi heres sim & uxori meę?

ALEXANDER SEVERVS.

Et urbem, & prouincias, & aulam suam purgauit homi-
 nibus non necessarijs, dicens, Malum pupillum esse impera-
 torem, qui ex uisceribus prouincialium homines nõ neces-
 sarios, nec Reipub. utiles aleret.

In templis argenti minimum, auri ne guttulam quidem
 aut bracteolam posuit, subinde repetens illud Perstanum,
 Dicit Pontifices, in sanctis quid facit aurum?

F 3

Negabat

- 3 **Constanter** Negabat se passurū, ut ipsius dispositiones ab aulicis suis uenderentur, id quod solent aliorum principum liberti et eunuchi. Eoq; nunquam illum sefellit quod proposuerat.
- 4 **Vicarii gra- ues** Affessoribus designauit sua salaria, quanquā dicebat illos potissimum promouendos, qui per se Rempublicam gerere possent, non per assessores. Vnumquēq; hoc agere debere quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit, hoc esse præcipuū huius omnium Rerumpublicarum, quod omnia munia per uicarios administrantur, interdum alteros ac tertios. Præfectus urbis habet uicarium, et is uicarius rursus alterum uicarium, et hic rursus alium. Ac frequenter is qui et honore et salario fruuntur, minime omnium idoneus est ad functionem obeundam. Annotent hoc principes, qui subinde coguntur exactionibus grauare populum.
- 5 Descriptum habebat, quid cui præstitisset: qui nihil aut minimum petissent, eos appellabat, dicens, Quid est quir nihil petis? An me tibi uis fieri debitorem? pete, ne priuatus de me queraris. Agnoscebat principem debere recte suo fungentibus officio: nec æquum iudicabat, ut probe suo defunctus officio, priuatus egeret.
- 6 **Militiam cura** Militibus diligenter prospexit, de comætu, dicens, se magis seruare milites quam seipsum, quod in his sita publica salus esset. Facilius est enim inuenire nouum Imperatorem, quam nouum et exercitatum militem.
- 7 Quinius Camillus antiquæ familiæ senator, homo delatissimus, rebellionem moliebatur tyrannidem affectans. Id quum Alexandro renuntiatum esset, statimq; probatum, ad palatiū eum rogauit, eiq; gratias egit, quod Reip. curam quæ bonis uiris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortē imperij appellauit, in palatium recepit, ornamentis

namēntis imperialibus, et melioribus quam utebatur ipse decorauit, profectiois comitem adhibuit. Quumq; imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit et Quinium delicia affucium ad laborem, quem post quinq; millia passuum cunctantem equo sedere iussit. Quumq; post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respicientem, ac imperiū tædio laborum recusantem, denique et morti paratum dimisit, ac militibus a quibus Caesar præcipue diligebatur, commendatum ad uillas suas tuto abire iussit. Sic illi commonstrauit, quid esset gerere imperium.

Honores iuris et gladij nunquam uendi passus est, dicens, 8 Qui emit et uendat necesse est. Hoc ethnicus et iuuenis, Sancte quid iam decet principes Christianos.

9 Quum Christiani locum quendam qui publicus fuerat occupassent, contra popinarij dicerent, eum sibi deberi, rescripsit, Melius esse, ut quomodocunq; illic Deus coleretur, quam popinarijs dederetur.

10 In expeditionibus si quis de uia in alicuius possessionem deflexisset, pro qualitate loci fustibus aut uirgis cadebatur, aut alioqui condemnabatur. Si dignitas personæ tales poenæ non recipiebat, grauisimis contumelijs afficiebatur, quum diceret, Velles ne hoc in agro tuo fieri quod facis in alieno? Clamabat sæpius quod a Christianis audierat, idq; per præconem quoties aliquem emendabat, dici iubebat, Quod tibi fieri nolis, alteri ne feceris. Quid nunc dicemus de militibus Christianis, qui siue quò eant, siue redeant, furantur, rapiunt, constuprant, pulsant, abigunt pecora, pertusis uasis sinunt effluere uinum? Quid multis? Crudelius tractant suos quam hostes. Et hoc hodie, si superis placet, appellatur uis militare, et ad hæc conuiuent principes.

Vigilanter prouidit ne tribuni duces ue quicquā fraudarent

Militum cura *rent de stipendijs militum, dicens, Miles non timet nisi uestitus, armatus, calceatus, & satur, & habens aliquid in zona: sentiens militem cum aliquid habet metuere ne perdat, sed mendicitas ad omnem desperationem uocat armatum.*

12 *Cum Antiochiam uenisset, ac milites qui lauacris ac muliebribus delicijs uacauerat, in uincula duci iussisset, orta seditione ab ea legione cuius socij erant in uinculis, tribunal ascendit, ac iunctis omnibus ad tribunal adductis, circumstantibus militibus & quidem armatis, grauitur illos admonuit ut memnissent Romanae disciplinae. Cum loquentem milites tumultu interpellarent, nihil conterritus, iussit ut tales uoces ederent aduersus hostes, non aduersus imperatorem, minatus exaurationem nisi quiescerent. Ad hæc cum uehementiustius etiam fræmerent, ac ferro quoque minarentur, Deponite, inquit, dexteras, contra hostem erigendas si fortes estis, me ista non terrent. Cum non desinerent fremere, exclamauit, Quirites, discedite atque arma deponite. Mox omnes non armis tantum, sed & sagulis militaribus depositis recesserunt, non in castra, sed in uaria diuersoria. Post tamen eius legionis militibus fidelissimis usus est.*

13 *Furti suspitione infames nec intueri sustinebat, adeo ut Odiū furum cum Septimius Arabinus, qui famosus crimine furtorum sub Helio gabalo fuerat liberatus, inter senatores principē salutatiū uenisset, exclamarit, O numina, ô Iupiter, ô dij immortales: Arabinus, non solum uiuit, sed etiam in Senatum uenit: fortassis de me sperat, tam fatuum, tam stiliū me esse iudicat.*

14 *Dicere solet, solos fures de paupertate conqueri, dum in student scelera uite sue tegere. Iactabat & sententiam notam furibus, ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δὲ ἐκφεύξει. id est, Qui multa tulerit, pauca dederit, effugit. Notans quosdam, qui tantum furatur, ut sit quo corrūpant iudicē aut actorem.*

Quum

Quum Mammea mater uxoris Memmia objiceret quod nimia ciuilitate redderet potestatem molliorem, respondit, Regni stabilis sed securiorem, atq; diuturniorem: significans malum diuturnitatis custodem esse metum.

Vetronium Thurinum familiarem, quod his qui petebant aliquid à Cesare uendidisset suum patrocinium, metiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumq; in stipite alligari iussit, supposito igni ex humida materia, præcone clamante, Fumo puniur, qui fumos uendidit.

Gemmas omnes quas reperit in palatio, uendidit, & aurum in ararium contulit, dicens, uiris gemmas usui non esse, matronas autem regias contentas esse debere uno reiticulo, atq; inauribus, & baccato monili, & corona in qua sacrificarent, & unico pallio auro sparsò, & cyclade, quæ plus sex uncij auri non haberet. Hic cultus hodie uix sufficit negotiatorum uxoribus.

Curfore nunquã utebatur nisi seruo suo, dicens ingenuum currere nisi in sacro certamine nõ debere: cocos ite, piscatores, fullones, & balneatores non habuit nisi seruos suos: nolens quenquam ingenuum sordidis ministerijs debonestare.

Amicos & cognatos, si malos comperisset, puniebat. Id si uetus amicitia aut necessitudo non patiebatur, à se dimittebat, dicens, His charior est mihi tota respublica. Significans priuatos affectus utilitati publicæ posthabendos.

MAXIMINVS.

Maximinus accepta legione, nullum laborem defugere sollet, dum milites exercet, eisq; prospicit. Quum autem tribus ni quidam eum reprehenderent, dicerentq; Quid tantopere laboras, quum eius loci iam sis ut ducatum possis accipere? Ego uero, inquit, quo maior fuero, hoc magis laborabo.

Exercebat lucta milites suos, multos ad terram proster-

F 5

nens

16 Fumi ueditor

17 Cultus Augustarum

19 Reip. prima cura

Robur cor-
poris
nens. Itaq; cunctis invidentibus, tribunus quidam uasti corporis noteq; uirtutis, atq; ob hoc ferocior, dixit: Quid maximi facis, si tribunus tuos milites uincis? Tum Maximinus, Vis ne congregemur? Quum prodisset, palma pectori impacta supinū reiecit, continuoq; dixit: Date alii, sed tribunū.

3 Libere
Quum nimium fideret corporis uiribus, quidam in theatro ipso presente Græcos uersus recitauit, quorum hæc est sententia:

Elephas grandis est, & occiditur,

Leo fortis est, & occiditur,

Tigris fortis est, & occiditur,

Cave multos, si singulos non times.

Qui ab uno non potest occidi, à multis occiditur.

4 Modeste
Maximinus senior nunquam ad oscula pedum quenquam admisit, dicens, Dij prohibeant, ut quisquam ingenuorum pedibus meis oscula figat. Et ubi sunt interim, qui non solum ingenuos, uerum etiam summos monarchas ad oscula non pedum, sed calecorum, non dicam admittunt, sed inuitant & quodammodo cogunt?

GALIENVS.

1 Reipublicæ
neglectus
Galienus prouinciarum defectionem, quasi leuissimarum rerum iacturam ioco solet eludere. Quum enim nuntiatum esset Aegyptum defecisse, Quid, inquit, sine lino Aegypto esse non possumus? Quum uastatam Asiam Scytharum incursionibus accepisset, Quid, inquit, sine aphronitris esse non possumus? Perdita Gallia arrisit, dixitq; Non sine trabeatis sagis tua resp. est? Pessimi principis uoces, cui quicquam charius est reipublica. Aphronitrum autem est spuma nitri, quod in Asia laudatissimum concresebat.

2 Iunior patris mortem inultam reliquit. Itaq; quum rex Persarum quasi captiuus per pompam duceretur, quidam scurre

scurre miscuerunt se Persis, diligentissime scrutantes omnia, Libertas exci-
& cuiusq; uultum mira inhiatione contemplantés. Qui in-
terrogati quid agerent, Patrē, inquit, principis querimus:
notantes à Galieno neglectum fuisse. Id ubi delatum est ad
principem, scurras uiuos exuri iussit. Exemplum impietatis
in Cesare, periculose libertatis in scurris.

3 Quum taurum ingentem in arenam misisset, prodissetq; ad eum ferendum uenator, neq; productum decies potuisset occidere, Caesar coronam uenatori misit: musitantibus Lepidē cunctis quid rei esset, quod homo ignauissimus coronaretur, Galienus per curionem dici iussit, Taurum toties non ferire difficile est. Ludens significauit, graue discrimen toties tanto occurrere, etiam si non serias.

4 Quidā huius uxori gemmas uitreas pro ueris uēdiderat, re compta mulier flagitauit uindictam. Caesar iussit hominem corripere, quasi leoni obiecturus. Dein in caueā, dum in-
postor & populus expectat terribilem leonem, profiliit capus. Cunctis rem tam ridiculam mirantibus, per curionem dici iussit, Imposturam fecit, & passus est. Eadem opera fecit impostorem, & irrisit uxorem.

5 Quum patrem Valerianum audisset extinctum, uocem & laudatissimam sine laude usurpauit, dicens, Sciebam patrem meum esse mortalem.

MARIVS.

De Mario tyrannorum septimo dictum est, quod uno die factus est Imperator, alio uisus est imperare, tertio interem-
ptus est à milite, qui percussurus illū dixerit. Hic est gladius quem ipse fecisti. Fuerat enim opifex ferrarius. Allusit autem interemptor ad illud prouerbium, Tuo te gladio iugulo.

SATVRNINVS.

Saturninus tyrannorū xxi. quum milites illi peplum imperiale
Ingenuē

periale imposuissent, aduocata cōcione de seipso dixit, Cōmilitiones, bonum ducem perdidistis, & malum principem fecistis. Antē fuerat dux egregius, sed quoniam in Imperio fuerat seuerior, ab iisdem à quibus Imperator factus fuerat, interemptus est. Non quibus ad quoduis munus idoneus est.

ZENOBIA.

3 Zenobia xxv i i l. mulier uarijs nominibus merito laudata, quā ab Aureliano capta in conspectū illius ducta fuisse, isq; dixisset, Quid ò Zenobia, ausa es nobis insultare Romanis imperatoribus? Imperatorem, inquit, te agnosco qui uiceris, Galienū, Aureolū, reliquosq; principes non putauit.

AURELIANVS.

4 Quum Tyanam uenisset, eamq; oclusam reperisset, iratus dixit, Canem in hoc oppido nō relinquam. Hac uoce milites erecti sunt in spem prædæ, & Heradamon Tyanensis, metu ne cum cæteris occideretur, prodidit ciuitatem. Quæ capta Aurelianus Heradamonem patriæ proditorē occidit. Militibus ex Cæsaris promisso direptionē oppidi flagitantibus respondit, Agite, canem me negauit relicturum, canes omnes occidite. Hoc pacto & proditori mercedem rependit, & militum auaritiā elusit. Videtur autem hic sermō color sumptus ab Hebræis, in quorū literis reges qui munitur interneccionem, negant se quenquam relicturos, usque ad mingentem ad parietem: canem hac periphrasē significantes.

DIOCLETIANVS.

5 Diocletianus adhuc priuatus dicere solet, nihil esse difficile quàm bene imperare. Id Flauius Vopiscus in Aureliano tradit se audiuissē à patre suo, & addunt causam. Colligunt, inquit, se quatuor aut quinq; simul consiliū ad decipiendum Imperatorem capiunt, dicunt quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, uera nō nouit, cogitur hoc tan-

tum

tum scire quod illi loquuntur: facit iudices, quos fieri non oportet: amouet à Repu. quos debet retinere. Ita, ut dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus uenditur imperator: At uulgus ad Imperatoris titulum satis esse putat nasci, aut eligi: nasci, ut cunque: eligi, emptis suffragijs, ac solennibus ceremonijs confirmari.

TACITVS.

Tacitus Imperator fratri petierat consulatum, nec impetravit. Ea repulsa adeo non fuit offensus, ut uehementer etiā Leniter letatus sit, dicens, Scit senatus, quem principem fecerit.

PROBVS.

Probus quum multa barbarorum loca purgasset latrocinijs, ubi peruenisset ad Isauros, dixit, ab illis locis facilius arceri latrocinia quàm tolli. Sentiens esse dandā operam ne latronibus illuc esset aditus, neue iuuenes latrocinari discerēt. Itaq; loca omnia quæ angustum haberent aditum ueteranis concessit, addens ut eorum filij ab anno decimo octauo ad militiam mitterentur, ne antē latrocinari discerent quàm militare. Hoc tum rectē Probus, quum multum interesset inter militiam & latrocinium, nunc frivolum est.

Non patiebatur militē esse otiosum, sed multa opera militari manu perfecit, dicens, Annonam gratuitam militem comedere non debere.

Idē dixisse fertur, breui milites necessarios nō habebimus. Sperabat tantā pacē, ut nihil opus esset exercitu. Hanc mentem uinā deus immittat omnibus nostri seculi principibus.

FIRMVS.

Firmus Imperator uini patētissimus fuisse legitur, citra ebrietatem. Quondam à Barbaro uexillario prouocatus ad bibendum, duas uini situlas hausit, & postea toto conuiuio sobrius fuit. Quū uerò Barbarus diceret, Quis non & sc-

cem

cem ebibisti? Stulte, inquit, terra non bibitur.

B O N O S V S .

II Bonofus imperator prodigiose bibax fuisse legitur, de quo Aurelianus saepe dicere solet, Non ut uiuat natus est, sed ut bibat. Sobrietas in primis decet principem.

A P O P H T H E G M A T A

V A R I E M I X T A .

- 1 **Dextre** Milites aliquot Tarētini inter coenandum multa liberius dixerant in Pyrrhū regem. Res ad eum delata est: acciti sunt iuuenes, ac periclitabantur omnes, quum factum nec negari posset nec defendi. Tum unus illorum dexterioris ingenij, Imò, inquit, rex, et ista diximus, et longè acerbiora dicturi fueramus, nisi nos lagena defecisset: linguae petulantia in temulentiam reijciēs. Ac mox ira principis in risum uersa dimissi sunt. Quis neget hoc dictum fuisse bene collocatum?
- 2 **Retortum** Longus Sulpitius insigniter ipse foedus, eū contra quē in iudicio liberali aderat, dixit, ne facie quidē habere liberi hominis. Cui respondens Domitius Afer, Nā tu ex animi mei sententia Longe. Qui malā faciē habet, liber nō est. Si ideo liber nō erat cuius agebatur causa, quōd deformis esset: nec ipse Sulpitius habendus erat pro libero, quum esset foedissimus.
- 3 **Albus asinus** Iunium Bassum hominem cum primis dicacem, uulgius asinum album appellabat, quōd feliciter esset stupidus ac ridiculus. Alba enim ueteres felicia uocabant.
- 4 **Maleolus** Philippus orator in male olentem, Video, inquit, me à te circumueniri: sentiens se malo odore undiq; oppleri, quum circumuenire dicatur qui dolo fallit.
- 5 **Liberè** Cefellius consultori dicenti, nauim diuidere uolo, Perdes, inquit. Ille de pretio nauis mercibusq; consulebat, hic aliud respon

respondit. Nam ipsam diuidere nauim est nauim perdere. Macrobius ita refert, Si diuidis, nec tu nec socius habebitis. Erat autem duorum negotiatorum communis nauis.

Vestus Valens quū à Claudio Cesare immineret periculum, atq; interim Silius cū Messalina domi uindemix simularum omnium lasciuarum genere celebrarent, conscendit præaltam arbore, et in ea prospectantis specie stabat: interrogantibus quid aspiceret, respondit, Tempestatem ab Ostia atrocem. Id siue ioco dixit, siue forte lapsa uox est, in praesentium uertit. Mox adsunt à Cesare nuntij qui undictam parant. Is Silius erat adulter, cui clam nupserat Messalina, quā Caesar dissimulante confirmatis nuptijs supplicio affecit.

Fauorinus philosophus in adolescentem priscarum etiam obsoletarum uocum affectatorem, Curius, inquit, et Fabricius dilucide cum suis fabulati sunt, neq; Auruncorum, Sicannorum, aut Pelasgorum, qui primi Italiam incoluisse leguntur, sed etatis suae uerbis locuti sunt: tu uerò perinde quasi cum matre Euandri nunc loquaris, uerbis iam olim desitis ueris. Quod si intelligi non uis quae loqueris, non hoc abunde consequeris tacens?

Ficus Philemoni paratas, et in conspectu eius positas asellus comedebat, puer in clamatus ut asinum abigeret, sero uenit. Itaq; consumptis omnibus, Quoniam, inquit, tam tardus fuisti, da nunc merum asello. Interim risus abortus hominem senem praefocauit.

C. Iulius Helio mancipi saepius obstrepenti sibi dixit, Etiam ostendam qualis sis: et Helio instanti ut ostenderet qualis esset, Iulius digito demonstrabat Gallū in Mariano scuto timbrico depictum, nodis distortum, eiecta lingua, buccis fluentibus, cui maniceps tum simillimus est uisus. Taberna autem erat apud forum, ac scutum illud signi gratia positum.

Ingenis

Ingens omnium risus consequtus est. Expectarant enim ut aliquid in mores illius obijceret.

- 10 Iocose inquit, an me hippocentaurū putas? Deridens cum qui quod equus commiserat, domino sessori imputaret, quasi idem animal esset equus et sessor, quales finguntur hippocentauri.
- 11 Miles sine gladio inquit, commilito, pugno bene uteris: festiuiter taxans inermem militem, cui pro gladio pugno sit utendum.
- 12 Publius uidens Publium Mutium hominem maleuolum et inuidum, solito tristiores, Aut Mutio, inquit, aliquid accidit mali, aut alteri cuiquam aliquid boni: sentiens illum non minus alienis commodis, quam suis incommodis uri.
- 13 Hydropticus Publius natione Syrus, quum herus ipsius seruuum hydropticum in area iacentem increpans interrogaret quid illic ageret, lepide pro seruo respondit, Aquam calefacit.
- 14 Otium molestum Idem quū super coenā esset orta iocosa quæstio, quodnam esset molestū otium, et alius aliud opinaretur, respondit, Podagrici pedes. Otium ut rem suauissimam expetunt omnes, sed otium podagrici cum summo cruciatu coniunctum est.
- 15 Iocus ex nomine Faustus Syllæ filius, in sororem que eodem tempore cum duobus adulteris haberet consuetudinem, Fulvio Fullonis filio, et Pompeio cognomine Macula, facetissimè lusit, Miror, inquit, sororem meam habere maculam, quū Fullonē habeat.
- 16 Pingere, fingere Seruilius Geminus coenans apud Lucium Mallium qui Romæ pictor insignis habebatur, quum uideret filios illius deformes, Haud similiter, inquit, Malli fingis ac pingis. Et Mallius, Non mirum, inquit, in tenebris enim fungo, luce pingo.
- 17 Breuis potestas M. Votacillus Pitholaus in C. Seruiliū, qui uno tantum die consul fuit, ita lusit, Antè Flamines, nunc consules diales sunt. Abusus est uoce, diales, quasi à die deducta sit, ac non magis

magis à Ioue, cui Flamines instituebantur.

Lapidatus à populo Vatinius gladiatorum munus editurus, impetrat ab ædilibus edictum, ne quis quid in harenam mitteret, nisi pomū. Per id tempus fortè Cæselius cōsultus à quodam num nux pinea pomum esset, Si in Vatiniū, inquit, missurus es, pomum est. Nam ea nux et dura et grauis pro lapide esse poterat. Marualis pineam nucem appellat pomum hoc disticho,

Poma sumus Cybeles, procul hinc discede uiator,
Ne cadat in miserum nostra ruina caput.

Quum Publius Clodius diceretur iratus Decimo Valerio, quod ipsi mutuum petenti non dedisset, Quid, inquit, mihi amplius facturus es, nisi ut Dyrhachium eam ac recedam? Exprobrans illi Ciceronis exilium, ab ipso procuratum, quod tamen populi ac bonorum uirorum studio breuius fuit quam uolebat Clodius.

Quum Brutus iunior fundos aedesq; paternas luxu prodigisset, et in his etiam balneas, et in sermone quodam diceret se frustra sudare, Non mirum, inquit Crassus, nuper enim existi è balneis. Lusit ex ambiguo: exit è balneo qui lauit, et exit qui uendidit alteriq; cedit.

Iam Brutus quum in accusatione C. Planci duos lectores excitasset, et alteri de Colonia Narbonensi Lucij Crassi, qui reo Bruti aderat, orationem legendam dedisset, alteri de lege Serulii, ex his demonstrans, illum sibi pugnantia scribere: Crassus uicissim tres Bruti patris de iure ciuili libros tribus legendos dedit, in quorum primo erat, Fortè euenit ut in Priuernate essemus. Hic Crassus, Audis Brute, pater testificatur se tibi fundum Priuernatem reliquisse. In secundo libro scriptum erat, In Albano eramus ego et Marcus filius. Hic rursus Crassus, Norat hunc gurgitem, me uiebat, ne

quum

quum is nihil haberet, nihil esse ei relictum putaretur. Tum ex tertio recitatum est, Quum in Tiburti assedimus ego & Marcus filius. Tum Crassus, ubi sunt hi fundi Brute, quos tibi pater publicis commentarijs consignatos reliquit? Quod nisi puberem te iam haberet, quartum librum composuisset, & se etiam in balneis lotum cum filio scriptum reliquisset. Ita Crassus duos lectores aduersum se à Bruto excitatos, tribus aduersus ipsum productis ultus est. Hoc urbanitatis exemplum refert M. Tullius, quod non adstringitur paucis uerbis, sed per orationem fufum est.

22 Iocus ex amphibiguo Philippus causam agens, quum pusillus testis prodisset, Licetne, inquit, rogare? Quum questor properans dixisset, Licet, modo breuiter. Hic Philippus, non accusabis, perpusillum rogabo. Primum in testem risus obortus est, sed mox in iudicem Lucium aurificem conuersus, qui sedebat ipso teste breuior.

23 Mufcas abigere Vargula quum cum candidatus A. Sempronius cum Marco fratre suo complexus esset, Puer, inquit, abige mufcarum lenitatem ac molestiam complectentium significans, sed ridicule magis quam urbane.

24 Furax Nero quidam in seruum furacem ita iocatus est, ut diceret solum esse cui domi nihil sit, nec signatum, nec oclusum. Id si de frugi seruo dicas, laus est: si de furaci, iocus. Intelligimus enim illi nec seras nec signa obstare quo minus furetur. Scleria claudimus, olim & cadi lagenaq; solent obfignari.

25 Claudicatio honesta Spurio Caruilio grauius claudicanti ex uulnere ob rem publicam accepto, & ob claudicationis uitium in publicum prodire uerecundanti, mater dixit, Quin prodis mi Spuri, & quotiescunque gradum facis, toties tibi tuarum uirtutum uenit in mentem.

26 De Caluino Glaucia claudicante dixit quidam, Non claudicat,

dicat, sed clodicat. Veteres Clodiu dixerunt pro Claudio. Hinc Clodicare iocus in eum qui Clodio faucebat.

Publius Blesus Iunium hominem nigrum, macilentum & repandum, fibulam ferream appellauit ob colorem, duritiam, & incuruati corporis similitudinem. Resipini

Vatinius reus à Caluo accusatore in inuidiam uocatus, quod candido sudario frontem tergeret, Quinquam, inquit, sum reus, tamen & panem candidum edorita crimen diluens ut duplicaret. Solent autem rei prodire squalidi. Delicatus reus

Quum in triumpho C. Caesaris oppida eburnea fuissent circumlata, ac paucis post diebus in triumpho Fabij Maximi lignea deportarentur, Chrysippus ludens dixit eas esse thecas oppidorum Caesaris. Solent enim res pretiose lignis thecis muniri.

Empedocles quum in harena Mirmillonem retiarius sequeretur, nec feriret, Viuum, inquit, capere uult. Sic in uentum qui cupit animal uiuum, cauet ne uulneret.

Augustus uidens equitem in spectaculis bibentem, nisi qui illi suis uerbis diceret, Ego si prandere uolo domum eo. Respondit eques, Tu enim non times ne perdas locum. Augustus sensit indecorum esse illic in publico bibere. Eques per iocum sic interpretatus est, Caesarem sine damno posse discere è theatro, quod locus ipsi seruetur, non item equiti.

Manius Curius Campatium de theatro exeuntem interrogauit, num spectasset. Campatium stultitiam hominis sic irrisit, Non, inquiens, sed in orchestra pila lusi. Quid aliud fecisset in theatro, nisi ut spectaret? Quasi quis è balneo extens rogetur an lauisset. Sed multo absurdus est, in orchestra pila ludere.

Iunius Bassus Domitiae Passanij querenti, quod ei sordes obijciens dixisset, illum ueteres calceos uendere, Nunquam Coniuitium mutatum in peius

me Hercule, inquit, isthuc dixi, sed dixi emere solere. Atqui multo sordidius est emere quam uendere ueteres calceos. Sic irrisit mulierem, ut pro eo quod obijciebatur, subijceret aliud illo molestius.

34 Eques Romanus obijcienti Augusto quod patrimonium Libere deuorasset, Meum, inquit, putavi. Simulans errore factum quod criminabatur, ac sentiens interim non esse crimen, si quis sua suo profundat arbitrio.

35 Cassius Seuerus quum obiurgaretur à prætore, quod eius aduocati Lucio Varo Epicureo Cesaris amico conuicium fecissent, Nescio, inquit, qui conuiciati sint, & puto Stoicos fuisse: huc alludens, quod inter Epicureos & Stoicos maximum disidium est. Nam Epicurei felicitatem hominum uoluntate meijuntur. Stoici præter honestum nihil ducunt in bonis.

36 Idem cuidam obijcienti, quod Proculius ei domo interdictum Salse xisset, Nunquid, inquit, ego illuc accedo? Elusit obiectionem: nam in ius uocari solent, qui contra prætoris interdictum adeunt locum, non is qui paret interdicto: simul innuens, se nequaquam teneri domus illius desiderio.

37 Trachalus Suellio cuidam inter argumentandum dicenti, Irritio Si hoc ita est, is in exilium: per iocum subiecit, Si non est, redis.

38 Catulus Philippo oratori dicenti, quid latras, respondit, Retortum dictum Furem uideo: conuicium latrandi in ipsum retorquens, notans hominis rapacitatem.

39 Catulus quum orator quidam malus, qui in epilogo se putabat mouisse misericordiam, postquam assedit, rogaret huc, Deprauatum uideretur ne mouisse misericordiam, Ac magnam quidem, inquit. Neminem enim esse puto tam durum, cui non oratio tua miseranda uisa sit.

40 Theodotus regis Aegypti præceptor, alijs censentibus Mortui non mordent esse recipiendum Pompeium, alijs non recipiendum: neutris assen

assentiens dixit, recipiendum, sed occidendum: addens iocum, mortuos non mordere. Atque huius sententia uicit, tuta sua dens magis quam honesta.

Scipio in Neuium quendam, Quid hoc, inquit, Neuius ignarus? Lusit è contrario mutata literula.

M. Scipio Maluginensis ex sua centuria renuntiabat Acridinum consullem, quumq; præco dixisset, dic de L. Manlio; Ego, inquit Scipio, uirum bonum egregiumq; ciuem esse arbitor. Præco expectabat suffragium pro Manlio, Scipio respondit, quasi de moribus illius interrogatus. Nescio an hic Acidinus, nomine & prænominem dictus sit L. Manlius, quumq; Scipio postremum adnomen tantum expressisset, præco admonuit, & illa addenda. Hinc Scipio iocandi occasionem arripuit.

Scipio maior Corinthijs pollicentibus se illi statum posituros eo loco quo erant aliorum imperatorum, respondit Turmales sibi displicere turmas. Sentiens in turba occultari quod additur. Turma proprie equitum est in bello. Id transtulit ad statum armatas.

Scipio Aemylianus apud Numantiam iratus C. Metello, dixit, Si quintum pareret marer eius, asinum fuisse pariterum. Tarditatem mentis, ac deformitatem corporis illi fratribusq; eius exprobrans.

Scipio quum ei M. Flaccus multis probris obieclis P. Mutium iudicem tulisset, Eiero, inquit, iniquus est. Huic uoci quum esset admurmuratum, Ah, inquit, patres conscripti, non ego mihi illum iniquum etero, sed omnibus. Expectabatur ut purgaret quod dixerat, sed aggrauauit. Licet reicere iudicem reo inimicum seu iniquum, hoc est, male uolentem, sed multo magis cum qui nulli æquus est.

Quum Ajricano illi maiori corona sapius in conuiuio impo

- Apta *imposita rumperetur, Licinius Varus accommodanti dixit, Noli mirari si non conuenit, caput enim magnum est. Sentiens hominem esse prepotentem, cui non quæuis corona congrueret.*
- 47 Domitius Afer Manliū Suram, multum in agendo discursantem, salicntem, manus iactantem, togam deijcientem ac reponentem, non agere dixit, sed satagere. Actio enim oratoris est. Satagit autem qui frustra misereq; conatur.
- 48 Afer Didio Gallo, qui prouinciā ambitiosissime petierat, mox impetrata ea querebatur quasi coactus esset, Age, inquit, aliquid & pro rep. elabora. Iocus est ab ironia, simulq; allusum illuc est, quod magistratum magno studio ambisset.
- 49 Afer orator egerat causam aduersus libertū Claudij Cæsaris. Quidam ex aduerso conditionis eiusdem, cuius erat litigator cui aduersabatur Afer, exclamauit, Itane tu semper in libertos Cæsaris dicis? uidelicet illi metum injicere cupiens ex nomine Cæsaris: subiecit Afer, Nec me Hercule quicquam proficio. Notans illum post alios libertos existere, contra quem dicere cogeretur.
- 50 Idem in quendam patronum imperitum, sed splendido uestitu se ueditantem litigatoribus, lepidè dixit, Homo in agendis causis bene uestitus. Lusit ab inexpectato. Nam auditor pro uestitus expectabat, instructus aut exercitatus.
- 51 Idem quum qui diuersam partem agebant, subinde repretent, Celsinam hoc dicere: quum probe nouisset facinram prepotentem, tamen simulans se credere, Celsinam uirum esse, rogauit quis esset ille Celsina: obiter notans illorū inepitiam, qui tantum autoritatis, opum gratia tribuerent sceminae, ut illius dicta toties citarent pro testimonijs.
- 52 Domitius Afer quum haberet ingratiū litigatorem, ipsius conspectum uitanti, ne cogeretur agnoscere patroni beneficium

cium, in foro per nomenclatorem dixit illi, Amasne me quod te non uidi? Tecte exprobrans ingratiitudinem, cui gratum esset nō uideri à benemerito, ne cogeretur illi gratias agere.

Idem dispensatori qui quum ad reliqua non responderet, dicebat subinde: panem non comedi, & aquam bibo, Pasce, inquit, & redde quod debes. Non agebatur quid edisset, aut bibisset, sed quid deberet. Pernusit igitur ut se quomodo uelut, pasceret, modò solueret quod debebat.

Idem candidato dicenti, semper domum tuam colui, Crede, inquit, & uerum est, quum posset palam negare. Candidatus enim hoc ad gratiam fingebat.

L. Galba Scurra cuidam pilam negligenter petenti, Petis, inquit, tanquam Cæsaris candidatus. Huius competitores negligentiū ambiebant, uel quia metuebant Cæsarem repulsè impatientem, uel quia desperabant se assequituros tali competitori, uel quia sic illi blandiebantur. Iocus est ex ambiguo, petitur pila quæ repercutitur, & petitur magistratus.

Idem cui coenaculum perpluebat, cuidam commutato roganti penulam dixit, Non possum comodare, nam domi maneo. Significans domum maxime opus esse penula. Solent alij secus excusare, non possum comodare penulam, ipse exeo.

Item alteri roganti usum penulæ, Si non pluit, inquit, non est tibi opus: si pluit, ipse utar. Dilemmate excusauit officium.

Idem Meccenatem acceperat conuiuio, quumq; sentiret illum uelle ad ipsius uxorem ludere, simulauit se dormire, quo magis liceret Meccenati quod libebat. Interea quum accessisset aliquis uolens quædam e mensa tollere, tibi Galba, Infelix, inquit, huic dormio, nō tibi. De quo plura retulimus in Chiliad.

Galba quodam iactante quod in Sicilia murænam quinq; pedes longam emisset uictoriato. Nihil, inquit, mirum: nam ibi tam longæ nascuntur, ut his piscatores pro restibus

utantur. Mendacium euidentiore mendacio derisit.

60 Deformis ingeniosus In Galbam oratorem eloquentia clarum, sed gibbo deformem ita lusit M. Lelius, ut diceret ingenium Galba male habitare. Nam animi domicilium est corpus.

61 Retortum In eundem acerbius etiam Orbilius grammaticus, qui pro dierat testis contra reum cui Galba aderat. Hunc ut Galba confunderet, finxit se nescire quod grammaticus esset, et conuictio locum captans interrogauit, Quid artium facies in sole, inquit Orbilius, fricare gibbos soleo.

62 Manium Curium accusator eius ad concitandam inuidiam in Sipario, id est, uelaminis genus, pinxerat omnibus locis, aut in neruo nudum, aut ab amicis redemptum ex alea, hoc agens ut omnibus persuaderet quam is esset perditae deditus aleae. Hoc crimen ridicule inficiatus est Manius, Ergo, inquit, nunquam uici. Alter intelligi uolebat, Curium assidue luisse aleam. Curius eò torfit, quasi infelicitas esset operata. Non est uerisimile, qui frequenter ludit tesseri, nunquam uincere. Refert Fabius.

63 Ridiculè Quidam humiliori liberiori aduersus ipsum multa loquenti, Colaphum, inquit, tibi dicam, et formulam scribo, quod caput durum habeas. Pro diem tibi dicam, dixit colaphum tibi dicam: et in capite duro lusit amphibologia. Siquidem durum caput habet perucax, et durum caput habet qui offendit manum percutientis. Allusit autem ad morem eorum qui quempiam in ius uocant, quorum est et diem reo prescribere, et quur in ius uocetur misso libello exprimere.

64 Ab inexpectato Quidam interrogatus quid sentiret de eo qui fuerat in adulterio deprehensus, Tardus, inquit, mihi fuisse uidetur. Ludentis ab inexpectato, significasque quod non fugisset in tempore.

65 Vxor molesta Quidam deploranti quod uxor sua se de ficu suspendisset, Rogo, inquit, des mihi iurculum ex illa arbore ut inferam.

per

per suspitionem ludens, quum uellet intelligi sibi molestam esse uxorem.

Quidam mirantibus quod humile candelabrum emisset, 66 Prasforium erit, inquit: eludens iocoso mendacio, ne parcus uideretur. In conuiujs utimur humilioribus candelabris, ut exactius peruideamus quae sunt apposta.

Dignus erat nominari, qui de quodam illaudato ueluti laudans dixit: Quid huic abest, nisi res et uirtus? Similis iocus 67 Exceptio iohodie apud Gallos uulgatissimus fertur, quum aiunt, Sum totus tuus, excepto corpore et bonis.

Sybarita quispian iter faciens per agros, quum uideret 68 quosdam fodientes, dixit se spectando illos fodientes rupturam capere. Ad hanc uocem auditam quidam ita respondit, At mihi te audienti latus dolet. Tanta erat Sybaritarum molities, ut nullum opificium in ciuitatem admitterent, quod cum strepitu exerceretur, quod genus sunt fabrorum ferrariorum et lignariorum. Atque adeo ne gallum quidem galinaceum in ciuitate fas erat alere, ne quid esset quod illis somnum interrumperet. locus autem in hoc erat, quod agricola probabilius dixit, sibi ex tam stulta uoce dolere latera, quam Sybarita dixerat, se ex fossorum ligone sentire rupturam. Latera dolent loquenti, non audienti: et rupturam patitur grauius laborans, non spectator. Commemorat hoc Athenaeus in duodecimo.

Quum testis qui se dicebat a reo uulneratum, interrogatus 69 retur an cicatrices haberet, ingentem in femore cicatricem Salsè ostendit: tum aduersarius, Latus, inquit, erat opportunus: significans illum uulnere letaliore dignum.

Siculo cuidam Scipio praetor patronum causae dederat 70 hospitem suum, hominem nobilem, sed egregie stultum. Hic Patronus malus Siculus, Quæso, inquit, praetor, aduersario meo da hunc patronum

G 5 tronum

tronum, deinde mihi neminem dederis. Sentiens illum ^{non} insigniter stultum, ut illo diuersam partem adiuuante posset etiam nullo patrocinante uincere.

71 **Obsequium humile** Quidam uidens Fauonium, quum nulli adessent famuli, Pompeio per omnia inferuientem, usq; ad pedum lotionem, pronuntiavit Græcum uersiculum, *Φεῦ τοῖσι ἑνοχαιοσιν ὡς ἅπαν καλῶν;* Id est, *Claris uiris ut est decorum quidlibet?*

72 **Consiliarius** Qui Scipionis gloriæ inuidebant, dicere solent, illum esse egregiorum facinorum histrionem, Lælium uerò collegam illius gestorem. Alludentes huc quòd alius est actor fabule, alius autor. Sentiebant Scipionem præclaras res gerere, sed Lælij consilijs.

73 **Ardelio** In Metiochum nimis in Repub. sedulum, nihilq; non agentem illa iactata sunt,

*Μητιοχος μὴ σπατηγῆ, μητιοχος ἢ τὰς ὀδὸς,
Μητιοχος δὲ ἄσπες ἐποπταῖ, μητιοχος ἢ τ' ἀλφίτα,
Μητιοχος ἢ πάντα κείται, μητιοχος δὲ ὀμιλῶζεται.* Id est, *Metiochus dux est, at idem Metiochus curat uias, Metiochus molit farinas, Metiochus panes coquit, Metiochus fit cuncta solus, Metiochus plorauerit. Est aliquid pauca bene agere. Notat Martialis quendam ardelionem qui nihil non faciebat belle, quum nihil faceret bene.*

74 **Facere præstantius quam licere** Quidam Atheniensis indifertus, sed factis strenuus et artibus peritior, quum alius oratione facunda meditataq; multa præclare polliceretur, Viri, inquit, Athenienses, quæ iste magnifice disseruit, ego re efficiam.

75 **Patriæ charitas** Sylla quum Præneste oppidum armis cepisset, decreuissetq; quicquid erat ciuium trucidare, hospitium suum uisum excipit, hoc beneficio pensare uolens hospitij communicati gratiam. At ille contra liberè, Nolo, inquit, patriæ meæ extirpatori,

flori debere uitam: simulq; turbæ ciuium sese admiscuit, et cum illis trucidatus est.

Idem quum ipsi libellum malus poëta de populo subiecisset, quòd in cum epigramma fecisset, tantummodo uersibus alternis longiusculis, statim ex his rebus quas tum uendeat, iussit ei præmium tribui, sub hac conditione, ne quid postea scriberet. Existimabat ille etiam mali poëtae operam aliquo dignam præmio. Simul autem et silentium redemit ab eo qui scribere nesciret: quemadmodum facetus quidam apud nos si quando incidisset in malum tonsorem, dabat duplum pretium, hac lege ne rediret.

Seruus quidam ab hero Chio negotiatore profugerat. Rogatus quur fugisset, Quoniam, inquit, quum adsint bona, mala querit. Solet enim herus ille uinum mustum primæq; suauitatis uendere, ipse interim non bibens nisi subacidum ac uapescens.

Seruus quidam interrogatus quid ageret dominus, Expectat, inquit, donec uinum fiat acidum. Habebat herum perparatum, qui non prius sinebat bibi uinum quam acuisset. Ita fiebat, ut familia semper acidis ac uapidis uinis uteretur.

Quidam seruuum fugitiuum insequens, quum ille in pistrinum se proripuisset, Vbi, inquit, alibi te reperire maluissimè? Serui maxime oderunt pistrinum, eoq; detruduntur ob grauissima peccata.

Thessalus quidam interrogatus, quinam essent Thessalorum deterrimi, Qui, inquit, à bellicis negotijs otium agunt. Barbari nesciunt uti pace.

Equiso quidam interrogatus, quid maxime saginaret equum, Oculum, inquit, regis. Sentiens equum optime curari, si dominus frequenter adsit. Idem uult illud celebre, Frons occipitio prior est.

Nestor apud Sophoclem ad Aiacem se conuictijs incestam inquitur,

76

77

78

79

80

81

82

Parfimonia
fordidaParfimonia
fordida

Otiium

Domini præsentia

Vitia pensat

Ὁὐ μέμφομαι σε, ὁ πᾶν γὰρ εὖ κακῶς λέγεις.

De te queror nil, male loquens facis bene. Aliquid con-
dendum est uiris fortibus, deq; Repu. bene meritis: & bene
pensat lingue uitium, qui facis egregius est.

- 83 Quum Aegyptij qui diu fuerant in praesidio, nec à quo-
quam dimittebantur, conspirassent ut in Aethiopiam se con-
ferrent, ac Psammetichus rex eo cognito, consecutus eos ob-
testaretur, ne patrios deos, uxores ac liberos desererēt, qui-
dam illorum ostenso membro genitali, respondit, Vbiunque
hoc esset, ibi & liberos & uxores fore.
- 84 Olim in diuitum epulis apud Aegyptios unus quispiam
cadauer ligneum, sed quam proxime ad uerum effectum
ostendit singulis dicens, In hunc intuens pota & oblecta,
talís post mortem futurus. Dubites quo animo id fecerim,
utrum ut moderatius fruerentur uoluptatibus cōditionis sua
memores, an auidius, ut pote mox abiuuis.
- 85 Puer quidam apud Platonem educatus, quum ad patrem
ex interuallo redisset, eumq; uidisset effusus ridentem, admi-
ratus dixit, Se tale nihil unquam apud Platonem uidisse.
Tanta res est, iam inde à teneris uirtuti assuescere.
- 86 Rhodius quidam ministro Romani imperatoris multa
uociferanti ferociter, Non curo, inquit, quid tu dicas, sed
quid ille taceat. Loquacitas caret effectū, taciturnitas habet
certiora consilia.
- 87 Aegyptius baiulus gestans quiddam uelis opertum, cui-
dam scijcitanti quid portaret, Ideo, inquit, obuclatum est ne
scires, tu uerò cur curiose uestigas quod occultatum est? So-
lent uestigalium redemptores expiorare sarcinas. Aegyptij
autem dicti sunt ἀχσοφοί.
- 88 Byzanius quidam quum mæchum in uxore deformi de-
prehēdisset, Miher, inquit, quid opus erat Sapratoræ dole-
re?

Sign

Significans femine tam deformi non futurum fuisse qui con-
cumbret, nisi dole conductum. Nunc quum nacta esset gra-
tis adulterum, quid opus erat Sapratoræ marito dare do-
tem, quum esset qui gratis hoc faceret?

Quidam somniarat se uidere ouum ex lecti cubicularis 89
fissis pendens illigatum. Id somnium retulit ad coniectorem.
Is iussit ut eo loco foderet, defossū enim esse thesaurum.
Fodit & inuenit, & argenti paululum detulit ad coniecto-
rem, de auro dissimulans. Tum coniector, Quid? nihilne de
uitello? Somniator inuenerat aurum argento circumdatum
in omni speciem, nec id latuit coniectorem.

Philosophus quidā Pythagoricus à sutore emerat phecā= 90
sis, calceamenti genus, non praeseniibus nummis. Paucis post
diebus redit ad tabernam redditurus pretium, quumq; clau-
sam diu pulsaret ianuam, fuit qui diceret, Quid perdis ope-
ram tuam? Sutor ille quem queris, elatus combustus est: &
addidit iocum in Pythagoricum, Id nobis quidem molestum
est, qui in æternum nostros amittimus: tibi minime, qui scis
futurum ut renascatur. His auditis Pythagoricus treis dena-
rios non inuita manu domū retulit, subinde manu cōcutiens,
uelut de lucro gestiens. Post quum hunc animi affectum re-
prehendisset, redit ad tabernam, & ait sibi: Ille tibi uiuit, tu
redde quod debes: simulq; per clostrum qua se commissura
laxauerat, treis denarios in tabernā immisit, poenas à seipso
exigens improbæ cupiditatis, ne assuesceret alieno. Pruden-
ter ille quidem qui morbo suppullulanti statim occurrit.

Vopiscus in diuo Aurelio refert apophthegma surræ 91
cuiusdam, qui dixerit, In uno annulo bonos principes omnes
sculpi posse. Sentiens, esse magnum imperatorum numerum,
sed in his perpaucos bonos.

Rex quidam, cuius nomen supprimitur, nominari alioqui 92
dign

Nihil de ui-
telloLucri aui-
ditasBonorum
paucitas

Principatus dignissimus, quum ipsi porrigeretur diadema, tenuit di-
sollicita res quandiu manu, dixitq; O nobilem magis quam felicem pane-
num, quem si quis penitus cognoscat, quam multis periculis,
solicitudinibus ac miserijs sit refertus, ne humi quidem iacen-
tem tollere dignetur.

93 Proconsul quidam Romanus in Sicilia conspicatus quenda-
dam adolescentem admodum sui similem, rogauit similiudine
nis causam, quum pater suus nunquam adisset Siciliam, At
Retortus meus, inquit, Romam frequenter accessit. Iocum retorsit Sic-
iocus culus, nihil ueritus secures ac uirgas proconsulis. Similimum
huic dictum in Augusto.

94 Quidam dixit cum qui primus populo Romano dedit
Largitio epulum & congiarium, exitij causam illi fuisse. Vnde Cæsar
Augustus cogitauit aliquando de tollendis huiusmodi largi-
tionibus. Insyncerus fauor est, qui donis emitur, quæ si ma-
nuas, ingens murmur: si tollas, seditio grauis oritur.

95 Philippus Macedonum rex, quoniam plerq; dando perse-
fecit potius quam bellando, iactatum est in illum, Non Phi-
Auro pu- gnare lippum, sed Philippi aurum subegisse Græciam. Ita Plutar-
chus in uita P. Aemilij.

96 Romulus primus urbis Romanæ conditor, legitur uita
fuisse parcissimus. Is ad cenam uocatus, quum ibi minimum
bibisset, eo quod postridie negotium haberet, dicunt illi fa-
miliares, Si ad istum modum bibant omnes homines, uinum
Sobrietas esset uilius. Ille respondit, Imò uerò carius, si quantum quisq;
uolet bibat, nam ego bibi quantum uolui.

97 Porsena demiratus egregium animum Mutij Scæuola,
Clementer qui iratus dextræ suæ quod in stringendo ferro errasset, sic-
culo impositam eam exuri passus est, dixit illi, Reuertere ad
tuos Muti, eisq; refer, te quum uitam meam petteris, à me
uita donatum.

Tarqui

Tarquinius Superbus iam exul factus dixisse fertur, Se 98
tum denique cognouisse quos habuisset amicos fidos, quos
invidos, cum neutris gratiam referre posset. Qui commodi
gratia sunt amici, sublata commodi spe deserunt amicitiam.
Sed amicos secundæ res parant, aduersæ probant.

Horatius rediens ad suos, trium Curiatorum fratrum quos 99
occiderat, spolia gestabat, quorum uni desponsa fuerat Ho- Amor gloriæ
ratij soror uirgo. Illa agnoscens sponsi paludamentum quod
ipsa manibus suis confecerat, soluit crines, ac fletu sponsum
mortuum inlclamat. Horatius sororem gladio transfigit, di-
cens, Abi hinc cum tuo præpropere amore, oblita fratrum
mortuorum uiuig; oblita patriæ. Tantum ualuit amor lau-
dis & patriæ gloria.

Quum Collatinus cum paucis familiaribus ad Lucretiam 100
uenisset à Sexto Tarquinio ui stupratam, quærenti uiro ex
more, fatin salua? Minime, inquit Lucretia: quid enim salui Puditicia con-
mulieri anussa pudicitia? Vestigia alieni uiri Collatine in iugalis
lecto sunt tuo. Sed corpus tantum uiolatum est, animus insons
est, mors testis erit: his dictis cultrum quem abditum habe-
bat in corpore infixit, & collapsa est moribunda.

C. Plautius consul de Priuernatibus qui à Romanis desce- 1
uerant, ad senatum retulit: ac uariantibus sententijs, quidam Liberè
Priuernatum legatos percontatus est, quam poenam uide-
rentur meruisse, Eam, inquit, è legatis urus, quam merentur
qui se libertate dignos censent. Hic consul, Quid, inquit, si uo-
bis poenam remittimus, qualem uobiscū pacem habituri su-
mus? Si bonam dederitis, inquit, & fidelem & perpetuam: si
malam, haud diuturnam.

A Papyrio Cursore uiro impigro equites ausi sunt pete- 2
re, ut pro re bene gesta relaxaret aliquid laboris. Quibus
ille, Ne nihil, inquit, remissum dicatis, remitto ne utique dor- Seuerè
sum

sum demulceatis quum ex equis descenderitis: Hoc non erat remittere laborem, sed equo curando aliquid adimere. Nisi forte sensit quosdam milites deliciores, post equitandi laborem iubere solitos sibi defricari tergum. Hoc operæ Papyrius suis remisit.

3 **Prima coitio** Romani dicebant prima Gallorum prælia plusquam virorum esse, postrema minus quam feminarum: quod primo impetu feroces essent, mox demitterent animos.

4 **Seuerè** Quum exercitus Romanus terga daret Samnitibus, M. Attilius consul equo præuectus ad portam castrorum exiit, ut quicumque miles ad uallum tenderet, siue Samnis esset, siue Romanus, pro hoste haberetur. Quò pergis, inquit, miles? Hic arma et uiros inuenies, nec uiuo consule tuo nisi uictor castra intrabis. Proinde elige, cum ciue an cum hoste pugnare malis.

5 **Animosè** Sagunto à Pœnis contra fœdus oppugnato, Romani legatos misere Carthaginem, in quibus erat Q. Fabius, exploraturos an id publico consilio factum esset. Ad id quum quidam Carthaginensium princeps ferocius respondisset, Romanus sinu ex toga facto, En, inquit, uobis bellum et pacem apportamus, utrum placet sumite: quum Pœni ferocius reclamarent, daret utrum uellet, Romanus effuso sinu, Bellum, inquit, damus. Responderunt Pœni, se accipere, eoq; animo gesturos, quo ille daret.

6 **Victoria dulcis** Martius Coriolanus in bello aduersus Volscos, quum rogaretur ut labore ac uulneribus æger sese in castra reciperet, Non est, inquit, uictoris laborare, moxq; hostem fugientem insectatus est. Victoriæ dulcedo excutiebat omnem molestiæ sensum.

7 Quum ob bene nauatam operam ante prædæ diuisionem è singulis rebus, equis, et captiuis, denos sibi eligere iuberet

tur, insuper et equo pulcherrimo donatus à consule. Letor, inquit, à consule laudari, equumq; fortitudinis præmium lubens accipio, cætera non tam decora quam mercedem non accipiam: suiq; communi reliquorum sorte contentus. Nec aliud extra ordinem petijt, quam ut Volscus quidam uir probus et æquus, quo hospite et amico fuerat usus Coriolanus, non uenderetur captiuus, sed suæ libertati relinqueretur. Huic animo contemptori pecuniæ, et hospitis memori, magis applausum est quam uictoriæ.

8 Quum Coriolanus merito iratus ingrato populo Romano, exitium urbi moliretur, nec à legatis, nec à sacerdotibus exorari posset, Veturia mater una cum uxore filij ac liberis in castra uenit. In cuius complexum quum accurreret Coriolanus, Sine, inquit illa, prius sciam, utrum ad hostem an ad filium uenerim, et utrum captiua an mater in castris tuis sim. Hæc aliq; quum dixisset, matrem complexus, Expugnasti, inquit, et uicisti iram meam. Patriæ te mihi quamuis merito inuisam, huius precibus dono.

9 Attilius regulus, qui fuit primo bello Punico bis consul, dicebat, Neq; fœcundissimis locis agrum insalubrem parandum, neq; effœtis saluberrimum. Frustra salubris est locus, ubi peritur fame. Et frustra fertilis est, ubi non licet uiuere.

10 T. Manlius Torquatus consulatum magno consensu recusauit, excusans aduersam ualeitudinem oculorū, sed instantibus cunctis, Alium, inquit, Quirites querite, cui mandetis istum honorem. Nam si me suscipere cogeritis, nec ego mores uestros ferre, nec uos meū imperium perpeti poteritis.

11 C. Figulus in petitione consulatus repulsam passus est. Id eo grauius tulit, quod patrem haberet bis consulem. Ad huc quum postridie comitiōrum complures uenissent consulendi gratia (nam erat iuris ciuillis peruisissimus) omnes dimisit, ita

Honor potior mercede

Pietas

Salubritas iuncta fecunditati

Seuerè

Ingratitudo

H præ

- Antonium pertractus ait, iube me protinus ad Luculli corni-
pus ductum occidi. Neque enim illi extincto superesse debet,
quum ei infelicis militie autor extiterim.
- 24 C. Furius Crepinus e seruitute liberatus, quum e paruo ad
modum agello largiores multo fructus perciperet quam ex
amplissimis uicini, in magna inuidia erat, quasi fructus pelle-
coret ueneficijs. Quamobrem illi dicta dies est a Sp. Albino
Ciculi. Reus meiuens damnationem, quum in suffragium
oporteret ire tribus, omnia instrumenta rustica in forum at-
tulit, adduxit et filiam ualidam bene curatam ac uestitam,
ferramenta egregie facta, graues ligones, uomeres pondero-
sos, boues saturos, postea dixit, Veneficia mea, Quirities hoc
sunt; nec possum uobis ostendere; aut in forum producere
lucubrationes uigiliasque et sudores. Omnium sententijs ab-
solutus est. Meminit huius et Plinius lib. 18. cap. 6.
- 25 Qu. Flavius apud populum reus actus accusante C. Val-
erio, quum quatuordecim tribuum suffragijs damnatus esset,
proclamauit se innocentem opprimi. cui Valerius aequae cla-
ra uoce respondit, nihil sua referre nocens an innoces peri-
ret. Ea uocem uiolenta reliquis tribus reo conciliauit, itaque
reus quem prostratum credebat, absolutus est.
- 26 Pomponius Atticus in funere matris quam extulit nona-
genariam, ipse natus annos sexaginta septem, gloriatus est,
quod nunquam cum matre in gratiam redisset, nunquam cum
sorore fuisset in similitate, quam prope aequalem habuit. Hanc
uocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos. Plus au-
tem est non redisse in gratiam, quam non fuisset in similitate.
Matrem nunquam offenderat, inter ipsum et sororem etiam
quid incidit offensarum, nunquam exierunt in similitatem,
quae tamen inter fratres et sorores frequenter acerrime so-
lent existere.

Am

- Amissa classe circa Siciliam, Poeni de pace cum Romanis
ineunda consultabant. Amilcar negabat se audere ire ad con-
sules, ne idem accideret ipsi a Romanis, quod Poeni fecerant
Cornelio Asinae consuli, cui legato catenae sunt iniectae. Hana-
no melius sentiens de fide Romana, profectus est. Cui libe-
rius exponenti causam tribunus militum mutans dixit, Et
illi posse accidere, quod accidisset Cornelio consuli. Hic
interque consul tribuno silere iussit, isto, inquit, metu Hanno te
fides nostrae ciuitatis liberat.
- Samnitibus consultantibus quid de legionibus Romanis
apud furcas Caudinas inclusis fieri deberet, Herennius Pon-
tius suauiter inuolante dimitterentur. Postero die eadem de-
re consultus, respondit ad unum usque delendas. Sentiens aut
clementer magno beneficio demerendos hostes, aut irrepaa-
rabili iactura uires illorum commuendas. Neutrum se
quutus est exercitus, sed sub iugum missos contumelia ma-
gis illos in se prouocauit.
- M. Bibulus in Syria duos egregie indolis filios amisit a
Gabinianis militibus Aegypti occisos. Horum interfectores
Cleopatra ad illum uinctos misit, ut in eos pro arbitratu suo
animaduerteret: at ille eos protinus intactos ad Cleopatram
reduci iussit, dicens eius uindictae potestatem non suam, sed
senatus esse debere.
- C. Sulpitius Gallus uxorem repudiauit, quod aperto ca-
pite fuisset foris, Lex, inquit, tibi meos unius praesinit ocu-
los, quibus formam tuam approbes, his ornamenta compa-
rato, his esto speciosa, alijs uelle uideri formosam, in suspicio-
ne et in crimine haereat necesse est.
- Tiberio senatum ingrediente, surgens adulator quidam
exclamauit, esse libere loquendum, nec reticenda quae ad Rem-
publicam attinerent. Erectis ad hanc uocem omnibus, ipso
etiam

H 3

etiam

Fides ostium
legatis serua-
ta

28

Hostis aut
perdedus aut
demerendus

29

Moderate

30

Seueritas in
uxorem

31

Adulans liber-
tas

iudicijs. Sed quum Lucius Torquatus, homo subagressibus
 & infestis moribus, quum apud concilium de causa Sylle
 quereretur, non iam histrionem illum diceret, sed gesticulat-
 tricem, Dionysiamq; notissimæ saltatrice nomine compel-
 laretum uoce molli demissaq; Hortensius, Dionysiam inquit,
 Dionysia malim equidem esse, quàm quod tu Torquate
 ἀγροδίας, ἀγροδίας, ἀγροδίας, id est, inelegans, aggressus,
 aditu difficilis. Periculose maledicit alteri, cui uel idem uel
 simile, uel diuersum, sed deterius uitium potest obijci.

43 Idem gloriari solet, quod nunquam bello ciuili interfuisse
 set. Refert M. Tullius epistola ad Cælium lib. 2.

44 L. Crassus orator de Menenio homine prælongo dixit,
 Prælongi quod quoties in forum descenderet, caput ad Fabij fornitem
 offenderet. Iocus est ab hyperbole. Nam arcus Rome tam
 alti sunt, ut uix hasta possis contingere curuaturæ summum.

45 Idem Censor Cn. Domitio collegæ exprobranti quod ob
 Retortum murenam in uiuario mortuam lacrymasset, At tu, inquit,
 quum uxores tres extuleris, nullam emisisti lacrymam. Scit
 retorsit conuicium. Notauit illum quasi curasset uxorum
 mortem. Et alioqui turpius est, in uxoris funere non flere,
 quàm ob murenam emittere lacrymas.

46 Idem Cn. Domitius L. Crasso collegæ exprobrauit quod
 censor tanti habitaret, eo quod in porticu domus haberet co-
 lumnas hymettias, pro domo eius milia nummum idem idem
 promittens. Crassus ut erat præsentis ac festiuo ingenio, ro-
 gauit collegam quanti ipse domū suam æstimaret. Is respon-
 dit, Sexagies sestertio. Rursum Crassus, Quanto igitur, in-
 quit, eam minoris æstimas, si decem arbutulas succidero? Et
 fuerunt loti patula ramorum opacitate lasciuæ. quum Domi-
 tius respondisset, tricies sestertio. Vter, inquit Crassus, no-
 strum luxuriosior, ego ne, qui decem columnas centum mi-
 libus

Crimen re-
 tortum

libus nummum emi, an tu qui decem arbutularum umbram
 tricies sestertiim æstimas? Ita est ingenium hominum, ad
 aliena uitia perspicax, ad sua cæcum.

Lucius Philippus consul L. Crasso summæ dignitatis & 47
 eloquentiæ uiro, manum iniici iusserat, eo quod uocem illius Potestas
 indigne ferret, qua dixerat, sibi alio senatu opus esse. At præta
 Crassus reiecto lictore, Non es, inquit, mihi tu Philippe con-
 sul, quando ego tibi non sum senator.

L. Crassus Mummium cognomento Diuisorem, dixit ita 48
 sibi nomen inuenisse in campo Martio, quemadmodum Neos
 ptolemus inuenerat ad Troiam. Ex nomine
 iocus

L. Crassus cuidam roganti num molestus esset illi futurus 49
 si bene mane ante lucem ad eum ueniret, cum respondisset, Festiuiter
 non eris molestus, & ille subiecisset, Iubebis igitur te susci-
 tari? Crassus, at tu certe negas te fore molestum. Venire
 non erat molestum, sed suscitari molestum. At percontator
 hoc ipsum quærebat, an si mane ueniret consulturus, futurus
 esset molestus. Crassus per iocum sic interpretatus est, ut si
 ueniret mane, ne molestus esset.

Idem apud Perpennam iudicē defendebat Aculeonē, quem 50
 accusabat L. Aelius Lamia homo deformis. Is quū interpel- Irrisio
 laret odiose, Audiamus, inquit Crassus, pulchellum puerum.
 Huic dicto quum esset arriusum, Ingenium, inquit Aelius, ipse
 mihi fingere potui, formam non potui. Tum Crassus, Audia-
 mus igitur, inquit, disertum. Multo arriusum est uehemētius.

L. Porcius Nascia quum ex more conceptis uerbis à Ca- 51
 tone censorē rogaretur, habes ne uxorem ex animi tui sen- Iocus intem-
 tentia? Habeo, inquit, at Hercle non ex animi tui sententia. pestius
 Verum ob eum iocum intempestiuum multa illi dicta est.

Scipio Nascia quum ad poetam Ennium uenisset, eiq; ab 52
 ostio quærenti Ennium, ancilla dixisset eum domi non esse, Lepidē

H 5 Nascia

Nasica sensit illam hoc domini iussu dicere, & illum intus esse. Ac tum quidem dissimulans abiit. At paucis post diebus quum ad Nasicam uenisset Ennius, eumq; à ianua quæreret, exclamat ipse Nasica, se domi non esse. Tum Ennius, Quid Ego, inquit, non agnosco uocem tuam? Hic Nasica, Ne tu homo es impudens, ego quum te quærerem, ancille tuæ ereda didi, tu mihi non credis ipse.

53 **Ocium inuitale** Idem Nasica quibusdam dicentibus, res Romanas iam in tuto esse, extinctis Carthaginiensibus, & Græcis in seruitutem redactis, Immo, inquit, nunc demum summo in periculo sumus, posteaquam nulli supersunt, quos uel timeamus, uel reueremur. Sensit inimicos per occasionem utiles esse nobis per quos non licet impune securæq; negligentem esse.

54 **Iocus interpe-** Idem cum adilitatem curulem adolescens peteret, ac in candidati solent, manum cuiusdam opere duratam prensaret, rogauit hominem, num manibus ambularet. Hoc dicto rusticane tribus suspicantes, sibi exprobratam paupertatem, effecerunt ut repulsam ferret. Tantū obsuit iocus interpestiuus.

55 **Impudicitia** In Gallico triumpho, milites hos uersiculos iactabant in Cæsarem,

Vrbani seruate uxores, macchum caluum adducimus.
Auro in Gallia stuprum emisti, hic sumpsisti mutuuum.
Notabant quod in prouincia agens alienas uxores auro cor-
rupperit, Romæ non emerit, sed mutuū sumpsit, quod uxor
ipsum male audiret de Clodio. Nisi forte quiddam obscœnius
intelligi uoluerūt. Nam Suetonius aliquanto post commemo-
rat, quod Curio pater in oratione quadam appellat illum,
omnium mulierum uirum, & omnium uirorum mulierem.

56 **Veritas in ma-** C. Gracchus ad quandam Cornelie matri obrectantem, rem
Tu, inquit, Corneliam uituperare audes quæ Tiberium peperit? Et adiecit, Qua fronte te Cornelie comparas, an tu pepe-

peperisti ut illa? Atqui nemo ciuis ignorat, diutius illam sine uiro fuisse, quam te uirum. Is in quem hæc dicebantur, male audiebat de mollitie.

Populus Romanus Carbone pollicente quippiam, & ad-
57 dente iusturandū cum execratione, populus uicissim iurauit, si illi non credere. Probis uiris & iniuratis habenda fides, Diffidentia
leuibus ne iuratis quidē. Refertur ad id uersus Menædicus:
Ἰπποκρίτης ἐστὶν ὁ πειθόμενος τῷ λόγῳ, ἔστι λόγος. Id est,
suadet loquentis uita non oratio.

Silenus senex, à Mida captus, rogatus est quid esset homi-
58 ni optimū: diu silentium tenuit, tandem adactus ut diceret, Vita misera respondit, Optimū esse nunquam nasci, proximum quān-
ocysime aboleri, atque hoc pretio dimissus est. Huius dicti, preter alios meminit Ouidius libro Metamor. II.

Iulij Drusi ædes Publicæ pluribus ex partibus patebat 59
uiciorum prospectui. Hoc incommodū sibi se quinq; ta-
lentis correcturum pollicebatur, effecturumq; ne pars ali-
qua esset obnoxia prospectui, Tum Drusus, Decem, inquit, Vita pura
dabo, si talem reddas domum meam, ut undiquaque pateat
omnium oculis, quo non uicini tantum, sed omnes ciues per-
spicere possint quomodo domi meæ uiuatur.

M. Seruilius dissuasurus legē quam ferebat M. Pinarius, 60
dic mihi M. Pinari, inquit, si contra te dixerō, num mihi ma- Maledicus
ledicturus es, ut ceteris soles? Ut sementem, inquit Pinarius, male audit
feceris, ita & metes: per allegoriam mimitans illum male au-
diturum, si malediceret.

Libo cum Seruilio Galbæ dixisset, quando tandem Galba 61
exibis de triclinio tuo? mox audiit, quum tu de cubiculo alie Retortū con-
no. Libo notauit Galbam, quod L. Scribonio trib. plebis iu- uicium
dices ferret familiares suos, & conuiujs corruptos. Galba
uicissim illum notauit adulterij.

Cele

- 62 Celebratur & Glaucia dictum in Metellum, Villam habes in Tiburte, cortē in palatio. At cors uille solet esse contigua. Notauit autem illum, quod multos sibi cibo largitionibusq; deuinciret, quod idem alijs uerbis Libo obiecit Galba. In corte aluntur animalia domestica.
- 63 Quum Sextus Titius se Cassandram esse diceret, ob coniecturam opinor, quod illa esset fatidica, Multos, inquit Antonius, posses Aiaces tuos Oileos nominare: notans illius impudicitiam. Nam Ajax Cassandram de templo Palladis raptam ui constuprauit.
- 64 Quum Gallus qui testimoniu ferebat contra Pisonē, dixisset innumerabile pecuniā Magio praefecto datam, idq; Scaurus tenuitate Magij redargueret, Erras, inquit, Scaure, ego enim Magium non conseruasse dico, sed tanquam nudus nunc legeret, in uentrem abstulisse. Correxerit sermonem suum Gallus, sed ita ut crimini corruptelae crimen adderet luxuriam.
- 65 M. Cicero, M. Tullij pater dicebat Italos similes esse Syrorum uenalium, quorum ut quisq; sciret optime Graece, ita esse nequissimū. Senties unā cum literis Graecorū mores ad Latinos demigrare. Vnde q; M. Tullius fuit iniquior Graecae nationi, propemodū uideri possit illi fuisse hereditariū.
- 66 Testio Penario mos erat in dicendo mentum intorquere. Is quum aduersarium urgeret, ut diceret si quid uellet, Dicam, inquit, si nucem fregeris.
- 67 Huic simillimum est quod de Vespasiano patre narrat Suetonius, quū scurrā multa in alios iacientē, prouocasset ut in se quoq; diceret aliquid, Dicā, inquit, ubi uentrem exonerare desieris: alludēs ad formam Caesaris, qui faciē habebat nitentis. In cuiusmodi hominem iocus extat Martialis, Vtere lactucis, ac mollibus utere maluis, Nam faciem durum Phœbe cacantis habes.

C. Fa

C. Fabritius P. Cornelium hominē ut putabatur aurum 68 & furacem, sed egregie fortem ac bonum Imperatorem, suo suffragio fecerat cōsulem. Huic quū Cornelius ex more gratias ageret, quod immemor similitatis ipsum fecisset consulē, bello praesertim magno & graui, Nihil est, inquit, quod mihi gratias agas, si malui cōpilari quam uenire. Cōpilamur mihi gratias agas, si malui cōpilari quam uenire. Cōpilamur nate sperabat fore, ne Romani uenirent in manus hostium.

Compilari
Venire

Scauola Septumleio Anagnino, cui pro capite, C. Gracchi, aurum erat repēsū, roganti, ut se in Asiam praefectum duceret, Quid tibi uis, inquit, insane? tanta malorū est multitudo citiū, ut tibi hoc confirmem, si Romae manseris te paucis annis ad maximas pecunias esse peruenturū. Notauit auaritiam hominis, praefecturam non ob aliud ambientis, nisi ut spoliaret prouinciales, ac ludens finxit, id citius cosequuturum Romae, hoc dictū Fannius in Annalibus adscribit Africano Aemiliano, qui dictus fuerit iron.

Qu. Scauola Publij filius, quum postulasset ut fundus, cuius iura emptor erat, sibi semel indicaretur, idq; fecisset ueditor, Iuste dixit se pluris aestimare, & adiecit pretio centum millia. Exemplum integritatis uix hoc seculo credibile.

C. Publicius solitus est dicere P. Nummium, cuius temporum hominem esse. Sentiens illum dexteritate facilitateq; ad omnem uitae statum esse accommodum. Eodem sensu Polionem Asinium omnium horarum hominem legimus. Et Tiberius Caesar duos familiaris ab ipso dilectos omnium horarum amicos uocare solet.

Africanus censor tribu mouebat Centurionē, qui in Pauli pugna non adfuerat: ille quum diceret se custodiae causa in castris remāsisse, rogaretq; quur ab eo notaretur. Non amo, inquit Africanus, nimium diligētes. Disimulauit Centurio-

nis

- nis ignauam, & accusauit nimium diligentem custodiam.
- 73 **L**inius Salinator quum Tarentum amisisset, arcem tamen retinuit, multaq; ex ea praelia præclare gessit. Quum autem post aliquot annos Fabius Maximus id oppidum recepisset, rogauit eum Salinator, ut memnisset se opera ipsius Tarentum recepisse. Quid ni, inquit Maximus, memnuerim? Numquã enim ego recepisseni, nisi tu perdidisses. Iocus hinc est, quod Maximus diuersum ex alterius uerbis excepit, quum ille uolebat. Refert M. Tullius lib. de Oratore 2. & Plutarchus in uita Fabij Max. tametsi hic M. Lucium appellat, nec addit Salinatoris cognomen.
- 74 **I**dem quum bellum aduersus Asdrubalem gesturus urbem egrederetur, monitus est à Fabio Maximo ne prius cum hoste conferret, quam uires animumq; illius cognosceret. Respondit se primã quanq; occasione pugna arrepturũ. Percontantibus, quid ita properaret, ut quã celeritate, inquit, aut gloria ex hostibus uictis, aut ex ciuibus prostratis gloriã diũ capiam. Virtus est, in sermone hominis inter se partite sunt, illa triumphũ audax, hæc iniuste damnationis mentio.
- 75 **M**ancia quum audisset Antonium censorem, cui male uolebat, à M. Duronio de ambitu postulatum, Aliquando, inquit, tibi tuum negotium agere licebit. Censores in aliorum mores inquirunt, at qui reus est, habet ex se quod agat.
- 76 **Q**u. Opimius cõsularis qui esset adolescentulus male audiuit. Is Aegilio homini festiuo, qui uidebatur mollior, uerax, sic exprobrauit mollitiem. Quid tu Aegilla mea, quando ad me uenies cum tua lana & colo? Lepide retorsit Aegilius. Non pot. inquit, audeo, nam me ad famosas uentui mater accedere. Alter simulabat orationẽ uelut ad feminam, alter accepta persona simulatonem uertit in irrisionem.
- 77 **I**nter salsa commiciorat & illud M. Tullius ex Neniõ

Ex uerbis aliter exceptis

Ab imitatione personarum

- apud quem filius dicit patri, Quid ploras patere isq; respon- Submorofus
det, M̃rum ni cantem, condemnatus sum. Indignatur senex iocus
submorofus rogari quur ploret, quasi damnatus magis can-
tare debuisset. Perinde quasi si quis interroget egrotum:
quur suspiras, aut quur decumbis?
- 78 **S**caurus accusabat Rutiliũ ambitus quum ipse consul esset
filius, ille repulsam tulisset, & in tabulis eius ostendebat literas
A P P R, easq; sic interpretabatur, Actum fide P. Ruti-
lij. Contra Rutilius dicebat illis significari, ante factum, post
relatum. Tum C. Caninius eques, qui Rutilio aderat exclama-
uit, Ne uirum illis literis declarari. Quũ Scaurus dixisset, quid igitur festiuiter in ipsam torsit, Aemilius fecit, ple-
tilium Rutilius. Probabilius enim erat illum ambitum com-
mississe qui obiituerat, quam qui repulsus erat. Simile quid-
dam memoratur de Beda, quem Venerabilem dicunt. Huic
Romanam profecto quum ostendissent has literas saxo inscul-
ptas S. P. Q. R. quibus significari uolunt, Senatus populusq;
Romanus, ac uelut hospes rogaretur, quid sibi uellent ille
literas dissimulans dixit, Stultus populus querit Romanam.
- 79 **M**. Scaurus quum pro rostris accusaretur, quod à Rege
Mithridate ad prodendam Rempublicam pecuniam accē-
pisset, ita causam suam egit, Iniquum est Quirites, quum in-
ter alios uixerim, apud alios me rationem uitæ reddere. Sed
tamen audebo uos interrogare: Varius Sacronensis ait. M.
Aemilium Scaurum mercede corruptum populum Romanum
prodidisse, M. Aemilius Scaurus huic culpæ se affinem
esse negat, utri creditis? Noninato tantum actore & reo
populus accusationem repulit.
- 80 **C**. Memmius quum accusaret Bestiam reum, cui patronus
erat Scaurus, ac forte finus quoddam duceretur, Vide, in-
quit, Scature, mortuus rapitur, si potes esse possessor: no-
tans

Literarum interpretatio

Autoritas personarum

tans Scaurum, qui male audiebat quod Phrygionis Pompeij bona sine testamento possideret.

81 *Ab inexpectato* Quum Silus testis læsisset Pisonē reum, cui Crassus aderat, prolato crimine, quod se in eum dictum audisse dicebat. Potest fieri Sile, inquit Crassus, ut is unde te audisse dicit, iratus dixerit. Annuit Silus. Potest etiam, inquit, fieri, ut tu non recte intellexeris. Quū id quoq; toto capite annuisset Silus, ut se Crasso daret, subiecit Crassus, Potest etiam fieri, ut omnino quod te audisse dicit, nunquam audieris. Hoc adeo præter expectationē, ut Silum testem omnium risus obrueret.

82 *Ex iisdem uerbis retortum* C. Lælius cuidam malo genere nato, obijcanti sibi quid indignus esset suis maioribus. At Hercule, inquit, tu tuus dignus es. Id si dicas bono uiro ex bonis prognato, laus est: in malo ex malis prognato, graue conuicium est.

83 *Irrisio retorta* M. Cincius quo die legem de donis ac numeribus tulit, Centoni prodeunti, ac satis contumeliose interroganti, quid fers Cinciole? Ut emas, inquit, si uti uelis: notans illum quod donatis et commodatijs rebus uti gauderet. Allusit autem ad illud decantatum in primis, emere malo quod rogare. Ad hæc, amphibologia est in uerbo: ferre: fert enim qui promulgat legem, et fert qui portat aliquid uenale.

84 *Ab impossibili* M. Lepidus quum in campo sese exercentibus ipse in herba recubisset, Vellem, inquit, hoc esset laborare. Huius generis est Terentianum illud, Quam uellem mos esset amicis etiam noctu operam dare. Optat enim adolescens quod fieri non potest.

85 Quum M. Lepidus censor M. Antistio Pyrgensi equum ignominie causa ademisset, et amici uociferantes quærent, quid ille patri suo responsurus esset, quur ademptum sibi equum diceret, quum optimus colonus, parcissimus, modestissimus ac frugalissimus esset, Dicit, inquit, me nihil horum crede

credere. In simili argumento lusi Augustus, sed ciuilius, dic me tibi displicuisse.

Pomponius uir insignis multis uulneribus in bello acceptis, quum ad Nitibridatem adductus ab eo quæreretur, an si curaret eum, uellet sibi esse amicus. Si tu, inquit, Romanis amicus fueris, me quoq; amicum habebis.

86 *Fides erga patriam* Spurina aruspex admonuit C. Casarem, caueret discrimē ingens quod ultra Calendæ Martias non proferretur. Eo die quum iret in senatum, Spurine forte obuio, Quid ais, inquit, nonne uenere Calendæ Martiæ? Venere, inquit, sed nondum præteriere. Nam eodem die cæsus est Cæsar.

87 *Diuinatio* Spartaco in Crassum omnes mouētī copias, quidam equum dono obtulit. At ille, Si uicero, inquit, plurimos ex hoste equos habiturus sum. Si uictus fuero, nec hic mihi futurus est usus: simulq; cum dicto equū gladio transuerberatū intererunt.

88 *Barbaricè* Quum Pompeius graui laboraret inuidia propter immo- dicam potentiā, et ob uulnus fascia linea tibiā uinctā haberet, dixit aliquis, quid refert ubi gestet diadema, in capite an in crure? Nam candidum amiculū olim erat insigne regum.

89 *Potentia inuidiosa* Quoniam Fabius contendo eludebat hostem, quum Marcellus uiribus urgeret Annibalem, ille dictus est clypeus Romanorum, hic ensis: quod illi præcipuū studium fuit, ne quid cladis acciperent Romani, alteri ut hostem perimeret.

DIVERSORVM GRAECORVM APOPHTHEGMATA.

Antus amicorum Alcibiadis unus, eum ad cœnam rogat: ille recusauit, sed domi bene potus cum famulis comesabatundus irrupit, stansq; ad ostium cœnaculi iussit famulos

uasa diripere, & ad suas aedes deferre, qui serè dimidium affortarunt: alijs conuiuis Alcibiadis uolentiam superbiam criminantibus, Anytus dixit, illum humaniter egisse, cui quum totum auferre licuerit, dimidium ipsi reliquisset.

92 *Institutio* Hippomachus aliptes quum aliquando uideret adolescentes quos exercebat, e foro carnes effertentes, dicebat, se procul agnoscere suos esse discipulos: quòd institutio reuocata in omnibus dictis ac factis hominis.

93 Quibusdam laude uehementibus procerum quempiam, ac praelongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamen idoneum, Sanè, inquit, si pendens in alto corona esse detrahenda.

94 *Turba sine duce* Demades orator uita defuncto Alexandro dixit, se uidere exercitum Macedonum principe orbatum, Cyclopi similem. Sentiens turbam militum, nisi adsit dux cordatus ac uigilans, nulli esse usui. Quemadmodum Polyphemus adempto oculo, frustra uastum corpus ac uires habebat immanes.

95 *Arte tractata plebs* Idem questor, populo huic persuaso ut ijs qui ab Alexandro descuerat, trirèmes auxiliares mitterent, iubentibus, ut illico pecunias depromeret, Parata sunt, inquit, pecunia, & uiri Athenienses, quas in congios deposueram, ut singuli minime dimidium acciperetis. Verum si has mauultis in humum usum erogari, per me quidem ut uestris sicuti libet utamini licet. Hoc sermone fregit impetum populi, nolentis illa distributione spoliari. Sic interdum ut indomita belua, arte ad meliora consilia auocandus est populus.

96 *Sobrietas* Prandens apud Phocionem, quum apparatus admodum tenuem uideret, Demiror, inquit, ô Phocion, te Rempublicam administrare, quum possis ad istum prandere modum. Errans, & quòd lucri tantum causa putaret ad eundem Rempublicam, & quòd luxum probaret in eo, cui maxime conuenire

bat sobrietas: Sed Demades alios è suis moribus aestimabat. Erat enim & pecuniarum auidus, & luxui deditus.

Quum uidisset Philippum largius potum cum amicis 97 passasse per mediam capitiuorum turbam, eisq; petulanter exprobrasse suam calamitatem, libere dixit, Quum ô rex fortuna tibi Agamemnonis personam imposuerit, non pudet te factis agere Therfiten? Ea uox totum regem in diuersum uite genus immutauit.

98 Quum Athenienses uellent Alexandro diuinos honores decernere, Videte, inquit, ne dum caelum custoditis, terram amittatis. Alexander enim ambiebat monarchiam. Absurdum autem erat eos sic alium donare caelo, ut ipsi terra sua pellerentur.

99 Iocari solet in Demosthenè, quòd ceteri quidem oratores dicerent ad aquam, ipse uero & scriberet: taxans eum quòd nunquam nisi de scripto diceret, tum esset & de potione. Contra Demades ut largius bibebat, ita ualebat extemporali distributione. Rhetores olim dicebant ad clepsydram.

100 Onomademus Chius posteaquam aduersam factionem superasset, quibusdam censentibus omnes diuersae factionis urbe pellendos, negauit expedire, dicens se uereri, ne omnibus inimicis ad unum eiectis, inter amicos existerent dissidia. Sentiens sic esse multorum ingenium, ut si desint inimici, in quos nature malitiam exercent, amicos impetant.

1 Simonides Pausaniae Lacedaemoniorum regi subinde de rebus à se gestis gloriam, tandem & Simonidem per irrationem hortant, ut aliquid sapienter ipsum admoneret, Moneo, inquit, ut te memineris hominem esse.

2 Idem reprehendentibus quòd ad questum scriberet, iocari solet, sibi duas arcas esse domi, alteram pecuniae, alteram gratiarum: priorem se reperire plenam, alteram semper uacuum.

3 Idè quòd ceteros laudando uenaretur, ut aliquid darent,

- Stupidi interrogatus quur non & Thessalos captaret, Stupidiores sunt, inquit, quam ut à me falli possint. Qui querunt cui imponant, ad stupidos eunt. At qui tam erant stupidi, ut nō sentirent ingenium poematum illius, nec tangerentur amore nominis in posteros transmittendi, non poterant ab illo falli.
- 4 Callidè Idem interrogatus quam ob rem, quum esset extrema senectutis, tamen attentus esset ad rem, Quoniam, inquit, malim moriens inimicis relinquere, quam uiuus carere amicis: taxans instabiles hominum amicitias, qui consequuti quod uolunt, negligunt amicum, iidem dum sperant, obseruiunt.
- 5 Integritas Lycurgus orator obijciente quodam, quod se pecunia redemisset à calumnia, nō est inficiatus, sed clarissima uoce populum appellans, Bene habet, inquit, uiri Athenienses, quum doquidem tot annos in Republica uersatum dedisse me non accepisse pecuniam criminantur obrectatores.
- 6 Eloquentia certamen Thucydides ab Archidamo Lacedemoniorum rege interrogatus, uter esset in palestra superior, ipse an Pericles. Posteaquam, inquit, ego hominem pugnando deiici, ille se negat cecidisse, itaq; uincit, & spectatores à sua sententia deijcit: sentiens se bonis rationibus esse superiorem, sed Periclem eloquentia uincere, & quocunq; uellet agere multitudinem. Nam Thucydides uir præpotens diu in administranda republica aduersatus est Pericli. Eam contentionem Archidamus palestram appellauit.
- 7 Pietas in parentes Darjo totius regni uiribus subinde impetum faciente, Scythæ paulatim cedentes, ad ultimas solitudines peruenerunt. Interrogati tandem ab eo quem fugiendi finem essent facturum, responderunt se nec agros, nec uillas, nec urbes pro quibus dimicarent habere: ceterum quum ad parentum suorum monumenta peruentum esset, tum deniq; sciturum Darium, quomodo Scythæ soleant præliari.

Alex.

Alexander statuerat Lampfacum diruere. Ad id tendenti 8 quum Anaximenes Alexandri præceptor ueniret obuiam extra muros deprecaturus suæ ciuitatis perniciem, Alexander suspicans quid esset petiturus, iuro, inquit, me non facturum quod petit Anaximenes. Tum Anaximenes, Peto, inquit, ut Lampfacum diruas. Captus erat Alexander, & iure iurando compulsus est seruare, quos demoliri statuerat.

Alexander consulto oraculo monitus est, ut eum qui sibi 9 portâ egresso primus occurrisset interfici iuberet: occurrit agaso, iussus est arripi. Roganti quid commeruisset, responsum est ita iussisse deum. Si ita est, inquit, ô rex, aliud designauit oraculum. Nam asinus tibi prior occurrit. Agaso enim sequitur asinum ut impellat, alioqui non secuturum. Alexander delectatus hoc commento, asinum pro homine occidit.

Amasis Aegypti rex ab amicis admonitus, quod perfusus 10 elus negotijs forensibus potaret, omniq; uoluptatum genere solueretur, respondit, Qui arcus habent, eos non intendere nisi quum opus est: quos si semper intendunt, rumpendos esse, ac ne tum quidem fore usui, quum exigit usus. Ita qui nulla relaxatione curas suas soluunt, aut mente captos, aut corpore male affectos euadere.

Conspiciens quendam amisso filio lugentem, Si tunc, inquit, quum nondum esset, non dolebas: nec nunc quidem doleas quum non est.

Psammitus Aegyptiorum rex à Cambyse regno pulsus 12 est. Eius filiam ancillari ueste indutam cum aliquot nobilium uirginibus Cambyses mitti iusserat ad hauriendam aquam, ut hoc spectaculo parentum captiuorum animos discrucia-ret. Ceteris indignè ferentibus, solus Psammitus demisit oculos. Mox iussit duci filium illius cum alijs plurimis eiusdem ætatis, uinctis ceruicibus & ore frenato. Atq; hoc etiâ

ſpectaculo ſolus ꝑſammenitus ad lacrymas commotus non eſt. Idem quum uidiffet familiarem quendam exutum opibus mendicantem obambulare, hoc ſpectaculo adeo commotus eſt, ut ingenti fletu hominem amicum compellens; caput ſuū barbarico more cederet. Ea re cognita, quum Cambyses per nuntium cauſam ſciſcitaretur, quur in liberorum calamitate tacitus, unius ſeniculi calamitatem tam impotenter ferret, reſpondit, Fili Cyri, domeſtica mala grauiora ſunt, quam ut lacrymas recipiant: at amicus deplorandus erat, qui e multis opibus ad ſummam inopiam redactus eſt, idq; in extremo ſeneſtutis limine.

Fortiter
Amanter

13 Cræſus Lydorum rex à Cyro captus, hoc argumento pacem bello prætulit, quòd pacis tempore filij ſepelirent patres, in bello contrà, patres ſepelirent liberos.

14 Idem quum uideret Cyri milites per urbem captam diſcurrerentes, percontatus eſt Cyrum, quid agerent. Quumq; is reſpondiſſet, diripiunt urbem tuam, opesq; tuas populantur. Nequaquam, inquit, ò rex, nihil iam hic meum eſt, tuum eſt quod diripiunt. Ea uox commouit Cyrum, ut ſuos à diræptione reuocaret.

15 Quum Cambyses ſe cum patre Cyro conferret, amicus illum patre præſtantiorem affirmantibus, Cræſus reſpondit, illum nondum patri æquandum, qui nondum reliquiſſet ſiſtium. Sentiens & hoc eſſe non inſimum erga Rempub. meritum, ſi non ſolum ipſe te præſtiteris egregium uirum, ſed aliquem tui ſimilem gignas educesq; patriæ.

16 Megabyzes quum apud Helleſpontios agens audiſſet quòd Chalcedonij decem & ſeptem annis urbem condidiſſent ante Byzantios, dixit Chalcedonios id temporis fuiſſe cæcos, qui quum adefſet locus urbi condendæ multo commodior, deteriorem elegiſſent. Hoc dicto ſcribit Herodotus

Mega

Megabyzen apud Helleſpōtios immortalē ſui memoriā reliquiſſe. Quod ſi uerū eſt, erat tū tēporis mira dictorū caritas.

Simonides interrogatus utrares eſſet optabilior, diuitiæ an ſapientia, Dubito, inquit, ut qui uideam ſapientes frequentare diuitum fores: innuens philoſophos uerbis quidem contemnere diuitias, ſed re tamen eas captare.

Euripides, quum populus Athenienſis tumultuaretur, offenſus ſententia quadam in illius tragædia quæ tum agebatur, & autorem efflagitaret ut eam mutaret, progreſſus in ſcenam dixit ſe ut populum doceret, non ut ab eo diſceret, fabulas ſolere componere: Eruditio ſibi conſcia contempti multitudinis iudicium.

Idem apud Alceſtidem tragædiarum ſcriptorem aliquando queſtus eſt, quòd ſummo tridui labore adnixus non potuiſſet niſi tres uerſus abſoluere. Contrà Alceſtidi gloriante quòd ipſe per facile cētum abſoluiffet uno die, At tu, inquit, ad triduum modo, mei in omne æuum duraturi ſunt.

Euripides cuidam dicenti, Carmen condidiſti ex modis ad tripudium accommodis, alio dictum hoc ridente, Ni ſtupidus eſſet, inquit, non riſiſſet, quòd res ſerias Lydijs modis temperarim. Lydij modi laſciuiores ſunt. Porrò que per ſe triſta ſunt, ea decet arte exhilarare. Refert hoc Plutarchus in libello περὶ ἀνείκελων. Quum Euripides choream agentibus ſuccinuiſſet cantionem quandam modulatam, unus illorum riſit. Cui poëta, Ni ſtupidus eſſes & expers affectuum, handquaquam riſiſſes me canente Mixolydium.

Alexis poëta Callimedontem rhetorem, ut delicijs deditum taxauit hijs uerſibus:

Ἵπὲρ πάσης μὲν αἰῶς τις ἀποθνήσκειν θέλει,

Ἵπὲρ ἢ μήσης, καλλιμέδων ὁ κάρατος.

Pro patria uel quilibet uelit mori.

Luxus

I 4

At

At metrae amore, Callimedon solus cupit.

Perit Latinis ioci gratia, nam μάτρα patriam significat, μήτρα non matrem, sed uulvam aut piscem sonat. Pisces olim erant in delicijs.

22 Cuidam uidenti ipsum iam senio fessum ægre lenitèq; incedere, ac roganti quid ageret, Paulatim, inquit, morior, sine pedetètim morior. Significas senes nō uiuere, sed lente mori.

23 Menander centum & quinque fabulas scripsisse traditur, ex quibus tantum octo uicit. Itaq; quum à Philemone longè impari, fauore populi septennumero uinceretur, fortè illi factus obuiam dixit, Quæso Philemon, bona uenia dic mihi, quum me uincis, non erubescis? Victi solent erubescere, at se uincere Menander iudicabat erubescendum.

24 Philoxenus poëta quum audisset suos uersus à laterarijs perperam recitari, lateres ipsorum comminuit dicens, Vos mea corrumpitis, ego uicissim uestra.

25 Philippides poëta comicus Lysimacho cum primis charus fuit ac familiaris: cui quum Lysimachus offerret libertatem suam, diceretq;, Quid uis tibi impartiam rerū mearum? Quodcumq; uoles, inquit, modo ne arcana quippiam significans esse periculosum nosse magnatum arcana, quorum si quid effuias, actum est de capite: quanquam & alioqui solent odisse conscios eorum quæ nolint efferi.

26 Actius poëta interrogatus quum non ageret causas, quum in tragœdijs optimè tractaret argumenta. Quoniam, inquit, in tragœdijs ea dicuntur quæ ipse uolo, in foro aduersarij dicerent quæ minime uellem. Idem fit in dialogis, ubi qui scribit opus, unicuiq; tribuit orationem qualem putat esse commodam, in iudicijs secus fit.

27 Antigenides Thebanus Ismenia discipulo quum scite canens populo minus probaretur, Mihi, inquit, cane & Musis

admonens

admonens prorsus esse contemnendum imperitæ multitudinis iudicium, quum artis abunde magnum præmium sit ipsa conscientia.

Leo Byzantius quum à ciuibus accusaretur, adhortanti-

bus nonnullis ut ad hostes confugeret, in concionem prodians, Ego, inquit, à uobis ciues mei, quam uobiscū interfici malo.

Cuidam obijcienti oculorum infirmitatem, quum exprobrator esset gibbo deformatus, Humanum, inquit, opprobrii sit uitium, quum ipse Nemesim in tergo portes. Nemesim appellauit uitium, quo uicissim ipse possit redargui.

Aeschylus poëta Tragicus aliquando spectans Isthmia certamina, quum alter pugilum esset cæsus, totumq; i theatrum exclamaret, O Chium Iouem fidiisti. Vide, inquit, cuiusmodi sint hominum mores, cæsus filet, & spectatores uociferantur. Solent isti ob dolorem exclamare. Hic contra, qui dolebat, filebat, qui læsi non erant clamabant.

Pytho rhetor Byzantius quum esset supra modum obeso corpore, prodissetq; in concionem suafurus concordiam Byzantijs seditione ciuili tumultuantibus, statim populi risu obortus est ex ipso corporis habitu. At ille risum uertit in rem seriam, Ridetis, inquit, ciues? Quum tale corpus habeam, uxorem habeo multo me obefiorem, & tamen concordem quoduis grabatulum capit ambos, discordes ne tota quidem domus. Hoc proæmo usus ingressus est orationem.

Pytho Atheniensibus ob res feliciter gestas ipsum admirantibus ac prædicantibus quod Cotyn regem interemisset, Dijs, inquit, habenda est gratia, quibus autoribus hoc factus præclare gestum est. Nam ipse nihil aliud quam manum & operam meam commodauit. Euentus rei in manu Dei est, & huic debetur gratia: si quid feliciter cesserit. Sed interim uult nostram operam accedere.

Pietas in patriam

29

Recriminatio

30

Præposterii mores

31

Concordia

32

Deo debetur gratia

- 33 *Lyfander Lacedemonius militem qui de uia deflexerat caſtigauit. Ei dicenti ad nullius rei rapinam ſe ab agmine re- ceſſiſſe, Ne ſpeciem quidem, inquit, rapturi præbeas uolo.*
- 34 *Thraſybulus quum moliretur exigua manu ciuitatē Adhe- nienſium à triginta tyrannorum dominatu liberare, cuidam è conſcijs dicenti, quantas gratias tibi debebunt Athene po- te libertatem conſequutæ? Dij faxint, inquit, ut quantas ipſi illis debeo, uidear retuliſſe. Significans neminem patriæ pe- rem referre gratiam, etiam ſi uitam impendat.*
- 35 *Quum Gorgias ſophiſta recitaret in Olympiis ludis apud Græcos orationem de concordia, Melanthis quidam. Hic, inquit, de concordia totius Græciæ diſſerit, qui ſibi, uxori & ancille tribus duntaxat ut concorditer uiuam nondum perſuaſit.*
- 36 *Theodorus Athenienſis, cognomento æbeos, dicere ſu- litus eſt, ſe doctrinam auditoribus dextra porrigere, ſed illos ſiniſtra accipere. Sentiens illos benedicta in malam accom- modare partem.*
- 37 *Stratocles Athenienſis quum de parua uictoria nuntium accepiſſet, protinus ad populum retulit, utq; ſupplicatio dijs immortalibus decerneretur perſuaſit. Aliquāto poſt quū cer- tior nuntius adferretur acceptæ cladis, populo indignante quòd deluſus eſſet, Ecquis, inquit, ueſtrū quicquā damni ace- pit, quòd totū hoc triduum mea opera hilares letiq; fuiſſet.*
- 38 *Theramenes unus triginta tyrannorum, domo in qua multi accumbebant in cenantes illapſa, ſolus incolumis eue- ſit. Hanc ob rem quum ab alijs felix prædicaretur, ille ma- gna exclamans uoce, O fortuna, inquit, cui me occaſioni ſer- uas? Senſit uir prudens ſe non eſſe ſeruatum, ſed maiori malo reſeruatum. Nam aliquanto poſt interfectus eſt.*
- 39 *Idem quum iuſſu tyrannorū porrectam ueneni potionem foriiter*

foriiter hauſſet, quod ex ea ſuperſuerat ſic illiſt ſolo, ut cla- rum ſonum æderet, reddensq; ſeruo publico qui eam tradi- derat, Critiæ, inquit, propino. Vide igitur ut hoc poculum continuo ad illum perferas. Erat is Critias è triginta tyran- nis crudeliſſimus.

Celebratur Iaſonis Theſſali dictum, quo ſe purgare ſolet ijs quibus moleſtiam aut uim attuliſſet. Qui magnis in rebus ſe iuſtitia cultorem habere uelit, eum in paruis interdum il- lam uiolare oportet. Velut in bello quo tuta ſit Reſpub. agri aut ædificia quorundam ciuium interdum perduntur.

Cleon poſteaquã reip. adminiſtrationē capeſſere deſtinaſ- ſet, teſtatus eſt ſe iã omnium amicitiarū uincula uelle ſoluere: q. amici plerūq; obſtant, ne liceat ubiq; rectū tenere clauū.

Inter Neronem & Thraſeam graues intercedebant ini- micitiæ, uerum cuidam multa criminoſe iactanti de Thra- ſea, dicentiq; cauſam ab illo perperam eſſe iudicatam, obſti- tit Nero exclamans, Utinam me tam Thraſea diligat, quam eſt index rectus & æquus. Hoſtis hoſti teſtimonium perhi- buit, de fama periclitanti, nullum autē grauius teſtimonium, quam inimici de inimico.

Nero ſibi cōpararat aulaum quoddam inſigne, tum pre- tio, tum pulchritudine. Id uidens Seneca, Declarati, inquit, te eſſe pauperem. Cauſam rogāte Nerone, Quoniã ſi iſthuc amiſeris, inquit, nō poteris aliud parare ſimile. Euenit ut il- lud aulaum naufragio periret. In hoc autem profecerat Se- necæ admonitio, ut Nero iacturam adamate rei ferret mo- deratius. Qui nummum habet unicum, quo amiſſo nō queat alterum promere, pauper eſt. Tutiffimum igitur eſt medio- cribus ac parabilibus delectari.

Seruus Dolabellæ quum interrogaretur an dominus eius auſtioneſ propoſuiſſet, Domum, inquit, uendidit. Luxum heri

heri notans, quum id falsum esset. Qui domum uendidit, non opus habet ut seruum exponat auctioni.

45 **Arte retortū conuicium** Plancus quum in causa quadam adesset amico, uelletq; testem molestum perturbare, interrogauit quo se artificio tueretur. Sciebat enim illum esse sutorē. At ille lepide retorqueus in Plancū, Gallam, inquit, subigo. Id quidem sutorium habetur instrumentum, sed recte exprobrabat illi adulterium cum Meuia Galla, quo nomine Plancus male audiebat.

46 **Bibit & fugit** Post Mutinensem fugam, percontantibus quid ageret Antonius, quidam e familiaribus eius respondisse fertur, id quod canis in Nilo, bibit & fugit. Constat enim in Aegypto canes e Nilo currentes bibere: nimirum metu crocodilorum eo in flumine regnantium.

47 **Lepide** Lucius Cæcilius, quum C. Cæsar alijs qui secum pila lustrabant centum sestertia daret, illi uni eius summe dimidium. Quid, inquit, num ego una manu ludo ac nō duabus? Si officium erat colludere, non minus præstiterat ille quam ceteri.

48 **Liberè** Laberius ex equite Romano factus nūmus annos iam natus sexaginta, huc adigente Cæsare, in actione quadam induxit habitum Syri, qui ueluti flagris cæsus, ac proripienti se similis exclamabat, Porro Quirites libertatem perdidimus.

49 Ac paulo post adiecit, Neesse est multos timeat quē multi timēt. Ad has uoces populus uniuersus oculos & ora conuertit in Cæsare, intelligens illius impotentia his dictis lapidatam. Hoc modo quā licuit Laberius ultus est sortem suam.

50 **Ex ambiguo rectè** Titius quidam studiosè pila ludere solet, sed idem nocturna signa sacra frangere putabatur. hunc quum gregales in campo desiderarent, Vespæ Terentius hoc colore excusauit, ut diceret illum fregisse brachium. Nam diuorū imagines brachij gestabant donaria. Huc allusit Vespæ.

51 Pylades histrio Augusti temporibus celebris, quum Hylas disci

discipulus, quem ad equalitatis contentionem prouexerat, Rex cogitatione in scena canticum quoddam saltaret, cuius clausula erat, τὸν μὲν μὲν αὐτὸς μὲν οὐκ, id est, magnum illum Agamemnonem, ac sublimem ueluti metiretur, e caeca proclamauit, οὐ μὲν κεν εἰς μέγαν ποιεῖς, id est, tu longum facis non magnum. Tunc populus efflagitauit ut Pylades idem canticum saltaret iterum. Quumq; ad locum uenisset quem reprehēderat, exproprepsit Agamemnonem cogitandum: nil magno duci magis conuenire ratus quā pro omnibus cogitare. Ea res magnum duce facit, non proceritas corporis.

Idem Hylam negligenter saltantem Oedipodem hac uoce castigauit, οὐ βλέπεις, id est, tu uides: quum ille Oedipodem iam cæcum exprimere debuerit.

Idem Pylades quum saltans Herculem furentem nonnullis incessum histroni conuenientem minus seruare uideretur, deposita persona ridetes increpuit, dicēs, μωροὶ μαινόμενον ὀφθαλμοῦ, id est stulti furentem salto. Significans hoc ipsum quod uidebatur indecorum, maxime decorum esse.

Appius homo dicax usq; ad scurrilitatē, Caio Sextio dixit, Cænabo apud te, nam uni locum esse uideo: notans illi quod luscus esset. Cui Sextius ex tempore, Manus, inquit, laua, & cænate recte obijciens illi impudicitia, aut certe rapacitatem.

Appius maior quum in senatu ageretur de agris publicis, ac premeretur Lucilius ab his qui a pecore eius depasci publicos agros dicerent, Non est, inquit, Lucilij pecus illud, erant raris. Hactenus defendere uidebatur, sed adiecit, ego liberum puto, qui lubet pascitur. Iocus est ab inexpectato. Expectabatur enim ut probaret hoc pecus non esse Lucilij, sed alterius cuiuspiam, ac reum subleuaret, nunc irrisum grauabat.

Appius populo Romano exprobrabat, sibi acceptum ferrum debere quod ex muto & elingui facundum haberet consulem

52
Imitatio
mala

53
Decorum

54

Ab inexpectato

55

56

Facta dictis potiora *consulem: de L. Volumnio collega senties. Ibi L. Volumnius, Quam mallem, inquit, tu à me strenue facere, quam ego ab te scite loqui didicissem.*

57 *Appius Claudius dicere solitus est: Populo Romano longe melius committi negotium quam otium. Sentiens multitudinem bellis excitari ad uirtutem, in pace desluere ad uoluptates ac luxum, ex quibus nascitur rerum publicarum ac regionum exitium.*

58 *Ischomachus minus cum primis celebris, medico percontante rusticum qui ob ingurgitationem male habebat, num ad uomitum coenasset, Nequaquam, inquit, sed in uentrem. Iocus Græcis festiuior est, quod eis sonat pariter & in, & usq; ad, eis ἐμέλον, eis κοιλία.*

59 *Item quum mendica quedam uentris tormina pateretur, ac medicus percontaretur, num haberet in uentre: Qui potest, inquit, quum triduo nihil comederit? Et huius dicti festiuitas iucundior est Græcis, quibus in uentre habere dicitur quæ fert uterum. Nam id medicus percontabatur, an esset grauida.*

60 *Antiocho cui cognomē erat ἰστωριανός, id est illustris, Polybius inuertit nomen, appellans illū ἰστωριανός, id est, insanus, quod cum infimis quibusdam plebeijs atq; etiam cum hospitibus præter regiam dignitatem uoluptatibus indulgeret.*

S T R A T O N I C V S.

1 *Stratonicus citharædus, natione Atheniensis, non minus festiuus dictis quam arte musica celebris, ad quietem iturum assidue iubebat puerum sibi infundere uinum, non quod festiam, inquit, sed ne sitiam.*

2 *Idem quum se cōtulisset Corinthū, anicula quedā diu attente illū inspexit, nec dimouebat ab illo oculos admirati similis: quumq; ille dixisset, quid uis mater, & quum ob causam*

me sic aspicias? Demiror, inquit, si te mater decem menses pertulit in utero, quum hæc ciuitas unicum tantum diem habens te doleat.

Idem nauigarat in Pontum ad regem Berisadem, ubi diu 3 moratus uoluit illinc in Græciam aufugere: quum id rex uideretur nõ passurus, Bene, inquit Stratonicus, cogitas ò rex, qui statueris hic manere: suam fugam subindicans, ac regis consilium probans, quasi & ille de migrando cogitasset, & ipse non nisi grauib; causis commotus pararet abitum.

Idem Byzatiij quum citharædus quispiam belle cecinisset 4 proœmium, cætera minus feliciter, surrexit, ac præconis innoem pronuntiauit, quisquis indicarit citharædum qui bene cecinisset proœmium, drachmas accipiet mille.

Item interrogatus, quinā essent in Pamphylia miserrimi, 5 Phaselitæ, inquit: sed addebat, in toto orbe miserrimos esse Sidetas. Vtraq; gens est in Pamphylia. Phaselitarum sordes prouerbio notate sunt, Phaselitarum sacrificium, quod falsis pisciculis sacrificarent dijs. Miseros dixit parcos.

Idē interrogatus utri essent barbariores, Bœoti an Thesali, nomenauit Eleos: significans hos utrisq; barbariores, 6 cum illi haberentur barbarissimi. Hoc erat lepidius, si ab Eleo fuisset propozita quæstio, ut forte fuit.

Idem aliquando trophæum quum erexisset, hunc inscripsi 7 titulum, Aduersus male canentes cithara. Notans tales ubiq; quamplurimos esse quos ipse uicisset.

Idem percōtamit quod nauigiorū genus esset tutissimum, longorū an contrā respōdit, ea quæ subducta sunt. Significans 8 nullum uectorem in ulla nauī tutum esse, nisi quū nauis protracta est in siccum, quod olim hybernis mensibus fieri solet.

Idem Rhodi quum artis suæ specimen edidisset, neque 9 quisquam plausu alio ue gestu signum fauoris dedisset, ab Applausus fecisset

scēssit illinc dicens: Quum id quod nullo cōstet impendio nō prāstetis, quū sperem me à uobis prēmium accepturum?

10 Idem Ptolemæo rege de musica cum ipso contentiosius differēte: Aliud est, inquit, ò rex sceptrum, aliud plectrū. Significans non esse regum de musica cum musico disputare.

11 Idem inuitatus aliquando, ut audiret citharœdum canentem, posteaquam audierat, recitauit illum uersiculum Home. Τὸ δὲ ἕτερον ᾄδ' ἔδωκε πατήρ, ἕτερον δὲ ἀνέβουσαν. id est, Huius dedit hoc pater alitotans, uerum abnuuit illud.

Cuidam roganti, quo pacto? exposuit, male cithara canere dedit, bene canere negauit.

12 Idem quum trabes delapsū quendam ē conuiuiis occidisset, dixit, ἀνδρες θεοὶ εἰσὶ θεοὶ, εἰ δὲ μὴ εἰσὶ, θεοὶ εἰσὶ. Id Latine reddi non potest: iocus est ex amphibolia: θεὸς sonat trabi, si subscribas iota, et sine hac sonat opinor. Viri opinor dii sunt, quòd si nō sunt, trabi sunt, nisi forte θεὸς legendum acuto accentu, ut intelligas trabes sunt.

13 Idem Seriphi agens, hospitem suum percontatus est, ob quam causam illic homines iuberentur uertere solum: quum ille respondisset, flagitiosos apud Seriphios exilio multari: Quin tu quoq;, inquit, aliquid flagitij committis, ut ex his locorum angustijs emigres? Notans regionem esse incommodam, et oppidum frigidum.

14 Idem quum Rhodi ageret, taxans eius gentis luxum deliciasq;, dicebat illos ædificare perinde quasi essent immortales, obsonare quasi breue tempus uicturos. Auidius enim fruimur his, quæ breui scimus auferenda.

15 De Phaone malo tibicine dixit, quòd non caneret harmoniam, sed Cadmum. Phaon autem quum se gereret pro tibicine, iactaretq; se Megaris habere chorum, Nugaris, inquit Stratonicus, non habes, sed haberis: Significans illum discipulum

scipulum esse potius quàm magistrum, aut chorum ipso doctiorem esse.

Idem Stratonicus aiebat, se uehementer demirari Satyri sophistæ matrem, quæ illum decem menses tulisset, quem nulla ciuitas decem dies ferre possit.

Idem quum Satyrum accepisset apud ilium peregrinari, festiuiter in illum retorfit illud prouerbio iactatum, In illo semper mala: ludens ex ambiguo uocis. Aliter enim mala dicuntur quæ misera tristiaq; sunt, aliter homines mali.

Idem Minnaco fabro, ut opinor, secum de musica discipulanti, Non animaduertis, inquit, te supra malleum loqui. Si nullum est huic illud Apellis, Ne suor ultra crepidam.

Idem quum quendam sibi notum haberet obuuium calceis pulchrè extersis, specie laudantis ut uerperauit, dicens, Numquam calceos tam belle potuisse abstergi, nisi absterxisset ipse.

Idem quum fortè uenisset Mileti, quæ tum à conuenis inhabitabatur, uidissetq; omnia sepulcra titulos habere peregrinorum, Abeamus, inquit, hinc puer, nam hic hospites uidentur mori, ciuium nullus.

Idem Zetho de musica differenti, Te unum, inquit, nequaquam oportet de musica loqui, qui tibi nomen omnium à Musis alienissimum elegeris, te ipsum pro Amphione appellans Zethū. Amphion, ut est in fabulis, cantu cithara condidit Thebas, at Zethus frater rusticus fuit. Apparet illum sibi mutasse nomen.

Idem quum doceret Macedonem quendam, nec ille quicquam proficeret, exasperatus in discipulū, In Macedoniam, inquit, pro eo quod alij dicunt εἰς μακεδονίαν, si cui precatur exitium. Obiter notauit et Macedonicæ gentis barbariem.

Idem quum uideret facellum malo sordidoq; balneo uicium, anathematibus pulchrè exornatū, posteaquam è bal-

Decorum

Alius alio præstat

Ex uocum affinitate

Exilium optabile

Luxus

Citharædus malus

16

Molesti

17

Illo mala

18

Ultra malleum

19

Laudando uituperare

20

Conuenz

21

A nomine

22

Macedonia

23

- Balneum for-
didum
- neō exijt male lotus, Non muror, inquit, hic multas pendere tabulas. Quisquis enim hic lauit, illic suspendit tabulam ueluti seruatus. Indicans magnum esse, si quis ē tali balneo existet incolumis. Allusit autem ad morem nauarum aut militum e mari belloq; seruatorum.
- 24 Idem quum egrederetur Heracleam ciuitatem, portas ac mœnia circumspiciebat: percontanti uerò cuidam quid circumspiceret, Pudet, inquit, si uidear exire ē lupanari: notans corruptos eius ciuitatis mores. Sunt eius nominis ciuitates multæ, sed de Heraclea Thraciæ sensist opinor.
- 25 Idem in eum qui quum prius fuisset olitor, postea factus musicus de arte secum contenderet, pronuntiauit senarium Græcum uulgò celebrem:
Ἀδοῦτις ἢν ἐνασος εἰδὲν τέχνη. id est,
Quam quisq; nouit artem, eam canat licet. Mutato uerbo, detorsit ad iocum quod est in prouerbio, ἐπὶ οἱ τις, &c.
- 26 Idē quū in Maronia potaret cū quibusdā, dicebat se posse scire ad quem locum spectaret ciuitatis, si testā facie ipsum duceret. Quū duxissent, rogassentq; quò spectaret: Ad cauponā, inquit: sentiens totā ciuitatē nihil aliud esse quā cauponā. Itaq; quocūq; uerteretur testis oculis sciebat se spectare cauponam. Maronia Ciconiū ciuitas est dedica negotiationi.
- 27 Idem quum in Arcadia malam terram, ac falsam aquam balneator exhiberet, iocatus est, se terra mariq; obsideri. Apparet in balneis terræ fuisse usum, qui nunc est fullonibus.
- 28 Idem quum apud Sicyonios uicisset aduersum se cithara certantes, consecrauit in Aesculapij templo trophæum cum hac inscriptione, Stratonicus à male cithara canentibus. Hoc si idem est cum eo quod paulò ante memorauimus, muror ab eodem autore eodem in loco bis idem referri: referuntur enim hæc apud Athenæum.

Idem

Idem quendam qui male cecinerat rogauit, cuius esset can-
tio: quum ille respondisset, Carcini, Multo magis, inquit, A nomine
quàm hominis. Carcinus enim Græcè cancerum sonat. Est au-
tem eadem uox cantoris cuiusdā nomen, quem notant Græ-
corum prouerbia.

Idem quum puer illius in balneo cum balneatore liiga-
ret de pecunia. Nam mos erat, ut hospites pluris lauarent
quàm ciues: Scelerate, inquit, puer, ob æs me propemodum
Phaselitem reddideras. Nam hoc accidit in Phaselide, de qua
gente male sentiebat tanquam sordida. Proin ministrum ob-
iurgans, notat gentis malitiam.

Idem cuidam laudanti ipsum, ut aliquid ab eo acciperet,
Ego, inquit, maior mendicus sum: sentiens non esse musico-
rum dare laudanti, sed accipere à laudatis.

Idem quum doceret in ciuitatula perquam exigua, ioca-
tus est mutatione literæ, non est ὀδύς, sed ὀβύς, id est, non
est ciuitas, sed uix. Sentiens uix dignam nomine ciuitatis.

Idem quum esset Pelle, & ad puteum descendisset, rogauit
num esset aqua potabilis: quum dixissent qui aquam haurie-
bant, nos istam bibimus: Non est igitur, inquit, potabilis: quòd
illos uideret pallidos luridosq;. Nam id interpretabatur ma-
le ualitudinis argumentum, quam ex aqua contraxerant.

Idem quum audisset nixus matris Timothei regis, Si, in-
quit, opificem peperisset, non deum, quales emisisset uoces?
Irridens quorundam foedam adulationem, qui regum filijs
tribuebant diuinitatem, quum uox parentis regem æque mi-
serabilis sit ac parturientis quemlibet plebeium. Ipse autem
Stratonicus filius erat opificis.

Idem Polyidæ gloriante quòd discipulus ipsius Philopas
canendo uicisset Timotheum, Miror, inquit, si ignoras, quòd
discipulus tuus condidit decreta, Timotheus autē leges. Iocum
rege

K 2 capt

- captans ex ambiguo uocis. Nomos enim Græcis & legē sonat, & modulus cationis. Itaq; periculosum est regē utncere.
- 36 Idem psaltæ cuidam molestius obstrepenti, ψάλλ' ἐς νόμον dixit, pro βάλλ' ἐς νόμον, abi ad coruos: ludens unius literæ mutatione.
- 37 Idem cum uidisset Propin citharædum Rhodium, corpore quidem magnum, sed arte pusillum, percontantibus qualis uideretur, respondit prouerbiali dicto, Nullus, malus, magnus, piscis. Singulis uerbis hypsigme separatis, alium efficiens sensum, de quo nobis dictum est in Chiliadibus.
- 38 Idem quum in ludo suo haberet pictas Musas nouem, Apollinem unum, discipulos autem tantum haberet duos, rogatus à quodam quot haberet discipulos, Cum dijs, inquit, x i i. De huius ioci genere nobis alibi dictum est.
- 39 Idem uersans apud Malissam quū uideret tēpla multa, homines paucos, stans in medio foro, clamauit, Adite templa.
- 40 Idem apud Abderitas agens, conspicatus illic singulis ciuium singulos esse præcones, adeo ut propemodum maior esset præconum numerus quàm ciuium, à cœna cœpit per ciuitatem summis pedum digitis ingredi, demissis in terram oculis. Percontantibus autem Abderitis, quid mali repente accidisset illius pedibus, ita respondit, Cætera quidem belle ualeo toto corpore, & ad cœnam curro celerius ipsis adulatoribus: illud unum metuo, ne ingrediens præconis pedem offendam. Sentiens illic præconum plena omnia.
- 41 Idem quum in sacrificio malus quidam tibicen esset caniturus, Bene omniadum est, inquit, libantes precemur deos. Significans opus deorum auxilio ut bene caneret.
- 42 Citharædus quidam malus Stratoniciū excipiebat conuiuio, atq; super cœnā ostentabat illi artem suam. Erat autem apparatus splendidus. Itaq; Stratonicus quum illo canēte non

habe

haberet qui cum loqueretur, confregit poculum, & poposcit maius. Id quum accepisset cum multis cyathis, soli calicem ostendit, moxq; sese uino ingurgitauit & obdormijt. Quum forte superuenissent aliquot comessabundi, cantori qui conuiuium exhibebat noti, Stratonicus expergiscens factus est ebrius. At illi quum intellexissent, quod multū asiduèq; bibendo fuisset inebriatus, Stratonicus compendio respondit, Hic insidiator & sceleratus cantor, me ueluti bouem ad præsepe, dum cœna accipit, occidit. Boues multo cibus saginantur priusquam mactantur.

Idem in citharædum imperitum, cui nomen erat Cleon, sed uulgo dicebatur bos, Olim, inquit, asinus lyre dictum est, nunc bos est lyre.

Idem Rhodios quum uideret delicijs dissolutos, & calido potu utentes, appellauit albos Cyrenæos, & ciuitatē illorum appellauit procorum ciuitatem. quòd colore quidem differrent à Cyrenæis, qui nigri sunt, luxu & uoluptatum studio similes. Sic hodie quidam appellant albos Mauros. Eiusdem feruntur & alia libere falseq; dicta, in quibus dicitur imitatus Simonidē & Philoxenum. Si rogas quod libertatis præmij tulerit, offenso Nicocle Cypriorū rege, uenenum bibit & mortuus est. Hic primus fertur auxisse chordarum numerum, & harmonias docuisse, & diagramma reperisse.

Phenicides cum apponeret pisces in conuiuio, sed his dum taxat qui dedissent symbolum, dixit, Mare quidem esse commune, sed pisces in eo natos eorum esse qui emissent.

Theocritus Chius posteaquam Diocli lurconi perisset uxor, & in funebri cœna quam illi parabat, nihilo secius obsonia uoraret, flens interim, Desine miser, inquit, nihil profeceris, obsonijs indulgens. Senties illi semper flendi fore materiam, si pergeret deliciari. Olim uesci piscibus pro deli-

cijs habebatur, et infamum uocabulo dicebantur opsophagi.
Nunc ea res magna est sanctimonia.

47 Idem quum Anaximenes esset dicturus, ita praefatus est:
Loquacitas Incipit uerborum flumen, mentis gutta: significans illum esse multiloquum, sed minime sapientem.

48 Idem quum duceretur ad Antigonom regem, atque hi qui
Iocus intempestiuus ducebant, iuberent hominē bono esse animo, fore enim incolu- mem simul atque uenisset ad oculos regis, Omnem, inquit, spem salutis mihi adimittis: mordens regem quōdā luscus esset. Rex audito ioco, iussit hominem agi in crucem.

1 Chirosofphus Dionysij adulator, quū uideret regem cum aliquot familiaribus ridentem, ipse quāquam longo abesset interuallo, nec audiret, pariter risit. Rogauit Dionysius num audiret quae dicerentur: negauit. Quur igitur, inquit, ridess? Quoniam persuasum habeo quicquid isthuc est quod inter uos agitis, esse aliquid ridiculum. Ridicula Graecis dicuntur interdum non deridenda, sed festiua.

2 Arcadion adulator odio Philippi Macedonis sponte deseruit patriam. Euenit autem, ut Philippo Delphis agente adesset. Eum rex accersitum rogauit, quousque fugies Arcadion? Donec, inquit, peruenero, ubi nemo norit Philippum. Quis non miretur eam libertatem in adulate? Sed hac libertate delectatus rex, uocauit illum ad coenam, itaq; cum eo in gratiam redijt. Quāquam libertati suberat adu- latio, subindicans Philippum nusquam non esse celebrem.

3 Melathus Alexandri Pherai parasitus, interrogatus quomodo fuisset interfectus Alexander, Per coxam, inquit, in meum uentrem. Sentiens idem uulnus eum suo inflatu uentri, cui iam erat esuriendum, mortuo qui consueuerat alere.

4 In Archippum Athenensiu ducem, contractis et incuru- uis humeris, iecit scomma, dicens eum, et προςάγει τῆς ἀβ- λειος ἀλλὰ κενυμένη. Nam iocus Latinis uerbis reddi non

potest. Quāquam legendum arbitror ἀποκευφέναι, id est, non antecessisse, sed antecubuisse. Stat enim qui erecto est corpore, ἀποκύνεται qui se ante alium incuruat.

Interrogatus quid sentiret de tragedia Diogenis, nega- uit se uidisse, quod esset obiecta uerborum inuolucris. No- tans ambitiosa uerborum copia rem obscurari. Refert Plu- tarchus ἀδελφὸν ἄριστον.

Agis Argiuus adulator uidens Alexandrum ingentia nu- nera dedisse cuidā ridiculo, exclamauit, O rem uehementer absurdam. Quum Alexander hac uoce excitatus dixisset, Quid tu ais? Fateor, inquit, Agis, me pati non posse, quum uideam uos ē Ioue prognatos omnes pariter assentatoribus delectari. Siquidem et Iupiter Vulcanū habet pro morione, et Hercules Cercopibus, et Bacchus Silenis delectari con- senuit. Tales uidemus et apud te magni fieri. Pestilentissi- mum adulationis genus, sub libertatis imagine blandiri.

Seuerus imperator quum ē Britannia rediret, non solum uictor, sed etiam in aeternū pace fundata, uolens animo quid omnis sibi occurreret, Aethiops quidam ē numero militari, clare inter scurras famae, ac iocorum celebriū, cum corona è cupressu facta ei occurrit, Caesar et coloris, et coronae ta- ctus omine (nam cupressus funebris est) iratus iussit hominē submoueri. At scurra discedens peius omen, addidit lingua, di- cens, Totum fuisti, totum uicisti, iam Deus esto uictor. Scur- ra iocus uaticinium erat. Nam Caesar aliquanto post perijt.

Praxaspes Cambyzen regē admonuit, ut parcius uino in- dulgeret. Turpem enim esse in rege ebrietatē, in quem unum omnium essent coiecti oculi: cui rex, Ut scias, inquit, quā mihi nunquā excidā, approbabo etiā post uinum et oculos et ma- nus in officio esse. Bibit deinde solito largius, iamq; uiolentus inbet oburgatoris filium produci, alleuataq; supra caput

sinistra manu stare: tunc in cor adolescentis figit sagittam, nam id dixerat se petiturum: recisoq; pectore iaculum cordi infixum ostendit patri, rogans num satis certam haberet manum. At ille negavit Apollinem potuisse certius mittere.

9 Musca: re- gum
Nicias Alexandro abigenti muscas, quod ab illis diceret se morderi, Magis, inquit, ab alijs quæ plus tui habent, gustato sanguine. Adulatores notauit, ut omnibus muscis plus sugentes.

10 Petax
Clistophus Atheniensis adulator, Philippo increpanti cur semper aliquid peteret, Obluiscor, inquit. Lepidus iocus, sed pugnans cum laudatissima sententia, Beneficij accepti meminisse, dati obliuisci oportet.

11 Petax
Idem à Philippo donatus equo saucio uendidit, et ab eo post interrogatus, ubinam esset equus, Ex uulnere, inquit, illo confectus est. Ludens ex ambiguo. Nam *αἰετῶν αἰετῶν*, sonat uenditus est et confectus est.

12 Ex inuersione
Idem Philippo iacienti in ipsum scommata, et admodum hilari, Ergo posthac, inquit, te non alam, lepide inuertens rem. Nam reges in hoc alunt parasitos, ut illorum dictis exhilarentur. Quod si ipsi reges per se norint ludere, et in alios ridicula dicere, nihil opus sit parasitis, quum ipsi norint parasitos agere. Alioqui parasiti magis alunt reges, quam reges parasitos. Quanquam Plutarchus in Symposiacis ita refert, *ἐκ ἐγὼ σε τρέφω*, id est, non ego te alo: notans regem, quod uersa rerum uice, pro rege ageret morionem. Tu me alis, ut ridiculis dictis te exhilarem, non ego te.

13 Parsimonia exprobrata
Bithys parasitus quum Lysimachus rex uesti ipsius curasset affigendum scorpionum ligneum, aut, ut Plutarchus ait, rubetam pulchre astimulatū uero, perturbatus resilijt. Ridentibus omnibus ubi dolum sensit, Et ego, inquit, te uicissim terrebo rex. Quum ille dixisset fac, Da mihi, inquit, talctum:

expro

exprobrans regi sordes et parsimoniam.

Philoxenus, cui cognomē Pternocopis, patria Corinthius, 14
orto sermone quod turdi magno uenderentur, quum forte. Ex nomine adesset Corydus, qui male audiebat, quod corpus suum ad quæstum prostituisset, Atqui ego, inquit, memini fuisse tempus, quo Corydus obolo parabatur. Ludens ex ambiguo. Nam Corydus etiam auicula nomen est.

Idem, opinor, dixit eas esse iucundissimas carnes quæ carnes non sunt, et suauissimos pisces qui pisces non sunt. Item Mediocritas dixit amœnissimam esse nauigationem iuxta terram, et ambulationem iuxta aquam. grata

Philoxenus poeta Dionysio recitante sua carmina, quum alij per assentationem laudarent, exclamauit, Abducite me in lapidicinas. Subindicans hoc esse tolerabilius quam audire laudareq; tam mala poemata. Nam antea rex offensus miserat illum in lapidicinas. Liberè

Idem interrogatus quur in tragœdijs induceret mulieres malas, quum Sophocles eas induceret bonas, argutissime respondit: Quoniam, inquit, ille tales inducit, quales esse deberent, ego quales sunt. Argutè

Idem apud Pythonem prandens, appositis oleis, quum paulo post inferretur patina piscium, percusso uasculo quod habebat oleas, Homericum hemistichium dixit *μάστιξ* Homeri *ἢ ἐλάαν*, id est, scutica incitauit, ut traherent. Nam de auriga dictum est. Sensit autem Philoxenus oleas quum primum auferendas, alludens interim ad Græcam uocem *ἐλαίων* quæ sonat olearum, et *ἐλάαν* quod sonat trahere currum aut aliquid simile.

Idem uocatus ad conuiuium, quum esset appositus ater panis, Caue, inquit, multos apponas, ne facias tenebras. Nigra enim obscurant: et atras tenebras dicimus, quum color

K s albus

- albus plurimum habeat lucis, unde & oculis noxius.
- 20 Corydus parasitus compotante ipsi meretricula, cui nomen erat Gnome, quum uinum deficeret, ipse iussit imponi duos supra centum obolos, Gnomen autem conferre quantum populo uideretur: notans illam e populo questu facere.
- 21 Idem quum Plyctor citharædus lentem sorberet, ac lapidem lenti admixtum manderet, O miser, inquit, etiam lentacula te frigit. Significans illum dignum qui ab omnibus lapidaretur, posteaquam lens illi lapidem incusserat.
- 22 Idem quum apud Ptolemæum Mattya, cibi laudatissimi genus circumferretur, sed apud Corydum semper deficeret, Spectator conuiuii Vtrum, inquit, Ptolemæ sum ebrius, an uideor mihi uidere ista circumferri? Admonens se nihil aliud quam spectatorem esse Mattyæ. Ebrijs autem uidentur omnia uersari in gyrum.
- 23 Idem Cherephonti parasito dicenti, non possum ferre uinum. Ne id quidem, inquit, quod in uinum. Sentiens illi non esse quod impenderet in uinum. Fert autem qui tolerat, & fert qui confert pretium.
- 24 Idem quum Cherephon nudus in conuiuium distenderetur, Voracitas ò Cherephon, inquit, nunc te ueluti Lecythis intueor, quousque plenus sis. In Lecythis uitreis apparet, quousque plenæ sunt, si exinamur e thecis. Ita in cute illius apparebat expletio totius corporis.
- 25 Idem quum Demosthenes ab Harpalo poculum ingens Munera dono accepisset, Hic, inquit, alios Acrocothonas, hoc est, bibeulos appellat, quum ipse magnam pateram attraxerit. Cothon cyathus est fictilis. Attrahit qui accipit donum, & attrahit uinum qui bibit.
- 26 Idem solius nigros panes inferre in conuiuium, quum Umbra alius intulisset nigriores, dixit, illum non inferre panes, sed panum umbras; ob immodicam nigredinem.

Pausim

Pausimachus in parasitum qui ab anicula alebatur, dicebat, illi qui cum anu consuetudinem habebat, diuersum quiddam accidere atque ipsi uetula. Nam illum semper aliquid uentre concipere, illam nunquam. Sentiens illum subinde fieri faturum, illam manere sterilem.

Cinesias uidens Alexandrum magnum a pharmaco quod sumpsit uehementer turbatum, Quid, inquit, nobis faciendum est, quum uos dii talia patiamini? Quum Alexander ægre sustulisset oculos. Quales, inquit, dii sumus, metuo ne dijs inuisi.

Pantaleo in Arfinoen Lysimachi uxorem uomere solitam torfit hunc uersiculum,

Κακῶν νελέσσης τῶνδ' ἐμῶν εἰσάγων. Id est,

Domnare prauis, qui hanc uomentem induxeris.

Quod ubi resciauit Lysimachus, in mustela caeca inclusit hominem, ac tanquam feram circumferri iussit, aluitque usque ad mortem. Huic certe bonum dictum male cecidit.

Arcefilaus quum Apellam Chium ægrum inuisens etiam egere sensisset, postridie reuisit illum decem drachmas secum adferens, & proxime asidens, Hic nihil est, inquit, praeter Empedoclis elementa,

Ignem & aquam, terram atque uolubilis ætheris orbem. Ac ne cubas quidem, inquit, satis comode, simulque moto ceruicali, furtim subiecit pecuniam. Hanc quum anicula quæ ægotanti administrabat, reperisset, & Apelli narraisset: ille ridens, Dispeream, inquit, nisi hoc Arcesilai furtum est. καλέμα δ' ἀδέρτω, quod Grecis & celo significat & furor.

Apelles quum uidisset tabulam a Protogene pictam, quam Demetrius in bello seruauerat deprecantibus Rhodijs, aliquid tantum pre stupore tacitus eam est contemplatus, tandem in hanc uocem erupit: Ingens labor ac mirandum opus, desunt tamen Gratiæ, quæ hoc aliisque eiusdem auferant, atque in celo repon

31 Opus immortalitate dignum

repon

reponant eam tabulam Protogenes nondum absoluerat.

32 *De arte ar-*
tifex Quum Megabyzes aliquando in officinam Apellis uenisset, cœpissetq; nescio quid de pingendi arte loqui, Apelles non ferens regem de his iudicantię quę non didicerat, Quam diu, inquit, silebas, omnes te ob aurum, purpuram, ac diadema uenerantes, magnum uirum esse putabant: nunc pueri mei qui colores terunt, ob inscitiam te rident. Plinius pro Megabyze ponit Alexandrum magnum.

33 *Celeritas*
inepta Pictori parū peritē de celeritate gloriantī, et ostensa tabula dicenti, hanc modo pinxi, Etiam si tacuisses, inquit Apelles, res ipsa loquitur quod eam ex tempore subito pinxeris.

34 *Spes boni*
futuri Apelles cum Laidem adhuc uirginem uidisset ex Pireeo ferentem aquam, admiratus insignem formam, duxit illam in conuiuium sodalium. Caterum irrisus ab illis, quod pro meretricę uirginem adduxisset in conuiuium, Ne miremini, inquit, ego eam alo, ut aliquando fruar. Nam priusquā totum excefferit triennium, eam formosam reddam.

35 *Morosa di-*
ligentia Idem dicere solet sibi cum Protogene omnia esse paria, aut illi etiam meliora: uno se prestare, quod ille manum de tabula nesciret tollere. Sentiens Protogenem peccare nimia diligentia, quam morosam appellant, quę frequenter officit, non pictori tantum, sed et oratori. Huic uitio affinis fuit uir exime doctus Paulus Aemilius Veronensis, qui sibi nunquam satis faciebat, sed quoties recognoscebat sua, mutabat pleraque: dices opus non correctum, sed aliud: idq; subinde faciebat. Quę res in causa fuit, ut citius elephantii pariant quam ille quicquam edere posset. Nam historiam quam edidit, plusquam triginta annis habuit prę manibus. Et suspicor huc adactum ut euulgaret. Nec multum absuit ab hoc uitio Thomas Linacrus Anglus, uir undequaque doctissimus.

Nunq

Nunquam tam occupatus fuit, ut diem prætermitteret in quo nil omnino pingeret, artem exercens. Vnde subducens Artis exercitatio sese à negotijs dicere solet, Hodie nullam lineam duxi. Quę uox abiit in prouerbium, de quouis officio prætermisso.

Idem tabulas in pergula proponere solet, postq; eas latitans, quid prætereuntes reprehenderent auscultabat. Sutor quidam reprehendit, quod in crepidis pauciores una intus fecisset ansas: tulit hoc tacitus Apelles: postridie quum idem circa crus aliquid notaret, Apelles indignatus prospexit de nuntians illi, ne sutor ultra crepidam iudicaret. Quod et ipsum in prouerbium uenit.

Protogenes Rhodi uiuebat. Eo Apelles uidēdi eius gratia profectus est, continuoq; petit officinam, in qua tabulam maxime amplitudinīs in machina aptatam picturę anicula quędam custodiebat. Ea Protogenem negauit esse domi, rogatūq; a quo quęsitum diceret reuerso, Ab hoc, inquit Apelles, arreptoq; peniculo lineam ex colore duxit summe tenuitatis, per tabulam. Reuerso Protogeni quę gesta erant anus indicauit. Ac lineam ille contemplatus, continuo dixit, Profecto Apelles Rhodum uenit. Nec enim in alium cadit tam absolutum opus. Mox induxit alio colore lineam illa subtiliorem, anuq; mandauit, ut si rediret hospes, diceret ostensa linea, Hic est quem quęris. Reuersus Apelles, et uinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. Protogenes uictum se confessus in portum deuolat, hospitem quęrit, domumq; ducit uictus uictorem. Ex minimo uestigio artifex agnoscit artificem.

Agatharchus pictor sese iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. at Zeuxis respon- cito nata non durant dit, Ea quę citò fiunt, citò perire: contra, quę paulatim exacta cura absoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita respon

respondit, Diu pingo, quia pingo aeternitati. Cito nata cito pereunt, diu elaborata ferunt aetatem. Beta cito nascitur, buxus paulatim.

40 Zeuxis certamen artis exercuit cum Parrhasio. Quum enim Zeuxis tam scite effinxisset uas, ut in scenam aues aduolarent, Parrhasius detulit linteum pictum, ita ueritate representata, ut Zeuxis alitum iudicio tumens, flagitaret tandem remoto linteo ostendi picturam. Mox intellecto errore, Vicisti, inquit, Parrhasi. Nam ego aues fefelli, tu artificem. Rari candoris inter artifices exemplum.

41 Idem postea pinxit puerum uas ferentem, ad quas quum aues aduolassent, processit iratus operi, Uas, inquit, melius pinxi quam puerum. Nam si hoc consummassem, aues puerum timere debuerat. Ingenuitatis exemplum. At aues uiderunt in puero nullum esse motum, itaque aut mortuum, aut dormientem arbitratae sunt.

42 Scopas Thessalus statuarum artifex demiratur cur in edibus suis tantum haberet rerum superuacuarum et inutilitatum, imo his, inquit, superuacancis felices sumus ac beati, non illis necessarijs. Quum ea quae sunt uitae necessaria, sint suapte natura pretiosissima, tamen quia quotidiana sunt, multisque communia contemnuntur. Ceterum quanti sint pretijs, declarat extrema necessitas, quae si incidat, quilibet libens omnes gemmas, aulicae et aurum suum uno pane commutet. Cetera magis ad ostentationem pertinent quam ad salutem. Suspicio hunc eundem esse de quo refert M. Tullius libro de Oratore secundo: Quum cenaret Cramone in Thessalia Simonides apud fortunatum hominem et nobilem, cecinit etque id carmen quod in eum scripsisset, in quo multa de laudibus Castoris et Pollucis aduiscuerat, quod ornandi gratia poetae solent facere, Scopas dixit, dimittam se eius quod pactus esset pro carmine daturum, reliquum peteret a suis

Tym

Tyndaridis quos aequae laudasset. Quidam soli uolunt laudari. Euocatus est Simonides per duos iuuenes, qui nusquam postea uisi sunt: interim ruina conclauis Scopas obrutus est cum suis conuiujs, incolum Simonide.

Polycletus statuarius dicere solet, eorum opificium esse molestissimum, quibuscumque lutum perueniret ad ungues: Plautus opinor ac figulos notans. Admonuit autem eas artes exercendas, unde non conspurcarentur opifera. Tale nimirum philosophiae studium.

Idem duas statuas eodem argumento fecerat, alteram ad artis iudicium, alteram ad opinionem uulgi, et ad cuiusuis praeuertiens iudicium. Ambabus perfectis admittit turbam. Prior illa quam ex arte fecerat, magnopere laudata est. Altera non item. Tum Polycletus, Atqui scitote, inquit, quod hanc quam tantopere laudatis, ego feci: eam quam uicuperatis, uos fecistis. A populo factam dixit, quam ad iudicium populi fecerat. Vicit tamen artis species imprudens. Si moniti fuissent, utram ad illorum iudicium finxisset, eam praeuissent.

Arato destinanti tyrannorum communi odio abolere tabulam insignijs artificij, quae Aristratum in curru uictorem habebat, Nealces supplex intercessit, ut opus incolome seruaretur, dicens cum tyrannis, non cum tyrannorum imaginibus belligerandum esse.

Quum Philippus locum quendam Ithomatam non minus munitum, si praesidium imponeretur, quam erat Acrocorinthus, occupasset, et sacrificio peracto per uatem ad ipsum exta essent delata, accepta Arato ac Demetrio Phario demonstrauit: et ipse animi dubius rogabat eos quid exta portenderent, utrum Messenijs locum redderet, an retineret. Hic Demetrius arridens, Si animum, inquit, uatis geris, locum dimittes: si regis, utroque cornu bouem retinebis. Peloponnesum

bouis

Philosophia
ars44
Populi iudicia45
Honos artis46
Diuinationo

bovis ænigmate signans, quàm facile tueretur, si duas arces præsidio tueretur. Aratus autem rogatus à Philippo suam sententiam dicere, post diutinum silentium hunc in modum respondit, Permulti sunt ò Philippe Cretensium mōtes, permulti Bœotiorum ac Phœcensium tumuli terra prominentes, item plurimi Acarnaniorum, partim in mediterraneis, partim in oris maritimis siti, qui natura munitissimi sunt: Et tamen quum horum nullum ceperis, omneis tamen sponte imperata faciunt. Latrones rupes et saxa incolunt, ac præcipitijs se tuentur: regi autem nihil benevolentia firmius aut munitius esse potest.

47 Philippus Arato venenum dandum curarat, quod non repente occideret, sed lenta tabe consumeret. Id ubi sensit Aratus, nec inueniretur remedium, dissimulavit, et ingressus cubiculum uni tantum ex familiaribus dixit, O Cephale hæc sunt præmia regie amicitie. Non semper tutum regibus optima dare consilia.

48 Quum ex Atheniensium socijs quidam contumelie causa rogasset captivum Laconem, num qui in prælio occubissent, fuissent strenui viros, Magni profecto, inquit Lacon, faciendum fufum, sagittam sentiens, si strenui ignavique discrimen nosset. Significans illic ubi res sagittis aut saxis agitur, nullum esse fortis et ignavi discrimen: sed ubi comminus res geritur, ibi demum apparet qui fini viros, qui non.

49 Turbo Adriani Cæsaris præfectus, admonitus ab eo, ut curam haberet suæ valetudinis, sibiq; daret vacationem à negotijs, respondit, Non decere Cæsaris præfectos nisi stantes mori. Ignavum esse sentiens in lecto decubentem expirare.

50 Idem quum adhuc nihil aliud esset quàm centurio, et ante te præfectos à Cæsare uocaretur in consilium, Turpe est, inquit, ò Cæsar, exclusis præfectis cum centurione agere.

Milo

Milo Crotoniates athleta, iam senex quum vidisset athletas alios in curriculo sese exercentes, fertur inspexisse lacertos suos lacrymansq; dixisse, At hi iam mortui sunt. Merito fleuit, qui felicitatem corporis uiribus metiebatur. Animi uigor serius senescit, si tamen senescit unquam.

Philippides dictus ἀμαρόδωρος, quod uno die mille quingenta stadia conficiens Lacedæmonem peruenit. Idem, nihil fallor, quum uictoriam Atheniensium aduersus Medos in Marathonem partam, senatui de pugna exitu sollicito nuntiaret, μέγα χεῖρα, inquit, ἔχοντες, id est, multum ualete, uincimus, moxq; expirauit.

Perseus quum cuidam noto daret pecuniam, cautionem fecit in foro apud mensarium. Hanc diligentiam quum amicus admirans diceret, Adeo ne legaliter Persæ? Scilicet, inquit, ut amanter recipiam, ne legaliter repossam. Fit enim saepe numero, ut qui cum amico bona fide sine testibus ac syngraphis agunt, post cogantur cum eo legibus agere. Dicti nonnulla gratia est in Græcis, νομίμως et φίλως.

Timon Atheniensis dictus μισάνθρωπος, interrogatus cur omnes homines odio prosequeretur, Malos, inquit, merito odi, ceteros ob id odi, quod malos non oderint. Sentiens non esse uere probos, qui non detestantur improbos.

Eidem adscribunt quod dicere solitus sit, duo præcipua esse malorum omnium elementa, auaritiam atq; ambitionem. Malorum fons Ambitio male profundit, quod male collegit auaritia.

Alexinus sophista inter ambulandum multa mala dixit in Silphontem Megarenses: ceterum ubi quispiam eorum qui aderat dixisset, Atqui ille te nuper laudauit: Per Iouem, inquit, uir enim optimus est ac præstantissimus. Tam facile ex obrectatore factus est laudator, non ob aliud nisi quod ab eo laudatus esset.

L

Gorg

Laus conciliat
amicos

- 57 *Gorgias Leontinus sophista, centesimum septimum agens annum, rogatus quare tam diu uellet in uita manere, Quia nihil, inquit, habeo, quod accusem senectutem.*
- 58 *Socrates dicitur eum execrari solitus, qui primus utilitatem à natura seiunxisset. Naturam appellat honesti rationem homini à natura insitam.*
- 59 *Philotimus medicus cuidam ostendenti digitum exulceratum, quum hepar haberet tabidum, id enim ex colore deprehendit, Non est tibi, inquit, ò bone periculum ab unguium uitio. Idem fere fit ab hominibus, ut de leuioribus malis querantur, grauiora dissimulent.*
- 60 *Archytas Tarentinus Pythagoricus dixit, nullam pestem capitaliorem hominibus à natura datam quam uoluptatem, Ex hoc enim fonte prodit quicquid est in hominum uita scelerum et calamitatum.*
- 61 *Prodicus dicere solet, optimum condimentum esse ipsum ignem. Sentiens bono stomacho satis esse opsonium esse coctum, etiamsi nihil accedat deliciarum.*
- 62 *Menedemus quum audisset quod frequenter ab Alexino laudaretur, At ego, inquit, illum semper uitupero: declarans se non posse corrumpi laudibus, quo minus eum reprehenderet, qui reprehensione dignus erat.*
- 63 *Cuidam qui in foro Rome loricator ambulabat, prætens id se metu facere, perquam scite dixit Vibius Crispus, Quis tibi sic timere permisit? Ludens ex inopinato. Expectabatur enim, ut obiurgaret hominem quod præter consuetudinem Romanam armatus incederet. At ille increpuit hominem, quod sic timeret, quum liceret manere domi si quid timeret.*
- 64 *Quidam deciderat in puteum profundum. Eum quum uideret quispiam, commiserans hominem dixit, Miser quomodo in puteum decidisti? Tum ille, Quid refert quomodo incidit?*

rim? hoc potius agendum, quomodo hinc possim educi. Hoc refertur à diuo Augustino.

Medicus quidam egrotanti dederat pharmacum, eoq; sumpto conualuit egrotus. Euenit ut aliquanto post idem morbus recurreret, egrotus quum ad idem pharmacum quo prius conualuerat cõfugeret, nec sentiret remedium, accersit medicum, admirans quid factum esset, ut eadem medicina quæ prius depulisset morbum, postea magis aggrauaret. Huius rei causam sciscitanti medicus facete respondit, Fateor idem fuisse pharmacum, sed ideo non profuit, quia ego non dedi. Sentiens medicorum esse dare pharmaca, qui norunt quædo et quomodo dandum. Quæ profunt iuueni, nocent seni: et contra, quæ iuuant celo tepido, ledunt frigido. Et hoc refertur ab Augustino.

Euclidi cum fratre similitas erat: is quum munitans dixisset, Dispaream ni te ultus fuero: Euclides contra, Dispaream, inquit, ni tibi persuasero. Hoc dicto soluta est similitas, et reditum est in gratiam.

Aristo dicere solet, eos uentos esse nobis molestissimos, qui abstrahunt pallia. Nam his contra uentos munimur. Ita grauisime ledunt amici, qui expiscantur arcana.

Gnathæna meretrix reprehensa à Stilpone philosopho, quod adolescentes corrumperet, Tu, inquit, egoq; Stilpon in eodẽ hæremus crimine, qui adolescentes tecum uersantes inuicilia quædam et amatoria sophismata doces, ut nihil referat cum philosopho uersetur, an cum meretrice.

Eadem parasito quem alebat anus, eratq; obeso corpore, Eleganter, inquit, ò adolescens es affectus corpore. At ille, Quid igitur futurum putas, si non secundus in lecto dormirem? Fame, inquit Gnathæna, perisses: subnotans illum uetule concubium ali. locus est ab inexpectato.

- 70 *Eadem quum Pausanias quidam nomine Laccus, salutaris*
in cadum incidisset, Laccus, inquit, in cadum incidit. Nam
Græci laccum uocant quod nos lacum. Cadus in lacum inci-
dere solet, lacum in cadum incidere absurdum est.
- 71 *Eadem quum quidam uini paulum infudisset in psyste-*
rium, id est uasculi genus refrigerando uino paratum, dice-
retq; Hoc uinum sedecim annorum est, Pusillum est, inquit,
pro tot annorum etate. Hoc ipsum adscribitur Phryna.
- 72 *Eadem quum in conuiuio duo adolescentes pro ipsa inter*
se pugnarent, uictum ita consolata est, Bono animo es puer,
non enim est certamen coronarium, sed argentarium. Sen-
tians in alijs certaminibus uictorem ferre coronam, hic ui-
ctori numerandam pecuniam, ut melior sit conditio uicti
quam uictoris.
- 73 *Eadem ei qui filia ipsius minam dederat, nec postea quic-*
quam adferebat ipsi, nihilo minus solito more ad eam uenit-
tans, Heus, inquit, puer, num putas te quemadmodum semel
data mina ad Hippomachum pædotribam, ita semper ad me
commeaturum?
- 74 *Eadem adolescenti qui sua sponte uenerat ad conuiuium,*
præbuit his uerbis, Cape, inquit, superbe: quum ille commo-
tior dixisset, Qui superbus? Imò, inquit Gnathæna, quis te su-
perbior, qui nec uocatus uenias. Iocus est ex ancipiti: nec uo-
catus uenit, qui non uocatus uenit, quod est impudentia: &
nec uocatus uenire dicitur, qui uocatus uenire recusat, quod
est superbia.
- 75 *Eadem à duobus conducebatur, quorum alter erat miles,*
alter mastigas seruus. Milite uerò per contumeliam illam
appellante lacum, An, inquit, quia duo amnes in me influunt,
Lycus & Eleutherus? Lycus & Eleutherus fluuiorum no-
mina sunt, sed illa alludit ad seruum amatorem & liberum.
- Lupus

Lupus esurit, liber arrogans est.

Nico meretrix, cui cognomen erat Capra, parasituum 76
 quempiam obuiam habens à morbo gracilem, Quam maci-
 lenius, inquit. Quum is respondisset, Quid me putas triduo Ab inexpecta
 comedisse? Aut lecythum, inquit, aut soleas. Parasitus sen- 10
 tiebat se nihil aut minimum edisse, illa respondet quasi de
 cibi genere interrogata.

Callistion cognomento Ptochelena, quum à quodam esset 77
 conducta seruo, isq; quonia aëstiuo tēpore nudus accūbebat,
 ostēderet in corpore notas plagarū, Vnde, inquit, illa miserē
 quē is dixisset, se puerū iure fuisse per fūsum. Tū illa, Nimi-
 rum uitulino: sentiens esse flagrorū uestigia. Ex carnibus uī
 tulinis coqui faciunt ius, ex pelle uitulorum fiunt lora.

Thais glorioso cuidam amatori, qui quum multa pocula 78
 sumpisset commodato, diceret se uelle illa cōfringere, atq;
 parare, Perdes, inquit, quod cuique proprium est. Ambiguo Ex ambiguo
 sermone notans esse commodatiua. Poterat autem intelligi,
 si consentiret perire quod cuiq; poculo proprium est.

Lais Corinthia cuidam amatori, qui misso sigillo iubebat 79
 illam uenire, Non possum, inquit, lutum est. Olim terra ge- Ex ambiguo
 nere signabant, at illa lutum esse dixit, quasi ob lutum uia-
 rum non posset accedere. Luteum sigillum nihil morabatur,
 argenteum quærebat.

Eadem Myronem falsissime repulit, sed præstat hoc Au- 80
 sonij uerbis referre.

Canus rogabat Laidis noctem Myron,

Tulit repulsam protinus.

Causamq; sensit, & caput fuligine

Fucauit atra candidum.

Idemq; uultu, crine non idem Myron,

Orabat oratum prius.

Sed illa formam cum capillo comparans,
 Similemque non ipsum rata,
 Fortasse et ipsum, sed uolens ludo frui,
 Sic est adorta callidum:

Inepte, quid me quod recusavi rogas?
 Pari negavi iam tuo.

Hoc uidetur imitatus Imperator.

Leontium quonia ipsa cum amatore discumbente ingres-
 sa est Glyceræ, et amator ad hæc uidebatur procliuior, sede-
 bat mœsta. Hanc quum notus quispiam appellasset dicens,
 Quis moeres Leontium? Vterus, inquit, mihi dolet. ^{55^a pa}
 Græcis uterum siue uuluam sonat, et eadem uox sonat, po-
 sterior: significabat autem posteriorem Glyceram magis
 placuisse, idque sibi dolere.

81 Adolescens quidam in Aegypto deperibat in Theonide me-
 retrice: quumque illa peteret ingentem mercedem, tãdẽ adolecens
 somniauit se rem habere cum ea, atque ita liberatus est amore.
 Petit illa mercedem. Negate iuuenis iuu est ad iudicem. Boccho-
 ris pronuntiat ut iuuenis in uasculo adferret tantum pecunie,
 quantum illa postularat. Iubet adesse meretriculam, et umbra
 frui pecunie circumlate. Hoc iudicium Lamia uelut iniquum
 reprehendit. Iuuenis somnio liberatus est, inquit, ab amore:
 at umbra pecunie non exemit Theonide pecunie amorem.

82 Phryne iam anus dixit, a multis fecem enim propter uini
 gloriam. Sentiens multos ideo secum congregari, ut gloriari
 possent, cum Phryne rem habuisse. Sicut uini magni nominis
 etiã sex ematur, ut iactare possint se tale uinum habere domi.

83 Eadem etate florens in conuiuio cui complures aderant
 femine, quum iuxta morem ioci conuiuialis quod unusquis-
 quam faceret, idem omnes facere cogentur, prior manum
 bis aquæ immersam admouit fronti. Quoniam autem omnes
 erant

erant fucatae, aqua per lituram fucorum defluens, rugarum speciem
 uulnus omnium deformabat, quum ipsa interim Phryne quæ na-
 turali forma pollebat speciosior etiã appareret, diluta facie.

Quum amatores, quoniam gratis non admittebantur, si-
 lia domum expugnaturi, uectes, ligones, et balistas admo-
 nerent, Phryne prodijt, Quum ista, inquit, haberetis domi, Pretium ex-
 quin potius afferebatis pretium? Sentiens ita facilius expu-
 gnari meretricum ædes, dando quam fodiendo.

Phryne Praxitelem a quo deamabatur rogauit, ut ex ope-
 ribus quod haberet pulcherrimum sibi donaret. Promisit Callidẽ
 quidem amans, sed illa sensit artificem dissimulare quod esset
 optimum. Itaque subornauit seruum qui Praxiteli in foro sua
 nudenti nuntiaret, incendium in officinam incidisse, ac ple-
 rumque illius opera conflagrasse, non tamen omnia. Praxiteles
 exclamauit, nihil sibi relictum, si Satyrum et Cupidinem
 flamma corripuisset. At Phryne occurrens iussit illum bono
 esse animo, nihil enim triste accidisse. Sed hoc commento de-
 prehendit in quod opus ille plurimum artis contulisset, et
 Cupidinem abstulit.

Phryne cuidam, iuueniliter iactanti quod multas haberet, 86
 se studio tristem exhibebat: ac rogati causam, Ob hoc ipsum
 irascor, inquit, quod multis inuolutus fueris: de plagarum
 notis sentiens, quas in illius corpore deprehendit. erat enim
 seruus, at ille gloriabatur de puellis, quibus potitus fuerat.

Eadem auaro cuidam amatori blandienti dicenti, Tu Praxi- 87
 telis Venuscula es, Et tu, inquit, Phidie Cupido. Blandimentum
 blandimento pensans, et obiter auaritia homini cupido ex-
 probrans, Nam Phidias a parsimonia nomen habere uidetur.

Eadem cum insidiaretur pudicitie Xenocratis, et in eas-
 dem ediculas ab illo esset admissa, ac precibus tandem impe-
 trasset, ut lectuli partem qui illic unicus erat, ipsi concederet:

reuerſa ad illos qui eam ſubornauerant, ac rogata quid profeciſſet, Ego, inquit à ſtatua redeo non à uiro. Idem elegantiuſ narrat Valeriuſ Maximuſ. Pacta cum adoleſcentibuſ ut Xenocratem ad coitum ſolicitaret, ſeſe in illiuſ probè poti lectulum coniecit. poſtridie quum adoleſcentes exprobrarēt quòd tam formoſa puella poti ſenſ animuſ pellicere non potuiſſet, pactumq; uictoriæ pretiū flagitarent, facete eluſit, dicens, ſe de homine non de ſtatua cum illiſ pignuſ poſuiſſe.

89 Lamiam meretricē Demetriuſ rex adamabat parum ſo-
Ab inexperience
stato briè. Ea quum iam ſenſcens in cōuiuio tibiſ ceciniſſet, Demo qua & Mania dicta eſt, interrogata à Demetrio, quid uideretur Lamia, Anuſ, inquit: aliud reſpondens atq; expe- ctabat rex. Nā ille ſciſcitabatur, quā ſcitē uideretur canere.

90 Ruſuſ appoſitiſ bellariſ quum rex diceret, uidet quā multa mihi mītat Lamia? Plura, inquit, tibi mītentur à matre mea, ſi ueliſ cum ea dormire. Notanſ anuſ ſolere donare iſ à quibuſ ſubiguntur.

91 Amicula Theophaſto licitanti quiddam, idq; admodum Attice, hoſpue, inquit, non uendo tanti. Notanſ illuſ quaſi non eſſet Atticuſ natura, qui ſupra modum affectaret Atticifinuſ. Id enim ſolent hoſpue, dum in aliena lingua uolunt uideri diſerti.

92 Phocionuſ cognomento Probi uxor dicere ſolebat, ſuū mundum eſſe præclara geſta mariti. Ita frugalitateſ ſuaſ excuſauit aliſ matroniſ obijcientibuſ quòd parum pro dignitate culta eſſet.

93 Quum Cyperij aduerſuſ Aſtyagem Medorum regem in-
Animosè feliciter pugnaſſent, muliereſ in urbem fugientibuſ obuiam ierunt, ac nudatiſ uentribuſ, Quò, inquit, ignauuſ ſimū ruitiſ? An neſcitiſ uoſ huc iterum intrare non poſſe, unde ſemel natura lege egreſſi fuiſtiſ: Inuerſo ordine matreſ amant

mant mareſ, quæ ſolent à periculiſ auocare.

Poppea quæ priuſ adultera Neroniſ, mox repudiata 94
Octauia mariti potenſ facta, ſubornauit quendam ex Octa-
nie miniſtriſ, qui ei ſeruilem amoreſ obijceret. Ancilliſ
Animosè Octauie ad queſtioneſ pertractiſ, quædam cruciatu uicta
ſiſſiſ annuerunt, quædam perſtiterunt domine ſue ſanctita-
tem prædicanteſ. Ex hiſ una inſtanti Tigillino reſpondit ca-
ſtiora eſſe Octauie muliebria, quā oſ eiuſ. Significanſ il-
lum eſſe ſellatoribuſ obſequentem, aut cunnilinguū.

Chiomata Orthiagoniſ uxor, quum miſſo pretio à ſuiſ 95
reduceretur, ac tribunuſ illam officiſ gratia ad flumen pro-
ſequeretur, clam mandauit uni ſeruorum, ut Romanuſ il-
lum ſe proſequentem occideret. Id ubi caput præciſum ſub
tronalis
ueſte teſtum ad marituſ detulit, & ad illiuſ pedes abiicit,
marito admirante dicenteq; , num præclaruſ duceret ſer-
uare fidem? Præclaruſ, inquit, ſed hoc præclariuſ, unum
duntaxat qui mecum concubuerunt uiuere. ſcæmina aliquan-
to prudentior Lucretia, quæ non ſua, ſed ſtupratoruſ nece
teſtata eſt ſuaſ pudicitiam.

Canna Sinorito Galate nupſerat. Eam Synorix iuueniſ 96
prepotenſ adamabat, & clam interfecto Sinorito, de nuptiſ
Pudica uxor
Cannam ſolicitare coepit. Illa quo coniugis morteſ ulciſce-
retur, diſſimulauit doloreſ, et coniugij ſpem præbuit. Tan-
dem Synorigem ad ſe uenire iubet in templuſ Diane, cui
erat dicata, quaſi uellet hanc eſſe coniugij teſtem, & adſtanſ
altari, ceu deæ libatura eſt poculo bibit toxicuſ, moxq; tra-
didit Synorigi: qui ſimulatq; reliquuſ ebibiſſet, uenerata
deam, Te, inquit, dearuſ præſantiſſima teſtor, me huiuſ
tantuſ diei gratia haſtenuſ Sinorito fuiſſe ſuperſtitem.

Olympiaſ Alexandri mater indignè ſerens quòd Ale- 97
xander pateretur ſe dici filiuſ Iouiſ, Non deſinet, inquit, Iouiſ filiūſ

Alexander me Iunoni inuisam facere. Solent enim uxores extremo odio persequi pellices.

98. Eadem quum accepisset Alexandram filium, ut alij, Philis pro
Mores philtris lippum maritum, adamare foeminae à qua putabatur amatoris uenenis corruptus, accersit ad se mulierem: quumq; praeter insignem formam comperisset in ea mores liberales, & ingenium egregie dextrum, Valeant, inquit, qui te insimulant beneficij. Nam tute quidem pharmacum in teipso ac philtrum habes.

99. Eadem quum accepisset adolescentem quendam aulicum Bona fama
duxisse uxorem elegante quidem forma, sed fame parum secunda: Ille, inquit, non sapit, qui uxorem oculis, non etiam auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem.

100. Intaphernis uxor, Dario permittente ut unum ex suis eligeret, cuius uitam sibi donari uellet, fratrem elegit: demerente rege causamq; sciscitante, Alius, inquit, maritus, alij liberi si Deus uolet possunt contingere: alium fratrem parentibus uita defunctis non est quod sperem.

1. Cornelia Gracchorum mater, quum Campana matrona illius hospitio utens, ornamenta sua quibus illud seculum nihil habebat pulchrius, ipsi ostenderet, traxit eam sermone donec liberi redirent e schola. Tum, & haec, inquit, ornamenta mea sunt. Sentiens matrona nihil esse pulchrius, neq; pretiosius, quam liberos recte educatos.

2. Omnibus Dionysio tyranno exitium imprecantibus, una In deterius
omnia femina anus quotidie diluculo deos cōprecaui solet, ut esset incolumis sibiq; superstes. Accita à rege mulier rogata est, unde tanta in regem beneuolentia, Quoniam, inquit, quum puella essem, & grauem tyrannum haberemus, optabam mortem

mortem illius. Eo interfecto deterior arcem occupauit. Et huius exitium optabam. Nunc quum te habeamus, superioribus etiam grauiorem, uereor ne si tu pereas, succedat etiā deterior, eoq; caput meum pro tua salute deuoueo. Tam facili audaciam Dionysius punire erubuit.

Cuculo minores auiculas percontanti, quum ipsam fugerent, Quoniam, inquebant, suspicamur te aliquando futurū Tyranni spec
accipitrē. Coceyx enim specie nō multū differt ab accipitre. cics
Cauendum ab his, qui tyrannidis specimen moribus edunt.
Hoc ad Lysidam accommodauit Plutarchus in uita Arati.

ILLVSTRISSIMO PRINCI-

PI I V N I O R I G V I L I E L M O,

duci Cluensi, Iuliacensi, Montensi, Comitum Marchiae & in Rauenspurgo, &c. Des. Erasmus Roterodamus

S. D.

P V D Priscos illos, illustrissime princeps, non Græcos modò, uerum etiam Latinos, actoribus ac patronis causarum forsensium certus aquae modus per clepsydram infundebatur, ne superuacanea uerborum copia, quum iudicibus tedium adferret, tum ipsi etiam causae officeret, denique alijs agere uolentibus adiuuam praecluderet. At non idem fieri solet in philosophicis orationibus, in quibus tandiu proferendus est sermo, quandiu auditor alacriter haurit ea quae dicuntur, praesertim si quae dicuntur, conferunt uel ad liberalem eruditionem, uel ad bene beateq; uiuendum. Itaque perquam eleganter Plato Antisthenem prolixius differentem admonuit

his

his uerbis. Videris, inquit, ignorare, quod orationis modus non est is qui dicit, sed is qui audit. Sic et Carneades quum esset in differendo uocalior, admonitus est à gymnasij principi, ut uocem moderatius promeret: sed quum ille à gymnasiarcha peteret ut sibi prescriberet modum, sanè quàm apposite respondit, Istud quod à me petis, rectius sumes ab auditoribus. Iam uidemus quosdam non clepsydri, sed clepsammidijs metiri conuiuium, hoc ut fateor, ad frugalitatis disciplinam utiliter fieri, atq; etiam necessario, duntaxat apud eos qui nesciunt unquam à mensa surgere, nisi hirudis, in ritu sic distenti, ut tantum non crepent ac disiliant: ita non conueniret opinor ei qui lautos et elegantes homines suauiter excipere uellet: sed hunc oporteret apparatus modum à conuiuiarum orexi petere. At ego in hoc argumento conuiuatoris personam indui, ac posteaquam coenae tot instrumenta et mensibus, quot actus permittuntur comœdiæ, secundas mensas nõ omnino ieiunas adieceram, mihi uidebar sic egisse partes meas, ut si non Lucullus quispiam, certe mundus ac lautus ἐσιτάωπ uideri possem: atque adeo metuebam, ne apud frugalitatis amatores citius luxuriæ quàm sordium crimen incurrerem. Verum simulatq; prodijt opus, tanta auuiditate distractum est, ut proiinus à Typographo ceperit efflagitari denuo: siue hic est argumenti, siue quod magis arbitror, tuus ornatisime princeps genius, quem confidimus non solum ditioni tuæ, sed et studijs fore felicem. Itaque prioribus sex libris recognitis et auctis, adiecimus duos, quos tu uel postcœnium uel pomenta siue ἐπίδημα πιάμα si libet, uocare poteris, ne à conuiuij metaphora recedamus. Vale.

APO

A P O P H T H E G M A
T V M L I B E R V I I

T H A L E T I S M I L E S I I.

HÆC præcipue celebrantur, Multa uerba nequaquam arguunt sapientem opinionem. Pauciloquijs Græcis carmen esse uidetur, ἔτι τὰ πολλὰ ἔστι προνίμην ἀσεσήνατο δόξαν. Sapiens enim non nisi quum res postulat, nec pluribus utitur uerbis quàm opus est. Quemadmodum Deus omnium sapientissimus, sermonis est parcissimus.

Unum quiddam diuina egregium, unum quiddam præclarum elige. Solues enim hominum loquacium linguas sine fine garrientes ἀπεραντολόγους: quod interpret miror quare reddidit, non paucorum. Satius est ad parandam honestam famam unum quiddam insigne prædicere, quàm diuinare de friuolis aut quibuslibet. Sapiens enim uates est optimus. Et præstat uno opere editio, sed egregio, parare famam eruditionis, quàm minus accurate scribere de singulis.

Rogatus, quid esset omnium uetustissimum, respondit, Deus. Quis ita? ὅτι ἀγέννητος, hoc est, nunquam esse cœpit. Quid esset pulcherrimum, ait, Mundus. est enim opus Dei, quo nihil est pulchrius. Quid maximum, Locus. Caput enim omnia. Quid uelocissimum, Mens. Discurrit enim per uniuersa hominis cogitatio. Quid robustissimum, Necessitas siue fatum. Superat enim omnia. Quid sapientissimum, Tempus. Nam inuenit omnia: hæc anigmatum insar habent.

Dicebat nihil interesse inter uitam et mortem, ob id opinor, quod utraque res æque esset secundum naturam, nec mortem

- Argutè mortem malam esse magis quàm natiuitatem. Cuidam uerbò
obstreptenti, quur igitur, inquit, tu non moreris, false respò-
dit, Ob hoc ipsum quia nihil refert. Potius enim habetur,
quod accersitur.
- 5 Percontanti utrum fuisset prius, nox an dies: Nox, in-
quit, uno die fuit prior. Elusit ineptum percontatorem. Si
Salsè nox uno die præcessit diem, dies igitur fuit ante noctē. Nox
enim finis est diei.
- 6 Rogatus num lateret deos homo iniuste agens, respondit,
Deus omni Ne cogitans quidem. Significas Deo nihil omnino esse occul-
sciis tum. At uulgus putat quæ corde uoluunt latere, Deum.
- 7 Adultero sciscitanti, an abiuraturus esset adulterium, Non
Grauiter est, inquit, periurium adulterio peius. Significans illum stul-
te dubitare de peierando, qui facinus periurio par non du-
bitasset cõmittere. Eoq; in atrocibus sceleribus nihil ponde-
ris habet iusiurandum. Quisquis enim audet dare uenenum,
audebit & cum periurio inficiari.
- 8 Percontanti quid esset difficile, Seipsum, inquit, nosse. At-
Sapienter qui hoc uulgus putat esse facillimum. Aliena rectius perspi-
cimur quàm nostra, & sibi quisq; adulator est.
- 9 Rogatus quid esset facile, Alterum, ait, admonere. Omnes
Admonitio recta consilia ægrois damus. Interpres perperam uertit, ab
facilis alio moneri, quum sit ἀλλῶ ὑποτιθεῖς, hoc est, alteri da-
re consilium. quis enim est tam stupidus qui non admo-
neat alium? sibi pauci consulunt.
- 10 Sciscitanti quid esset dulcissimū, Potiri, inquit. Nam ea de-
Potiri dulce mum delectant, quæ contingunt expetita. Quæ ultro obij-
ciuntur, non perinde iuuant.
- 11 Rogatus quo pacto quis facillime ferret infortuniū suum,
Patientia Si quis, inquit, uideat hostes maioribus malis obnoxios.
Quidam enim ex contemplatione felicitatis alienæ suam ca-
lamitatem exasperant.

- Interrogatus quo pacto quis optime iustissimeq; uiueret, 12
Si, inquit, quæ in alijs reprehendit, ea ne faciat ipse. In alienis Sapienter
enim erratis perspicaces sumus, ad sua quisq; lusciosus est.
- Percontanti quis esset felix, Qui corpore, inquit, sanus est, 13
animo eruditus, sine castigatus. Cupiditates enim animorum Felicitas uera
morbi sunt.
- Dicebat amicorum absentium æque ac presentium oportere 14
meminisse. Amicitia enim est animorū coniunctio, quos Amicitia
non dirimit locus. multi non amant nisi tantisper dū uident.
- Non esse facandam faciem, sed animum honestis studijs 15
exornandum. Quò d hæc forma ueros conciliet ac perpe- Animi cultus
tuos amicos.
- Ueluit per iniuriam ditescere. Quòd lucrum fraude para- 16
tum, damnum sit, non lucrum.
- Μὴ διαβαλλέτω σε λόγος πρὸς τὸς φίλους κενόφων- 17
ος. Id ita uertit interpres: Ne te in ius uocet sermo cõtra Arcana nulli
coniunctos tibi ac socios dictus. Ego magis arbitror Thale- committenda
tem admonere, ne quid amicis quibus fidimus committamus,
quod si effutiant, pariat nobis infamiam.
- Quale, inquit, præmium rependeris parentibus tuis, tale 18
à liberis tuis expecta. Pietas in pa-
Dixit facillimum esse philosopho ditari si uellet, idq; tali 19
facto probauit. Omnem oleam antequam florere cõpisset in rentes
agro Milefio cõemūt. Animaduertat enim præsciencia qua- Prudentia
dam olearum uberitatem fore. Hoc pacto os obturauit, qui
iactabant, in Philosophis paupertatem non esse uirtutis, sed
necessitatis. Huius meminit Cicero lib. de Diuin. 1.
- S O L O N Salaminius.
- Quum Pisistratus occuparet Rempub. resq; uideretur ad x
manifestā spectare tyrannidē, neq; quisquā auderet illius co-
naitibus obfistere, ipse productis armis & ante ades positus,
cœpit

Senectus au-
dax
 coepit inelamare ciuēs : at ubi Pisistratus ad illum mitteret
 qui percontarentur , qua re fretus hoc auderet , Senectus
 inquit. Alios senectus reddit formidolosiores , illi conciliant
 audaciam , quod parū uitae superesset , etiam si nullus occide-
 ret. Ita Plutarchus in commentario , an seni sit gerenda resp.
 Diogenes Laërtius rem aliquanto fustius narrat.

Pietas in pa-
triam
 2 Postquam uidit rerum summam esse penes Pisistratum,
 arma deposuit ante curiam , dicens , O patria tibi et diis
 et factis sum opitulatus. Hoc pacto testatus sibi non desuis-
 se uoluntatem consulendi Reip. in Aegyptum nauigauit.

Antemortem
nemo beatus
 3 A Croeso interrogatus an quem uidisset ipso beatiorē,
 Telum nominauit Atheniensem , priuatum hominem , sed qui
 relictis liberis ac nepotibus bene institutis feliciter obiisset
 diem. Interrogatus dein cui post illum tribueret felicitatis
 elogium , Cleobin et Bitum Argiuos fratres nominauit , qui
 cum summa pietatis laude defuncti fuerant. Indignatus rex,
 nullo igitur loco me ponis ? Ego , inquit Solon , facile confi-
 teor te regem opibus et imperio florentem : beatum non
 appellarim , priusquam feliciter hanc uitam absolueris. Re-
 fert Herodotus in primo.

Sumptus inu-
tiles
 4 Premia decreta his qui in Olympijs aut Nemeis uicissent
 contraxit , eaq; maiora decreuit ijs qui in bello pro patria
 fortiter occubissent : dicens illos et dum exercentur , ma-
 gnis impendijs exerceri : et si uicerint , magis aduersus pa-
 triam quam aduersus hostes coronari : et quum senuerint ,
 ad nihil utiles euadere , haud aliter quam detrita pallia , ut
 qui nec bello sint utiles , nec gerendae reip. accommodi.

Leges
 5 Huic attribuunt et illud longē celebratissimum , leges
 aranearum telis esse similes : quanquam idem et alijs ad-
 scribitur , nominatim Anacharsidi.

6 Illud argutissimē dixit , tyrannorum amicos calculis suppu-
 tatorij

tatorij esse similos : qui ut arbitrio supputantis ponuntur , Amicitiae
 interdum ualent multa milia , interdum minimū , interdum nihil. principum

Rogatus quamobrem nullam legem tulisset in parricidas ,
 Non expectabam , inquit , hoc scelus unquam in hac ciuitate
 posse committi. Quod illa immania non existant , nisi ubi lu-
 xus regnat , nec ulla est legum reuerentia. Refert hoc M.
 Tullius in oratione pro Sex. Roscio Amerino.

Interrogatus qui fieri posset , ut quam minimum iniuria-
 rum existeret inter homines , si , inquit , qui iniuria affecti nō
 sunt , aequē doleant atq; hi qui affecti sunt. Quisquis enim
 uiolat leges , non unum ciuem laedit , sed totam Rempub. quod
 quidem in ipso est. At nunc dum alijs legis aut quiescimus ,
 aut gaudemus etiam , impunitas improborum audaciam in
 plurimos inuitat.

Dicebat opulentiam esse matrem saturitatis , saturitatem
 ferociae ac uiolentiae. Diuitias comitatur luxus , luxus exit in
 tyrannidem , dum foenum migrat in cornua.

PITTACVS Mitylenæus.

Huic tribuitur illud decantatissimum , dimidium plus toto ,
 de quo nobis satis dictum est in Chiliadibus. 1
 Modus

De eodem memorat exemplum clementiae uix credibile. 2
 Tyrrheum Pittaci filium Cumis in tonstrina sedentem faber
 quidam ararius impacta securi occidit. Cum in homici-
 dam uinctum miserunt ad Pittacum ut de eo supplicium
 sumeret. At ille cognita causa dimisit hominem dicens , Igno-
 scentiam esse potiore poenitentia. Sentiens utilius esse con-
 donare , quam meminisse iniuriae et ulcisci. Sunt qui referant
 homicidam ab Alceo fuisse dimissum cum hoc elogio , Me-
 lius est ignoscere quam punire.

Legem tulerat , ut qui per temulentiam sceleris aliquid
 commississent , duplo plecterentur. Solet enim uulgius homi-
 num 3
 Ebrietas

num, ebrietatis obtentu crimen extenuare. Id eo factum fuerunt, quod insula uino abundaret.

Legum autoritas.

4 Crespo percontantii quod esset maximum imperium, inquit, *πολιτικὴ ἐξουσία*, id est, uarij ligni, leges innuens. Nam olim in tabulis ligneis leges inscribebantur. Porro ubi summa est legum autoritas, ibi est minimum tyrannidis.

Victoria incruenta

5 Probabat uictorias citra sanguinem partas: nam magno ciuium cruore emptas, hoc est, Cadmeas, ut uocant, non existimabat esse uictorias.

Coniugium par

6 Huius est illud *ἰσοδουλον*, Aequalem ducito: quum ipse domi haberet opulentio rem, ac proinde morosam et imperiosam. Id Latius explicauimus in Chiliadibus.

B I A S Prienæus.

1 Quum ingenio suo patriam suam obsidione liberasset, rex Salsè Alyattes intellecta uiri prudentia protinus eum ad se accersiuit. At is respondit, *ἐγὼ ἀλυάτην κελύω πρόμυα ἐδίειν*, id est, ego Alyatten iubeo cepas edere: quod perinde est ac si dixisset, iubeo illum plorare: extremum regis contemptum professus. Attigimus et hoc in Chiliadibus.

Liberè

2 Euenit ut cum scelerosis quibusdam et impijs naui ueberetur, qui cum ob exortam tempestatem periclitaretur, deorum opem implorabant. Tum Bias, Silete, inquit, ne uos hic illi nauigare sentiant. Deus impiorum precibus irritatur magis ad uindictam, quam ad opitulandum flebitur.

Salsè

3 Impio cuidam sciscitanti quid esset pietas, nihil respondit. Roganti quur sileret: Quoniam, inquit, percontaris de rebus nihil ad te pertinentibus.

Adulatio

4 Interrogatus quod esset animal omnium maxime noxiu me Si de feris, inquit, percontaris, tyrannus: si de mitibus, adulator.

5 Hec de septem Sapientium dictis arbitrator esse satis, uel quia sunt omnibus obuia, uel quia magna ex parte sunt fabulosa, uel

uel quia plerumque sunt eius generis, ut à quouis dici possint. Quid enim habet Cleobulus, quur inter sapientes numerari debeat?

ANTISTHENES Atheniensis.

Antisthenes ridere solet Athenienses subinde gloriantes et quod essent autochithones, hoc est, indigenæ, eo quod non aliunde eò commigrassent, nec patriam sedem mutassent unquam: dicens hoc laudis illis esse cum testudinibus cochleisque commune. Nam et hæc animantia nunquam mutant domicilium in quo nascuntur.

Discipulos suos admonere solet, ut sibi essent Socratis cõdiscipuli: declarans quam esset alienus ab inani gloria. Modestè

Voluptatem in tantum execrabatur, ut diceret, se malle insanire quam uoluptate affici, *μαρτυρῶ ἢ ἠδίστην*, id est, insaniam potius quam delecter. Insaniam aufert medicus: uoluptas quum æquè mentem eripiat homini, uix sanabile malum est.

Cum his mulieribus habendam consuetudinem dixit, quæ beneficiu beneficio pensent, *ἂν χάριν ἐίσωσιν*, id est, quæ gratiam habituræ sint: sentiens abstinentium ab his quæ pretio uendunt inhonestam uoluptatem, nec pariunt, nec amant mutuum: aut à uoletudinarijs, deformibus ac male moratis, quæ gignunt fetus pœnitendos.

Quum adolescens quidam Ponticus genere, se in numerum discipulorum illius recipi cuperet, patri querenti quibus rebus esset opus, Libro, inquit, nouo, stylo nouo, nouaque tabella: significas animu à uitijs uacuu, studiū uigil, et memoria fidelis. Solent autem adulescentes uoluptatibus ac delicijs occupatam mentem ad præceptorè adferre. quæ res fere in causa est ut minus proficiat: At philosophia totu animu sibi postulat.

Adolescenti cõsulenti cuiusmodi uxorem ducere expediret, Si formosam duxeris, inquit, habebis communem: sin deformem

formem, habebis pœnam. Iucundius id eloquens Græcè quibus quod ad uoces atinet, minimū interest inter *νομιλῶν* & *μοιλιῶν*: quod ad rem atinet, plurimum. Suadebat itaq; media stansq; ut uocant forma ducendam, quæ nec fastidium uiro moueret ob deformatatem, nec ob insignem formam petere retur ab adulteris. A. Gellius hoc dictum Bianii tribuit.

7 **Generosè** Quum accepisset Platonē de ipso male loqui, nihil comamotus, Regiū est, inquit, quū feceris bene, audire male. Quāquā hoc idē alijs adscribitur. Excelsi animi est, ingratitude ne hominū non deterreri à studio bene merēdi de omnibus.

8 **Initiatio** Quū Orphicis mysterijs initiaretur, ac sacerdos diceret, illum bonis plurimis fruiturū apud inferos post hanc uitam, **Quir**, inquit, ergo tu non abrumpis uitam? Significans non initiatis paratam esse beatā uitam à rogo, sed his qui piē sancteq; uixerint. Et hoc, aut similitum huic, alijs tribuitur.

9 **Genus** Cuidam opprobriati quod esset hybrida, hoc est, nō è duobus ingenuis natus, sed ex patre Atheniensi, matre Phrygia, **Nec è duobus**, inquit, luctatoribus natus & tamen luctator sum: sentiens non tam referre, unde natus sis, sed qui sis. Is uerè liber est, quem philosophia liberum facit: & is uerè Græcus est, qui Græcorum disciplinis institutus est.

10 **Salsè** Interrogatus cur paucos haberet discipulos, **Quoniam** depello illos, inquit, uirga argentea. Sentiens ideo paucos uenire, quod magnā mercede doceret. Vulgus autem pluris facit pecuniam quā sapientiam.

11 **Seueritas** Rogatus quamobrè seuerus esset obiurgator erga discipulos, Et medici, inquit, erga ægrotos: significans se in uitia scire, non in homines, nec uitia sanari blandiendo.

12 **Adulterium** Conspicatus aliquādo mœchum fugientem: insequentibus qui illum comprehenderent, Infelix, inquit, quantum periculum unico obolo uitare poterat: sentiens scortii congressu libidinem

bidinem sedari potuisse, quum nunc de uita periclitaretur.

Aiebat si ad alterutrum adigeret necessitas; satius esse in **13** coruos incidere, quā in adultores, *ἐς κόρακας ἢ ἐς νόταδας*. Nam corui non comedunt nisi mortuos, adulator etiā uiuos deuorat. Et hoc alteri tribuitur.

Rogatus quid esset mortalibus beatissimū, Felicem, inquit, **14** mori. Hæc sententia consentit cum illa Solonis, **Qui feliciter** **Felicitas uera** absoluit uitam, huic nihil sinistri potest accidere, quod felicitatem ægritudine aliqua contaminet. At quibus res sunt secunde, ij nihil magis optant quā diurnam uitam.

Amico cuidam deploranti quod commentarios suos perdidisset, Oportuit, inquit, ista animo potius quā chartis inscribere. Librorū fiducia frequenter in causa est, ut munus exerceamus memoriam. In tuto est, quod animo impressum est. Licet enim circumferre, & semper in promptu est.

Dicere solitus est, Non aliter ac ferrū absumitur rubigine, ita inuidos suo ipsorum uitio contabescere. Ferrum enim, **16** etiam si nemo ledat, ex se gignit unde corrumpatur. Inuidia

Vulgus hominum è structuris, stauis, trophæis, ac libris **17** sibi promittit immortalitatē. Antisthenes ijs qui appetere immortalitatē, unicam uitam ostendit, ut iustè pieq; uiuerent. nominis

Rogatus quæ res portenderet ciuitatibus exitium, Cum **18** in his, inquit, nullum esse potest bonorum ac malorum discrimen. Sentiens eam Remp. non posse consistere, ubi nec esset **Honos uirtutis** honos uirtuti, nec pœna scelerosis. Hoc apud Homerum stomachatur Achilles: *ἐν δὲ ἦν τιμὴν*.

Quum illi diceretur, quod à quibusdam improbis laudatus esset, Vereor, inquit, ne quid imprudens fecerim mali. Sentiens à talibus neminem laudari nisi ob malefacta. **19** Laus à laudatis

Fratrū inter se cōcordiā dixit quouis muro firmissimo muniti. Id dictū & ad ciuium cōcordiam accommodari potest. **20** Concordia

- 21 *Bona animi* Admonebat ea esse paranda uatica, quæ simul cum nauis frago enatarent. Senties bonas artes ubiq; esse in pretio, nec posse à fortuna eripi. Idem adscribitur Aristippo.
- 22 *Solenter* Opprobranti quod interdum cum improbis haberet conuersuetudinem, Et medici, inquit, cum ægrotis uersantur, nec tamen ægrotant ipsi. Sentiens philosophum ideo uersari cum improbis, ut eos reddat meliores.
- 23 *Grauius* Absurdum esse dicebat, triticum repurgari à lolio, bellum ab inuiti milite, & à Rep. non secernere inuidos. Significans inuidos tam esse inuitiles ciuitati, quam lolium est tritico, & ignauus bello.
- 24 *Solitudo* Rogatus quid emolumentum cepisset ex philosophia, Ut mecum, inquit, loqui siue uiuere possim. Doctus etiam si solus sit, non sentit tedium solitudinis, sed multa præclara suo cum animo uersans, quasi secum loquitur: indoctis molestissima est solitudo, atq; etiam inuitilis.
- 25 *Indecora* Quum in conuiuio quidam diceret, cane tibijs, Tu mihi eas infla, inquit. Non recusauit obsequium, si ille uicissim obsequeretur. Sed interim indicauit non esse philosopho decorum tibijs canere.
- 26 *Frugalitas* Quum Diogenes ab ipso peteret tunicam, iussit ut duplicem caret pallium, sic eum tunice speciem præbiturum: admodum oportere paucissimis esse contentum.
- 27 *Dediscere* Rogatus quæ disciplina cum primis esset necessaria, Mala, inquit, dediscere. Id enim non modo primum est, uerum etiam difficillimum.
- 28 *Moderatio* Qui nos maledictis incesserent, eos magis tolerandos dicebat quam qui nos lapidibus impeterent. Verba enim non lædunt, si quis contemnat. Vide uerò num forte hic sit sensus, tolerantiores esse qui cõicia patienter ferrent, quam si quis lapidibus impetitus ferat. Quorundam enim dicta grauius

sanc

faciant quam lapides. Quod si indecorum esset, graui uiro lapidibus repetere à quo petiuis fuerat, æque indecorum sit in conuiciantem regerere conuicia.

Inuisens Platonem aduersa ualeitudine laborantem, uidit peluim in quam uomuerat, Bilem, inquit, Platonis uideo, factum non uideo. Solet enim quemadmodum Diogenes Platonis arrogantiam notare. Itaq; quum in pompa quadam equestri, quidam equus crebro himitu ferociq; spiritus excelsos testaretur, eoq; uehementer à Platone laudaretur, uersus ad Platonem, Videtis, inquit, & tu bonus equus futurus.

Fastus

Admonuit Athenienses, ut asinos æque atq; equos deligerent ad agriculturam. Quum illi dicerent hoc animal esse aliud, num ab aratione, Quid refert, inquit, quum in uestra Rep. duces sint qui nunquam didicerunt administrandi rationem, sed hoc satis est, quod à uobis delecti sunt? Sentiens multo absurdius esse, ei commendare Remp. qui gubernandi artem non tenet, quam si asinum pro equo adhibeas aratro.

Cuidam dicenti, pleriq; te laudant, At quid, inquit, mali fecisti, significans quæ recta sunt semper paucissimis placuisse.

Rogatus à quodam quid sibi faciendum suaderet, ut probus uir et honestus euaderet, Si mala, inquit, que tibi adsunt, ab his qui nouerunt didicertis esse fugienda. Sensit, uirtutis caput esse, caruisse uitij. Id non à quolibet discendum, sed ab his dumtaxat, qui norunt quæ sint uera mala, quæ uera bona.

Quodam prædicante delicias, Hostium, inquit, filijs contingat in delicijs uiuere: ut rem pestilentem detestans, quod pleriq; pro summo bono amplectuntur.

Quidam adolescens curarat sese ex ære sculpendum, & ad eam imaginem sese conformabat. Huic Antisthenes, Si es pulchritudine, inquit, adolescens. Non igitur, inquit, erubescis, qui

MA 4 cum

- cum in animo gloriaris? significans magis gloriandum de bonis animi quam de forma, quā haberet cum statua comunem.
- 35 Solerter Adolescentes quosdam Ponticos, qui uidendi Socratis gratia se contulerant Athenas, duxit ad Anyti domum, dicens, illum Socrate multo sapientiorē, ut qui Socratem accusasset. Hoc dicto renouatum est ciuibus extincti Socratis desiderium, et Anytum expulerunt.
- 36 Adolescentens quidam Ponticus pollicebatur se rationē Antisthenis habiturum, si nauis ipsius quæ salsamenta uehebat appulisset. Antisthenes accepto nouo uase, unā cum adolescente ibat ad mulierē quæ uendebat farinā, et impleto uase cœpit onustus discedere, Mulieri uerò poscēti farine pretiū, cōmonstrato adolescente, Hic, inquit, dabit si nauis cum salsamentis appulerit. Significans inanes esse in diem pollicitationes, quum farina quotidie sit presentī pecunia emenda.
- 37 Quum Antisthenes ipse salsamenta per forum gestaret, id quibusdam admirantibus, quod philosophus officio tam sordido fungeretur, idq; in publico, ac non potius seruo delegasset, Quid, inquit, admiramini? hæc mihi porto non alijs. Sentiens nullum esse sordidum obsequium quod sibi quis impenderet: dein non esse indecorum, eum portare salsamenta, qui salsamentis uesceretur.
- 38 Solerter Cuidam obijcienit quod Antistheni mater esset Phrygia, Et deorum, inquit, mater. Ridiculum arbitrans, cuiquam probro dari pariam, quum in damnatissimis regionibus interdum nascantur felicissima ingena.
- 39 Fortitudo Dicere solet, hostibus à dijs omnia optanda esse bona, excepta fortitudine: quod illa omnia aliquando futura sint eorum qui fortitudine præcellerent, non eorum qui possiderent, quod ob ignauiam ea tueri non possint. Sensit frustra parari bona, si qui parauit, tueri nesciat.

Si

- Si quam uidisset mulierem egregiè cultam, adibat edes illius, iubebatq; uirum proferre arma et equum: quæ si placuissent, patiebatur mulierem indulgere delicijs, quod esset qui defenderet: sin minus, suadebat ut eum ornatum deponeret, ne præda fieret alijs.
- Antisthenem quoniam multa conscripsit uolumina, Timon appellare solet *αυτοφύη πλάδωρα*, id est, ingeniosum nugatorem. Non tamen dixit *εὐφύη* sed *αὐτοφύη*, quod ingenio ad quiduis uersatili uaria tractaret argumenta, et in his quædam parum digna philosopho.
- Huius placita non indigna sunt quæ commemorentur. dicebat *τιῶ ἀπέριτῶ ἐδιδάκτεται*, id est, uirtutem disci posse. Aduersus eos, qui putant nasci cum homine aut naturæ affectus studio uinci non posse.
- Τὸς αὐτὸς εὐχερεῖς τὸς καὶ ἐναπέρας*: Qui uirtute præditi sunt, eosdem et nobiles esse. Habent enim id unde uera nascitur nobilitas. Aduersus eos qui maiorum imaginibus, aut diuitijs metiuntur nobilitatem.
- Virtutem sibi sufficere ad felicitatem, nec ulla re opus habere nisi robore Socratico. Socrates ad omnium rerum patientiam obduruerat. Imbecillitas corporis impedit frequenter uirtutis usum.
- Virtutem esse rem operum, non autem plurimis uerbis multisq; disciplinis egere. Aduersus eos qui iuris ac Theologie pietatisq; professionem studio reddunt difficillimā ac prolixam, perq; uitā omnē nihil aliud quam de uirtute disputant. Notat hoc Horatius, Virtutē uerba putas, ut lucū ligna.
- Sapientem sibi sufficere, eo quod omnia quæ sunt aliorū sunt et huius, qui cum omnibus habet amicitiam, et amicitia facit omnia communia.
- Ἀδοξία* id est, *ἀγαθὸν ἴσον τῷ ἀνόμῳ*, id est, obscuritatem esse

M 5

Otium esse bonum par labori. Aduersus illud Epicuri *λὰδὸς βίβλος*. Multi student ignoti esse quò uiuant in otio. At ignobilitas quoniã patet quorumlibet cõtemptui, nõ minus adferri negotiorum quã famæ claritas, quanquã & hoc graue est onus.

48 Virtus legis non eget Negat sapientem uiuere iuxta leges ab hominibus institutas; sed iuxta normam uirtutis: Sentiens non ideo quid faciendum aut uitandum, quia leges iubent aut uetant; sed quia ipsa ratio dicit, hoc esse honestum, illud turpe. Leges non omnia prescribunt, at uirtutis regula docet ubiq; quid sit honestum, quid turpe. Coacta uirtus, uirtus non est.

49 Coniugium Quidam censebant sapientii non esse ducendam uxorem, ipse contra censebat esse ducendam, at non uoluptatis, sed liberorum gratia. debetur hoc naturæ & patriæ. Sed cum optima indole præditis congreddietur, ut ex bonis nascantur boni. Quin & amabit uxorem, non uulgari more, sed iudicio: is enim uere & constanter amat, qui iudicio amat. At sapiens optime dijudicat, quæ sint amore dignæ: aduersus eos qui uxores se iactant habere pro matulis.

50 Prouidentia Sapiienti nihil esse nouum aut subitum, eo quòd quicquid homini potest accidere, sit iam præmeditatus, ut nunquam dicat, Non putaram.

51 Amor *Ἀγάπη* id est, dignus amari quisquis bonus est. Non est uerus aut syncerus amor, nisi quæ cõciliat uirtus.

52 Iustitiam Dicebat homines uirtute præditos eos sibi parare propugnatores, qui & fortes sint & iusti. Nolum enim defendi si quid iniusti admittant. Improbi contra fortes defensores querunt, iustos nolunt.

53 Armata uirtus *Ἀρματωμένη* id est, uirtutem esse armaturam, quæ detrahi non possit. Nam ensis & clypeus excutiuntur, sapiens nunquam non armatus est, eoq; uinci non potest.

Dicit

Dicebat esse satius cum paucis bonis pugnare aduersus omnes malos, quã cum multis malis aduersus paucos bonos. Vel quia in bello non tam multitudo, quã uirtus militum ac ducũ parit uictoriam: uel quia præstat esse de numero bonorum, qui ubiq; pauci sunt, quã de grege malorum, quorum ubiq; plena sunt omnia.

55 Observandos esse hostes, quòd hi primi omnium sentiant si quid delinquas. In hoc igitur utiliores sunt nobis quã amici, ut errata nostra cognoscamus, et cognita corrigamus. Utilitas ex hoste

56 Virum iustum pluris faciendum quã cognatũ. Arctiora enim sunt uincula uirtutis, quã sanguinis. Et omnis bonus bono proxime cognatus est propter animorũ similitudinẽ. Cognatio uirtutis

57 Viri ac mulieris eandem esse uirtutem. Idem sensit Socrates, sexum muliebrem non minus esse docilem ad omnia uirtutis munia, quã uirilem, si pariter instituantur. At uulgi sexum incusat quasi ad uirtutem indocilem. Sexus

58 Honesti siue pulchra esse quæ bona sunt, turpia quæ mala. Stoicum est dogma: nihil expetendum præter uirtutẽ, nihil fugiendũ præter uitium: quũ uulgo ingens probum sit paupertas, magna gloria diuitijs per fas nefasq; partis abundare. Nec minus in cæteris præpostera sunt iudicia uulgi. Verè pulchra

59 Omnia mala habenda pro peregrinis. Vulgus hominũ eam tantũ probat quibus assueuit: ab exoticis abhorret, non quia per se mala sint, sed quia peregrina. At sapienti nihil peregrinũ esse debet, nisi quod cũ uitio coniunctũ, neq; enim ideo temulentia detestanda, quòd alicubi non sit in usu, sed quòd per se turpis. Nũc ex usu regionũ de rebus iudicat populus. Consuetudo

60 Tutissimum esse murum prudentiam, quòd is nec collabitur, nec proditur. Nulla moenia tam sunt munita, quin machinis, aut suffosionibus, aut ut nihil horum, proditione capiuntur. Sapientis decreta sunt inexpugnabilia. Virtus tuta

Quum

61 *Quum in theatro populus Atheniensium tumultuaretur ob uersiculum recitatum:*

Virtus per se honesta

Τὶ δ' ἀσχηρὸν ἐμὴ τῶσι χρομένοισι δοκεῖ. Id est, Quid turpe ni uideatur hoc utentibus. Subiecit alterum, Ἀσχηρὸν τὸ γ' ἀσχηρὸν, καὶν δοκεῖ, καὶν μὴ δοκεῖ. Id est, Quod turpe, turpe est, siue credas, siue non.

Eleganter correxit inutilem sententiam. Refert Plutar.

62 *Quibusdam admirantibus Ismeniam, quod esset insignis tibicen, Nequam, inquit, hominem esse oportet, nam si bone frugis esset, non esset egregius tibicen. Iudicabat eos non posse bonos uiros euadere, qui tantum operæ Dionysiacis artibus impendissent.*

Tibicen uir improbus

ANACHARSIS Scythia.

1 *Hermippus scribit illum mox ut Athenas uenerat, adfisse Solonis aedes. Percontanti famulo, quis & unde: iussisse, renuntiaret adesse Anacharsidem, qui & Solonem uidere, & si fieri posset, etiam hospes fieri cuperet. Solon per puerum respondit, in patria solere fieri hospites: significans inter Græcos & Scythas non esse ius hospitij. Ad hæc uerba, quibus abigebatur Anacharsis, perinde quasi iussus esset introire, ingressus est ad Solonem, dicens se iam esse in patria, & æquū esse ut hospitio iungeretur. Huius responsi dexterritate delectatus Solon, lubens recepit hominem ad intimam familiaritatem, ex primo statim sermone deprehendens animum philosophicum, qui iudicaret esse patriam, ubicunq; bene est homini. Ciues enim mundi sumus omnes.*

2 *Reuersus in patriam, conatus est ad Græcorum instituta nouare Scytharum leges. Eam ob causam à fratre in uentum sagitta percussus est. Moriens dixit, se ob eruditionē incolitumem à Græcia dimissum, per inuidiā in patria perire. Græca sonant iucundius, εἰς τὸν λόγον, εἰς τὸν φθόνον.*

Patria perniciosa

Dicit

Dicebat uitem ferre tres botros, primum uoluptatis, alterum ebrietatis, tertium molestiæ. Sentiens parcum uini usum esse iucundum, quia sedat sitim: largiorem gignere temulentiam: largissimum parere rixas, cædes ac morbos. Simile huic quod alibi dictum est: Primam crateram pertinere ad sitim, alteram ad uoluptatem, tertiam ad ebrietatem, quartam ad insaniam. Dictum erit iucundius, si cogites in Scythia non esse uites.

3 Vini parcus usus

Admirabatur, qui conueniret, ut artifices apud Græcos certarent, sed de his iudicaret artis expertes. Sentiens de arte uulgi iudicia iustice neminem recte iudicare, nisi artificem. In theatro certabant histriones, mimi, cantores & sophiste, recitabant poetæ: quorum artes quum populus nesciret, tamen alijs applaudebant, alios explodebant.

Rogatus qua ratione quis effugeret ne fieret uiolentus, si semper, inquit, præ oculis habeat ebriorum indecoros mores. Nihil enim similius insano quam ebrius. At ebrius existimat se decere omnia. In alijs spectandum quam foeda res sit temulentia.

5 Ex aliis exemplum

Aiebat se demerari qui conueniret ut Græci, qui legibus suis uiolentiam & iniuriam puniunt, athletas ob hoc ipsum honorarent, quod se mutuo percuterent. Salse damnas crudelem populi uoluptatem, ac in moribus inconstantiam. Quod enim iniustum est, semper iniustum est. Quanquam heu nimium Ethnicarū reliquiarū adhuc residet in moribus Christianorū, tamē illis prodigiosis uoluptatibus gladiatorū, pugilum & athletarum delicijs liberati sumus per Christum.

6 Salsè

Quum rogasset quendam quanta esset spissitudo tabularum nauticarum, isq; respondisset, quatuor digitorum, Tantalum, inquit, absunt à morte qui nauigant. Notauit negotiatorum auaritiā, qui lucri gratia semet in manifestum uitæ disci

7 Nauigatio

scri

serimen conijciunt. Scythæ nesciunt nautica commercia, sed piscus ac uenatu uiuunt.

8 **Athletæ infani** Oleum dicebat esse uenenum insaniam gignens, eo quod **athletas uideret unctos in se inuicè insanire.** Nec olei usum ut arbitror, nouerant Scythæ, ut quod nec apud illos promeriret, nec aliunde importaretur. Athletæ non pugnant nisi uncti: putant enim corpus fieri robustius: at Scythæ simula- bat se credere, illis oleum esse causam insanie.

9 **Mendaciū in contractibus** Aiebat se mirari quæ fieret, ut Athenienses qui prohibe- rent mentiri, tamen in cauponum tabernis palam mentirentur. Qui uendunt merces emuniq; lucri causa fallunt quencumq; possunt, quasi quod priuatim esset turpe, fiat honestū si publice facias in foro. At in contractibus maxime fugiendum erat mendacium. Sed tum maxime mentiuntur homines, quum maxime negant se mentiri. Apud Athenienses lex erat quæ iubebat ἐν ἀγορᾷ ἀ-ψευδῆ εἶναι.

10 **Mors propo- sterus** Admirabatur et illud, quod Græci initio conuiuij cyathis pusillis uterentur, saturi maioribus: Sentiens potum non in aliud adhibendum nisi ad sedandam sitim. Absurdum igitur esse, tum plus bibere, quum iam sitis esset sedata.

11 **Continentia** Statuis atq; imaginibus illius inscribatur, γλώσσῃς, γαστρίῃς, ἀφ' ὧν ὁ λόγος ἔρχεται. id est, lingue, uentri, pudendis temperandum. Quod maximorum malorū causa sit lingua effra- nis, et luxu nihil turpius, libido pecudē ex homine reddat.

12 **Vinolentia** Interrogatus num in Scythia essent tibiæ, respondit ne uites quidem: Significans saltationes, reliquasq; eius generis uoluptates ē uinolentia nasci aliq;.

13 **Nauigatio Hoc idē an- tē tribuitur Stratonicō** Percontanti quæ naues essent tutissimæ, Quæ, inquit, in siccum protractæ sunt. Solent enim olim naues ijs mensibus quibus mare nauigabile non est, machinis quibusdam in sic- cum protrahi. Anacharsis sensit omnem nauigationem esse

peri

periculosam. At ille de genere nauigij percontabatur. Sunt enim liburnicæ, onerariæ, actuariæq; naues, aliæq; diuersi generis, in quibus alia est alia aduersus tempestatē instructior.

Aiebat se nihil admirabilius uidisse apud Græcos, quam quod famū in montibus relinquerent, ligna in ciuitatem cō- ueherent. Sensit opinor de acapnis, quæ ita siccantur uel sole uel igni in montibus, ut postea ardeant absq; fumo.

Roganti utrum arbitraretur plures esse mortuos an uiuos, Nauigantes, inquit, in utro numero pontis? Dubitans an Navigatio hi essent inter uiuos habendi, qui uitam undarum ac uentorum arbitrio commississent.

Exprobranti cuidam Attico quod natus esset in Scythia, Mihi, inquit, probro est patria, tu patriæ. Egregiè inculpatus est, cui nihil potest obijci præter patriam. At quemadmodū laudi est, apud barbaros natū Græcorū disciplinas scire: ita turpe est, apud Græcos natū ad barbaros mores degenerasse.

Interrogatus quid esset in homine pessimum, et quid optimum, respondit, Lingua. Sentiens idem membrum plurimam adferre utilitatem, si recta ratione gubernetur: pestilentissimum esse, si secus.

Dicere solet, præstare unicum habere amicū multū pretij, quam multos nullius pretij. Græca sonant iucundius, quam Aramicus infamis.

Aiebat forum esse locum mutuis hominum fraudibus ac rapinis destinatum: notans mores uendentium per fas neq; lucra uenantium.

Ab adolefcēte in cōuiuio pulsatus, Adolefcēs, inquit, si nūc unum non fers, ubi senueris aquā feres. Moderationis erat, quod adolefcētis proteruiā uino imputauit. Qui uerò bibūt intemperantiū uinū, ea præsertim etate cui magis conuenit aqua, ij frequēter senes ob inopiā coguntur aquā bibere, aut

ὕδρω

ὡς ποσοπεῖν, quum ei etati necessarius sit uini usus.

21 Cuidam obijcienti quod esset barbarus, Anacharsis, in-
Barbaries quit, barbarus est apud Athenienses, sed uicissim Athenien-
ses barbari sunt apud Scythas. Græci, sed imprimis Attici,
quoniam apud ipsos florebant disciplinae liberales ac leges
politice, reliquis nationes contumeliæ causa nominabant
barbaras, quum barbarum dicatur quicquid est peregrinum
atq; iniustum. Nunc quum Græcia nihil sit barbarius, hæc
philantia demigravit ad quosdam Italos, quibus omnes alie
nationes barbare sunt.

22 Huic illud quoq; tribuitur multo uulgatissimū: Leges ara
Leges nearū telis esse similes, in quibus infirmiora animalia heres-
rent, ualentiora perruperent, ita leges humiles ac tenues cō-
stringunt, à potētibus impune uiolantur. Meminit Valerius,

23 Quidam in conuiuio uidens uxorem Anacharsidis, Vxo-
rem, inquit, deformem duxisti Anacharsi. Hic Anacharsis,
Prorsus ita mihi uidetur, inquit, sed heus puer infunde mihi
meracius, ut eam reddam formosam: indicans uinum adinere
homini rectum iudicium. Refert Athenæus libro nono.

M Y S O N.

1 Myson incertæ patriæ, μισωνόρωτος fuisse traditur, non
Solitudo alienus à morib. Timonis Atheniensis. Hunc quum quidam
forte deprehendisset in solitudine ridentem, rogabat quid
rideret quum esset solus, Atqui ob hoc ipsum, inquit, rideo:
subindicans sibi gratissimam esse solitudinem.

ANAXAGORAS Clazomenius.

1 Quum ab Atheniensibus esset damnatus exilio, cuidam
Animosè dicenti, priuatus es Atheniensibus, Imò illi, inquit, me. Sen-
tiens Atheniensibus magis opus esse Anaxagora quum con-
trā. Qui præclaros uiros eijciunt è ciuitate, Remp. ledunt
potius quàm eos quos expellunt.

Quum

Quum in exilio agenti nuntiata esset mors filiorum, Scie 2
bam, inquit, me genuisse mortales. idem hoc tribuitur Xe- Forriter
nophonti.

Absens morti addictus est. Id nuntianti, Iam olim, inquit, 3
istam sententiam tulit natura æquè in illos atq; in me. Sen- Grauiiter
tiens Athenienses non minus addictos morti, quàm esset is
quem damnarant. Alijs aliud mortis genus obtingit, sed
omnibus eadem est moriendi necessitas.

Cuidam moleste ferenti, quod non in patria sed peregre 4
moretetur, Bono animo es, inquit, idem enim undelibet ad Mortis locus
inferos descensus est.

Pericles præceptor fuisse legitur, cui in administranda 5
Rep. magno fuit usui. Verum quum Pericles negotijs inten- Grauiiter
tus desisset agere curam Anaxagora iam ad decrepitam
prouecti senectutem, constituit inedia finire uitam. Id simul
ut renuntiatum est Pericli, anxius accurrit, et argumentis,
precibus, et lacrymis conatus est hominē à spontaneæ mor-
tis proposito reuocare, idq; magis sua ipsius causa quàm
philosophi. Cui Anaxagoras resecta facie iam moribundus,
nihil aliud respondit quàm hæc, O Pericles, et quibus lucer-
na est opus, infundunt oleum: exprobrās illi neglectum ami-
ci, unde tantam capere poterat utilitatem. Lucerna curatur
ob usum uulgarem, et talis consiliarius neglectus perijt.

Post diuinam peregrinationem domum reuersus, reperit 6
patria possessionesq; suas desertas. Nisi, inquit, ista perissent, Lucrum ex
ego saluus non essem: quod calamitas illū adegisset ad philo-
sophiam. Rebus autē integris māssisset intra penates suos. Ita
sepenumero prospera sunt homini, quæ uidentur aduersas
et quod damnatum putatur ingens, lucrum est maximum.

S T I L P O N Megarensis.

Habebat filiam parum secunde famæ: cuidam itaq; dicenti, 1

N dedec

Argutè dedecorat te filia, Nihilò magis, inquit, quàm ego illà decoro. Sentiens neminè alienis factis debonestari, sed suis queng moribus æstimandum esse. Neq; enim illa fuisset honestior ob patris celebritatem, nisi paternas uirtutes fuisset imitata. Plutarchus in lib. de tranquillitate, pluribus uerbis hoc idem enarrat. Nam Metrocli obijcanti quòd filiã haberet impudicam, Virum, inquit, hoc meum peccatũ est an filie? Quum Metrocles respõdisset, illius peccatũ, sed tuum infortunium, hunc in modum excepit Stilpo. Quid ais? an non quæ peccata sunt, eadem sunt lapsus? Annuit Metrocles. At lapsus, inquit Stilpo, quorum sunt, eorundè sunt & frustrationes? Et hoc confesso Metrocle: Porro quorum sunt frustrationes, horum sunt & infortunia. Ita placido prudentiq; sermone demonstrauit, filie duntaxat esse infortunium, cuius esset peccatum, ac Cynici conuicium nihil aliud esse quàm latratum.

2 In somnis uisus est illi Neptunus iratus, quòd non immo-
 Tranquillitas lassè hecatombè quemadmodum mos erat. At philosophus hoc uiso nihil perturbatus respondit, Quid ais Neptunè? Ita ne ueluti puer huc uenisti cum tua querimonia, quòd pecunia mutuo sumpta non expleuerim nidore ciuitatem? At qui pro rei familiaris modulo sacrificauit tibi apuas aliquot. Ad hæc arridens Neptunus, uisus est illi porrecta dextera dixisse, In tuam gratiam ingentem apuarum prouentum largiar ciuitati Megarensium. Quod & euenisse tradunt.

3 Demetrius Antigoni filius quum Megaram cepisset, iussit
 Honos uirtutui habitus Stilponis domum seruari indemnem. Admonitus igitur Stilpo, ut libellum daret rerum omnium quas amississet, Ego, inquit, nihil bonorum meorum amisi, nam eruditio & eloquentiæ mihi sunt incolumes, quòd hæc uerè sunt oinèa, hoc est domestica propriaq; bona. Idem hoc supra commemoraum est alijs uerbis.

Caltebat

Caltebat argutias dialecticas, quarum una partũ illi feliciter cessit. De statua Mineruæ quæ Phidias finxit, ita percontatus est. Num Iouis Minerua dea est? Quum responsum esset, est. At hæc, inquit, non est Iouis, sed Phidiaz. Id quæ esset concessum, collegit: Non est igitur hæc dea. Ob hanc uocem apud Areopagitas impietatis reus peractus est. Ille uerò sic conatus est elabi, ut diceret, non negasse illam esse deam, sed deum, hoc est, masculum. Nam Deos apud Atticos communis est generis. Attamen iussus est ire exulatum. Theodorus autem cognomento o Deos, his auditis dixit, Vnde hoc nouit Stilpo, nisi forte sublati uestibus inspexit Mineruam?

Cratæu percontanti num dij adorationibus & precibus
 5 delectarentur, istuc, inquit, ò stulte ne perconteris in uia, sed
 Non omnia uulgo profere-
 solam interroga subindicans aut nullos esse deos, aut nõ sollicitari rebus humanis, sed non expedire tales uoces apud multitudinem efferri, cui necessariũ esset deorum metu contineri. Huic simillimũ est quod tribuitur Bioni, qui eã quæstionem proponenti, uersu Homerico, ni fallor, respondit,

Ὅτι ἀπ' ἐμῆς σκεδασεῖς ὄχλον τάλαντες ἀπέστους;

Non abiges miserande senex turbam procul à me?

Crates Cynicus ad propositam quæstionem non respon-
 6 deat, sed pro responso crepitum uentris emisit. Hic Stilpo, Sciebam, inquit, te quamuis uocem emissurum potius quàm Moderatè eam quam oportuit.

Stilpo Cratæi dedit caricam, simulq; proposuit quæstionem
 7 culam. Quum Cynicus protinus nucè deuorasset, Caricam Cynicè inquit Stilpo, perdidisti. Hic Crates, non caricam modò sed & quæstiunculã, cuius illa fuit arra. Sentiens se frustra captatum munusculo ad respondendum.

Videns Cratetem hybernis mensibus frigore rubentem,
 8 deus, inquit μοι χεῖρα ἔχειν ἰματίε χαυῖ. Lepos qui Lepidè

N 2 est in

est in uocis ambiguo, Latine reddi non potest. *ἄγαν* conu-
 tim sonat nouo, & *ἄγαν* diiunctum sonat & mente. Discrimen
 auribus uix sentiiri potest, scripto potest ostendi. Videtur,
 inquit, egere pallio nouo, siue pallio & mente. Nouum
 requirit ebat gelu, mentem Cynici stultitia, qui uestem nõ
 commodaret tem pori.

Dicium re-
 tortum

9 Quum omnium oculi coniecti essent in Stilpontem, Qui-
 dam istis inquit, Stilpo mirantur te ut beluam. Nequaquam,
 inquit ille, sed ut uerum hominem. Solent peregrinæ bestia
 in spectaculum produci. Vulgares homines nemo miratur.
 Sed philosophum pleriq; spectabant, non ut quemuis homi-
 nem, sed ut hominẽ uerum. Nam id spectaculum est rarissi-
 mum. Obiter notauit interpellatorem, quod ipse non esset
 uerus homo, nec spectatu dignus.

S I M O N Atheniensis.

1 Hunc Pericles ad se inuitauit, pollicens sese omnia neces-
 saria præbiturum. At Simon negauit se uenditurum liberta-
 tem. Delectauit hunc imago muris syluestris paruo uiuentis,
 potius quàm domestici in summis delicijs, sed perpetua
 cum solitudine uersantis.

M E N E D E M V S Eretrienfis.

Banausi magi-
 stratus

1 Quum aliquando decretum tulisset ad populum, quidam
 ita tetigit illum, ut diceret, non esse sapientis neq; tabernacu-
 lum cõsuere, neq; decretum scribere: subnotans quod ex pa-
 tre coriario natus esset, ipse quondam eiusdem opificij. Nam
 olim tabernacula e pellibus caprarum consuebantur.

Exempla sa-
 pientum

2 Cuidam sciscitanti num sapienti ducenda esset uxor: Num
 ego, inquit, uideor tibi sapiens? Quum annuisset, Ego, in-
 quit, uxorem duxi. Superuacuum erat de eo dubitare, quod
 uideret factum ab eo quem iudicabat sapientem.

3 Antigono consulenti, deberetne ad comessionem quan-
 dam

dam adire, post silentium nihil aliud respondit, quàm, Regis indecora
 filius es. Subindicans luxum indecorũ esse regno natis. Aut
 potentibus licere quodlibet.

Quendam friuolis nugis obstrepentem, rogauit num sum-
 dum haberet: ut is respondit sibi plurimas esse possessiones,
 Abi igitur, inquit, & illas cura, ne tibi eueniat, ut & illas Garrulitas
 perdas, & priuatum elegantem amittas. Notans illum ad di-
 cendum non esse idoneum, sed magis ad agriculturam.

A Nicocreonte Cypri tyranno uocatus ad solenne conui-
 uium cum Asclepiade amico cæterisq; philosophis dixit, Si Libertas peri-
 honestũ est tales cõuocare uiros, oportuit id quotidie fieri: culosa
 sin minus, etiam tium frustra fieri. Ad id quum tyrannus re-
 spondisset, diem illam esse sibi festum, eoq; singulo quoque
 mense uacare audire philosophos: liberius respondit Mene-
 demus, Hoc postulare sacrificiũ, ut per omne tempus audi-
 ret philosophos. Quid multis? Eo processit hominis libera-
 tas, ut nisi tibicen quispiam eos auocasset, perituri fuerint.
 In naui quum periclitarentur, Asclepiades dixit, Tibicinis
 modulatio seruauit nos, Menedemi libertas perdidit.

Percontanti cuidam Alexino an patrem cedere desisset, 6
 respondit, Neque cecidi neq; desij. Quum alter subiecisset,
 oportere soluere ambiguitatẽ per *ἢ* & *ἢ*, aut affirman-
 do aut negando: Ridiculum, inquit, est uestras sequi leges,
 quum liceat in portis occurrere. Alter captabat illũ in sidio-
 sa percontatione: siue enim respondisset, desij, siue non desij, Argutia so-
 agnouisset crimen. Ille hoc presentiens exclusit sophisticum
 cauilum. Sic & Socrates apud Platonem obiurgatur a so-
 phistis, quod secus respondeat quàm ipsis esset commodum.

Quum Bion acriter diuinos insectaretur, ait illum truci-
 dare mortuos, quod aduersus illos studiose pugnaret, qui
 iam dudum essent explosi sepultiq; 7
 iugulare mor-
 tuos

- 8 Ad quendam dicentem, maximum esse bonum, si quis omnium potiri queat quæ optat. Sed multo maius, inquit, bonum est, non optare nisi quod oportet.
- 9 Dicebat plurimos nauigare Athenas studiorum gratia, qui primum essent sapientes, deinde fierent philosophi, hoc est, sapientiæ amantes, dein rhetores: deniq; progressu temporis euadere idiotas. Meminit Plutarchus. Multum proficit qui didicit se nihil scire. Et infeliciter proficit, qui semper uergit in deterius.

PLATO Atheniensis.

- Potiora se-
ctanda
- 1 Quum Plato ad tragicum certamen paratus, audito Socrate mutasset consilium, poemata sua exussit, præfatus Homericò carmine,
Ἡρασι φόμαλ' ἄδεις, Πλάτων νότι σέο χατίζεις.
Huc ades o Vulcane, Platoni nunc opus est te.
- 2 Cum Dionysio Hermocratis filio de tyrannide differens, Liberè ait non statim esse præstantius quod uni tantum sit uile, nisi & uirtute ceteris antecelleret. Offensus tyrannus dixit, οἱ λόγοι σε γεροντιῶσι, id est, uerba tua sapiunt senium. Contra Plato, οἱ δ' ἐσὶ τυραννιῶσι, id est, tua uerò tyrannidem sapiunt.
- 3 Apud Aeginetas lex erat, ut si quis Atheniensis Aegideus locus salubris nam uenisset, capitalis esset. Huc quum esset deductus Plato ut uenundaretur, capitis postulatus est à Carmendio qui legem eam tulerat, sed tempestiuo cuiusdam ioco liberatus est. Ait enim legē habere, si quis homo: at hunc esse philosophum.
- 4 Plato dicitur ter nauigauisse in Siciliam, nec sine periculo, nec sine cauillis obrestantium. Molon itaq; qui gerebat hostilem in Platonem animum, negabat esse mirum si Dionysius

nysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Nam tyrannum expulerat necessitas, Platonem inuitabat ambitio, ut uulgus quidem interpretabatur. Et tamen Dionysium esse Corinthi adeò mirabantur omnes, ut iam abierit in proverbium, de re inexpectata & incredibili.

Adolescentem quòd lussisset aleam, grauius increpuit: qui s quum dixisset, sic obiurgas ob rem paruam, At paruam Affluere non est, inquit, assuescere. Tale quiddam subindicat De- malis mea Terentianus in Adelphis: Mitto rem, consuetudinem ipsorum.

Rogatus ecquod esset futurum ipsius monumentum, quemadmodum superiorum: Primum, inquit, parandum est Immortalitas nomen, ita monumenta futura sunt multa. Sensit hominis memoriam optimè seruari in mentibus hominum, optimeq; propagari scriptis uirorum eloquentium.

Iratu seruo quum eum castigare pararet, & fortè interueniret Xenocrates, Flagella, inquit, hunc puerum, nam Moderatè ipse sum iratus. Sibi diffusus est homo philosophus, sentiens animi commotionem. At uulgus hominum tum maxime punit, quum irascitur.

Rursus alteri cuidam famulo sic comminatus est: Ioris te g caderem ni iratus essem. Nihil iræ fidendum. Sapiuit Syrus Moderatè ille Terentianus, qui se conijcit in angulum, edormiturum quod biberat uillum. At ira minus sui compos est quàm ebrietas.

Quum aliquando conscendisset equum, mox descendit, Modestè dicens, se uereri μη ἰσχυροῦς λαβῆν, id est, ne equus stri festu corripereur. Superbum animal est equus, & equitare quiddam habet magnificum parumq; philosopho dignum.

Temulentia deditus suadebat, ut poti ad speculum sese

Temulentia *contemplantur, ita fore, ut ab eo uitio recederent, conspiciat feciditate.*

11 *Negabat oportere inebriari præterquam in festis, in quibus ipse Deus uinum porrigit. Festos dies decet hilaritas, ebrietas semper foeda est.*

12 *Somnolentiam improbat, eoque scripsit in legibus, $\mu\omicron\lambda\epsilon\upsilon\omicron\varsigma$ $\epsilon\delta\epsilon\iota\varsigma$ $\epsilon\delta\epsilon\upsilon\omicron\varsigma$ $\alpha\zeta\iota\omicron\varsigma$, id est, Nemo dormiens ulla re dignus est.*

13 *Quum à Dionysio fastidiretur, poposcit congregandi copiam: ea data hunc in modum disseruit, Si quem seniores in Siciliam appulisse hoc animo ut tibi male faceret, qui tamen non data opportunitate nihil mali faceret, an hunc impudenter dimiteres? Quum Dionysius respondisset, nequaquam à Plato. Oportet enim hostium non facta solum, uerum et animi propositum ulcisci. Plato subiecit, Tum si quis tibi bene uolens uenisset in Siciliam, ut tibi boni quippiam adferret, non faciat autem destitutus occasione, num par esset hunc nulla relata gratia contemptum abijcere? Dionysio percontante quis esset ille, Aeschines, inquit, uir et morum sanctimoniam cum quouis amicorum Socratis conferendus, et qui possit dicendo meliores reddere cum quibus habeat consuetudinem. Is quum huc multum maris emensus adnauigauit ut suam philosophiam tibi impertiret, hæcenus neglectus est. Hæc tam commoda oratio effecit, ut rex et Platonem cui prius erat infensor amplecteretur, et Aeschinem splendide magnificeque tractaret.*

14 *Dionem ob formam et ob rerum gestarum magnitudinem quum plurimi fieret ab omnibus, admonuit, cauere metueretque contumaciam, cui comes esset solitudo. Insolenter enim uentem rebus prosperis amici destituunt.*

15 *Si quando forte incidisset in eos qui præter decorum quippiam*

piam agerent, digressus consuevit dicere, nuncubi ego talis? Exemplum nemo suam turpiudine perspicit, sed sibi quisque assentator ex alio est. Ex alijs igitur descendum, quam indecora sint que præter honestatem geruntur.

E disputatione discedens solitus est admonere discipulos, 16 videte pueri ut otium in re quapiam honesta collocetis. Si otium gnificans otium omnia mala docere adolescentes.

Solet admonere, ut neque corpus sine animo exerceamus, 17 neque animum sine corpore, ut pariter utriusque curam habeamus. Nam alterum athletarum est, alterum inertium.

Rogatus à Cyrenensibus ut ipsis leges scriberet, ac reipsum statum componeret, recusauit dicens, Perdifficile esse condere leges tam felicibus: indicans eos non facile parere salubribus monitis, qui successu rerum elati sibi felices uiderentur.

Poetus sophista reperisse dicitur quasdam orationis delicias, ueluti contraria inter se reddita, membra comparata, similiter desinentia, quibus immodice putatur usus. His ornamentis quum se iactaret insolentius, Plato sic hominem taxauit, $\omicron$ $\rho\omicron\lambda\epsilon$ ι $\nu\alpha$ $\rho\omicron\sigma\epsilon\lambda\epsilon\omega$ $\sigma\epsilon$ $\kappa\alpha\tau\alpha$ $\sigma\epsilon$, id est, O Pole, ut te tuo alloquar modo. Poetus Græcè sonat pullum equinum: ipso itaque statum nomine tetigit hominis arrogantiam. Imitatus est et $\mu\omicron\lambda\epsilon$ ι $\nu\alpha$ $\rho\omicron\sigma\epsilon\lambda\epsilon\omega$: $\rho\omicron\lambda\epsilon$ $\sigma\epsilon$ $\kappa\alpha\tau\alpha$ $\sigma\epsilon$.

Antisthenem qui disserendo fuerat prolixior, sic admonuit, Ignoras quod orationis modus sit non is qui dicit, sed qui audit?

Dicebat in morte amicorum quiescendum esse, partim eo quod nondum liqueret, bonum esset an malum quod accidisset: partim quod acerbè ferèti nihil à luctu esset commodi. Tollitur enim dolor, si quis secum consideret, quale sit quod euenit.

in Aristippum dixit, illi soli datu esse et pannis et chlymyde uti, quod apud Dionysium in purpura saltauit. Ad id

alludens Horatius: Omnis, inquit, Aristippum decuit color. Hoc dictum quidam tribuunt Straton.

XENOCRATES Chalcedonenfis.

Pecuniaz con-
tempus
1 Quum Alexander Magnus illi misisset ingentem pecuniarum summam, ex ea duntaxat tres minas recepit, reliquum referri iussit, dices, ipsi pluribus esse opus, qui plures aleret.

Innocentia
2 Passerem qui fugiens imminentem accipitrem sese in Xenocratis sinum contieisset, texit fouitq; ac demulcens dimisit dicens, supplicem non esse prodendum.

Animose
3 A Bione dictis lacepsitus, Non sum, inquit, tibi responsivus, neque enim tragedia quum a comoedia taxatur, dignatur eam responso. Nota est ueteris comoediae licentia, in qua multa scommata iaciuntur et in ipsos poetas, et fabularum personas: at tragedia non dignatur uicissim humiles personas attingere.

Docilitas
4 Ad quandam nec geometrie nec musices, nec astrologia peritum, ad scholam tamen ipsius comanem. Abi, inquit, assan philosophiae non habes: hoc est, non es ad philosophiam docilis, nullis instructus disciplinis. Alij ferunt illum ita loquitum, *κατα' εμαλ' αδωτος ε νεαυτε' ε*, id est, apud me uellus non maceratur: lana rudis non statim traditur uestiario, sed fulloni.

Amicitia
5 Quum Platoni Dionysius diceret, aliquis aufere tibi caput. Xenocrates qui tum praecptori aderat: Non prius, inquit, quam hoc suum ostendens caput.

Taciturnitas
6 Quum in conuiuio ceteris multa garrientibus solus nihil diceret, interroganti quur unus omnium sileret, Quoniam, inquit, loquutu fuisse poenituit aliquando, siluisse nunquam. Hoc Plutarchus in libello *de τῷ ὑποκειν* tribuit Simonidi.

Pecuniaz con-
tempus
7 Alexander ad hunc legatos misit cum aliquot talentis, quos ille in academiam perductos parca tenuiq; coena excepit. Postridie interrogantibus cui uellet adnumerari pecuniam, Quid,

Quid, inquit, itane uos ex hesternae coena non intellexistis me pecunia non indigere? Philosophus Ethnicus reiecit a diuissimo liberalissimoq; rege ultro delatam ingentem pecuniae summam: et nunc pro sanctis haberi uolunt, qui extremam professi paupertatem in tantum ut horreant etiam aerei nummi contactum non aliter quam uipere, non referendis artibus ueniantur diuitem ac pauperum liberalitatem.

Dixit nihil referre, uirum pedes an oculos inferas in sedes alienas: uidelicet deterrens ab omni curiositate rerum Curiositas ad nos nihil attinentium.

Dicebat pueris aures esse muniendas follibus potiusquam athletis: quod plus sit periculi ne puerorum aures occupentur prauis sermonibus, quam ne athletarum aures pateant ad uitium. Maxima, inquit Satyricus, debetur puero reuerentia.

C R A N T O R Solensis.

Senarium hunc ex Bellerophonte Euripidis probare solet, *οἱμοι, τὶδὲ ὀμμοις θυμὸς τοῖς περὶ ὀμμοις*. Fortiter

Eheu, quid heu? nobis quod hominum est accidit. Sensit quicquid ulli hominum accidit, hoc unicuique posse accidere. Nihil igitur nec inexpectatum uideri oportere, nec intolerabile.

A R C E S I L A V S.

Si quando probabat aliquid, dicere solitus est, *ομη' εγω, ἰ* id est, aio, siue mihi uidetur, siue fateor. Si quid displicebat, dicebat, *ε συγκαλαδῆσεν τῆ τοις ὀ δῆϊνα*, id est, his non assentietur ille, nominato quopiam: simul et in asseuerando seruans modestiam, et in contradicendo fugiens inuidiam.

Percontanti qui fieret ut ab alijs sectis multi descicerent ad Epicureos, ab Epicureis nulli desciceret ad alios, Quomiam, inquit, ex uiris galli fiunt, ex gallis uiri nequaquam. Sentiens homines esse proniores ad uoluptatem quam ad uirtutem. Gallos dixit sacerdotes Cybelis euitatos. Porro uoluptatem

ptatem amplecti feminarum est potius quam uirorum.

3 Quum hospites quosdam una cum amicis acciperet con-
Moderate uiuio, coena quidem apposta est, sed deerat panis, uidelicet
pueris oblitis emere. Hic ille ridens, Quam, inquit, res est
apta conuiujs apparandis esse sapientem. Sentiens philoso-
phos in rebus uulgaribus minus sapere quam idiotas. Sed
interim dedit exemplum philosophicae moderationis. quum
enim ibi non incanduisset iras?

4 Paupertatem comparabat Iihacae patriae Ulysis, quod in-
Paupertas xta Homerum, aspera quidem esset, sed bona νεποτερος, id
est iuuenum alitrix: dum eos consuefacit frugaliter et con-
tinenter uiuere, et ad omnem uirtutis functionem exercens.

5 Dicere solitus est, quemadmodum ubi multi essent medi-
Legum mul- ci, ibi multi sunt morbi: ita ubi permultae leges essent, ibi
tirudo plurimum esse uitiorum.

6 Diuitem quendam immodice delicatum, capillitio arte com-
Mollities posito, oculis uolubilibus ac lubricis quum is alioqui castus
et integer haberetur, ita taxauit, Quid refert, inquit, aduersi
si an auersi cinedi siuis? Sensit mentis integritati corporis ca-
tiam habitum et cultum oportere congruere.

B I O N Borysthenites.

1 Percontanti Antigono Homericu uersu,
Genus pu- Tis ποθεν εις ανδρων; ποθεν τοι πολεις, ηδη τονεις; Senti-
dendum tiens Bion se tractatum de generis ac gentis ignobilitate, re-
spondit ingenue, Pater meus libertus est, cubito sese emun-
gens: significans eum fuisse salsamentarium. Addebat illum
Borystheniten fuisse genere, non facie, sed in fronte gestare
scripturam amari domini: matrem fuisse e lupanari. quum ca-
tera item nude commemorasset, adiecit uersum Homericum,
Ταυτης ε γενετης, τετα παρος ευχομαι ειvai.

2 Cuidam obijcanti, quod adolescentem quendam ad se non
pellax

pellaxisset, Tenellus, inquit, caseus non attrahitur hamo. Signi Docilitas
ficatis pueros delicatos non esse ad philosophiam accommodos.

3 Alteri percontanti quis esset maxime anxius, Qui in ma-
ximis, inquit, rebus cupit esse fortunatus. Is enim mille curis Tranquillitas
distorquetur ut assequatur ardua, et assequutus aequae tor-
quetur ne amittat.

4 Rogatus, essetne ducenda uxor, Si deformem, inquit, du-
xeris, habebis poenam: sin formosam, habebis communem. Coniugium
In Graecis uocibus plusculum est iucunditatis, πολω and
νωλω. Hoc Antistheni adscribitur. A. Gell. tribuit Biani,
lib. 1. cap. 11.

Senectutem dicebat portum esse malorum, quod omnes 5
huc confugerent, sperantes miseriarum finem. Mori autem Senectus
unicuique in promptu est. Id Ethnici quidam existimabant esse
praclarum, Christiana pietas docet esse nepharium scelus.

6 Gloriam dicebat esse matrem annorum, ob id opinor,
quod cum hominis uita sit breuis, honesta memoria in multa
Immortalitas
secula propagatur.

7 Formam dicebat esse bonum alienum. Sentiens extra ho-
minem esse, quod ipse sibi nec dare potest, nec tueri datum. Forma
Animi bona uere nostra sunt.

8 Diuitias dicebat esse neruos actionum, quod sine his nihil
agatur. Alius dixit neruos belli.

9 In quendam qui praedia sua deuorauerat, Amphiaraum,
inquit, terra absorbuit, tu terram.

10 Aiebat magnum esse malum, non posse ferre malu. Absq;
hoc enim nulli potest esse uita suaui.

11 Damnat homines qui sic exurerent, quasi sensu uaca-
rent, sic adurerent quasi sentirent. Ob id, ni fallor, quod in
bellis excuruntur omnia. Rursum si leuiter attingantur ab
igni, offenduntur. Id enim appellat adurere.

Dicebat

- 12 **Liberalitas** Dicebat esse optabilius suam messem alteri largiri, quam alienam decerpere. Sensit felicius esse dare quam accipere.
- 13 **Mors facilis** Aiebat facilem esse ad inferos viam. Nam illuc homines abire clausis oculis. Morientibus enim clauduntur oculi.
- 14 **Liberè** Alcibiadem hoc elogio taxauit, quòd adolescens viros abduxisset ab uxoribus: iuuenis factus uxores à uiris.
- 15 **Philosophia potior rhetorica** Rhodi quum Athenienses darent operam rhetoricæ, ipse philosophiam docebat. Ob id reprehensus, ita respondit: Triticū aduexi, et hordæum uendo? Sentiens absurdum esse, ab ipso requiri deteriora, quàm attulisset meliora. Nam philosophia uelut triticū cibis est hominum, hordæum equorum: semul inuicem solū philosophū loqui, rhetores hincire potius.
- 16 **Correçtio** In fabulis est, Danaidas puellas apud inferos huic additas esse supplicio, ut pertusis uasis deserāt aquam in doliū pertusum. Bion dicebat, grauius fore supplicium, si integris uasis ac non pertusis idem ficerent: tum enim irent onustiores.
- 17 **Loquacitas** Cuidam immodice loquaci, ut sibi subueniret oranti, respondit, Abunde tibi morem geram, si aduocatos miseris non uentis ipse.
- 18 **Innocentia tuta** Euenit ut cum scelerosis nauigans incideret in prædones, illis dicentibus, actum est de nobis si agnoscamur, Et de me, inquit, nisi agnoscamur. Bonis innotuisse salus est.
- 19 **Indocilis** Arrogantiam dicebat esse profectus obstaculum. Indocilis is enim est, qui mauult doctus uideri quam esse.
- 20 **Auarus** In diuitem quandam sordidum ita loquutus est: hic facultates suas non possidet, sed ipsum possident facultates.
- 21 **Prudentia lenis** Diuites sordidos dicebat ita facultatum suarum curam habere, quasi essent proprie: rursum ex iisdem nihil capere utilitatis, quasi essent alienæ.
- 22 **Prudentia lenis** Aiebat iuuenes uiri debere fortitudine, senes ualere prudentia. Nam his rerum usus conciliauit sapientiam.

Dicebat

- Dicebat prudentiam tanto cæteris uirtutibus antecellere 23 quanto cæteris sensibus præstaret uisus. Nam oculi prælucent toti corpori, nec ulla est uirtus absque prudentia. Nam quomodo iustus reddet cuiq; suum, nisi prudentia commensuret quid cui debeat?
- Docebat nulli exprobrandam esse senectutem, ad quam omnes optent peruenire. Absurdum est enim alijs probro Senectus dare, quod quis optat sibi contingere.
- Conspiciens quendam tristi uultu qui habebatur inuidus, 25 Nescio, inquit, utrum tibi aliquid acciderit mali, an alteri inuidia est uisus boni qui perierit. Inuidus enim non minus discruciat aliena felicitate quam suo infortunio.
- Impietatem dicebat malam esse contubernalem fiducie, 26 et adiecit uersiculum Euripidis, *Δουλοῖ ἢ δ' ἀνδρῶν κἄν Ἰφασύσομος τις ἦ.* Id est, Seruum facit quamuis feroculum uirum. **Securitas**
- Sensit ibi non esse libertatem, ubi est mala conscientia: nec eū posse liberè loqui, cui crimē impietatis uerè potest obijci: nec frui tranquillitate animi, qui numen habet iratum.
- Dicebat amicos, quales quales essent retinendos esse, ne 27 uideamur aut malos recepisse in familiaritatem, aut bonos Prudentia reiecisse.
- Dicere solitus est: quemadmodum proci Penelopes, quo 28 niam cum Penelope commisceri non potuerunt, cum illius Gracitas ancillis rem habuerunt: ita qui philosophiam assequi non possunt, in alijs friuolis disciplinis semet exercent.
- Familiares suos admonebat, ut hoc argumento putarent 29 se profecisse in philosophia, si iurgantes et conuiciantes Moderatio perinde audirent ac si recitarent uersus illos Homericos: *ὦ ξέν', ἐπειδ' ἔτε κἀναρ' ἔτ' ἀπρον φῶτι ἔομαι,* **Id est,** *ὄυδέ τε ἔ μάλα χαῖρε, θεοὶ γύγαι ὄλβια δόειν.* **Quando**

Quando uir haud nequam, nec stultus amice uideris,
Permultum salue atq; uale, Dij prospera. donent.

LACYDES Cyrenæus,

30 Accersitus ab Attalo rege, respondit, imagines eminus
esse spectandas: innuens arctam assiduamq; familiaritatem
sepe minuere uirtutis admirationem.

CARNEADES.

31 Carneades fertur admodum fuisse uocalis. Itaq; quodam
tempore gymnasiarchus, id est, scholæ princeps, misit qui
diceret, ne tantopere clamaret. cui respondit, Da mihi uocis
modum. Ad quod rursus eleganter princeps, Modum ha-
bes, nempe auditores. Siquidem pro numero auditorum
temperanda uox est.

32 Dicere solet, diuitum ac regum filios nihil rectè dicere
præterquam equitare: quòd his omnes adulentur, solus
Principum institutio equus non curans regem gerat an priuatum, tergo exciuit
quisquis equitandi fuerit imperitus.

ARISTOTELES Stagiritis.

1 Quum Xenocratis æmulatione cœpisset habere scholam,
Aemulatio hoc carmen usurpauit,
Αἰσχρὸν σιωπᾶν, ξενοκράτην δὲ ἔειπ' λέγων. Id est,
Silere turpe, ac Xenocratem pati loqui. Alij pro Xenocrate
ponunt Isocratem.

2 Callisthenem discipulum liberius multa dicentem apud
Libertas in- Alex. Alexandrum Homericò carmine admonuit,
tempesiua Ωκύμορος δὴ μοι τέκος ἔειπας, οἷ' ἀγορεύεις.
Talia nate loquens haud multo tempore uiues.
Nec male diuinauit, nam libertas illi fuit exitio.

3 In ius uocatus quòd Hermiam mulierem quam amabat,
Calumnia ex hymno quasi deam celebrasset, calumnie molestiam Home-
ricò uersu testatus est, in ipso statim defensionis initio,

ὄχι

ὄχι ἐπ' ὄχιη γηράσκει, σῆκον δὲ ὄντι σῆμα. ἰδ' uas. 11
Rogatus quid lucri facerent mendaces, Ut uera, inquit, 4
loquentibus non credatur. Vanitas

Incepanti quòd homini malo dedisset eleemosynam, Non 5
mores, inquit, sed hominem commiseratus sum. Etiam impro- Benignitas in
bis in necessitate succurrit uir bonus. Debetur enim hoc of- quoluis
ficiam si non meritis illius qui iuuatur, certe natura. Et bo-
nus fieri potest qui malus est.

Illud amicis ac discipulis inter differendum frequenter so- 6
let ingerere, Visum accipere lumen à circumfuso aëre, animū Lux animi
autem à disciplinis liberalibus. Sentiens ingenū adolescen-
tum mathematicis disciplinis acui, & ad reliqua philoso-
phiæ mysteria reddi perspicax.

Crebro taxabat Athenienses, quòd quum duas res, fru- 7
menta ac leges inuenissent, frumentis uterentur, legibus ne- Salsè
quaquam. Alludens ad Triptolemū Atheniensem, cuius mi-
nisterio Ceres usa est in ferendis legibus ac tritico.

Eruditionis radices dicebat amaras esse, sed fructus dulces. 8
Percontanti quid citò senesceret, Gratia, inquit. Sentiens 9
iniuriæ memoriã esse tenacissimam, beneficij breuissimam. Beneficij
Interrogatus quid esset spes, Vigilantis, inquit, somnium. obliuio
Multa sibi promittunt inania qui spe ducuntur. Et Maro, 10
Qui amant, sibi somnia fingunt.

Diogenes Aristoteli obtulit caricam, cogitans, si non acci- 11
peret, illum sententiã aliquam esse meditatū. At Aristoteles Captatio
accepta carica, dixit, Et caricam & sententiã perdidit Dio-
genes. Huic simillimum est, quod anti tributum est Crateti.

Quum iterum illi caricam porrigeret Diogenes accepit, 12
& sublato in cœlum uultu more puerorū. Magnus, inquit,
Diogenes: moxq; illi reddidit caricam. Notans opinor ab il-
lo captari laudem munificentiæ.

o

Dice

- 13 Dicere solet, tria ad parandam sapientiam potissimum necessaria, naturam, doctrinam, & exercitationem. Inuita Minerva frustra laboratur: recte discitur à doctis: exercitatio consummat eruditionem.
- 14 Quum accepisset quendam in ipsum dixisse conuicia, Absentem, inquit, uel loris cædat: docens ea prorsus esse cõtinentenda quæ non lædunt, nisi quis se lædi putet.
- 15 Pulchritudinem dicebat quauis epistola efficaciorum ad commendationem. Sunt qui hoc adscribant Diogeni, Aristotelem uero formam solum appellare donum, quia gratia contingit à natura. Eandem Socrates appellauit exigui temporis tyrannidem, quod formæ gratia mox deflorescat: Platonaturæ prerogatiuam, quod paucis contingat: Theophrastus silentem fraudem, quod absq; uerbis persuadeat: Theocritus eburneum detrimentum, quod gratia quidem sit aspectui, sed multorū incōmodorū causa. Carneades ad ὀρυζοπέτρας βασιλείας, id est, regnum absq; satellitio, quod formosus impetrēt quicquid uolunt, nulla adhibita ui. Refert Laërtius.
- 16 Interrogatus qua re differrent docti ab indoctis, Quia uia eruditi ui, inquit, à moriuis. Sentiens hominem absq; literis statuan esse uerius quàm hominem.
- 17 Dicebat eruditionem in prosperis esse ornãmētum, in aduersis refugium. Parentes qui rectè liberos suos insituiissent, aiebat multo honorabiliores esse ijs qui tantum genuissent, quod ab his contigisset uiuere, ab illis etiam bene uiuere.
- 18 Cuidam gloriati quod esset à magna celebriq; ciuitate, Salsè dicebat hoc nihil referre, sed an celebri patria dignus esset.
- 19 Rogatus quid esset amicus, Vna, inquit, anima in duobus Amicus corporibus.
- 20 Aiebat quosdã homines ita parcere, quasi semper essent in profusio fluriturus alios ita profundere, quasi mox essent moriuri.

Percon

- Percontanti qui fieret, ut cum formosis diutius ac lubentius confabulemur, respondit eam percontationem esse cæci. Cæca percontatio colorum gratiam.
- 21 Percontanti quid lucri cepisset ex philosophia, Vt ea, inquit, nullo imperante faciam, quæ uulgus facit metu legum. Idiotam à furto abstinet, quia lex minatur poenam: philosophus abstinet, quia per se turpe est, etiam si liceat impune.
- 22 Interrogatus quo pacto fieret, ut discipuli quãplurimum proficerent, Si, inquit, præcedentes gnauiter insequantur, sequentes non morentur.
- 23 Quum garrulus quispiam ubi multa nugatus esset apud Aristotelem, tandem dixisset, fortassis obstrepro tibi nugis meis, Non hercle, inquit, neque enim adueri animum.
- 24 Reprehensus quod munus dedisset improbo, Non homini dedi, inquit, sed humane sorti. Hoc iuperius alijs uerbis commemoratum est.
- 25 Rogatus quomodo amici essent tractandi, Quomodo, inquit, nos ab illis tractari cuperemus.
- 26 Eruditionem dicebat optimum esse uiaticum ad senectutem. Nam cætera senem aut destituunt, aut grauant etiam.
- 27 Illud frequenter habebat in ore, ὁ φίλος, ἢ δὲ εἰς φίλος. Sentiens multos esse amicos nomine, paucissimos aut nullos re.
- 28 Admonebat neminem de se debere prædicare, uel in laudem, uel in uituperationem: quod illud esset hominis uani & inanis, alterum stulti ac uerocordis.
- 29 Idem admonebat ut uoluptates contemplerentur non uenientes sed abeuntes, hoc est, non à fronte, sed à tergo. Venientes enim siccata specie blandiuntur, abeuntes autem poenitentiam ac dolorem relinquunt.
- 30 Dicebat Athletas, qui à libris arcentur, omnemq; uitam in

Imperitia in caullis scurrilibusq; iocis transigunt, similes euadere pynasiorum statuis, nempe pingues & saxeos.

32 Quum iam natus annos ferè sexaginta duos, adeo laboraret ut admodum tenuis uitæ spes superesset, conuenerunt ad illum discipuli rogantes, ut ex ipsis aliquem deligeret, qui in locum eius succederet. Inter auditores erant duo præcipui, Theophrastus Lesbius, & Menedemus Rhodius. Aristoteles respondit, se quod petebatur facturum, ubi daretur opportunitas. Paulo post, quum rursus ad eum eadem de causa conuenissent, dixit uinum quod biberet sibi parum esse commodum, ac queri iussit exoticum uel Rhodium uel Lesbium, id simul atq; curatum est, gustato Rhodio dixit, Firmum heracle uinum & iucundum: Mox gustato Lesbio, Vtrumq; inquit, egregie bonum, sed Lesbium suauius est. Id ubi dixit, nulli dubium fuit, quin lepide simul & uerecunde successorem sibi ea uoce, non uinum delegisset: probauit utrumq; nec tamen auditoribus eligendi ius ademit. Sed Græcus sermo plusculum habet ciuilitatis: quod oī os, id est, uinum, apud Græcos sit generis masculini: ut hæc uox, ὁ λέσβιος ἡδίστων, posuit & ad personam accommodari.

THEOPHRASTVS ERESIUS.

1 Dicebat potius esse fidendum effræni equo, quam uerbo incompósito. Nemo non metuit insidere equo infræni, at plus est periculi à lingua effræni.

2 Ad eum qui in conuiuio perpetuò silebat, Si, inquit, indolentus es, prudenter facis: sin doctus es, imprudenter. Iucundius effertur à Plutarcho: si stultus es, rē facis sapientē: si sapiens, stultam. Est aliqua sapientiæ pars, silentio stultitiam tegere.

3 Habebat semper in ore, nullum esse sumptum pretiosiorum tempore. Solum enim hoc recuperari non potest, & tamen uulgo nihil habetur uilius tempore.

III

In quendam Cassandri amicum sinis naribus iecit hoc 4 scoma, Demiror, inquit, oculos tuos non canere, quum illis nasus sit additus: quod nasus fistula speciem præberet. Refert Plutarchus in Symposiacis.

DE METRIVS Phalereus.

Quum audisset Athenienses fuisse demolitos statuas suas, quas illi posuerant, At uirtutem, inquit, non euerterunt, cuius gratia illas posuerant. Animosè

Dicebat supercilia pusillum esse corporis membrum, tamēn totam offuscare uitam. Insuaues enim sunt ad omnem uitæ consuetudinem tristes ac si perculiosi. Superciliofi

Aristophanes in comœdia Plutum inducit cæcum. At hic dicebat non solum Plutum, id est, diuitias, esse cæcum, uerum etiam Fortunam Pluti ducem: ut iam sit illud prouerbij, Cæcus cæco dux. Fortuna sepe largitur indignis sua munera. Fortuna cæca

Quantum in bello ualeret ferrū, tantū dicebat in Rep. ualere orationē. Illic enim res geritur uiribus, hic persuasione. Orationis uis

Conspicatus iuuenem intemperantiæ deditum, Ecce, inquit, quadratus Mercurius, habens syrma, uentrem, pudenda, & barbam. Sentiens illum nō esse hominem, sed statuam, qualis in uijs solet poni Mercurio: hoc illi dissimilem, quod effeminatorum more traheret uestem, quod deditus esset uentri ac libidini, quodq; barbatus esset, quum nihil horum habeat Mercurius. Indolentus

Hominum fastuosorum sublimitatem dicebat amputandā, sed relinquendam sobrietatem. Talia enim ingenia non sunt desperanda, sed quod redundat recidendum est. Ingenua erecta

Admonebat adolescentes, ut domi parentes, in uia obuios, in solitudine reuererentur seipsos. Pudor teneram ætatem optime deterret à peccando, qui nusquam non adest, si quis reuereatur seipsum. Reuerentiæ

○ 3

Aiebat

- 8 **A**iebat ueros amicos in rebus laetis adesse uocatos, in aduersis inuocatos et ultro. At uulgò fit secus.
Amicus in aduersis
  - 9 **R**egno deq; militari imperio gerendo tractantes, eosq; diligenter enolueret, propterea quòd ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur.
Leccio utilis
  - 10 **Q**uum exularet, ac Thebis inglorius humilisque uiueret, audissetq; Cratetem philosophum, qui ipsum inuiseret, multa placide prudenterq; de moderate ferendo exilio differentem, Male sit, inquit, negotijs et occupationibus, per quae haecenus talem uirum non licuit cognoscere.
Philosophia
- C R A T E S Thebanus, Cynicus.
- 1 **V**ulgò dictus est *ἄνερος*, id est, ostiorum apertor, quòd in omnes domos irrumperet, et si quid displicisset, reprehenderet Cynica libertate. Id cognominis hodie rectius in quosdam *ἀλώχνητες*.
Curiositas
  - 2 **R**ogatus quid illi e philosophiae studio accessisset emolumentum, respondit, *Θέρμων ἢ χοίνιξ, καὶ τὸ μὴ εὖδὸς μέλειν.* Id est, Choenix lupini, et absq; cura uiuere.
Paruo contentus
  - 3 **A**more laborantibus ostēdit remedia. Amori, inquit, mēdetur fames: sin aliter, tempus: quòd si nec his uti possis, laqueus. Luxus ferè alit amorem: tempus omnia aut tollit, aut certè mitigat. Haec remedia si nihil prosunt, superest laqueus, ut morbus finiatur suspendio. Graeca sonant *ἰνυδίου, λιμὸς, χρόνος, βρόχος.*
Amoris remedia
  - 4 **D**icēbat philosopho nulla re opus esse. Eoq; pecuniā depo-
Philosophus non eget

Celeb

Celebratur illius ephemeris ad hunc habēs modū, Ponito 5
 coquo minas decē, medico drachmā, aduicatori talenta decē, cō-
 sulario fimum, scorto talentū, philosopho triobolum. Nota-
 tum hominum stultitiā, qui in res honestas et cum primis
 necessarias minimum iumentis impendit, ad turpia prodigi.
 Filium Pasiclem, simul ut excesserat ex ephēbis, perduxit 6
 ad ancillae domicilium, dicens, hoc tibi est patriū coniugium.
 Nam moechi tragici praemia refrūt exilia ac caedes, comici
 foratores ex luxu ac temulentia lucrifaciunt insaniā. Sensit
 quasi tragicam esse rem adulteriū, quòd huius ferè atrox sit
 exitus: uti scortis rem esse comicam, id enim non punitur sup-
 plicio capitis, sed tamen qui depereunt in meretricem, in co-
 mēdijs inducuntur insanis similes: at cū ancilla tua rē habe-
 re, nihil est periculi. Hoc accipiat uelut ab ethnico dictū.
 Quum pro quodam supplicaret gymnasiij principi, pro- 7
 cumbens attigit coxam illius pro genibus. Nam supplices ex
 Ridiculè
 more genua contingebant. Indignanti gymnasiarcho, Quid,
 inquit, an non haec aequè tua sunt ac genua? Notans obiter
 uulgi superstitionem, qui certa membra certis rebus dedi-
 cant: uelut aurem memoriae, nasum irrisioni, genua miseri-
 cordiae, quum haec ad totum hominem pertineant.
 Negabat in eis homines quempiam inueniri posse, qui non 8
 aliqui in parte laberetur, addens nullum inueniri malum Pu-
 nitum, in quo non sit aliquod granum suppire.
 Nicodromus citharædus huius diæti laesius, impegit illi 9
 pugni in os et suggillauit. At Crates fronti imposuit uel-
 lam in qua scriptū erat, Nicodromus faciebat itaq; cū liuore
 suo obambulans traduxit citharædum, festiuiter alludens ad
 artificū morē, qui operibus suis inscribunt, A pelles aut Phi-
 dias faciebat. Simile quiddam narratur de Diogene pulgato.
 A magistratu oburgatus quòd praeter leges ac morem 10
 O 4 Ath

Facerum Atheniensium sindone uestiretur, ait, Quid si Theophrastum uobis ostendam sindone amictum? diffidentes, ac ut ostenderet flagitantes, adduxit ad tonstrinam: ostenditq; Theophrastum, qui tum sorte tondebatur, linteo amictum, quod Graeci a contegendis humeris ὀμάλων uocant: submonens omnibus ad usum uti licere. Nam si per se turpe esset uti linteis, in tonstrina quidem esset honestum.

11 Demetrio Phalereo indignatus est quod ipsi panes ac uinum misisset, dicens, Utinam fontes etiam panes ferrent. Sentiens uino philosopho nihil opus esse, atque hoc ipsum esse submolestum, quod panis non aequè parabilis esset ac potus.

12 Erat corpore deformi, quumq; in certaminibus nudatus ob id esset risui, sublatis manibus dicere solet, De oculis Crates, reliquoq; corpore bono animo est: nam istos qui nunc te derident, mox conspicias morbo contrahi, teq; beatum praedicare, ac sese ignauiae damnare. Significans formam nihil facere ad uictoriam, sed robur ac laborum tolerantiam qua ceteros antecedebat.

13 Rogatus quoad esset philosophandum, Donec, inquit, exituum duces qui sunt, uidebuntur esse agasones: sentiens, opinor, ibi maxime opus esse philosophia, ubi qui populo praesunt, stolidi sunt & indocti, & homines quibus imperant, habent pro asinis.

14 Adulatio Eos qui cum adulatoribus uiuerent aiebat esse desertos, non aliter quam uituli sunt inter lupos. Neque enim illos adesse quos oportet, neq; cum ijs qui adsunt habere societatem, quam sint insidiatores.

15 Patria neglectus Alexandro percontanti num cuperet restitui patriam suam, Quid opus est? inquit. Fortassis eam alius Alexander restitutam diruet.

16 Dicebat se pro patria habere gloriae neglectum & paupertatem

peritatem, in qua nullum ius haberet fortuna. Aiebat se Diogenem ciuem esse, qui nullis inuidiae patebat insidijs. Opes enim ac nominis splendor conciliant inuidiam.

Metrocles hoc uitio laborabat, ut inter differendum subinde crepitum uentris emitteret. Eam ob causam domi moerens sese continebat. Huic mederi studens Crates, de industria multum lupinorum deuorat, ac Metroclis aedes adiit: persuasitq; nihil esse mali quod accidisset, imò potius fore prodigiosum, nisi homo humano more flatum uentris emitteret: atq; interim ipse inter colloquendum crebro crepitum uentris edidit. Hoc pacto & seruauit pusillanimum, & discipulum sibi parauit.

Quendam delicijs luxuiq; deditum ita per iocum admouit, Ne pro lenticula semper augens patinam in seditionem nos coijcias. Sentiens e luxu cupedijsq; plerumq; nasci distidia. Lenticula philosopho cibus est, λωπὰς carnes habet, & in diuitum mensis circumfertur.

Diuitum opes dicebat esse similes ficis arborib. in praeruptis locis, e quibus ut homines nihil caperent fructus, sed corui tantum ac miluij: ita ex illorum facultatibus tantum auerentur scorta & adultores. Refert Plutarchus.

Mundum muliebrem dicebat esse quod ornat feminam: ornat autem id quod eam reddit compositiorem ac modestiorem. Verum id non praestat, inquit, neq; smaragdus, neq; purpura, sed quaecunque adderent uim ac speciem honestatis ac uerecundiae. Graecis κόσμος & mundum sonat & ornamentum. Inde κοσμεῖν ornare.

EPICTETVS.

Eos qui barba & pallio, uerbisq; magnificis philosophos agebant, dicere solet esse philosophos ἀνευ ἢ ὑπερτέλειν, μὲν ἢ λέγειν, id est, factis procul, uerbis tenuis.

2 Idem conspiciens quendam impuris moribus audacem, confidenti lingua, improbo tamen studio philosophiæ discipulus contrectare, in clamabat deum atque hominum fidem, his uerbis increpans hominem, O homo, uide quò mittas, num purgatum sit uas. Nam si ad arrogantiam ista immiseris, interierint: si computruerint, in urinam aut in acetum uertentur, aut si quid his deterius. Sensit eruditionem esse perniciosam, si in animum inciderit prauis affectibus corruptum: & quo quæq; disciplina sanctior, hoc sit perniciosior, si contigerit improbo. Velut bono theologo nihil melius, malo nihil pestilentius.

3 Idem philosophiæ summam duobus uerbis comprehendere solitus est, ἀπέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι, id est, sustine & abstinere quorum prius admonet, ut mala quæ incurrunt æquo animo toleremus: posterius, ut à uoluptatibus temperemus. Ita enim fiet ut nec aduersis deiciamur, nec prosperis corrumperemur. Refert Gellius lib. 17. cap. 19.

METROCLES.

4 Libros suos excussit dicens, Τα δ' ἐστὶν ὄνειρων νεφέρων φαντάσματα. Sunt inferorum hæc somniorum imagines.

Sentiens esse nugas ac deliramenta quæ scripserat.

5 Dicebat res alienas emi pecunia, ut domum uestemq; sed disciplinas liberales emi tempore. Requirit enim diuinum studium, quum pecunia data statim fiat possessor fundi.

HIPPARCHIA Metroclis soror.

6 Adamauit Cratetem, apud parentes minitans se sibi consiliuram necē ni philosopho nuberet. Ab hoc affectu quum nec parentum uerbis, nec Cratetis adamati suasu reuocari posset, Crates surgens detracto pallio nudauit tergum gibbo deformatum, Ne quis circumueniatur, inquit, hic est sponsus: & pro

& proiecto baculo & pera, Hæc, inquit, dos est. Super his Mulier delibera, neq; enim mihi coniux esse poterit, nisi cui placeat Cynica idem institutum. Quum accepisset conditionem puella, mox substrato pallio cum illa congressus est parentibus adstantibus. Itaq; consummatum est Cynicum matrimonium.

Theodorum impiū, cui cognomen erat ἄθεος, huiusmodi sobriitate constrinxit, Quod faciens Theodorus non diceretur iniuste agere, idem si faciat Hipparchia non diceretur iniuste agere. Quum annuisset ille, subiecit, sed Theodorus scipsum percutiens non diceretur iniuste agere, nec igitur Hipparchia si idem faceret. Ad id Theodorus nihil respondit, sed sustulit illius pallium, ut enudaret pudenda. Quum illa nihil hac re turbaretur, obiecit ei uersu iambico, quòd à muliebribus officijs ad uirile institutum descisset.

Τίνα τοὺς παρ' ἰσοῦς ἐπιπέσει κερπίδας, Radios apud telas reliquit scemna. Quidam codices habebant τίνα, id est, cui: quidam, τήν: legendū suspicor γυνή, ut omisso articulo legamus γυνή παρ' ἰσοῦς ἐπιπέσει κερπίδας. Cui illa, Num tibi uideor malè mihi consuluisse, quæ quod temporis impensura fueram tuis, impendi disciplinis?

ZENO Cittiens.

Dicitur consuluisse oraculum, quo pacto posset uitam optime instituere, respondit deus, εἰ σὺ γρηγορήσῃς τοῖς νεκροῖς, id est, si concolor fieret mortuis. Ille sentiens se uocari ad lectionem ueterū, contulit sese ad philosophiam. Dicitur autem Zeno natura fuisse colore fusco. Studium ac uictus parsimonia maciem & pallorem conciliat homini.

Negotiator purpuram uehens, naufragium fecit iuxta Περούμ, atq; hac occasione sese contulit ad philosophiam. Itaq; solitus est dicere, Tum bene nauigauit, quum naufragium fecit ei. Alij narrant, eum quum Athenis esset, audissetq; merces perisse

Breviloquentia

Modestè

Eruditio studio uenalis

Argutia muliebri

Mulier erudita

Studium

Iactura felix

perisse naufragio, dixisse, Bene facis fortuna, quæ me ad philosophiam, alij ad pallium, appellis.

- 3 Integritas Antigonus rex admirantibus quamobrem tanti faceret Zenonem, respondit, Quoniam quum multa à me acceperis, nunquam tamen emollius est. Eius mortem quum audisset, ingemuit dicens, Quale theatrum perdidit! Erat enim Zenon non acerrimi iudicij, & ab assentando alienissimus.
- 4 Molliores In quendam circa formæ curam studiosiorem quam deceret uirum, quum imbricem lente ac circumspecte transiret, Merito, inquit, suspectum habet lutum, in quo non potest se ipsum ut in speculo cernere.
- 5 Par pari Quum Cynicus quispiam dicens, in lecytho suo nihil esse olei, peteret à Zenone, Zeno negauit se daturum, sed tamè ad euentem admonuit, expederet uter ipsorum esset impudentior. Postulatoris impudentiam impudenti negatione pensabat.
- 6 Continentia Ipse simul & Cleanthes assidebant Cheremonidæ, qui sentiret affectum amoris, surrexit. Hoc admirante Cleanthe, Etiam à bonis, inquit, medicis audio, aduersus inflationem optimum esse remedium quietem. Subduxit se uir integerrimus imminenti periculo.
- 7 Admonitio ciuiliis Quidam in cõuiuio accumbens Zenoni, eum qui sub ipso sedebat pulsabat pede, Zeno uicissim pulsabat illius genua, & ad ipsum cõuerso, Quid igitur putas hunc pati, qui infra te accumbit? Ita multi offenduntur, quamuis leui incommodo, quum alios ipsi maioribus afficiant nec sentiant.
- 8 Oratio grauis Eleganter ac politè loquentium sermones aiebat esse similes pecuniæ Alexandrinæ, oculis blandienti, atq; undiq; scripturam habenti more nomismatis, nihilo tamen esse meliorem. Rursus qui magis studerent utilia dicere quam nitida, similes esse dicebat tetradrachmis, temere ac ruditer percussis, quæ sæpe picturatis illis numis præponderarēt. In numo non

- non spectatur elegantiæ sculpturæ, sed pondus ac materia: ita non refert quàm sit elegans oratio, sed quàm grauis & utilis.
- 9 Ad Aristonem discipulum multa temere garrientem, quem etiam præcipitanter confidenterq; fieri, inquit, non potest, quin te pater ebrius profeminarum oderat futilem loquacitatem, ipse in dictis tum breuis tum grauis.
- 10 Quodam in conuiuio immoderatus uorante obsonia, neque quicquam alijs reliquum faciente, Zeno piscem ingenitum qui apponebatur, è patina sustulit, quasi solus illum deponaturus. Quum alter inuens Zenonem, significaret se mirari impudentiam, Quid, inquit, putas conuictoribus tuis accidere quotidie, si meam opsophagiam ferre non potes?
- 11 Admonitio ciuiliis Adolescentem curiosus quiddam quàm etate scisci tantum, adduxit ad speculum, utq; se contemplaretur admonuit, Mox rogauit, an uideretur tali uultui conuenire queætiones eiusmodi proponere.
- 12 Quendam dicentem, sibi in multis dispicere Antisthenem, aduersus Sophoclis dicto, rogauit nunqua haberet Antisthenes que placerent: ille respondit, se nescire. Hic Zeno: Et non te pudeat, inquit, si quid ab Antisthene perperam dictum est, excerpere ac meminisse: si quid rectè dictum, id ne animaduertere quidem, nec temere? Idem morbus nunc habet plurimos, qui in libris aliorum tantum ea uenantur quæ carpant, bene dictorum nulla neq; gratia neq; memoria.
- 13 Pauciloquus Ad quendam dicentem, breues esse philosophorum sententias, Vera prædicas, inquit: oportet enim & syllabas illorum, si fieri possit, esse breues. Veritas multis uerbis non eget, & rectius meminimus, quæ paucis uerbis comprehensa sunt.
- 14 Obrectatio Quodam de Polemone narrante quòd alia proponeret, illa loqueretur: Zeno contracta fronte, Quanta, inquit, mercede erat contentus? Subindicans, ni fallor, ut indiligentius disse

- differeret, discipulorum parsimoniam fuisse in causa.
- 15 **Vox modesta** Dicebat eos qui differunt similes esse oportere tragediarum actoribus, quibus uox magna, bonaq; latera debet esse, quum os immodice non diducant, quod faciunt ij, qui plurima loquuntur, sed supra uires. Dum enim os diducunt, declarant se fatagere uerius quam agere.
- 16 **Attentio** lis quæ recte dicerentur negabat esse relinquendum locum, uelut præclaris artificibus ad spectandum. Contra, auditores dicebat adeo debere esse attentos ad ea quæ differuntur, ut non uacet dare signum approbationis. Dum enim applauditur & acclamatur, perit aliquis audiendi fructus.
- 17 **Garrulitas** Adolescenti cuidam multa garrienti, Aures, inquit, tuæ in linguam defluxere: submonens, adolescentis esse audire multa, loqui pauca.
- 18 **Amor uerus** Alteri formoso dicenti, sibi non uideri futurum ut sapiens amaret, Nihil, inquit, esset uobis formosis infelicius. Quisquis enim docet, admonet, instituitq; ad uirtutem adolescentes, utique amat. Atque is demum uerus est amor. Nam qui uulgò dicuntur amare, suum uenantur commodum, cum incommodo adamati.
- 19 **Graviter** Dicebat plerosq; philosophos in multis ἀσφες εἶναι, id est, nō sapere, sed in fortuitis uulgaribusq; rebus esse imperitios: et adiciebat illud Scaphæi, qui quū animaduertiret quendam è discipulis uehemēter inflatum, percusso illo dixit, Bene non est in magno, sed in bene est magnum, οὐ ἐν τῷ μεγάλῳ τὸ εἶναι κέρει, ἀλλὰ ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. Magnum enim est quicquid recte fit: at non statim bonum est, quod magnum.
- 20 **Garrulitas** Adolescenti confidenter loquenti, Non dixerim, inquit, adolescentem quæ mihi succurrunt. Subnotans è sermonis prociacia colligi & morum impudicitiam.
- 21 **Aiebat** hominibus nihil magis deesse quam tempus: longe diu

- differens ab ijs qui bonā uitæ partem perdūt somno, tenuis Temporis parsimoniam
lentia, nugis & alea, quasi nullū temporis superfit homini. Parsimonia
- Interrogatus quis esset amicus: Alter, inquit, ego. 22
- Seruum in furio deprehensum cædi iussit: quumq; is se sic Amicus
excusaret, ut diceret, sibi fuisse in fatis ut firraretur: Et cædi, 23
inquit. Seruus allegabat factorum necessitatem ad excusationem commisi. Eam necessitatem reuertit & ad supplicium, Salsè
quod ipsius etiam erat in fatis.
- Formam aiebat esse uocis florem, aut contra: quem admodum ab alijs refertur, uocem esse formæ florem. Nam loquentis orationem commendat formæ, & rursus oratio composita gratiam addit formæ. 24
- Conspicatus cuiusdam è familiaribus puellum notis liuidum, Video, inquit, animi tui uestigia: notans illius impudicitiam. In Græcis plusculum est gratiæ, quod εὐμῶς & animi significet, & animi uehementem concitationem aut suuorem. Erant autem, ut opinor, suauis impressæ notæ. Gratiore est pul. u. e. c. u.
- In quendam unguentis delibutum, Quis est hic, inquit, 26
qui mulierem olet: Significans effæminatorum esse unguentis uti. Vnguenta
- Dionysio cuidam dicenti, quæ me unum omnium non 27
corrigis: Non enim, inquit, tibi credo: subindicans sibi non Libere
esse spem, illum si corripere fore meliorem.
- Adolentem multa temere garrientem hoc dicto corripuit, Ob id binas habemus aures, os unicum, ut plurima audiamus, loquamur paucissima. 28
Garrulitas
- Ptolemæi legatis qui multos eruditos ad conuiuium inuitarant, percontantibus quid de ipso regi suo essent renuntiaturi, ait, Vidisse uos senem qui in conuiuio tacere nouerit. Quum enim cæteri ad ostentationem multa dixissent, unus Zeno perpetuum tenuit silentium. 29
Taciturnitas

30 **Moderatio** Percontanti quo pacto esset affectus erga conuicia, Perinde, inquit, atq; si legatus absq; responso dimitatur. Significans eos qui non habent quod respondeant, ad conuicia solere confugere, eosq; non pluris oportere fieri quam si nihil esset responsum.

31 **Persuasio pro ui** Quum Crates apprehenso Zenonis pallio eum a Stilponte retrahere niteretur, Commodissime, inquit, o Crates, philosophum auribus teneas: nam si per uim egeris, corpus erit apud te, animus apud Stilpontem.

32 **Discendi auiditas** Vbi iam profecerat, tamen modestie gratia comeabat ad Polemonem, apud quem et in dialecticis exercebatur. Vide Polemon solitus est dicere, Non me clam est Zeno, te per posticum irrepere, furariq; dogmata, quibus Phoenicium more indutus es. Notans illum furtim discere gratis, que alij esset uenditurus.

33 Quum dialecticus quidam in sermone, que illi dialectica, id est, metentem appellant, ostendisset septem species dialecticas, rogauit quantum posceret mercedis: ac poscenti centum dedit ducentos. Tanius erat amor discendi.

34 **Correctio** Celebratissimam Hesiodi sententiam solet inuertere. Quum enim ille primas tribuat ei qui per se sapiat, secundas qui recte admonenti obtemperet, Zeno ordine inuerso sic pronuntiabat:

Κεῖνος μὲν ἀνὰ εἰς, ὃς εἴ ἐπιπόντι κίβηται,
Ἐδιδόξ' αὖτ' ἠγεῖνος, ὃς αὐτὸς ἀλάτ' ἰσχύει. Id est,
Optimus ille quidem qui paret recta monenti,
Sed probus ille quoq; est, qui nouerit omnia per se.
Addebat causam, quod qui ex se nosset omnia, nihil haberet preter intelligentiam: at qui recte monenti pareret, preter intelligentiam haberet etiam effectum. Nam parere dicitur, qui quod didicit optimum esse facit.

Roga

Rogatus, quum quum esset natura seuerus, in conuiuio tamen hilaresceret, lepide respondit, Et lupinum quum sit suapte natura amarum, tamen aqua maceratum dulcescere. Naturale est, cibo potuq; rigato corpore discuti tristitiam.

Dicere solet, satius esse labi pedibus quam lingua, eoq; conuiuia quantum poterat uitabat, quod ibi solutus uino aliorum fabulis prouocatus facilius labi posset.

Dicebat, ut aliquid fiat bene, nasci quidem paulatim, sed tamen non esse paulum. Quancquam hoc quida adscribit Socrati.

Quibusdam sic excusantibus luxuriam suam, ut dicerent se ex eo quod abundaret facere sumptum, argutissime respondit, Ignoscereis ne coquo, si quum obsonia plus aequo salsa daret, diceret sibi copiam esse salis? Sentiens uictum non esse moderandam ex reru copia, sed ex usu ac necessitate nature.

CLEANTHES Afsius.

Antigono discipulo roganti quum sordidam operam presteret hauriendo aquam e puteo, unde per iocum pro Cleanthe dictus est, ita respondit, Num haurio tantum, an non et fodio, et rigo hortum, denique nihil non facio philosophie causa? Alius negasset factum, philosophus auxit quod obieciatur, glorie sibi ducens quod ille uertebat probro.

Collectam pecuniola aliquando proiecit coram familiaribus, dicens, Cleanthes alterum Cleanthem alere posset si uellet.

Asinus appellatus agnouit conuicium, dicens, se solum esse parem ferende Zenonis sarcine. Siue quod Zenoni non multum esset supellectilis, siue quod unus illius austeritate nihil offenderetur.

Cuidam illi probri causa obieci quod esset timidus, Ideo, inquit, minimum pecco. Bona est timiditas que deterret a turpibus

35 Hilaritas in conuiuio

36 Lingua lubrica

37 Adde pusilli

38 Profusio

Discendi auiditas

2 Industria

3 Tolerantia

4 Timiditas laudata

P

- turpibus, et reddit hominem circumspectum.
- 8 *Suam vitam diuitem uitae solet hoc nomine praesferre. Dum illi, inquit, pila ludunt, ego fodiens duram humum exerceo.*
- 6 *Interdum quum foderet, solet seipsum increpare. Id fortis admiratus Ariston, Quem, inquit, increpas? Tum Cleantes ridens, Senem, inquit, qui canos quidem habet, sed mentem non habet: seipsum innuens.*
- 7 *Cuidam reprehendenti Arcefilaum, quod officia uitae tale-
Libere leret. Desine, inquit, hominem uituperare. Nam ille licet di-
ctis tollit officia, tamen factis commendat. Id audiens Arcephi-
laus, Non moueo, inquit, adulatione. Hic Cleantes, Scilicet,
inquit, adulator tibi, dicens te aliud loqui, aliud facere. Clean-
thes mitigauit dictum obrectatoris, sed ita ut a crimine in-
constante non liberaret Arcefilaum. Turpissimum enim est
philosopho secus docere quam uiuit. Si uita proba est, cur do-
cet diuersa? Si doctrina sana est, quum ea secus uiuendo resiliat*
- 8 *Cuidam ab eo petenti dictum aliquod, quod crebro occi-
Silentium neret filio suo, protulit illud ex Electra, σιγῆς σιγῆ λυσιτε-
ῖνος. id est: Tace, tace tenue uestigium. Innuens puerum
maxime conuenire silentium.*
- 9 *Quum audisset a Lacone quodam probari laborem, de-
Labor lectatus eo disto subiecit hemistichium Homericum,
φιμαῖος εἰς ἀγαθὸν φίλον τένος. Id est,
Sanguine praeclearo satus es charissime fili.*
- 10 *Differens adolescenti cuidam quem uidebat parum attente
Attentio tum, rogauit sentiret ne. Illo affirmante se sentire, quur igitur
ego non sentio te sentire? Solent enim qui intelligunt,
oculis ac gestu, interdum et uerbis significare se quae dicuntur
intelligere.*
- 11 *Sositheus poeta coram populo Cleantem presentem hoc
carmine proscidit, Οὐδὲ κλεάνθης μωρία βονλαπτεῖ. Id est,*

Quos

Quos Cleantis fatuitas agitat. Interpres ueritii infania: unde pro moria legisse uidetur *μωρία*. Nec tanto conuicio tactus, quicquam mutauit de uultu: qua patientia delectati auditorum, applaudentes philosopho, Sositheum eiecerunt. Quum Sositheus diceret, se pariter quod illum aspersisset, respondit Cleantes, Absurdum fore, si quum poetae frequenter illud dant Libero patri et Herculi, nec illi succenseant, ipse ob leue conuicium indignaretur. De dijs enim multa probrosa scribere poetae, ueluti quum Bacchum faciunt mollem, timidum, ac temulentum: Herculem faciunt seruientem Omphale usque ad sandalio commutatum caput.

Peripateticis dicebat idē accidere quod Lyris, quae quum dijs bene sonent, seipsas non audiūt. Sentiens opinor illos idē at alijs uerbis idē docere quod Stoicos, et tamen ipsos idē non animaduertere. Potest et hic accipi sensus: peripateticos praecclare docere, sed uitam a doctrina disidere.

Ex sententia Zenonis dicebat hominis mores esse specie pos se deprehendi. Id ut consutarent adolescentes aliquot faceti, cinedum in agro duratum adduxerunt ad Cleantem, consulantes ut esse specie de moribus pronuntiaret. Reperit manus callosas et cutem sole adustam. Itaque quum aliquandiu stitisset, iussit hominem abire. Ille digressus sternutamento concussus est: mox Cleantes, Habeo, inquit, hominem, Molle est. Non enim facile sternutant, qui semper sub dio uiuūt.

Conspiciens quendam solitarium ac secum loquentem, Haud, inquit, loqueris cum homine malo. Quidam ita referunt. Vide ne cum homine improbo loquaris. Malis enim periculosa est solitudo.

Ad quendam contumeliae causa obijcientem senectutem, Et ego, inquit, abire cupio, uerū ubi reputo me omni ex parte sanum, siue legendum est, siue scribendum, rursus maneo.

P 2

Stgii

Significans se quidem haud quaquam esse uitæ cupidum, ue-
rum ob senectutem neminem debere e uita decedere, donec
uires suppetunt ad uitæ munia.

16 Intumuerat illi gingiua, cui malo biduano ieiunio sic me-
dicatus est, ut iam ueluti sano medici omnia consuetæ permi-
terent. Sed ille perseuerauit abstinere, dicens sibi iam esse cõ-
fectum uitæ principium. Itaq; periit.

17 Sententiã hanc, Φίλοις τε δὲναί, σῶμα τ' εἰς νόσους πρὸν
Correctio Δαπάναισι σῶμα. Id est,
Largiri amicis, corpus in morbos cadens
Impendijs seruare. correxit hunc in modum,
Πόρραις τε δὲναί, σῶμα τ' εἰς νόσους πρὸν
Δαπάναις ἐπιτελεῖται. Id est,
Donare scortis, corpus in morbos cadens
Impendijs conterere. Prior enim sententia tendebat ad
mollitiem, quam nudauit Cleanthes.

S P H A E R V S Bosphoranus,
Cleanthis discipulus.

18 Quum diceret, opinionem non cadere in sapientem, rex
Arguẽ Ptolemæus cupiens hoc paradoxon ipsa re confutare, cura-
uit mala punica ueris similitima ex cera confecta apponi in
conuiuio. Ad quæ quũ Sphærus deceptus porrigeret manus,
rex exclamauit, illũ falsæ speciei fuisse assensum. Ad id de-
xtrẽ Sphærus, Non sic, inquit, assensus sum ut crederem esse
mala punica, sed probabile putarem esse mala punica.

19 Reprehendenti Mnesistrato, quod Ptolemæum non ap-
pellasset regem, Imò, inquit, quum talis sit, tamen regem esse
fateor: indicans illum esse nomine regis indignum, se tamen
cognominis honorem illi non inuidere.

C H R Y S I P P V S Solensis.

1 De hoc dictum est, si dij uellent uti dialectica, nõ alia usu-
ros

ros quã Chryssippea.

In quodam opere toties citat uersus Euripidis ex Me-
deæ, ut ibi tota fabula fuerit inpersa. Hunc librum quidam Salsẽ
portans, & rogatus quid ferret, Chryssippi, inquit, Medeã.

Erat illi statua pro corporis modo tenuis ac pusilla, quam
equis uicinus ferẽ occultabat: Vnde Carneades per iocum
dicere solet, eum nõ esse Chryssippum, sed χρύσιππον. Nam
Chryssippus ab aureo equo dicitur, Crypsippus à χρύσιω,
quasi dicas ab equo occultatum. Iocus ex no-
mine

Cuidam reprehendenti, quod non apud Aristonem cum
pluribus daret operam philosophiæ, Nunquam, inquit, phi-
losopharer, si cum pluribus auscultarem. Dictum lepidius
est apud Græcos, quod πολλοί, interdum sonat multi, inter-
dum uulgus hominum. Sensit non statim esse optima, quæ
placent cum plurimis. Pauci

Ad dialecticum quendam Cleanthi multis ac prolixis so-
phismatibus obstrepentem, Desine, inquit, senem à magis ad
re pertinentibus auocare, sed nobis iunioribus ista proponito. Iuuenum est
dialectica

In conuiujs cætera quietus, tantum ex more agitabat cru-
ra: Vnde famula quæ illi inserviebat, dicere solet, Chryssippi
sol a crura inebriari. Facetẽ

P Y T H A G O R A S.

Dicebat uitam humanam esse similem panegyri, hoc est,
solenni hominum conuentui: ad quem alij conueniunt certa-
turi, alij negotiaturi, nonnulli spectatores modo futuri. Ac
ceteros quidem omnes esse sollicitos, solum spectatorẽ tran-
quillum frui celebritate: hunc spectatorẽ aiebant esse philo-
sophum, qui non ob aliud in hoc mundi theatrum prodiiisset,
quã ut naturas rerũ ac mores hominũ contẽplaretur.

Rogatus à quodam, quando esset congregiendum cum
famina: Cum uoles, inquit, te ipso fieri debilior. Multa Venus
eneruat

eneruat hominem.

9 Admonebat discipulos, ut quoties e negotijs diurnis uesperi domū ingrederentur, uersiculum hunc apud se repeterent:

Πῆ παρέβλω; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον ἐκ ἐτελέδω;

10 Grauiiter Aiebat in ciuitates primū irrepisse delicias, mox salutaritatem, deinde uolentiam, postremo exitium.

11 Theano Pythagoræ uxor, rogata quando mulier esset munda à uiro, respondit, A suo semper, ab alieno nunquam. De Pythagoræ symbolis non pauca diximus in Chiliadibus, quo minus hic libuit ea repetere.

EMPEDOCLE S Agrigentinus.

12 Grauiiter Quū uideret ciues suos delicijs deditos, sumptuose tamen edificare, dixit, Agrigentini sic indulgent uoluptatibus, quasi postridie morituri: sic edificant, quasi semper uicturi.

HERACLITVS Ephesius.

13 Grauiiter Dicebat iniuriam magis extinguendam quàm incendium. Ex leuissimis offensis si negligantur, nascuntur atroces tragœdiæ. Sed ad restinguendum incendium accurrunt omnes, gliscenti uero simulati citius addunt irritamenta.

14 Dicebat ciues non minus oportere pugnare pro legibus quàm pro mœnibus. Quod absq; legibus nullo pacto possit esse ciuitas incolumis, absq; mœnibus possit.

15 Liberè Rempub. ut deploratam cōtempfit, eiq; dare leges quum rogaretur, recusauit. Seceffit autem in templum Dianæ, ibiq; cum pueris ludebat talis. Circumstanti & admiranti populo, Perditi, inquit, an non prestat hoc agere, quàm uobiscum Rempubliacam administrare?

16 Interrogatus aliquādo, cur sileret, ut uos, inquit, loquamini.

XENOPHANES Colophonius.

17 Salsè Empedocle dicente, sapientē inueniri nō posse, Et merito, inquit, Nam sapientē esse oportet, qui agnoscat sapientē notans illum qui hoc dicebat, suo uitio non inuenire sapientem.

Dicebat, τὸς τυράννοις ὀμιλεῖν ἢ ἄδιστα ἢ ἡμισα. Id est, 18 cum tyrannis congregiendum aut iucundissime aut minime. Nihil est uiolentius aure tyranni, ait Satyricus: apud bonos ciuim principes admonendi libertas uerbis placidioribus est temperanda. Id qui non potest, abstineat ab illorū congressu.

DEMOCRITVS Milesius.

Ignotus uenit Athenas, & colloquio de philosophia cum Socrate habito dixit, Hic philosophus similis est Pentathlo, Multiscius quod calleret naturalia, moralia, mathematica, adhæc disciplinas quas ἐγκύκλιος uocant, deniq; omniū artium peritiam.

Huius fertur & illud, λόγος ἔργου σκῆν. id est, Oratio ope 2 ris est umbra. Significans ex egregijs factis nasci laudes hominum eloquentium, non contra. Primam igitur oportet esse curam factorum, gloria consequitur ultrò.

Dicere solet, si corpus animum in ius uocaret, haudquaquam futurum ut ille muneris male administrati crimen effugeret. Animus in corpore ueluti presidio collocatus est, & tamen pleraq; mala corpori ab animo ueniunt.

Quum arroderet cucumerem, sensit humorem esse mellei 4 saporis, rogauitq; famulam unde emisset, illa nominauit horum. Surrexit Democritus, Et duc me, inquit, eò, ac locum indica. Demur ante muliercula quid sibi uellet, Ut, inquit, dulcedinis causam inueniam, inuenturus, si locum inspexero. Hic muliercula ridens: Quiesce, inquit, ò bone. Nam ego imprudens cucumerem innuferam in ollam mellitam. At ille offensus, Molesta es, inquit, ego tamen incumbam quæramq; causam: quasi cucumeri peculiaris sit ac genuina dulcedo. Sit hoc exemplum studij indefatigabilis.

Dixit pretiosissimum impendium esse tempus, 5 τὸ πολυτελέστατον ἀνάλωμα χρόνου. Citat Plutarchus in uita Antonij. Quamquam hoc dictum compluribus tribuitur.

P 4

Quum

Temporis parsimonia

6 *Libertas immodica* Quum apud Dionysium quæreretur quod eris genus esset omnium optimum, Ex quo, inquit, Athenienses statuas fecerunt Harmodio & Aristogitoni: nimium libere significam tyrannos è medio tollendos. Nam ob electos tyrannos Athenienses illis statuas erexerunt. Hoc, ni me fallit memoria, à teri cuidam adscribitur.

ANAXARCHVS.

7 *Libertas immodica* Anaxarchus Abderites philosophus inuisum habuit Nicocreonem Cypri tyrannum: itaq; quum in cœna quadam Alexander rogasset, qualis illi uideretur, Præclara, inquit, sed oportuit & Satrapæ cuiusdam caput apponi: oculos detorquens in Nicocreonem qui aderat.

8 *Fortiter* Alexandro mortuo, quum Anaxarchus tempestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon memor contumeliæ, philosophum arreptum in mortarium conecit, ferreis pistillis contundi iussit. Hic illam uulgò celebratam uocem emisit: τὸ πῦρ ἢ ἀνάξαρχος δὴ λικον, ἀνάξαρχον δὲ ἢ πλάτεις, Id est, tunde Anaxarchi manticam, nam Anaxarchum non percussis. Sentiens corpus non esse partem hominis, sed animi domicilium tantum. Animus autem non potest tundi.

9 *Libere* Quum uideret ex Alexandri uulnere, quod ictu sagitte acceperat, manare sanguinem, dixit uersu Homericò, Τὸ πῦρ ἀίμα, καὶ ἐν ἰχθὺρ οἰοσέμεν πρὸς μακάρων Δεῖσι, Id est, Hic quidem sanguis est, non ille liquor, qualis diuis solet ire beatis. Admonens regem suæ conditionis, qui pro Deo affectabat haberi. Quamquam hoc quidam non ab Anaxarcho, sed ab ipso Alexandro dictum tradunt.

10 *Diuinatio* In conuiuio quum Anaxarchus Alexandro propinaret, ostenso calice prædixit fore, ut uulnus acciperet, abutens ad id uersu Homericò. Βεβλήσεαι τις θεῶν βροτησία χεῖρ. Id est, Ferietur aliquis mox deum humana manu.

Quum

Quum à Cypriorum tyranno Nicocreonte torqueretur ut confictos proderet, post multa in regem dicta conuicia, tandem per iracundiam & linguæ amputationem minanti, Non Silentii fides eris, inquit, effeminate adolescens hæc quoq; corporis mei pars tuæ dittonis: simulq; dentibus abscissam & commandatam linguam in os eius ira patens expuit.

Quum Alexandrum se ob Cliti necem discruciantem uideret, Clito, inquit, contigit iustitia quæ dijs asidet. persuadere cupiens quicquid à rege fieret, ius fasq; esse. Nam & Alexander pro Deo se haberi sustinebat.

ZENO Eleates.

Zeno accusatus quòd coniurasset in perniciem Nearchi tyranni, quum in quæstionibus iuberetur edere nomina conuictorum, nominauit plerosq; illi amicissimos. De his quum tyrannus sumpisset supplicium, rogaretq; nunquid superesset etiam, Tu solus, inquit, Reipub. perniciës. Tandem & linguam dentibus amputatam in os tyranni, quod ob iracundiam hiabat, expuit.

Quum maledictis laceßitus incandesceret, reprehensus quòd philosophus uerbis improborum commoueretur, Si conuicia, inquit, æquo animo admiserò, ne laudes quidem sentiam. Lapidis est non sentire discrimen inter laudantem & uituperantem: sed philosophi est non ita commoueri, ut ab honesto recedat.

Quum ascenderet in theatrum ciibara canente Amœbo, uersus ad discipulos dixit, Eamus, ut pernoscamus, quam uocem, quemq; concentum edant, intestina, nerui, ligna, & ossa, quibus adest ratio, numerus & ordo. Si in rebus inimicis tantum ualent illa, quanto plus ualebunt si in omni hominis uita seruentur.

Dicebat è suis queng; insomnijs deprehendere posse quantum

P 5 tum

Somniorum *tum in philosophia profecisset: si nihil illic vel appeteret vel*
 obseruatio *faceret nefarie rei. Tum enim animus in profunda tranqui-*
litate constitutus ueros affectus prodat. Contra quæ uigilan-
tes nō audēt profari aut agere, ea noctu occurrit in somniis.

P Y R R H O. Eliensis.

17 Deprehensus aliquando solus, ac secum loquens, rogatum
 Solitudo *quid solus ageret, Meditor; inquit, esse probus. Sentiens ad id*
utilem esse solitudinem, inutilem turbam.

18 *Quum obiurganti sororem Philistam, quidam obijceret*
 Facetè *quod oblitus esset sue professionis (docebat enim omnia esse*
indifferentia) sic elusit, Non enim, inquit, in muliercula de-
clarabitur indifferētia.

19 *Rursus quum canem inuadentē repalisset, idem obijcens*
 Homo *respondit, perdifficile esse prorsus hominem excuere. Maluit*
agnoscere lapsum humanum, quam dogma rescindere.

20 *In tempestate conspiciens ceteros animo esse deiectiones*
 Securitas phi *quum ipse nihil moueretur, ostendit porcellum in rami sca-*
 losophica *ture edentem, dicens, oportere sapientem eam animantis*
imitari securitatem.

21 *Admirari solet illum Homeri uersiculum præ ceteris,*
 Vita fugax *ὄντις ἐπὶ φέλλων ἤρειν, τοῖσδε ἔργα ἀνδρῶν. Id est, Tale qui-*
dem genus est hominum, quale est foliorum. Quod alijs de-
fluentibus alijs succedant. Sentiens in rebus humanis nihil esse
diuturnum aut stabile.

T I M O N Nicæus.

22 *Gaudebat hortorum secessibus ac solitudine. unde Hiero-*
 Capere fu- *nymus Peripateticus de illo dixisse fertur. Quemadmodum*
 giendo *apud Scythas et qui fugiunt, et qui insequuntur, torquent*
sagittas: itidem inter philosophos, alios persequendo discipu-
los capere, alios fugiendo. Sequitur fama fugientem, et ob
id ipsum auidius expetitur qui scholam uitat.

Cum

Cum uidisset Arcefilaum inter assentatores euntes, Quid
 inquit, uenisti huc, ubi sumus nos, qui liberi sumus? Libertas
 in quendam omnia miramur ita lusi, Quin et illud mi- 24
 ris, quod qui tres simus, quatuor habemus oculos. Timon Facetè
 cum luscus erat, unde et Cyclops ductus est, et discipulum
 habebat luscum Dioscoridem. Meminit huius et Socrates
 diebus apud Platonem.

X E N O P H O N.

Dicebat esse prudentis cordatiq; uiri, etiam ab inimicis 25
 militatem capere. Vulgatum est, neq; solem, neq; aqua, neq; Utilitas ex
 ignem magis utile esse hominibus, quam amicos. Sed ingenij inimicis
 philosophici est, quemadmodum periti medici ex bestijs ac
 serpentibus naucijs utilia quedam remedia colligunt, ita ex
 inimicorum odio decerpere aliquid quod uertat in suū bonū.

Dicebat tum maxime colendos esse deos, quum homini 26
 res sunt secundæ, ut quum incideret necessitas, confidenter Diuorum cum
 illos imploremus, ut pote beneuolos iam et amicos. Rectè tus
 Xenophon: sed uulgus hominum contra facit: in felicitate
 profunda est diuorum obliuio: quum urget calamitas, tum
 demum ad illos confugimus.

S T R A T O Physicus.

Quibusdam obijcienibus quod Menedemus plures ha- 27
 beret auditores quam ipse, Quid mirum, inquit, si plures Virtutis uisus
 reperiuntur, qui lauari cupiunt, quam ungi? Vnguiur qui se
 parat certamini. Subindicauit Menedemi philosophiam esse
 dilutam, ac facile inueniri qui audiant de uirtute differētem,
 per paucos autem qui uirtutem exerceant. Nam huc prouo-
 cabat Strato.

P H O C I O N Dux Atheniensis.

Hunc quum pro cōcione dicentem quidam petulantissime 28
 maledicus interpellaret, multis conuicijs in illum debacchās Moderatè
 omisit

omisit quod coeperat, locumq; dedit maledico. Postea quia ille uix dicendi fecisset finem, Phocion reuersus in suggestu plausu uultu perinde quasi nihil esset dictum, ceptam orationem prosequutus est. De pedestribus, inquit, copijs audistis superest ut de uelutibus ac leuis armaturæ militie dicam.

29. Quum adhuc floreret Leosthenes, interrogatus ab oratoribus, quid ipse boni fecisset Reipubl. Nihil aliud, inquit, nisi quod donec ego uobis fui dux, nulli dicta est oratio funebris, sed omnes uita defuncti in maiorum monumentis sepulti sunt. Alij iactabant cruentas uictorias, Phocion existimabat egregij ducis esse, sic administrare rem militarem, ut nulli aut quam paucissimi ciues pereant. Mos autem erat Athenis, eos qui in acie cecidissent, apud populum laudare, ac cenotaphia erigere.

APOPTHEGMA

TVM LIBER VIII.

PRAEFATIO.

NUNC à philosophis ad sophistas, hoc est quod dici solet, ἀφ' ἰσοτων ἐς ὀφες transferamus: quod genus hominum miror olim in delicijs fuisse: nō uulgo tantum, sed summis etiā principibus, quum nec essent germani poetae, nec ῥητορες rhetores, nec synceri philosophi, sed tamen horum omnium simij, tantum ad captandam aulam popularem, ac linguae modulatu deliniendas otiose multitudinis aures compositi, si paucos tamen excipias. Unde murum quam horum dicta frigeant pra philosophicis aut etiam poeticis, ut interdum parasiti & meretrices dicere uideantur

deantur argutiora. Sed hic liber habet praeterea uariam diaterram satyram, in quibus fortasse reperies iuxta poetam epigrammaticum, quaedam bona, quaedam mediocria, sed multa plura. Verum ut molestus est conuiuator, qui praeter modum laudat ea quae apponit: ita ciuitatis est parcius extemore apparatus: eo quod & qui laudat, & qui deicit immodice, diuersa quidem uia, sed tamen pari studio uenari gratiam uideatur. Sit igitur hoc lectoris iudicium. Nos simpliciter τὰ πρὸς ἡμῶν apponemus.

LEO Byzantius sophista.

Venit Athenas populo disidijs tumultuanti concordiam institurus. Vbi prodisset in suggestum, corpore admodum pulchro, omnium risus obortus est. Ille fortuitam occasione uertens in prooemium, Quid, inquit, o uiri Athenienses, si conspiceretis uxorem meam, quae tam pusilla est ut uix pertingat ad genua mea. Ad hanc uocem quum maior etiam populi risus sublatus esset, subiecit, At nos tam pusillos, si quando uideremus, uix ciuitas Byzantium capere potest. Ita ferme Plutarchus in praecipis politicis. Sed eadem fabulam multo aliter narrat Philostratus in Sophistis. Nempe quum prodisset ad populum dicturus de concordia, ipsa statim specie risum mouit populo, quod obesus esset, ac uentre proegredi. At ille nihil turbatus risu multitudinis, Quid, inquit, ridetis uiri Athenienses? Vxor mihi est me multo obesior, & tamē cōcordes unus capit lectulus, discordes ne tota quidem domus. Quod refert Philostratus, & probabilius est & festinius.

Quum Philippus adornaret bellum aduersus Byzantios, 2 Leo adiit illum percontans hunc in modū, Quid, inquit, accidit tibi Philippe, ut bellum instituas? Vt, inquit, tua patria ciuitatū pulcherrima huc adducatur, ut intelligat se à me diliggi, eoq; ad fores amasiarum meorum uenio. Ad haec Leo.

At

Solertex

Admonitio
commoda

At qui redamari cupiunt, haud quaquam cum gladijs venire solent ad fores amasiorum. Amantes enim non egent bellicis instrumentis, sed ciuilibus. Hoc dicto in diuersum flexo regis animo patriam suam liberauit. Ita Philostratus.

Conuicium retortum

3 Pasiadi obijcienti lippitudinem oculorum, Corporis, inquit, utium exprobras, haud uidens filium tuum Nemesium humeris bauiantem. Erat enim Pasiadi filius contractis humeris. Nemesium autem dixit redargutione insolentiae, quam ueteres fingeant esse deam. Imprudenter in alteru torquet conuicium, si in promptu sit, quod ipsi uicissim obijciatur.

I O N Sophista.

Animus egrotus

4 Dicebat rem morosam esse egrotationem. Nam egrotis uxor molesta est, et medicum incusant, et lectulum moleste ferunt. Ex amicis autem et qui accedit grauius est, et qui discedit molestus. Sic animus egrotus et letis et tristibus offenditur.

PROTAGORAS Abderitas, ad 205.

Impie

5 Dicbat de dijs nihil certo sciri, sint, an non sint: ob id libri illius in foro exusti sunt, quod docerent impietatem. Ne quis arbiretur noui exempli rem esse, quod nunc exarantur libri haereticorum.

6 Euathli discipuli dilemma quomodo apud iudices in ipsam retorserit, notius est quam ut sit hoc loco commemorandum.

THEODORVS Atheniensis, cognomento ad 205.

Interpretatio sinistra

7 Obijcientibus quod doctrina ipsius multi redderetur detiores, respondit, id aliorum uitio accidere, qui doctrinam ipsius sinistra exciperet, quum ipse dextra porrigeret. Hoc hominum genere huius temporibus plenus est mundus, quibus nihil tam circumspecte dici potest, quod non deprauent aut calumniam

calumniatur. Refert Plutarchus libro de animi tranquillitate.

FAVORINVS.

In Favorinum Sophistam haec tria iactata sunt, ut mirantur 8 et uicq; credenda. Quum Gallus esset, scire Graece: quum Prodigiosa Eumachus, accusatum fuisse de adulterio: postremo quod cum imperatore similitatem gerens, uiueret.

Mirus aeream statuam deiecerant Athenienses, ut hominibus 9 aduersus Caesarem inimicissimi. Erant enim Athenienses uectigales Adriano. Caesar, id posteaquam ei nuntiatum est, nihil commotus dixit, Vitellius erat Socrati ab Atheniensibus aerea priuari statua: quam bibere ciceram. Contempsit statuam iacturam, uita incolumi.

Honor detractus

AESCHINES.

Aeschines quum Rhodi exul recitaret orationem suam aduersus Demosthenem, Rhodij demurati sunt quod tali oratione fuisset damnatus ab Atheniensibus. At desineretis, inquit Aeschines, admirari, si audissetis quae ad haec respondit Demosthenes. mira ciuilitate et se exemit a crimine, et iudices excusauit, damnationis iniustae causam reijciens in uolentiam eloquentiae Demosthenicae. Ita ferme Philostratus. Dein quum recitatum Demosthenis orationem omnes supra modum admirarentur, Quid, inquit, si ipsam bestiam audissetis sua uerba resonantem: sentiens in Demosthene magnam Demosthenis partem abesse, si quae scripsit ab alio recitarentur.

NICETES.

Nicetes Smyrnaeus sophista Telone cuidam iudicio uehementius incadescenti dicentiq; Desine latrare in me: admodum 11 salse respondit, Si tu desinas mordere. Nam utriusq; canum est.

ISAEVS Sophista.

Iseus sophista Assyrius quum primam aetatem dicasset uoluptatibus, simul ut ad uirilem peruenit, uelut alius subito factus 12

factus miram induit morum seueritatem. Itaque percontanti
 cuidam num illa, sceminam ostendens, uideretur formosa,
 Pudicè *πέπαιμαι*, inquit, ὀφθαλμῶν, id est, desij laborare ab oculis,
 Ab altero quopiam interrogatus, quis piscis, aut quæ aut
 Sobriè *πέπαιμαι*, inquit, τῶν ἄσπε
 δ' ἔζων, id est, ista curare desij. Et adiecit, *Ξυῖνα γδ τὰς*
τῶν ἄλλων κήπεος ἡγυῶν, id est, sensi enim me è Tantalii
 hortis fructus colligere. Subindicans omnes eiusmodi uolu-
 ptates quibus iuuentus capitur, nihil aliud esse quam umbras
 ac somnia, qualia de Tantalio fabulantur poetæ.

13 Lacedæmonijs periclitantibus, ac de ciuitate moribus
 cingenda consulantibus, Homericum carmen recitauit,

Concordia *Ἄσπιδ' ἀρ' ἀσπίδι, ἔπειδ' ἐκὸρπος κόρπω, ἀνέρας δ' ἀνίρ.* Id est,
 Scutum hæsit scuto, galeæ galeæ, atq; uiro uir. Et adiecit,
 Sic mihi state Lacedæmonij, & muris cincti sumus.

14 Pythonis proditoris accusationem tribus dictis absoluit,

Breuiiloquiū Coarguam Pythonem, inquit, proditionis, oraculo à dea red-
 dito, populo qui uinxit, Philippo qui dimisit. Græca sunt le-
 pidiora. *ἐλέγξω πύθωνα πορδ' ἐδοκότ' ἐπὶ χροῖοντι θεῷ,*
πὸ δ' ἄσπιδι δήμιω, πὸ ἀναζεύξαντι φιλιππῷ. Neque enim
 deus pronuntiaffet oraculo, nisi talis esset: neq; populus uin-
 xisset, nisi talis fuisset: neq; rex abiisset, nisi eum cuius gratia
 uenerat non reperisset, aut rex è castris illum non dimiisset.

SCOPELIANVS.

15 Scopelianus eos qui conuicijs agerent, existimantes sese

Conuicia ani hoc pacto declarare animi magnitudinem, aniculas appella-
 cularum re solet, non tantum ebrias, sed & rabidas.

16 Polemoni obijcienti quòd inter dicendum pulsaret tympa-

Vehementia in dicendo nū, Tympanizo, inquit, sed Aiæcis clypeo: haud inficians se in
 agendis causis interdū uerbis ac figuris uehemētioribus,
 at non inani strepitu, sed ad causæ patrociniū accommodis.

Dionysius

DIONYSIUS Sophista.

Dionysius sophista familiaribus dicere consuevit, mel sum- 17
 mo digito non caua manu gustandum esse. Sentiens uolupta-
 tes quam parcissime admittendas.

POLEMON Sophista.

Antonius imperator absente Polemone occupat do- 18
 mum illius, uelut omnium apud Smyrneos pulcherrimam.
 At Polemon noctu reuersus è peregrinatione, pro foribus
 clamauit, se indigna pati, qui proprijs adibus arceretur.
 Cognouit imperator accessit. Post ubi Romam uenit Pole-
 mon, imperator ciuilitè illi: exprobrans quod acciderat, Liberè
 Date, inquit, Polemoni diuersorium, nec quisquam illum eij-
 ciat. Mox histrio quidam tragœdiarum, ex Olympijs Asiæ,
 cui erat præfectus Polemon, appellauit Antonium Cæsarem
 aduersus Polemonem, quòd protinus initio fabulæ ab illo
 fuisset eiectus è scena. Percontatus est Cæsar quo tempore
 fuisset eiectus: quumq; is respondisset, circiter meridiem, ad-
 modum urbanè respondit, At me quidem eiecit circa me-
 dium noctis, nec tamen appellauit iudicem.

Quum laboraret morbo articulari, Pergami in templo 19
 obdormijt: huic apparuit Aesculapius, iubens ut à frigido
 potu abstineret. ad quem Polemon, O præclare, inquit, quid Assuetudo
 autem si bouem curares? subindicans iam diu assuetum duris,
 frustra uocari ad delicias.

Proconsul torquebat prædonè quendam, quumq; dubita- 20
 ret quod supplicij genus esset de illo sumpturus, superueniēs Facetè
 forte fortuna Polemon, iube, inquit, illum ediscere ueterū scri-
 ptā. Ipse quidem Polemon multa edidicerat, sed in exercita-
 tione nihil ducebat laboriosius ac molestius quam ediscere:
 eoq; Fabius iubet hoc tedium protinus à pueris deuorari.

Occurrens sophistæ cuidam, inuēdina, menides pisces & 21

alia

Cibus alia quedam uilia portanti obsonia, O uir egregie, inquit, non potest Darij & Xerxis animum recte actione exprimere, qui talibus uititur cibus.

22 Timocrati philosopho apud Polemonem dicenti, Favorinum esse loquacem, Et omnis, inquit, anus. Notans in Favorino corporis habitum, quod esset eunuchus. Visus est excusare uitium, sed re uera conduplicauit.

23 Histronem tragœdiarū qui in Olympijs, o Iupiter, pronuntiarat, ostensa terra: o terra, manu in cœlum proiecta, submouit à premijs (presidebat enim ei certamini) dicens, hic manu commissit solœcismum.

24 Quum articuli morbo lapidescerent, medicos admonuit ut effoderent, inciderentq; Polemonis lapidicitas. Dicebatq; comedendum est, manus non habeo: ambulandum est, pedes non habeo: dolendum est, & manus habeo & pedes.

25 Curarat ut uiuus inferretur sepulcro, ac familiaribus quibus datum erat negotium occludendi monumentum, Obde, inquit, obde, ne me sol cernat, tacentem.

SECVNDVS Sophista.

26 Tale declamationis argumentum erat propositum, Qui seditionem mouerit, moriatur: qui sedauerit, præmium ferat. Quidam & mouerat & sedauit, petit præmium. Hanc questionem paucis absoluit. Quod est prius: mouisse: quod posterius: sedasse. Itaq; prius da pœnas motæ seditionis, ac deinde si potes, accipe præmium recte factorum.

G O R G I A S Sophista.

27 Gorgiæ sophistæ palam exhibenti sese ad respondendum quod cuiq; libuisset proponere, Xenophon non ille Socraticus, sed alius quidam inuidens, adiit illum, atque hanc proposuit questionem, Dic mihi, Gorgia, quam obrem fabe uetrem insilent, quum ignem non insilent. Ad quem placidè Gorgias, Istiuc

istuc quidem tibi dispiciendum relinquo: ceterum illud tam olim cognitum habeo, terram aduersus istiusmodi homines producere ferulas.

Dicebat tragœdiam esse deceptionē, qua qui alterum decepisset, iustior esset eo qui non decepisset: & qui deceptus esset, sapientior foret eo qui non esset deceptus. Fallit enim tragœdia tractans argumenta conficta: sed adeo scite, ut uera credantur. Iustior autem ille uidetur qui fallendo prodest: & sapientior est qui per fictas fabulas discit, quid sit turpe, quid sit honestum. Refert Plutarchus de poetis audiendis.

HERODES Sophista.

Herodes in accusatorē, qui de causa pauca, de generis sui claritate multa iactarat, Tu, inquit, nobilitatem habes in talis Romani siquidem nobilitatis signum gerebant in calceis. Id erat eburneum additamentum tali specie. Ita Plinius notat quosdam qui nihil haberent nobilitatis præter imagines. Rursus quum aduersarius gloriaretur quod in una quadam Italia ciuitatem multa beneficia contulisset, Idem ego, inquit, de me predicare possem, si in uniuersa terra causam dicerē. Significans se de innumeris ciuitatibus fuisse præclare meritum.

Vxoris Regillæ mortem luxit impotentius, adeo ut picturas & ornamenta domus coloribus atraret, uelut pullis teget, ac lapide Leſbio obscuraret omnia. Nam is funestus ac niger est. Quodam igitur die quum Lucius, qui frustra conatus fuerat Herodi persuadere ut lugeret moderatius, pueros uideret in fonte ædibus uicino lauantes raphanides, rogabat cui pararetur ea coena, qui responderunt, Herodi. Tum Lucius, iniuriam facit Regillæ, qui albis radiculis uestatur in atra domo. Id ubi renuntiatum est Herodi, amouit ab ædibus funestam speciem, ne apud probos uiros traderetur.

Idem Lucius quum Romam uenisset obuiam factus im-

peratori Marco, percontatus est illum quod iret, et cuius rei gratia: cui Imperator, Honestum est et seni discere, eo ad Sextum philosophum ut discam quae nondum scio. Hic Lucius sublati in caelum manibus, O Iupiter, inquit, iam senex tabellam gestans puerorum more comitat in ludum, quum noster rex Alexander triginta duos annos natus uita defunctus sit. Hic citius probarim Caesaris et studium et moderationem, quam Lucij libertatem.

32 Dolorem ex prioris filiae Panathenaidis obitu conceptum utcumque lenierant Athenienses, in urbem eam sepelientes, et obitus diem ceu finestum ex anno iustolentes. Ceterum quum Elpiniem alteram filiam exanimem indecore iugeret, proiectus humi ac uociferans, quas inferias tibi faciam filia, quid tecum sepeliam? superueniens Sextus philosophus, Maximum, inquit, munus dederis filiae, si moderate luceas.

33 Viginti pueris ob uirtutem compluribus in locis statu posuerat. Hac de re quum accusaretur a Quintilijs Graeciae praefectis, quod superuacaneis impendijs indulgeret, Quid, inquit, uobis incommodi est, si ego ludo de saxis meis?

34 Videns Quintilios Troianos quidem esse, ceterum a Cesare plurimi fieri, dixit, Ego etiam Iouem Homericum odi, quod Troianis fuit amicus. Nimum libere profites, sibi molestum esse, quod Imperator tantum honoris haberet Quintilij,

35 Proteo Cynico sine fine ipsum conuicijs incessente, Consequimini, inquit, ambo, tu quidem male loquens, ego male audiens. Sensit immedicabile malum esse, cui ille tam diu assuescerat, et se moderatius ferre quod iam nouum non esset.

36 Atheniensibus sic admirantibus hominis eloquentiam, ut diceret illum esse de numero decem oratorum, nihil elatus est hac laude, quae uidebatur maxima, tantum respondit, Certe Andocidem sum melior. Is ut opinor, fuit sophista quispianota uulgaris.

ANT

ANTIOCHVS Sophista.

Antiochus sophista quum male uulgo audiret, ueluti fortissimus, quod nec prodiret in concionem, nec Reipublicae capesseret, No uos, inquit, metui, sed me ipsum: agnoscens suam uehementiorem quam ut cohiberi posset. Sensit idem Plato, qui sunt iracundioris ingenij, ad disciplinas quidem esse idoneos, ad gerendam Rempublicam non item.

ALEXANDER Sophista.

Alexander sophista legatione fungens pro Seleucia apud Antoninum primum, uidensque illum minus attentum, clarioris uoce dixit, Ausculta me Caesar. Caesar autem acerbitate confidentiisque uocis exasperatus, Ausculta, inquit, inintellegis. Tu enim es ille qui colis comam, qui dentes candidas, qui polles ungues, qui semper oles unguentum.

HERMOGENES.

Antiochus hoc dicto taxauit Hermogenem, ut diceret illum inter pueros esse senem, inter senes puerum: siue ob ualetudinem ante tempus imbecillum, siue ob dictionis genus neglectius. Alij per iocum dicebant, illius uerba plane iuxta Homerum esse lepota, quod ea ueluti pennas abijceret.

PHILAGER.

Rogatus quamobrem non delectaretur educandis pueris, Quoniam, inquit, nec me ipso delector. Agnoscebat naturae suae uitium. Erat enim iracundus et morosus, eoque nec appositus ad teneram aetatem instituendam: quum hodie stulti parentes nullis libentius committant liberos suos, quam huiusmodi truculentis et asperis.

ADRIANVS Sophista.

Adrianus sophista in conuiuio sophistarum, ad quos adhibitus erat tanquam egregij cuiuspiam arcani confors futurus, quum sermo fuisset ortus de characteribus dictionis, et

in quo quisq; præcelleret, & quid in quoq; potissimum imi-
tandum esset, At ego, inquit, describam characteres, hinc
quaquam recensens incistunculas, intellectulos, membra,
rhythmos, sed meipsum mihi imitandum proponens, om-
niumq; inuenta ex tempore proferens fluxu quodam oratio-
nis a linguae permissam hæc omnia. Quid de hoc Adriani
dicto iudicandum existiment, uiderint Critici: illud scio, Hæ-
raticum non temere exclamasse, O imitatores seruum pecuni.
Et hodie uidemus quosdam qui se totos addixerunt expro-
bando Ciceroni, frigidos & elumbes euadere. Quod si quis
delectat illud orationis genus leue, & γλαφυρόν, equidem
nec obsequio cuiquam nec inuideo. At ipse malim Epistolei rudi-
dem & indolentem phrasin, sed naturalem, quam Isocratis
omni stultorum genere picturatum. Huius Adriani dictio-
nem Herodes sophista solet appellare κολοσι μέγιστα
σπαράγματα, id est, colossi magna fragmenta: simul in uita
ne notans orationem nondum satis compositam, simul lau-
dans & uocis & animi magnitudinem.

Colossi fra-
gmenta

42 Quidam e familiaribus miserat illi pisces in disco argen-
teo, picturato auro: at ille delectatus uasculo nõ remisit, uer-
tum ei qui miserat respondit, Bene facis, quod etiam pisces
Facetè quasi discus esset dono missus, pisces tantum nouitatis gratia
additi. Quidam autem dicunt id ioco factum, ut castigaret
discipuli uitium, qui sordidior esse dicebatur. Nam eo admo-
nito discum reddidit. Quum essem apud Coloniam Agrippi-
nam, senatus honoris gratia misit uinum in cantharis ita-
litaceis, nec eos repeti mos est. Id admiratus, rogauit causam.
Responsum est, olim uinum solere miti cantharis argenteis,
hoc honoris quum esset habitum cuidam ex eorum numero,
qui magnam nobilitatis partem existimant raptò uiuere,
postridie mane projectus est cum argenteis cantharis. Re-

comp

comperta misit ad illum senatus qui cantharos reposceret.
At ille, Vltro, inquit, dono dedistis, & ego gratias egi. Hoc Facetè
casu admoniti mutarunt consuetudinem.

PAVSANIAS Cappadox.

Quoniam more sue gentis crassa lingua sonabat, confun- 43
dens consonantes, breues producens, productas corripuens, Salsè
uulgo dictus est coquus, qui pretiosa obsonia male condiret.

PROCLUS.

Proclus Naucratiites filium habebat intemperantem, gallis 44
gallinaceis, coturnicibus, catellis, & equis alendis inculgen-
tem, quæ pater adeo nõ increpabat, ut unã cum illo potius in-
ueniretur. Quo nomine quum ab amicis obiurgaretur, Citius, Argutè
inquit, desinet, cum senibus colludens, quàm cum æqualibus.

ANTIPATER.

Antipater Hierapolites quum ducturus esset Seueri Cæ- 45
saris filiam, forma parum felici, & familiarium quibusdam in-
terrogaret quando laturus esset τα ἀνακαλυπτήρια: sic ap-
pellabantur munera, quæ sponse amici deferebant sponso
tertio die, quo sponsa debebat exhiberi spectanda: Hermo-
crates lepidissime respondit, ἐγκαλυπτήρια πᾶ ἐν τοιαύ-
τῳ λαβῶν, id est, Encalypteria potius, quum talem ducat.
ἀνακαλύπτω, est retego, ἐγκαλύπτω, tego. Quod deforme
est, regi magis oportet quàm regei.

HERACLIDES Sophista.

Scripterat libellum, cui titulum indiderat ὄνυξ ἐγκώμιον, 46
id est, laboris laudatio. Eum quum Ptolemæus sophista for-
Industria
te obuius uideret habentem præ manibus, rogabat quid mo-
liretur. Quum ille respondisset, ὄνυξ ἐγκώμιον. Ptolemæus
accepto codice deleuit π, & adiecit, Tempus est ut legas
titulum encomij, reperitq; scriptum, ὄνυξ ἐγκώμιον. Pto-
lemæus huc alludit, quod si labor mereretur laudem, eadem
Q 4 oper

opera laudandus esset asinus animal labori natum.

HIPPODROMVS Sophista.

47 Hippodromus sophista Clementi tragediarum actori longe praestantissimo, quum apud Amphictyones optime re gesta negata esset uictoria, quod Byzantius esset, atque in temporis Byzantium à Romanis obsideretur, prosiliens clamant, Valeant applaudentes, ac perperam de re iudicantes, Ego, inquit, Clementi uictoriam decerno. Quum alter histrio appellasset Caesarem, obtinuit Hippodromi suffragium.

Iudicium in-
corruptum

48 Quodam tempore quum illi uehementer à Graecis applauderetur, multaque magna acclamarentur, in quibus illum aequabant Polemoni, Homericum uersu respondit, τι μὲ ἀθανάτων ἕϊονες; id est, Quid me immortalibus aequas? Simul et candidi hominis laudem auferens, qui Polemonem tam praeclearo testimonio ornarit: et modestiae, qui laudem inuidiosam repulerit.

Modeste

49 Quodam tragediam appellante sophistarum matrem, correxit dictum, Ego, inquit, dico Homerum esse patrem. Siue quod nimia sit tragicorum grandiloquentia, siue quod fons tragediarum sit Homerus. Pulchrius autem est ex ipso haurire fontem.

Homerus

50 Homerum appellare solet uocem sophistarum, Archilochum spiritum: quod ille suppeditet uerba splendida, hic acrimoniam et uehementiam.

QVIRINVS Sophista.

51 Quum ab Asianis reprehenderetur, quod in accusando mitior ac lenior esset quam ipsi docerent, Multo, inquit, satius est, ut uos meam accipiatis lenitatem, quam ego uestram crudelitatem. Tumbant Asiani rhetores, et immodicis delectabantur.

Admonitio
rectorta

52 Amicis ipsum de morte filij consolantibus, Quando, inquit, potius apparebo uir quam nunc? Sentiens dolorem quidem esse

Fortiter

esse acerbum, sed hoc fortitudinis laudem fore splendidiorem.

PHILISCVS.

Philiscus illaudatus rhetor, quum causam ageret pulchre uentus, sed tumultu irruens in tribunalia, uoce femimuliebri, lingua supina, quouis potius spectans quam ad ea quae agebantur, auersatus dicentem imperator, studuit illi os occludere, totaque actione aqua interciperet, breues subinde percontationes obijciens. Ad quas quum parum apposite responderet Philiscus, Virum, inquit, imperator, arguit caesares, rhetorem uox. Graeca plusculum habent leporis, et nota est illi, quod attonsa caesares declararet uirum, sed oratio non declararet esse rhetorem, sed feminam potius.

CASSIVS SEVERVS.

In aduocatione quadam, quum M. Pomponius Marcellus Latini sermonis molestissimus exactor, solocissimum ab aduersario factum arguere perseveraret, interpellatis iudicibus dilationem petijt, ut litigator suus alium grammaticum adhiberet, quod diceret sibi cum aduersario non de iure, sed de solocismo controuersiam futuram.

M. POMPONIVS MARCELLVS.

Quum ex oratione Tiberij Caesaris quiddam reprehendisset, contra affirmante Atteio Capitone id esse Latinum, et si non esset, futurum certe, iam inde, inquit, mentitur Capito. Tu enim Caesar ciuitatem dare potes hominibus, uerbis non potes. Aeditio Aldina corrupte legit, uerba non potes. Hominibus datur ciuitas, qui recipiuntur in ius ciuium: uerbis datur ciuitas, quae recipiuntur in consuetudinem sermonis Romani. Quemadmodum multae uoces non Graecae tantum, sed et Britannicae, et Gallicae, et Persicae ciuitate Romana donatae sunt. Id publicus usus potest, Caesar non potest.

Q 5 REM

REMNIVS PALEMON.

3 Is flagrabat libidinibus usque ad infamiam oris: unde quidam in turba osculum ingerentem, quum refugiens deuiare non posset, dicto non in facio repulit: Vis tu, inquit, magister, quoties festinantem alique[m] uides obligurire?

EPICVRVS Atheniensis.

4 Improbat institutum Pythagorae, qui quum doceret amicorum communia esse omnia, iubebat ut discipuli quod quisque habebat, deponeret in commune, dicens, id esse confidentium uerius quam amicorum. Etenim si quis uere sit amicus, nihil minus habeo, pro meis quae ille possidet, quam si deposuisset. Porro, qui dissidit, aut non est ipse uerus amicus, aut de alterius animo dubitat.

CTESIBIVS.

5 Arcesilaus quum inuideret Ctesibium agrotantem, sensissetque hominem egere, clam orumenam pecunijs plenam subiecit cervicali: quam ut reperit Ctesibius, ait ἀπεροῦ δὲ τὸ αὐτοῦ, id est, Arcesilai hic ludus.

EVRIPIDES.

6 Celebratur illud Euripidei dictum. Vnicū consiliū rectū magnam militū magnum uincere. Quo prudenter admonuit, non perinde referre quā numerus sum e ducas exercitū, sed quā cor dāt sint exercitus duces. In bello siquidem longe plus habet momenti prudentia solertiq[ue], quam uires consilij expertes.

7 Idem cuidam opprobrati graeolentiam oris, Multa mirum, inquit, in illo occulta computruerunt. Significans se posse continere arcana. Solent autem res in occulto congestae computrescere.

DIONYSODORVS Tibicen.

8 Gloriari solet, quod nemo pulsus suos audisset, neq[ue] in triremi, neq[ue] ad fontem quemadmodum Ismeniae. Sentiens se nimiam quam

quam captasse plausus sordidorum et imperitorum, sed sat Laus à laudari habuisse probari paucis eruditis. Ita Laertius in Cratete.

STRATHIAS.

Colax Bianti stupido sic adulatus est, Plus bibisti quam rex Alexander. Quod in Alexandro turpissimum erat, illi laudi tribuit. Neque enim statim laude dignum est, quod sit à principibus.

ALEXANDER MAGNVS.

Quum inuitaretur ut Darij filias quas habebat captiuas inuideret, praedicabantur enim puellae admirabili esse forma, noluit ire, dicens, Sibi non committendum, ut quum uiros uicisset, à mulieribus uinceretur.

DVELLIVS.

Duellius qui primus Romae è nauali pugna triumphum obtinuit, iam senex tremuloq[ue] corpore, in iurgio quodam auidui exprobrari sibi graeolentiam oris: redijt domum tristis, et exposulauit cū Bilia uxore, quam uirginem duxerat: quur huius uitij nunquam admonuisset, quo licuisset morderi. Admonuisssem, inquit illa, nisi putassem omnibus uiris ad eundem modum olere animam. Et hoc apophthegma superius alteri tributum retulimus. Si Bilia uere sensit quod dixit, argumentum est insignis pudicitiae: sin finxit, magna est ciuilitas erga maritum, magna item tolerantia, quae tam diu pertulerit hoc incommodum absq[ue] fastidio.

QUIDAM.

Quidam iratus agasoni uolebat eum percutere: quumq[ue] is clamaret, Atheniensis sum, ad asinum uersus, At tu, inquit, Atheniensis non es: cūq[ue] multas plagas infixit. Meminit Plutarchus in libello de cohibenda iracundia.

PROMETHEVS.

Quum ignem è caelis in terras deportasset, eumq[ue] primum iustum

uisum Satyrus complecti uellet & exoculari: Heus, inquit, ni caues hircæ, projecto dolebit tibi mentum. Admonens etiam quæ natura pulcherrima sunt maximeq; necessaria, tamen fieri perniciofa, nisi recte utaris.

B O S.

14 Bos sub onere deficiens rogauit camelam conseruum ut
Auxilia se oneris parte recepta subleuaret: cui recusanti, Imo, inquit,
& me ipsum & hæc omnia portabis. Idq; factum est mortuo
boue. Ita Plutarchus in libro de tuenda bona ualetudine.

P O R T I A M I N O R.

15 Quam laudaretur apud eam mulier quedã ut bene mo-
Pudicitia rata, quæ tamen iteratrat matrimonium. Felix, inquit, ac pu-
dica matrona non nubit nisi semel. Non passa est illam inter
bene moratas numerari, quæ citra necessitatem ascisceret al-
terum uirum. Nam multas huc cogit egestas. Porro cuius
gratia nubere, non est uere pudicarum. Eoq; dixit, felix, ex-
cusans necessitatem.

A N N I A.

16 Propinquis admonentibus ut alteri nuberet: esse enim illi
Pudicæ & ætatem integram, & faciem bonam, quorum alterum
spem faceret prolis, alterum promitteret amorem mutuum,
Nequaquam, inquit, hoc faciam: si enim bonum uirum nacta
fiero, nolo timere ne perdam: sin malum, quid necesse est
post optimum perpeti pessimum?

M A R T I A, Catonis filia minor.

17 Rogata quæ à morte mariti nollet iterum nubere, Quo-
Nuptiæ do- niam, inquit, non inuenio uirum qui me magis uelit, quam
tis causa mea. Non probaui coniugium, quod non conciliaret amor
mutuus. Quæ ducitur dotis causa, conductum habet concu-
binum uerius quam coniugem.

18 Eadem quum diutius lugeret maritum, rogata quem esset
habi

habitura diem luctus ultimum: respondit, Quem & uitæ. Pudicæ
Sic illa Ethnica, magno sanè cum dedecore plurimarum
Christianarum, quæ uiro nondum elato iam nupserunt.

V A L E R I A.

Valeriæ Messalarum soror, rogata quæ amisso Seruio 19
uiro, nulli uellet nubere, Quoniam, inquit, mihi semper uiuit Pudicitia
maritus Seruius.

P Y T H I A S.

Pythias Aristotelis filia rogata quis esset color pulcher 20
rimus, Is, inquit, quem in ingenuis gignit pudor. Agnoscat Pudor li-
uel ex hoc dicto philosophi filiam. Solent autem femine beralis
alijs coloribus aliæ delectari.

Philosophus quidã priscus, sed ἀνώρομος, huiusmodi ser- 21
mone Arsinos reginæ luctum compefcuit. Quum iupiter, Luctus
inquit, inter demones, rexu faceret partitionem, Luctus non
aderat, sed distributione iam peracta uenit. Huic igitur quæ
iupiter aliquid honoris tribuere uellet, nec esset quod daret,
quippe iam consumptis omnibus, tandem assignauit illi hono-
rem qui mortuis impenditur, ueluti lacrymas & mærores.
Quemadmodum igitur, inquit, ceteri demones bene uolunt
ijs à quibus coluntur, iudæ & Luctus. Quod si fuerit abs te
contemptus ò mulier, haud quaquam uenturus est ad te: con-
tra si diligenter abs te colatur honoribus illi designatis à Ioa-
ne, mæroribus ac lamentis, diliget te, semperq; tibi suppedi-
tabit aliquid earum rerum quibus abs te perpetuo possit ho-
norari. Refert Plutarchus in consolatione ad Apollonium.

D E M O S T H E N E S Mitylenensis.

Pulsauit fores hominis musicæ ac citharæ dediit: quumq; 22
is audito pulsu iussisset illum introire, Faciam, inquit, si prius Studium im-
alligaris citharam. Subnotans illum nihil aliud quam cithara modicum
canere. Refert Plutarchus Sympos. lib. 2.

A T T I

A T T I L I V S .

23 *Nihilagere* Dixit satius esse otiosum esse quam nihil agere. Refert Plinius Iunior ad Minutium Fundanum, Satius est enim, inquit, ut Attilius noster eruditissime simul & facetissime dixit, otiosum esse quam nihil agere. Quanquam hoc dictum adscribitur Catoni seniori. Otiosus est, qui uacat ab externis actionibus: nihil agit, qui negotijs infrugiferis, nihil ad beate uiuendum conferentibus occupatur. Quemadmodum qui moriuntur, nec satis succedit quod agunt, satagere dicuntur: ita nihil agunt, qui frustraneis actionibus tumultuantur. Plinius enim putat, eos qui miliaribus negotijs distrahuntur, nihil agere: contra qui se philosophia dedunt, otiosos esse.

24 *Profectus* Dicere solet, ita adolescentes in foro auspicari à causis centumtrahibus, ut pueri solent in scholis ab Homero: quod utrunque sit maximum, quum oporteat paulatim per gradus ad id quod summum est, peruenire. Meminit Plinius ad Maximum.

P L I N I V S M A I O R .

25 *Lectionis utilitas* Dicebat nullum esse librum tam malum qui non aliqua parte prodesset. Verum dixit de his qui norunt ex quibuscumque libris si quid inest frugiferum excerpere. Sed sunt qui in libro quantumuis bono nihil uenantur, nisi quod reprehendant.

26 *Tēporis parsimonia* Idem quum recitatorem quiddam perperam pronuntiantem amicorum quispiam reuocasset, & ut repeteret coëzisset, Quid, inquit, an intellexeras? quum ille annuisset, quum ergo, inquit, reuocabas? Decem amplius uersus ista tua interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis.

27 *Temp. parsi.* Idem nepotē suum ambulantes uidens, obiurgauit: Poteras, inquit, has horas non perdere. Nam qui lectica uehebantur, aut recitantem audiebant, aut si libuisset aliquid etiam enotabant, aut dicebant aliquid, quorum nihil licet ambulanti.

P A S

P A S S I E N V S P A V L V S .

Passienus Paulus eques Romanus, sed dubie sariitatis, quum 28 recitans elegias suas sic auspicaretur, Prisce iubes: Priscus Iacobolenus qui tum aderat, Ego uero, inquit, non iubeo. Protinus ingens omnium risus coortus est. Fingunt enim poetæ suo arbitrio quicquid libet. At Priscus non tulit poeticam fictionem.

T H R A S E A .

Referente Plinio Iunior, dicere solet, Qui uitia odit, homines 29 odit. Sentiens nullum esse hominem, qui non multis uitijis sit obnoxius, licet alijs alij laborēt. Ac saepenumero accidit, ut qui alios insectantur, ipsi grauioribus madeant uitijis.

V I R G I N I V S .

Cluius historiographus sic affatus est Virginium, cuius 30 res gestas attigerat, Scis Virgini quæ fides historiæ debeatur. Proinde si quid in historijs meis aliter legis ac uelles, rogo ignoscas. Ad hæc Virginius, Tu ô Clui, tunc ignoras ideo me fecisse quod feci, ut esset liberum uobis scribere quæ libuisset? Vox excelsi animi testis, & recte factorum conscientia contenti.

F R O N T I N V S .

Vetuit sibi extrui monumentum his uerbis, Impesa monumenti 31 superuacanea est, memoria nostri durabit si uita meruimus. Excelsi animi est, quum præclara gesseris, gloriâ contemneres.

A R C H I T A S .

Architas quum in agro comperisset quosdam è famulis 32 admisisse quiddam, sentiens se commotiorem in illos, nihil quidem tum fecit, tantum abiens dixit, Fortunati, inquit, estis quod irascor uobis.

A V F I D I V S M O D E S T V S .

Quintum in morbo sibi dicentem manus esse frigidæ, hoc 33 comminate taxauit, Atqui calidæ, inquit, è prouincia extulisti: no

sti : notans eum quod proconsul administrans provinciam, multa furatus esset. Meminit Plutarchus in Sympos. lib. 2.

Q U I D A M.

34 *Io cosè* Quidam imperatorem inculpauit, quod illius insidijs, et otio et somno fuisset priuatus: uidelicet quod illius benignitate e paupere factus esset diues. Refertur eodem loco.

Q U I D A M.

35 *Liberè* Quidam Anigoni amicus quum ab eo petisset talentum, nec accepisset, postulauit ab eo deductores ac corporis custodes. Rogatus quamobrem, Ne, inquit, insidijs impetar: fingens se talentum humeris ferre.

*ARISTARCHVS, Theodectæ pater.

36 *Salsè* Dicere solitus est, Olim uixerant septem sapientes, nunc haud facile totidem inuenias idiotas. Notans sophistarum turbam, qui se pro sapientibus iactabant, ut uix superesset qui profiteretur indoctum.

S E L E V C V S, Rex.

37 *Regum curæ* Subinde dicere solet, si multi scirent, quantum sit negotij, tantummodo tot epistolas scribere ac legerè, nec humi proictum diadema tollerent. Huius molestiæ nequaquam est rudis Erasmus, etiam si rex non sit.

C A N V S, Tibicen.

38 *Facetè* Dicebat homines ignorare, quanto plus ipse canens uoluptatis caperet, quam alij: alioqui auditores non darent mercedem, sed acciperent. Virtus iucunda est eam exercentibus: unde mirum est quosdam ad id mercede uelle conduci ut bene uiuant, quum ipsa uirtus abunde magnum sui sit præmium.

L A M P I S, Negotiator.

39 *Argutè* Interrogatus quomodo sibi parasset diuitias, Magnus, inquit, haud difficulter, exiguas uerò cum labore ac tarde. Sentiens initio paulatim magna; uigilantia corrasam pecuniam.

Costè

Ceterum parata iam ingenti sorte, facile est amplius lucris ditescere. Primum autoritas ac fama tarde paulatim; nec sine negotio paratur. At qui iam innotuit, facile magnam assequitur laudem. Meminit Plutarchus in libello, An seni sit capeffenda respublica.

I S M E N I A S.

Ismenias tibicen canebat in sacrificio, quumq; non litaretur, is qui conductus fuerat, arreptis tibijs canebat ridiculè, et hoc canente litatum est. Incusantibus autè ijs qui aderant, diuinius, inquit, cotingit uenuste canere. Hic Ismenias ridens, At me, inquit, canente diu uoluptate capti commemorabantur, te uerò festinante illos abigere, arripuerunt hostiam. Refert Plutarchus Symposiaca libro secundo. Conductitiuus ille sibi laudem arrogabat, quod ipso canente litatum sit, quasi diu magis delectati sint ipsius cantu quam Ismenia. Id lepidissimè retorsit Ismenias: ideo non fuisse litatum, quod diu gaudentes erudit: musica, diutius amarent adesse sacrificio. At quum ille tam ridiculè caneret, quasi studeret deos abigere, ne uacui recederent, arripuerunt uictimam.

P A V S O N pictor.

Pauson pictor receperat à quodam equum pingendum specie uoluantis sese, et pinxit currentem. Indignante eo qui conduxerat, Pauson ridens, Inuerte, inquit, tabulam: eo factio iam non currere, sed uolutari uidebatur. Ita quedam errata quæ uidentur maxima, minimo negotio corriguntur, si quis commode interpretetur. Refert Plutarchus in libello, quæ Pythia uates desisset carmine reddere oracula.

Serbidius Scaeuola uir tum iuris prudentia, tum M. Antonini Imperatoris amicitia celebris, dicere solitus est, ius ciuile uigilantibus scriptum esse, non dormitantibus. Sentiens iuris prudentiam non sine summo studio percipi quædam

Industria

dum Aristoteles sic edidit libros naturalium ut non essent editi, nisi uina uox doctoris accederet. Refertur lib. Pandect. 4. 2. Tit. quæ in fraud. cred. l. papillus. Verum ut Scæuola merito requirit studium ac uigilantiam à iurisperdentia candidatis, ita nemo non improbabat sententiam Iodoci, qui Mechlinitensi senatui presedit. Nusquam enim non magna contentione tuebatur, neminem posse uel unius legis intelligentiam consequi, qui quicquam sciret in bonis literis. Et quum in conuiuio quodam mecum disputans incaluisse, addebat uix esse treis in orbe qui leges Cæsareas intelligerent. Adeerat huic conuiuio Ioannes Syluagius Caroli tum regis Cancellarius, Georgius ab Haloino, Blasius iureconsultus, et alij nonnulli. Fatebatur tamen Bartolum leges ad plenum intellexisse, quum constet illum tot locis hallucinatum esse.

P A P I N I A N V S.

43 **Bassianus** Antoninus imperator magna laborabat inuidia, quod fratrem occidendum curasset. Eoq; Acimilio Papiniano prætorij præfesto, ob eximiam iuris prudentiam summæ apud Romanos auctoritatis, negotium dederat, ut hoc facinus apud senatum defenderet. At is respondit, multo facilius parricidium perpetrari quàm defendi. Ob hanc liberam uocem Bassianus occidit uirum immortalitate dignum. Fui olim cum quodam iureconsulto in aulicis negotijs diu multumq; uersato, qui dicebat sibi nihil esse grauius quàm quod interdum palam iniqua animo reclamante cogeretur exequi: nec id satis, cogeretur excogitare fucos, quibus quod erat iniquum uideretur æquum. Sed hæc ipsi principes interdum non intelligunt, aliquoties ne sciunt quidem.

44 Prætorij uiris ab imperatore Adriano petentibus, ut sibi de iure respondere liceret, rescripsit, hoc munus non peti solere sed præstari. Quare accingerentur si qui sibi fiderent, et populo

Virtus præstanda non pro sitenda

et populo sui specimen darent. Nam Augustus quo maior esset iurisperitorum auctoritas, constituerat, ut qui responderent uellent, id ex auctoritate Cæsaris facerent, quum antea liberum fuisset respondendi munus subire quicumq; sui fiduciam haberent. Sic et hodie creantur doctores medicine, iuris, artium, Theologie, quum hoc nomen promeruisse sit pulchrius quàm obtinuisse.

Saluius Iulianus tum eximia iuris cognitione, tum multorum principum amicitia clarus, solitus est dicere, Et si alterum pedem in sepulcro haberem, adhuc addiscere uellem. Refertur Pandect. lib. 40. Tit. de fideicommissis. l. apud Iulianum. Hæc sententia optimo iure placuit laudatissimis uiris. Sed hodie passim audimus hæc uoces: iam adultus sum, seruum est discere. Imò hoc turpius est nescire quæ cognitum digna sunt, quod adultus es.

Quum post cladem acceptam ad Persas quidem ab Arca dia transfugissent, auxilia pollicentes, producti sunt in conspectu Xerxis. Ibi Persis percontantibus quid agerent Graeci, responderunt eos celebrare Olympia, ac gymnastica equæ striaq; certamina spectare. Rursus percontantibus quod esset certaminis præmium, responderunt coronam oleaginam. Hic Tritatechines Artabani filius, uersus ad exercitum præfectum, Papæ, inquit, Mardonii, in cuiusmodi uiros nos incitasti ad pugnandum, qui non pecuniarum gratia certamina agitant, sed uirtutis ac laudis. Ea uox tum uisa est timida, ut se penumero prudentia habetur pro ignauia. Refert Herodotus in Vrania.

Quum Xerxi nuntiatum esset, quàm fortiter, quàmq; etiam feliciter Artemisia re gessisset in pugna nauali, dixit se ferriur: sibi sceminas fuisse uiros, contra uiros fuisse sceminas, quod parum dextre se gessissent. Refert Herodotus lib. 8.

R. 2 Arist

45 Virtus sibi præmiu est

R. 2

Arist

- 48 *Nugax subtilitas* Aristo Chius dicere solet, dialecticorum argutias similes esse telis araneorum, quod plurimum haberent artificij, minimum utilitatis. Nam is cum ceteris Cynicis putabat logicen ac physicen à philosophia submouendam, solam ethicen diligenter exercendam. Huius sententiæ princeps fuit Socrates.
- 49 *Dialectica* Idem *ἰσοπέποι* etiam, dialecticorum subtilitates dicebat similes luto uirum, ad nihil utili, nisi quod ingredientes impellit ad lapsum. An ille recte damnarit uniuersam dialecticam, alij uiderint. Illud experimentis compertum habeo, nullos magis aberrare à uero, quam qui superstitiose in hoc studiorum genere sunt uersati.
- 50 *Salsè* Diogenes cõuicijs lace situs à quodam de crimine productionis infami, Gaudeo, inquit, me tibi factum inimicum, quãdo tu non hostes, sed amicos ledere soles.
- 51 *Salsè* Idem à caluo quodam maledictis aspersus, Ego quidẽ, inquit, tibi nullam facio iniuriam, quin potius laudo capillos tuos, qui malam caluariam effugerint: subnotans illum non iudicio, sed cerebri uitio maledicum esse.
- 52 *Facetè* Lacon quidam gymnasiarchum ligna *ἀκάρνα* exhibentẽ, facetissimo ioco incusauit, dicens, quod per eũ ne lacrymas quidem illic effundere daretur. Fumus enim excutit lacrymas oculis. Acapna ligna inde dicta sunt, quod fumo careant.
- 53 *Facetè* Alius quendam quotidie conuiuantem, plagiarium ac tyrannum appellauit, per quem tot annis nunquã uidisset mensam suam. Ioci lepos est in fictione, Plagiarium appellauit, quod liberalitate sua homines sibi redderet obnoxios: tyrannum, quod per illum non liceret cuiquam domu suã uiuere.
- 54 *Nulli fidendũ* Quidam ambientes amicitie foedus inire cum Lacone, uolebant se quocunq; uellet uinculo astringere, quo certius esset, amicitiam fore synceram. Quibus ille, Vna est, inquit, de amicitia certitudo, si etiam uolentes ledere non possent.

Nam

- Nam reliquæ omnes prorsus infirmæ sunt. Conuenit cum illo Chilonis, sic habendum amicum, ut cogites illum posse fieri inimicum.
- Socrati tribuitur & illud, nec à mortuo petendum colloquium, nec ab auaro beneficium. Nam mortui aut non respondent, aut ledunt: ita auarus aut non dat quod rogitur, aut infeliciter cedit accipienti, quod datur animo inimico.
- Idem conspiciens prædiuitem quendam, sed indoctum, Ecce, inquit, aureum mancipium. Indoctus seruus est & cupiditatum, & eorum quæ possidet.
- Conspiciens quendam quibuslibet citraq; delectum elargientem, Male inquit, per eas, qui ex gratijs quum sint uirgines, facias scorta.
- Aiebat sibi uideri, quod dii semper riderent, spectantes inanes hominum curas, quorũ quum omnia sint exigui temporis ac momenti, tamen non pari cura tractantur. Sic enim tumultuantur homines, quasi & magna sint & perpetua, quæ hic geruntur.
- Interrogatus quare nõ scriberet libros, Quoniã, inquit, charte ijs qui scripturi sunt, pluris essent emendæ. Socrates nihil scripsit in uita, iudicans librorum copiam officere studentis sapientiæ.

T R A I A N V S .

Traianus Imperator initio procuratores habebat rapaces, qui prouinciales calumnijs expilabant. Quorum unus fertur, unumquenq; diuitum sic conuenire solitus, Quid habes? Vnde habes? Hæc ubi didicerat, addebat tertium, pone quod habes. Sed admonitus à Pompeia Plotina uxore, cohibuit eiusmodi uexationes prouinciarum, addens uocẽ optimo iure laudatam: Fiscum esse lienem, quod eo crescente, reliqui artus contabescant. Sensit optimus princeps iniquum

R 3 esse

esse, sic explere fiscum unius, ut nihil habeant subditi, praesertim quum boni principis sit, quicquid habet populus.

2 Diogenes Cynicus interrogatus de quodam adolescente salsè qualis uideretur, Arcadem esse respondit. Siue significans illum esse stupido ingenio, siue ut eruditi quidam maluit, molalem et pathicum, quod Arcades ferantur glandibus uictitare: teste epigrammate,

Πολλοὶ ἐν ἀρκεδία βαλανοφάγοι ἀνδρες εἶσιν.

Glans autem apud Latinos interdum obscenam habet significationem.

3 Scipio super cenam interrogatus, quem egregium imperatorem habitura esset Respub. si quid ipsi humanitas accidisset, Vel hunc, inquit: Marium inueniens, iam tum in illo perspicuus ingenium maximis rebus natum. Refert Eutropius lib. 5.

4 Quum Syllana crudelitas magna licentia seuiret in capiti ciuium, nam occisi feruntur supra nouem millia, percussoribus libere per urbem uagantibus, ac ceteris metu attonitis, Quum Catulus palam ausus est dicere Syllae, Cum quibus tandem uicturi sumus, si in bello armatos, in pace inermes occidimus? Eutropius.

5 C. Caligula frequenter exclamare solet, Unam uniuersus populus Romanus unicum ceruicem habet. Talia portenta tulit olim mundus pro monarchis. Eutropius refert.

6 Traianus Caesar solitus est dicere, principes omnes multum abesse à Neronis quinquennio. Nam Domitius Nero primis annis quinque summa cum laude gessit imperium, priusquam ad Caligulae auunculi sui crudelitatem appelleret animam.

7 Sergius Galba in grauissimis bellis seuerissima disciplina habuit milites suos, adeo ut simul atque uenisset in castra, protinus uulgeretur ille Trochaicus:

Disce miles militare, Galba est non Getulicus.

8 Otho Saluius cum uideret aut deponendum imperium, aut magna ciuium strage tuendum, statuerat sponte mori: et amicus

ac militibus hortantibus, ne tam cito de belli euentu desperaret, negauit sibi suam uitam esse tanti, ut hac de causa bellum civile nasceretur. Quis non uideretur hunc animum in principe ethnico, eoque xxviii. annos nato?

Nerua Cocceius in caena cui assidebat Veiento qui sub Domitiano consulari dignitatem fuerat adeptus, sed multo clarius apud illum detulerat, quam orta Catuli mentione, qui calumniator insignis fuerat, diceret, Quidnam faceret Catulus, si Domitiano superuixisset? Iunius Mauricus respondit, Nobiscum, inquit, cenaret. Satis libere submonens imperatorem quod Veintonem haberet familiarem, sinillum Catulo, quem ut calumniatorem execrabatur.

Optimo iure laudibus uehitur illa uox Traiani, qui amicis incusantibus, quod parum memor imperatoriae maiestatis, nimium esset omnibus expositus, respondit, Talem praestabo imperatorem priuatis, qualem optarem ipse priuatus.

Flauius Vespasianus quum admoneretur ab amicis ut caueret à Metio Pomposiano, quod de hoc rumor increbuerat, fore ut aliquando regnaret, non solum sibi non metuit ab illo, sed et consulem fecit. Id admirantibus amicis, Erit, inquit, olim memor tanti beneficij.

Titus Vespasianus quum à duobus clarissimi ordinis esset in ipsum coniuratum, ac facinus eorum processisset, ut iam inficiari non possent, deduxit illos in spectaculum, atque inter illos medius cõsedit: ac petitis de industria nurrillonum gladijs, uelut exploraturus aciem, unum uni, et alterum alteri commisit, tanquam prouocans ad id quod moliebantur: illis autem percussis, et animi presentiam admirantibus, Videtis ne, inquit, principatum fati dari, frustra que tentari facinus potuisti spe, uel amittendi metus?

Idem fratrem Domitianum insidias mollientem, non est uolens, sed his uerbis admonuit, Quid opus te parricidio pete-

R 4 re, quod

10
Comitas in
principe

11
Beneficentia
conciat ami
cos

12
Constanter

13
Clementer

re, quod me uolente obuenturum est, imò quod iam habes, imperij particeps? Haud temerè in Christiano reperias tantum mansuetudinis.

14 **Crudeliter** Iulius Maximinus proditione militum interfectus est, unum cum filio Diadumeno etiam nū puero: quo tempore conclamatum est à militibus: Ex pessimo genere ne catulū quidem esse relinquendum. Alluisse uidentur ad Græcam parænam, *ἡ πρῶτος ὁς ἀλέπα κλένας, ἀγῆδ ας καλέλειπῆ.*

15 **Princeps charus** Constantius Chlorus amicis admonentiibus, quòd in augendo fisco uidereur indiligentior, respondit publicas opes rectius à priuatis haberi, quam in ira unum claustrum referuari. Bonus princeps qui magis à suis diligitur quàm timeatur, habet quicquid ciues possident.

16 **Famulitium superfluum** Iulianus imperator eunuchos, coquos, tonsores, eiecit è palatio. Rogatus quam ob causam, negauit sibi esse opus eunuchis, quum uxor decessisset, nec opus esse coquis, quòd simplicissimis cibis uesceretur. De tonsoribus dixit, unum multis sufficere.

17 **Libere** Valentinianus nondum imperator templum Fortunæ ingrediens cum Iuliano, hinc atq; hinc stantibus ædituis, qui aquam introeuntibus aspergerent: ubi uidit in chlamyde purpurea guttam aquæ, pugno percussit ædituum: Hoc, inquit, non est purificare, sed inquinare. Nam illi tales aspersiunculas appellabant purificationes.

18 **Clementer** Theodosius iunior tam admirabili fuit ingenij lenitate, ut quum ab amicis rogaretur, quamobrem neminem eorum à quibus ladebatur supplicio capitis afficeret, Vtinam, inquit, mihi liceret & mortuos ad uitam reuocare. Ad priuatas iniurias oportet principem esse facilem ad ignoscendum, in ijs que lædunt Rempublicam decet esse seuerum.

19 Idem quum in amphitheatro Constantinopoleos sederet spectator

spectator, & populus damnatum efflagitans clamaret, Crudei bestia artifex obiectus pugnet: comescuit inimitem turbæ uocem dicens, Nescitis, inquit, quòd nos consueuimus clementer spectare: inuenis ubicunq; adest princeps, illic oportere omnia mitius geri.

Xantippe de Socrate marito prædicare solet, quòd semper uidisset illum eodem uultu reuertentem domū quo exierat. Argumentū uerè cōstantis animi, quū alij domo egressi, si quid accidit triste, redeant turbidi: si quid leti, gestientes.

Pythagoras posteaquam uenerat Phliumtem, & cum Leonte Phliastorum principe doctè et copiosè quedam disseruisset, Leon ingenium & eloquentiam hominis admiratus quæsiuit ex eo, qua maxime arte confideret, cui Pythagoras respondit, Se nullam quidem artem scire, sed esse philosophum, id est, sapientiæ studiosum. Huius uerècundia, sapientis cognomen arrogans, quo se prius uenditarant Gæoi, uertit in titulum modestiæ.

Antipater Cyrenaicus mulierculis quibusdam cæcitatem ipsius deplorantibus, Quid agitis, inquit, an uobis nulla uideatur uoluptas nocturna? Nocte omnes cæci sumus, nec tamen lamentamur. Habet animus quo se delectet, etiam oclusis sensibus. Responsum Antipatri conueniebat fœminis, omnia uoluptate metientibus.

Aesclepiades nō ignobilis nec inexercitatus philosophus, cuidam interrogati, quid incommodi cæcitas ipsi attulisset, Vt uno, inquit, puero ambulem comitator. Significans sibi minus esse molestā cæcitatē corporis, quā animo cerneret.

Theodorus Lysimacho mortem minitanti, Præclaram, inquit, rem effecisti, si Cantharidis uim consequutus es. Cantharis infectum est minutum quidem: quod tamen letale gerit uenū. Itaq; qui mortē homini minantur, nihil minantur magni

gni, quū idem possit contemptissimū animalculum scorpius.

T H R A S E A.

1 *Thrasea dicere solitus est, suscipiēdas esse causas, aut amicorum, aut destitutas, aut ad exemplū pertinētes: amicorum, quōd ex lege gratiarum amicorum cōmuniā sunt omnia: destitutas, quōd in his potissimum & cōstantia agentis & humanitas cerneretur: ad exemplū pertinentes, quia plurimum referret bonū an malum ducem haberent. Frequenter enim bonę causę uitio patronorum uincuntur. Expedi autem ad bonos mores, ut in iudicijs succumbat prauitas, superet innocentia. Refert Plinius in epistola ad Quadratum.*

2 *Pollio dicebat, Commodē agendo factum est, ut sepe agerem: sed sepe agēdo factum est ut minus commodē, quia scilicet assiduitate nimia facilitas magis quā facultas, nec fiducia sed temeritas paratur. Quod accuratē factum uelimus, rarō faciendum est. Hac ratione auci uidentur Itali quidam eruditi, qui licet pulchrē calleant Latinē, tamen uix unquam adduci possunt ut in familiari congressu Latinē loquantur. At si quando compellit necessitas, dicunt exactē, quasiq; descripto. Noui Venetię Bernardum Ocularium ciuem Florentinum, cuius historias si legisses, dixisses alterum Sallustium, aut certē Sallustij temporibus scriptas. Nunquam tamen ab homine impetrare licuit, ut mecum Latinē loqueretur: subinde interpellabam, surdo loqueris uir preclare, uulgaris lingue uestratis tam sum ignarus quā Indicę. Verbum Latinum nunquam quini ab eo extundere.*

3 *Quum Antipater intra Lamiam à Grecorum copijs esset cōclusus, ac uelut ob res feliciter gestas Athenienses dijs immolarent uictimas: Demosthenes ad quendam amicorum nomine Agestratum, ait sibi non eandem esse cum ceteris sententiam. Noui enim, inquit, Gręcos stadium pugnare, & scire*

scire & posse. Dolichon autē non item. Dolichus autē continet uiginti quatuor stadia. Notauit suos, quōd protinus una contenti uictoriola, deponerent bellandi studiū, quum oporteat eiusmodi successibus non frui, sed uiri ad maiorum rerum occasionem.

Quodam tempore uox Demosthenem inter concionandū defecit ob multitudinis fremitum. Id obijcientibus ita respondit, Histriones ē uoce iudicare par est, oratorē ē mente. Gręca iucundius sonant: ὑποκρίτας δὲ κέλευν ἐν τῷ φωνῆς, Clamores ἢ ψῆφους ἐν τῷ νόμῳ. Histrio seruit populo, orator consulit. Ille delectat, hic prodest. Ad bene consulendum non refert quā sis uocalis, sed quā opportuna suadeas. Actori uoce opus est, quę uincat multitudinis fragorem: orator talis esse debet, ut populus ipsum uliro tacitus & attentus auscultet.

Idem Epicli opprobranti quōd semper dicturus meditaretur, Erubescerem, inquit, optimo iure, si tantę multitudinē extemporalis consulens dicerem ex tempore. Quod alij preclarum esse dicitur subito & ex imparato dicere, id uir cordatus iudicabat esse temeritatis.

Quodam tempore quum populus obstreperet dicenti, ait se breue quiddā uelle illis narrare. Facto multitudinis silentio, Adolescens, inquit, quiddā aestiuo tempore asinum conduxerat ab Athenis Megaram usq;. Sole uerō circa meridiem uehementer aestuante, uterq; uolebat subire umbrā asini, sed uterq; alterū prohibebat: hic dicebat asinum conductū, non umbrā: alter contendeat per conductionē & asini & umbrę uis esse factum. Atq; hæc loquutus Demosthenes abijt & suggesto, populo uerō retinenti, ac narrationis finē flagitanti, De asini, inquit, umbra audire cupitis, de rebus serijs loquentem audire non uultis. Retulimus hoc in Adagijs.

Lycur

7 **Lycurgus** rhetor ob generis nobilitatem liberior erat in dicendo, quam ut populus interdum ferre posset. Itaque quum aliquando populi strepitu exploderetur e suggesto, exclamauit o Cercyrea scutica, quam multis talēis digna est! Notans populum a quo eijciebatur, magnae quidem autoritatis ac nominis, sed inutilem rebus gerendis. De Cercyrea scutica dictum est nobis in prouerbis.

8 **Idem** forte obuius Xenocrati qui a Telone obtorto collo pertrahabatur in metoecium, quo in loco carcer erat Athenis, sustem impedit in caput Telonae, ac Xenocratem quidem liberauit, Telonem uero tanquam indigna patratem in carcerem coniecit. Id Lycurgi factum ab omnibus collaudabatur. Itaque post aliquot dies Xenocrates factus obuiam Lycurgi liberis, Cito, inquit, o puer retuli gratiam patri tuo, qui uulgo laudatur quod in re difficili tulerit auxilium. Sentiens laudem esse praemium recte factorum, et eam demum opitulatione esse gratam, quae adfertur in ipso discriminis articulo. Fuste enim illi patrocinatus est, non oratione. Nimirum hoc est, Βονδῆσται μὲν γάρ.

9 **Obijcientibus** quod eloquentiae studio rhetoribus daret mercedē, Si quis, inquit, profiteatur se filios meos mihi redditorum meliores, non mille drachmas, sed omnium facultatum dimidium effunderem. Plurimum ab hominum uulgo discrepans, qui perisse existimant quod liberis instituendis impendatur.

10 **Inter leges** quas tulisse fertur, haec erat una, Ne qua mulier maritata proficisceretur Elusinem. Id statuit ueritus, ne a diuitibus dato pretio corrumperentur: addita est poena drachmarum sex millia. Ei legi quum uxor Lycurgi non obtēperasset, sycophantis qui deprehenderant ac detulerant deicit talentum. Ea res quum illi postridie uitio daretur apud populum,

populi. Atqui, ego, inquit, dare conspectus sum non accipere. Quidam ferunt leges ad quaestum. Hanc notam a se depulit, qui nec in uxoris gratiam uoluit abrogare legē, sed multam de suo dependit.

Isocrates inter familiares dicere solitus est, se quidem docere decem minis, ceterum qui ipsum docuisset audaciam et uocalitatem, mercedis loco daturum decem millia. Nam uocis exilitas et animi timiditas reddebant Isocratem ad dicendum inutilem. Haec autem quoniam naturae sunt non artibus, a praceptoribus dari non possunt.

Percontanti qui fieri posset, ut quum ipse non esset ad dicendum accommodus, alios redderet idoneos: Quoniam comites, inquit, ipse quidem secare non possunt, ferrum tamen reddunt acutum. Hoc uidetur imitatus Horatius:

Fungar uice cotis, acutum

Reddere quae ferrum ualet, exors ipsa secandi.

Interrogatus quid esset rhetorica, Ex paruis, inquit, face re magna, ex magnis parua. Est enim haec nonnulla rhetorices pars, amplificare et extenuare, qua de re diligenter praecipit Fabius. Sed prestigij genus est, quod respondit Isocrates. Quin illud potius artis est, quae magna sunt ita tractare, ut auditori quoque magna uideantur, et contra.

In conuiuio Nicocreonis Samiorum tyranni, quum a conuiuiis iuberetur dicere, His, inquit, in quibus ego ualeo, nunc non est tempus: in his uero quae hoc tempus requirit, ego non ualeo. Recusauit inter pocula dicere, qui apud sobrios de rebus serijs differere consueuerat.

Vbi conspexit Sophoclem tragicarum scriptorē sequi puerum quendam firma illius captum, Oportet, inquit, o Sophocles, hominem non manus tantum apud se continere, uerum et oculos. Vox homine Christiano non indigna.

Ephorum

16 Ephorum Cumanum qui scholan ipsius reliquit nullo Tarditas profectu, atq; ob id à patre Demophilo denuo missus est, ut ab integro data mercede discipulū ageret, *διόπων* appellabatur. Diphros enim Græcis dicitur currus, quod duos ferat, pugnantem & aurigam. Tales opinor olim fuisse cathedras (nam *διόπος* interdum & cathedram sonat) quæ duos caperent, quales adhuc uidemus episcoporum ueteres, quæ capiunt præfulem & assessorem. Apud R. D. Gulielmum archiepiscopum Cantuariensem seruatur huiusmodi sella, quæ dicitur fuisse beati Thomæ Acrensis. Item Rosse in ecclesia cathedrali similis adhuc uisitur. Isocrates autem ex uocis etymologia captauit iocum in stupidum discipulum, qui bis attulerit mercedem: *διόπος* enim dici uidetur, *διὰ τὸ εἰς εἶπερ*, id est, à bis ferendo.

17 Cn. Piso iuuenis etiamnum Maniliū Crispum reum egit, Libere euidenter nocentem: eumq; licet præpotentem multis, ac magnis criminibus urgebat, quod uideret illum eripi gratia Pompeij qui Pisoni reo aderat. Itaque quum Pompeius uelut exprobrās iuuenilem temeritatem Pisoni, qui non ueretur nobilem & opulentum, atq; ipsi cum primis amicū ad iudices pertrahere, dixisset, Quin eadem opera me quoq; accuses: intrepide respondit Piso, Da uades Reipub. te si postulatus fueris, ciuile bellum non exciaturum, tuum nomen priusquam Manilij deferam. Hic elegans epiphonema subiicit Valerius Maximus, Eodem, inquit, iudicio duos sustinuit reos, accusatione Manilium, libertate Pompeiū: & alterum lege peregit, alterum professione.

18 Thales Milesius interrogatus quantum distaret à mendacio ueritas, Quantum, inquit, oculi ab auribus. Sentiens eadem esse indubitatæ fidei quæ cōueniunt oculis, rumoribus ac fibulis hominū haud iudō credi. Eōdem pertinet Homericum

mericum figmentum de somnijs, quorum quæ subuolant per portam corneam, uera sint: quæ per eburneam, uana. Corneæ portæ inuolucro designans oculos ob coloris similitudinem: eburneæ os, ob candorem dentium.

Isocrates ad patrem qui dicebat se cum filio nō misisse nisi unicum mancipiū, Abi igitur, inquit, & habebis duo. Id bifariā Institutio potest intelligi. Redi tu domū apud me relicto filio, quem posteaquā ita formaro, ut tibi non minus dicto sit audiens, quam quilibet seruorum tuorum, pro uno mancipio habebis duo. Aut, abi domum, ac puta tibi ea pecunia quam pacius es pro filio instituendo, iam me quoq; tuum esse factum, ut non minori curæ mihi futurus sit tuus adolescens, quam si tuum essem mancipium. Simile quiddam tribuitur & Aristippo.

Cn. Lentulus Marcellinus consul in concione grauius questus est de Magni Pompeij immodica potentia. Huius orationem quum populus clara uoce acclamans approbasset, Acclamate, inquit, acclamate Quirites dum licet: iam enim uobis impune facere non licebit. Significans illius potentiam breui eō magnitudinis euasuram, ut nulla in re tutum esset ullo pacto resistere, si quid illi colluisset.

Helius Mancina Formianus, libertini filius, ultima senectutis, L. Libonem apud Pompeium accusabat, in quo certamine Pompeius Liboni fauens Helio & generis humilitatem & senium exprobrans, dixit illum ab inferis remissum, ut claros uiros accusaret. Hoc conuiuium incontanter retorfit hoc modo, Non mentiris, inquit, Pompei, planè ab inferis reuersus sum. Sed dum illic moror, uidi Cn. Domitium Aenobarbum deplorantem, quod summo genere natus, uitæ inculpatissimæ, patriæ amantissimus, in ipso iuuentutis flore tuo iussu esset occisus. Vidi pari claritate conspicuum Brutum, ferro laceratum, querentem id sibi prius perfidia, deinde etiam

etiam crudelitate tua accidisse. Vidi Cn. Carbonem acerri-
mum pueritiæ tuæ honorumq; patris tui defensorem, quum
tertiū consul esset, catenis quas tu illi iniici iusseras, uinctum
obstantem, se aduersus omne fas & nefas, quum in summo
esset imperio, à te equite Romano trucidatum. Vidi eodem
habitu & quiriatu, prætorium uirum Perpennam scuitiam
tuam execrantem, atq; hos omnes eadem uoce indignantes,
quod indemnati sub te adolescentulo carnifice cecidissent.
Has Mancix uoces, forsatis aliquis temeritatem appellet ci-
tius quam libertatem. Scitum est, quod subnectit Valerius. Eo
tempore & fortissimum erat Pompeio maledicere, & tu-
tissimum. Fortissimum ob summam potentiam, tutissimum
ob reuocatam ueterum facinorum inuidiam.

22 Diphilus tragoediarum actor, quum in ludis Apollinari-
bus ad eum uersiculum uenisset, Misera nostra magnus est
directis in Pompeium Magnū manibus pronuntiauit. Actio
in tantum placuit populo, ut aliquoties fuerit reuocatus, nec
histrio ueritus est iterare simili gestu. Dubites utrum potius
mirari cōueniat actoris audaciam an populi. Simili audacia
usus est in eadem fabula, quum uentū esset ad eum uersiculū.
Virtutem istam ueniet tempus quo grauius gemas. Tametsi
mibi uidetur carmen esse mutilū. Suspicio addendum, Serua
uirtutē istā, aut aliud simile uerbū, ut sit uersus Trochaicus.

23 Sergius Galba C. Iulium consummatis uictorijs in foro
Libere ius dicentem huiusmodi dictis ausus est interpellare: C. Iuli
Cæsar pro Cn. Pompeio Magno quondā genero tuo in ter-
tio eius consulatu pecuniam spopōdi, quo nomine nunc ap-
pellor. Quid agam? Num depōdam? Hac uoce palam illi ex-
probrans quod Pompeij bona uēdidisset, cui fuerat affinitate
iunctus. Aequum autem uidebatur, ut qui bona generi uen-
diderat, ea dependeret, quæ nondum orto inter illos bello
fuisent

fuisent contracta. Cæsar hac inuidia commotus, æs alienum
Pompeij è fisco resolui iussit.

Quum Philippus Macedonum rex cognitionem exerce- 24
ret parum sobrius, ac perperam aduersus mulierē quandam
tulisset sententiam, illa sentiens errorem esse uini, non regis,
exclamauit: Prouocarem, inquit, ad Philippum sed sobrium. Libere
Excusit regi muliebri conuicium temulentiam, adegitq; ut
expergefactus causam eandem animo præsentiore cognosce-
ret. Hic dubites utrum potius admirari debeas foemina li-
bertatem, an tanti principis humanitatem. Simile quiddam
erantē retulimus, sed sub uiri persona.

Scipio Aemilianus creatus censor addito collega Mum- 25
mio, uiro magnæ quidē nobilitatis, sed uitæ dissolutioris, pro Libere
rostris dixit se ex maiestate reipublicæ omnia gesturum, siue
ciues sibi dedissent collegam, siue non dedissent: inuens satius
fuisse non habere collegam censuræ, quam talem collegam.

P. Rutilius amico cuidam rem iniustam petenti pernegat- 26
bat. Quumq; is commotus per summam indignationem dice- Iuste
ret: Quid ergo, inquit, mihi opus est tua amicitia; si quæ ro-
go non facis: Imò, inquit Rutilius, quid mihi opus est tua, si
quid inhonestæ rei propter te facturus sum?

Quum M. Bruto tota fere Lusitania sese dedidisset, sola 27
urbs Ciania pertinaciter arma retineret, tentatum est per Fortiter
Bruti legatos ut data pecunia perseuerarent esse sui iuris.
Verum his populus Cianiensis uno ore respondit, sibi fer-
rum à maioribus relictum, quo urbem tuerentur, non aurum
quo libertatem redimerent.

Iulianus imperator, ni fallor, quū in frequēti turba quidē 28
ipsum his uerbis appellaret aduersus aduersariū suum: Tha- Præter spem
lasius inimicus pietatis tuæ nostra per uim eripuit, Agno-
sco, inquit, ab illo me fuisse læsum, proinde dic illi ut mihi po-
tiori

tori inimico prius satisfaciatur: mandauitq; praefecto ne prius cognosceretur illorum negotium, quam ipse cum Thalasio rediret in gratiam. Quod aliter adduxerat ad maturandam vindictam, Caesar torfit in cunctationem.

29 Frugaliter Cyrus rex rogatus ab hospite quid ad prandium apparari iuberet, Nihil aliud, inquit, quam panem: nam spero me prope Crinum coenaturum. Mira frugalitas in rege barbaro, cui panis erat pro obsonio, & sicut aquae spe deferebat in coenam. Refert Ammianus.

30 Honos eruditioni debitus Sigismundus imperator, Alberti socer, quum alijs multis nominibus tunc illo praecipue commendabilis fuit, quod ut ipse linguarum ac literarum peritiam amauit, ita utros eruditione praestantes semper ornare ac prouehere studuit. Quo nomine quum a Germanis principibus qui latinas literas oderant, reprehenderetur, quod homines obscuro genere natos ob literarum commendationem foueret: Quidni, inquit, eos amem, quos natura ceteros antecellere uoluit? Germani plurimum tribuunt generis nobilitati. At uir prudens intellexit in eruditis esse quiddam stemmatis praestantius. Illi habent aedium parietes clypeis & imaginibus depictos, hi animum habent optimis disciplinis exornatum. Porro ut natura animus praestantior est corpore, ita ornamenta ingenij longe pulchriora sunt externae nobilitatis insignibus. Qui nihil aliud habet quam maiorum imagines, opinione nobilis est uerius quam re. At qui uirtute praeditus est, unde manat etiam illa uulgaris nobilitas, germanam ac natiuam habet nobilitatem.

31 Spes Plato dicere solet, spes esse uigilantium somnia. Ad quod allufisse uidetur Vergilius, quum ait, An qui amant ipsi sibi somnia fingunt? Nam dictu mirum est quam uarias imaginationes patiantur in animo suo, qui uehementer sperant aliquid.

quid. Atq; his inanibus simulacris perinde semet oblectant, ac si iam tenerent quae sibi pollicentur.

Scopelianus sophista, quoniam somni parcissimus nocentem 32 existimabat studijs & exercitationi mentis accommodam, Nox apta con-
subinde solitus est exclamare, ὦ νύξ, σὺ γὰρ διὰ τῆς ἀλγείσουσοςίας μετέχεις μέγος θεῶν. id est, o nox, nam tu sane maxima ex parte consors es sapientiae deorum. Habet enim hominis mens in alto illo silentio, corporis sensibus iam feriat, aliquid diuinitatis, si sese intenderit ad rerum sublimium speculationem.

Quum Alexander Thebanorum moenia diruisset, Phryne 33 ne meretrix pollicita est se suis impedijs reposituram, modo Gloriae amor-
ciues paterentur hoc in sculpi elogium: Ἀλέξανδρος μὲν κατέσκαλεν, ἀνέσσωσεν ἡ Φρύνη. id est, Alexander quidem subuertit, sed Phryne restituit. Hic merito quis dubitet, utrum sit admiratione dignius: an quod scortum corporis usura tantas opes collegerit: an quod tanto nominis amore teneretur, ut titulum tam care uoluerit emptum. Nam ut praeclearius est restituere, quam demoliri: ita speciosior fuisse laus Phrynes scorti quam Alexandri regis.

Pythagoras uidens quendam e discipulis attentorem cura 34
rando corpori, idq; agere ut obesus esset ac nitida cute, Hic, Obestitas
inquit, non desinit sibi carcerem molestiorem struere. Sensit hominem esse animum, corpori ceu carceri inclusum, quod quo reddas habitus, hoc magis grauatur animi uis.

Plotinus philosophus Platonice, Amelio pictori rogati, 35
Corpus hominis umbra
ut corporis formam pateretur effingi, non passus est, Quid, inquit, an non satis est nos hanc imaginem circumferre, nisi & imaginis imaginem relinquamus posteris ostendendam? Iudicauit cum Pythagora corpus esse thecam mentis, ut-
cunque eam exprimentem. Minimum autem hominis uidere
eum,

eum, qui nihil aliud uidet quam corpus.

36 Sophocles iā extremæ senectutis, à filijs accusatus est de-
Senectus sana mentia. At is pro apologia iudicibus recitauit fabulā, quam
proximè scripserat, rogās nū ea uideretur delirantis. Fertur
et hoc dixisse: Si sum Sophocles nō deliro, si deliro non sum
Sophocles: Sentiens in eruditis ac sobrijs animi uim nō elan-
guescere, sed reuigescere potius usu et exercitatione.

37 Aelianus Sophista scripsit in Gymnidem tyrānum. Hunc
Larus infestari
quum Philostratus Lemnius offēdisset legentē indignabun-
do et cōcitato similem, percontatus est, quid argumēti esset
præ manibus: Scribo, inquit, Gymnidis accusationē. Laudā-
rem, inquit Philostratus, si uiuentem accusasses. Id enim erat
uiro dignū. Nam lacerare defunctum cuius in promptu est.

38 Diogenes in caupona prandens Demosthenē forte præ-
Rhetores serui populi
tereuntem inuitauit ut accederet. id cum ille pudore recusa-
ret, Erubescis, inquit, Demosthenes caupona ingredi? at qui
hic herus tuus quotidie uersatur. inuit oratores nihil aliud
esse quam mancipia populi. Nec esse par, ut illic pudeat ser-
uum populi uideri, ubi populus assidue uiueret.

39 Idem quibusdam admirandis carmen illud Hesiodi,
Salsè
ὄυδ' ἀν βέδς ἀπόλοισι, εἰμὴ γέττωι κἀκὸς εἶν. Id est,
Ne bos quidem pereat, ni uicinus sit malus.

Atqui Messenij, inquit, simul cū bubus periere, uobis uicinis.
Exprobrauit Atheniensibus ignauiam, qui Messenijs uicinis
aduersus Lacedæmoniorum uim non fuerint opitulati.

40 Quum Aristoteli grauiter affecto medicus quidam præ-
Imperium hu-
maunm
scriberet cum autoritate, nec ullam adferret rationē, Ne me,
inquit, perinde curaris, ut bubulcum, aut fossorem sed prius
doce me causam quur ista prescribas, atq; ita demum habea-
bis obsequentem. Docens uiris cordatis non ita imperan-
dum, quem admodum imperamus asinis.

Alcib

Alcibiades Socrati miserat munus præclarum. Id quum 41
Socrates uideretur recusaturus, Xanthippe dissuasit, assue-
rans donum esse magnificū, et indignum quod respueretur.
Tum Socrates, Alcibiades, inquit, hæc mittit ambitiose, et
nobis nostra est ambitio. Sentiens interdum esse magnificen-
tius magna contemnere, quam magna largiri.

Zoilus interrogatus, quamobrē ita studeret omnibus ma- 42
ledicere, Quoniā, inquit, malefacere quū cupiam nō possum. Maledicentia
Expedita malitia morbum ingenue confitentis et amantis.

Gnathæna meretrix adolescentem, qui fama ipsius ille- 43
tus, ex Helleponto uenerat in Atticam, essetq; in conuiuio
loquacior, ita compefcuit. An non dicebas, inquit, te ex Hel-
leponto huc profectum? Quum annuisset, Et qui sit, inquit,
ut primariam eius regionis ciuitatem non noueris? percontan-
tani, quam? Sigeum, inquit Gnathæna. atq; ita ciuilitate ad-
monuit illum silentij. Nam σιγᾶν Græce silere est. inde di-
ctum uidetur Sigeum.

Philippus rex multa questus apud Romanorū legatos de 44
moribus et calūnijs Thessalorum, tandē elatus ira, hanc uo-
Minaciter
cem adiecit, nondum omnium dierum solem occidisse. Hic ser-
mo non Thessalis modò, uerum etiā Romanis suspectus, urri-
usq; gentis fremitum excitauit. T. Liuius 4. Decad. lib. 9.

Alexātri mater Olympias quū audisset filij cadauer inse 45
pultum fuisse abiectū, inter lamēta dixit hoc quoq;: O fili tu
Deus infe-
pultus
qui studebas cæli particeps esse, huc toto impetu properās,
ne ijs quidem potiri ualueris que sunt mortaliū omnium cō-
munia, terra ac sepultura. Alexāder uiuus ambiebat diuinos
honores: defuncto nec ultimus ille conigit honos quem qui-
uis homo persoluit homini, quamlibet humili. Narrat enim
Q. Curtius et Plutarchus, Alexātri corpus multis diebus
insepultum iacuisse ob graues procerum concertationes de

S 3 success

successione principatus. Fuit & alter Alexander Epiri rex, Olympiadis frater, cuius corpus amne in hostium castra deuectum est, itaq; ab his fœdè laceratum. Vnius tamen mulieris opera sepultum est, licet mutilum. Refert Tit. Livi Decadis 1. lib. 8.

- 46 Pollio Romulus qui centesimum excefferat annū Augusto percōtanti, qua tandē ratione illum corporis animiq; uigorē seruasset: Intus, inquit, mulso, foris oleo. Tradit Plinius naturā hominibus duos dedisse liquores optimos: oleū foris adhibendū corpori, uinum intus. Mel autē ob humidam calidamq; uim admodum senibus accōmodum est. Nunc mel in totum à mensis submouimus, & oleum corpori infundimus.
- 47 Cato Uticensis dixit, C. Cæsarem sobrium accessisse ad euertendam Rempub. Id Quintilianus ita refert, ut pueri nihil dici posse significantius. Sensit enim illum hoc iam olim animo agitaſſe, quod postea fecit.
- 48 Plato tantum tribuebat Aristoteli, ut quum ille forte fortuna nō adesset in Academia, exclamaret, ἀπεσιν ὁ τ' ἀληθείας φιλόσοφος, id est, abest ueritatis philosophus. Rursus quum alio tempore abesset, dixit, ὁ πῶς ἐν ἡλθεῖ, non ueni intellectus: innuens se ab illo uno intelligi.
- 49 Aristophonē Aeschines tradit, apud Atheniēses gloriari solitū, quod quū nonages quinques esset uocatus in ius, semper fuerit absolutus. At Cephalus homo popularis iustius gloriabatur, quod quū plura decreta scripsisset, quàm alius suorum temporū quisquam orator, tamen nunquam coactus sit causam dicere. Certius innocentie signum est, ita rem gerere, ut nemo uelit accusare, quàm si postulatus elaboris e iudicio. Elaborant interdum & nocētes. At qui absoluitur, licet pœnam effugiat, cicatricem tamen criminis circumfert.
- 1 Quidam accusatus quod patrem pulsasset, hoc modo defendit

ſendit impium facinus. Et ille, inquit, patrem suum uerberauit, & hic, ostenso filio, me uerberabit, posteaquam adoleuerit. Adeo nobis hoc genilitium est. Videmus hoc ferè uulgo euenire, ut qualis quisq; fuerit in parentes, tales experiantur in se liberos.

Alius quidam quum à filio pertraheretur, uentumq; esset ad domus limen, Desine, inquit, fili, nā & ego patrē hucusq;. Agnouit se commeruisse qui sic à filio tractaretur, tantum postulauit ut esset aqua retaliatio.

Heraclitus philosophus in seditione rogatus, ut apud popululum sententiam diceret, quo pacto ciuitas redigi posset in concordiam, cōsenſo suggesto poposcit calicem aque frigidae, & paululū farinæ inſperſit, mox de Glechone admiscuit, id est uel pulegij soluestris uel leguminis genus. Dein epoto calice discēſit, nec uerbum addidit: hoc pacto inuēs ita demum ciuitatem caritatem seditionibus, si repudiatis delicijs affueſcerent paruo contenti esse. Et hic Heraclitus suo respondit nomini. Nam σκοτεινός dictus est, id est, tenebricosus. Refertur & hoc inter ἀφωνα apophthegmata.

Simonides Cæus in conuiuio rogatus à Pausania Lacedæmonio ut aliquid proferret quod resperet sapientiam, ridens, Memineris, inquit, te hominem esse. Ea uox tum quidem cōtemp̄ta est Pausaniæ: uerum post ubi Chalcoecæ phano inclusus obsideretur, fame ac frigore moriturus, ter inclanauit Cæum hospitem, qui prudenter admonuisset.

Diogenes quum Rhodios quosdam adolescentes elegantiore cultu conspexisset, dixit τῶρος ἔτος ἔστιν, id est, hic fastus est. Rursum quum uidisset Lacedæmonios substricta tunica parce sordideq; cultos, ἄλλος, inquit, ἔτος τῶρος ἔστιν, id est, hic alius fastus est. Significans non minus peccare eos qui ad ostentationem sordide uediuntur, quàm qui splendido

Institutio liberorum

Exemplum reciprocum

Luxus seditionum parens

Piscator ictus

Sordes ambitiosa

uestitu sese iactant. Vnde scitum est illud diui Hieronymi,
Pullas uestes æque ut candidas deuica.

6 **Patienter** Adolescens quidam posteaquam Zenonem aliquandiu au-
dierat, domum reuersus à patre rogatus, quod tandem ope-
repretium fecisset in philosophiæ studio, Ostendam, inquit.
Quum nihil aliud diceret, pater iracundus, existimans im-
pendium perisse, cœpit flagris cedere filium. Eam parentis
seuittiam adolescens æquissimo animo tulit. Ac rursus efflagi-
tanti patri, ut aliquod specimen profectus ederet, expectan-
ti egregium aliquod sophisma: Hoc, inquit, è philosophia fru-
ctus retuli, ut patris iram possim commode perpeti.

7 **Saltatio muta** Demetrius Cynicus damnabat artem saltatoriam, uelut
inutilem gesticulationem ad tibiam modos. Cui gesticulator
quidam non imperitus, cupiens arti suæ uendicare gloriam,
iussit ut submotis tibicibus spectaret ipsum saltantem. Af-
fensus est Demetrius. Ille saltauit Homericam fabulam, adul-
terium Veneris ac Martis, ambos Vulcani uinculis irretitos
adamantinis, ac sole prodente dijs cæteris exhibitos, Vene-
rem erubescens, uarios deorum astantium affectus, Mer-
curium optantē talia uincula, Martem damnatum ut pende-
ret mœchagria, ac præterea quicquid ad eam fabellam perti-
net. Ibi Cynicus artem admiratus, dixit: Audio homo quæ fa-
cis, non uideo tantum. Sed mihi manibus ipsis loqui uideris.
In huius artis laudem scripsit Lucianus. Plato non probat:
Et tamen apud Christianos saltatur ineptius.

8 **Gesticulatio** Lesbos Mitylenæus hisiriones ac gesticulatores ap-
pellare solet χειροπόδους, quod manibus saperent non lingua.
Erat enim saltationis genus, quo graues etiam historie cura
uocē uel recitatis, uel tibicinis, solo corporis gestu sic repræ-
sentabantur, ut spectatores prope plus intelligerēt ex saltatione,
quàm si quis recitasset. Hæc ars conuenit Benedictinis.
Philoxe

Piloxenus quondam cœnans apud Dionysium, quoniam 9
animaduertit regi appositum piscem nullum insigni magni-
tudine, quum ipsi appositus esset perpusillus (in piscium
enim genere laudantur adulti) pisciculum auribus admouit. Facetè
Id factum admiranti Dionysio, causamq; percontanti, In mani-
bus, inquit, est Galatea, de qua uolebam ex hoc quædam per-
contari. Verū negat se per ætatem quicquid adhuc scire, sed ait
proauū suum istic esse in tuo disco, qui multa posset cōmemo-
rare si liceat colloqui. Exhilaratus rex misit illi suū nullum.

Apellis ætate complures erant in arte pingendi nobiles, 10
quorum opera quum pro suo candore miraretur, collaudatis Venus operis
omnibus dicebat illis deesse unam illam Venerē, quæm Greci
ἁέλιος uocant: ingenue profitens cætera omnia illis conti-
gisse, in hac una neminem ipsi parem esse. Simile quiddam
est in phrasi, quod allicit ac remoratur lectorem aut audito-
rem, quum tamen nec habeat nomen nec arte præcipi possit.

Idem quum tempestatis ui Alexandriā delatus esset, qui- 11
dam Apellis æmuli subornarunt planū, hoc est scurræ re-
gum qui eum uocaret ad cœnam. Is non suspicans dolum
uenit. At quum rex qui illi erat insensus indignaretur, et
ostensis uocatoribus iuberet indicari à quo uocatus esset: A-
pelles arrepto carbone extincto è foculo, imaginē deliniavit
in pariete, ut rex protinus ex inchoato opere agnosceret pla-
num suum. Eadem opera et artis suæ, et ciuilitatis suæ spe-
cimen dedit. Sit et hoc, si libet, apophthegma mutum.

Pictor quidam interrogatus quem habuisset artis magi- 12
strum, digito populum ostendit, sentiens se ad multitudinis Populi iudi-
iudiciū pingere, et obseruantē quid quisq; probaret aut im-
probaret, arti fuisse consequentiū. Idem ab Apelle factitatuū le-
gimus, qui post tabulā latitans subauscultabat spectatorū cen-
suras. Numeretur et hoc inter ἀποφθίγματα.

13 Socrates Alcibiadem adolescentem primum ob imperitiam trepidantem, ut sit, apud tantam multitudinem uerba facere, lepida ei *ἔλαττον* animauit: An non putas, inquit, o Alcibiades contemnendum futorem? Annuit. An non preconem? Quum hoc annuisset, An non contemneres, inquit, tabernaculorum opificem? Quum similia quaedam proposuisset, et is sciretur hos esse contemnendos, tum Socrates: Atqui, inquit, ex his constat Atheniensem populum quem tu ueris. Quorum si singulos putas contemnendos, qui minus etiam contemnas condensatos? Sensit non referre apud quam multos dicas, sed apud quam cordatos. Fit enim hoc miro modo, ut quos singulos despicias, congregatos reuerearis. In conuiuio Platonis Socrates admirabatur Agathonis audaciam, qui coram tot hominum milibus presenti animo recitasset suam tragœdiam: cui cum Agathon respondiisset se citius uelle coram multis hominum milibus dicere, quam apud unum Socratem: Atqui in illis, inquit, milibus et Socrates erat. Fit enim et illud miro modo, ut quem unum reuereare, in turba mixtum contemnas.

14 Idem conspiciens hominem præditum et arrogantem, sed nulla uirtute præditum. Hic, inquit, equus est argenti circumiectus. Solent enim equi stragulis, phaleris, ac bullis argenteis exornari, quum interim tamen nihil aliud sint quam equi.

15 Apud Ephesum quum Alexander conspectam effigiem sui corporis ad uiuum magna arte expressam admiraretur, atque interim forte equus inductus picto in eadem tubula equo adhinniret, deceptus imitatione, Apelles, Equus, inquit, o rex, multo melius expressus est quam tu.

16 Quum Alexander etiamnum pubescens citharæ daret operam, et præceptor artis subinde moneret quæ chordam quo modo pulsare deberet, et puer parum obsequens doctori dixisset,

dixisset, quid si hanc pulsarem? Citharædus lepide respondiit, si isthuc quæris tanquam mox rex futurus, nihil refert: si ut artifex futurus, plurimum interest.

Alexander Macedo præter modum delectatus est Homero, adeo ut illum ad uerbum edidicerit, ac dormiens etiam Homeri laus ceruicali suppositum haberet. Eum aliàs summum uirtutis præconem, interdum poetam *βασιλῆος* appellare consueuit: cuius carmina censebat non ad citharam, ut aliorum, sed ad tubam potius esse canenda. Addebat illud, se malle Homeri Therpsiten esse quam Cherili Achillem. Cherilus erat Alexandri poeta non satis felix, quicum fertur ita pactus, ut pro quoque bono uersu acciperet Philippeum aureum, pro malo colaphum. Idem quum in Sigeo ad Achillis tumulum astitisset, O fortunate, inquit, adolescens, qui tuæ uirtutis præconem Homerum inueneris. Refert Cic. in oratione pro Archia.

Aristobulus historicus librum conscripserat de rebus ab Alexandro Macedone gestis, in quo multa supra ueri fidem adulantissime affinxerat. eum quum illi in nauigatione recitasset, Alexander arreptum e manibus librum in fluium Hydaspem demersit, et ad Aristobulum conuersus, Tu, inquit, dignior eras ut eodem præcipitareris, qui solus me sic pugnantem facis, ac uel uno iaculo interficis elephantem.

Socrates animaduertens Antisthenem ambitiosius ostentare uestem laceram et detritam, facete hominem increpauit, *ὀπίσθον*, inquit, *ἢ πικρὰ λωπιδίον* ἢ μὲν; id est, non desines te nobis comere? Significans eiusdem esse ambitionis utilitatem amictus ostentare, et delicato cultu sese uenditare.

Milo Crotomates, quum iam consenuisset, uidens Athletas in certamine exerceri, suos lacertos intuitus iam senio defectos, illacrymassè fertur ac dixisse: At hi quidem iam mortui sunt. Corporis uigorem adimit ætas, animi uis ad extremam usque durat ætatem.

18

Adulatio

19

Sordes ambitiosæ

20

Senectus Cyri

Cyr

21 Seneſtus Cyrus apud Xenophontem moriens, extreme iam ſeneſtutis negabat ſe unquam ſenſiſſe ſeneſtutem factam imbecillioſiorem quam fuiſſet adoleſcentia. Maxima pars incommo-
dorum, ob quæ uulgo male audit ſeneſtus, ab intemperantia uitæ proficiſcitur.

22 Pythius natione Lydus in urbe Phrygiæ Celenis, nam ibi regnabat, homo prædiues, ſed auri ſtudio præter modum dediſtus, totam ferè ciuitatem in fodiendis metallis occupatam tenebat, ut iam uix quicquam aliud agi uacaret. Huius morbo uxor ſolerti remedio medicata eſt. Abſente marito curat & menſam & omnem menſæ ſupelleſtilem adfabre ex auro confici, denique & cibariorum effigies, quibus nouerat maritum præcipuè delectari. Reuerſo cum conuiuij tempus eſſet, apponitur menſa aurea cum reliquo uaforum apparatu. Atque hoc ſanè ſpectaculo diues aliquandiu pauit oculos. Tandem quum interpellaret ſtomachus, iubet apponi cibos. Apponuntur illa aurea ciborum ſimulacra, ſpectanda non edenda. Hic quum incandesceret ira Pythius, flagitans apponi quod edi poſſet, iam dudum ſpectaculorum eſſe ſatis. Tum uxor, An non ſentis, inquit, Pythi, dum nihil aliud quæris quam aurum, agricolationem deſeri & ciues tuos ad famè uocari, breui perituros ſi quæ cœpiſti pergas? Hoc ciuili commento cordata mulier maritum ab immodico auri ſtudio reuocauit.

23 Claudii ſalaces Antianira Amazonum regina demirantibus quod nu-
pſiſſet claudis, ſatis cynice reſpondit *δεῖσα χαλδὸς ὀφείει*, id eſt, claudus optime uirum agit. Senſit maritum adhibendum non ad oculorū oblectamenta, ſed ad uſum coniugij. Feruntur autem claudii ſalaces eſſe cæteris, & ob id ad gignendam prolem magis accommodati.

24 Pacuuius Ario uicino querebatur quòd in horto ſuo ſu-
neſtam

neſtam haberet arborem, unde prima uxor ſeſe ſuſpendiſſet, dein altera, poſtremo tertia, cui falſiſſimè reſpondiſſe fertur Arius, Miror te in tot ſucceſſibus inueniſſe lacrymas. Item, Deum immortalẽ, quot tibi diſpendia arbor illa ſuſpendiſt! Adiecit, Amice quæſo te da mihi ex iſta arbore quos inferam ſurculos. Hoc poſtremum à nobis antiè relatum eſt. Arius *μυρογυῶνς* fortunatum exiſtimabat ab uxore liberari.

Narratur & illud Catonis dictum, ſi ſine uxoribus nundus eſſe poſſit, uita noſtra non eſſet abſq; dijs. Senſit feliciffimam hominum uitam fore, ſi datum eſſet à coniugio liberos uiuere. Sed ut idem ait apud A. Gellium, cum illis incommode uiuitur, ſed ſine illis omnino non uiuitur, ut merito dici poſſit uxor neceſſarium malum.

Orſines Satrapes, quum Alexandrum & huius amicos 26
muneribus ampliſſimis honorafſet, Bagoæ eunucho nihil de-
dit. Sed admonitus ab amicis, quòd is Alexandro cum pri-
mis eſſet charus, reſpondit ſe regis amicis honorem habere,
non ſcortis, nec apud Perſas eſſe moris, ut uiri mares ducāt.
Agnofcas in hoc Satrapa mentem Cyro generis autore di-
gnam. Honorare nouerat, adulari non poterat, quum hodie
quoq; cernantur in aulis, qui ſcortis, morionibus ac lenoni-
bus principum plus deſerant honoris, quam genere ac uir-
tute præcellentibus uiris.

Medius ex Alexandri paraſitis unus, ſolet alios adhor-
tari, ne metuerēt quoduis crimen in quẽuis intendere. Adie-
cit ſcelerato præcepto cauſam appoſitã: Vt maxime, inquit,
ſanct uulnus qui delatus eſt, manet tamẽ cicatrix. Non arbi-
tror quemquã eſſe diabolum tam impiũ, qui rē magis nephari-
am poſſit ſuggerere. Et quo foedius eſt crimen, hoc tenacius
heret apud multos criminis ſuſpicio, uel in innocentiffimũ.
Audiui ducem quendam his uerbis adhortantem ſuos mili-
tes

Vxor mo-
leſta

25
Coniugij mo-
leſtiæ

26
Libere

27
Calumniæ ci-
catrix

tes nauticos ad quiduis prædandi temeritatem: Rapite quicquid potestis, siue merces sint amicorum, siue hostiū: nam ut qui spoliati sunt, sic agant apud principem, ut compellantur restituere, semper aliqua præde portio remanet apud nos.

28 Gorgias sophista quī forte fortuna legisset Platonis dialogū sui cognominis, qui Gorgias inscribitur, dixisse fertur, ὡς καλῶς οἶδ' ἐ Πλάτωνος ἰαμβίζεσθαι, ut pulchrè nouit Plato iambizzare, hoc est mordere. Nam is pes primum ab Archilochō, ni fallor, reperitus est ad maledicendum: unde et nomen habet, uel à muliere petulante et baccha, uel à mittendis iaculis. Siquidem in eo dialogo proscindit sophistas, id quod nusquam non facit.

29 Rhodius quidam, de quo nobis antea dictū est, ob intempestiuam libertatē à tyranno iniectus in caueam, in qua more nocentis bestiae alebatur, ad cruciatū et ignominiam, à putatis naribus ac foedata uulneribus facie, quum ab amicis admoneretur, ut inedia sibi malorum finem quaereret: Cuncta, inquit, homini quoad uisit, speranda sunt. Citius illum laudarim, quam istos qui ob causas non admodum graues confugiunt ad laqueum, aut ad præcipitium.

30 Artes inutiles Anniceris quidam Cyrenæus aurigadi peritiam fuit insignis: et ut egregius artifex, ita gloriosus artis ostentator, uenit in Academiam Platonis: atque illic rationes omnes procurrandi, recurrandi, flecendi currum, et per easdem interdum orbitas redeundi ostendebat. Admirantibus ceteris, Plato negabat sibi uideri probabile, eum uirū qui totū animū inuili studio dedisset, ad ullam rem grauem ac frugiferam esse idoneum.

31 Themistocles quum aduersus barbaros describeret Athenis exercitum, et in theatro ex illius gentis more producti essent galli gallinacei, atque inter sese commisi mira pertinaciter inter se depugnarent ad necem usque, rem ludicram uertit in seriam

seriam cohortationē. Sic enim ciues suos affatus est: At isti, inquit, neque pro aris ac focis, neque pro liberis depugnant, sed tantum quod uinci turpe sit. Quo igitur animo uos esse par est, quibus pro salute patriæ, pro charissimorum incolūmitate, pro libertate certamen est?

Subactis à barbaris Lacedæmonijs Leptines dicit Græciam esse factam *μυρόφοδάλμων*, id est, luscam, sentiens Atticam et Laonicam esse cordatissimas Græciæ partes. Meminit Aristoteles in rhetoricis.

Apud Iasios, populū magna ex parte piscib. uisitantiē ³² citharædus quidam in foro ostendebat aric. Verum simul atque Ventris cura ^{prima} tininnabulum crepitu signū dedit adesse pisces uenales, turba subito deseruit cantorē, et ad pisciū mercatū aduolauit: uno excepto, qui quod surdaster esset, tininnabuli sonitū nō audierat, aut certe non attenderat. Huic citharædus propius accedens, gratias egit, quod et aricē honorasset, et ipsum nō passus sit esse prorsus desertū. Tū ille, an crepuit tininnabulum? Ut annuit, Valebis, inquit, egregie magister: seseque mox ad pisces proripuit. Citharædo liberum erat sibi canere et musis. Longè maior est nobis cura uetris quā artium liberalium.

Romæ in foro pendebat tabula quadam habens imaginem ³³ pastoris uetuli cum pedo, de hac Teutonum orator rogatus Crassa iudicanti ^{cia} quanti eam aestimaret, satis Germanicè respondit, se nolle sibi dono dari talem uiuum ac uerū. Barbarus nō agnouit artificium, tantum spectabat formam. Atqui quæ natura deformia sunt, plus habent et artis et uoluptatis in fabula.

Gorgias Leontinus extremæ iam ætatis, quum sentiret ³⁴ minimum letalem obrepere, amico qui assidebat percontanti Mors senilibus quo pacto haberet: Somnus, inquit, iam incipit me fratri suo commendare. Homerus enim somni fratrem appellat mortem. Nam mors Græcis masculus est. Simile quiddam de Dioge

Diogene retulimus antea.

35 Ismenias insignis tibicen discipulis suis non minus ostendebat male canentes ac scilicet canentes, dicens, Ad hunc modum canere oportet, ad hunc nequaquam. Admonuit & Q. Fabius, in scriptis rhetorum non tantum indicari debere bene dicta, sed & mala.

Philosophus miles 36 Demochares dixit quemadmodum nemo possit è thymbra siue satyria facere bonam lanceam, ita nec è Socrate probum militem. Sentiens militibus conuenire ferociam, quum Socrates esset omnium iniuriarum tolerantissimus. Quidam hoc tribuunt Crateti.

Ira breuis 37 Melanthis negabat eam iram uideri grauem que mentem cogat emigrare, sed que prorsus excludat domo: Sentiens probis etiam ingenijs adiunctam esse iracundiam, sed hoc uitium esse tolerabile, si celeriter ad se animus redeat, & pro ira rationem in consilium adhibeat. At si perturbatio penitus insideat animo, ita ut excusa ratione feratur effreni impetu, certa pernicius est.

Ingeniosi 38 Isocrates pueros candidos, ac felici ingenio natos appellare solet θεῶν παῖδες, id est, deorum filios: eo quod hominis mens diuinæ sit originis, qua qui præcellit, deos parentes referre uidetur. Prisci demonibus attribuebant corpora, eosque deorum filios appellabant. Demones autem à scientia dicti sunt, quasi δαίμονες. Idem de duobus auditoribus suis Theopompo & Ephoro, quorum prior erat acerrimo ingenio, alter leni, dicere solet, Se alteri adhibere calcaria, alteri frænos. Præcipuum est ut doctor animaduertat genium ac naturam discipulorum. Meminit Marcus Tullius libro De claris oratoribus.

Gladiatorum mimantitas 39 Demonax Cynicus philosophus, quum uideret Athenienses hoc agere, ut Barbarorum exemplo gladiatorum spectacula

cula in urbem induceret, Nolite, inquit, o canes istam crudelitatem prius admittere in ciuitatem uestram, quam Misericordiae aram suis demoliti. Significans non conuenire, in ea ciuitate, in qua Misericordia pro dea coleretur, spectari plusquam ferinam crudelitatem.

Cornificius poeta, uidens milites in bello quod inter Augustum & Antonium gerebatur, frequenter fugere, appellauit eos lepores galeatos.

Philoxenus poeta quum in Sicilia fundum, ac domum opulentam nactus esset, & animaduertisset illius gentis luxum ac delicias: Per deos, inquit, hæc bona me non perdent, sed ego potius illa. Moxque cessit alijs hereditatem, & è Sicilia ab nauigauit.

Furnius Antonij partes sequutus fuerat. At posteaquam uictoria cessit Augusto, metuens sibi subornauit filium, qui à uictore ueniam peteret. Petijt & impetrauit. Tum Furnius his uerbis Cesari gratias egit. Hæc una o Cesar abs te mihi facta est iniuria, effecisti ut mihi & uiuendum & moriendum sit ingrato: significans tantam esse eius beneficij magnitudinem, ut nulla ex parte par esset referendæ gratiæ. Reprehensionis colore blanditus est principi.

Cillicon quidam siue Acheus Miletum patriam prodiderat Priensibus. Quo nomine merito habebatur omnibus exosus, cuius perfidiam lanus quidam Theagenes sic ultus est. Cillicon adijt Theagenem in macello empturus carnes. Lanus dissimulato odio porrigit carnium partem, ueluti resecturus quod superesset. Cillicon proferi dextram ex aduerso retenturus carnes: Theagenes machera sublata proditoris manum amputauit: ac ne id uideretur errore factum, addidit, Ista saltim manu posthac non proditurus es ullam ciuitatem. Applaudatur latio, quod impium pro dignitate tractasset.

T

Hinc

Hinc adagium Cilliconis exitū retulimus hoc in Chiliad.

- 44 Pronuntiatio Celebratur C. Caesaris dictum quod prætexitus adhuc deprompsisse fertur in quendam modulatus orantem, Si legis, cantas, si cantas, male cantas. Quidam latrant orantes uerius quam loquuntur. Sunt qui rhetoricam pronuntiationem affectantes, medijs sunt inter canentem & loquentem. Meminit huius Qu. Fabius.
- 45 Luxus inopia parens Tiberius Caesar Attilio Butæ uiro prætorio, quum ad inopiam per luxum ac fœcordiam reductus fateretur ac deploraret paupertatem suam, Serò, inquit, experreclius es. Dormiunt temulentie ac luxui dediti uerius quam uiuunt. Nam uita uigilia est. Refert Seneca in epistolis.
- 46 Fures magni Cato Senior dicebat priuatarum rerum fures in compediuis uitam agere, publicarum in auro & purpura conspicuos incedere. Olim simplex furtum non puniebatur capite, sed uincti compediuis præstabant operam. At longe grauius crimen est peculatus quam furtum. Et tamen qui fiscum principis, qui Rempublicam compilant, magnates fiunt.
- 47 Facetè Galbæ parasitus obijcientibus quòd in otio uiueret, Nemo, inquit, cogitur ad reddendam otij sui rationem: inuens nullos iuius uiuere quam otiosos. Nam rerum gestarum rationem poscuntur qui tractant negotia: at ab otiosis ea ratio non potest exigì.
- 48 Bona præcipua Pythagoras tria præcipuè dicebat à dijs optanda in hac uita: Bonam ualeitudinem, formam ac diuitias, quòd homo cætera sibi præstare posset. Quanquam illud *ὁρμηδὴν* non minus ad animi sanitatem quam ad corporis pertinet.
- 1 Diuinationo uana Cato senior aiebat se demirari, quòd nò rideret aruspex, quoties aspiceret aruspice: senties totum hoc diuinationum genus imposturam esse, qua populo fiebat fucus. Id quum nò fugeret eius artis peritium, mirabatur, quòd aruspex aruspice

cem posset uidere absq; risu. Solent enim impostores inter se ridere multitudinis stultitiã. Refert M. Tul. lib. de Diuin. 2.

Demonax Cynicus interrogatus quid sentiret de confititu duorum, quorum alter inepte proponebat, alter absurde respondebat, ait sibi uideri alterum mulgere hircum, alterum supponere cribrum.

Pericles quum urgeret belli necessitas, Palladis ornamento uendidit quadraginta talentis auris & admirantibus ab illo rem sacrilegam admitti, respondit ex hostium manubijs posse illi reddi cultum nihilo deteriozem.

Perseæ dicere solent esse duo peccati, quorum prius sit esse debitorem, alterum mentiri: quòd obæratu plerunq; mentium tur, dum pollicentur in diem, nec præstant quod pollicentur.

Messala uir exactissimi iudicij ac Romane lingue obseruanissimus quum audisset M. Porcium Latronem declamantem, dixit, Sua lingua disertus est: Desiderans uidelicet in eolatiu sermonis elegantiam, quum ingenium esset felix. Sed hunc Latronem Seneca ceteris omnibus anteponebat.

Cassius Seuerus, quum ex senatus consulto libri illius exuerentur, Nunc, inquit, superest ut ipse uiuus comburatur, qui illos edidici. Quod animo insculptum est, nisi cum uita eripi non potest.

Montanus Attilij Butæ carmen recitabat. Quumq; quidam indignaretur, quòd toto die recitasset, negaretq; ad illius recitationes accedendum, Nacta Pinarius ait, Nunquid possum liberalius agere: paratus sum illum audire, ab exortu solis usq; ad occasum. Gaudebat enim is poëta subinde reperere ortus & occasus descriptionem. Notat autem Horatius eos qui ornatus gratia uel immodice, uel non suo loco affectant tales descriptiones:

Aui flumen Rheni, aui pluuuus describitur arcus.

T = Quum

8 *Quum à Mōtano recitarentur uersus, quibus exortus so-*
lis describatur, Varus eques Romanus dixit: Incipit Buta
dormire. Rursus cum succederet descriptio occasus: Quid
dicit, inquit, iam nox est: Ibo & Butam salutabo: eodē scom-
mate taxans, & affectatum carminis decus, & Butæ præpo-
steram uitam.

9 *Demetrius dicere solet, nihil sibi uideri infelicium eo, cui*
nihil in uita accidisset aduersi: quod oporteat talem homi-
nem aut sibi ignotum esse, ut qui nunquam sui periculum fe-
cerit: aut dijs inuisum, ut quem præterierunt, uelut ignauum,
nec idoneum ad fortune conflictum.

10 *Libertinus quidam prædiues aiebat sibi facile fuisse uiam*
ad diuitias, posteaquam pœnituerat ipsum bonæ mentis. Sed
hanc illiberalem uocem Demetrius grauiter castigauit, apud
Senecam, per ironiam ostendens commodissimam ad paran-
das opes uiam, si quam impudentissime aduletur.

11 *Crispus Passienus dicebat adulationi non esse claudendum*
ostium, sed aperiendum: uerum, ut solet amicæ, quæ si impu-
lit, grata est, gravior si effregit. Sensit non probandos eos qui
prorsus non serunt ullam adulationem, quam ut affectare tur-
pe est, ita ingerentem se nō oportet omnino repellere. Pro-
dest enim in hoc ut homo perspiciat qualis esse debeat.

12 *Plancus aiebat, non esse occulto aut dissimulate blandien-*
dum, quod periret procacia si lateat. Fortasse pro procacia,
quod erat scriptum, legendū est, procatio: ut sit sensus, Adu-
lato ut procus capiat gratiam: procus autem si tam tectè
ambiat, ut puella non sentiat, perdit operam.

13 *Latro Portius, cuius ingenium supra modum miratur Se-*
neca, fuit enim illi condiscipulus, quum Maxillus rhetor exi-
litate orationis suæ impuaret controuersia, diceretq; ne-
cesse est me per spinosum locū ambulantiem suspensos habere
pedes

pedes: Nō me hercule, inquit, tui pedes spinas calcant, sed ha-
bent. Nam aliter ariditatem ingenij imputauit materie.

Asinius Pollio dicebat in causa uerecunda nunquam ten-
tari debere improbam quæstionem. Notauit rētores, qui in
declamando mouerent quæstiones nihil ad causam facientes.

Osceus rhetor erat non infacundus, sed illud dictionem il-
lius uitiabat, quod nihil diceret absq; schemate: cui quum Pa-
catus rhetor Masilia mane occurrisset, Poteram, inquit, di-
cere aue Osce. Schematum affectatorem salutauit schemate,
quum nusquam minus locus sit schemati, quam in quotidiana
uulgariq; salutatione. Per ironiam itaque usus est occupatio-
ne, ut diceret, quod non dicebat, quum sine tropo dicere pos-
set, aue Osce.

Seuerus Cassius, qui alienas sententias paucis immutatis
uocibus usurparet pro suis, dicere solet, eos esse similes fu-
ribus qui poculis alienis mutarent ansas ne possent agnosci.

Demonax dicebat nequaquam hominibus irascendum esse
si delinquerent, sed corrigenda uitia, nimirum exemplo me-
dicorum, qui non indignantur ægrotis, sed morbo medentur.
Nam hominis est peccare, dei uerò aut hominis deo proximi,
emendare peccata.

Accusatus quod nunquam sacrificasset Mineræ, Num-
quam, inquit, existimaui illi meis uictimis opus esse: notans
ineptam uulgi superstitionem, quod putabat deos hostiarum
nidore delectari.

Idem Phauorini dictionem ut nimium compositam ac mu-
licri congruentiorem quam philosopho solet dictionis ince-
sere. Id indignè ferens Phauorinus adijt Cynicum, percon-
tans quis esset ille à quo derideretur: Homo, inquit, cuius au-
ribus difficile est imponere. Philosophum ut uestis negle-
rior, ita & oratio decet in affectata.

- 20 Rogatus à sophista quopiam, quod uaticum attulisset ad
Cynicè philosophiam, admodum cynice respondit, ὀφείεις, id est, te-
stes: significans se nudum accessisse:
- 21 Alteri percontanti, quam philosophiæ sectam potissimum
Barba non fa amplecteretur: Quis, inquit, tibi indicauit me esse philoso-
cit philoso- phum? Moxq; uehementer secum ridens abiit. Interrogatus
phum quid rideret, An non magnopere ridiculum, inquit, si tu me
ex barba iudicas philosophum, ipse barbam non habens?
- 22 Adolescenti lasciuus culto, qui quæstionem sophisticam
Salsè proposuerat, nihil aliud respōdit quam ὁ παρὰ τὸ πρῶτον. Vox
anceps est ad conficientem quod colligit, & ad obscœnum
sensum. Quumq; adolescens indignatus respondisset, at ego
tibi uirum ostendam: Demonax admiranti similis, Quid, in-
quit, num etiam uirum habes?
- 23 Athleta quidam ab eo reprehensus quòd uictor in Olym-
Toleranter pijs cultu molli floridoq; uteretur, lapide illi incusis in ca-
put, ita ut sanguis ex uulnere profueret. Id factum indignè
ferentes qui aderant, hortati sunt ut adiret proconsulem. Ne-
quaquam, inquit, ò uiri ad proconsulem, sed ad medicum po-
tius. Prius esse debet homini, ut malo accepto medeatur,
quam ut regeat in alterum.
- 24 Proteo cuidam obijcienti quòd morderet omnes, nec ta-
Libere men cynicum uideret, Amice, inquit, non uiuis hominem.
- 25 Physico quodam multa de antipodibus disserente, ostensis
Fruuola in puteo umbris, rogauit, num illos antipodas diceret: ridens
absurdam quæstionem. Quanquam nunc comperium est,
esse ueros antipodas.
- 26 Herodam sophistam immodicè lugentem Pollucis obitum
Luētus premiturum, quum uellet illi currus & equos uelut ascen-
suro iungere, atq; etiam cenam apparare, adijt Demonax,
En tibi inquit, à Polluce literas. Exhilarato Herodi, & quid
uellet

uellet Pollux seiscitanti, Incusat, inquit, te, quòd cum tæris ad
ipsum uenire: significans Pollucem ad fsum non rediturum,
sed rectè parari currum, si uellet sequi defunctum.

Alium quendam filij mortem incofolabiūter lugentem, & 27
in tenebris abditum adijt, certò promittens se filij umbram
ab inferis reuocaturum, si tres ex hominum numero sibi no-
minare posset, qui nullius luxissent obitum. Quumq; is cogi-
tationem per omneis notos circumferens, ne unum quidem
reperisset luētus expertem, Quid igitur, inquit, te ipsum dis-
crucias homo, quasi nouum aliquid acciderit?

Quum à quodā quæfisset aliquid, atq; ille uerbis obsoletis 28
ac prijs responderet, Ego, inquit, amice te nunc percontor,
at tu perinde respondes, quasi regnaret Agamemnon. Obsoleta

Cuidā dicēti, Eamūs in Aesculapij templum ò Demonax, 29
pro filij salute deprecaturus deum, Adeōne, inquit, surdastū
existimas deum, ut nos nisi in templo non sit auditurus? Superstitio

Ad Agathoclem peripateticum arroganter iactantem, se= 30
se & solum & primum esse dialecticorum: Si solus, inquit, Arrogantia
es, qui primus esse potes? si primus, qui solus?

Quum apud Athenienses audisset præfatione solenni à sa= 31
cris submoueri Barbaros, rogabat quamobrem id facerent,
quum ea sacra tradidisset ipsis Eumolpus natione Thrax,
nimirum Barbarus.

Quum legatus nauigaturus in Asiam, nauem conscendisse 32
set, & à quodam interrogaretur, num metuere, ne nauis
gio eiectus à piscibus deuoraretur: Quid, inquit, metuam à
piscibus, qui tot pisces deuorarim? Absurdè

Quendam insolentem declamantem admonuit, ut sese dili- 33
genter exerceat: quumq; is respondisset, nunquam apud me
non declamo. Nil igitur mirum, inquit, si dicis ineptè, qui ha-
stenus semper stulto auditore solius sis uti. Nemo sui
iudex

- 34 *Ambiguus morius* Quum Athenis quidam Romanus senator filium ad Demona-
 ctem adduxisset, eleganti forma, uestitu delicato, ac deli-
 cijs effœminatũ, diceretq; salutem te ò Demonax filius meus;
 Pulcher est, inquit, & te dignus, & matri non absimilis.
 utrunq; poterat dici in laudem. Nunc patrem notauit ex filij
 moribus, & matri similem dixit mollem & euiratũ delicijs.
- 35 *Diuinatio* Conspicatus augurem quendam in publico uaticinia sua
 uendentem, Si potes, inquit, ea quæ Parca statuerũt arte tua
 depellere, exiguam mercedem postulas: sin quæ fati decreta
 sunt, omnino sunt euẽtura, quid tua prodest diuinatio? Bis mi-
 ser esse cupit, qui mala quæ uitari nõ possunt amat præscire.
- 36 *Pugna ludicra* Senex quidã Romanus bene robusto corpore, qui arma-
 tus sese ad palmũ exercuerat, rogauit Demona-ctẽ num ma-
 gna uehementia uideretur depugnasse. Nimirũ, inquit, aduer-
 sus hostẽ lignẽũ: inuicẽ illũ in uera pugna fore meticulosum.
- 37 *Vestis* Cuidam qui purpura indutus sese insolentius ostentabat,
 in aurem dixit, Heus tu, hoc ante te gestabat ouis, & ouis
 erat: significans illum nihilo minus stupidum esse si gestaret
 purpuram.
- 38 *Fortitudo* Quum aliquando in balneis refugeret ingredi aquam ser-
 uentiorẽ, & alius illum appellaret meticulosum, Quid, in-
 quit, an hoc pro patria passurus essem? Sentiens temeritatis
 esse non fortitudinis, subire periculum, ni ob causam grauem
 & honestam fiat.
- 39 *Impiẽ* Percontanti qualia putaret esse apud inferos: Expecta,
 inquit, & simul atq; illic uenero, per literas tibi significabo
 omnia: impiẽ sentiens, nullos esse inferos. Nec enim credebat
 animarum immortalitatem.
- 40 *Salsẽ* Admeto poẽte insulso iactanti epigramma monostichon,
 quod testamento mandasset suæ addendum statuẽ: carmen
 erat: Corpus humo tegitur, Admetus ad astra uolauit: re-
 spondit

spondit adeò sibi placere carmen, ut magno emptum cu-
 peret, si iam nunc esset adscriptum. Tectẽ optans illi mor-
 tem, qui uita erat indignus.

Demona-cti seni crura intumuerant. id uidens quidam, 41
 quid istuc, inquit, mali est Demonax? Tum ille, Charon, in- Senectus
 quit, me momordit. Pro cane dixit Charontem, inuens sene-
 ctutem mortis uicinam.

Ad Lacedæmonium flagris seuientem in seruum, Desine, 42
 inquit, te seruo tuo similem ostendere. Seruus enim est, qui Ira
 suis cupiditatibus imperare non potest.

Cynico cuidam arroganter iactanti, pallium, peram & 43
 baculum, ac subinde uociferanti, se Antisthenis, Cratetis ac Arrogantia
 Diogenis sectatorem esse: Impudenter, inquit, mentiris, quum
 sis Hyperidæ discipulus. Alludit ad uocem ὕπερ ἰδέειν, quod
 est per arrogantiam despiciere. Est autem & rhetoris no-
 men Hyperides.

Proconsul Cynicum quendam, à quo publicè fuerat pro- 44
 feissus ob unguenta ac mollitiem, ad supplicium abripi iussit. Mollities
 Huic deprecator aderat Demonax dicens ignoscendum Cy-
 nico: si quid dixisset mordacius, id esse sectæ uiuium non ho-
 minis. At quum proconsul non negaret ueniam, sed si quid
 simile denuo committeret, rogaret, quas pœnas esset daturus,
 Profectò, inquit Demonax, tum hominem totum inungi, ac
 forcipe uelli iubebis. plusquam cynice momordit, qui cynicæ
 mordacitatis agebat patronum.

Alteri cui imperator ingentẽ exercitum cõmiserat, scisci= 45
 tanti, quomodo possit delegatam prouinciam quàm optime Grauter
 gerere, Si, inquit, ira uacaris, & quàm minimũ loquens plu-
 rima audieris. Ira ad omnem functionem inutilis est: & pro-
 uerbio quoq; princeps iubetur, & æquus & iniqua audire.

Rogatus an philosophus etiã placens uesceretur. Quid, 46
 T 5 inquit,

- Facetè inquit, num putas apes stultis tantum mellificare? Placenta melle condiebantur, sacchari usu nondum reperto.
- 47 In Ruffinum claudum multo tempore familiarem peripateticis dixit, nihil esse turpius peripatetico claudo. Allusit hoc, quòd peripatetici dicuntur ab inambulatione, quæ non conuenit claudo.
- 48 Epicteto cynico suadenti ut uxore ducta daret operam liberis: neque enim id indignum esse philosopho, Da mihi, inquit, ignur unam è filiabus tuis. Notans illum ineptè suadere alteri, quod ipse non faceret.
- 49 In Herminum peripateticum qui semper in ore habebat decem Aristotelis Categorias, ita lusit, Equidem arbitror Hermine te non indignum decem categorijs. locus est ex ambiguo uocis. Categoriarum Græcis uel prædicamenta dicuntur, uel accusationes.
- 50 Iurisperito dixit, leges prorsus uideri inutiles, ut quibus boni non egerent, mali nihilo fierent meliores.
- 51 Morientem amici rogabant, quomodo uellet sepeliri, Ne quid, inquit, ista res uos habeat sollicitos. Fœtor me sepeliet.
- 52 Dicentibus indignum facinus, si talis uiri corpus lacera- retur à canibus, Quid, inquit, incommodi si & mortuus alicui sim usui?
- 53 Bion eos qui auscultarent adulatoribus, dicebat esse similes amphoribus, quæ auribus circumaguntur.
- 54 Pindarus cuiusdam commemoranti, quòd ipsius laudes ubiq; prædicaret, Ego, inquit, pro isto officio bonam reponā gratiam, efficiens ut uera prædices. Vera uirtus nihil moratur hominum laudes. Eas qui prædicant plus debent ijs quos laudant, quam ipsis debent qui laudantur.
- ALPHONSVS Aragonum rex.
- 1 Iustè Eques quidam ingens patrimonium per luxum ac libidi-

nem

nem absorbuerat, atq; insuper magnam æris alieni uim contraxerat. Pro hoc intercedentibus quibusdam apud Alphonsum Aragoniæ regem, ne saltem quæ debebat, corpore lucre cogere, Alphonsus respondit: Si tantam pecuniam uel in sui regis obsequium, uel patriæ commodis, uel subleuandis propinquis impendisset, audirem. Nunc quoniam tantas opes impendit corpori, par est, ut luat corpore.

Commemorantibus quendam ex Hispaniæ regibus dixisse se non decere principes uiros scire literas, exclamauit eam uocem bouis esse non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi, sed eæ quæ politicè tradit, aut ethicen, quæq; rectè ac secus gestorū exempla cōmonstrāt, id quod facit historia.

Hunc quum adissent legati Matricienses, in quorum agris tum agebat Alphonsus, consules utri iuberet ipsos gratificari, Nicolaone Picuino an Francisco Sphortie, respondit ambos pro amicis habendos, sed nihilo secius ab ambobus tanquam ab inimicis cauendum. Id temporis inter Nicolaum & Franciscum similtas intercedebat, ac rex nondum stauerat utrum uellet in societatem recipere, cum utrunque ob dissidium non posset.

Idem dicere solet, ita demum matrimonium tranquille citra querimonias exigi posse, si maritus surdus fiat, uxor cæca: inuicem opinor: fœmneum genus obnoxium esse zealotypiæ, atque hinc oriri rixas & querimonias: rursum maritis permolestam esse uxorū garrulitatem, qua molestia cariturus sit, si fiat surdus: nec illa uexabitur adulterij suspicionem, si careat oculis.

Aiebat si sibi coniugisset nasci temporibus quibus Romana Respub. florebat, se constructurum fuisse contra curiam tempium Ioui Positorio, in quo priusquam uenirent in senatum patres conscripti, odium, amorem ac priuatos affectus

Erudite

Cautè

4
Coniugium
tranquillum5
Integrè

Aut omnes deponerent. Allusit ad priscorum morem, qui Iouem multis cognominibus insigneabant, nunc Statorem, nunc Gamelion, nunc Geneblion, nunc Philium, nunc Xenion appellantes. At si tam multa possit Iupiter, illud in primis præstandum erat, ut in Synodis, in iudicijs, in senatibus, in quibus de Republica consultatur, nihil haberent momenti affectus priuati. Nam hi sunt qui frequenter & ciuitates & regna bellis committunt, ac pessundant deniq;

6 Quum forte mulierem quandam impudentius saltanem affexisset, Expectate, inquit, mox Sibylla edet oraculum. Sentiens saltationem insanie genus esse, Sibylla autem uates non edebat oracula nisi furore correpta. Mihi quoq; sepe numero qui saltationem tumultuosam agitant, uisi sunt afflati furore quodam, præsertim fenunæ.

7 Admonitus ne nimia lenitas exiret in contemptum, & ex contemptu nasceretur pernicies: Magis, inquit, cauendum, ne seueritas conciliet inuidiam, unde maius exitij periculum.

8 Quum eques quidam ab hostibus captus, & ab iisdem emissus carcere, regem adisset, in solatium calamitatis multa postulauit ab eo & impetrauit. Quo digresso rex dixit ad familiares, Dispercam, inquit, ni metui, ne uxorem etiam meam deposteret eques meus.

9 Familiares illi rusticum quandam uelut ignauie exemplum ostenderunt, qui porrectus humi uescebatur uuis. Hic rex, Utinam mihi sic per otium comedere datum esset à superis. Simile quiddam narratur de Ptolemæo rege: qui antea se iactaret reperisse immortalitatem, tandem podagra discruciatum, cõspiciebat Aegyptios aliquot plebeios sic temere apud flumen discumbentes: Utinam, inquit, saltem ex istis unus essem.

10 Equiti subinde aliquid à rege flagitanti, sed mox quod acceperat profundenti: Si pergam, inquit, tibi dare quæ petis, citius

citius me pauperem effecero quàm te diuitem: nam qui tibi donat, nihil aliud quàm aquam infert pertuso dolio.

Interrogatus quos è ciuibus haberet charissimos, Qui magis, inquit, pro me metuunt quàm me. Sentit illos esse ex animo amicos, qui principem magis amant quàm timent.

Atebat olim inter Iouem, Neptunum & Plutonem omnium rerum partitionem trifariam esse factam, & horum unumquemq; sua sorte contentum esse, nec occupare aliena: at inter homines, neminem sua portione contentum esse, nec ullam partitionem esse stabilem, sed omnes $\omega\lambda\epsilon\upsilon\epsilon\rho\upsilon\tau\epsilon\iota\upsilon$.

Percontantibus utri rei plus debere se sciretur, libris an armis: Ex libris, inquit, & arma & armorum iura didici: hac uoce profitens se libris debere omnia.

Magnopere laudare solet dictum nescio cuius, hostibus fugientibus pontem argenteum extruendum esse: siue quod existimaret multo optabilius esse, hostes in fugam uertere quàm occidere; siue quòd putaret hostes pecunia sollicitandos ut ab acie discederent.

Dicebat sibi uideri eos maxime insanire, qui uxorem suam perquirerent. Significans magna felicitatis esse ab improba muliere liberari.

Improbo cuidam ac uecordi, iactanti reperisse se uirum sapientem, Et qui fieri potuit, inquit, ut sapientem dignosceret stultus?

Quum coenanti senex quidam importunus & garrulus sine fine obstreperet, exclamasse fertur & dixisse, Asinorum conditionem esse potiorem quàm regum. Nam illis dum parascuntur, dominos parcere, regibus neminem.

Demetrius graui calamitate affectus, dixit referente seneca, Hoc unum dii immortales queri possum, quòd non ante hac mihi uoluntatem uestram notam fecistis. Prior enim ad ista

11
Ciuium charitas

12
Ambitio principum

13
Eraditio

14
Clementer

15
Facetè

16
Grauiter

17
Regum cura

624

18
Fortiter

ista

ista uenissent, ad quæ nunc uocatus adsum. Maluisssem offerre quam tradere.

19 M. Antonius orator, rogatus quam ob causam nullam unquam oratione scripto mandasset, Vt, inquit, inficiari queam à me dictum esse, si quid forte aliquando dixi, quod opus non erat. Labilis est hominum memoria, ut egre reperias duos qui quæ simul audierunt eodem modo referant. Hinc parata tergiuersatio, non dixi, aut non sic dixi: aut dixi quidem, sed hoc adieci.

20 Calanus Indus ad mortem proficiscens, quum conscenderet rogum ardentem, O præclarum, inquit, discessum e uita, quum, ut Herculi contigit, mortali corpore cremato, animus in lucem excesserit. Hunc quum Alexander admoneret, diceret si quid uellet, Optime, inquit, propediè te uidebo. Idq; euenit, nam Alexander paucis post diebus mortuus est. Refert M. T. lib. de Diuinatione primo.

21 Quidam causam detulit ad oratorem, is negauit: detulit ad alterum qui recepit. At is qui detulerat dicere solet, sibi gratiorem fuisse orationem eius qui negarat, quam eius qui recepit: quod ille comiter recusasset, hic grauate et inuacuuo uultu recepisset.

22 C. Coita qui in ambitione fuit artifex, dicebat se operam suam, in eo quod non contra officium peteretur, solere polliceri omnibus, sed impertire ijs apud quos optime poni arbitrareretur. Sensit nulli promittendum, quod esset præter honestum: nulli tamen negandum, quod non contra officium peteretur. Comutatis est benigne polliceri, sed quoniam omnibus operam præstari non potest, eligendi sunt quibus eam imperatias. Viruq; refert Qu. Cic. ad fratrem de petitione cõsulatus.

23 Gallus iurisperitus, si quis negotiũ ad ipsum detulisset, in quo de facto querebatur, dicere solet, Nihil hoc ad ius, ad Ciceronem

ceronẽ ito. Sensit Gallus aliud esse officium iuriconsulti, aliud oratoris: nec esse necesse de his quæ ad alienam professionem pertinent respondere. Refert M. T. in Topicis ad Trebatium.

C. Lucilius dicere solet, nolle se sua scripta legi, nec à doctissimis, nec ab indoctissimis, quod hi nihil intelligerent, illi plus saperent, quum ut posset illorum iudicio satisfacere. Id exprimebat huiusmodi uersu Trochaico. Persium non curo legere, Lælium Decimum uolo. Erat Persius illius ætatis omnium doctissimus habitus, Lælius erat uir bonus, et non illiteratus, sed nihil ad Persium. Refert M. Tullius cum alijs aliquot locis, tum libro de Oratore secundo.

Antimachus Clarius poeta, quum conuocatis auditoribus recitaret ingens uolumen quod conscripserat, et ab omnibus esset destitutus, excepto Platone, Legam, inquit, nihilominus. Plato enim mihi instar est omnium. Refert M. T. libro de Claris oratoribus.

Seruilium Vaciam uir prætorius ac prædiuus, odio negotiorum abdidit se in uillam suam, quam habebat non procul à Cumis, nec alia re notus fuit, quam eius uillæ otio. Itaque qui negotijs premebantur, exclamare solent, O Vaciam, solus scis uiuere. Huius tamen ignauum et sine literis otium damnans Seneca Epist. 55. negat illum scire uiuere, sed latere. Eoq; nonnunquam uillam præteriens ioco dicere solet, Hic situs est Vaciam: subindicans nihil interesse inter mortuum, et inerti otio abditum.

Quintilianus uehementer probat dictum cuiusdam oratoris, qui apud Cæsarem, ut opinor, accusabat Cosutianum Capitonem hominem arrogantem, et ipso etiam uultu præferentem confidentiam. Erubescit, inquit, Cæsarem imere. Cæsar erat ea potentissimus, ut merito fuerit à quouis metuendus. At illi reo tantum aderat arrogantie, ut sibi turpe duceret, si uideretur

24
Exacta iudicia

25
Vnus pro multis

26
Otium sine literis

27
Confidenter

deretur timere Cæsarem. Hoc dictum Fabius adolescens au-
diuit, ut ipse refert libro sexto, capite de conclusione.

28 *Salsè* Urbane Flavius Virginius antisophistam quendam suum
interrogauit, quot millia passuum declamasset, taxans eum
quòd in declamando discurreret, nimiumq; crebras, longas
ac tumultuarias haberet ambulationes, quum M. Tul. ora-
tori non concedat procurfiones nisi raras, moderatas ac bre-
ues. Eandem ob causam Sulla Manilius Domitio Afro dictus
est non agere, sed fatigare. Vtrunque refert Fabius capite de
pronuntiatione.

29 *Salsè* Salsum est & illud Casij Seueri, qui aduersus patronos
immodicè discurrentes, ut interdum se proriperent in aliena
tribunalia, poposcit lineam, alludens ad certamina cursus, in
quibus una linea designabat unde cursus inciperet, altera ubi
desineret. Idem accommodari potest in eos qui digressioni-
bus immodicis diuertunt ab instituto.

30 *Argutè* Proculeius querebatur de filio, quòd expectaret mortem
patris: quumq; filius respondisset, Ego uerò non expecto,
imò, inquit, rogo ut expectes. Detorsit uerbum in contra-
rium sensum. Expectat mortem patris qui inhiat, & expe-
ctat qui non accelerat mortem patris. Refert Fabius lib. 9.

31 *Refugium* Archytas dixit iudicem & aram idem esse: pariter enim
ad utrunque confugiunt, qui iniuria afficiuntur. Sentiens ta-
les oportere iudices esse, ut oppressis sint præsidio. Refert
Aristoteles Rhet. 3.

32 *Apertè* Pericles dicebat Samios esse similes pueris qui porrectam
offulam reciperent quidem, sed interim plorantes, eo quòd
illi parerèt imperatis, sed non sine tædio & querimonia. Simi-
liter Demosthenes dixit populum Atheniensem esse simi-
lem ijs qui in nauì nauseant. Siquidem ij cum magno tædio
laborant, tamen eò peruehuntur quò tendit nauis.

F I N I S.

N A R V M.

A cheus	657	Alexander sophista	613
Actius poeta	504	Alexis poeta	503
Adrianus Cæsar	445	Alexinus sophista	529
Adrianus sophista	613	Alphosus rex Aragonii	666
Aegyptij	338. 476	Amasis Aegypti rex	501
Aelianus sophista	644	Anacharsis Scythæ	556
Aeschines	607	Anaxagoras clazomeni	560
Aeschylus	605	Anaxander	53
Afer orator	470	Anaxandridas Leon	52
Africanus censor	493	Anaxarchus	600
Agasicles	15	Anaxillas	54
Agatharchus pictor	525	Anaximenes	501
Agatocles	347	Androclidas Lacon	54
Agefilaus rex	171. 32	Anicula quedam	536
Agefilaus Ephorus	51	Anytus	497
Agefipolis Cleombroti filius	44	Annia	620
		Annibal	390
Agefipolis Pausania	45	Anniceris	654
Agefistrata	152	Antagoras poeta	271
Agis primus	46	Antalcidas	54
Agis secundus	49	Antianira	652
Agis ultimus	50	Antigenidas	604
Agis Argiuius adulator	519	Antigonus rex Macedonii	269
Alcamenes Telecri filius	51	Antigonus secundus	353
Alciabiades	371. 645	Antimachus poeta	671
Alexander Magnus	255.	Antiochus	359
	501. 619. 650. 651	Antiochus Ephorus	56
Alexander Seuerus	453	Antiochus Epiphanes	510
		V	Anti

I N D E X

Antiochus tertius	355	Aristophon	646
Antiochus quartus	ibidem	Aristoteles Stagiritis	576.
Antiochus sophista	613		644.
Antipater	354	Arius	653
Antipater Hieropolites	615	Artoxerxes	334
Antipater cyrenaic ⁹	633.634	Artoxerxes alter	336
Antisthenes	547	Asclepiades	633
Antoninus Geta	452	Asinius Pollio	661
Antoninus Heliogabalus	453	Asyrcratidas	62
Antoninus Pius	448	Atheas Scytha	339
M. Antonius	423	Atheniensis quidam	474
Ant. Anton. orator	670	Athenodorus	277
Ant. Caracallus	452	M. Attilius	480.622
Apelles	523.649	Attilius Regulus	481
Appius	509	Aufidius Modestus	623
Aratus	527	Octavius Augustus	Caesar
Arcadion adulator	518		275.467
Arcefilaus	132.523.571	Aurelianus	460
Archelaus	58.349	B ias Lacedaemonius	63
Archidamas	58	Bias Prieneus	546
Archidamus Zeuxidami	58	Bibulus	485.486
Archidamus alter	59	Bion Borysthenites	572
Archileonis mulier	146	Bithys parasitus	520
Archita Tarentinus	530.623.	P. Bleffus	467
	672	Bonofus	462
Argeus	56	Bos	620
Aristarchus Theodecte pater	624	Brasidas	63
ter	624	M. Brutus	428.641
Aristides iustus	365	Brutus iunior	465
Aristippus	184	Buris	128
Aristo	57.531.628	Byzantius quidam	476
		Ceci	

P E R S O N A R V M.

C aecilius Metellus	418	Chiomata Ortiagontis uxor	
Cecilius	508		537
C. Caesar	658	Chirofophus Dionysij adula	
Casellius	462.483	tor	518
Calanus Indus	670	Chrysiippus	467.596
C. Caligula	431.630	M. Cicero M. Tullij pater	
Callicratidas	75		492
Callipides hystrio	35	M. Tullius Cicero	312
Callisthion	533	M. Cincius	446
Calvinus Glaucia	466	Cinefias	523
Cambyfes	502	Claudius Caesar	433
Campatius	467	Cleanthes Aflius	593
Canna	537	Clearchus	77
Canus tibicen	624	Cleombrotus Pausaniae	78
Ant. Caracallus	452	Cleomenes Anaxandridae	78
Carnades	576	Cleomenes alter	82
Casius	425	Cleon	507
Casius Severus	468.617	Clisophus Atheniensis adu-	
	661.672	lator	520
M. Castricius	483	P. Clodius	465
Catilina	482	Collatinus	470
Cato senior	400.653.658	Comodus Aelius Verus	448
Cato Uticensis	409.646	Constantius Chlorus	632
Catulus	468	Corydus parasitus	522
Q. Catulus	630	Cornelia Gracchorum mater	
Catulus Lucullus	420		538
Cephalus	646	Cornificius	657
Cesellius	487	C. Coita	670
Chabrias	375	Cotis Thraciae rex	338
Charillus siue Charilaus	113	Crantor Solensis	571
Chilo Lacon	153	C. Crassus	464

I N D E X

L. Crassus	488. 489	Diocletianus	460
M. Crassus	425	Diogenes	628. 630. 644. 647
Crates Thebanus	582	Dion	348
Crispus Passienus	660	Dionysodorus tibicen	618
Cræsus Lydorum rex	502	Dionysius sophista	342.
Ctesibius	618	609	
Curius	487	Dionysius iunior	347
Cyllicon	657	Diphilus	640
Cyperiorum mulieres	536	Dolobelle seruus	508
Cyrus maior	330. 642	Fl. Domitianus	444
Cyrus iunior	335. 652	C. Domitius	397
D Amundas	65	Domitius Afer	470
Damis	64	M. Drusus	482
Damatia	147	Duellius	620
Damonidas	64	E Merepes Ephorus	67
Darius	500	Epenetus	67
Demades orator	498	Empedocles	467. 598
Demaratus	65	Epaminondas	377
Demetrius Antigoni filius	350. 660	Epicharmus	341
Demetrius Cynicus	648. 669	Epictetus	585
Demetrius Pharius	527	Epicurus Atheniensis	618
Demetrius Phalereus	581	Equiso quidam	475
Demochares	656	Etheocles Ephorus	125
Democritus Milesius	599	Euboidas	68
Demonax Cynicus	656. 659.	Euclides	531
661		Eudamidas Archid.	68
Demonides	132	Eudemonicus	263
Demosthenes orator	325. 634	Eumenes	356
Demosthenes Mitylen.	622	Eurycratidas Anaxandride	
Dercillidas	65	71	
		Euripides	503. 618
		Fab	

P E R S O N A R V M.

F Fabius Max.	387	Gorgo Leonide uxor	94
Q. Fabius	480. 497	Gorgias Leōt. sophista	506.
Q. Fabius Minutius	467	530. 610. 654. 655.	
C. Fabricius	386. 493	C. Gracchus	490
Fabricius	487	Granius præco	483
Fauorinus philosoph.	463	Gyrtias	147
Fauorinus sophista	607	H Anno	485
Fauftus Syllæ filius	464	Hegeſippus Crobelus	
C. Figulus	481	375	
C. Fimbria	482	Helius Mancina	639
Firminus	461	Heracides sophista	615
Q. Flavius	484	Heracitus	598. 647
Flavius Virginius	672	Herennius Pontius	485
Fœmina anus	538	Hermogenes	613
Frontinus	623	Herodes sophista	611
Aul. Fuluius	481	Herondas	71
C. Furius Cresinus	484	Hieron	341
Furnius	657	Hipparchia Metroclis soror	
G Alba orator	471	586	
L. Galba paraſtitus	471	Hippocratidas	75
658		Hippodamus	74
Ser. Galba	640	Hippodromus sophista	616
Galicenus	458	Hippomachus aliptes	498
Gallus	592	Horatius	479
Gallus iurisc.	670	Hortensius orator	487
Gelo Syracusanus	340	I Aſon Theſſalus	507
Geradas Spartanus	96	Iaſij	655
Glaucias	492	Idathyrſus Scythæ	339
Gnathena meretrix	591.	Ion sophista	606
645		Iphicrates	373
Gorgo	146	Intaphernis uxor	538
		V 3	Uſcb

I N D E X

<i>Ischomachus minus</i>	510	<i>Lampis</i>	624
<i>Isæus</i>	607	<i>Laphyropole</i>	22
<i>Ismenias</i>	625	<i>Lariffæi</i>	31
<i>Isocrates</i>	637.539.656	<i>Cn.Lentulus</i>	639
<i>Iuba</i>	464	<i>Leo Byzantius</i>	505.605.
<i>C.Iulius Cæsar</i>	293	<i>Leon Eurycratidis</i>	85
<i>Iulius Drusus</i>	491	<i>Leonidas Alexand.</i>	ibid.
<i>C.Iulius</i>	463	<i>Leonides</i>	256
<i>Iulius Maximinus</i>	632	<i>Leontion</i>	534
<i>Iulia Augusti filia</i>	289	<i>Leontychidas primus</i>	83
<i>Iulianus</i>	632.641	<i>Leontychidas alter</i>	74
<i>Iunius Bassus</i>	462.467	<i>M.Lepidus</i>	496
L <i>Aberius</i>	508	<i>Leptines</i>	635
<i>T.Labienus</i>	487	<i>Lesbonax Mitylenæus</i>	648
<i>Labotus</i>	83	<i>Libo</i>	491
<i>Lacedæmonij</i>	15.133	<i>Licinius Varus</i>	469
<i>Lacedæmoniorū prisca in-</i>		<i>P.Licinius</i>	397
<i>stituta</i>	132	<i>M.Livius</i>	487
<i>Lacon quidam</i>	115	<i>Livius Salinator</i>	494
<i>et deinde</i>	628	<i>Lochadus Polyenide</i>	88
<i>Laconum ἀνορύμων απο-</i>		<i>Longus Sulpitius</i>	462
<i>phibegmata</i>	115	<i>Lucretia</i>	479
<i>Lacænarum apoph.</i>	146	<i>C.Lucilius</i>	671
<i>Lacydes Arcefilæ familiaris</i>		<i>Lucullus</i>	420.483
132		<i>Lycurgus</i>	88.500
<i>Lacydes</i>	576	<i>Lycurgus orator</i>	500.636
<i>C.Lælius</i>	496	<i>Lysander</i>	100.506
<i>L.Lælius</i>	472	<i>Lysimachus</i>	354
<i>Lais Corinthia</i>	533	M <i>Aeander</i>	81
<i>Lamachus</i>	373	<i>Mantia</i>	494
<i>Lamia meretrix</i>	536	<i>Mani^o Curi^o</i>	386.467.472

T.

P E R S O N A R V M.

<i>T.Manlius Torquatus</i>	481.	<i>Nero quidam</i>	466
482		<i>Nerva Cocceius</i>	444.631
<i>M. Antonius</i>	423	<i>Nestor</i>	475
<i>C.Marius</i>	418	<i>Nicander</i>	104
<i>Marius tyrannus</i>	459	<i>Nicetes</i>	607
<i>Martia Catonis</i>	620	<i>Nicestias</i>	520
<i>Martius Coriolanus</i>	480	<i>Nico meretrix</i>	533
<i>Maximinus</i>	457	<i>Nicostratus dux</i>	377
<i>Medicus quidam</i>	531	O <i>Ctavius Cæsar Augu-</i>	
<i>Medius parasitus</i>	653	<i>stus</i>	276
<i>Megabates</i>	23	<i>Olympias Alexandri mater</i>	
<i>Megabyzes</i>	502.524	537.645	
<i>Melanthius</i>	656	<i>Onomademus Chius</i>	499
<i>Melanthus</i>	506	<i>Q.Opimius</i>	494
<i>Melanthus parasitus</i>	518	<i>Orbilus</i>	472
<i>C.Memmius</i>	495	<i>Orontes</i>	337
<i>Memnon dux</i>	337	<i>Orsines satrapes</i>	653
<i>Menander</i>	504	<i>Oscus rhetor</i>	661
<i>Menedemus</i>	530	<i>Otho Saluius</i>	440.630
<i>Menedemus Eretriensis</i>	564	P <i>Acuius</i>	552
<i>Messala</i>	659	<i>Pædaretus</i>	108
<i>Metrocles</i>	586	<i>Pantaleon</i>	523
<i>Milo Crotoniates</i>	529.651	<i>Pantoidas</i>	105
<i>Myronides</i>	368	<i>Pasienus Paulus</i>	623
<i>Myson</i>	560	<i>Papinianus</i>	626
<i>Montanus</i>	659	<i>Papyrius Cursor</i>	470
N <i>Acta pinarius</i>	659	<i>Parysatis Cyri</i>	337
<i>Namertes</i>	104	<i>Paulus Aemilius</i>	398
<i>Neacles</i>	527	<i>Pausanias Cappadox</i>	615
<i>Nero imperator</i>	507	<i>Pausanias Cleombroti</i>	105
<i>Sextus Nero</i>	434.507	<i>Pausanias alter</i>	107

V 4

Paul

I N D E X

<i>Pausanachus</i>	523	<i>Plato</i>	566. 642. 646
<i>Pauson pictor</i>	625	<i>Plistarchus Leonid.</i>	109
<i>Pelopidas</i>	385	<i>Plistonax Pausaniae</i>	109
<i>Pericles</i>	369. 659. 672	<i>Plotinus philosophus</i>	643
<i>Perse</i>	659	<i>Polemon</i>	609
<i>Perseus</i>	529	<i>Polycretus</i>	527
<i>Pescennius Niger</i>	451	<i>Pollio</i>	284. 634. 646
<i>Philager</i>	613	<i>Polys rex</i>	338
<i>Philemon</i>	463	<i>Polycratidas</i>	112
<i>Philippus Macedo</i>	245.	<i>Polydorus Alcaemenis</i>	110
	478. 527. 528. 641. 645	<i>Pompeius Magnus</i>	300. 499
<i>Philippus orator</i>	462. 466	<i>M. Poponius Marcellus</i>	617
<i>L. Philippus</i>	489	<i>Pomponius Atticus</i>	484
<i>Philippides poeta</i>	504. 529	<i>Pomponius</i>	497
<i>Philiscus</i>	617	<i>Populus Cianiensis</i>	641
<i>Philoxenus poeta</i>	504. 521.	<i>C. Popilius</i>	420
	649. 657	<i>Poppea</i>	537
<i>Philoxenus Pternocopis</i>	521	<i>Portia minor</i>	620
<i>Philotimus</i>	530	<i>Portius latro</i>	660
<i>Pictor quidam</i>	649	<i>L. Portius</i>	489
<i>Phoenicides</i>	517	<i>Porfena</i>	478
<i>Phocion Athen.</i>	306. 603	<i>Porus rex</i>	262
<i>Phocionis uxor</i>	536	<i>Praxaspes</i>	519
<i>Phryne</i>	534. 535. 643	<i>Probus</i>	461
<i>Pisistratus</i>	376	<i>Proculcius</i>	672
<i>Cn. Piso</i>	638	<i>Proclus</i>	615
<i>Pittacus Mitylenæus</i>	545	<i>Prodicus</i>	530
<i>Pindarus</i>	666	<i>Prometheus</i>	619
<i>Piso</i>	446	<i>Protagoras Abderita</i>	606
<i>C. Plautius Cos.</i>	479	<i>Protogenes</i>	625
<i>Plancus</i>	508. 660	<i>Psammenitus Aegyptiorum</i>	
<i>Plinius maior</i>	622	<i>rex</i>	510

P E R S O N A R V M.

<i>Ptolemaeus Lagi F.</i>	350	<i>Semiramis</i>	332
<i>C. Publilius</i>	493	<i>Seneca</i>	507
<i>Publius</i>	464	<i>Serbidius Scaeuola</i>	625
<i>Publius natione Syrus</i>	ibide	<i>Sergius Galba Imp.</i>	630
<i>Pylades histrio Augusti</i>	509	<i>Seruilus Vacia</i>	671
<i>Pyrrho Eliensis</i>	602	<i>Seruilus Geminus</i>	464
<i>Pyrrhus rex</i>	356	<i>M. Seruilus</i>	491
<i>Pythagoras</i>	597. 633. 643. 658	<i>Sertorius</i>	427
<i>Pytheas</i>	326. 621	<i>C. Seuerus</i>	486
<i>Pythius</i>	652	<i>Seuerus Imp.</i>	450. 519
<i>Pytho rhetor</i>	505	<i>Sex. Titius</i>	492
Q <i>Virinus sophista</i>	616	<i>Siculus quidam</i>	475
Q <i>T. Quintius</i>	396	<i>Sigismundus Imp.</i>	642
R <i>Emnius Palemon</i>	618	<i>Silenus senex</i>	491
R <i>Rhodius quidam</i>	576. 654	<i>Silus</i>	496
<i>Romulus</i>	478	<i>Simon Athenien.</i>	564
<i>P. Rutilius</i>	486. 641	<i>Simonides</i>	499. 503
S <i>Aluius Iulianus</i>	627	<i>Socrates</i>	161. 530. 629
S <i>Saturninus</i>	459		650. 651
<i>Scaurus</i>	495	<i>Scebidas</i>	112
<i>Q. Scaeuola Publij F.</i>	493	<i>Solon</i>	543
<i>Scilurus Scythæ</i>	340	<i>Sommiator quidam</i>	477
<i>Scipio Aemilianus</i>	469. 641	<i>Sophocles</i>	644
<i>Scipio mator</i>	392. 469. 630	<i>Spartanus quidam</i>	115
<i>Scipio Maluginen.</i>	496	<i>Spartacus</i>	497
<i>Scipio minor</i>	413. 496	<i>Spartis</i>	128
<i>Scipio Nasica</i>	489	<i>Sphaerus</i>	596
<i>Scopas Thessalus</i>	526	<i>Spurina aruspex</i>	497
<i>Scopelianus</i>	608. 643	<i>Stilpo Megarensis</i>	561
<i>Secundus sophista</i>	610	<i>Strato Physicus</i>	603
<i>Seleucus</i>	624	<i>Strato philosophus</i>	185

I N D E X

Stratonicus citharcedus	510	Theopompus	72
Stratocles Atheniensis	506	Theophrastus Ereusius	580
C. Sulpitius	485	Theramenes	505
Sybarita quispiam	473	Therycion	74
Sylla	422. 425	Thessalus quidam	475
Synorix Galata	537	Thrasea	623. 634
T Acitius	461	Thrasylbulus	506
Tarentini milites	462	Thucydides Athen.	500
Tarquinius Superbus	479	Tiberius Caesar	430. 485
Taxiles	261		658
Testamenes	73	Timon Atheniensis	373- 529
Telecrus	113	Timon Nicæus	602
Teleutia	149	Timotheus dux	375
Teris	338	Tissaphernes	20
Testius	492	Titius quidam	508
Teutonum orator	655	Titus Vespasiani F.	443
Thais	533	Trachalus	468
Thacus rex	41	Traianus	445. 629. 630. 631
Thales Milestus	541. 638	M. Tullius	482. 494
Thasij	26	Turbo Adriani præfectus	528
Theagenes Lanus	657		287
Theano	153	Turonius	124
Thearidas	71	Tynnichus	632
Themistocles uates	71	V alentinianus	621
Themistocles	370. 654	Valeria	621
Theocritus Chius	517	C. Valerius	484
Theodorus	633	Valerius Publicola	488
Theodosius iunior	632	Vargula	466
Theodorus Atheos	506. 606	Varo Pauli collega	487
Theodotus	468	Varus Eques Rom.	660
Theonis meretrix	543	Vatinius	465. 467
		Vest	

S E N T E N T I A R V M.

Vectius Valens	463	Xenocrates Chalcedonius	
Fl. Vespasianus	631	670	
T. Vespasianus	631	Xenophanes Lagi	350
Vespasianus pater	441. 492	Xenophanes Colophonius	
Vespasianus F.	443	615	
Vespa Terentius	507	Xenophon	603
Veturia	481	Xerxes	332. 627
Vibius Crispus	530		
Fl. Virginius	672	Z eno Citieus	587
Virginius	623	Zeno Eleates	601
Voluntius	483	Zenobia	460
Votacillus Pittholauus	464	Zeuxidamus	105
X Antippe	631	Zeuxis	526
Xenænctus	374	Zoilus	645

I N D E X S E N T E N T I A R V M.

A B altero petitum alteri datum	349	A carmine Homeri	521
Ab ambiguo	510	Acerbe	322. 327. 328
Ab imitatione personæ	494	A crastis minus periculi	295
Ab impossibili	496	Acriter	559
Ab inexpectato	320. 470.	Actio totum	329
	472. 496. 509. 511. 530.	Acute	646
	531. 533. 536	Adde pusillum pusillo	593
Abstinentia ducis	403	Admonitio ciuilib	588. 589
Absurda	659	Admonitio commoda	605
Absurdè	663	Admonitio facilis	542
ἀναστρα	559	Admonitio grata	250
Accurate poti ⁹ quã saepe	634	Admonitio libera	253
		Admonitio retorta	617
		Admon	

I N D E X

Admonitio sera	407	Aliena dulciora	227
Ad speculum	589	Aliena à causa	471
Adulans libertas	385.657	Alius alio præstat	512
Adulanter	601	Amanter	502
Adulatio	232.263.268.546. 549.584.619.651.600.666	Amari sine contemptu	158
Adulatio repulsa	288	Amator blandus	535
Adulatio tecta	660	Ambigüe	225.234.437.666
Adulatio utilis	ibid.	Ambiguus morsus	664
Adulator impius	519	Ambitio	64.216.254.294. 412.438
Adulteriũ	224.255.476.548	Ambitio insatiabilis	267
Adulteriũ in regis filio	342	Ambitio principum	669
Adũwata	155	A mendacio manifesto	471
Aemulatio	576	Amicẽ	31.483
Aenigmata	541	Amici	415
Aequalitas	85.90.363.487	Amici exploratio	194
Aequitas	366	Amico fido nihil pretiosus	
Aestimatio præpostera	209		332
Affabilitas	336.445.487	Amicis fidendum	240
Affectata oratio	569	Amicus	261.578.591
Affectatio	536.661	Amicus rara res	579
Affectus cohibiti	162	Amicus consolatur	192.243
Affectus priuati	362.507	Amicus diligendus	185
Agamemnone maior	384	Amicus in aduersis	582
Agere satagere	470	Amicus insignis	559
Agri modus	386	Amicus uerus & syncerus	
Agricultura militaris	340		156.164.169
Albus asinus	462	Amicorum communia	618
Alexander Herculem	con-	Amicorum fides	346
tempfit	261	Amicitia	311.543
Aliena curare	370	Amicitia fiducia	497
		Amic	

S E N T E N T I A R V M.

Amicitia iũcta inimicitia	160	Animi uera bona	199.445
Amicitia regum	354.545	A nomine	513.515.532
Amor	406.554	Ante mortẽ nemo beatus	544
Amor animi	134	Antuuerpia	514
Amor castus	179	Applausus	511
Amor gloriæ	479	Apta	469
Amor insanus	338	Aptẽ	672
Amor mercedis	499	Aptẽ retortum	349
Amor ob malum	373	Aqua pro uino	451
Amor patriæ	300	Aquila in nubibus	357
Amor turpis	223	Arcana nulli cõmittenda	543
Amor uerus	590	Ardelio	474
Amoris remedia	582	Argute	19.29.35.45.46.48. 52.56.57.68.69.72.78. 80.86.97.98.106.112.115. 116.117.118.122.123.124. 126.130.150.162.185.193. 194.240.315.403.418.521 542.552.562.596.610. 515.624.659.672
Anathemata	232.346	Argute infelicitè	563
Anima immortalis	182	Argutia muliebris	587
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Argutia friuola	212.226
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Argutia sophisticæ	565
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Arma indiga uiri	382
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Arma nesciunt leges	299
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Arma non audiunt leges	419
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Armata timiditas	362
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Armata uirtus	554
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Armata preces	305
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Armata dij	140
Animosè	22.30.36.42.46. 76.79.86.87.88.121.148. 264.268.298.301.335.370. 385.397.412.420.421.423. 460.480.483.536.537.560. 570.581.623	Arm	

I N D E X

Arrogantia	60.663.665	Audacia	80.294
Arrogantia felix	482	Audacia ex periculo	297
Ars alit ubique	477	Audacia periculosa	60
Ars conuiuij	398	Audacter	636
Ars gubernandi	164	Augustarum cultus	457
Ars imbellis	356	Aurum in templis	453
Ars inhonesta	219	Aurum index	155
Ars inutilis	59.66.69.	Aurum spretum	386
	81.127	Auri amor	224
Artis exercitatio	525	Auri contemptus	487
Arte retorium	507	Auro bene uti	344
Artes	263	Auro nihil inexpugnabile	
Artes inutiles	59.654		248
Artes superuacue	90.200	Auro pugnare	478
Artes regie	340.650	Aut uincere, aut mori	428
Artes rege indigne	254	Autoritas	278.367.371.
Asini umbra	635		411.450
Affensio simulata	319	Autoritas persone	495
Affuescere malis	567	Auxilia mutua	620
Affuescendum optimis	476		
Affuetudo	609	B Alneum sordidum	513
Affuetudo mitgat	175	Bacchantos magistratus	
Athleta infani	558		564
Attentio	590.594	Barba nō facit philosophum	
Auare	442.443		662
Auarus	574	Barbe inutiles	257
Auaritia	223.322	Barbati medici	346
Auaritia delusa	332	Barbarice	497
Auaritia in principe	441	Barbaries	511.560
Auaritia non pecunie	tam	Belle retorium	81.307
tum	197	Bellum cum graculis	315
		Bellum	

S E N T E N T I A R V M.

Bellum iniustum	274	Bos lyra	517
Belli disciplina	130	Breuiloquentia	608.569.586
Belli incerta	61	Breuiloquentia sententiosa	306
Belli studium	338	Breuius	61 Breuis aui 447
Benedicendi studium	315	Breuis potestas	464
Benefacta pro liberis	384	C Aeca percontatio	579
Beneficentia	249	Caesar innocens	444
Beneficentia conciliat	an-	Caesaris affabilitas	443
cos	631	Calceus quā torquet	399
Beneficentia ultronea	171	Callidē	21.34.41.112.139.
Beneficium meritum	234		328.420.425.500.535
Beneficij oblitio	577	Calumnia	71
Beneuolentia uirtute parat-		Calumnie cicatrix	653
da	254	Calumnia ex calumnia	576
Benignē	384.523	Caluitium accersitum	288
Benignitas	204.218.444.	Candidē	194.266
	579.618	Candor	109 Canities 115
Benignitas in hostes	359	Canini mores	219
Benignitas in quosuis	577	Canis conutium	213
Bibacitas	115.191	Canis Diogenes	228
Bibit & fugit	508	Capere fugiendo	602
Bibulus censor	323	Captatio	577
Blandiloquium	65.224	Cara	453
Bona animi	550	Carpendi morbus	589
Bona fortuna	241	Carptores alienae fame	341
Bona fama	538	Caste	269.331
Bona precipua	265.258	Castigatio	135.241.637
Boni similes dijs	223	Catonis testimo nium	413
Bonis uti, malis abuti	249	Causatio	297
Bonorum p.icitas	477	Cautē scribendum	670
Bonum nactus ne mutet	245	Cautē	667
		Cautio	

I N D E X

Cautio	375	545.632.669	
Cautio aduersus omnia	373	Clementia	445.661
Cautio sui	158	Clementia simulata	315
Cautio iuta	529	Clodicare	467
Celeritas conficiendi	295	Clypeus Ro. Fabius	497
Celeritas inepta	524	Coacta	661
Censor bibulus	323	Cœlibatus damnatus	95
Certamen argentarium	532	Cognatio uirtutis	555
Certamen uerè regium	261	Coitus moderatus	96
Certare cum rege	515	Colossi fragmenta	514
Chori ires 137	Cibus	610	99
Cicer pro Ciccone	312	Comita uenatu	334
Citharœdi mali 511. 512. 516	Comitas in principe		631
Citò nata non durat	525	Comitas in pollicendo	670
Ciuium charitas	669	Comitas sermonis	ibid.
Ciuilis ultio	430	Comiter	113.173.196
Ciuilitas	294	Comœdiæ libertas	180
Ciuilitas prudens	377	Commiseratio in malis	530
Ciuiliter 69. 260. 264. 283.		Cōmoda interpretatio	279
349. 370. 376. 411. 580.		Commodè dicere	568
607. 636. 649.		Communitas	19. 135. 139.
Ciuitas lupanar	514	Compilari uenire	493
Clamosus orator	312	Comparatio carminum Ho-	
Clamosi 653	Claudius	mericorum	267
Claudi salaces	652	Concessio abuti	201
Claudicatio honesta	466	Concordia 505. 549. 608	
Clemens uictor	396	Concordia fratrum	340
Clementer 31. 44. 67. 248.		Confessio per ironiam	471
272. 266. 278. 282. 290.		Confidenter	671
302. 334. 395. 428. 435.		Coniugium	547. 554. 573
449. 455. 460. 478. 487.		Coniugiū tràquillū	745. 667
		Coniug	

S E N T E N T I A R V M.

Coniugij molestiæ	653	Conuictū retortū	491. 606
Coniugium par	547	Conuicia anicularum	608
Coniunctæ uires	363	Conuicia contempta	388
Conscientiæ puritas	154	Cōuicia or utilis	246
Consiliarius	474	Conuiuia ultroneus	532
Consilium in bellis	140	Conuiuia pudica	427
Consilium multorum	449	Corpus hominis umbra	643
Consilium optimum	405	Correctio 574. 592. 596. 625	
Consilium præcipitatum	308	Correctum in peius	492
Consilium præsens	278	Corruptela	456
Consilium prudens	358	Corruptela munerū	308. 360
Consilium tutum	396	Crassa iudicia	655
Constanter 25. 51. 454. 631		Crassa ueritas	476
Constantia	633	Crimen retorium	359. 488
Consul ridiculus	410	Crimen tectum	323
Consulatus breuis	317	Crudelitas	281
Consulatus maiestas	389	Crudelitas tecta	431
Cōsul or non calūniator	325	Crudeliter 431. 432. 435.	
Consuetudo	555	482. 6. 2	
Contanter dare	229	Culcitra oberati	284
Cōtatio 388. Cōtatio mala 170		Cultus	290
Continenter 23. 24. 25. 52. 59		Cultus animi	172. 177
Cōtinentia 259. 558. 598. 619		Cultus augustorum	457
Contumeliose	469	Cultus diuorum	603
Conuene	513	Cū dys 516. Cura militis	421
Conuictus improbus	232	Cura præpostera	203
Conuictus arguit mores do-		Curare fruiola	407
mune	288	Curatio morbo grauior	419
Conuictum apertum	316	Curiositas	166. 447. 476.
Cōuictū mutatū in peius	468	571. 582	
Cōuictū in laudē retortū	313	Cynice	563. 662

I N D E X

D arte iudicet artifex 253.524	Dexteritas Caesaris 140	444
Debere & mentiri 659	Dij armati 523	
Decorum 80.109.509.512	Dij Vis & Suasio 364	
Decorum personæ 176.486	Dialectica 595.628	
Decorum ubique 210	Dicacitas molesta 305	
Dediscere 550	Diffidentia 372.491	
Dediscere mala 551	Dignitas 457	
Deformis ingeniosus 472	Dignitas industria parata 348	
Deformitas exprobrata 314	Dignitas uilescit in plures diffusa 290	
Degenerare 566	Diligentia morosa 524	
Degeneratio 61.145.236.630	Discendi auiditas 592.593	
Degeneres 377	Disciplina ciuilis 33	
Delicatus reus 467	Disciplina militaris 398	
Deliciæ 96.181.217.224. 232.333.551	416.613	
Deliciæ emolliunt 331	Disciplina puerorum 136	
Deliciæ indignæ p̄cipe 266	Dissimulatio 111.470	
Deliciæ uersæ in amarorem 438	Dissimulatio 229.471	
Deliciæ sprete 228	Diues indoctus 529.650	
Deliciarum contemptus 303	Diuinatio 157.497.527. 600.664	
Deprauatio nominis 515	Diuinatio futurorum 304	
Deprauatum 468	Diuinatio uana 658	
Desperatio 305	Diuitiæ 503.573	
Destitutus undique 438	Diuitiæ immodicæ 425	
Deus imitandus 161	Diuitiarū contemptus 90.657	
Deus omniscius 542	Diuitiarum usus 190	
Deus insepultus 645	Diuorum cultus 603	
Dei arcana consilia 412	Docilitas 547.570.573	
Deo debetur gratia 505	Doctrina sine moribus 236	
Dextre 462	Doctrina quib⁹ daretur 578	

S E N T E N T I A R V M.

Dolor dissimulatus 220	Error meritis condonat⁹ 389
Dolus dolum uincit 390	Eruditio 240.578.667.669
Domini præsentia 475	Eruditio studio uenalis 386
Dos regnum 449	Eruditio utilis 187.189.191
Duabus sedere sellis 317	Ex absurdo 471
Dure 451	Exacta iudicia 671
Dux bonus 107.374	Exactio moderata 431
Dux egregius 375.386	Exaggeratio 637
Dux aliorum seruator 385	Ex alijs exemplum 557.569
Dux omnia facit 417	Ex ambiguo 471.508.518
Dux & idem miles 302 522.533	
Dux usu rerum callidus 398	Exceptio iocosa 473
Duces præcipua uictorie spes 383	Excusatio 471
Ducum prudentia 618	Excusatum in peius 469
Ebrietas 545	Exempla insignia 208
Ebrietas loquax 434	Exempla sapientum 564
Ebrietati condonatur 344	Exemplum ducis 265
Educatio 88.214	Exemplum reciprocum 647
Educatio frugalis 204	Ex eodem ore frigidum & calidum 322
E factis iudicium 164	Exercitatio 97.569
Electio magistratum 551	Exercitatio moderata 181
E linea iudicare 525	Exercitatio pro cōdimento 133
Eloquentia popularis 325	Exercitus prædæ aptus 391
Eloquentia uictrix 374	Exilium excusatum 354
Eloquentia uictor nō causa 322	Exilium opabile 512
Eloquentiæ certamen 500	Exiliū utile & felix 221.363
Eloquentiæ uis 357	Ex inuersione 520
Empta 517	Ex iisdē uerbis retoriū 496
Error correctus 226	Ex mutata litera 516
Error iuuenilis 230	Ex nomine 521

I N D E X

Exordium ab aetate	319	Felicitas	422
Experientia	68	Felicitas intractabilis	569
Extemporalis dictio	535	Felicitas timidus facit	274
Extra causam	366	Felicitas uera	543.549
Exul in patriā pius	327.361	Feliciter	32
Exuere aliter exceptis	494	Ferocia	568
Ex uocum affinitate	512	Festina lente	200
F abula populi	371	Festinatō	170. Festiuū
Facere præstātius quā		Festiuū negatio	289
dicere	474	Festiuē	342
Facetum	584	Festiuiter	269.489
Faceta exprobratio	285	Festum semper sapienti	242
Faceta rapacitas	346	Fidenter	30
Facete	28.29.32.36.81.169.	Fides erga patriam	497
	200.222.230.235.272.388.	Fides in milite	440
	389.414.511.583.597.602.	Fides amici	273
	603.609.614.619.624.625.	Fides in deditum	261
	628.645.649.658.659.666.	Fides in duce	308
	669	Fides in hostem	387
Facetum iudicium	248	Fides hostium legatis serua-	
Factum	119.120	ta	485
Factum seuerè	120	Fides uxoriam	428
Facta dictis potiora	510	Fiducia	256.334.361
Factio uitata	411	Fiducia artis	503.504
Factiones & sodalitates	365	Fiducia aetatis & orbitatis	483
Fama quomodo paranda	163	Fiducia euētus	265.393.397
Fames condimentū	316.350	Fiducia fallax	306
Fame uincere	299	Fiducia meritorum	383.394
Famulitium superfluum	632	Fiducia benefactorum	176
Fast ⁹	551. Fastis oia licēt	Fiducia senectutis	483
	336	Fiducia sui	293.333.387.422
Fauor arte captatus	331	Fidus amicus	332
Fauor regū temporarius	337		

S E N T E N T I A R V M.

Filij deorum qui	626	Friuola	662
Filius improbus	405	Friuolæ quæstiones	610
Filius patri similis	423	Frugalitas	162.171.172.177
Filius solatium mortis	450		210.228.254.290.378.386
Finis uitæ spectandus	382		399.413.415.530.550
Fiscus lien	629	Frugalitas regia	350
Fœmine masculæ	92	Frugaliter	26.67.93.123.134
Fœminarum osor	225		168.642.
Fœmineus sexus ad omnia		Fucus utilis	343
docilis	177	Fuco non credendum	251
Fons malorum	529	Fucata	534
Forma	551.573.578.	Fuga excusata	326.353
Fortiter	27.35.40.50.61.62	Fugienda quæ in uita	203
	63.64.71.82.86.88.99.108	Fugiendo capere	602
	121.124.125.128.147.148	Fumi uenditor	457
	149.150.151.152.328.413	Funeris cura	173
	421.427.439.486.502.	Furacitas	227. Furadi ars
	507.561.571.600.601.616	Furax	466
	633.641.669	Furax magistratus	493
Fortitudo	552.553.664	Fures magni	658
Fortitudo intempestiua	256	Furta sententiarum	661
Fortitudo uera	407	G arrulitas	341
Fortuna	506		349.565.
Fortuna aduersa prudentes			590.591
facit	331	Gaudium temporarium	319
Fortuna cæca	581	Generosè	15.45.62.70.111.
Fortune inuidia	245		118.121.123.131.152.395.
Fortune uicisitudo	352		401.548
Forum	559	Genus	548
Frater marito potior	538	Genus pudendum	572
Fratrum humanitas	356	Gesticulatio	648
Frænum receptum	394	X	3

I N D E X

Gestus	610	Homeri laus	651
Gladiatorum inmanitas	656	Homericorū carminum com- paratio	283
Gloria	380.414	Homo	602.623
Gloria ducts	363	Homo animal stultissimū	201
Gloria ex benefactis	699	Homo rarus inuentu	214
Gloria potior pecunia	380	Homines non homines	214
Gloria amor	643	Homines pecudū similes	206
Gloriosè	101	Homines pauci	232
Gloria stimulus	272.369	Honesti labores	446
Gloria studium	360	Honor detractus	607
Gloria testā	202.214	Honor potior mercede	480
Gloria uita charior	260	Honor pretio prior	487
Græcorum mores	492	Honos alit uirtutem	404
Gratitudo	159.250	Honos arti habitus	351.413
Gratitudo principis	286	Honos artis	527
Grate damnari à probis	411	Honos eruditoni debet	642
Gratitudo	16.17.25.27.28.33. 34.35.37.50.51.54.72.85. 87.113.118.149.284.329. 389.395.452.542.550.561. 575.598.599.629.665.669	Honos negatus	297
H Aeredipeta	496	Honos non semper iisdē	402
Harmonia uitæ	601	Honos promeritus inuat	301
Helēpolis	351	Honos uirtutis	401.549
Herculē contempnit Alexan- der	261	Honos uirtuti habitus	562
Hic est ille	208	Hostis aut perdedus, aut de- merendus	485
Hilaritas in conuiuio	593	Hostis populi	433
Hilaritas in festis	568	Hostis pudendus	421
Hilaritas in morte	178	Humane	449
Hilaritas in re tristi	ibid.	Humanitas cicurat optimè	390
Homerus	616	Humanitas fratrum	356
		Humanitas pl ^u ualet q̄ uis	332
		Humaniter	24.34.42.57.71

S E N T E N T I A R V M.

88.267	Impunitas	408	
Humaniter et gratè	393	Impunitas mala	400
Hydropicus	464	Incessus decorus	317
Hypocritis	218.259	Incorruptè	38
I actantia elusa	389	Incorruptus animus	310
Iactura felix	587	Indecora	550.565
Ignauia non expectandi	368	In deterius omnia	538
Ignauia 395. Ignota loq̄	212	Indocilis	574
Illo mala	513	Indoctus	581
Imitatio	526.613.650	Indoles	431.630
Imitatio mala	509	Indoles agilis	255
Immortalitas	567.573	Indoles erecta	166
Impar principatui	446	Indoles excelsa	264.293.300
Imperare difficile	460	Indoles in puero mira	425
Imperator castus	393	Indoles malefica	431
Imperiosè	263	Industria 141.451.457.593. 610.615.625.627	
Imperium breue	459	Industria lucrosa	484
Imperium humanum	644	Industriè	82
Imperium in liberos	369	Inexpectato	358
Imperium nescit pietatis iu- ra	299	Infamia non deletur	434
Imperitia	580	Ingeniosè	193.501
Impie	452.459.506.664	Ingeniossi	656
Impietas	237	Ingenia erecta	581
Impietas felix	346	Ingenium	546
Impigrè	28	Ingenium uarium	321
Improbe	51	Ingenue	266.427.459.556
Improbā cura	418	Ingratitudo	285.304.362.
Improbitas	482.713	481	
Impudentia	432	Ingratitudo tolerata	247
Impudicitia	490	Inhumaniter	373

I N D E X

Inimici utiles	499	Invidia eleuat	425
Initari non est satis	213	Invidia fortune	245
Initium bellum	511	Invidia in aliu deriuata	344
Initijs obstandum	598	Invidia quomodo uitetur	402
Initiatio	548	Inexpectato	358
In nobis est ut bene audiamus	246	Iocari in seipsum	275
Innocentia	570	Iocose	280. 464. 624. 666
Innocentia illibata	646	Iocus ab absurdo	467
Innocentia tuta	574	Iocus ab ambiguo	240. 281. 314. 466
In pusillum	316	Iocus ab inexpectato	227
Infantia generā	209	Iocus crudelis	440
Infantia notae	591	Iocus e fabula	492
In senē 323. Insolenter	273	Iocus ex addito	324
Insolentia	156	Iocus ex deprauatione	431
Institutio 357. 363. 496. 639		Iocus ex Homero	442
Institutio liberorum	647	Iocus obliquus	318
Institutio recta	189	Iocus ex nomine	321. 435. 464. 489. 697
Integrē 51. 53. 70. 81. 451. 667		Iocus ex similitudine uocis	318
Integritas militis	506	Iocus ex specie corporis	492
Integritas damnata	367	Iocus ex uocabulis	247
Intempestiua	374	Iocus in morbo	247
Intēdēdū honesti studiū	207	Iocus in morbu propriū	610
Interpretatio commoda	257. 315	Iocus in morte	242. 443
Interpretatio sinistra	606	Iocus in mortuum	439
In terrestri praelio apparet uirtus	424	Iocus in principem retortus	284
Intrepidē 30 Vide Animose		Iocus insanus	433
In Vatinium	320	Iocus intempestiuus	489
Inuidia	47. 464. 549. 575		490. 518

S E N T E N T I A R V M.

Iocus salubris	566	Latinus Græcē	404
Iocus submorosus	495	Laus ab hominibus	103
Iouis filius	537	Laus à laudatis	549. 610
Ira breuis	656	Laus conciliat amicos	529
Ira impotens	484	Laus immodica	236
Ira sapientis	601	Laude incorruptus	610
Ire remedium	277	Laudes deprauatæ	525
Ire subducēda occasio	338	Laudando uiuperare	513
Iracundia 613. Ironia	470	Lauitiae	192
Irrisio	323. 468. 489	Lectio mortua	221
Irrisio contempta	231	Lectio uilis	582
Irrisio retorta	496	Lectiois utilitas	622
Iudex attentus	252	Leges	544. 560. 666
Iudex incorruptus	265. 338	Legum autoritas	58. 107.
Iudex non accusat	415	158. 545	
Iudex seuerus	253	Legum multitudo	572
Iudicare de arte aliena	525	Legum obseruatio	598
Iudicium incorruptum	616	Lenitas 175. 238. 242. 254. 271. 287. 292. 365. 668	
Iugulare mortuos	565	Lenitas mira	291
Iuuenum est Dialectica	597	Lenitas praua	434
Iuste 21. 34. 7. 45. 47. 50. 53. 58. 75. 355. 361. 410. 446. 493. 554. 641. 667		Lenitas principis	286
Iuste et comiter	335	Lenitas regia	350
Iustitia	401	450. 439. 441. 461	
Iustitia dirimit fines	302	Lenocinium uirtutis	179
L abor	594	Lepidē 49. 56. 63. 82. 84. 86. 107. 117. 128. 129. 130. 172.	
Lacrymæ seræ	391	175. 185. 186. 187. 195. 197.	
Lamia meretrix	352	212. 213. 277. 279. 281. 283.	
Lamia regis	352	348. 442. 444. 446. 459.	
Largitio	478	489. 499. 508. 563. 615	
Larus infectari	644		

I N D E X

<i>Lepidè negare</i>	280	<i>Libertas uera</i>	198
<i>Liberalitas</i>	256.462.574	<i>Librorum multitudo</i>	629
<i>Liberaliter</i>	22	<i>Licentia</i>	116.129
<i>Liberalitas nimia</i>	202	<i>Licentia principū</i>	452.436
<i>Liberalitas regia</i>	271.334.342	<i>Lingua</i>	559.580
<i>Libera monitio</i>	499	<i>Lingua lubrica</i>	593
<i>Libere</i>	26.49.115.118.125.	<i>Lingua præceptis</i>	155
	190.192.194.199.217.222	<i>Literarum amor</i>	266
	232.233.285.385.396.412.	<i>Literarū interpretatio</i>	495
	417.424.430.434.436.	<i>Locus non contaminat</i>	235
	439.448.449.453.458.	<i>Locus eligendus urbi</i>	502
	462.467.468.479.499.	<i>Locum ornat homo</i>	191
	508.521.546.566.574.591.	<i>Loquacitas notata</i>	47.48.52.
	594.598.600.609.612.617.		59.83.113.117.127.143.
	624.630.624.632.635.638.		323.518.553.574.589
	639.640.641.653.662	<i>Loquacitas in conuiuio</i>	155
<i>Liberi degeneres</i>	197	<i>Lucernam olet</i>	325
<i>Liberi mali</i>	292	<i>Lucrum damnosum</i>	543
<i>Liberi pro simijs</i>	296	<i>Lucrum ex damno</i>	561
<i>Libertas</i>	184.185.200.230.	<i>Lucrum turpe</i>	155
	231.233.241.385.564.603	<i>Lucri auaritas</i>	477
<i>Libertas adulatrix</i>	519	<i>Luctus</i>	569.612.621.662.663
<i>Libertas extitialis</i>	458.523	<i>Luctus immodicus</i>	511
<i>Libertas immodica</i>	600	<i>Ludibrium sacrilegio additum</i>	346
<i>Libertas in dicendo</i>	101	<i>Ludi magistri</i>	371
<i>Libertas innocentie</i>	286	<i>Lurco</i>	402
<i>Libertas intempestiua</i>	576	<i>Lusus in morte</i>	402
<i>Libertas magno emptæ</i>	375	<i>Luxus</i>	172.223.226.400.
<i>Libertas noxia</i>	626		503.512.517
<i>Libertas oppressa</i>	328	<i>Lux animi</i>	577
<i>Libertas periculosa</i>	565	<i>Luxus damnatus</i>	416
<i>Libertas stulta</i>	342		

S E N T E N T I A R V M.

<i>Luxus inopie parens</i>	658	<i>Matrone ornamenta</i>	538
<i>Luxus seditionis parens</i>	647	<i>Medicus malus</i>	234
M <i>Acedonia</i>	513	<i>Medicus optimus quis</i>	108
<i>Magnanimiter</i>	18.	<i>Medici barbati</i>	346
	27.578	<i>Medicorum turba</i>	445
<i>Magnifica promissa, sed inania</i>	309	<i>Medicorum osor</i>	108
<i>Magniloquentia irrisa</i>	449	<i>Medicina</i>	431
<i>Magno emptæ uoluptas</i>	128	<i>Medicina à medico danda</i>	531
<i>Magno paranda</i>	356	<i>Medicina contempta</i>	107
<i>Magnus, non fortis</i>	375	<i>Mediocritas</i>	507.521
<i>Magnus stultus</i>	516	<i>Melior dextra</i>	319
<i>Maiestas nominis</i>	292	<i>Memoria</i>	181.364.549.659
<i>Mala uera</i>	212	<i>Mendacium</i>	67
<i>Malus ubiq; malus</i>	243	<i>Mendacium elusum</i>	321
<i>Malos inuisere in carcere uicundum</i>	307	<i>Mendacium in cōtractibus</i>	558
<i>Malorum fons</i>	529	<i>Mendacium urbanum</i>	250
<i>Male præcinctus</i>	316	<i>Mendicus à mendico</i>	518
<i>Maledici</i>	116	<i>Mendicitas</i>	222
<i>Maledicus contemptus</i>	246	<i>Mendicitas occulta</i>	239
<i>Maledicus malè audit</i>	491	<i>Mercedis amor</i>	499
<i>Maledicus prodest</i>	174	<i>Metus, malus diuturnitatis custos</i>	245
<i>Maledico cedendum</i>	187	<i>Miles bonus</i>	401
<i>Maledicentia</i>	84.155.337.	<i>Miles dicto audiens</i>	393
	348.407.612.645	<i>Miles ditatus</i>	382
<i>Maledicere regi nō tutū</i>	336	<i>Miles diues</i>	374
<i>Maleolus</i>	462	<i>Miles durus</i>	339
<i>Malum dissimulatum</i>	530	<i>Miles otiosus</i>	461
<i>Matrimonium</i>	171.547	<i>Miles innoxius</i>	300.455
<i>Matrimonium uitandū</i>	327	<i>Miles sine gladio</i>	464
<i>Matris lacrymæ</i>	266	<i>Militis officium</i>	309

I N D E X

<i>Militum cura</i>	454.456	<i>Molestè loqui</i>	617
<i>Militaria</i>	426	<i>Molliores</i>	588
<i>Militariter</i>	422	<i>Monarchia</i>	257
<i>Militaris ferocia</i>	390	<i>Monitor</i>	666
<i>Militia laboriosa</i>	381	<i>Monopolia fixa</i>	437
<i>Militia misera.</i>	248	<i>Mora noxia</i>	295
<i>Mine inutilis</i>	156.381.426	<i>Morbus exprobratus</i>	323
<i>Mine in principem</i>	444	<i>Morbus utilis</i>	270
<i>Mine potentium</i>	295	<i>Mores in publico</i>	157
<i>Minaciter</i>	645	<i>Mores peregrini</i>	139.143
<i>Miseria multiloqua</i>	381	<i>Mores præposteri</i>	505
<i>Miser ante tempus</i>	375	<i>Mores pro philtis</i>	538
<i>Moderatè</i>	25.29.30.31.33.34	<i>Morosa diligentia</i>	524
	37.43.48.54.66.67.72.75	<i>Mors an mala</i>	240
	79.80.85.92.103.106.109.	<i>Mors contempta</i>	73.74.77.86
	111.114.127.154.157.167.	<i>Mors destinata</i>	428.440
	174.195.215.304.357.417.	<i>Mors empta</i>	311
	440.451.485.563.567.572	<i>Mors et somnus</i>	182
	603.623. Vide Temperatè	<i>Mors facilis</i>	574
<i>Moderatio</i>	550.575.592.595	<i>Mors generosa</i>	384
<i>Moderatio uictoriæ</i>	99	<i>Mors in bello</i>	378
<i>Moderatio poenæ</i>	260	<i>Mors inevitabilis</i>	173
<i>Modestè</i>	32.34.36.37.42.	<i>Mors liberat à cruciatu</i>	243
	54.73.170.250.279.292.	<i>Mors noxia</i>	295
	296.348.430.450.478.	<i>Mors non deslenda</i>	173
	525.547.567.571.586.612	<i>Mors peregrinatio</i>	450
	616.633.637	<i>Mors principis</i>	448
<i>Modestia</i>	579	<i>Mors quatenus cõtēnēda</i>	159
<i>Modus</i>	181.189.545	<i>Mors sancta</i>	179
<i>Modus in honoribus</i>	405	<i>Mors spontanea</i>	424
<i>Mollities</i>	219.227.572.665	<i>Mors senilis</i>	655
<i>Molestè</i>	510.513	<i>Mortis contemptus</i>	65.385

S E N T E N T I A E

<i>Mortis locus</i>	561	<i>Neglectus iniuriarum</i>	227
<i>Mortis memoria</i>	476	<i>Nemo sine uitio</i>	583
<i>Mortis metus</i>	188	<i>Nemo sui iudex</i>	664
<i>Mortis solatium</i>	311	<i>Neronis extreme uoces</i>	438
<i>Mortui non mordent</i>	468	<i>Neutra pars placet</i>	315
<i>Mortuis parcendum</i>	156	<i>Nihil agere</i>	622
<i>Morsus ambiguus</i>	664	<i>Nihil de uitello</i>	477
<i>Morsus tectus</i>	383.465	<i>Nihil gratis</i>	387
<i>Mos præposterus</i>	558	<i>Nihil parati</i>	316
<i>Mulier Cynica</i>	587	<i>Nihil scire</i>	314
<i>Mulier erudita</i>	ibid.	<i>Nihil medium</i>	363
<i>Mulierum ornatus</i>	585	<i>Nimia familiaritas</i>	411
<i>Multiscius</i>	599	<i>Nobilitas in talis</i>	611
<i>Mundus matronæ</i>	436	<i>Nobilitas uera</i>	374.414.553
<i>Munera</i>	522	<i>Nobilitas uirtute parta</i>	312
<i>Munera contempta</i>	171	<i>Nomen habet momentū</i>	374
<i>Munera regum</i>	237	<i>Nominis immortalitas</i>	549
<i>Munerū corruptela</i>	308.360	<i>Nominis maiestas</i>	292
<i>Munus inutile</i>	168	<i>Nominis deprauatio</i>	510
<i>Munus in tempore datum</i>	336.337	<i>Nomenclator obliuiosus</i>	283
<i>Muscæ regum</i>	520	<i>Non omnia uulgo proferen</i>	
<i>Muscas abige</i>	466	<i>da</i>	563
<i>Musica contempta</i>	372	<i>Non semper pugnandū</i>	273
<i>Musica digna duce</i>	287	<i>Notæ insanie</i>	591
<i>Musicæ genus</i>	138	<i>Noua sententia</i>	406
<i>Musica uirilis</i>	137	<i>Nox apta cõtēplationi</i>	643
<i>Natura uaria</i>	450	<i>Noxia tollenda</i>	369
<i>Naturæ bona</i>	657	<i>Nudus non metuit</i>	343
<i>Nauigatio</i>	557.558.559	<i>Nugax subtilitas</i>	628
<i>Necessitate delat' honor</i>	398	<i>Nulla proportio</i>	316
<i>Negatio festiua</i>	289	<i>Nulli fidendum</i>	628
		<i>Nuntius fidelis</i>	529

I N D E X

Nuptiæ dotis causa	620	Omen exitij	437.440
Nuptiæ intempestivæ	343	Omne solum forti patria	235
Nux pinea	465	Omnia expertus	450
O bestas	239.643	Optima decernenda	309
Obesufus	406	Optima negligimus	237
Obesufus mules	378	Optima primum	197
Obiurgatio	242	Optimi eijciuntur	364
Obliviosus nomenclator	283	Opus immortalitate dignum	
Obscuritas	361		523
Obsequium humile	474	Oraculum	265
Obsoleta	663	Oracula à nobis pendēt	379
Obsoletorum affectatio	463	Oratio affectata	569
Obrectatio	589	Oratio aliena	272
Occasfo neglecta	361	Oratio grauis	588
Otiū	114.158.293.385.475	Oratio modulatio	661
	528.554.569	Oratio speculum animi	177
Otium dulce	668	Orationis uis	581
Otium honestum	169	Orator clamofus	312
Otium inuile	490.510	Oratores	200
Otium liberale	144	Ornatus mulierum	585
Otium moleftum	464	Ofor foeminarum	225
Otium rege indignum	344	Oftentatio inanis	596
Otium fapientis	392	Oftentum commodè inter=	
Otium fine literis	671	pretatum	379.422
Otium turpe	166.303	Oftētorū interpretatio	443
Oculus domini	353	P alato fapere	406
Odiū furum	456	Par pari	215.338.345.
Odiū pertinax	391.392		588
Officiū bene collocandū	634	Parricidiū exprobratū	437
Omen	519	Parsimonia	141.259.532
Omen commodè interpreta=		Parsimonia exprobrata	520
rum	342	Parsimonia fordida	475

S E N T E N T I A R V M.

Parta tueri maximum	277	Peregrini mores	139.143
Paruo contentus	582.584	Perfidioſè	101
Pater iudex	434	Periculum præuiſum	463
Pater pro filio punitus	120	Periculum uitare fatius	372
Patienter	167.172.409.	Perſonæ reſpectus	379
	559.648	Perſuaſio pro ui	592
Patientia	180.310.542	Perſeuerantia	634
Patria dulcis	427	Pertinacia uincit	390
Patria pernicioſa	546	Petax	520
Patria uita charior	303	Petax meretrix	512
Patriæ charitas	399.474	Phaſelitzæ	515
Patriæ deſiderium	326	Philofophia	206.582
Patriæ neglectus	584	Philofophia ars	527
Patriæ ſtudium	112	Philofophia in aduerſis	347
Patronus malus	473.483	Philofophia medicina animo	
Pauci boni	202.597	rum	188
Pauci pro omnibus	526	Philofophia naturam mutat	
Paucitas bonorum	555.577		180
Pauciloquium	541	Philofophia neceſſaria	186
Pauciloquus	689	Philofophia præſtatio or=	
Paupertas	244.572	toria	189.574
Paupertas expedita	98	Philofophia regi neceſſaria	
Paupertas Tragica	211		251
Pax bello parta	383	Philofophia regina	196
Pax bello potior	502	Philofophia ruſtica	133
Pax domeſtica	506	Philofophiæ fructus	186.187
Peculatus diſſimulatus	434	Philofophiæ ſimulatio	236
Pecunia contempta	147.	Philofophiæ ſtudium	193
	180.385.415.570	Philofophus	235
Pecunia peſtifera res	145	Philofophus aulicus	201
Pecunia qualis	172	Philofophus diues	197
Peregrinatio inutilis	171	Philofophus homo	229

Philosophus meretrici simili	Poësis fallacia bona	61
lis	Poëtica fictio	504
Philosophus miles	Pollicitatio	551
Philosophus mundi spectator	Pompa inepta	200
597	Populi iudicia	504.527.649
Philosophus nullius eget	Populus qualis	404
582	Populus nocentissima bestia	326
Philosophus oratore praestantior	Postulator improbus	668
189.190	Potentia innoxia	369
Philosophus paucis eget	Potentia inuidiosa	497
211	Potentia inuidiosa	497
Philosophi uita	Potestas abdicata	297
ibid.	Potestas breuis	464
Philosopho honos habitus	Potestas empti	299
351	Potestas moderata	401
Physiognomon	Potestas spreta	589
595	Patientiora sectanda	566
Pie	Potiri dulce	540
38.383.455	Præco rerum gestarum	261
Pie in patrem	Præcones poëtae	360
113	Præconum turba	516
Pie in patriam	Præconum turba	516
40.505.506	Præconum turba	516
Pietas	Præconum turba	516
340.379.481	Præconum turba	516
Pietas in fratrem	Præconum turba	516
355	Præconum turba	516
Pietas in matrem	Præconum turba	516
490	Præconum turba	516
Pietas in parentes	Præconum turba	516
500.543	Præconum turba	516
Pietas in patriam	Præconum turba	516
407.544	Præconum turba	516
128.353.442	Præconum turba	516
Pietas in præceptorem	Præconum turba	516
264	Præconum turba	516
Pietas in rempub.	Præconum turba	516
630	Præconum turba	516
Pietas mira in filiū	Præconum turba	516
352.487	Præconum turba	516
Pingere, fingere	Præconum turba	516
464	Præconum turba	516
Piscator ictus	Præconum turba	516
647	Præconum turba	516
Placere bonis	Præconum turba	516
354	Præconum turba	516
Plebs arie tractata	Præconum turba	516
498	Præconum turba	516
Podagra	Præconum turba	516
319	Præconum turba	516
Pœna ridicula	Præconum turba	516
459	Præconum turba	516
Pœnitenda	Præconum turba	516
406	Præconum turba	516

Præstatio	392. Præter spēs	641	Proles debetur patriæ	502
Prima coitio	480		Prolis amor	410
Princeps	445		Promissa magnifica, sed inania	309
Princeps aditu facilis	279		Pronuntiatio	617.658
Princeps auriga	437		Prosperitas perpetua	660
Princeps charus	632		Pro sua quisq; professione	670
Princeps indulgens	444		Prouiso necessariorum	192
Princeps legū obseruator	277		Prouidentia	377.395.412.554
Princeps nulli molestus	447		Prudenter	18.28.40.43.53.
Princeps qui uirtute præcellit	330		76.83.92.147.347.412.	
Princeps scenicus	436		453.502	
Principis delectus	448		Prudentia	423.543
Principis est ornare diuonem	290		Prudentia senilis	574
Principum amicitia	354.545		Publica utilitas	66
Principum institutio	576		Pudica uxor	537
Principatus amor	294		Pudicè	75.151.152.335.355.
Principatus sollicita res	478		369.608.620.621	
Probrum commune	374		Pudicitia	341.620.621
Procliuitas ad deteriora	571		Pudicitia cōiugū	56.479.619
Prodesse pluribus	162		Pudicitia matronalis	537
Prodigiosa	607		Pudor	227.401
Proditio punita	657		Pudor liberalis	621
Proditio grata	278		Pudor inutilis	208.210.585
Proditio turpis	46		Pudor præposterus	94
Profectus	622		Pueri reuerentia	571
Profusio	219.232.239.256.		Pueritia dura	143
408.433.453.563.573.578.			Pugna ludicra	664
585.593.629			Pulchrè retortum	307
Profusio fundo caret	668		Punire in alijs quod ipsi committimus	165

I N D E X

<i>Pura sacra</i>	236	<i>Regnandi dulcedo</i>	342
<i>Puffilla curare cum periculo</i>	406	<i>Regni stabilitas</i>	269.457
Q uando bellandum	396	<i>Regnum seruitus</i>	275
<i>Que nos admonet mor- talitatis</i>	266	<i>Regnū uirtute ambiendū</i>	251
<i>Questiones friuole</i>	610	<i>Relaxandus animus</i>	501
<i>Quid optandum à deo</i>	345	<i>Relictis gaudendum</i>	195
<i>Qui malus, ubiq; malus</i>	243	<i>Reli giose</i>	20.43
<i>Quod superest, sacris impen- dendum</i>	307	<i>Reip. prima cura</i>	457
R apacitas	431.433.441	<i>Reip. neglectus</i>	458
<i>Rapacitas faceta</i>	346	<i>Remp. fuge</i>	327
<i>Ratio</i>	201	<i>Res uerbis contraria</i>	515
<i>Ratio reddita populo</i>	371	<i>Res uerbis efficacior</i>	347
<i>Reconciliatio</i>	198.426.531	<i>Resupini</i>	467
<i>Recriminatio</i>	505	<i>Retortū</i>	420.462.468.472 488.491.564
<i>Reditus è bello</i>	403	<i>Retortum in laudem conui- cium</i>	313
<i>Reditus in gratiam</i>	322	<i>Retortum mirè</i>	377
<i>Refugium</i>	672	<i>Retortum falsè</i>	313
<i>Regaliter</i>	262	<i>Retortus iocus</i>	478
<i>Regem regi decet</i>	255	<i>Reuerentia</i>	581
<i>Reges non admittendi</i>	357	<i>Rex cogitabundus</i>	509
<i>Reges raro uerū audiūt</i>	359	<i>Rex equum fricans</i>	339
<i>Regibus honesta tantū li- cent</i>	270	<i>Rex insensus democratiæ</i>	405
<i>Regum amicitia</i>	528	<i>Rex segnis</i>	415
<i>Regum curæ</i>	624.670	<i>Rhetores serui</i>	644
<i>Regū est audire omnes</i>	254	<i>Ridicula præferuntur salua ribus</i>	202
<i>Regum humilitas</i>	249	<i>Ridiculè</i>	117.391.472.492. 510.581.623
<i>Regum natiuitas</i>	515	<i>Ridiculis assuescere</i>	402
		<i>Ri dic</i>	

S E N T E N T I A R V M.

<i>Ridiculum</i>	213.214.230.239	<i>Sapienter</i>	24.25.27.28.37.
<i>Risus interimens</i>	463		52.55.73.88.106.107.111.
<i>Robur corporis</i>	458		214.135.542.543
<i>Rumores</i>	638	<i>Scelerosis uti</i>	422
<i>Rusticè</i>	148	<i>Schema malè affectatum</i>	318
S acra pura	236	<i>Scommma</i>	298
<i>Sacrificia minimi sumptus</i>	161	<i>Scommma contemptum</i>	375
		<i>Scommma ex ambiguo</i>	324
<i>Sacrificia frugalita</i>	97.161	<i>Scorta</i>	233.242
<i>Sacrilegium</i>	226	<i>Scortum imperiosum</i>	235
<i>Salsè</i>	17.37.38.46.47.53.55. 105.106.116.122.124.126. 181.215.217.218.220.223. 224.229.29.280.298.313. 315.321.328.397.406.407. 437.439.468.470.473. 494.496.520.542.546. 547.548.557.573.577.578. 579.591.597.598.607.910. 615.618.624.628.630. 644.660.662.664.672.	<i>Scortator</i>	238
		<i>Scythia à uulgis</i>	339
		<i>Secreta regum</i>	504
		<i>Secundis moderatè gauden- dum</i>	380
		<i>Securitas</i>	575
		<i>Securitas philosophica</i>	602
		<i>Seditio</i>	585
		<i>Senectus</i>	223.402.573.575. 651.652.665
		<i>Senectus animosa</i>	298
<i>Salubritas iuncta fecunditati</i>	481	<i>Senectus audax</i>	344
		<i>Senectus honoranda</i>	156
<i>Saltatio muta</i>	648	<i>Senectus honorata</i>	127
<i>Saltatio fixa</i>	668	<i>Senectus sana</i>	644
<i>Sanctè</i>	455.461	<i>Senectus iuuenilis</i>	159
<i>Sanctitas non ficta</i>	366	<i>Senectus uegeta</i>	595
<i>Sapiens</i>	553	<i>Senectus uiridis</i>	530
<i>Sapiens diues</i>	210	<i>Senectutis alimonia</i>	646
<i>Sapiens sub stulti persona</i>	358	<i>Senes neglecti</i>	404
<i>Sapientes inuisi tyrannis</i>	345	<i>Senex bellator</i>	426

I N D E X

<i>Senex edificator</i>	426	<i>Seueritas</i>	142. 403. 404.
<i>Semilis prudentia</i>	637		482. 548
<i>Sensus communis</i>	169	<i>Seueritas in uxorem</i>	483
<i>Sententiosa breuiloquentia</i>		<i>Seueritas patris</i>	482
	306	<i>Seueritas uerbis temperata</i>	337
<i>Sepultura</i>	206, 226, 242, 666	<i>Seuicia castigata</i>	291
<i>Sepultura uiui</i>	438	<i>Sexus</i>	555
<i>Sera monitio</i>	214	<i>Sibi quisq; testis</i>	401
<i>Sermo breuis & efficax</i>	325	<i>Silentium</i>	131, 258, 580, 594, 618
<i>Sermo incompotitus</i>	613	<i>Silentium ducis</i>	418
<i>Sermo index animi</i>	205	<i>Silentium in bello</i>	269
<i>Serò</i>	223, 318	<i>Silentium opportunum</i>	66
<i>Serui ueri</i>	207	<i>Silentij fides</i>	601
<i>Serui principum elati</i>	446	<i>Silere in tempore</i>	58
<i>Seruus domino melior</i>	165	<i>Simpliciter</i>	19, 48
<i>Seruus prudentior hero</i>	209	<i>Simultas à rogo deponenda</i>	
<i>Seruo prudenti obtemperandum</i>	205		418
<i>Seruorum cura</i>	425	<i>Simultas magistratuum</i>	366
<i>Seruorum turba</i>	153	<i>Sitis</i>	4, 19
<i>Seruitus grata</i>	339	<i>Sitim præuenire</i>	10
<i>Seruitus uitiorum</i>	238	<i>Sobrie</i>	608
<i>Seruire tempori</i>	265	<i>Sobrietas</i>	83, 478, 498
<i>Seruire uoluptatibus</i>	163	<i>Sobrietas in edulij</i>	166
<i>Serus apparatus</i>	258	<i>Sobrius princeps</i>	378
<i>Seuerè</i>	31, 60, 104, 116, 146, 147, 149, 150, 269, 271, 276, 399, 408, 451, 456, 479, 480, 481	<i>Solatiu mortis</i>	311
<i>Seuerè & pudicè</i>	419	<i>Sol oriens</i>	301
<i>Seuerus in seipsum</i>	400	<i>Solerter</i>	17, 22, 39, 44, 47, 59, 102, 287, 288, 340, 376, 501, 550, 552, 605, 650
		<i>Soliudo</i>	550, 560, 595, 602
		<i>Somnus excusatus</i>	251
		<i>Somniorum obseruatio</i>	602
		<i>Sordes</i>	

S E N T E N T I A R V M.

<i>Sordes</i>	225	<i>Superciliofi</i>	581
<i>Sordes ambitiose</i>	647, 651	<i>Superstiuio</i>	215, 221, 659.
<i>Sordes gloriose</i>	174		661, 663
<i>Sordide</i>	443	<i>Superstiuio funerum</i>	138
<i>Spectator conuiuij</i>	522	<i>Superstiuio irrisa</i>	409
<i>Spes.</i>	642	<i>Superstiuio nulla</i>	84, 130, 233
<i>Spes boni futuri</i>	524	<i>Superstiuionis contèptus</i>	420
<i>Spes fallax</i>	408	<i>Superuacua</i>	526
<i>Spes in clypeo</i>	416	<i>Superuacua officia</i>	453
<i>Spes pertinax</i>	654	<i>Surdus delatori</i>	431
<i>Sphinx domi</i>	314	<i>Supradiea</i>	545
<i>Splendidè</i>	421	T <i>Aciturnitas</i>	409, 591
<i>Spontanea grata</i>	327		570
<i>Spontanei labores</i>	165	<i>Tedium gloria</i>	305
<i>Stantem mori</i>	443	<i>Tarditas</i>	6, 8
<i>Statuarum gloria</i>	401	<i>Temeritas</i>	329, 388, 399
<i>Strategema</i>	98, 100	<i>Temperantia</i>	503
<i>Studiosè</i>	636	<i>Temperate</i>	24, 27, 547
<i>Studium</i>	553, 587, 599		uide Moderate
<i>Studium immodicum</i>	621	<i>Tempestiue</i>	617
<i>Studium sapientie</i>	200	<i>Templa uacua</i>	516
<i>Stultiloquium</i>	109	<i>Temporis parsimonia</i>	580.
<i>Stupidi</i>	500		591, 599, 622
<i>Stupor animi</i>	222	<i>Temulentia</i>	141, 568
<i>Sua cuiq; patria chara</i>	365	<i>Temulentia castigata</i>	343
<i>Sua cuiq; fors displicet</i>	182	<i>Tenebris assuescere</i>	433
<i>Sua quisq; uirtute commendaetur</i>	353	<i>Teperitè</i>	202
<i>Suasio pro deo</i>	364	<i>Ter homines</i>	219
<i>Sumptus inuiles</i>	544, 612	<i>Tertia deducta</i>	320
<i>Sumptus præposteri</i>	583	<i>Testimonium inimici</i>	507
		<i>Tibicen uir improbus</i>	556

I N D E X

Timiditas armata	363	Venus operis	649
Timiditas laudata	350	Venter & lingua	355
Toleranter	662	Venter omnia deuorās	224
Tolerantia	140. 553. 573. 593	Venter surdus	400
Trāq̄litas	484. 562. 573. 585	Ventris cura prima	655
Trophæum ridiculum	382	Ventris studium	518
Turba inutilis	334	Vera bona animi	199
Turba sine duce	498	Vere pulchra	555
Turmales	469	Veritas	248
Turpe ubiq; turpe	241	Veritas odiosa	198
Turpiloquium	237	Verba affectata	272
Tutum consilium	396	Verborum ampulle	519
Tyranni species	339	Versus detortus	320
Tyrannis	298	Versutia	432
Tyrannidis osor	425	Vesci in publico	231
Tyrannidem mitigat libera-		Vesci quous loco	237
litas	344	Vestis	664
Tyrannica uox	432. 473	Vetula amata	534
Tyrannicē	453	Vetule concubinus	523
Τυραννός ὁ πλεῖστος	91	Vetulus dux	427
V Afre	62. 78. 100. 101	Vicarij graues	454
Valli fiducia	416	Vicinus bonus	362
Vanitas	577	Vicissitudo rerum	154
Varia lectio	189	Victor benignus	351
Vatinius in Ciceronem	317	Victor ferrox	423
Vehementia in dicendo	600	Victor & uictus	390
Venia extorta	282	Victoria dulcis	480
Venia lacestio	441	Victoria ineruenta	546
Venus	598	Victoria magno emptā	356
Venus moderata	187	Victoria speciosa	61. 215
Venus parabilis	523	Victoria uti	295. 391
		Victor	

S E N T E N T I A R V M.

Victorie moderatio	99	Virtutis cognatio	ibid.
Vigilantia	381. 568	Virtutis lenocinium	179
Vincere sine cede	417	Virtutis premia	154
Vindicta	372	Virtutis studiū intendendum	
Vindicta ciuilib	207		207
Vindicta optima	243	Virtutis usus	603
Vindictæ neglectus	367	Vs, deus	364
Vinum uetus	316	Vis pro iure	299
Vini parcus usus	557	Vita à uerbis dissentiens	595
Vini patiens	461	Vita anxia	319
Violentia	558	Vita contemptius	28
Violenter	101	Vita fugax	602
Vires formæ præstant	584	Vita inanis	629
Vir magistratum ornat	384	Vita misera	228. 491
Vir pecunia potior	352	Vitam nemo contemnit	487
Viri sortis fiducia	261	Vita præpostera	660
Virgo mulier	319	Vita pura	791
Virtus in actione	553	Vita sine literis mors	237
Virtus infelix	487	Vitia pensata	475
Virtus laudata	666	Viui docendi non laudandi	
Virtus laudata tantum	207		452
Virtus legibus non eget	554	Vltio	494
Virtus non cogitur	579	Vltio ciuilib	430
Virtus principis	451	Vltio deorum	428
Virtus per se honesta	556	Vltra malleum	513
Virtus præstanda non pro-		Vltronea beneficentia	171
fitenda	626	Vmbræ	522
Virtus sibi præmium est	627	Vnguenta	96. 238. 591
Virtus querenda	171	Vnguentum olere	441
Virtus succedit	356	Vnus eximius	445. 541
Virtus tuta	555	Vnus pro multis	671
		Voc	

INDEX SENT:

Vocalitas	324	Vrbalitas	273
Vociferatio	329	Vsq; ad aras	369
Voluptas	217.233.239.530.	Vsus lenit molestiam	222
579		Vsus rectus	620
Voluptas doloris comes	178	Vtcunq; uincere	371
Voluptas emollit indomitos		Vtilitas	413
392		Vtilitas uirtute potior	100
Voluptas ex uirtute	162	Vtilitas ex hoste	555
Voluptas magno empta	328	Vtilitas ex inimicis	603
Voluptas temporaria	506	Vulgi iudicia	551.557
Voracitas	522	Vulgi nihil sanum	306
Vota	140.278	Vulgo nihil recte placet	236
Vota morientis	446	Vxor casta	345
Vota qualia	161	Vxor eligenda	95
Vota stulta	215	Vxor humilis	158
Vox in bello	403	Vxor molesta	472.653
Vox modesta	590	Vxor quare ferenda	175
Vox tyrannica	432.630	Vxoris reuerentia	448
Vrbane	18.38.49.69.78.80.	Vxorum imperium	400
252			

SITARIA

F I N I S.

In Asia ~~Asia~~ *Abre* Egyptij rege ab Egyptijs prop-
 ter igno bilitem generis requebatur, ut indignus qui
 imperaret. qua propter huius commentu illoz animos le-
 uiff. erat Amasi peluis uirca laudis maribus dicata. hanc
 rex uoluit in lido huius faciem confluit. in publico q; propositu do-
 randa. qd ab omni b; factu est. tunc ipse omni b; ad ditione
 uocatis. ecce inquit ueneramini Egyptij uiri simulachru ex
 materia factu peluis ad sordidas usus subiecta. facies uero
 qua mutata est in causa fuit cui dignitas mutaretur. na ma-
 eadem est. sic quere et in me facite. fui fateor priuatus
 quandoq; nunc uero rex sum, reddita suos honores regie
 persona. regale festinatum reddat me uobis uere ta bitem
 si pristina fortuna non potest. qui sim nunc no quo fue